

TIGHT BINDING BOOK

brown book

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206234

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. 1-181.4
K 8 A Accession No. T 52 2.2

Author కృష్ణ మూర్తి, ఐ.ఎస్.సి., ఎస్.ఎస్.

Title ఆ పరిశ్రమల కంటే ఎక్కువ కాలం.

This book should be returned on or before the date last marked below.

ఓ ఓ

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య

విజ్ఞానలక్ష్మీ సారాంశము

శ్రీమదాంధ్రప్రదేశ్ విజ్ఞానమండలి

ఆత్మ, బ్రహ్మ - కర్మ విజ్ఞానము

(ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య)



కర్త :

చల్లా కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

ప్రథమ ముద్రణము
సర్వధారి భిక్షు కౌశి
వేయిసకల

రాజమహేంద్రవరమున
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్ నందు
శ్రీ అద్వైత లక్ష్మణస్వామినాయకు గారిచే ముద్రింపబడి
గ్రంథకర్త శ్రీ చిట్టా కృష్ణమూర్తికాశ్రీ గారిచే ప్రచురింపబడినది.

ఓమ్

నమః పురుషోత్తమాయ

గురవేమధునూదనాయ

విన్నపము

శ్రీమద్గురు హధునూదన శ్రీకృష్ణభగవానుని దివ్యకృపా
లేశ విస్తృతరూపమగు సస్మన్నిరచితానుశ్రుత్యపనామక
విజ్ఞాన లక్ష్మీనారాయణీయమందు ప్రస్తానమీమాంసావిభాగ
మందలి శ్రీమచ్ఛగవద్గీతా విజ్ఞానమందు, బహిరంగపరీక్షకు
బిష్ణుటిదగు నిది అంతరంగ పరీక్షయందు మొదటిసంపుటము.
ఇందు గీతయందలి అష్ట, బ్రహ్మకర్మలు అరువాసి విజ్ఞానము
వినిరింపబడినది. ఇట్లే కర్మయోగవిజ్ఞానము పత్యేక మొక
సంపుటముగ సచ్చుపడుచున్నది. కొలది కాలమునందే పాఠ
కుల సమ్ముఖమునకు రాగలదు. ఇంక జ్ఞాన - భక్తి - బుద్ధియోగ
విజ్ఞానమును ఏర్పాఠశ్రమ సంస్కారవిజ్ఞానమును, శ్రీ గీతాచార్య
విజ్ఞానమును అచ్చుపడవలసి యున్నది. మొత్త మీ రాజర్షి
విద్యోద్ధరణకార్యము శ్మత్రీయులు శమదిగా స్వీకరించియున్నా
రని బహిరంగ పరీక్షాత్మకమగు మొదటిసంపుటమునందే విన్న
వించుకొంటిని. కనుక నీ విషయమున నిక బునరుక్తి యక్కర
లేదు. కాని, “ప్రార్థనము త్తమగుణాసపరిత్యజన్తి” అను సూక్తి
కుదాహరణభూతులై ఇప్పుడును తక్కిన గ్రంథముల ముద్రణకై
యనవరతకృషి సలుపుచున్న శ్రీమద్దేవరాయశ్రీ, కావ్య
కళాపోషక - భూపతిరాజు రామకృష్ణంరాజుగారిని, మహా
రాజశ్రీ పెన్నెత్త శివరామరాజుగారిని, విజ్ఞానాయురారో

వైశ్వర్యములిచ్చి సదా కాపాడగోరి భగవంతు, సవయేశ్వరుని, శ్రీకృష్ణభగవానుని వేడుకొనకుండ జాలను. పిమ్మట చందాదారుల పేరులు పిమ్మటి గ్రంథమందు ప్రచురించుకొందును.

ఈ సంపుటమునకు బీతిక యెవరిచేతను వ్రాయబడలేదు. గ్రంథ మంతయు నొకటే యగునపుడు మొదటి సంపుటపు బీతికయే దీనికి ననువర్తించునుగదా! అదే చాలు ననుకొంటిని. పీతికలు వ్రాయించుకొను నాచార మాయధ్యవచ్చినా. పుష్పవల్లెవరికి నీయాచారము లేనట్లు జూచును. ఇంతకును నా పుస్తకమే పీతికారూపము గదా! కొందరు పెద్దల యభిప్రాయములకై గ్రంథములు సంపాదించినవి. కొన్ని వచ్చియున్నవి. ఆయా విషయములెల్ల కొలదిరోజులలో వెలువడునన్న 'కర్మయోగ విజ్ఞాన' మను సంపుటమును సువిశదముగా ప్రకటించుకొందును.

'కల్యాణ వేదాంతము: సర్వే' అను సూక్తిం జరిత్రాముగావించు మహానుభావుల కీ గ్రంథము సవరింపబడినదో విజ్ఞాన మెంత జటిల సమస్యయో బోధపడును.

భాషావిషయమున:- గ్రంథ మంతయు మొదటి సంపుటపు తీరు. కథావిలసితమగుట నది కష్టముగ దోపదుగాని కాశీ మజిలీలందు కంటే నిందలి భాష కఠినముకాదు. పారిభాషిక విషయము లింతకంటే సులువుగ వ్రాయుట కష్టము. గ్రంథ విస్తరముగూడ, సని విజ్ఞు లెరుంగుదురు.

ప్రస్తుతము:- కలిభుజులు - దోషైకదృక్కులు సగు యథా జాతరూప పండితరాజులకు 'ప్రథమం వందే'. దోషములను గూడ గుణములుగ జేయు సహజకృత భురగు సజ్జనులను సదా స్మరింతును.

ఈ గ్రంథము సీరూపమున ముద్రింపించి యిచ్చిన సరస్వతీ ముద్రణాలయాధికారులు, విద్యాభిలాషులు శ్రీయుత అద్వైతబ్రహ్మ లక్ష్మణస్వామినాయకుగారికి కృతజ్ఞుడనై యుందును. వారి ముద్రణాలయమునందలి గ్రంథశోధకోద్యోగియగు బ్రహ్మశ్రీ సుమన్తీ గోపాలకృష్ణశర్మగారి సభిసందించెదను. వారి యోగ్య లేకున్న నాయీ గ్రంథ మీ మాత్రముగ నైన శుద్ధరూపము ధరించియుండెడిది కాదు.

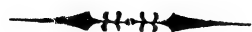
ఇందు సహజ దుర్బల సృష్టికథ గణితములైన దోషములు పెక్కు లున్నవి. వానిని ముంగుటొప్పున సవరించుకొందును. ప్రస్తుతము విజ్ఞానము లోపికి చెంది దిద్దుకొని వలయునని ప్రార్థించుచున్నాను.

నానాటికి బెరుగు సన్యాజనురాగముతో నా ఘరోఽభివృద్ధి గోరి సన్నాదరించు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద దేవీశంకరప్రసాద రావుగారి కనేక కృతజ్ఞతా వందనములతో నీ విన్నపము ముగించుకొనుచున్నాను.

మట్ల పాలెం
సర్వధారి రథసప్తమి

ఇట్లు
గ్రంథ కర్త

విషయ సూచిక



అత్మ విజ్ఞానము

విషయ ప్రవేశము	1
దార్శనికదృష్టి - ఆశ్చర్యవరీయా	12
దర్శన సమన్వయము	25
వైశేషికాత్మ	69
ప్రాధానికాత్మ	82
శారీర కాత్మ	100
శ్రీమద్భగవద్గీతాత్మ	111
సమష్టిరూపాత్మ పక్షం	124
సమన్వయము	137
షడ్దర్శనవాద మాళిక రహస్యము	183
వైజ్ఞానికాత్మపరీక్షా - విషయప్రవేశము	198
నిర్గుణాత్మ	201
సగుణాత్మ	235
అధియజ్ఞాత్మ	285
సర్వభూతాంతరాత్మ	317
జీవాత్మవ్యూహ నిరుక్తి	334

బ్రహ్మ - రత్న విజ్ఞానము

ఉపక్రమము	361
ద్వాదశవాద రహస్యము	365
విజ్ఞానేశిన్యత్త వాదము	367
సదసద్వాదము	374
రజోవాదము	382
వ్యోమవాదము	384
అపరవాదము	386
ఆవరణవాదము	388
అంభోవాదము	394
అన్యుతమృత్యువాదము	397
అశూరాత్రవాదము	400
ద్వైవవాదము	402
సంశయవాదము	405
వాదచతుష్టయము	410
త్రిసత్యవాదము	411
ద్విసత్యవాదము	417
అసద్వాదము	421
సద్వాదము	432
సిద్ధాంతవాదము	439
సిద్ధాంతవాదము - గీత	446

గీతానమ్మత, బ్రహ్మ - కర్మ పరీక్షా	...	452
పరస్పర విరోధము	...	457
విరోధ పరిహారము	...	460
ఈశ్వరవాచక ప్రణావము	...	463
ద్వైతపరీక్షా	...	464
త్రిబ్రహ్మ - త్రికర్మ - నిర్వచనము	...	469
ద్వైతవాద సమర్థనము	...	480
శ్రుతి సమన్వయము
నదనద్వాదాభినివేశము
విలక్షణ సంబంధము
తత్త్వద్వయ నియతభావము
వేదప్రతిపాదిత త్రిబ్రహ్మ సంస్థ	...	492
గీతా ప్రతిపాదిత త్రిబ్రహ్మ సంస్థ	...	499
అద్వైతవాద సమర్థనము	...	503
సనాతనయోగము	...	519
అభియుక్త సమ్మతి
బ్రహ్మకర్మల వివిధరూపములు	...	541
ప్రకరణోపసంహారము	...	550





నా 'మధుల చిట్టి'
ల క్షీనా రాయణ మూర్తి.

ఓం నమః పురుషోత్తమాయ

ఆత్మవిజ్ఞానము

ఆత్మపరీక్షా

“ఇహచేదవేదీదథ సత్కమస్తి నచేదిహవేదీన్మహతీ విఘ్నః
భూతేషు భూతేషు విచింత్యధీరాః - ప్రేత్యాస్మాల్లోకా దమృతాభవన్తి
అత్మానంచే ద్విజానీయా దయమస్మీతి పూరుషః
కిమిచ్ఛ కస్య కామాయ, శరీర మనుసంజ్వరత్
అత్మైవమ్యేన సర్వత్ర సమంపశ్యతి యోగైర్జ్ఞాన
సుఖంవా యదిహ దుఃఖం సయోగీ పరమోమతః”

విషయప్రవేశము

గీతావిజ్ఞానమందు గావలసిన బహిరంగ పరీక్షానంతరము, ఆంతరంగికముగ విమర్శించి యెరుంగదగిన యంశములు ప్రకరణములుగా విభజించి, ఆత్మ - బ్రహ్మ - కర్మ, కర్మ, జ్ఞాన, భక్తి, బుద్ధి యోగాది విషయములంగూర్చి సంక్షేపముగా నుల్లేఖింపబడినది. గీత, చరమలక్ష్యము బుద్ధియోగమయినను, అదిసిద్ధించుటకు పై జెప్పినయోగములను జక్కగా నెరుంగుటావశ్యకము.

మానవ సమాజాంత ర్జగత్కల్యాణార్థము గీతాప్రవృత్తి మొదట అవినాశి అనుచ్ఛిత్తిధర్మ, జ్ఞానకర్మమూర్తియు నగు నాత్మ స్వరూపము నెరుంగవలయును. తత్కల్యాణమున కేకమాశ్రోపాయము:- జ్ఞానలక్షణ బ్రహ్మ యొక్కయు, క్రియాలక్షణ కర్మ యొక్కయు అనుష్ఠానమే కనక నాత్మ స్వరూప జ్ఞానానంతరము బ్రహ్మకర్మ విసర్తము నెరుంగవలయును. పిమ్మట బ్రహ్మ (జ్ఞాన) సాధన వికాసము జ్ఞానయోగ రూపమునను, కర్మసాధనవికాసము కర్మయోగరూపమునను అగును. పిదప నాయుభయ సాధనవికాసము భక్తియోగరూప మునొందగా, చిట్టచివరకు సాధనరూపమగు బుద్ధియోగరహస్య జ్ఞానముకలుగును. గీతాసార మీరహస్య జ్ఞానాధారముననే ప్రస్ఫుటిత మగును.

బ్రహ్మకర్మోభయవాదియగు భగవంతుని దృష్టియందు భయ (అవ్యయబ్రహ్మ - అవ్యయకర్మ) లక్షణ బుద్ధియోగమే గుప్తరహస్యము. గీతయొక్క సర్వాంతర తమరహస్యమునిదే; కాని భక్తియోగమునందును, అవ్యయబ్రహ్మ - క్షరకర్మ రూప కర్మ; అను నీబ్రహ్మకర్మలు రెంటి సమన్వయమునుండుటచే నిదియు సర్వాంతరతమ కోటియందే యంతర్భావ మనుకొన వచ్చును. ఏమైనను -

కర్మప్రధాన (క్షరకర్మ) కర్మయోగము బ్రహ్మ (అవ్యక్తజ్ఞాన) ప్రధానజ్ఞానయోగము అనునీరెండును వికాంతిక సమత్వముచే అంశతః వంచితములైయున్నవి. కనుక నీరెండును సర్వాంతర

తమములనక, అంతరంగవిషయము లందుము. కానిండు; ఈ నాల్గిటిచివరను గీతాసారము ప్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఉపక్రమము నందాత్మ - ఆత్మయొక్క బ్రహ్మకర్మలను రెండువివరములు సున్నవి. వీని నెరుంగుటచే నంతరంగవిషయద్వయ (జ్ఞాన యోగ - కర్మయోగ) జ్ఞానముకల్గును. అందువలన సర్వాంతర తమద్వయ (అవ్యయకర్మ - జ్ఞాన) పరిజ్ఞాన పరిజ్ఞానము కలుగగా, గీతాసారము సువ్యక్తమగును.

ఆ యాక్రమము ననుసరించి ప్రస్తుతిము ఆత్మపరీక్షా ప్రకరణముం జూతము. గీతాశాస్త్రము, శరీరాత్మకల్యాణమునకై ప్రవర్తిల్లెను. శరీరకల్యాణ మభ్యుదయము. ఆత్మకల్యాణము నిశ్చేయనము. దీనికదిమూలము, శరీరమస్వస్థమగుచో ధర్మ సాధన సాగదు గదా! 'శరీరమాంద్యంఖలు ధర్మసాధనమ్,' శరీరము పాంచభౌతికము. పంచీకృత పంచమహాభూత నిర్మితము. వస్తువేదైన తన యుపాదానముంగొనియే తన స్వరూపనత్త గాపాడుకొని జాలును. అన్నమయశరీర మన్నమువలన నిల్చును. భౌతికశరీరము ప్రతిష్ఠకు భౌతికవిశ్వపరిగ్రహణము ఆవశ్యకము. భౌతికసంపత్తిలేని యభ్యుదయమసంభవము. శరీరము స్వస్థము గానిచో ఆత్మకల్యాణ మసంభవము.

విషయానక్తినుండి తొలగించి బుద్ధిని ప్రత్యగాత్మతో గూర్చు కొనుటబుద్ధియోగము - దీనిచే ప్రత్యగాత్మయొక్క సచ్చిదానంద శక్తులకు మన గర్మాత్మపై ననుగ్రహము కల్గును. అందువలన గర్మాత్మసంబలమగును. అప్పుడు అది 'విషయానక్తజనిత కర్మలేశ'

బంధన) రహితమై జీవన్ముక్తమగును. ఇదే తదీయా పరాముక్తి లక్షణసిద్ధిహముక్తి. ఇదేసిద్ధియనము. ఇదికేవలము బుద్ధియోగముపై నాధారపడియున్నది.

బుద్ధికి హృదయస్థ ప్రజ్ఞాసమకస్సు ప్రతిష్ఠ - బుద్ధితత్త్వ మాధ్యాత్మిక విజ్ఞానసూర్యుడు. ప్రజ్ఞానమనన్వాధ్యాత్మిక చంద్రుడు. సూర్యజ్యోతి చంద్రులందువలె మనస్సునందు బుద్ధి, ప్రతిబింబరూపమున ప్రతిష్ఠితమై యుండును. మనస్సే బుద్ధికాధారము. బుద్ధిని స్వస్వరూపమున నిరక్షితము గావించుకోవలయుచో శిశ్యశిష్యరూపమును, సత్త్వగుణోపేశమును (వినుకనే) చిత్తము నుబడు ముచున్నది సురక్షితముగావించుకోవలెను. జలపాత్ర కడలిని నెదిలి ప్రతిబింబము చలించుచుగదా! అట్లే యిటును నెరుంగ వలయును. కనుకనే “స్వప్తేచిత్తే బుద్ధమన్సంభవన్తి” అని సూక్తివెలసినది - సలే యిక నీ చిత్త (మనః, స్థిరతయెట్లు సంభవించును?

మనసు అన్ననిర్మితము. ‘అన్నమయంహి సోమ్యమనః’ అన్నమన నోషధి - ఒకపంటతో సమాప్తమగునవి యోషధులు ‘ఓషధ్యః ఫలపాకాంతాః’ యవగోధూమాదు లిందుజేరును. చాంద్రరసము వీరికి మూలప్రతిష్ఠ. కనుకనే చంద్రుడు ‘ఓషధీనాంపక్షః’ యనబడును; చాంద్రరసము శ్రద్ధయందును. ఇయ్యది దివ్యమగు నాదిత్యాగ్నియందు హోమముకాగా నదియే సోమ మను రూపాంతరము నొందును.

అది (సోమము) పర్జన్యాగ్నియందు హోమమై వర్షరూప

మొందును. సోమరూపాంతరము జలము, నర్మరూపముగు నిది పార్థివాగ్నియం దాహుతికాగా బై జెప్పిన యోషధులు జనించును, ఇవిజలరూపాంతరములు. ఇవి యాధ్యాత్మిక వైశ్వానరాగ్నియం దాహుతిములై క్రమముగ రసాస్పగాది రూపము లొందిచివరకు శుక్రరూపమునొందును. ఇంచువలచ శుక్రమందు పార్థివస్థూల ధాతువు, ఆంతరిక్ష్య సూక్ష్మ ధాతువు దివ్య చాంద్రధాతువును గల ననదగును. ఎట్లన:- చంద్రునుండి వెడలి యన్నముగనగు శ్రద్ధామయ సోమమందు, మధ్యనున్న యాంతరిక్ష్యవాయువు, పార్థివ మృద్భాగమును బ్రవేశించును. ఇట్లు అన్నములేక అన్నరూప శుక్రమందు చాంద్ర శ్రద్ధామయ సోమమును, ఆంతరిక్ష్య వాయువును, పార్థివమృద్భాగమును అనుమూడు పదార్థము లుండునని తేలుచున్నది.

స్వాభావికము ధారావాహికమునగు విశకలం ప్రక్రియచే శుక్రమందలి పార్థివధాతువు వెడలిపోగా, నికఆంతరిక్ష్యవాయువు దివ్యసోమము నను ధాతుద్వయము మిగులును. దీనినే ఓజస్సు అందును. ఇది శుక్రమున కనస్థాంతరము. మరియు, అందలి వాయుశత్యముకూడ నట్లే పోయినప్పుడు మిగులునట్టి సుసూక్ష్మముగు శ్రద్ధామయ సోమరసము మనస్సు అను పేరొందును. ఇయ్యదివీధ్రవస్తువు కనుక దీనిపై బుద్ధి ప్రతిబింబితమగును. ఇట్లా చాంద్రసోమము పైవిధముగ అన్నముద్వారా శరీరమందు బ్రవేశించి మనసుగ నగును, అన్నమే మనసు - అన్నమే మనసున కుపాదానము.

కనుక:- అన్నాహుతివలన మనః స్వరూపరక్షయగు నన వచ్చును. అన్నము భౌతికసంపత్తి. ఇదిలేకున్న మనస్సు నిలువదు. మనస్సు లేకున్నచో బుద్ధికి వికాసముండదు. అన్నమున్నంతవరకే దీని స్వస్థత. అటుగానిచో మనము తెలివిని గోల్పోదుముగదా! బుద్ధిస్థిరతయున్నపుడే బుద్ధియోగము, దానిచే ప్రత్యగాత్మకు గర్భాత్మవై ననుగ్రహము - అయ్యది నిశ్చేయసలక్షణాత్మకల్యాణము.

అందుకొరకు, బుద్ధిని ప్రత్యగాత్మతో యోజించవలయును. దానికి మనస్సు స్థిరముజేసికోవలయును. అందు కింద్రియముల ద్వారా అన్నభోగము కావలయును. దానికి బాంఛభౌతిక శరీరము సబలముగనుండవలయును. అందుకు భౌతికసంపత్తి నాశ్రయింపవలయును. ఇట్లు ఆత్మముక్తికి, విశ్వభుక్తికి ననుగమికాకతప్పదు. అదిలేని యభ్యుదయ నిశ్చేయస ప్రాప్తియసంభవము.

బాగున్నది, ఈవాక్యపరంపర వినుటకు బాగున్నది. కాని ఆచరణకు జాల కష్టసాధ్యము, బుద్ధియోగసంపత్తికై మనఃస్థిరత యావశ్యకమన్నది నిర్వివాదమే. అందుకు అన్నసంపత్తి - భౌతికవైభవము అన్నంతనే నిర్విణ్ణతపాడముచున్నది. సాంసారికాన్నపానాదులు మనస్సును స్థిరముగావింపవు సరిగదా మరింత చంచలము గావించును. ఇంద్రియ క్రీతదానమగు మనస్సు భౌతిక విషయాన క్తమై తనస్వరూపము రక్షించుకోజాలక మీదుమిక్కిలిగ జెడగొట్టుకొనును. ఒకమారు సాంసారికవైభవమునం

దనురక్తికలైనా ! ఇక గల్యాణమెక్కడ ? “ఆవర్తస్తే ఝటితి
రుదతాం సాంత్యహేతోః శిశూనాం” పుత్రమిత్ర కళ
త్రాన్నవస్త్ర గృహ వాహనానుచరద్రవ్యాదులం దేయొక్కటైన
మనస్సుంజంచలము గావింపజాలును. స్నిగ్ధసోమమయ మనస్సు
దేనిపై బడిన దాని నంటుకొనిపోయి, మరల వెంటనే నూతన
త్వముంగోరుట దానిస్వాభావిక ధర్మము. కామలోలుపము,
వాసనానుచరము, బహిర్ముఖము నగునది యొకచో నిలువక
యిటునటు బగువు లెత్తుచుండును. ఇట్లు దీనిని రక్షించుచున్న
యన్నసంపత్తియే దీనికి ఘాతకమగును. అందువలన స్థిరత
వట్టిదగును. ఇక బుద్ధికి స్థిరత యెట్లు? దానికి ప్రత్యగాత్మతో
యోగమెక్కడ?

ఒక్కమారుగ నిండియద్వారములనుబంధించి యన్నాగమ
నము బంధించి విషయములనుండి మనస్సుం దొలగింతు
మన్నచో నన్నమయమనస్సు బ్రదుకజాలదు. పోనిండు, కొంచె
మూరకున్నను కామనాకృపచే దాని చాంచల్యము క్రమముగ
బెరిగి స్వరూపవినాశము దెచ్చును. ఈవిషమనమస్య తొలగు
టెట్లు? అన్నసంపత్తి యుక్తమయ్యునది యాసక్తము గాకుండు
నుపాయ మే మున్నది? చూతము.

(1) ఆహారశుద్ధి:— అన్నసంపద సాత్విక - రాజస - తామస
భేదముచే మూడుభాగములు. చాంద్రశ్రద్ధాభాగ మేకరూపము.
లేదా విరూపము, కాని, త్రివిధాన్న సంస్కరముచే నిదియు,
సాత్వికీశ్రద్ధ రాజసీశ్రద్ధ తామసీశ్రద్ధ యని మూడుభాగము

లగును, తామసీశ్రద్ధ జడతకును, రాజసి చాంచల్యమునకును, సాత్వికి స్థిరతకును జననులు. తామసరాజసాహారములవలన నాయాగుణములు కలుగును. సాత్వికాహారముచే స్థిరతయేర్పడును. కనుక నది యందు కుపకారకమగును. కనుకనే భారతీయధర్మాచార్యులు ఆహారశుద్ధికి బ్రాహ్మ ఖ్యమిచ్చిరి. అదిలేనినాడు మనః స్థిరత వట్టిదే.

(2) ఆచరణశుద్ధి:- ఇందువలన నాహారశుద్ధికి బలము లభించును. దురాచారియగువాని మనస్సు సాత్వికాన్నముపంకకు బోదు. అగమ్యాగమనము, అప్రాప్తకాలశయనము, నీచసంగతి మొదలగునవి నదాచరణశత్రువులు. మొదట నాచారశుద్ధి కావలయును. ఇందులకు బ్రహ్మచర్యము - సత్యభాషణము - అహింస - సర్వభూతహితరతి - దయ - ఇత్యాదుల ననుగమింపవలయును. ఇందుకును:- ఈశ్వరచింతనము, సంధ్యా, తర్కణములు, బలి, వైశ్నవేవములు, పంచమహాయజ్ఞములు, వేదాధ్యయనము ఇత్యాదుల నాశ్రయింపవలయును. ఈయన్నిటను నిష్కామభావ సామ్రాజ్యముండవలయును. అట్టిచో మనస్సుపై నన్నసంపత్తి యాక్రమణ ముండజాలదు. అందువలన దత్తవృత్తుడు బంధనమున బడడు. తత్సృష్టియున్నను శరీరాభ్యుదయమాత్ర మగును, మనస్సు నిశ్లేపమగుటచే చంచలముగాక బుద్ధియోగ నిష్ఠామూలక నిశ్చేయన ప్రాప్తికి గారణమగును.

ఇదేయేమియులేక యుత్పథగామియగు మందబుద్ధి అభ్యు

దయ వంచితుడై ప్రత్యవాయభాగియగును. సాంసారిక సంపత్తి యందభివృద్ధి రెండువిధములు, వీనికి అభ్యుదయము ఉన్నతి యను రెండుశబ్దములు స్రయుక్తములైనవి. అభ్యుదయ ప్రతి ద్వంద్వ ప్రత్యవాయము, ఉన్నతి ప్రతిద్వంద్వ అవనతి. కొందరు, అభ్యుదయోన్నతులు, ప్రత్యవాయావనతులు పర్యాయము లనుకొందురు! కాని, యది యనైజ్ఞానికము. ఈవిషయ మా పదముల నలననే బోధపడును.

మనల నెదురుగ బైకి గొంపోవునది అభి+ఉత్+అయ= అభ్యుదయము. అటుగాక, తిరిగి క్రిందికి గొనివచ్చునది ప్రతి+అన+అయ=ప్రత్యవాయము. శాస్త్రమెరింగి తదను గమనము జేయుకర్మ అభ్యుదయమునకును, అందులకు విరుద్ధకర్మలు ప్రత్య వాయమునకును హేతువులు, కేవలతాకిక కర్మానకులై అర్థ సంచయలాలనత్వమున దిని త్రాగి యానందించువారి కాత్మతో బనిలేదు. తాకికకర్మ కరణమైన పుణ్యమున వారుకొంతకాలము సమృద్ధులట్లున్నను, ఆవృద్ధి యెంతోకాలము నిలువదు. 'పెరు గుట విరుగుటకే' కదా! ఇదే ఉన్నతి శబ్దవాచ్యము. ఉత్+నతి=ఉన్నతి. ఈవచనము జూడుడు.

‘అధర్మేనైధతే పూర్వం తతో భద్రాణిపశ్యతి

తతః సపత్నాః జయతి సమూలంచ వినశ్యతి’

ఎదిగిక్రుంగుట దీని (ఉన్నతి) స్వభావము. దౌర్భాగ్యమున నే డందరును దీని వెంటనే పడుచున్నారు. ఇక ధర్మాధర్మశూన్య

డగుమూర్ఖుని గతి యెప్పుడు నవనతియే (క్రిందికివంగియుండుట అవసరం). దానిని గూర్చి వేరుగ జెప్పనక్కరలేదు.

ఇంతకు మనకల్యాణము ఆత్మసంస్థ విశ్వసంస్థ (శరీరము - కర్మాత్మ) యను రెండుభాగములని తేలును. ఈరెంటికిని ఘనిష్ఠ సంబంధము. ఇందు ఆత్మకల్యాణము పురుషార్థకర్మ. శరీర కల్యాణము క్రత్వర్థకర్మ ఇదిలేని దది యసంభవము - ఇక శరీర కల్యాణ రూపక్రత్వర్థము పురుషార్థమయ్యెనా ఉన్నది యగును. ఇది పతనహేతువుగదా! అటుగాక క్రత్వర్థము క్రత్వర్థముగనే యున్నచో అనగా, విశ్వవైభవ మాత్మానుగామి యగుచో అభ్యుదయ మగును. ఇది కాలాంతరమున నిశ్చేయసభావ కారణమగును. ఇట్టి నిశ్చేయసభావ మూలక విశ్వకర్మను విజ్ఞాన (విశేషజ్ఞానము) మందురు.

ఏవిజ్ఞానమందు - విశ్వకర్మయందు - భౌతికావిష్కారము లందు - ఆత్మభావనయుండదో అట్టి విజ్ఞానము అజ్ఞానము నాశకతంత్రము. ఆర్యులు దీనిని క్షణికవిజ్ఞానమనిరి. ఇందు సర్వధాస్థిరతకభావము నేటియావిష్కారము లన్నియు నిట్టివే. ఎటను శాంతిమూలక ప్రతిష్ఠలేదు. ఈక్షణికవిజ్ఞానవాదులు మన ఋషులదృష్టిలోనా స్తికులు. కాని,

ఏ విశ్వవిజ్ఞానమూలమందు సత్త్వలక్షణ జ్ఞానమూర్తియగు నాత్మ ప్రతిష్ఠితమై యుండునో అట్టివిజ్ఞానము విశ్వవిజ్ఞాన మయ్యను, ఆత్మనిత్యతానుగ్రహముచే నిత్యవిజ్ఞానమగును. జ్ఞాన సహకృతమగు నీ నిత్యవిజ్ఞానమే బ్రహ్మమౌలిక స్వరూపము

“సత్యంజ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ - నిత్యంవిజ్ఞాన మానందంబ్రహ్మ” ఆత్మకల్యాణము ముఖ్యపురుషార్థము. శరీరాభ్యుదయము సాధకము. ఒకటి జ్ఞానము రెండవది విజ్ఞానమును ప్రధానముగ గలవి. రెండును ఆవశ్యకములే. కనుకనే జ్ఞానమయ విజ్ఞానాత్మకమగు గీతను పూర్ణశాస్త్ర మందుము. ఇతరశాస్త్రములందు (అనగా, ముఖ్యపురుషార్థముం బ్రతిపాదించు ఆస్తిక దర్శనములందు) జ్ఞానదృష్టితో నిశ్చేయసభావమే ప్రతిపాదించబడినదిగాని అభ్యుదయభావము ఇంచు మించుగ లేదనియే చెప్పవలయును. జ్ఞాననిరూపణ ప్రధానమగుటనే ఆత్మశాస్త్రము దర్శన మనబడును. అందువలననే దాని సపూర్ణ మందుము.

జ్ఞానము విజ్ఞానసహితముగ (నిశ్చేయ సాభ్యుదయములు ఆత్మ - విశ్వసంపత్తులను) బోధించుగీతాశాస్త్రము దర్శనశాస్త్రమందలి లోపపూరణము సేయుచు పూర్ణశాస్త్రమనిపించుకొనుచున్నది. ఆయా విషయమున్ను గీతావిజ్ఞానమందు వివృతమైనది. ఇంతకు:- ఆత్మకు జ్ఞానవిజ్ఞానములను రెండువివర్తములు. నిరుపాధిక మగునది జ్ఞానమూర్తి ‘సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ’ విశ్వపరిగ్రహణమున నదే సోపాధికమై విజ్ఞానమూర్తియగును. “నిత్యంవిజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ” ఇప్పుడు “శాస్త్రములేయాత్మకల్యాణముజెప్పును” ఆత్మకును గల్యాణమునకును సంబంధమేమి? ఆత్మనిత్యము ఆనందరూపము అగుచో దానికిక్షేత్రసంబంధమెట్లు? లేనిచో ఆత్మశాస్త్రపదేశమేల? ఈస్థితిలో శాస్త్రములు కేవలము శరీరపరకము లనవచ్చును. ఏలయన, సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వభావ

సంబంధము శరీరముతోడనేకదా!” అనియు శంకకలుగవచ్చును:
మరియు —

ఆత్మయన్న దొక జటిలనమస్య — ఒకచో దానిని వ్యాపకమనియు, వేరొకచో ప్రతిశరీరభిన్నమనియు జెప్పబడినది. ఒకచోనది షరలోకమునకు బోవుననియు, నొకచో నటుకాదు శరీరత్యాగానంతరమే రెండవ జన్మనెత్తుననియు చెప్పబడినది. ఒకచో, నాత్మశబ్దాతీతము కనుక శాస్త్రమువలన నెఱుకపడదనియు, నొకచో దానినెరుంగుటకు శాస్త్రము సాధకమనియును జెప్పబడినది. అట్లే ఆత్మ — ధర్మాధర్మ — పుణ్యాపుణ్య — కృతాకృత దూరమనియు దానికే అన్నియు గలవనియు కలదు. ఎన్ని చెప్పుదుము, ఎన్నోవిరుద్ధ వచనములగవచ్చుచున్నవి. కనుక నాయీసర్వనందేహ నివృత్తికి మొదట నాత్మ పరీక్ష యత్యవశ్యక మగుచున్నది.

కానిండు ఇట్లు ఆత్మకెన్నివివర్తములున్నను జ్ఞాన పిజ్జాన భేదముచే ముఖ్యముగా నిరుపాధిక — సోపాధికములు రెండే వివర్తములు కనుక సంగ్రహముగ వీనింజూతము. ప్రస్తుతము గీతాశాస్త్రము నొకింతనేపట్టుంచి ఆత్మంగూర్చి దార్శనికులు గావించియున్న వివేచనలేమో చూతము. అందువలన దర్శన విరోధములంగూడ పరిహరింపగలము.

దార్శనిక దృష్టి - ఆత్మ పరీక్ష

“తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరి ప్రశ్నేన సేవయా,
ఉపదేష్యంతి తేజానం, జ్ఞానిన స్తత్త్వదర్శనః”

దర్శన భేదములు

దర్శనసంఖ్య విషయమున ననేక సంప్రదాయములున్నవి. అందుగొన్నిటిని మాత్రమిటు జూచుటచాలు. కొందరిదృష్టిలో దర్శనము లాస్తిక - నాస్తిక భేదముచే రెండువిధములు. ఇవి ఆచార్యభేదముచే నొక్కొక్కటి అనుచొప్పున మొత్తము పండ్రెండుభేదములు అగును - ఎట్లన 1. లౌకాయతక - వైభాషిక - సౌత్రాంతిక - క్షణికవైజ్ఞానిక - మాన్యమిక - స్యాద్వాదికము లను నారును నాస్తికదర్శనము లివి లౌకికములు, - 2. న్యాయవైశేషిక సాంఖ్యయోగ పూర్వోత్తర మీమాంస లారును ఆస్తికదర్శనములు. ఇవివైదికములు. ఈశ్వరసత్తనొప్పి నవి. ఇవి యీశ్వరసత్తనుపేక్షించి నాస్తికవాదము నెదుట బెట్టు కొని దర్శనమీమాంసయందు బ్రవృత్తములైనవి.

మరికొందరి సంప్రదాయమున దర్శనము లింకొక యీరున్నవి. ఎట్లన:- పై చెప్పిన కర్మ-జ్ఞానప్రధానములగు లోక-వేదములే కాక భక్తిప్రధానమగు నాగమతత్వమొకటి యున్నదిగాదా ! విశ్వవివర్త మీమాంసపేరు దర్శనము అన్నచో విశ్వవివర్తము కర్మజ్ఞానభక్తిభేదముచే మూడుభాగములు. కర్మనిరూపకము

నాస్తికదర్శనము. జ్ఞాననిరూపక నాస్తికదర్శనము. అట్లే భక్తి ప్రతిపాదక శాస్త్రము సంప్రదాయక దర్శనమనవచ్చును.

భక్తికి దేవతతో సంబంధము. ఉపాసన దేవతకేగదా ! అదియు: సూర్యుడు-శక్తి - విష్ణువు - గణపతి - శివుడు అని యైదుభాగములు, సమష్టిరూపమొకటి. మొత్తమారు (1) సౌర-శాక్త - వైష్ణవ - గాణాపత్య - శైవదర్శనము లైదును - సమష్టి రూప స్మార్త మొకటియును. సమష్ట్యపాసన యుక్తభారతదేశమున, వ్యభిచారమున దక్షిణభారతమునను విశేష ప్రచారముగా నున్నవి. ఉపాసనముగ ఆగమికములారు భక్తిదర్శనములు, నైగమికములారు జ్ఞానదర్శనములు, తౌకికములారు కర్మదర్శనములు; మొత్తము పదునెనిమిది. ఇందు నైగమికాగమికములు పండ్రెండును ఆస్తికదర్శనములు. తక్కిన తౌకికదర్శనములారును నాస్తికదర్శనములు.

ఇక గొందరు దర్శనములు 36 అందురు. “దర్శనములారు: అవి ఒక్కొక్కదాని కారేసిచొప్పున మొత్తము 36 విభాగము లగు” నని వారందరు. ఇందును 6 నాస్తికములు; తక్కిన 30 యు ఆస్తికములు. ఎట్లన:- 1. నాస్తికదర్శనము 2. ప్రాకృతిక దర్శనము 3. ప్రపత్తిదర్శనము 4. ఉపాసనా దర్శనము 5. సంప్రదాయదర్శనము 6. తర్కదర్శనము అని దర్శనములారు. ఇందు-

1. నాస్తికదర్శనము:- వస్తుతః ఇది 1. చార్వాక 2. బౌద్ధ 3. జైనము లను మూడువిభాగములు. వీనికి వరుసగ బృహస్పతి-గౌతమబుద్ధ - జినాచార్యులు ప్రవర్తకులు. ఇందొకటి, మూడు

లకు తాకాయతికార్వాతములనియు బేర్లుకలవు. ఇకమధ్య
దగు జాద్ధదర్శనము శిష్యసంప్రదాయ భేదమున మాధ్యమిక
-యోగాచార - సాత్రాంత్రిక - వైభాషికములను భేదములు
కాగా మొత్తము నాస్తికదర్శనములారగుచున్నవి. వీనిస్వరూప
మిట సంక్షేపముగా జూపెదము. విశేషములు వలయువారు
ఆయాదర్శనములందే చూడవలయును. అందు-

(1) తాకాయతికమను చార్వాకదర్శనము:- దీనికి మూల
ప్రసర్తకుడు బృహస్పతి. చార్వాకుడను గొప్పవిద్వాంసు డీమత
మును విస్తరించెను. ఇతడు అనీశ్వరవాది. ఘోరనాస్తిక శిరో
మణి. ఈమతము నొకప్పుడు భారతమున వ్యాప్తముగావించెను.
కనుక దీనికి చార్వాకదర్శనమని పేరువచ్చెను.

ఈదర్శనముంబట్టి ఆకాశ మనునది తత్త్వముకాదు. తక్కిన
ప్రత్యక్షభూతములు నాలుగే తత్త్వములు ప్రత్యక్షమే ముఖ్య
ప్రమాణము. నాలుగుతత్త్వముల సమన్వయమునను శరీరమను
సంస్థయుత్పన్నము కాగా నందొక క్రియావిశేషముగూడ జనిం
చును. అదే:- ఆత్మ - చైతన్యము మదము మాదక ద్రవ్య
మందును, శరీరమందునుగూడ లేకున్నను, రెంటి సంయోగము
నను తాత్కాలికముగ జనించున ట్లిచటగూడ నూహింప
వలయును.

నాల్గుభూతములును వేర్వేరుగ జడములు. వీనికంటె వేరుగ
చైతన్యము - ఆత్మయను వస్తువేదియుతేదు. పైవిధముగ నిది
తదృశ్యత సంయోగజము. అవి విడిపోగా నిదియుపోవును. అను

మానము ప్రమాణమనుటకు బ్రమాణము లేనందున నది ప్రమాణముకాదు. అందుకు సాధకము ప్రశ్నోత్తమే కనుక ఆశ్చర్యమును సహించి మనుట శుభము. నేటివరకెందును దానిని శరీరముకంటె వేరుగాజూడలేదు. అట్టిచో ప్రశ్నోత్తమనుబంధి ప్రమాణమునకు విలువయేమి? వస్తుతః ప్రశ్నోత్తమముకంటె బ్రమాణమేలేదు.

పారలౌకిక స్వర్గసుఖమునకు యంతఃకమున్నె సున్నె. వేదాదులు చెప్పినది ధూర్జకల్పం. ప్రలామూర్తిః - స్వార్థలీల - స్వర్గము నెవ్వరూచి వర్ణించువాడు? స్త్రీనిస్త్రీ భోజనాని ప్రత్యక్షానభూత సుఖమే స్వర్గము. శరీరవిహ జరామృతే సరకము. శరీరనాశము మోక్షము. స్వవ్యవస్థా సౌకర్యమునకై తానెన్నుకొన్న వ్యవస్థాపకుడు ప్రజాతంత్రాధ్యక్షుడు, రాజే ఈశ్వరుడు ఇక వేరుగ గర్వఫల మిచ్చువా డెవడునులేదు, అదృష్ట మనుపదార్థ మేదియులేదు.

“సస్వర్గో నాపవర్గోవా నైవాత్మా పారలౌకికః

నైవ వర్ణాశ్రమాదీనాం క్రియాశ్చ ఫలదాయకాః”

అగ్నిహోత్రం త్రయోవేదాస్త్రిదండం భస్మగుంఠసమ్

ప్రజ్ఞాపారుష హీనానాం జీవికేతి బృహస్పతిః

పశుశ్చేన్నిహతః స్వర్గం జ్యోతిష్టోమే గమిష్యతి

స్వపితా యజమానేన తత్రకస్మాన్న హన్యతే!

మృతానామపి జంతునాం త్రాధంచే త్తృప్తికారణం

గచ్ఛతా మిహ జంతునాం వ్యర్థం పాథేయకల్పనా”

యదిగచ్ఛే త్వరం లోకం దేహదేష వినిర్గతః
కస్మాద్భూయో నచాయాతి బంధుస్నేహసమాకులః!

(2) చతుర్విధ జ్ఞాన్దర్శనము:-

ఇందు అనుమానముగూడ ప్రమాణము. వీరికి విశ్వము
క్షణికము. దుఃఖరూపము, స్వలక్షణము, శూన్యము, అర్థక్రియా
కారిత్యమే సత్తు. లేదా సత్తాపదార్థము క్రియామయ విశ్వ
మందలి ప్రతిపదార్థమును క్షణికము. క్షణికక్రియాన్యరూప మను
లభ్యము, కనుక స్వరూప రహిత క్రియామయవిశ్వము శూన్యము.
శూన్యభావమునకు శృప్తి లక్షణసుఖముతో సంబంధములేదు.
కనుక విశ్వముదుఃఖము. ఇట్టి విశ్వమునకు దేనితోడను బోలిక
లేదు. కారణము? పదార్థమునకు (పటాదులకు) మరొక
పదార్థముతో బోలికయేమి? పరివర్తనశీల మగుక్రియకు వేరొక
క్రియతో బోలికయెక్కడ? ఒకేక్షణమున సనేకక్రియలు
ప్రతిష్ఠితములగుచో బోలిక యన్నది తటస్థించును. మఱి క్షణిక
క్రియకు బ్రతిష్ఠయెక్కడ? కనుక క్రియామయ విశ్వమును
స్వలక్షణ మందుము.

“సర్వంక్షణికం క్షణికం అతఏవ సర్వం శూన్యం శూన్యం
అతఏవసర్వం స్వలక్షణం స్వలక్షణం”

తక్కిన పంచస్కంధాది సిద్ధాంతము లాయూ జ్ఞాన్ద్రంధము
లందే అరయనగును.

(3) స్వాస్వాదదర్శనము: (6):—ఇందు ఆత్మనిత్యత ప్రవేశించినది. శరీరముకంటె నాశ్చ స్థాయి. అందువలన జన్మాంతరముతో కర్మఫలసంబంధము అంగీకరింపబడినది. జీవ-అజీవములను రెండుశత్రుములు. ఇవి బోధావోధహానములు. చూడుడు ఈ వచనములు.

“చిదచిద్వే పరేతత్వే వివేకస్తద్వివేచనమ్

ఉపాదేయముపాదేయంహేయం హేయంచసర్వతః

హేయంతు కర్తృరాగాది తత్కార్యమవివేకనః

ఉపాదేయం పరంజ్యోతిరుపయోగైకలక్షణమ్”

విశ్వవాస్తవికస్థితి నెరిగినట్టియు, రాగాదిదోషవిజేత యగు నట్టియు త్రైలోక్యపూజితుడు అర్హున్ అనునతడే పరమేశ్వరుడు. ఈ మతమువాగు ఆర్హతులు. జీవుడు - ఆకాశము - ధర్మము - అధర్మము - పుణ్యము అనునవి తత్త్వములైదు. ఆస్తికాయము లందురు. ఆస్తికాయ మన దత్త్యవగ్యాయము.

ఇందు జీవశత్రుము— 1. సంసారి - 2. ముక్తి భేదమున రెండువిధములు. కర్మసంతానవశమున జన్మతెత్తువాడు సంసారి. ఇందును సనునస్కామసన్మభేదమున రెండుతెగలు. మరల నిందును అనునస్కామజీవులు 1. త్రసజీవులు 2. స్థావరజీవులు నని రెండుతెగలు. రెండింటి ముఖముగల శంఖ - గండాద్యమనస్కామజీవులు త్రసజీవులు. సృష్టిజలతేజోవాయువసస్పతులు అయి మనుస్థానిరజీవులు. భవాంతరసంబంధవిముక్తులు ముక్తజీవులు.

అజీవ - ధర్మాధర్మములను మూడ స్తికాయములు (తత్త్వములును అజీవనివర్తములే. స్వర్గ - రస - వర్ణ యుక్తపదార్థము పుష్కలము. ఇదియు అణుచుగ్గలము సంఘ పుష్కలము నని రెండు విధములు. కొందరి మతమున:- జీవ - అజీవ - అస్రత - బంధ - సంవర - నిర్జరా - మోక్షములన్నివియేడు తత్త్వములు. వాని వివరములు జైనదర్శనమందే అరయవలయును. ఏమైనను దీని మూలలక్ష్యము “సమ్యగ్దర్శన జ్ఞానచార్త్రతాణి మోక్షమార్గః”

ఈయారు నాస్తికదర్శనములందు మధ్యవగు జౌద్ధదర్శనములు నాల్గింటికి వైనాశికములను పేరుగూడ కలదు. ఇది షడ్విధ నాస్తిక మత సంగ్రహము. దీని యుపాదేయతాను పాదేయతలం దరువాత చూచుకొందము.

ఇక: ఆస్తికషడ్దర్శనములు:- ఇవియన్నియు నిటవివరించుచో గ్రంథము బృహత్కాయమగును. ఇప్పుడు వైజ్ఞానిక దృష్టితో దర్శనములను సమన్వయింపవలసి యున్నది. కనుక వాని నామములు మాత్రమిట నుదహరింతుము. విశేష మరయ గోరువారు మరొకచో జూడవచ్చును.

(1) ప్రాకృతికదర్శనము :- 1. సాంఖ్య ప్రపంచము 2. జైవము 3. పాశుపతము 4. కాపాలికము 5. కారుకము 6. వైశేషికము అను నారు పేరులుగలది. ఇందు జైవాదికారు కాంతములను మాహేశ్వర దర్శనములనియు నందురు.

(2) ప్రపత్తిదర్శనము:- వీనిప్రవర్తకులను ప్రపన్నాచార్యులందురు. 1. నిర్విశేషా ద్వైతము 2. విశిష్టా ద్వైతము

3. ద్వైతము 4. శుద్ధాద్వైతము 5. ద్వైతాద్వైతము
6. చైతన్యద్వైతము - ఇందు మధ్యవినాల్గు భాగవత దర్శనము లనియు నందురు.

(3) భక్తిదర్శనము:- ఏత దనుయాయుల నుపాసకులందురు.

1. సారము 2. శాక్తము 3. శైవము 4. వైష్ణవము
5. గాణాపత్యము 6. స్మార్తము - ఇందు మధ్యవినాల్గును ప్రపన్నదర్శనము లందురు.

(4) సంసదాయ దర్శనము :- 1. ఊర్ధ్వాయము
2. పూర్వాయము 3. దక్షిణాయము 4. పశ్చి
మాాయము 5. ఉత్తరాయము 6. అధరాయము - ఇందు మధ్యవినాల్గు దైశికదర్శనము లనబడును.

(5) తర్కదర్శనము:- 1. శబ్దము 2. మీమాంస
3. న్యాయము 4. అలంకారము 5. పురాణము 6. ఇతి
హాసము - (ఇవి దర్శనములనుటకంటె 'దర్శనాభాసములు' 'దర్శన
ప్రతిచ్ఛాయ' లనుటమేలు) ఇందు మధ్యవినాల్గు తార్కికము
లందురు. ఇట్లు మొత్తము ముప్పదియారు దర్శనములు.

ఇట్లు ఆరేసి భాగములతోగూడిన నియ్యారుదర్శనములను
కొలది పంక్తులలో స్పష్టము గావించుము.

(1) "వేదశాస్త్రము ఏదృష్టితోడనైనను బ్రమాణముకాదు.
అన్నివ్యవహారము లందును యుక్తియే సమన్వయహేతువు"
ఇది నాస్తికప్రథమపట్కనిష్కర్ణ.

(2) "అన్యసాధనాపేక్ష లేక ఈశ్వరుడు స్వంతంత్రేచ్ఛా

మాత్రముననే విశ్వనిర్మాణము సేయుప్రభువు.” ఇది మా హేశ్వరుల నిష్కర్ష. కనుక వీరిని స్వతంత్రేశ్వరవాదు లందురు.

(3) “విశ్వనిర్మాణము నీశ్వరుడు స్వయముగా జేయక ప్రకృతిద్వారా కావించును. ఆప్తకామునకు విశ్వనిర్మితి ప్రయాస మేల? అదియతని మహిమకు గళంకము” ఇది భాగవతుల సిద్ధాంతము. వీరిని ప్రకృతితంత్రేశ్వరవాదు లనియు నందురు. స్వతంత్రేశ్వరులును, ప్రకృతి తంత్రేశ్వరులును స్వసిద్ధాంత పుష్టికై వేదమును బ్రమాణీకరింతురు. కనుక నాయరువురను నైగ మికులనియు (వేదానుయాయులు) నందురు.

(4) “ఈశ్వరుడు తనవిభూతులగు సూర్యదుర్గాశివవిష్ణుగణప త్యాది దేవతలద్వారా విశ్వనిర్మాణముగావించును. కనుక ఈశ్వరు నెరుంగుటకుముందీ విభూతులనుమన ముపాసింపవలయును. అందు వలన మచకన్నియు సిద్ధించుచు” ఇది ప్రపన్నాచార్యుల నిష్కర్ష. అసన్యోపాసనప్రపత్తి, అదికలవారు ప్రపన్నులు. వీరు వేదశాస్త్ర మూలసిద్ధాంతములతో బాటుగ నుపాసనావిషయమున నాగమ శాస్త్రోపాయములనుగూడ నుపయోగించుకొందురు. వీరిని నైగ మాగమికులు, విభూతి తంత్రేశ్వరులు అందురు. స్వతంత్రేశ్వరులు సాక్షాత్తుగను ప్రకృతి తంత్రేశ్వరులు ప్రకృతిద్వారమునను విభూతితంత్రేశ్వరులు విభూతిద్వారమునను ఈశ్వరునుపాసింతురు. ఎఱ్ఱైన నీశ్వరోపాసన వీరి ముఖ్యద్దేశ్యమగుటచే వీరి నుపాసకు లనియు నందుము.

(5) “ఈశ్వరవిభూతిరూప సూర్యాది దేవతల నుపాసించి,

సిద్ధులంబడసి వానిచే లోకకల్యాణమాచరించుట పురుషార్థము” ఇది దైశిక సిద్ధాంతము. ఆగమామూల్య పరకవిశుద్ధాగమికులగు వీరి యభిప్రాయమేమన:-

సృష్టినిర్మాణమిశ్వరుడు స్వతంత్రముగనో ప్రకృతిద్వారముననో ప్రకృత్యవయవభూత స్వవిభూతిలక్షణ సూర్యశక్త్యాదిదేవతలద్వారముననో చేయుగాక! ఏమైన నిందెవ్వరొడను మనకు బనిలేదు. అందువలన మనము ప్రపంచ కల్యాణము గావింపజాలము. 1. కేవలేశ్వరవాదులగు విశుద్ధనైగమికులు(వేదనిష్ఠులు) స్వతంత్రేశ్వరాను గాములునగు మాహేశ్వరులును 2. ప్రకృతిమదీశ్వరవాదులు నైగమికులు(వేదనిష్ఠులు) ప్రకృతితంత్రేశ్వరాను గాములునగు భాగవతులును. 3. విభూతిమదీశ్వరవాదులు నైగమాగమికులు (వేదపురాణనిష్ఠులు) విభూతి తంత్రేశ్వరాను గాములు నగు ప్రపన్నులును. క్రమముగ నీశ్వర - ప్రకృతి - దేవతోపాసన (అవతారోపాసన) లచే నాత్మకల్యాణము గావించుకొగలిగినను వీరిమువ్వురిచే ప్రపంచమునకగు లాభమేమియులేదు. కనుక స్వార్థసాధకములు వ్యక్తికల్యాణపరకములు నగునీ మూఁడును శ్రేయోమార్గములు కావు. ప్రకృతియుక్తుడగు పురుషుడు (ఈశ్వరుడు) తనదేవవిభూతులకు సిద్ధులనొసంగి విశ్వసంచాలనము గావించి యున్నాడు. అంతే గాని ఈశ్వరుడు - ప్రకృతి - తదవయవభూత సూర్యాదులు స్వతంత్రముగ నేమియు జేయజాలవు. పైనిజెప్పిన సిద్ధులే యెంతచేసినను జేయుచున్నవి, కనుక శక్తిమ దుపాసనగాక శక్తులనే - సిద్ధులనే

యుపాసింప వలయును. అదే పరమ పురుషార్థము. సూర్య చంద్రాగ్ని పవనాదు లీసిద్ధుల బలముననే విశ్వసామ్రాజ్యము సాగించుచున్నవి. మనమును సిద్ధిపరిజ్ఞానమున ప్రాణదేవతలం గనుగొని సిద్ధులనొంది వానిద్వారా దేవ విభూతులవలె లోక కల్యాణ మాచరింప వలయును.

ఆగమశాస్త్రాక్రమగు నీసిద్ధాంతమీ లోకకల్యాణమూలక సిద్ధిభావమునులోగొని తత్కాలీనమానవ సమాజమున కితర ములగు మూడుమార్గముల కంటె విశేష రుచికరముగదోచెను. కనుకనే కొంతకాల మా పూర్వోక్తోపాసకులస్థానము నీదైశిక పరంపర యాక్రమించెను. పిదప నది వేదనిష్ఠం బాడుసేయుట కనువు పడెను.

(6) తార్కికదర్శనము:— దీనిని దర్శనాభాస మంటిమి. నిజముగా నిది యేక దేశికము. కారణము? సృష్టివిద్యా ప్రతి పాదక శాస్త్రత్వమే దర్శనశబ్దమున కవచ్చేదకము. తత్ప్రధాన లక్ష్యము సృష్టివిద్య. ఈ దర్శనమునం దది గౌణము. ఉగా హరణము:— శాబ్దికదర్శనముం గొనుడు. దీని ముఖ్యలక్ష్యము పదవిద్య - లేక - శబ్దబ్రహ్మ. ఇది:— వర్ణాక్షర పదవాక్య స్ఫోటాది శాబ్దిక వివర్తనములను ప్రధానముగ బెట్టుకొని ప్రసంగ వశమున ఈశ్వరుని లక్ష్యము గావించును. కారణము? శబ్ద బ్రహ్మ విద్యయం దవిస్ఫోటపదార్థమే, పరబ్రహ్మ విద్యయందలి యీశ్వరపదార్థము. స్ఫోట మప్యయేశ్వరునియంశ. స్ఫోటము శాబ్దికుల ముఖ్యలక్ష్యము. ఇట్లు:— ఈశ్వరవివర్తము యొక్క-

అనగా:- సృష్టివిద్యా వివర్తముయొక్క యంశరూపమగు స్ఫోటమును ప్రధానలక్ష్యముగ గొన్నందున దీని 'నేకదేశ దర్శనము' 'దర్శనాభాసము' ననవచ్చును. ఇక:- పూర్వ మీమాంసాదర్శనస్థితియు నింతే. మీమాంసకులను వాక్యాన్వయవిదులందురు. వేదవాక్యములు కర్మకాండ - జ్ఞానకాండ భేదమున రెండుభాగములు. దీనియందు కర్మ - బ్రహ్మస్వరూపము వేరు. జ్ఞాన బ్రహ్మస్వరూపము వేరు. ఈరెంటి ప్రతిపాద్య విషయములును వేరే. వాని సమన్వయమునకే పూర్వోత్తర మీమాంసలు వెలసినవి. ఇందు పూర్వ మీమాంసకు బ్రధాన విషయము వాక్యసమన్వయము. అందు దీర్ఘర ప్రశంసయున్నను అది గౌణమే. వాక్యార్థ సిద్ధియే ముఖ్యము. వాక్యముద్వారానే యిది ఈశ్వరసిద్ధియంద్రగేసరమగును. విశ్వప్రభవసృష్టితో నిది ఈశ్వర నిరూపణసేయదు కనుక నిది సృష్టి విద్యా ప్రతిపాదకము గాదు. కనుక దీనిని గూడ నేక దేశదర్శనమే యందుము.

ఇంతటితో నేదోయొక విధముగ దర్శన విచారణయైనది. దర్శనమునకు దృష్టిమూలక (సిద్ధాంతమూలక) జ్ఞానముతో సంబంధము. ఇందు ప్రత్యక్ష (వ్యవహార) మూలక విజ్ఞాన మొకవిధముగ లేదనవచ్చునను విషయము ముందు తెల్లము గాగలదు. స్థూలదృష్టికి దర్శనతంత్రములందు విరోధమున్నట్లు కానవచ్చినను సూక్ష్మముగ జూచినచో "సర్వధా విభక్తములగు తత్త్వవిశేషములను నిరూపించు దృష్టిచే భిన్నమార్గముల

నాశ్రయించినను తుదకివి యన్నియు నొకచోటికేజేరు” నని పొడకట్టును.

‘సృణోమేకో గమ్యః త్వమసి పయసాం అర్హవః’

ఇది దర్శనభేద నిరూపణము.

అథ దర్శన సమన్వయః

దర్శనములు పండ్రెండు, పదునెనిమిది, ముప్పదియారు-ఎన్నియైనను కానిండు. అయ్యది విద్వాంసుల వాగ్విలాసవై భవము. అందువలన నేమైనంగావచ్చును. కాని, వాగ్విలాసము వేరు, వస్తుస్థితి వేరు. వస్తుస్థితి కాలంబనము వృద్ధవ్యవహారము. సామాన్యముగ దర్శనము లెన్ని? యన్నచో వృద్ధదర్శన శబ్దమే వినబడుచున్నది. శక్తిగ్రాహక శిరోమణియగు నీపృథ్వ్యవహారముం బట్టి ఆస్తికములైనను నాస్తికములైనను, (మొత్తము) దర్శనము లారే. వైజ్ఞానికముగగూడ నీపక్షమే యుచితమని తెలియనగును. ఎట్లన:-

“యాన్యస్మాకం సుచరితాని తాని త్వయోపాస్యాని నో ఇతరాణి” “యక్తియుక్తవచో గ్రాహ్యం బాలాదపి శుకాదపి” అన్నట్లు ఉపాదేయవస్తువు (విషయము) ఎందున్నను గ్రహింపవచ్చును. నాస్తికదర్శన మొక యాస్తికుని దృష్టియందు విలువ లేనిదగుగాక! అందలి యుపాదేయవిషయములను గ్రహించుట తప్పుగాదు, అందుకు లజ్జింపనుగూడదు, ఇప్పుడు విజ్ఞాన

దృష్టితో మనము తెలిసికొననున్న దర్శనపరిజ్ఞానమునకై నాస్తిక దర్శనమునే యాశ్రయింపవలయును.

జైనదర్శనము. ముక్తికి “సమ్యగ్దర్శన - జ్ఞాన - చారిత్రాణి మోక్షమార్గః” అని మూడు మార్గములను జెప్పెను. ఈనూత్రమునకు వారి *వ్యాఖ్యాత లేమిచెప్పినను వాస్తవిక ముగ దీనియర్థము వేరుగనున్నది:—

విశ్వస్వరూపమేమి? ఇది ఎప్పుడు? ఎందుకు? ఎట్లు? నిర్మిత మయ్యెను? ఇందలి మనుజునికర్తవ్యమేమి? ఏకర్మలవలన సుఖ-దుఃఖములుకలుచున్నవి? ఇత్యాదులు విశ్వవిద్యకు జెందిన ప్రశ్నలు. ఈవిద్య 1. సమ్యగ్దర్శనము 2. సమ్యక్ జ్ఞానము 3. సమ్యక్ చారిత్రము అని మూడుభాగములు.

విశ్వస్వరూపము నెరింగిన చూసినవిద్వాంసులు వారుచూచిన తెరంగు శబ్దములతో మనయెదుట సిద్ధాంతరూపముగ నుంచిరి. అవగ్రహాత్మకమగు నిదియే దర్శనము. ఇందువలన సాధారణ జ్ఞానమేకల్గును. కనుక దార్శనికజ్ఞానమునవగ్రహజ్ఞాన మందుము. ‘ఘటమహంజానామి - ఇత్యపిజానామి’ అను నీ నిశ్చయాత్మక జ్ఞానమును జైనదర్శన మవగమనునియెను. ఇందుకు సంస్కృత సాహిత్యమందు అవగతశబ్దము ప్రయుక్తమయినది. దీనినే తార్కికులు పారిజ్ఞానమందురు. — అవగమాత్మక (నిశ్చ

* (1) జీవకల్యాణార్థము అర్హన్ చెప్పినదానియందు శ్రద్ధ (2) జీవుడు తన ప్రాతిస్విక స్వభావము విడవక సంయమ మోహరహితావబోధ కల్గి యుండుట (3) పాపకర్మలనువీడుట - ఇందు దర్శనమున జ్ఞానము - అందు వలన చారిత్రము కలుగగా జీవరకు నిర్వాణ ప్రాప్తియగును.

యాత్మక) మగు నీ పార్థిజ్ఞానోదయమునకు జైనులు అవగ్రహము, ఈహ, ధారణ యను మరిమూడు వ్యాపారములను కారణములుగ నెంచియున్నారు. దీనికిని అనాంతరభేదము లనేకము లున్నవి. ఇంచుమించు 15 - 16 - వ్యాపారముల యసంతరము పూర్వోక్తానగమజ్ఞాన ముదయించును. ఘటముతో రూపగ్రాహియగు చక్షురింద్రియమునకు సంబంధము కలుగగా ఆఘటరూపము (ఆకార - వర్ణ రూపము) చక్షుః పటలప్రతిబింబితమగును. ఇదే ఘటజ్ఞానమునకు బ్రథమవర్ణము, (ద్వాదశ ప్రాణ సమిష్టి సూర్యుడు, సూర్యగతేంద్రప్రాణము వర్ణరూపమునకును, త్వష్టాప్రాణము ఆకారరూపమునకును, గ్రాహకము ప్రవర్తకము నగును. సూర్యునిండియే చక్షురింద్రియోత్పత్తియు గనుక కార్యరూప చక్షువునందు నాడు ప్రాణములు నుండును. అందువలన చక్షువు పురోఽపస్థితస్తావకార వర్ణగ్రహణ సమర్థమగుచున్నది) ఇది:- ఇంద్రియమునకు విషయముతో - లేదా - విషయమున కింద్రియముతో నగు నొక విధమగు స్వర్గమాత్రము* దీనివేరే అవగ్రహము - ఇదే

* దర్శనము చక్షువుగాక తెక్కిన యింద్రియము లన్నియు సప్రాప్య కారులు అందురు. అనగా వానిపైకి విషయములు వచ్చి చేరుచు చక్షువు విషయములపై యుండును కనుక నిది సప్రాప్యకారి యందురు-అందువలన “ఇంద్రియమునకు విషయముతో” అని జెప్పెతిమి కాని “సప్రాప్యేంద్రియాణి ఆతీంద్రియాణి” అను విజ్ఞానసిద్ధాంతముంబట్టి అన్నిటివలె చక్షువు సప్రాప్యకారియే కనుక “లేదా విషయమున కింద్రియముతో” అనియు నంటును.

మొదటి జ్ఞానము. అనగా:— ఇంద్రియక జ్ఞానమువేరే అవగ్రహము అని భావము.

ప్రజ్ఞానమనస్సునకు, చక్షురింద్రియముతో సంబంధముండును. అదిలేనిచో, గన్న రూపజ్ఞానము నొందజాలదు. మనస్సన్న్యా యత్త మగుచో కన్నమియు జూడజాలదు. ప్రజ్ఞాని మనో వికాస మన్నియింద్రియము లందుకంటే చక్షురింద్రియమందే అధికముగ నుండును. మనః స్వాభావికవృత్తి మనీష. అది కలవాడు మనీషి. మనస్సున కన్నియింద్రియములతోడను సంబంధముండును. మనస్సులేనిచో శబ్దాదులం దేవిషయము ననుభవమునకు రాజాలను గాని, దీనివికాసము ప్రధానముగా చక్షువునం దుండును గనుక చక్షుఃపటలమును మనీషి యందును.

చక్షు నాధ్యాత్మికసూక్ష్మము. మనస్సుసోమము సూర్యగ తేంద్రసంబద్ధసోమము ప్రదీప్తమగును. కనుక చక్షుగతమనస్సు చక్షురింద్రియమందు పూర్ణవికాసము నొందును. అందువలన మనస్సు చక్షురింద్రియ ద్వారమున (ఇశరేంద్రియములచే కంటే) నెక్కువ వ్యయ మగుచుండును. చక్షుః పటల మవగుర్థ మగుచో అంధుడు — సూరదాసు, ధృతరాష్ట్రుడు మొదలగువాగు) ప్రజ్ఞాచక్షు వందురు. అట్టివానికి మనోవ్యయముండదు కనుక స్మరణశక్తి యధికమగును.

కానిండు: ప్రస్తుతము:— ఇంద్రియములద్వారా వచ్చు విష

యము మనస్సుపైకి వచ్చును. మనస్సుతో బుద్ధి సంబంధమై యుండును. అందువలన మనః ప్రతిబింబిత విషయములు బుద్ధి యందుబడును. బుద్ధికాత్మతో సంబంధమున్నది 'ఆత్మా బుద్ధ్యా సమేత్య' (చా. ౩) అందువలన నావిషయము లాత్మతో సంబంధ పడును ఇట్లు:— ఇంద్రియార్థములను మనోబుద్ధులద్వారా యాత్మను జేర్చుటకు ఇంద్రియ మనోబుద్ధుల ప్రయాస - చేష్ట - అంశ ర్వాస్యపారము (ప్రాణపుబని) ఈహ యందురు. ఇది యవగమాంతరపుని.

ఇందునూని నింద్రియస్థ విషయము మనోబుద్ధులద్వారా ఆత్మయందు 'ఇదమిత్థం' రూపమున బ్రతిష్ఠిత మగును. బుద్ధి 'దీనిని నేనెరింగితి' ననుకొనును. ఇదే అవగమము (నిశ్చయాత్మక జ్ఞానము) దీనిచే మనోబుద్ధి యుక్తిమగు నాత్మయందు, తత్త్వ గ్విషయ సంస్కార మిర్పడును. ఇదే ధారణ, దీనినే ఆత్మకదర్శనము నాసనాసంస్కార మనును. దీని బలముననే పిమ్మటి వ్యసహారములు సాగును. ఇదే పాఠ జ్ఞానము — ఈ విషయమును నామాన్యముగా నిట్లునుకొనవచ్చును:— “మొదట విషయముతో నింద్రియసంబంధము కలుగగా మనోబుద్ధుల యాహారూపవ్యాపారమునే 'నేను ఘటము నెరింగితి' నను జ్ఞానము కలుగును. పిదప 'నేను ఘటము నెరింగితినియు నెరింగితి' నను పాఠ జ్ఞానము కలుగును. ఇదే అవగమాత్మిక ధారణ. ఇదే జ్ఞానమున కంతిమ పర్వము. ఇదే విషయసాక్షాత్కారము.” ఇట్లు జైనదర్శనాను

సారము ఆత్మవిజ్ఞానమునందు అవగ్రహము ఈహా అవాయ (అవగమ)ము, ధారణ - అను నాల్గుపర్వము లుండును.

ఈ నాల్గు పర్వము లందును మనదర్శనశబ్దము ఇంద్రియ సంబంధియగు సవగ్రహమును ప్రాథమికజ్ఞానమునే అభినయించు చున్నది. దర్శనజ్ఞాన మవగ్రహజ్ఞానముకంటె గొప్పది కాదు. ఒకడు చూచిన దానిని మనము విన్నప్పుడు మనకు గల్గిన జ్ఞానము ఈహానాయ ధారణారహితము. విషయస్వరూపము ఇంద్రియమువలన నగునది. ఇది సామాన్యజ్ఞానము. దృష్టిరూపము విషయదర్శన మాత్రమున నీయవగ్రహశ్శక్తి జ్ఞానమును కల్గును. దర్శన శాస్త్రమున గల్గునదియు నిదే. కనుకనే దీనిని దర్శన మందురు. దర్శన జ్ఞానమునందు వినుటకంటె చేయవలసిన దేమియు లేదు. చూచినవాడు చెప్పినది వినుటకంటె మనకు గర్తవ్య మేమున్నది?

చూడుడు:- పౌరాణికుడు ఖగోళవిషయములు వినిపించుచు “శింశుమారచక్రమం దది యక్కడ నిది యిక్కడ నున్నదని స్వరసాతలములచే సూర్యగ్రహణము, సింహిచే చంద్రగ్రహణము కల్గును. అపాంవత్సత్కత్రము వృష్టికథిష్ఠాత. శింశుమారచక్ర దర్శనము పుణ్యప్రదము” అనుటచే వినువారికి సామాన్య జ్ఞానము కల్గును. ఫలము? ‘శ్రుతం హరతి పాపాని’

దర్శనముల యవస్థయు నింతే. విశ్వస్వరూపము సామాన్య ముగ నెరుంగుటయే సమ్యగ్దర్శనము. చాలమంది దర్శనభక్తులే. విషయము నంతస్తల ప్రవేశము సేయు యోగ్యతలేదు. అది

యావత్సర్వకమనియు నా రనుకొనరు. సామాన్యస్వరూపజ్ఞాన మాత్రముననే సంతృప్తి లగుచును. ఇట్టివారు ప్రతినిషయముం గూర్చియు శకు మంశస్యముం దత్క్షణమే ప్రకటించినై తురు. “శ్రాద్ధ మెంగుకు జేయనలెను?” అన్నచో వీరు దార్శనిక దృష్టిభినివేశముచే “ఊరక. యెవడు నిశకులకు విందు నేయడు గదా! పరోపకారము మంచిది. కనుక, ఈ ధర్మ మను వంకతో నీటునేయుచుని పెద్దల కూదేశము” అందును. వీరి నిర్ణయములెల్ల బౌద్ధ్య (శృంగియ) ప్రత్యక్షమునకు జెందుచుండును. ఇదే విశ్వవిద్యకు, అనిగ్రహస్థానీయునిగు మొదటిమెట్టు.

ఇట్లు:- దర్శనజ్ఞానమందు, అనిగ్రహ - ఈహ - అవగమ - ధారణ-లను నాల్గుజ్ఞానపర్వములందును, కేవల మొక యనిగ్రహ జ్ఞాననత్తయే కలదు. అవగమాత్మక పూర్ణజ్ఞానము (పరీక్షాత్మక జ్ఞానము) నిందు లేదు, సంస్కారరూపమగు నభినివేశాత్మక ధారణయు లేదు, కారణము? అభినివేశాత్మకమగు నవగమ ధారణలు విషయసంస్కారమునకే పేరులు. గవాదిప్రత్యక్షము కలుగనంతవరకు నభినివేశలక్షణ జ్ఞాన ముదయింపదు. దర్శన మందు కేవలము ద్రష్టయొక్క దృష్టిని వినుట మాత్రమే యున్నది. అందు నస్తు ప్రత్యక్షమే? కనుక దృష్టి జ్ఞాన సమ కక్షగల యనిగ్రహముతోడనే దర్శనజ్ఞాననీమ సమాప్తమగును. భగవంతుడు గౌతముడు కూడ జ్ఞానము, నభినివేశమువలననే విషయమునకు బూర్ణసిద్ధి (పూర్ణప్రత్యక్షము - పూర్ణజ్ఞానము) కలుగు నని యంగీకరించెను. జ్ఞానమనిగమము. అభినివేశము

ధారణ. ఇందువలన:- అర్థసిద్ధి వలయుచో జ్ఞానాభినివేశముల నాశ్రయింపవలయునని తేలుచున్నది. ప్రత్యక్ష పరీక్ష లేకున్నచో నీ జ్ఞానాభినివేశ మసంభవము. కనుక సందుకై దర్శనమువలన సామాన్యముగ దెలిసికొన్న యర్థములను బ్రత్యక్షము గావించుకొనుటకు ప్రయాస పడవలయును. అందు వలన సమ్యగ్దర్శనము సమ్యక్జ్ఞాన రూపమున బరిణతినొందును. తద్వారా, సమకృత్రిత్యముంజేరి లక్ష్యమగు బురుషార్థసిద్ధి నొందగలము.

మనజ్ఞానీయధరాతలము సర్వధానిన్నమగుచో మనము శ్రుతి మాత్రముననే విశ్రాంతింగొందుము. గాని ముందుకు సాగ బ్రయత్నింపము. మనబుద్ధి పరిమాణము జ్ఞానము పరిష్కృతమగుచో నట్లు తృప్తి నొందక శ్రుతివిషయముం బరీక్షానికషణమున వైచి సాక్షాత్కారము గావించుకొన బ్రయత్నింతుము. ఇట్లు శ్రుతజ్ఞానము పరీక్షా రూప కర్మ అనునట్టి జ్ఞానకర్మల సమన్వయముచే కాలాంశరమున నాశ్రుతిరూపావగ్రహజ్ఞానము ప్రత్యక్షాత్మకా నగమరూపజ్ఞానము ధారణాత్మకాభినివేశ రూప కర్మస్వరూపమున బరిణతమగును. ఇదే విశ్వవిద్యకు రెండవపర్వము. కర్మాత్మకమగు నీరెండవ జ్ఞానపర్వమును విజ్ఞానమందురు. సిద్ధాంతమాత్రముగ నెరుంగుట దర్శనము - దానిని పరీక్షించి సాక్షాత్కరించు కొనుట విజ్ఞానము:

దర్శనమునకు శ్రుతితో, విజ్ఞానమునకు బుద్ధితో సంబంధములు విని నమ్ముట దర్శనము. చూచినమ్ముట విజ్ఞానము. అది

మనస్సుంతుష్టికారణము. ఇది బుద్ధికనుయాయి. అది లౌకిక సామాన్యదృష్టి. ఇది యలౌకిక విశేషదృష్టి. దర్శనమందనేక (6) ధారణలు. విజ్ఞాన మొకేనత్యమందు ప్రతిష్ఠితము. దర్శనము ఋతాను గామియైనయనృతము. విజ్ఞానము దీనిని లోగొన్న సత్యము. అనృతవిశ్వోపకారకమగు దర్శనమనృతమూర్తి. విశ్వ విశ్వాత్మోపకారకమగు ననృతగర్భితవిజ్ఞానము సత్యమూర్తి.

దర్శనము - సామాన్యజ్ఞానము - అవగ్రహము, విజ్ఞానము నకు - విశేషజ్ఞానమునకు - అవగమాభి నివేశోదయమునకు గారణము, మూలము అన్నదినిజమే; కాని యాదర్శనము యొక్క యక్రితస్సత - ను అపూర్ణత ను దూరమునేయునని విజ్ఞానశాస్త్రమే. (జ్ఞానం విజ్ఞానసహితం) ఇది పరీక్షాత్మకమగు లచే నిర్భాంతము గదా! కనుక దర్శనము కంటె విజ్ఞానము గొప్పతనము గలదందుము. దీనికధికారులు చాలకొలది మంది యుందురు. (మనుష్మాణాంసహస్రేషు) విన్నవిషయములంగొని నిర్ణయించు వీరినామ్రాజ్య మధికముగ నున్నది. సత్సంపత్తి యన్నది నిజముగా కల్పిద్భావమునకు జేందినదే. కానిండు:-

విశ్వవిద్యకు:- దర్శనము ముదటి పర్వము. విజ్ఞానము రెండవ పర్వము. ఒకటి సన్న్యసిర్వసము. రెండవది సన్న్యోజ్ఞానము - ఒకటి యథాజ్ఞాన సామాన్య లౌకికుల విశ్రాంతి భూమి - (సామాన్యజ్ఞానము) రెండవది (విశేషజ్ఞానము) సంస్కృత శాస్త్రసిద్ధి విద్వత్ప్రేక్షాభూమి. ఇందు విజ్ఞాన శాస్త్రాసన మున్నతము అని తెలుచున్నది:- కాని,

సామాన్యమో విశేషమో ఈరెండునుజ్ఞానములే కనుక నివి కర్మనికషణము నెక్కకున్నంశవరకు నిరర్థకములే. కర్మలేని వట్టిస్థిధాంతజ్ఞానముకంటె ఆజ్ఞానమే మేలు. దానిని శరణు గొన్నవానికి “కర్మ చేయకున్న నేమి?” యను ప్రశ్న యే యుండదు కనుక పశ్చాత్తాపమే కలుగదు. అన్నియు నెరిగిన వారికన్ననో అంత శ్లోదన మెండు. ఆత్మపతనభయ మధికము. అజ్ఞాని కదయేమో తెలియక యేసితియందున్న నాస్థితి నే సరియనుకొనుచుండును. కర్మశూన్యమగు నీజ్ఞానఫలముంజెప్పు నీయుపనిషద్వాక్యమువరసి విశేషము లా యుపనిష ద్వివరణము నందె అరయవలయును.

“అంధః తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యామసానతే

తతోభూయ ఇవతేతహ య ఉ విద్యాయాం రతాః”

అనుగమ భావమునకు జెందిన యీమంత్రమున కనేక భావము లను చెప్పవచ్చును.

జ్ఞానము స్థితిః— కర్మ గతి. ఈరెండును విరుద్ధములా? యని అోచునుగాని. విజ్ఞానదృష్టి కీ కంటికి దాదాశ్చర్య సంబంధ మున్నది. స్థితి - జ్ఞానము, గతి - కర్మ, ఇవి యొకదాని కొకటి ప్రతిష్ఠలు, ఒకటి రెండవదాని సూపమున బరిణ మించును, స్థితిని దొలగించిన గతికిని, గతినిదొలగించిన స్థితి కిని, స్వరూపవినాశము సంభవించును (ఈ విషయమన్యత్ర వివృప్తము). పరస్పరము మేళవింపని జ్ఞానకర్మ లనుపయుక్త

ములు. భ్రష్టములు అగును. బ్రహ్మకివి రెండును రెండు అర్థములు (భాగములు) తత్త్వసూపములు. వీని సమన్వయము లేదా? లక్ష్యసిద్ధి వట్టిదే.

శక్తిలాభము ఆచరణ (చాత్ర - కర్మ) వలసనే యగును, శక్తివలసనే పురుషార్థసిద్ధి నొందగలము. అందుకు చూచి యెరింగిన - విషయములను బ్రయోగించు టానశ్యకము. ఇదే దర్శన - విజ్ఞానముల సఫలత. అటుగానిచో నా రెండు నుండియు నిర్ధకములే. కనుక దర్శనానుసారము స్వసూపము నెరింగి తదనుసారముగ బరీక్ష సేయవలయును. ఆచరణానుగామియై పూర్ణేశ్వర పూర్ణవిభూతి ద్వారా పూర్ణుడు కావలయును. ఇదే సమ్యక్చార్ిత్రము. విశ్వవిద్యకు చరమపర్వము. ఈమూటి సమన్వయము సిద్ధి - పృథక్త్వము, పతనహేతువు.

ఈమూటి సమన్వయమే బ్రహ్మజ్ఞానాపూర్తికి హేతువు. 'అథాతో బ్రహ్మజ్ఞానా, జన్మాద్యస్వయంతః, తత్తుసమన్వయాత్' ఇత్యాది దార్శనిక సిద్ధాంత విషయము స్పష్టము గావించును. కనుకనే 'సమన్వయ - జ్ఞాన - చారిత్రాణి మోక్ష మార్గాః' అని సూత్రము వెలసివది.

“విని, యెరింగి, చేయుము” అని లోకులందఱు. ఇందు దర్శనజ్ఞాన చాత్రలే సూచితము లగుచున్నవి. కొంచెము సేపు ఇందు జ్ఞాన - చరిత్రల నటుంచి దర్శనమును విమర్శింతుము -

ఇది కేవల సిద్ధాంత జ్ఞానమేకాని పరీక్షకు జెందినవస్తువు కాదంటిమి. మరియు, దర్శనము విశ్వవిద్యకొక పర్వమనియు,

సామాన్యరూపమున విశ్వవిచారము సేయుననియు జెప్పి యుంటిమి. ఇచట “దర్శనశాస్త్రముచే నిరూపింపబడు విశ్వ స్వరూపమేమి?” యని యొక ప్రశ్న పుట్టవచ్చును. ప్రశ్న చిన్నదే - కాని, సమాధానమో? సంపూర్ణార్థ నాహిత్యము. కనుక విస్తరింపజాలక ప్రకరణసంగతికై యించుకంత ముచ్చ టింతుము. “అధ్యాత్మాధి భూతాధి దైవతమునుండి నిష్పన్న మైన స్వరూప ప్రపంచవిశేషమే విశ్వము. అనగా ఆత్మ - భూత - దేవతా సమష్టి విశ్వము.” ఈవిశ్వమునే దర్శన శాస్త్రము విచారణసేయును.

జీవప్రపంచ మాధ్యాత్మిక విశ్వము, పార్థివప్రపంచ మాధి భౌతికవిశ్వము, సౌరప్రపంచ మాధదైవికవిశ్వము. మొదటిది జ్ఞానము, రెండవది అర్థము, మూడవది క్రియ ప్రధానములుగ గలవి. జ్ఞానక్రియార్థ సమష్టియే విశ్వము. ఈమూటిచే విశ్వము వెలసినది. 1. అర్థక్రియా గర్భిత జీవప్రపంచము విశ్వమున కాధ్యాత్మిక పర్వము. 2 జ్ఞానక్రియా గర్భితార్థ ప్రధాన పార్థివ ప్రపంచము విశ్వమున కాధిభౌతికపర్వము. 3. అర్థ జ్ఞానగర్భిత క్రియప్రధాన సౌరప్రపంచ మాధదైవికపర్వము. ఇందువలన ప్రతిపర్వమందును జ్ఞానక్రియార్థములు మూడు నున్నవని యెరుంగవలయును.

ఈ మూడు పర్వములను నిర్దించునది అసీమ - అమిత పరాత్పరుని ససీముని (మితిగలవాని)గ - (పరిమితుని)గ జేసి వైచు నావిశ్వమాయ నాగమశాస్త్రమందు ‘త్రిపురసుందరి’

యని చెప్పిరి. తదీయత్రిత్వ దిగ్దర్శనముంజేయుచు నభియుక్తు లిట్లు చెప్పుచున్నారు:-

1	2	3	4
“దేవానాం త్రితయం త్రయీహుతభుజాం శక్తిత్రయం త్రిస్వరాః			
5	6	7	8
త్త్రైలోక్యం త్రిపదీ త్రిపుష్కరచుధో త్రిబహు వర్ణాస్త్రయః			
యత్క్రించి జ్ఞగతి త్రిధానియమితం వస్తు త్రివర్గాదికం			
తత్సర్వం త్రిపురేతినామ భగవత్యన్వేతి శే తత్త్వతిః”			
(పరివస్యారహస్యము)			

1. అగ్ని - వాయు - రవులు 2. గార్హపత్యాహవనీయదక్షిణాగ్నులు. 3. హుత క్రియార్థశక్తులు 4. అకారోకారమకారములు లేదా ఉదాత్తానుదాత్త స్వరితములు 5. పృథి వ్యంతరిక్ష ద్యులోకములు 6. త్రిపు త్పంచదక్షైక వింశములు 7. స్పృదయ భూ నాకములు 8. ఋ గ్యజు స్సానుములు 9. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులు.

ఈ త్రిత్వములంబట్టి ప్రతియొక విశ్వపదార్థమును మూడు భాగములగును కనుక దర్శనశాస్త్రమును మూడుభాగములే యగును. నిరూపకాచార్యభేదముచే మూడుశాస్త్రము లనబరగుచున్నది. ఈమూ డనయవముల విశ్వశాస్త్రము ఒక్కొక్కయవయవముతో క్రమముగ అధిభూత - అధ్యాత్మ - అధిదైవతప్రపంచములను నిరూపించును.

అధిభూతముపై సద్యాత్మము ప్రతిష్ఠితము. ఈరెంటికి సధి

దైవతము ప్రతిష్ఠ. పార్థివప్రపంచ మధిభూత మంటిమి. ఇదే మొదటి విశ్వసంస్థ.

దీనిపై నస్మదాది ప్రాణివర్గమును సధ్యాత్మసంస్థ ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. సౌరసంస్థ యాధిదైవిక సంస్థ. స్థానరాధిభూతసంస్థకు (పార్థివము) ను, జంగ మాధ్యాత్మిక సంస్థ (జీవసంస్థ) కును ప్రతిష్ఠ యిదే. “నూనం జనాః సూర్యేణ ప్రసూతాః” “ప్రాణః ప్రజానాముదయ త్యేషసూర్యః” “సూర్యఆత్మా జగత్ స్తస్థుషశ్చ” అని శ్రుతియు జెప్పను. ఈ ప్రాకృతివక్రమముం బట్టియే భారతీయ దార్శనికులును మూడు సంస్థలను నిరూపించిరి.

1. మొదట సధిభూతముం గొనుడు. దీనిని వై శేషికదర్శనము నిరూపించును. కర్త కణాదమహర్షి. 2. అధ్యాత్మసంస్థ:- నిరూపకము ప్రాధానిక (సాంఖ్య) దర్శనము. ప్రణేత కపిలదేవుడు. 3. ఆధిదైవికము:- నిరూపకము శారీరకదర్శనము. రచయిత వ్యాసమహాముని. ఆస్తిక్యమూలకములగు ఆస్తికదర్శనము లీమూడే. వీనిని ఆస్తికదర్శనములని యేల చెప్పిరో ప్రసంగ వశమున సరికూడ నించుక యెరుంగుట యిట నుచితమే.

అస్తియన సత్తాత్వత్వము. ఇది త్రికాలాబౌధతము. వస్తువు యొక్క నామరూప కర్మలు మారుంగాని యిది మారదు. ధారావాహిక బలముయొక్క కృపచే పదార్థ నామ రూప కర్మలు సురక్షితములుగ నున్నంతవరకు నిది పదార్థముతోను తదభావమున సభావముతోడను ఉండును. సత్తాశ్రితపదార్థము లకే భావాభావములు - భావమస్తి. అభావము అస్తియే. అది

నామరూపాద్యస్తిత్వము. ఇయ్యది సకారాస్తిత్వమును చెప్పును. అస్తిమాత్రమొకటే ఏకరసము. మార్పులేనిది. నామరూపకర్మలస్తి కుపాధులు. అవియున్నను లేకున్నను అస్తికి లోపములేదు. అది బ్రహ్మ ఉపాధిభేదశూన్యమగు నీ సామాన్యజ్ఞానముం గూర్చి శ్రీవిద్యారణ్యవచనము జూడుడు -

“సత్త్వస్తాశేషభేదం యత్ సత్తామాత్ర మగోచరం
వచసా మాత్మసంపేద్యం తద్జ్ఞానం బ్రహ్మ సంజ్ఞితం”

లోకు లనుకొనునట్లు బ్రహ్మ పరోక్షముగాదు. ప్రత్యక్షమే. అస్తి నెవరెరుగరు. మనము నామరూప కర్మాత్మక పదార్థములనున్న అస్తిని జూచి యా పదార్థమును అస్తి యనుకొనుచున్నాము. భేదకములగు నామరూపాదులం దొలగించి విశుద్ధాస్తి దర్శనము సేయబోవుచో అదే బ్రహ్మదర్శనము. కనుకనే కఠమహర్షి:-

“నైవ వాచా నమనసా ప్రాప్తం శిష్యో నచక్షుషా
అస్తీతి బ్రువతోఽన్యత్ర కథం త దుపలభ్యతే?
అస్తీ త్యేవోపలభ్యః తత్త్వభావేన చోభయోః
అస్తీ త్యేవోపలభ్యత తత్త్వభావః ప్రసీదతి”

అస్తికి నామరూపకర్మ లాశ్రితధర్మములు. నామమునకు వాక్కుతో, రూపమునకు మనస్సుతో, కర్మకు చక్షువు (విజ్ఞానము) తో సంబంధములు. అస్తి యీమూటికంటె వేరైనది.

వీనివలన నది ప్రాప్తింపజాలదు. అస్తియే పొందదగినది అదే. నిత్యతత్త్వభావము. దానివలననే ఆత్మప్రసాదము.

నామరూపకర్మలకు వేరైన ఆయస్థితత్త్వ మేమి? ఆత్మ. “సవావష ఆత్మా వాఙ్మయః ప్రాణమయో మనోమయః” అని తల్లక్షణము. మనః ప్రాణ వా క్సమష్టియే ఆత్మ. అదే అస్థితత్త్వము. “అర్థంహవై ప్రజాపతే రాత్మనో మర్త్య మాసీ దర్థమమృతమ్” అన్నట్లు ఆత్మయొక్క అర్థభాగ మమృతము. అర్థభాగము మర్త్యము. ఇందమృతము మర్త్యమునకు బ్రతిష్ఠ. మనః ప్రాణ వాక్కులను మూడుభాగములు నమృతములు, నామ రూప కర్మ లనునవి మూడును మర్త్యములు - మనస్సునుండి రూపము - ప్రాణమునుండి కర్మ - వాక్కునుండి నామము వికసిల్లును. రూపములకు మనస్సు - కర్మలకు ప్రాణము - నామములకు వాక్కు ఆత్మలు.

“యస్య యదుక్థం సత్ - బ్రహ్మ సత్ సామన్యత్ సతస్యాత్మా” ఏది దేనికి ఉక్థబ్రహ్మ - సామ-లుగ నగునో అది దానికి ఆత్మ. ప్రభవముక్థము - ప్రతిష్ఠబ్రహ్మ - పరాయణము సామ అందురు. ఏ పదార్థము దేనినుండి పుట్టి దేని యాధారమున నుండునో ఆమూలమునుండి పుట్టు యావత్పదార్థములకును ఏమూలము సమానమో ఆమూలము ఈతూలమునకు ఉక్థ బ్రహ్మసామయై ఆత్మయగును. ఉదాహరణము:- ఘటము, ఇది మట్టినుండి పుట్టి - మట్టి యాధారముననే యుండును. మట్టిపాత్రలన్నిటను మట్టిసమానము కనుక ఘటమున కుక్థ

(బ్రహ్మ - సామలగు మట్టి ఆత్మ.

ఇట్లే రూపము లన్నిటికి ప్రభవము, ప్రతిష్ఠయు మనస్సు అన్ని రూపములందు నిది సమానమగుటచే వానికి సామయు వై యున్నందున, ఉక్థ బ్రహ్మ సామలక్షణ మనస్సు రూపముల కాత్మయందుము. ఇట్లే కర్మలకు ప్రభవ - ప్రతిష్ఠాపరాయణము ప్రాణము కనుక నిది కర్మ లన్నిటికి నాత్మ - నామము లన్నిటికి ఉక్థ బ్రహ్మ సామ యగు వాక్కు ఆత్మ అందుము.

ఒకే ఆత్మ సృష్టి కాలమందు మనః ప్రాణ వాక్కు లను నీ మూడురూపములు ధరించి క్రమముగ రూప కర్మ నామ వికాసముం జేయుచు విశ్వసృష్టి ప్రవర్తకమై యున్నది. తరువాత ప్రతి సంచరకాలమందు ఈమూడు నొకేరూపము నొందుచున్నవి. “ఆత్మా ఉ ఏకః స న్నేతత్త్రియం” “త్రయం స దేకమయ మాత్మా” ఇంతకు మనః ప్రాణ వాక్సంఘాత మస్తి యని ఫలితార్థము. నామరూప కర్మ లను మర్త్యభాగము లీ యస్తి గర్భమం దున్నవి. ఇవి తదీయ సోపాధికరూపములు.

మనోమయాత్మ ఆధిదైవిక సంస్థకును, ప్రాణమయాత్మ ఆధ్యాత్మిక సంస్థకును, వాఙ్మయాత్మ ఆధిభౌతికసంస్థకును ఆలంబనములు. ప్రధానతా ప్రధానతలందే తారతమ్యముగాని మూటియందు మూడునున్నవి. ఈ తారతమ్యముం బట్టియే ఆత్మలక్షణమగు అస్తితత్వము విశ్వమందు మూడుసంస్థలుగ బరిణత మగుచున్నది 1. వైశేషికశాస్త్రము వాక్ప్రధానాస్తి సంస్థకును 2. ప్రాధానికశాస్త్రము ప్రాణప్రధానాస్తి సంస్థ

కును పి. శారీరకశాస్త్రము మనఃప్రధానాస్తిసంస్థకును నిరూపకములు. ఇట్టిమూడును మనః ప్రాణ వాఙ్మయాస్తి తత్త్వ నిరూపకము లగుటచే నివి యాస్తికదర్శనములు.

ఇందువలన వీనియందు అనగా అస్తితత్త్వోపాసకములగు నీ యాస్తికదర్శనములందు మృత్యుప్రధాన విశ్వముయొక్క అనగా:- నాస్తిభావముయొక్క నిరూపణ సేయబడలేదని యెంచరాదు. నైశేషికము అస్తియొక్క వాక్కళతో బాటుగ గౌణముగ ద్రవ్యాత్మక నాస్తిభావమునుగూడ నిరూపించెను. ఈదృష్టితో కేవలాస్తికదర్శనములందును అమృతమృత్యువుల రెంటి నిరూపణయు గతార్థ మగుచున్నది.

ఇట్లు దర్శనమర్యాద తీర్థమర్యాదపై సమాప్త మగుచున్నది. విశ్వఃస్వ దర్శనము, విశ్వపర్వములు మూడే కనుక నిజముగా దర్శనములును మూడే. కొందరు పాశంజల - న్యాయ మీమాంసలు దర్శనములనుచున్నారు గాని యవి దర్శనాభాసములే గాని దర్శనము లనజాలము. ఈ విషయము ముందు తెలియగలదు.

మూడుశాస్త్రములును క్రమముగ భూత - ఆత్మ - దేవతత్త్వములను బ్రధానలక్ష్యములుగా నుంచికొని నిరూపించిన వంటివి. ఉదాహరణము:- ప్రాధానిక మాత్మసంబంధముగల యాధ్యాత్మిక స్రవంచమును నిరూపించును. ఈ యాధ్యాత్మిక సంస్థయందు స్థూల - సూక్ష్మ - కారణభేదమున మూడు సంస్థలున్నవి. అవి వరుసగ:- వాక్పాణ మనోమయములు.

ఇవి భూత - ప్రాణ - ప్రజ్ఞామాత్రలు. భూత - దైవ - ఆత్మ గ్రామములు, భూతదేవ బీజచితులు, శరీర (వికృతి) ప్రకృతి పురుష విభాగములు. ఇట్లే అనేక పేరులం బిలువనగును. ఈ పరిలేఖి నరయుడు:-

అధ్యాత్మసంస్థ (ప్రాధానిక శాస్త్రము) ఆత్మ
(ఇందు మూటిసమావేశము గలదు.)

మనః	ప్రాణః	వాక్
కారణశరీరమ్	సూక్ష్మశరీరమ్	స్థూలశరీరమ్
ప్రజ్ఞామాత్రా	ప్రాణమాత్రా	భూతమాత్రా
ఆత్మగ్రామః	దైవగ్రామః	భూగ్రామః
బీజచితిః	దేవచితిః	భూతచితిః
ఆత్మా	ప్రాణః	శరీరమ్
పురుషః	ప్రకృతిః	వికృతిః
పశుపతిః	పాశః	పశుః
జ్ఞానము	క్రియా	అర్థః
అధిదైవతమ్	అధ్యాత్మమ్	అధిభూతమ్
శారీరిక	ప్రాధానిక	వైశేషిక
శాస్త్ర	శాస్త్ర	శాస్త్ర
విషయః	విషయః	విషయః

ఇట్లే:- ఆధిదైవిక నిరూపకమగు శారీరశాస్త్రము అధ్యాత్మాధి భూతములను ఆధిభౌతిక నిరూపకమగు వైశేషికము

అధ్యాత్మాధిదైవతములను స్పృశించినది. ఈమూటికి నమ స్వయం మిట్లుండుటవలననే వీనిని స్వతంత్రములనక యొకే ధర్మన శాస్త్ర మంటిమి. ఇవిభిన్నములనుట కాచార్యభేదమే కారణము.

ప్రకారాంతరముగ:- ఈవిషయమునే విచారితము:- విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయానుసారము విశ్వము లేక విశ్వవిద్య 'ఈశ్వర - జీవ - జగ ద్భేదమున మూడుభాగములు, వరుసగ నివి ఆధిదైవి కాధ్యాత్మిక కాధిభౌతిక సంస్థలకు బ్రతిష్ఠలును, బ్రహ్మ - దేవతా - భూత - సంబంధము గలవియు నైయున్నవి 1. భూతము నిత్యనియత భావయుక్తము, అనియత భావమే ధర్మము. అది జగత్ప్రతిష్ఠ "ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా" 2. జీవప్రపంచము, నిత్యము త్రివిధ దుఃఖాక్రాంతము. 3. ఇక నీశ్వరుడు కేవలము విజ్ఞాన్యుడు 1. బ్రహ్మసంబంధము గల ఆధిదైవిక సంస్థాప్రతిష్ఠ యగు నీశ్వరుని శారీరకము నిరూపించును కనుక తదారంభము "అథాతో బ్రహ్మజ్ఞానా" 2. ఆధ్యాత్మికసంస్థకు బ్రతిష్ఠయగు జీవనిరూపకము ప్రాధానికము, దీనిముఖ్యోద్దేశ్యము జీవుని త్రివిధ దుఃఖాత్యంతనివృత్తి కనుక తదారంభము 'అథత్రివిధ దుఃఖాత్యంత నివృత్తి రత్యంత పురుషార్థః'. 3. భూత ధర్మసంబంధముగల (అధిభౌతిక సంస్థాప్రతిష్ఠ యగు) జగన్నిరూపక వైశేషిక శాస్త్రారంభము "అథాతో ధర్మం వ్యాఖ్యాస్యమః". ఈశాస్త్రము భౌతికపదార్థనియత ధర్మాధారముననే అభ్యుదయ - నిశ్రేయసోదయము జెప్పును. కనుక నిది యాధిభౌతిక శాస్త్ర మనవచ్చును. "యతోఽభ్యు

దయ నిశ్చేయన సిద్ధిః సధర్మః” “ధర్మ విశేష ప్రసూతాద్
ద్రవ్యగుణకర్మ సామాన్య విశేషసమవాయానాం పదార్థానాం
సాధర్మ్య వైధర్మ్యాభ్యాం తత్తజ్ఞానా నిశ్చేయసమ్” -

ఈవిధముగను దర్శనశాస్త్రములు మూడేయని సిద్ధమగు
చున్నది. ఇట్టిచో న్యాయ - పాతంజాల మీమాంసలు దర్శన
ములనుట యసమీచీనము, ఆత్మదర్శనమే దర్శనము. ఆత్మకు,
ఈశ్వర - జీవ - జగత్తులని మూడువివర్తములు. అయ్యవి వ్యాస
కపిల కణాద దర్శనములతో గతార్థములై యుండ నికేమి
కలదు?

కొంచరింకొక విధముగ మూడుదర్శనములను చెప్పెదరు.
అదికూడ చూతము. దర్శనశాస్త్ర మాత్మకల్యణార్థము.
అందుకుపాయ మంశిశోనంశమగు జీవాత్మసంబంధము కల్గించు
కొనుట. అంశియగు బ్రహ్మ 1. జ్ఞాన 2. క్రి 3. యార్థమనుము
గదా! జ్ఞానమన్యయునకు, క్రియఅక్షరునకు, అర్థము త్సరునకు
జెంగునవి.

మనోమయుడు కనుక నే జ్ఞానప్రధానుడగు సన్న్యయుడు
జ్ఞానాత్మ. విశ్వాతీతము నిర్గుణాత్మ యందును. ఇదే బ్రహ్మ.
అర్థహాపము, కర్మమయము కనుక నే కర్మప్రధానమగు షేరము
కర్మాత్మ - పిశ్వమున్నది - నై కాకాత్మ. ఇదే విశ్వము. ఇక
మధ్యనున్న జ్ఞానకర్మోభయమున్న ప్రాణమయీషేరము -
జ్ఞానకర్మ మయాత్మ - ఇదే విశ్వాత్మ, సగుణ ప్రజాపతి.

ఇట్లు మనః ప్రాణ వాఙ్మయ జ్ఞానక్రియార్థ మూర్తి త్రిపుర

హృత్మ కాంశయే క్రమముగ బ్రహ్మ - ఈశ్వర - విశ్వము లను ముత్యైరగు లగును. అధ్యాత్మ సంస్థమందలి బ్రహ్మాంశ మవ్యయ ప్రధాన ప్రత్యేకాత్మ. 1. ఈశ్వరాంశ. 2. అక్షర ప్రధాన శారీరకాత్మ. 3. విశ్వాంశము క్షరప్రధానశరీరము.

1. బ్రహ్మ - ఈశ్వర - విశ్వసమష్టి అదః. 2. ప్రత్యేకాత్మ - శారీరకాత్మ - శరీరముల సమష్టి ఇదమ్. ఇదమ్ కు అదఃతో సంబంధము గుదుర్చుట దర్శనశాస్త్రము ముఖ్యోద్దేశ్యము.

ఈసంబంధమును మూడుతెరగులె. యెట్లన - శరీరమునకు విశ్వముతో, శారీరకాత్మ కీశ్వరునితో, ప్రత్యేకాత్మకు బ్రహ్మతో సంబంధ మగును. 1. విశ్వము, శరీరమును కర్మాత్మలే. శారీర కర్మతో విశ్వకర్మకు సంబంధము గూర్చుటయే కర్మకాండ. వేదమందలి విధినామక బ్రాహ్మణభాగము దీనిని నిరూపించును. 2. ఈశ్వరుడు సుశారీరకాత్మయు జ్ఞానకర్మమయాత్మలే. దీనికి దానితో సంబంధము గూర్చుటయే పరానురక్తి లక్షణమగు నుపాసనాకాండ. ఆరణ్యక మీషయమును స్పష్టికరించును. 3. బ్రహ్మయు ప్రత్యేకాత్మయు విశుద్ధజ్ఞానాత్మలే. దీనికిదానితో సంబంధముం గూర్చుటయే జ్ఞానకాండ. ఉపనిషద్భాగమే తన్నిరూపకము. కాగా - బ్రహ్మయొక్క జ్ఞానము, ఈశ్వరుని యుపాసన, విశ్వకర్మయు నగును. అనగా-కర్మ విశ్వముతోడను ఉపాసన యీశ్వరునితోడను, జ్ఞానము బ్రహ్మతోడను సంబంధ పడుననిభావము.

ఈమూటిఫలములును భిన్న భిన్నములే. కర్మకు సంసారము

(విశ్వము)తోడనే సంబంధము కనుక, కర్మకాండ సాంసారిక స్వరూది సుఖములకు జనకము. - ఉపాసనచే - సాలోక్య - సామీప్య - సారూప్య - సాయుజ్య భేదములుగల అపరాముక్తి లభించును. ఇక జ్ఞానముచే పరాముక్తియగును. ముక్తి బ్రహ్మ జ్ఞానఫలము, అనురక్తి యీశ్వరోపాసనకు మూలము, భుక్తి విశ్వకర్మకు వర్కము. ఈ ముక్తి - అనురక్తి - భుక్తులు మూటికిని నిర్గుణబ్రహ్మ¹ సగుణవిశ్వాత్మా² సాంజన విశ్వము అను నీమూటితో సంబంధము.

నిర్గుణబ్రహ్మ పరిచాయకోపనిషత్ప్రధాంతవచనసమన్వయ మునకై శారీరక శాస్త్ర మావిర్భవించెను. ఉపనిషత్తు వేదాంతిమ భాగమగుటచే నావచనములను విచారించు శాస్త్రము నేదాంత మందురు. కర్మమయ విశ్వము కంటె జ్ఞానమయ బ్రహ్మయు త్తరమగుటచే తన్నిరూపకమగు దీని సుత్తర మీమాంసయనియు నందురు. ఇదే జ్ఞానమీమాంస యన వచ్చును. ఈదర్శనము బ్రహ్మ (నిర్గుణాత్మ) ప్రధానము - ఇదే మొదటిదియు ముఖ్యమునగు దర్శనశిరోమణి వ్యాసదర్శనము.

సగుణ విశ్వాత్మ పరిచాయకారణ్యక పైధ్ధాంతిక వచన సమన్వయార్థము భక్తిశాస్త్ర మావిర్భవించెను. దీనికావైపున జ్ఞానము ఈవైపునగర్మయు (అటుపనిషత్తు ఇటు బ్రాహ్మణము) నున్నవి కనుక నిది జ్ఞాన - కర్మోభయ భాగాత్మక మగుటచే భక్తిశాస్త్రమందురు. ఇది మధ్యస్థమగు విశ్వాత్మమీమాంసనే చేయును కనుక మధ్యమీమాంస యనవచ్చును. ఇందీశ్వరాను

రక్తికి బ్రాహ్మ్యము. దీనికి ప్రవర్తకుడు శాండిల్యమహర్షియగుటచే శాండిల్య దర్శనమనియు నందురు.

నాంజనవిశ్వమూర్తి పరిచాయక బ్రాహ్మణభాగ సైద్ధాంతిక వచనసమన్వయార్థము మీమాంసాశాస్త్ర మావిర్భవించెను. ఇది (కర్మవిశ్వ) ప్రతిపాదక పూర్వభాగమును నిరూపించుటచే నేమి అయ్యెదియు శరలక్షణ బ్రహ్మకు బూర్వమగుటచేనేమి పూర్వమీమాంస కర్మమీమాంస యనబడును. దీని ప్రధాన లక్ష్యము ధర్మము. ఏశాత్ప్రవర్తకుడు జైమినియగుటచే దీనిని జైమినీదర్శనమనియు నందురు.

బ్రహ్మకుపాసన వీలుపడదు. ఏలయన: - అది కర్మప్రయోగమున కధికారికాదు. అయ్యది కేవలము జిజ్ఞాస్యమాత్రమే. కనుకనే తదారంభక శాస్త్రము 'అథాహో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా' అనియెను. ఉపాసన యీశ్వర సంబంధము కలది. శారీర కాపరాత్మకు పరుడగు నీశ్వరుని దనుకొని కర్మములు యుపాసనకనుకనే తత్ప్రతిపాదక శాస్త్రము 'నాపరానుకర్మశిష్యే' అని యారంభమయ్యెను. కర్మకు విశ్వముతో సంబంధము. అదే విశ్వధర్మము కనుక తదారంభక శాస్త్రము 'అథాహో ధర్మ జిజ్ఞాసా' అని మొదలిడెను. ఈదృష్టితో శారీరక - శాండిల్య మీమాంసలు మూడే ఆస్తివద్దర్శనములు.

శారీరక శాస్త్రమునకు పథేయము నిర్గుణాత్మ-ఉద్దేశ్యము- శారీరకాత్మయని గీతావిజ్ఞానమునంజెప్పితిమి. ఉద్దేశ్యమగు శారీరకాత్మయందు స్థూల సూక్ష్మకారణ శరీరములను మూడు

తంత్రము లున్నవి. ఈమూటి యుద్దేశ్యముల భేదములచే నీ మొదటి యాశ్చర్యశాస్త్రము శారీరక - ప్రాధానిక - నైశేషిక భేదమున మూడు భాగములయ్యెను. ఈవిధముగ ప్రాధానిక నైశేషికములు శారీరకాంతర్భూతము లనవచ్చును. యోగము ప్రాధానిక పూర్వార్థముగనుటచే నది యం దంతర్భూతమన దగును. ఇక మిగిలిన న్యాయశాస్త్ర మేవిధముగను దర్శన మన జాలము. ఇది కేవలము కథాశాస్త్రమే.

ఇట్లు శారీరకము, యోగార్థిత ప్రాధానికము, నైశేషికము అను నీమూడు నొకవిభాగము. మొదటిది శారీరక దర్శనము, రెండవది శాండిల్య దర్శనము, మూడవది మూఁసాంసాదర్శనము అనుట దర్శనశాస్త్రముల లెక్కయంగిది రెండవదృష్టి. సత్య లక్షణ ధర్మ మూఁసాంసా సంబంధముననే యీదృష్టికి ప్రాధాన్యము.

ప్రకృతమం దాశ్చర్యశాస్త్రముఁబట్టి పూర్వోక్త శారీరక - ప్రాధానిక - నైశేషికములను మూడు దర్శనములకే ప్రాధాన్యమని గుఱుతింపవలయును. ఆపక్షమందన్ననో ఏదో యొక విధముగ పూర్వమూఁసాంసకు శారీరకమునందును, యోగమునకు సాంఖ్యమునందును అంతర్భావ మనుకొనవచ్చును. కాని వస్తుతః శారీరక ప్రాధానిక నైశేషికములే తప్ప తక్కిన శాండిల్య, యోగ, న్యాయ, పూర్వమూఁసాంసకు నాల్గున దర్శనశాస్త్ర మర్యాదకు వెలియైనవనియే యనుకొనవలయును.

పైమూడు శాస్త్రములును వేరువేరు సంస్థలను నిరూపించు

నని చెప్పియుంటిమి. వస్తుతః, ఇవి అధ్యాత్మసంస్థనే ప్రతిపాదించును. కారణము? శాస్త్రోపదేశమునకు ముఖ్యలక్ష్యము జీవాత్మ. ఈశ్వరునకు గాని, విశ్వమునకుగాని యుపదేశావశ్యకతయే లేదు. విశ్వము, జడము, భౌతికము, ఇంద్రియాభావముచే దానికుపదేశ గ్రహణయోగ్యత లేదు. విశ్వాత్మయగు నీశ్వరుడో స్వయముగ స్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తి, సర్వవేత్త. ఆయన జ్ఞానకణికలో లేకనూత్తమే సోపదేశక మన్నచో నాయన జ్ఞాన మాహత్మ్యము జెప్పినలయునా? చివరకు శాస్త్రోపదేశమున కాధ్యక్షినిసంస్థ (ఈశ్వరుని) తో సంబంధములేదు. ఇక మిగులునది అధ్యాత్మ సంస్థాధ్యక్షుడు జీవాత్మ.

జీవన్మము అసంజ్ఞ - అుశస్సంజ్ఞ - ససంజ్ఞ భేదమున మూడు విధములు. 1. ధాతుజీవుని సంజ్ఞలు, జడములు. 2. వృక్షాదుశస్సంజ్ఞజీవులు. వీరియందు త్వగింద్రియమాత్రమునకే వికాసముకనక నీరెండు తెగులు నుపదేశమర్యాదకు వెలియైనవి. కాగా ఈమిగిలిన ససంజ్ఞజీవులయందును కృమికీటపక్షి పశుచురుష్యులను పంచవిధములు. ప్రాణానికులు వీరిని. 'రజోవిశాలతీర్థకన్య' మందురు. ఇందు నాల్గు మానసజ్ఞానప్రధానములు. మిగిలిన మరుద్యున్మము మానసజ్ఞానముతోబాటుగ బుద్ధినికూడ ననుగమించుచు మానసజ్ఞానసీమ 'ఆహార నిద్రాభయమైదునము' లను నాల్గుధర్మముల సంచాలనముతో సమాప్తము. ధర్మనామక బౌద్ధపదార్థము

నకు మానసజ్ఞానము ప్రధానముగాగల నాల్గు విధముల ససంజ్ఞ జీవులతో సంబంధములేదు కనుక నా నాలుగును ఉపదేశ మర్యాదకు వెలియైనవే. ఇక మిగిలిన మనుష్యవర్గ మొకటే. ఆధ్యాత్మిక జీవనస్థమందు స్వబుద్ధివికాసబలమున శాస్త్రోప దేశశ్రవణము - తదనుసారమగు విజ్ఞానము - చారిత్ర్యము అను వాని కధికారమున్నది కాగలరు. స్థావరజంగమ యోను లన్నిటను మనుష్యయోని యొకటే ఈశ్వరునితో తుల్యత సంతాదింప నడుముగట్ట జాలినది.

ఇందును ఐంద్ర - వారుణ భేదమున రెండుతెగలు. ఆయీ విషయము గీతావిజ్ఞానము మొదటి ప్రకరణమున వివరించితిమి. వేదత్రయ ప్రతిమూర్తియగు కృష్ణమృగము స్వేచ్ఛగ సంచ రించు దేశము (భారతదేశము) పూర్వదేశము. ఇట సూర్యా త్మానుగామి ఐంద్ర ప్రాణమునకు బ్రాధాన్యము - ఇచటి వారైంద్ర మనుష్యులు. వీరాత్మధర్మానుగాములు. ఇటనే ఆత్మ శాస్త్రము ప్రకటమయ్యెను. అది ఐంద్రుల - ఆర్యుల ప్రాతిస్విక సంపత్తి. 'యస్మిన్ దేశేమృగః కృష్ణః తస్మిన్ ధర్మం నిబోధతా' అని స్మృతియు వచించెను. పశ్చిమదేశము వరుణ ప్రధానము కనుక అచటివా రాత్మ ధర్మనందితులు. వారి ప్రధానలక్ష్యము వరుణ (అప్) ప్రధానమగు స్థూలశరీరము - ఇచటివారి కాత్మ - వ్యాస - కపిల - కణాదు లాధ్యాత్మిక తత్త్వవేత్త లిటనే జనించి తమ భవిష్యదైంద్ర సంతతి కల్యాణార్థము, శారీరక ప్రాధానిక, వైశేషిక శాస్త్రనిర్మితి గావించి వీరి కాన్నత్య మిప్పించిరి.

ప్రాకృతిక ప్రాణదేవతల సన్నివేశస్థితి తారతమ్యముచే నీయైంద్ర మనుష్యులందును బ్రాహ్మణ - క్షత్రియ - వైశ్య - శూద్రులను నాల్గు విభాగములున్నవి. ప్రాకృతిక యోగ్యతా ప్రభావముచే నిందును శూద్రవర్గమూ శ్రోపదేశానధికారి. క్రమముగ తక్కినవా రుత్తమ - మధ్యమ - ప్రథమాధికారులు. కానిండు ఆ యూవిషయము మరొక వో జూచుకొందుము. - ప్రస్తుతము:- ఆధ్యాత్మిక జీవవర్గమందు కేవలము మనుష్యనామక 'సంజ్ఞ' ధ్యాత్మికజీవులే శాస్త్రోపదేశ శ్రవణాధికారులు అనియే చెప్పదలచినది.

ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందు స్థూల - సూక్ష్మకారణము లను మూడు సంస్థలున్నవి. ఈమూటికి బ్రాకృతికములగు మూటి తోడను సంబంధముకలదు. కనుక నాధ్యాత్మిక సంస్థల నిరూపణతో జాటుగ గొణముగ వానినిగూడ నిరూపింపవలసి యుండు చుండును 1. ప్రాకృతి కాథదైవిక సంస్థనుండి యాధ్యాత్మిక కాథదైవిక (కారణ శరీర) సంస్థయొక్కయు 2. ఆధిభౌతికము నుండి యాధ్యాత్మికభౌతికము యొక్కయు (స్థూలశరీరము యొక్కయు) 3. ప్రాకృతికప్రకృతి తంత్రమునుండి ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందలి యాధ్యాత్మిక (సూక్ష్మశరీర) సంస్థయు నిర్మాణము జరిగెను. కనుక సీమూడాధ్యాత్మిక సంస్థలనే మూడు దర్శనములును నిరూపించెను.

1. శారీరకము - ఆధ్యాత్మికాధి దైవిక సంస్థను 2. ప్రాధానిక మాధ్యాత్మిక కాధ్యాత్మిక సంస్థను. 3. వైశేషికము -

ఆధ్యాత్మికాధిభౌతిక సంస్థను నిరూపించును. ఈమూడు సవినా భూతములు కనుకనే ఒకదానిని ముఖ్యముగాగొని తక్కిన రెంటిని గౌణములుగ వివరింపవలసి వచ్చుచుండును.

ఎట్లన - 1 వికృతి (స్థూలశరీర) తంత్ర నిరూపకమగు నైశేషము. ప్రాధానిక తంత్ర సమ్మత ప్రకృతితంత్రమును, శారీరక సమ్మత పురుషతంత్రమును, 2. ప్రకృతి (సూక్ష్మశరీర) తంత్ర నిరూపక ప్రాధానికము - నైశేషిక సమ్మత వికృతి తంత్రమును, శారీరక పురుషతంత్రమును, 3. పురుష (కారణశరీర) తంత్ర నిరూపక శారీరకము - నైశేషిక వికృతి తంత్రమును ప్రాధానిక పురుషతంత్రమును గూడ గౌణముగ నిరూపింపవలయును. ఎట్లయినను అధిదైవిక - ప్రాకృతిక - ఆధిభౌతికములను నీమూడు ప్రాకృతిక సంస్థలను ముఖ్యోద్దేశ్యములుగ నెంచి మూడుగా నై సమన దర్శన శాస్త్రమీ తంత్రత్రయ కృతరూపాధ్యాత్మిక సంస్థనే నిరూపించును. కనుక దర్శనమును 'ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రమే' అందుము. చూడుడు గీతావిజ్ఞానమునందలి (పేజీ 170) ఈపరి తేఖ సవలోకింపుడు -

అధిదైవికసంస్థా (ఈశ్వరః)

ఆధిభౌతికసంస్థా (విశ్వమ్)

ప్రాకృతికసంస్థా

సంబంధసూత్రమ్

ఆధ్యాత్మిక సంస్థావికాసః

1. కారణశరీరమ్ - ప్రజ్ఞామాత్రా - అధిదైవతమ్

ఆధ్యాత్మికమ్. శారీరక శాస్త్రమ్

2. సూక్ష్మశరీరమ్ - ప్రాణమాత్రా - అధ్యాత్మమ్

ఆధ్యాత్మికమ్ - ప్రాధానికమ్.

3. స్థూలశరీరమ్ - భూతమాత్రా - అధిభూతమ్

ఆధ్యాత్మికమ్ - వైశేషికమ్.

తదిష్ఠౌ ఆధ్యాత్మిక పర్వత్రయనిరూపణ పరమాధ్యాత్మిక శాస్త్రమేవేదం త్రిధా విభక్తం దర్శనశాస్త్ర మితి పరామర్శ్యో విదుషామ్.

గీతా, వేద, విజ్ఞానములం దుపనిషచ్చబ్ధ నిర్వచనావసరమున బ్రతిశబ్దమునకు నేదోయొక యవచ్ఛేదక(భేదక) ముండితీరవలయు నంటిమి. తదాధారముననే యేశబ్దమైనను నియతార్థనాచక మగును. దర్శన విషయమునను ఇంతే. దర్శనశబ్దమున కవచ్ఛేద కము అధ్యాత్మవిద్యాత్వమేయగును. పంకజశబ్దము బురగయందు బుట్టియెద్దానికేని నాచకము గావచ్చునై నను కమలమందే రూఢ మయినట్లు - దర్శనశబ్దమును 'దర్శనం శే - విజ్ఞాప్యం తేరహస్య భానాయేచ' అను నిర్వచనముంబట్టి న్యాకరణ నిరుక్త న్యాగూడులను గూడ వచింపవచ్చును. అయినను అది అధ్యాత్మ విద్యయందే నిరూఢమయినది. అధ్యాత్మ విద్యావతిపాదక శాస్త్రమే దర్శన మనబడును.

ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందలి స్థూలములగు, అస్థిమాంస రుసిర కఫలాలాది సామాన్యజ్ఞాన మందరకునున్నను, వీని వైజ్ఞానిక స్వరూపముల నందరు నెరుంగరు. ఈ స్థూలధాతు స్వరూపమన్నాహుతిచే నేవిధముగ నిట్లు సంపన్న మగుచున్నది?

ఎందెట్టియెట్టి కీటాణువులు, పరస్పర విరోధ పరోధములు కలిగియున్నవి? అన్నవి సాధారణులకు పరోక్ష విషయములు. మరియు, ప్రాణాది పంచవాయువులు, మనోవా గిర్ణియ బుద్ధ్యాదులు, ఎన్నో నిగూఢభావము లున్నవి. అట్టివాని సామాన్యజ్ఞానమైన నందరకులేదు.

అధ్యాత్మశాస్త్ర మధ్యాత్మసంస్థయందలి యీగూఢతత్త్వములను, తన పరీక్షాదృష్టితో మనకు జూపును. కనుక అది దర్శనమనబడును. దర్శనమన చూచుటకాదు. చూపుట అని యిటసర్థముగ నెరుంగవలయును. పరీక్షించి యెఱిగిన విషయములను శబ్దరూప సామ్యజ్ఞానముద్వారా, చూపు శాస్త్రము 'దర్శ్యంతే శబ్దాన్యస్తే నిగూఢాః సుసూక్ష్మాః ఆత్మధర్మా యేన' అనునిర్వచనముంబట్టి దర్శనమనబడును.

ఇట్టి దర్శన మా యాధ్యాత్మిక నిగూఢ భావములను మూడుభాగములుగ మనయెదుట నుంచునని, మున్ను వివరించితిమి. - స్థూలసూక్ష్మ కారణశరీరము లను నీ మూడుప్రకరణముల విభాగములంబట్టి మూటియందలి నిగూఢ ధర్మవిశేషములను విభజించి చెప్పుటకు అధ్యాత్మ ధర్మప్రతిపాదన సేయునొకే దర్శనశాస్త్రము మూడు విభాగములుగ బహిణమించుచున్నది. ఆ స్త్రీదర్శనము లారనుకొనుట నిర్మూలము. అట్లే శారీరక - ప్రాధానిక - వైశేషికములను మూటిని శాస్త్ర శబ్దమర్యాదం బట్టి వేరువేరు శాస్త్రము లనుకొనుటయు నొక విధముగ నసంగతమే. అధ్యాత్మ విద్యాశాసనమే, దర్శన

శాస్త్రసామాన్య లక్షణము. ఈదృష్టితో మూడు నొకే శాస్త్రము. గ్రంథములు మూడైనను, ఉద్దేశ్య సమానతచే నొక శాస్త్రమనియే గణనము. ఆచార్యభేదముచే, మూడు పుస్తకములుగనున్న యొక శాస్త్రమునే మూడు శాస్త్రము లనుకొన్నచో వేదమునం దెన్ని శాఖలు, ఎందరు ఋషులు, ఎన్ని విషయములు? అగుగాక! వేదమొకటియేకదా! వేదత్వ మన్నిటను సమానముగదా! ఆచార్యభేదముచే వ్యాకరణము నకు, చాంద్ర - ముగ్ధ - సారస్వత - పాణిన్నాదికము లెనిమిది భేదములున్నవి. వానియం దొక్కొక్కటి కవాంతరభేదము లనే కములు, కాని వ్యాకరణశాస్త్ర మొకటేకదా?

పూర్వపక్షము:- “సమాన విషయకము లగుచో నెన్ని గ్రంథముల నెందగు రచించినను ఒక శాస్త్రమనుకోవచ్చును. కాని ఈమూడు శాస్త్రములందలి విషయములం దహోరాత్ర ములకున్నంత భేదములున్నవే. ఎట్లన:- ప్రధాన విషయములు. వైశేషికమునకు:- స్థూలశరీరము లేదా, ఆధిభౌతిక ప్రపంచము, ప్రాధానికమునకు:- సూక్ష్మశరీరము - లేదా, ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచము, శారీరకమునకు:- కారణశరీరము లేదా - అభిదైవిక ప్రపంచము, ఇట్టిచో నివి యొకటే యనదగునా? యనుచో, - దీనికి:-

సమాధానము: వేదశాస్త్రము నెదుటబెట్టుకొంటిమిగదా? అందు:- బ్రాహ్మణములందు కర్మ, ఆరణ్యకములందు పాసన, ఉపనిషత్తులందు జ్ఞానము, సంహితయందు పరస్పర సర్వధా

విభిన్నములగు విజ్ఞాన - స్తుతీ - తిహాసములు నిరూపితములు. అయినను వేదమొకటేకాని ఆరు కావుగదా? వేదవిషయము సర్వము, 'సర్వం వేదాత్మసిద్ధ్యతి' అని మనునచనము. కర్మజ్ఞానోపాసనలు, విజ్ఞానస్తుతీ తిహాసములు అను నీయూరు విషయములగు నావలనేమియులేదు. కనుక వీని నన్నిటినిరూపించు వేదము స్వశాస్త్రము, వేదమున కివచ్ఛేదకము సర్వవిషయశ్శ్చము, ఈసర్వదృష్టిచే, భిన్నవిషయ నిరూపకమయ్యు వేదమొక్కటే శాస్త్రముగ నెన్నబడినది. అట్లే దర్శనశాస్త్రమునకును స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరప్రతిపాదకత్వము కాక, అధ్యాత్మప్రతిపాదకత్వమే అవచ్ఛేదకము, దర్శనశబ్ద మధ్యాత్మవిద్యయందే నిరూఢము, గాని అందలి యొకభాగమునందు కాదు. ఈదృష్టితో దర్శనైక్యశ సిద్ధమగుచున్నది.

సర్వ ప్రతిపాదకమగు నొకే వేదశాస్త్రమున కవాంతర విషయభేదముచే సంహితా - బ్రాహ్మణ - ఆరణ్యక - ఉపనిషత్తులను నాల్గు తంత్రములున్నట్లే, అధ్యాత్మధర్మ ప్రతిపాదకమగు నొకే దర్శనశాస్త్రమున కవాంతర విషయభేదముచే మూడు శంత్రములు వేరువేరుగ నుండుగాక! అయినను వైజ్ఞానిక దృష్టిచే గూడ నిదే నిష్కర్ష. యెట్లన:- దర్శనశాస్త్రము నిరూపింపనున్న ఆత్మధర్మముకూడ మనఃప్రాణ వాగ్భేదముచే త్రితత్వము, అందలి మనస్తంత్రము శారీరకము, ప్రాణతంత్రము ప్రాధానికము - వాక్తంత్రము వైశేషికమును నిరూపించును. అస్తిలక్షణమగు నొకేయాత్మ త్రితంత్రమైనపుడు తత్ప్రతిపాదక

మగు నొకే దర్శనశాస్త్రమును తంత్రత్రయ యుక్తమగుట యావశ్యకము. మరల నిటనొక పూర్వపక్షము:- 'కానిండు. పైనిజెప్పినట్లు మూడు శాస్త్రములును స్థూలసూక్ష్మకారణ ధర్మములం దొక్కొకదానిని బ్రధానముగను తక్కినవానిని గౌణములుగను గొని నిరూపించు నన్నపుడు, మూటికి నేక శాస్త్రమే సిద్ధము కావచ్చునుగాని ఎట్లును అగపడ కున్నది. అన్ని విషయములందును నిర్లసశైలియందు మూటను భేద మపారముగా నున్నది. ఇంతయేల మొదట నాత్మ విషయముం యైకొనుడు:- సాంఖ్య, మూఝ ప్రతిశరీరభిన్నమనును. శారీర కము అభిన్నమనును. నైశేషికము - ఆత్మకారుగుణములనును. శారీరకము - అటుగాదని నిర్గుణమనును. మరియు నీమూడు శాస్త్రములు యువక్రమేప సలహారములు వేరువేరుగా నున్నవి. ఇట్లెన్నో విషయములందు భేదము చూపవచ్చును. అట్టిచో నీమూడు నేకమనుటెట్లు?

సమాధానము:- అంశికముగ నిది నిజమే. కనుకనే మూడును భిన్నదర్శనములను నూహ కల్గుట కవకాశము కల్గినది. కాని విజ్ఞానదృష్టికి విరోధమంత బెక్కలోనిది కాదు. ఆత్మధర్మముల దార్శనిక స్వరూపమునొకింత తడవటించి తదీయ వైజ్ఞానిక స్వరూపమునంక జూచుచో నీవిరోధములు వానియంత సవియే విలీనములై పోవును. ఎట్లన:- స్థూల సూక్ష్మకారణభేదముచే ఆత్మధర్మము మూడు భాగములు. అయిన ఈత్రిపుటి పరస్పరమవినాభూతము. 'త్రయమేత

త్రిదండవత్' అను బైవజ్య సిద్ధాంతానుసారము వాతపిత్తకఫ ములను మూడు శారీరధాతువులు పరస్పర మవినాభూతము లై నట్లే యిచటను ఎంచవలెను. అందువలననే దర్శనమందలి మూడు తంత్రములందును ప్రతియొక్క తంత్రమును తనప్రధానోద్దేశ్యనిగూహతో గూడ తక్కిన రెండాత్మధర్మములనుగూడ గొణగూపములుగ నిగూహణ జేయవలసిని యావశ్యకము కలుగును.

పురాణ ప్రతిపాద్య దేవతావాదమును విచారించును— 'సర్వదయందలి గొప్పన్నియు శంకరులే' యన్నట్లు శివవిష్ణు దుగ్గాకూర్మమత్స్యది దేవతలన్నియు, నాయొకే బ్రహ్మ తత్త్వ సమానతంత్రములు—

“అహం ప్రహృచ శర్మశ్చ జగతిఃకారణం హమ్
అత్యేష్వర ఉపద్రష్టా స్వయం వృద్ధివిశేషణః
తస్యైవ ప్రస్కన్ధ్యాద్వితీయే, కేవలేపరమాత్మని
ప్రహృరుద్రాచ భూతాని భేదేనాహ్లోఽనుపశ్యతి
త్రయాణాం మేకభావానాం యో సపశ్యతివై భేదాం
సర్వభూతాత్మనాం బ్రహ్మన్ స శాంతిమధగచ్ఛతి॥”

ఇందొకిరికి గొప్పశాసము మరొకిరికి కొలదిశాసమునలేదు, ఈదేవతల సందగం బ్రతిపాదించు పురాణోప పురాణతంత్రములు, పరస్పరము, ఒకటే పురాణశాస్త్రము. శివపురాణమందు శివునకు, విష్ణుపురాణమున విష్ణువునకు, దేవీభాగవతమున జగన్నాథకు బ్రాహ్మణ్యము, తక్కినవారికి గౌణభావము. ఈ

గౌణముఖ్యభావము మరచినచో నుపాసనాకాండకు జెందిన దేవతావాదము ఎన్నడును సురక్షితము గాజాలదు.

మనః స్థిరతకొక దేవతయం దనన్యత సంపాదింపవలయును. తనకువచ్చినది, సర్వోత్కృష్టమనుకొనుట మనోధర్మము. అన్ని విభూతులు నందరకు నచ్చవు. అన్నిటి నందరు నుపాసింప జాలరు గదా! ఉత్కృష్టముగ భావించినదానివంకకు వంగుట చిత్తస్వభావము. అట్టిచో పురాణశాస్త్రము గౌణముఖ్య భావముగొనిగాని లోకసంగ్రహ మాచరింప వలనుగాదు. పురాణములందలి దేవతాప్రధాన్య విరోధము మనకుగళ్యాణ కారణమేకాని మరొండుకాదు. ఈవిరోధము నాధారముగ గొనియే మనము లక్ష్యముం జేరనేర్తుము. ఇట్లు—ఆయా దేవతాధక్తుల కాయా దేవతానూహత్యములను బ్రాధాన్యములుగను తక్కినవాని మహిమలు గౌణములుగను జూపి వర్ణించుట యావశ్యకమే.

ఉపాసకులు తమతమ యుపాస్యదేవతలం దనన్యభావముంచుకొని యాయా దేవతల యశోగానము జేసికొన్నంత వరకు వారుసరియైన మార్గమందున్నవారే యగుదురు. కాని, మూర్ఖతచే నితరులయుపాస్య దేవతానింద సేయుట ప్రాయశ్చిత్తభాగులగుటకే. ఇట్టి సరరాక్షస ప్రక్షిప్తములే పురాణములందలి దేవతానిందలకు జెందిన వచనములని యెరుంగవలయును. సంప్రదాయాభి నివిష్టతయే పిమ్మట వారిచే నింత పని చేయించినదికావలయు ననుకొందుము. కానిండు, పర

మార్గతః పురాణములందు గౌణముఖ్యదృష్టిం బట్టి విరోధము లేనట్లే దర్శనములందును విరోధములులేవనియే చెప్పదలచినది. దార్శనిక దృష్టికి విరోధముతోచిన దోచుగాక! మరియు— ఇంకొకవిధముగ నీవిషయమునే చూతము:

శుక్ల - రక్త - కృష్ణ వర్ణములుగల మూడద్వములంగొని కంటియొద్ద తెల్లని యద్వముంచికొని తక్కిన రెంటిని జూచి నపుడు తక్కిన రెంటి రూపములు నున్న పున్నట్లుగనే తోచును. ఇది మొదటిదగు శారీరకదృష్టి యనుకొనుడు ఇక:— ఎఱ్ఱయద్వమునుండి చూచుచో కడమ రెండును (అందు ముఖ్యముగ తెల్లది) ఎఱ్ఱగనగపడును. ఇది రెండవదగు ప్రాధానికదృష్టి. పిదప:— సల్లయద్వమునుండి చూచిన కడమ రెండును సల్లగనే యగపడును. ఇదిమూడవదగు వైశేషికదృష్టి.

సత్త్వము తెలుపు - రజస్సు ఎఱుపు - తమస్సునలుపు. కారణాత్మదర్శములు సత్త్వప్రధాములై శుక్లమునకు; సూక్ష్మ శరీరమునకు జెందిన యాత్మధర్మములు రజఃప్రధానములై రక్తవర్ణమునకు; స్థూలశరీరమునకు జెందిన యాత్మధర్మములు తమఃప్రధానములై కృష్ణవర్ణమునకు స్థానీయములై యీ మూడును సోపాధికములై యెయున్నవి.

విశుద్ధాత్మయన్నో గుణాతీతము. సత్వాది గుణములు మూడును గుణమయ ప్రకృతికిజెందినవి 'త్రిభిః గుణమయైఃభావైః' 'అజామేకాం లోహిత శుక్ల కృష్ణాం' అన్నట్లు ఆయజు యీశుక్ల లోహిత కృష్ణభావాత్మికయు త్రిగుణయు నగు ప్రకృతియు క్షమై

తాను త్రిమూర్తియగు చున్నది. ఈమూడు గుణములందును సత్త్వగుణము నిర్గుణాత్మకు సమీపతమము. ఇదే శారీరక ముఖ్యస్థితిద్యము. తద్వృత్తి శుక్లసత్త్వముపై నున్నది. కనుక సది యాశ్చర్యనిర్గుణమని చెప్పెను. రజోగుణము సగుణ (విశ్వ) ఆత్మకు జేరినది. ఈదేహభేదము దేహాభిమాని యగు చున్నది. ప్రాణానికముఖ్య లక్ష్యమిదే. ఇది యీ చక్షుః పటలమువల్లనే శుక్లకృష్ణములపై దృష్టి నిగుడించును కనుక దీనిచే నాశ్చర్యము సగుణభావమే యెరుల సగలదును. ఇక:- తమూరితము ప్రవచ్చినాశ్మకు జేరినది. ఇదివై శేషిక ముఖ్యలక్ష్యము. తద్వృత్తితోడనే ఇది యాశ్మకు ద్రవ్యమన్నది. అదియధార్థముగాదా! ఇట్లు ఆయాదిర్భవము తన తన ముఖ్యత్వలక్షణములను వచించుట సర్వధాయధార్థమే యగుచున్నది. అందువలననే ఈమూడును వేర్వేరు తంత్రములా? అని తోచు చున్నది. కాని ఆశ్మత్వముంబట్టి ఈమూడు ధరాతలమును సమానమే యనవచ్చును. ఈమూడు నోకేయాశ్మకు గుణాత్మక రూపములు. మొత్తముపై నీమూడు నాత్మశత్రుములు. తత్ప్రతి పాదితాత్మ ధర్మములందు విలక్షణతయు భేదము నుండగాక! ఆచార్యభేదముండుగాక! అందు వలన వర్ణసత్వైలియందు భేద ముండుగాక! విజ్ఞానదృష్టికిని యభిన్నములే.

ఇక “మూఁడాత్మధర్మములును వేరు వేరుగ దోచుచుండగ - ఆత్మత్వముచే మూటికి నేకత్వమెట్లు? ఒకేఆత్మకు స్థూలసూక్ష్మ కారణ భేదములనే మూడు ధర్మము లెట్లు ఘటెల్లె?” నన్నచో-

సమాధానమునకు:- విజ్ఞానదృష్టినే శరణము గొనవలయును దార్శనిక సంప్రదాయమందు ఆత్మ యనబడు తత్త్వమునకు విజ్ఞానసంప్రదాయమందు మూడు వినర్తములు. ప్రకారాంశరమున నాత్మలుచూడనియు జెప్పవచ్చును. అవి క్రమముగ:- పునఃసాత్మ్య - ప్రాకృతాత్మ్య వికృతాత్మ్య యనబడును. 1. అన్యాయశక్త్య (మిథునసాత్మ్య) - 2. అక్షరశక్త్యము (ప్రాకృతాత్మ్య) 3. యశశక్త్యము (వికృతాత్మ్య). ఈమూడాత్మ్యశక్త్యములే యుపనిషత్తులందు కనబడును. 1. భూషేష; 2. భూతభావన; 3. భూతదేహాని యుపేక్షలం బరగించి. అందు:

1. భూతయోని క్షరాత్మ్య - వికృతాత్మ్య -

విశ్వము వైకారికము, దీని కుచాదానము క్షరము లేకఆత్మ క్షరము. స్వక్షరశక్తిదృష్టింబట్టియీక్షరమవ్యక్తము నూతన వికారోత్పత్తి జేయన దిదే దీననుండివికారములు క్షరితలగుటచేనిది క్షరమనబడును. స్పృష్టగుండి ఘటశరీరాదులు లోహమునుండి త్రుప్పు నున్నట్లునుండి కటక గుండలములు దుగ్ధమునుండిమీగడ దూకనుండినూలు నలె నిచ్చటను క్షర - వైకారిక విశ్వమునకు కాగ్య - కారణభావముల నెంచవలయును. కాని మృదాదికార్య కారణభావములు సశ్వరములని జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయును.

ఎట్లన - కార్యనిర్మితివలన నిట కారణలోపము కలుగును. కాని క్షరమునుండి యెన్నివికారిములు కల్గినను అదియెప్పటి యట్లేయుండును. కనుకనే బ్రహ్మశబ్దవాచ్యమగు నీక్షరము

గూర్చి “ఏష నిత్యోమహిమా బ్రహ్మణో నకర్మణా వర్ధతే నో కనీయాన్” అని చెప్పబడినది. ఈయవికృత పరిణామవాదముం బట్టి ఈ క్షరము పరిణామియయ్య నాత్మక్షరమని చెప్పబడినది. ఆత్మ నిత్యము. వికారోత్పాదనము గావించినను అవికృతముగ నుండును. ఇదే దీని యాత్మత్వము. కారణమే (ఉపాదానకారణమే) కార్యమునకు బ్రతిష్ఠ. విశోషాదానముక్షరము ఉత్పన్న విశ్వము ఆక్షరమేప్రతిష్ఠగానుండును. లేదా దానిస్వరూపమే యుండజాలదు. ఈయవినాభావకారణ కారణముననే భూతములనుగూడ క్షరమనివ్యవహరించిరి. ‘క్షరః సర్వాణిభూతాని’ వ్యక్తవిశ్వ మవ్యక్తక్షరముతో నిత్యసంబద్ధము కనుకనీదృష్టితో విశ్వముంబట్టి యవ్యక్త క్షరమును వ్యక్తమనియునందురు.

నిష్కర్ష - కృతినామక కార్యమునకు బ్రథమావస్థయే ప్రకృతి. భూత - భౌతిక విశ్వమునకు బ్రకృతిరూపమును పరిణామియునగు నవ్యక్తతత్త్వవిశేషమే మొదటిదగుక్షరాత్మ - వికార సంశ్లేష్టమగుటచే దీనినే వికృతాత్మయందురు. భూతములకు గారణము కనుక నిది భూతయోని. చర్మచక్షువులతో భౌతిక విశ్వమునే చూడగలము గాని తదాలంబన మగు నీ యాత్మ క్షరము సరయజాలము కనుక దీని నవశ్య మవ్యక్త మందుము.

2. అక్షరాత్మ - ప్రాకృతాత్మ - భూతభావనః -

ఘటాదినిర్మాణములం దుపాదానకారణమగు మృదాదుల చేతనే పనిజరుగదు. కుంభకారాద్యసమవాయి కారణములు

గూడ నుండవలయును. అనమవాయి కారణమునే నిమిత్తకారణ మందురు. ఇదే నిర్మాత. నిర్మాత తనజ్ఞాన జగత్తునందు మొదట భౌతికసత్త్వము భావించి తదాధారమున తదుపాదాన (కారణ) ముంగొని యా వస్తునిర్మాణముం గావించును. భూతభావనా కారణముచే నిర్మాత భూతభావనుడనదగును. ఈపని యక్షరునిది. విశ్వనిమిత్తకారణమతడే. అదాన విసర్గ ప్రతిష్ఠామూర్తి కనుకనే శ్రవ్యక్షరమూర్తియను నతడే తనభావనచే క్షరముద్గారా వైకాళిక విశ్వనిర్మితిం గావించును. మట్టి ఘట ముతో బద్ధమై యుండునట్లు క్షరమే విశ్వసంబద్ధమై యుండును. నిమిత్తకారణమగు నిర్మాత విశ్వబద్ధుడుగాక యసంగుడుగానే యుండును. ఘటనిర్మాతయు ఘటమునెడ సంతేగదా! క్షరము వలె నక్షరమును ఇంద్రియముల కగోచరమగుటచే నవ్యక్తమనియే యందుము. క్షరకూటమునం దేకరూపమున బ్రతిష్ఠ నొంది యుండుటచే కూటస్థుడనియు జెప్పబడును “కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యతే”.

ఘటనిర్మాణ సక్రియయందు కుంభకారుడు మృత్తికయునే గాక మరి రెండు విధముల ధరాతలము లుండవలయును. 1. ఆలంబనరూప స్థిర ధరాతల మొకటి - 2. దానిపై స్థిర కీలమునం దుండు చక్రరూపచలిత ధరాతల మొకటి. మొదటి దగు స్థిరధరాతలము నిమిత్తకారణమగు కుంభకారునకు, ఉపాదాన కారణమగు మృత్తికకు, చలిత ధరాతలమునకు మృణ్మయపాత్రకు వేయేల అన్ని కారణకార్య భావములకును

బ్రతిష్ఠయై యున్నది. కనుక నిది సర్వాలంబనము, శ్రేష్ఠాలంబనము అందుము. చలిత ధరాతలము ఘటనిర్మాణ ప్రక్రియకే ఆలంబనము. ఆలంబనస్వరూపం బట్టి రెండును ఘటనిర్మాణ ప్రక్రియయం దొకేతరగతికి జేరినట్లున్న నుండుగాక! ఘటము భూతము, మట్టి భూతయోని, కుంభకారుడు భూతభావనుడు. ఆయీ భూతప్రసంచమున కంతటికి ఈశ మనదగిన యాలంబనమదే. కనుక దానిని భూతేశు డనవచ్చును.

విశ్వసృష్టి ప్రక్రియయందు నిదే వరుస. 1. కార్యమగు భౌతికవిశ్వము ఉపాదాన కారణమగు భూతయోని క్షరము. నిమిత్తకారణమగు భూతభావ నాక్షరము ఈమూటికి నతీతము కనుకనే కార్యకారణతీతమగు నవ్యయము. అందు నిందు అవ్యయమే ఆలంబనము. దీనికి ముక్తిసాక్షి - సృష్టిసాక్షి యను రెండురూపములు. అనంతవిజ్ఞాన మనోమయ విద్యామూర్తియగు నవ్యయము ముక్తిసాక్షి. ఇయ్యది సుస్థిరమగు నాలంబనము. మనఃప్రాణ వాఙ్మయ కర్మమూర్తియగు నవ్యయము సృష్టిసాక్షి. ఇయ్యది చలిత ధరాతలము, విద్యజ్ఞానము. అదిస్థితి. కర్మగతి. స్థితిరూపావ్యయము సర్వమునకు, గతిరూపావ్యయము విశ్వమునకు ఆలంబనములు.

గతిరూపావ్యయమునకు మనః ప్రాణవాక్కులను మూడవ యవములుగదా! వీనినుండి క్రమముగ జ్ఞానక్రియార్థములను మూడుశక్తులు వికసిల్లును. ఇందు జ్ఞాన మన్యాయునందు, క్రియ అక్షరునందు, అర్థము క్షరునందును బ్రధానములు. ఇట్లు

అన్యయుని వాక్య క్రింగొని క్షరమర్థశక్తి. కుపాదాన మగు చున్నది. అన్యయుని క్రియాశక్తింగొని యక్షరమర్థశక్తిని సంపాదించుచున్నాడు. స్వయముగా సన్వయము తన జ్ఞానభావముచే నన్నిటికి బ్రభువై యున్నాడు. ఇట్లు ఈ యుభయవిధ భరాతల రూపభూతేశ నామక మగునది మూడినదగు నాత్మ వివేకము.

ఈవిధముగ త్రిగుణభావమయ మహానూయానుగ్రహమున నొకే సిద్ధిని పరాత్పరాత్మ సత్త్వరజస్తమో భేదమున గ్రహముగ ఆలంబన నిమిత్తోపాదాన రూపమున బరిణమించి యన్య యాక్షర క్షరరూపములం బరిణతి నందుచున్నాడు. అన్య యుడు మనోమయుడు, అక్షరుడు ప్రాణమయుడు, క్షరుడు వాఙ్మయుడు. మూడు స్వతంత్రతంత్రములు. మూపురుతంత్రాయులు. మూపురి మొత్త మొకయాత్మ - అదే జ్ఞానతంత్రముం బట్టి నిర్గుణమై విశ్వాతీతమగును. కర్మతంత్రముంబట్టి సగుణమై విశ్వాత్మయగును. అర్థతంత్రముంబట్టి సాంజనము సావరణమునై విశ్వమూర్తి యగును.

నిర్గుణ భావముంబట్టి యాత్మ:- కర్తకాదు, కార్యము కాదు, కారణముకాదు అనవచ్చును. సగుణభావముంబట్టి:- కర్త, కారణము, అనంగము అనవచ్చును. సాంజనభావముం బట్టి:- విశ్వము అనవచ్చును. విశ్వాతీతమునదే - విశ్వాత్మయూ నదే - విశ్వమునదే - మూటి స్వరూపములు నెంతో విలక్షణములు! ఒకేదాని వివర్తములు! ఆహా! 'సవిశ్వమూర్తే రవ

ధార్యతేవపుః'

ఇట్టిచో నొక వివర్తముం బ్రధానముగాగొని చెప్పు తంత్రములు భిన్నములందుకుకావు? మూడు తంత్రముల ప్రతివాద్యములును వేరువేరాయె, గదా! ఎట్లన:- శారీరకము:- జ్ఞానప్రధానముగు నవ్యయ తంత్రమును, ప్రాధానికము:- కర్మప్రధానముగు అక్షరతంత్రమును, వైశేషికము:- అర్థప్రధానముగు క్షరతంత్రమును, లేదా, శారీరకము:- ఆధ్యాత్మికమందలి యాధిదైవికప్రపంచముగు నవ్యయాత్మను, ప్రాధానికము:- ఆధ్యాత్మికమందలి యాధ్యాత్మిక ప్రపంచముగు నక్షరాత్మను, వైశేషికము:- ఆధ్యాత్మికమందలి ఆదిభౌతిక ప్రపంచముగు క్షరాత్మను నిరూపించును. కనుకనే మూడు నొకే దర్శనశాస్త్రము, లేదా, ఒకేఆత్మశాస్త్రమునకు మూడు వివర్తములు, అందము. ఇట్లన్నివిధముల నీమూడు నొకటేయనుట యశ్శుణ్యము.

ఇక:- నీమూడు వివర్తములను మూడు తంత్రములందు నిరూపించిన పద్ధతులను దార్శనికదృష్టితోగాక వైజ్ఞానిక దృష్టితోడనే చూతము. కారణము? దార్శనిక దృష్టిగల వ్యాఖ్యాతల విఫలప్రయత్నములు, ఖండన మండనములంబెంచి సత్యమార్గమును మరుగుపరచినవి. కనుక వానివలన వివాదములే గాని వాస్తవికపరిస్థితి గోచరింపదు. ప్రస్తుతము, స్థూలారుంధతీన్యాయముంబట్టి వైశేషికముం జూతము. ఈదృష్టితోజూచుట పాతన దార్శనికుల యాత్మ స్వరూముగూడ చక్కగా బోధపడును:-

వైశేషికాత్మ

క్షరతత్త్వప్రతిపాదనపూర్వకముగ భూతప్రపంచము (పదార్థ విద్య - మెటీరియల్ సైన్సు)ను జెప్పట వైశేషిక ప్రదానపు బనియని మున్ను చెప్పియుంటిమి. ఉద్దేశ్య విధేయము లన్నివి ఈతంత్రమునకేగాక మూడుతంత్రములకును జెందియుండును. ఈ వైశేషికమునకుద్దేశ్యము వైకారికవిశ్వము, విధేయము:- పరిణామియగుక్షరముతో గూడిన అపరిణామియక్షరము, క్షరముచే వికారము, వికారముచే విశ్వసృష్టి, దానిచే పంచజనము - దానిచే పురంజనము - దానిచేస్వయంభూ - పరమేష్టి - సూర్య - చంద్ర - పృథువులను పంచ భౌతికపురములు నుత్పన్నములగును. ఈ పంచ కముల మొత్తము విశ్వము. వీని కన్నిటికి మూలమాత్మక్షరము-కనుక దీనికి విశ్వముతో సంబంధము గలదనవలయును.

ఈ దృష్టితో 'క్షర - వికార - విశ్వసృష్ట - పంచజన - పురంజన - పురము లను నారు క్షరవివర్తములొక స్వతంత్ర విభాగము. పరిణామి యగునది క్షరమే కనుక నివి క్షరవికారములే. అయినను యీ క్షరపరిణామవాద మవికృతపరిణామ వాదమే. ఎన్నివికారము లుత్పన్నములైనను నిది యేకరసము గనేయుండి యక్షరశ్రేణి సమావిప్లమైయున్నది కనుక నీ క్షర మక్షరశ్రేణ్యంతర్భూతమనియు నెంచబడును. ఇందువలన నక్షర క్షరములొక స్వతంత్ర విభాగమగును. అక్షరుడటు, 6 భాగము లగు వికార ప్రపంచమిటు, - మధ్యక్షరము, (ఆత్మక్షరము)

దేహాళీ దీపన్యాయమున దీని కారెంటినంబంధము నంగీకరింప వచ్చును. ఇందువలన క్షరము - విశ్వోత్పత్తి క్షణముం బట్టి విశ్వానుగతమై విశ్వమూర్తి యగును. వికారరాహిత్య క్షణముంబట్టి విశ్వబహిర్భూతము నగును.

అక్షరము విశ్వమునకు నిమిత్తకారణము. కారణత్వముచే క్షరాక్షరము లొక శ్రేణివేయనుకొనవచ్చు నైనను విశ్వకార్యోపాదాన భూతక్షరము విశ్వబద్ధమగును. కనుక దానిని విశ్వమర్యాదా బహిర్భూతము గావింపజాలము. ఏమి? అక్షరయుక్తక్షరము కారణము. విశ్వముకార్యము. ఇక కారణమే కార్యమున కాత్మయగును కనుక అక్షరక్షరు నాత్మయనియు విశ్వముదీని కాయతనమనియు ననవచ్చును. 'తత్ప్రస్థా తదే వానుప్రవిశత్' అన్నట్లు అక్షరక్షరము కార్యవిశ్వమునుత్పాదించి యందు బ్రవిష్టమగును. ఈయాత్మ - విశ్వము ననురెండును, బిమ్మట సామాన్య విశేషభావములచే రెండేసిభాగములు నగును.

భౌతికవిశ్వము వలన ప్రాణుల స్థూలశరీరము నిష్పన్నమయ్యెను. ఇది విశేషవిశ్వము. ఇందుండు నాత్మయు విశేషమే. అది జీవాత్మయనబడును దీని విశేషవిశ్వమును శరీరమందురు. ఇట్లే సంపూర్ణవిశ్వము సామాన్యాత్మకు శరీరము. ఆసామాన్యాత్మ ఈశ్వరుడు - ఈవిధముగ ఈశ్వర - విశ్వములు సామాన్య భావములు. జీవ - శరీరములు విశేషభావములు. ఈరెండు జంటలందును ఈశ్వర జీవులు సమానులు ఇదియాత్మవర్గము. పిశ్వ - శరీరములు సమానములు. ఇది భూతవర్గము. జీవుడా సామా

న్యాత్మయంశము. శరీరమాసామాన్య భూతప్రపంచ విశ్వాంశము. ఈవిశేషభావమే అధ్యాత్మ సంస్థకు దుఃఖకారణము. జీవుడు తనయొక్కయు. - తనశరీరముయొక్కయు వాస్తవిక స్వరూపము నెరుంగుచో సతనిదృష్టి యా సామాన్య పరమాత్మ భావమునకు సాగుటయు, దుఃఖము నివృత్తిమగును. ఈతంత్రోద్దేశ్యమువిశేషభావము కనుక దీనిని వై శేషికమని వ్యవహరించిరి.

జీవుడు - స్థూలశరీరము ఉద్దేశ్యకోటిలోనివి. ఈశ్వరుడు విశ్వము - విధేయ కోటిలోనివి. లేదా ఉద్దేశ్యము భూప్రపంచము విధేయమాత్మలనియు ననవచ్చును. శరీరస్వరూపముం జెప్పితత్సంబంధమున భూతకవిశ్వముయొక్క సాధర్మ్యవైధర్మ్య లండెలిపి మసభ్యాని నా యక్షరమూర్తి యగు నాత్మచంకకు ద్రిపుట యాశ్చర్యపాదక. విశేషమును లక్ష్యముగాజేసి సామాన్యమునంకకు గొనిపోవుట, విశేషము నుద్దేశ్యముగా నెంచి యచటసామాన్యమును విధించుట, స్థూలశరీరము నుద్దేశ్యముగా జేసి ఆశ్మను విధేయము గానించుట ఈతంత్రవిష్కర్ష.

ఇది సామాన్యము నంకకు పోవుచున్నది. కాని విశ్వము నుద్దేశ్యముగా జ్ఞుకొని, కారణము? వై శేషికాత్మచివరకు త్వర మందే విశ్రాంతి పెంచును. ఈవిషయ మిహుడే విశద మగును. అన్నిటికిముందీతంత్రమునా ద్దేశ్యమునుబరక్షించెను. భూతప్రపంచ

* ఈ తంత్రముం బటి జీవులకు బుద్ధి - ప్రయత్న - సుఖదుఃఖ - ఇచ్ఛా - ద్వేష - ధర్మ - అధర్మములు - అను 8 గుణములన్నవి.

ముద్దేశ్యము, పరీక్ష తత్తద్ధర్మములకు జెందినది. పదార్థము ధర్మ-
 ధర్మమే పదార్థ పదార్థశ్యము. అగ్నియొక పదార్థము. తాపము
 దానిధర్మము. అదియుండునంతవరకే దానియునికి. జగత్తునందలి
 ప్రతిపదార్థమును ధర్మమర్యాద్రాకాంతము. పదార్థ స్వరూప
 జ్ఞానమునకు దానివిశేష ధర్మముల నెరుంగుట యావశ్యకము.
 ధర్మ పరీక్షయే పదార్థపరీక్ష. అంతకంటె పదార్థమందు అనగా
 ధర్మియం దెరుంగదగినవిషయ మేముండును? ఇట్టిచో నీతంత్రము
 గూడ ధర్మమునే మొదట బరీక్షింపవలయును కనుకనే మొదట
 “అథాతో ధర్మం వ్యాఖ్యాస్యామః” అనియెను. ధర్మమన
 నేమన “యతోఽభ్యుదయ నిశ్చేయసస్థిః సధర్మః” అని
 నూత్రము వెలియించెను. అభిప్రాయ మేమన:-

మనుష్యులం దెవ్వడును, నిత్యము ధర్మాకాంతుడే. ఏవిష
 యముగాని నిర్ధర్మక మగునది లేదు. విషయగత ధర్మసహ
 యోగ ముండియు ప్రాణి అభ్యుదయ నిశ్చేయస వంచితముగ
 నున్నది. అందువలన మనము ధర్మ మనుకొనునది ప్రాతిస్విక
 మగు నాశ్మధర్మ విరుద్ధమై అధర్మమై యున్న దనుకొనవలసి
 వచ్చుచున్నది. ఇందుకు గారణము? పదార్థ ధర్మ వివేకాభా
 వము. ఏధర్మమునకు - ఏపదార్థమునకు ఎట్టి ఎట్టి సంబంధము
 లున్నవి? ఎట్టి ఎట్టి వైషమ్యము లున్నవి? మన కేది యుప
 కారము? ఏది నాశకము? అను వివేకము లేక మనయాత్మ ధర్మ
 ములను బాడుసేయు కర్మలను - విషయములను ధర్మభ్రాంతిచే
 స్వీకరించుచున్నాము. ఇట్టి పదార్థధర్మము లెన్నడును ధర్మ

ములు గాజాలవు. కారణము? “ధర్మిణాధృతః సన్ ధర్మిణం స్వస్వరూపే స్థాపయతి సధర్మః” అన్నట్లు ధర్మమనః- ధర్మిచే ధృతమై దానిస్వస్వరూపమున నుంచునదే. అటుగాని దధర్మమే యందుము. ఆగంతుకమగు నియ్యధర్మము అభ్యుదయ నిశ్చేయసములకు బదులు - ప్రత్యేవాయ - అవసతులకు గారణమగును. కనుక నిజమగు ధర్మమునెరుంగుటకు పదార్థ సాధర్మ్యవైధర్మ్యములను బరీక్షింపవలయును. ఏధర్మము శ్రేయము? ప్రేయ మేది? యని యన్వేషింపవలయును. అందు కేమి కర్తవ్యము?

‘ధర్మవిశేషప్రసూతాద్ ద్రవ్య - గుణ - కర్మ - సామాన్య - విశేష సమవాయానాం సాధర్మ్యవైధర్మ్యాభ్యాం శత్యజ్ఞానాన్నిశ్చేయసమ్’ ఈ తంత్రోద్దేశ్యము విశేష భావముందెలిచు జేయుటగదా ‘ధర్మవిశేషప్రసూతాత్’ అని దానినే సమర్థించుచున్నది. అక్షరయుక్త పురాశ్చయైకై కొన్ని విశేషధర్మములే యీ భూతప్రపంచకారణములగును. ఆత్మయన అస్తిలక్షణమంటిమి గదా! అస్తిభావము సామాన్య విశేషభేదముచే రెండువిధములు. విశేషోపాధి గహిత విశుద్ధసత్తా బ్రహ్మసామాన్యము “అన్యత్రధర్మా దన్యత్రాధర్మాత్, అన్యత్రాన్యాశ్చ తాకృతాణ్ అన్యత్ర భూతాద్ భవ్యాచ్చ” అన్నట్లు సామాన్యము, వ్యాపకము, ఏకరూపము సగునిరుపాధిక సత్తాలక్షణముగల యాత్మ ధర్మా - ధర్మకృతాకృత భూత భవిష్యత్ - కార్యకారణాది సర్వద్వంద్వములకు సతీతము. దీనినుండి

ద్రవ్యగుణాదిరూప భౌతికప్రపంచ ప్రసూతియెన్నడు గలుగ జాలదు. ప్రసూతియనస్పృష్టి - దానికి బీజము కామము - ఇచ్ఛ. అది మనో వ్యాపారము, మనస్సు హృదయ ప్రతిష్ఠితము. హృదయభావము సీమాభావమునకు జెందినది - సీమ మహా మాయకు జెందినది. అదియే సామాన్యము, వ్యాపకమునగు బ్రహ్మను విశేషభావమున (పరిచ్ఛిన్న భావమున) బరిణతి నొందించును. ఈపరిచ్ఛిన్నాశ్మధర్మము నుండియే (అక్షరయుక్త క్షరధర్మమునుండియే) ద్రవ్యాదులు ప్రసూతములై నవి.

ప్రకారాంతరముగ:- ఈ తంత్ర పరిభాషానుసార మణువునే విశేషమందురు. ఇదే పదార్థములందనోన్య విశేషము నుత్పాదించును కనుక నదివిశేషము. అణువునకు మూలవాక్షర యుక్తక్షరమే. కనుక నదే విశేషధర్మము. అదే పూర్వోక్త విధముగ ద్రవ్యాద్యుపాదాన కారణము. ఈధర్మవిశేషము (అక్షరయుక్తక్షరము లేదా, అక్షరయుక్తక్షరాశ్మ కాణువు) నుండి యుత్పన్నములగు ద్రవ్యాది షట్పదార్థముల సాధర్మ్య వైధర్మ్య పరిజ్ఞానము వలననే మన మాత్మకల్యాణాను గాములము కాగలము అని సూక్ష్మాతాత్పర్యము.

అందువలన నాపథానుల మగుదుము. కనుక ఈవిషయము ఈ కిర్మ అనక్తివలన ఒత్తనకారణము లేగా అభ్యుత్థాన కారణము అగు నను బోధకల్గును. అందువలన శ్రేయ (హితకర) ప్రేయ (ఋచికరము, హానికరము) భేదమున రెండువిధము లగు పదార్థములందు అభ్యుదయ నిశ్చేయనములను గోరు

వాడు శ్రేయముం గ్రహించి ప్రేయముంద్యజించును. ఈ శ్రుతివచనముం జూడుడు:- “అన్యచ్ఛేయోఽన్య దుతైవ ప్రేయస్తే ఉభేనానార్థే పురుషంసినీశః (వృణోతే) తయోఃశ్రేయ ఆదదానన్యసాధు భవతి. హేయతేఽర్థాద్య ఉ ప్రేయో, “శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్యమేతస్తా సంపరీశ్య వివినక్తిధీరః, “శ్రేయోహిధీరోఽభిప్రేయసో వృణోతే ప్రేయోమందోయోగ త్తేమాద్వృణోతే”

ఈతంత్రముల మీసూత్రము. ఉద్దేశ్య విధేయములిందే నృప్తీకృతములు. అందలి యాగుషదార్థములును భౌతికములు, క్షరరూపములు. ఇవి యుద్దేశ్యములు, వీని పరిజ్ఞానమువలన నిశ్చేయానభావము గల్గించునది విధేయము లేదా:- పదార్థ జ్ఞానానంతరము జీవాత్మకు లభించుచు దే విధేయము.

ఈమూడు సూత్రముల వలనను ఈతంత్ర నిరూపణయ విషయముం గూర్చి ఒకవిశ్లేషయముం జేసెదము. విమల:- 1 ఆత్మ క్షరోత్పన్న ద్రవ్యరూపాది పట్టదార్థ నిరూపణము మొదటి పని. 2. భూతవర్గానుస్యూతాక్షర విశిష్టక్షరము నాత్మయని చెప్పట కెడవది. 3. ఆత్మను జీవ - విచక్షాణ భేదమున రెండుభాగములుగ నెంచుట మూడవది. ఇట్లు వైశేషిక నృప్తి యందు క్షరాక్షర విశేషతత్త్వమే కాక, క్షరాక్షరా తీతా వ్యయ పురుషులపై దీనికి నృప్తిలేదు. ఇట్టి ఉచిత్రముండలి యాత్మలక్షణము వలననే తెల్లమగును. ఇట్లు ప్రామాణ్యము శరీరభిన్నత - సిద్ధముచేయు నీకణాదసూత్రముం గనును.

“ప్రాణాపాన నిమేషాన్మేష జీవన మనోగతీంద్రియాంతర
వికారాః, సుఖదుఃఖేచ్ఛాద్వేష ప్రయత్నాచ్ఛాత్మనోలింగాని”

ఇవి యాత్మధర్మములట! వాస్తవముగ-నివియన్నియు నక్షర
విశిష్టక్షర ధర్మములు. గీతాసిద్ధాంతానుసార మీక్షరాక్షర
ములు ఆత్మకంశరంగప్రకృతులు. అవ్యయాత్మకు ఈధర్మ
ములతో నేమియు సంబంధములేదు. కనక అక్షరవిశిష్టక్షరమే
వై శేషి కాశ్చయంగుము. కొంచెము సేపుక్షరము విశ్వాంత
రూపిత మనుకొన్నను అప్పుడు గొప్పతోగొప్పగా నక్షర
ప్రకృతియేమన యెదుటమిగులును. ఏస్థితియగును అక్షరమే
యీశాంత్రమునకు విశ్రాంతిభూమి.

దీనిస్పష్టిలో అవ్యయనిధర్మములు గూడ నీక్షరవిశిష్టాక్షర
మునందే అంతర్భావములు “పదార్థజ్ఞానమున దీని (ఆత్మను)
నెగుంగుచాడు మృత్యువాశవిముక్తుడగు” అని యెంచి ‘సర్వం
ఖల్విదంబ్రహ్మ’ ‘బ్రహ్మైవేదంస్వరం’ ఇత్యాదులందలి
యవ్యయ పరకబ్రహ్మ శబ్దముచే గూడ కాణాదులు జగత్ప్ర
కృతిభూతాత్మక్షర విశిష్టాక్షరమునే గ్రహింతురు. అదియే
సన్మాధిష్టాత యనుకొనుటతో గృతాదులగుదురు. కారణము?
హీలక్ష్యము విశుద్ధాక్షరముకాదు. మరేమి? ఈవిశిష్టాక్షరము
కనుక నీశాంత్రమును క్షరాత్మితంత్రమే యగును. ‘వైకారిక
విశ్వస్వరూపజ్ఞానముద్వారా అక్షరప్రతిచ్ఛాదాతో గూడిన
క్షరాశ్మగ జేర్చుటయే ఈతంత్రార్థము. ఈవిషయము ముందు
స్పష్టమగును.

ఈసిద్ధాంతమున కందు స్పష్టోభేదము లేకున్నను వారు చెప్పిన యాశ్మస్వరూప లక్షణములంబట్టి అట్లు 'క్షరపిశిష్టాక్షర మాశ్మ' అని నిశ్చయింప వలసి వచ్చుచున్నది. ఉదాహరణము: పట్టదార్థములను జెప్పి అందు ద్రవ్యగణనాసందర్భమున ద్రవ్యము లెన్ని భాగములు? అనుదాని స్పష్టికరణము సూత్రకారు డిట్లుకావించెను - “పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశం కాలోవిగాత్మా మనశ్చతైద్రవ్యాణి” ఇందాశ్మకూడ ద్రవ్యమేకదా! 'గుణకూటో ద్రవ్యమ్' అను దర్శనాంశరిసిద్ధాంతానుసారము గుణ సమష్టి నీచే ద్రవ్యము. గుణతత్త్వము క్రియాసమష్టి.

“గుణధూతైరవయవైః సమాహః క్రమజన్మనాం

బుద్ధ్యా ప్రకల్పితాభేదః - క్రియేతివ్యపదిశ్యతే” (వాక్యపది)

క్రియ పురపదార్థము. సాంఖ్యమతానుసారము గుణశతత్త్వము, తన్మాత్రలు దీనికి మూలము. క్షరతత్త్వమేయని సాంఖ్యతంత్రమున నిరూపింతుము. అట్లగు ద్రవ్యమన్నందున ద్రవ్యత్వ పర్యవసానభూమి క్షరమేయగుటచలన నీ తంత్రము క్షరాశ్మ ప్రతిపాదకమందుము.

ఇందు ఈశ్వరుడు విశ్వనియంతయట! ఈధర్మమక్షరునిదే. “తస్యవా ఏతస్యాయరస్స ప్రశాసనే గాగ్ని! సూర్యాచంద్ర” ఇత్యాదు లక్షరునే శాస్త్ర - నియంత - అంతర్కామి యని వాఙ్మనుచున్నవి. బ్రహ్మవిష్ణ్వంద్ర సమష్టిరూపుడు త్ర్యక్షర

మూర్తి - హృద్గుడు-అక్షరుడేనియంత- ఈశ్వరుడు. నైశేషికు
 లాత్మను నివారణమునగును. వాద్యుష్టితో తులనతో గూడ
 నక్షరుడు నుచు ఉచితముగ నుండును. కాని నచ్చుచున్నది; కాని
 వారు తురాక్షర విభాగమునకు - ప్రత్యేకతచూపక ఆ యిరు
 వురను ఉచ్ఛ్వాసమున నాత్మమునుచున్నారు. వీరికి 'క్షరాక్ష
 రులు పృథక్స్థితులు కాకపోయినను ప్రతిపదన శైలింబట్టి
 వీరియభినుతాత్మ క్షరాక్షర విభిన్నముని యెరుక బడుచున్నది.

నైశేష్యముకొరకైనకొననచ్చును:- ఏమను:- ఈశ్వరాత్మ
 క్షర గర్భతాత్మకమూర్తి - ఇతడే నియంత - ఈయొక విశ్వ
 మునకొకయాత్మ. 'సుఖదుఃఖ విజ్ఞాననిష్పత్త్యవిశేషా దైకా
 త్మ్యమ్' జీవాత్మ అక్షరగర్భిత క్షరమూర్తి. ఈ భేదవ్యవహార
 ముంబట్టియే నైనాకచో 'అక్షరవిశిష్ట క్షరాత్మ' యనియు
 నొకచో 'క్షర విశిష్టాక్షరాత్మ' యనియు వాడియుంటిమి.
 మొదటి వాక్యము జీవాత్మ సాపేక్షము, రెండవవాక్యము
 ఈశ్వరాత్మ సాపేక్షము. ఎట్లయినను 'ఆత్మ, 'క్షరాక్షర విశిష్ట'
 మనుట సిద్ధవిషయము.

మరియు.- ఈంత్రము సృష్టికీశ్వరునితో సంబంధముం
 జెప్పక ఈశ్వరేచ్ఛచే సృష్టిప్రవృత్తి నంగీకరించినది. అణువాదము
 దీనికి బియము. పరమాణువులు నిత్యమనును. వాని విభాజన
 మంగీకరింపదు. ఆకాశాది పంచీకృత పంచమహాభూత నిర్మి
 తాస్మదాది ప్రాణిశరీరముల నిది భౌతిక శబ్దమున బిలుచును.

ఏదోయొకనాడు భౌతిక జగద్వినాశము తప్పదుగదా! ఏల

యన:- సంయోగ జనిత మెన్నడును నిశ్యము స్థిరముగా జాలునా? 'సంయోగాః విప్రయోగాంతాః' - ఏపదార్థమునైన బ్రతిపంచర ప్రక్రియచే ఒకపైచుచో జనరకది పంచమహా భూత పరిణతమైపోవును. ఈతత్వము పంచభూతములందొక్కొక్కటియు పంచీకృతము. ప్రతిదానియందు నైదైదుగలవు; (నగము పృథివ్యాది, నగము తక్కినవాలు) ఈ బహుత్వకారణ ముననే వీనిని భూతములనక పంచమహాభూతములని పిలుతురు. వానినిగూడ బరీక్షించుచో రేణుభూతములు చరమస్థితిగా నేర్పడును. న్యాయశాస్త్రానుసార మిచియే పరమాణువులు. వైశేషిక మింతకంటె నొకయడుగు ముందుకువైచినది.

వైశేషికాభిప్రాయ మేమన:- అనేక పరమాణువు లొక రేణుభూతమగు ననును. ప్రతిరేణువునందును ఎక్కువలో ఎక్కువ 30. తక్కువలో తక్కువ మూడుపరమాణువు లుండును. విజాతీయ పరమాణు సంఘము పేరే రేణువు. కాని రేణువు పరమాణువుకాదు. రేణువును విభజించినచో ముప్పదికొక్కువ కాకుండ, మూడిటికి దక్కువ కాకుండ బరమాణువులుండును.

రేణుస్వరూప సమర్పకమగు నీ పరమాణువు పేరు అణువు. నైయాయకులు పరమాణువు లనుకొనునది రేణువు. వైశేషిక మణువనునదే వాస్తవమున బరమాణువు. ఈదృష్టితో నైయాయకులు రేణువాదులు. వైశేషికులు పరమాణు వాదులు, అనజెల్లును, వైశేషికముంబట్టి అణువను పరమాణువే సృష్టికి జరమావద్ధ - విశ్వచరమమూలము. ఇట్టిపరమాణు సంయోగ

వైచిత్రీవలననే విచిత్రవిశ్వనిర్మితి యైనది. నియతముగా నీశ్వరుని (అక్షరుని) యిచ్చచే ఈనిశ్యములగు అణుపరమాణువులందు వికారములుత్పన్నములగును. అందువలన వికారతీయ పరమాణు గ్రంథిబంధన మేర్పడును. ఆగ్రంథులే రేణువు లనబడును. రేణు రేణుగ్రంథిబంధనమున (పంచీకరణమున) సృధివ్యాధి పంచమహా భూతము లుత్పన్నము లగును. ఇట్లు ఈశ్వరేచ్ఛచే అణుపరమాణువులే విశ్వమున కుపాదానములై సర్వభౌతిక సర్వస్వరూప కారణము లగును. సృష్టియు, క్రి చూపనంహారము లీపరమాణువులే. ప్రాధానికము ప్రకృతీని (అవ్యక్తాక్షరమును) జగత్కారణమనుచో, వైశేషికము వ్యక్తిపరమాణువులను జగదుపాదానమనుచున్నది. పదార్థములం దగనడు విశేషత - భేదము - ఈ పరమాణుకృపాఫలమే, విశేషజాతికి జెందిన పరమాణు సంఘమే, పదార్థవైశిష్ట్యమునకు గారణమగును కనుక, పరమాణువు విశేషము. దీనిని సమర్థించునది వైశేషికము. ఈకారణ తావాదమును వ్యక్తముజేయుచు కణాదమహర్షి “స దకారణ వన్నిత్యత్కమ్” అని సూత్రించెను. కనుక నే చాలవరకు వైశేషికముతో బోలికగల కథాశాస్త్రము (న్యాయము) “వ్యక్తాద్వ్యక్తానాం (నిష్పత్తిః) ప్రత్యక్షాప్రామాణ్యాత్” “సఘటాద్భట నిష్పత్తే” (ఇదమపే ప్రత్యక్షం - సఖలు వ్యక్తాద్ సఘటాత్ వ్యక్తీభుట ఉస్సస్యమానోదృశ్యతే, ఇతివ్యక్తాద్ వక్తస్యానుత్పత్తి దర్శనా న్న వ్యక్తిం కారణమితి”) (వాత్స్యాయన భాష్య) సావయవ పదార్థములు సావయవ విశ్వకారణములు

కాబాలవు. త్రనశేణువులు సావయవములు, కనుక నివి జగ
స్థూలకారణము లసజాలము - నిరవయవ పరమాణువులే జగ
స్థూలములు. ఇట్లు వ్యక్తములు, కనుకనే మూర్తములగు పర
మాణువులనే సృష్టికి మూల కారణము లని యెంచు వై శేషిక
మీశ్వరుని జగత్కర్తృగ నెంచదు. దానిదృష్టిలో నాత్మ నిర్వి
కారము. తదిచ్చానూత్రమే సృష్టికి నిమిత్తకారణ మగు
చున్నది.

వైజ్ఞానికదృష్టిచే నీశ్వరస్థానీయుడగు నక్షరుడు నిమిత్తకార
ణము. ఆత్మక్షర ముపాదాన కారణము. కాని, వై శేషిక మట్లు
కాదనుచు ఉపాదాన రూపావ్యక్తక్షరమును ఆత్మకోటిలోనికి
గొంపోవుచు ఈశ్వరకోటియందే చేర్చగోరుచున్నది. మిగిలిన
వ్యక్త వికారక్షరరూప పరమాణువులనే కారణముగ నెంచు
చున్నది.

ఇంతకు: “పరమాణువులు సృష్టిమూలము. పరమాణు ప్రపం
చముకంటె బరమయిన ప్రకృతిరూప క్షరాక్షరము లాత్మ -
అవ్యయనామకమగు స్వతంత్రత్వ మేదియులేదు. ‘సతస్య
కార్యం కరణంచవిద్యతే’ అనునీమొదలగు నవ్యయ ధర్మము
లచే అక్షరమే అభిప్రేతము. అక్షరప్రతిచ్ఛాయతో గూడిన
క్షరాత్మయే ముఖ్యాత్మ - ఇదేవిధేయ” మని యీతంత్రము
నకు నిష్కర్ష!

ఇది వై శేషికాత్మనిరుక్తి.

ప్రాధానికాత్మ

గీతాశాస్త్రము, సాంఖ్యమన్నదీ ప్రాధానిక తంత్రమూ, మరొకటా? యోగ మన్నదీ ప్రాధానిక పూర్వాంగ భూత పాతంజలయోగమూ, కాక వేరా? అన్న దొక జటిల సమస్య. దానిని మరొకచో జూచుకొనవచ్చును. ప్రస్తుతము -

క్రమ ప్రాప్తమగు సుప్రసిద్ధ సాంఖ్య నామక ప్రాధానిక తంత్ర స్వరూపమునే చూతము. మొదట నామవిర్వచనము జూతము:- సాంఖ్యమన జ్ఞానము - సంఖ్యయన లెక్క - కనుక తత్సంబంధమున నిది సాంఖ్యమనియు దోచును.

అవును:- ఈతంత్రోద్దేశ్యము చతుర్వింశతి. వైశేషికము ద్రవ్య గుణాది షట్పదార్థముల నుద్దేశించి, క్షర విశిష్టాక్షరము లేక అక్షర విశిష్టాక్షరమును, ఆత్మ విధేయ మన్నట్లు - ఈ తంత్రము 24 తత్వముల నుద్దేశ్యముగా బెట్టుకొని 25 వ వాడగు పురుషుని వంకకు మనదృష్టి నాకర్షించుచున్నది. పురుషుడు జ్ఞానస్వరూపి, తత్త్విద్ధి. యిది సంఖ్యా పరిగణనవలన నగునని యెంచెను కనుకనే 'సంఖ్యాతః సిద్ధం జ్ఞానం సాంఖ్యమ్' అన్నట్లు - ఈతంత్రము సాంఖ్యమన బడినది. పురుషునిబట్టి యిది సాంఖ్యము అని తాత్పర్యము. ఈవచనముల నరయుడు.

‘అవ్యక్తం క్షేత్రమిత్యుక్తం తథాసత్త్వం తథేశ్వరః
అనీశ్వరమతత్త్వంచ తత్త్వంతత్ పంచవింశకమ్
సాంఖ్యదర్శనమేతావత్ పరిసంఖ్యానుదర్శనమ్
సమ్యగ్దర్శనమేతావత్ భాషితంతవ తత్త్వతః’ (భారత)

ఇక రెండవ నిర్వచనము ప్రకృతి భావమునకు జెందినది. ప్రకృతిని బ్రధానమందురు. ఇంతేకాక నియతి, కారణము, నిమిత్తము, అంతర్యామి, అక్షరము, కూటస్థము అను మొదలగు నిర్వచనము లనేకము లింకను గలవు. వానివాని నిర్వచనములు మరొకచో జూచుకొందము.

ప్రస్తుతము:- ఇట్లు పురుషా పేక్షచే సాంఖ్యము ప్రధానము (ప్రకృతి) నపేక్షించి ప్రాధానికము నని ఈతంత్రమునకు జేరులు కర్త కపిలమహాముని. వైశేషిక సమ్మత పరమాణువాద మీయనకు నచ్చలేదు. పరమాణువులు పరిచ్ఛిన్నములు. తాను పరిచ్ఛిన్నమై పరిచ్ఛిన్నజగత్తునకు కారణము కాగలదేది? పరిచ్ఛిన్నమగు తంతువు పటమునకే, స్వర్ణము కటకాదు అకే, మృత్తిక ఘటశరావాదులకే కాని యన్యోత్పత్తికి సమర్థములగునా? అట్టిచో పరిచ్ఛిన్న పరమాణువు విచిత్రభావోపేతమగు జగత్తునకు గారణమును టెన్నదు బొనగదు. 'పరిచ్ఛిన్నం న సర్వోపాదానం' చివరకు పరమాణువులుగాక, మరొక యపరిచ్ఛిన్నతత్వ ముపాదాన కారణముగా నొప్పికొవలెను.

కార్యస్వరూపముంబట్టి దాని మూలకారణము ననుమానింప వలయును 'కారణగుణాః కార్యగుణానారభంతే' అనిగదా సిద్ధాంతము. అట్టిచో విశ్వమను కార్యమూలము నెరుంగవలయు నేని మొదట నాకార్యగుణములను బరీక్షింపవలయును. దానిచే తత్తుల్యమగు కారణపు జాడ తెలియగలదు.

మనము విశ్వమం దేవదార్ధము గన్న నందు సత్స్వరజ

స్తమస్సులను మూడుగుణముల సామ్రాజ్యమగపడును గాని వేరొండేదియు గానరాదు. కనుక త్రైగుణ్య వదార్థమేదో దీనికి గారణమై యుండవలయును. దానినే అవ్యక్త ప్రకృతి యందురు. ఇదే విశ్వభాగ్య విధాత్రియైయున్నది.

ఇట్లు - ఏయాత్మక్షరమును వై శేషికము ఆత్మకోటిలోనికి గొంపోవుచున్నదో దానిని ప్రాధానికము విశ్వమువంకకు శ్లేషించి ఆత్మక్షరమును 'భూతానిభావయతి ఉత్పాదయతి' అని భూతభావనముగ నెంచినది. దీని నాతంత్రము కర్త - అవ్యక్తమనగా, నీతంత్రము వ్యక్తము - భూతాదిజనక మనుచున్నది. దాని కాత్మక్షర మాత్మదీని కక్షర మాత్మ - ఇదే అవ్యక్తము - ఆక్షరము - ప్రధానము - ప్రకృతికారణము అను మొదలగు నామములజెల్లును. దీనివ్యక్తావస్థమహత్తు - ఈయవ్యక్తమగు నక్షరము బీజమువలె సూక్ష్మము. మహత్తు పృథ్విమువలె వ్యక్తము. ప్రకృతి (అక్షర) మహద్రూపమునే క్షరమందురు. అవ్యక్తావస్థయం దాయక్షరమే ప్రకృతి. క్షరమువ్యక్తము, అక్షర మవ్యక్తము అనగా ఇవి స్వతంత్రములుగ రెండు కావను కోరాదు. ఒకతత్త్వమునకే రెండవస్థ లనుకొనవలయును. శీఘ్రావస్థ - అవ్యక్తావస్థ, మూలావస్థ, అక్షరము, విశ్వావస్థ - వ్యక్తావస్థ - తూలావస్థ, క్షరము.

సత్త్విరజస్తమస్సు లనుమూడు గుణములయందును సమ విషమభేదముచే రెండేసి యవస్థలుండును. ఇట నొకచమత్కార మేమన:- శరీరమునందలి వాతపిత్తకఫములను ధాతుత్రయము

వేమముగ నుండునంతవరకు శరీరము స్వస్థముగ నుండును. ధాతుసామ్యము చెడి విషమతయేర్పడుచో ఘోరసన్నిపాత రూప పరిణతములై యీధాతువులే మృత్యుకారణములగును. అనగా:- అధ్యాత్మమందు ధాతుసామ్యము రక్షకము. వైషమ్యము భక్షకము నగుననిభావము. కాని ప్రకృతి తంత్రమం దిది విపరీతము. సత్వరజస్తమస్సులే తదీయధాతువులు. అందు విషమత విశ్వరూపరక్షకము నమత; అవ్యక్తరూప పరిణతిచివరకు:- గుణవైషమ్యము సృష్టికిని, సామ్యము ప్రళయమునకును బ్రవర్తకములని తేలుచున్నది.

ప్రకృతి తనసామ్యమున నుండుచో విశ్వరచన యసంభవము. అది వైషమ్యరూపము దాల్చుటే సృష్టి. సమీక్రియ పూర్ణ శాంతి. అం దేక్షోభయు లేదు. అప్పుడు గుణములు సృష్టి బహిర్భూతములుగ నెన్నదగును. సృష్టిక్షోభమూలము. గుణమూర్తి, అవ్యక్తము, సామ్యావస్థనుండి వైషమ్య స్థితి నొందునపుడు మహత్తు అనబడును. సామ్యావస్థ ప్రకృతి. విషమావస్థమహత్తు. ఒకటి మొగ్గ- రెండవది పుష్పము. ఈవ్యక్తమహత్తై సాంఖ్యుల మహత్తత్త్వము.

ఆయవ్యక్త - మహత్తులే వేదవిజ్ఞానసిద్ధ అక్షర-క్షరములు. ఈమహత్తత్త్వము (వ్యక్తాశ్మక్షరము) నుండి అహంకారము జనించునట! ఎట్లు? అన్నచో నీతంత్రమేమియు సమాధానమియజాలదు. ఈప్రశ్నకు వైదికవిజ్ఞానమే సమాధానమియవలయును. ఎట్లన:-

ఆత్మక్షరరూప మహత్తత్త్వమును మొదటనే మహత్తత్త్వ మనరు. పారమేష్ఠ్యభృగు సంబంధముచేతనే యది మహత్తగును. సోమతత్త్వముపేరే భృగువు. దీనికి ఘన - తరళ - విరళ - భేదముచే మూడవస్థలు. ఇవే వరుసగ జల - వాయు సోమ ములు. వీని మొత్తము భృగువు. 'మహత్తత్త్వోస్మో మహిష శ్చకార' అన్నట్లు, ఈ యవస్థాత్రయయుక్తసోమమే మహత్తు. ఇదే 'అహం' యోని.

ఆత్మక్షరమునుండి వరుసగ నొకదానినుండి యొకటిచొప్పున వికారక్షర - విశ్వసృట్టించ జన పురంజనులును, పురంజనులనుండి స్వయంభూ, పరమేష్ఠి, సూర్య - చంద్ర - పృథువులును పంచ పురములును పుట్టును. ఇట్లు ఆత్మక్షరుడు మొదలుగ నారవ ధార యందలి పురములందలి రెండవ పురమందున్న పరమేష్ఠి పురమే భృగునామక మనోతాయుక్తము. దీని సంబంధము చేతనే యావ్యక్తక్షరము మహత్తుగనై యహంకారమునకు జనకమగును.

ఈవిజ్ఞానదృష్టితో జూచినచో వైశేషిక ప్రాధానికములకు విరోధముండదు. పరమేష్ఠి వికసింపనంతవరకు ఆత్మక్షరము మహత్తుగాదు. కనుక సంతవరకు అవ్యక్తముగనే యుండి యది యాత్మకోటిం జేరియుండును. అందువలన:- "ఆత్మక్షర మవ్యక్తము - ఆత్మయునై యున్నది. సృష్టిమూలకారణము, పరమాణువులు" అని వైశేషికులనుట న్యాయసంగతమే యగును. పరమేష్ఠి రూపమహత్తు పరమాణురూపము. దీని

సంబంధముచే అవ్యక్తాత్మక్షరము తన అవ్యక్తభావచ్యుతమై, వ్యక్తమై విశ్వమూల మగును. మహదవచ్ఛిన్నాత్మక్షరము వ్యక్తమే. ఈదృష్టిచే ప్రాధానికము “క్షరము వ్యక్తము. ఇది మహత్తు - ఇదే సృష్టిమూల” మనుటయు సత్యమే.

మహత్తును సోమమంటిమి గదా! దీనికి మూడవస్థలును చెప్పి యుంటిమి. క్షరమూర్తియు త్రిమూర్తియు నగు నీ మహత్తు చిదంశగ్రాహకము, త్రివిధాహంభావజనకము. ఆపోవాయు సోమములు మూడును స్ఫటికమణి తుల్యములు (వీధిపాలు). స్ఫటికమందు జపాకుసుమమువలె చిత్తు ఇందు ప్రతిబింబించును. ఈచిదాభాసుడే జీవుడు. ఇదే అహంకారము. దీనిత్రిమూర్తి యగు మహత్తు యోని. అహంవికాసము మూడుధరాతల ములం దగుగనుక నేజీవసృష్టియు ఆప్య - వాయవ్య - సౌమ్య - భేదమున ముత్తైటగులు. క్షరావచ్ఛిన్న మహత్తే అహం భావమునకుయోని. ఇందే చిదాత్మయంశరూపమున గర్భ ధారణనేయును. భగవంతు డిట్లుచెప్పెను.

“మమయోని ర్మహద్రుహ్య తస్మిన్ గర్భం దధామ్యహం
సంధవః సర్వభూతానాం తతోభవతి భారత!
సర్వయోనిషు కాంతేయ మూర్తయః సంధవన్తియాః
తాసాంబ్రహ్మమహద్భ్యోని రహం బీజప్రదః పితా!”

మహా దాధారమున భోక్తయగు ‘సహం’ వికసిల్లినపుడు ఈభోక్తృ స్వరూపరక్షకు భోగ్యపదార్థము గావలయును.

అందుకొరకు ఈ అహంయొక్క యిచ్చచేతదవ్యవహితోత్తర కాలమందే శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములను పంచతన్మాత్ర లుదయించును. అహంకారమే పంచతన్మాత్రా ప్రవర్తకము. ఈ తన్మాత్రలే విజ్ఞానదృష్టికి గుణభూతములు. ఆయావిషయము పూర్వతంత్రమున జెప్పబడినది.

ఇంకొక విశేషము - పూర్వ తంత్రమునజెప్పిన ఆణుభూత ములందే యీగుణభూతములుండును. అవియునివియు నవినా భూతములు. ఒకేవిధముగ ఆణుభూతము నుక్థ మనుకొన్నచో గుణభూతములు. దానికి అర్క లనవచ్చును. ఇట్లు ఉక్థార్కరూప పంచతన్మాత్ర లొకవిభాగము - అహంకార మొక విభాగము - మహత్తు ఒకవిభాగము - అవ్యక్త ప్రకృతియొకవిభాగము కాగాః అవ్యక్తము, మహత్తు, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు నని నాల్గు స్వతంత్రవిభాగములేర్పడును. ఇంద్రవ్యక్త మవ్యక్తమే. ఇక మిగిలినమూడును వ్యక్తములు. ఈవ్యక్తత్వ సాధర్మ్యముచే మహదహంకార పంచతన్మాత్ర లొకశ్రేణి వనవచ్చును. పక్షాంత రమున తన్మాత్రలయవాంతర సంఖ్యలనుబట్టి మహదహంకార శబ్ద స్పర్శ, రూప రస గంధములని ఏడువ్యక్తతత్త్వము లగును. వీని సమష్టియే క్షరప్రపంచము. ఇదే భూతభావనము.

ఇందు, భోక్తయగు అహంకారము నుండి భోగ్యములగు తన్మాత్రలు పుట్టినంటిమిగదా! భోగ్యములేనిచో భోక్త యుండ జాలదు. మరియు భోగ్యమున్నంతనే భోక్తకు దృష్టి కారణము కాజాలదు. భోగముకావలయును. భోక్త యున్నచోట

నుండికదలదు. జడమగు భోగ్యము తనంత భోక్తం జేరజాలదు. ఇట్టిచో భోగసాధన ముండవలయును. అందుకు భోక్తయగు నహంకారము ఏకాదశేంద్రియ జనకమగును. వాక్పాణిపాద పాయూపస్థలను కర్మేంద్రియములైదు. త్వక్ చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వఃసూక్ష్మములను జ్ఞానేంద్రియములైదు. ఉభయాత్మకమగు మనస్సొకటి. ఇవి యేకాదశేంద్రియములు భోగసాధనములు. ఏది దేనికి కారణమో అది యాకార్యమునకు బ్రకృతి యనబడును. కనుక ఇంద్రియ వర్గకారణమగు నహంకారము వానికిని పంచతన్మాత్రలకును జనకమగుటచే వానికిని గూడ బ్రకృతియందుము. మహత్తునుండి యీయహంకారము జనించి నందున అదిదీనికి బ్రకృతి యనవచ్చును. పంచతన్మాత్రలనుండి ఆకాశాది పంచభూతములు పుట్టును కనుక నవి వీనికి బ్రకృతు లనవచ్చును. ఏకాదశేంద్రియములు పంచభూతములు. మొత్తము పదునారును వికృతులు. మహాదహంకార పంచ తన్మాత్ర లను నేడును బ్రకృతివికృతులు. అవ్యక్తమూలప్రకృతిం బట్టి ఈయేడును వికృతులనబడుచో అహంకారముంబట్టి మహత్తును, ఇంద్రియములను తన్మాత్రలనుబట్టి యహంకార మును, పంచభూతములనుబట్టి పంచతన్మాత్రలనుగూడ ప్రకృతు లనుకోవచ్చును.

అవ్యక్తము (అక్షరము) ఈ ఏడిటికి లేదా అన్నిటికి పరం పరగ జనకము. తాను అజన్మయు నైయున్నది. కనుకనే 'అజన్మత్వేనతి జనకత్వం మూలప్రకృతిత్వం' అన్నట్లు సామాన్య

వస్థయం దుండు నీయవ్యక్త ప్రకృతిని మూలప్రకృతి యనవచ్చును. వైజ్ఞానికముగ, అక్షరమే సాంఖ్యులమూల ప్రకృతి. ఆత్మక్షరమే ప్రకృతి వికృతి. వికారక్షరమే వికృతి. మూలప్రకృతి 1, ప్రకృతి వికృతులు 7, వికృతులు 16, మొత్తమీ తంత్రమున 24 తత్త్వములు వైశేషికుల పదార్థమర్యాద యారిటితో సమాప్తము. అధ్యాత్మవాదియగునీ ప్రాధానికమున 24 పదార్థములు.

అధిదైవత - అధ్యాత్మ - అధిభూత భేదములుగల విశ్వ విద్యను వరుసగ శారీరక - ప్రాధానిక వైశేషికములు నిరూపించుననియు నీమూడుసంస్థలకు మూలప్రతిష్ఠలు ఈశ్వర - జీవ - జగత్తులనియు మొదట ననుకొంటిమి. ఆదృష్టితో జూచి నచో వైశేషిక ప్రాధానికములకు విరోధ ముండదు. వైశేషికము తనలక్ష్యమగు అధిభూత ప్రపంచముంబట్టి పదార్థము లొరన్నది. ఈయారిటికి అధిభౌతిక జగత్తుతోడనే సంబంధము. వైశేషికము చెప్పదలచినదియు సంతే. కనుకనే ఈయారిటికి తిన్నగా (సరాసరిగ) అక్షర యాపాత్మ (పరమాత్మ) తోడనే సంబంధము నంగీకరించినది. ఈభూతోత్పత్తి కారణత కంటె జీవుని వేరుగా నుంచినది.

ఇక ప్రాధానికోద్దేశ్యము - ఆధ్యాత్మిక సంస్థ. దానిని లక్ష్యము సేసి యది అక్షర - క్షరరూప మహత్తున కవ్యవహితోత్తరకాలమందే అహంకారరూప జీవుని కారణరూపమున సమావిష్టుంజేసి తద్వారా పంచతన్మాత్రలు ఇంద్రియములు

భూతవగ్గాదులు వీనియుత్పత్తిం జెప్పియున్నది. ఇంద్రియ సంబంధము జీవునకే గలదు. కనుక నాప్రకరణ మందలి మాత్రలను భూతములను అధ్యాత్మ సంస్థకు జెందినవే యనవలయును. ఈఅధ్యాత్మికదృష్టిచే ఇంద్రియాది సమావేశము జెప్పుట యావశ్యకము కనుక రికు బదులు తత్త్వములు 24 అనుట న్యాయసంగత మగుచున్నది.

ఇంతేగాక ప్రాధానికము పురుషుడను వేరేతత్త్వము (ప్రకృతి వికృతులకంటె వేరుతత్త్వము - అవ్యయసత్త్వ) నంగీకరించినది, (పూర్వము నైశేషికమవ్యయు నెరుంగదంటిమి. అనగా దాని ముఖ్యోద్దేశము అధిభూతమేయని అభిప్రాయము. దాని పర్యవసానము క్షరాక్షరములు. కనుక సది అవ్యయ ప్రతిపాదన మావశ్యక మనుకోలేదు. ఇకనీ సాంఖ్యమో జీవనిరూపకము. అత డక్షరాత్మకుడు. ఈతని కవ్యయుడు సన్నిహితుడు. కనుక ప్రకృతితోగూడ నిది పురుషచర్చకూడ జేయవలసివచ్చెను.) ఇందువలన దత్త్వములు 25 అగును. ఇందు 24 ద్వారానే జ్ఞానమూర్తి పురుషుడు సిద్ధుడయ్యెను. కనుక పురుషునిసాంఖ్యుడనిరి. తాచ్ఛబ్దన్యాయమున దశ్రుతిపాదకమగు నీ తంత్రమును సాంఖ్యమందురు. ఈసూత్రము నరయుడు: “సత్త్వరజస్తమసాం సామ్యావస్థాప్రకృతిః, ప్రకృతేర్మహాన్, మహతోఽహంకారః, అహంకారా త్పంచతన్మాత్రాణి, ఉభయమింద్రియం, తన్మా త్రేభ్యః స్థూలభూతాని, పురుష ఇతిపంచవింశతిర్గణః” (1. 61) ఇందు అవ్యయపురుషునకు సృష్టితో నేసంబంధమును లేదు.

అతడు నిర్దేవుడు. అతడు ప్రకృతియు వికృతయుగూడ నవ జాలము. ఆయన యొకదానినుండి వుట్టలేడు. దేనిని వుట్టింపడు. కారణరూప ప్రకృతికి కార్యరూప వికృతికి నతీతుడు, తటస్థుడు. సృష్టిమర్వాదా దృష్టిబట్టి యతడున్నవాడన్నను లేనివాడన్నను నమానమే. ఈయీశ్వరకృష్ణవచన మరయుడు:

మూలప్రకృతి రవికృతిః మహదాద్యాః ప్రకృతి వికృతయః సప్త
షోడశకస్తువిశాః సప్రకృతి ర్నవికృతిః పురుషః”

మూలప్రకృతినుండి కల్గిన వికారములందు మొదటిది మహత్తు. రెండవదియు జీవరిదియు నహంకారము. తక్కిన వన్నియు దీని వికారములే కనుక అహంకారమును మూల ప్రకృతికి జరమ వికారముగా జెప్పబడినది. “చరమోఽహంకారః” ఇందువలన నీ తంత్రముఖ్యలక్ష్యము అధ్యాత్మ ప్రపంచమే (జీవసంస్థయే) అని తేలుచున్నది. తక్కిన వికారమూల మీయహంకారమే. పాలు ఒకటే పెరుగు - నీరు అను రెండు రూపము లొందునట్లు అహంకార మొకటే ఇంద్రియ - పంచ తన్మాత్ర లను రెండువిరుద్ధభావములకు జనకమగును. తరువాతి కార్యము లన్నిటింగావించునది యీచరమవికారమగు నహంకారమే. ఎట్లు? సంచిత సంస్కారముం బట్టియే ఇంద్రియములు తదనుకూల భోగ్యములు (తన్మాత్రలు) ను లభించుచున్నవి. ఇట్లు తన సంస్థకు మూలము (సంస్కారముద్వారా) ఈయహంకార రూపజీవాత్మయే యగుచున్నది. ‘తత్కార్యత్వ

ముత్తశేషం' అయినను పరంపరగ మూలప్రకృతి మూలప్రకృతి యనుటకు బాధలేదు.

అహంకారము నుండి పంచతన్మాత్రాదుల యుత్పత్తి యంగీకరించిన పిదప నీతంత్రముపై వైశేషికులు “మాత్రేంద్రియ మూల మహంకారమన్నచో నిక నవ్యక్తము సర్వ మూలకారణ మననేల, అది సర్వకారణము కాదుగదా!” అని యాక్షేపింతురు. అందుకువీరు “నిజమే, జగత్తుంగూర్చి సాక్షాత్తుగ ప్రకృతికి గారణత లేకపోయినను పరంపరగ నున్నది గనుక జీవరకు దేశస్థితిలోనైన దానిని, మూల కారణమనుకొనక తప్పదు.” అని “మీకుమాత్ర మిట్టి వ్యాఖ్యాతములేదా? మీరణువు మూలకారణ మందురు. అదిరేణువునకే గదా! రేణువో జగన్మూల కారణము. అట్టిచో అణుకారణతకు మీరేమి చెప్పుదురో ఇట మాప్రత్యుత్తరము సంతే” అందురు. “ఆద్య హేతునా తద్వారా పారంపర్యేఽవ్యవృత్తమ్.”

ఇక ప్రసంగోపాత్తముగ, తారతమ్యముంగూడ జూతము: అహంకారమునుండి పుట్టిన పంచతన్మాత్రలవలన పంచభూతములును కల్గెను. ఇందు, శబ్దతన్మాత్రవలన నాకాశముకల్గెను. దానికి గుణము. శబ్దము శబ్దతన్మాత్రాగర్భిత స్పర్శతన్మాత్రచే నాయు పుత్పన్నమయ్యెను. దీనికారంభకములు శబ్ద - స్పర్శములు కనుక సం దారెండుగుణములును గణువు. ఈ రెంటిచే గర్భితమగు రూపతన్మాత్రచే నగ్ని - ఇందు శబ్దస్పర్శ రూపములు మూడు గుణములున్నవి. ఆమూడుతన్మాత్రలచే గర్భిత

మగు, రసతస్మాత్రచే జలము, ఇందు నాల్గుగుణములు - ఈ నాల్గుతస్మాత్రలచే గర్భితమగు గంధతస్మాత్రచే పృథివికలెను. ఇందు 5 గుణములున్నవి. కనుకనే 'ఏషావై భూతానాం పృథివీ రసః' అని శ్రుతియు పృథివిని సర్వభూతరసమన్నది. అయిగిట నైదుగుణములు ప్రధానములు, శిక్కినవి తారతమ్య భేదమున నుండును.

“వియదేకం గుణంప్రోక్తం, ద్వైగుణౌమాతరిశ్వనః
త్రయస్తేజసి, చత్వారః సలిలే, పంచభూమిగాః”

భూతములు తస్మాత్రలనుండిపుట్టెనుగనుక తస్మాత్రలనుగూడ భూతనామములతో పిలుతురు. ఈ చతుర్వింశతి తత్త్వములందు మహత్తు సోమమంటిమి గదా! ఇదే సత్త్వమనన్పు. ఇదే చిత్తమనియు వ్యవహారము. ఏకాద శ్రేణ్దియము లందలి యింద్రియమనన్పు అహంకారమునుండి పుట్టినది. సత్త్వమనన్పు అవ్యక్తమునకు వ్యక్తరూపము. ఈరెంటికి జాలభేదముకలదు.

1. సత్త్వమనన్పు అహంద్వారా సర్వేంద్రియూ ధిష్ఠాతయై, సర్వేంద్రియమనన్పు, అతీంద్రయమనన్పు, అనింద్రియమనన్పు అనబడును. రెండవమనన్పు సంకల్ప వికల్పాత్మక నియతభావ యుక్తమై యింద్రియ మగుచున్నది. సత్త్వమనన్పు విజ్ఞానము నకును, ఇంద్రియమనన్పు వింద్రియకవిషయములకును బ్రతిష్ఠలు. “మహత్స్వరూపసత్త్వమనన్సుకంటే నింద్రియమనన్పు సర్వదా పృథక్తత్త్వము” అనిఫలితార్థము, “మహదాఖ్య మాద్యం

కార్యం తన్ననః” (1-71) అనగా ప్రకృతియొక్క మొదటి పరిణామము కార్యము; మహత్తు; అదే మనస్సు; అని సూత్ర తాత్పర్యము.

మహన్ననస్సు విజ్ఞానరూప బుద్ధికి బ్రతిష్ఠ యంటిమిగదా! విజ్ఞానప్రజ్ఞాన (మనస్సు) లు రెండును సంపరిష్కృతములు కనుక ప్రజ్ఞానమనస్సు తోడనే విజ్ఞానబుద్ధియు జెప్పినట్లే యగుటవలన సాంఖ్యమందు బుద్ధిని వేరుగా గణింపవలయునని యెంచబడ లేదు. ‘సత్స్వరజస్తమసా’ మనుసూత్రముచే మహద్వారా అహంకారోత్పత్తిచెప్పి పిదప ‘తేనాంతఃకరణస్య’ అని అహంకారము బుద్ధిజన్యమనిచెప్పి అంతఃకరణశబ్దము బుద్ధివాచకముగా వాడబడినది.

ఇక:- పిదపనో, ‘తతఃప్రకృతే’ ఇత్యాదిరూపమున సంతఃకరణ రూపబుద్ధిద్వారా ప్రకృతి (అవ్యక్తాక్షరము) అనుమానింపబడినది. కాని, అటుగాక ‘ప్రకృతేర్మహాన్ మహతోఽహంకారః’ అను పూర్వ సూత్ర సిద్ధాంతము ననుసరించి అహంకారమునుండి తజ్జనిత మహత్తును మహత్తుచేత తజ్జనక మగు సవ్యక్తప్రకృతిని అనుమానింప వలసియున్నది.

ఇట్లు సూత్రములందు వచ్చుచున్న పూర్వార్వాపర విరోధము, అంతఃకరణ రూపబుద్ధిని మహత్తునం దంతర్భూతముగ నెంచు కొన్నచో దొలగిపోవును. మహత్తుచే మహత్తు (మనస్సు) బుద్ధియు గ్రహింపబడుచో, అహంచే మహత్తును, మహత్తుచే ప్రకృతిని లేదా, అహంచేబుద్ధిని, బుద్ధిచే ప్రకృతిని అనుమా

నించుట సంగతమగును. ఈదృష్టితో ప్రకృతి వికృతు లే డనుటకు బదులు మనస్సు - బుద్ధి - అహంకారము - భూమి - ఆపస్సు - అనలము - వాయువు ఆకాశము నని యెనిమిది కాగలవు. విజ్ఞాన ప్రధానమగు గీతాశాస్త్రము విశదముగ దెలియుటకై ప్రకృతి వికృతు లెనిమిదని యంగీకరించినది. వీని మొత్తమునే అపరాప్రకృతి యన్నది. ఇదే ఆత్మక్షరము.

సాంఖ్యమూల ప్రకృతి విజ్ఞానమునం దక్షరమనియు గీతయం దపరాప్రకృతి యనియు బ్రసిద్ధి నొందినది. గుణత్రయము క్తము అవ్యక్తాక్షరాత్మకమునగు దీనికి మూలములేదు. అన్నిటికి నిదే మూలము. “ప్రకృతిం పురుషంచైవ విద్ధ్యనాదీ ఉభావపి” అన్నట్లు అవ్యయపురుషునట్లు ఆతని యక్షర రూపపరా ప్రకృతియు మరొకమూలము లేనిదగుటచే నిత్యము. ‘సామాన్యే సామాన్యాభావః’ అన్నట్లు మూలమందు మూలముండదు గదా! కనుక దీని నమూల మనవచ్చును. సర్వమూల మగుటచే మూలమనియు ననవచ్చును. ‘మూలేమూలాభావా దమూలం మూలమ్’ ఈ రెండువిధముల ప్రకృతుల రూపములను భగవంతు డిట్లుచెప్పెను.

1 ‘భూమిరాపోఽనలో వాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవచ
అహంకార ఇత్యం మే భిన్నా ప్రకృతిరష్టథా,
ఆపరేయమ్; 2, ఇత స్త్వన్యం ప్రకృతిం విద్ధి మేపరాం
శీవధూతాం మహాబాహో య యేదం ధార్యతే జగత్’

1. అవ్యయః¹ - పురుషః - పురుషః - (ఆనంద విజ్ఞానమనః

(ప్రాణవాఙ్మయః) సనాతనః

2. అక్షరః¹ ప్రకాశకృతిః - మూలప్రకృతిః - (బ్రహ్మాండ విస్తృత్తి సోమమయః) అవ్యక్తః
3. ఆశ్మత్పరః⁷ అపరాప్రకృతిః - ప్రకృతివికృతిః - (ప్రాణా పోవాగన్నాన్నాదమయః) వ్యక్తః
4. వికారక్షరః¹⁶ - జగత్ - వికారః - (పంచీకృత ప్రాణాది మయః) వ్యక్తశతమః

సాంఖ్యమూల సిద్ధాంతము ప్రకారము ప్రకృతియే మూల కారణము. చేయునదింశయు కృతియే. పురుషుడు (అవ్యయుడు) సమ్యక్కర్మలాభము (తాను రాకు) వలె నిర్లేపుడు కాని జగత్తంత్రసామ్రాజ్యకృతి జడము. జ్ఞానమూర్తియగు పురుషుని సహాయోగము లేకుండ నదియేమియు జేయజాలదు. ఆసహాయోగ మైచ్ఛికముగాదు స్వాభావికము కనుక పురుషుడు నిర్లేపుడందుము. వెలుతురు లేకున్న మన మేపనియు సేయజాలము. వెలుతురిచ్చు సూర్యునకు మనసనుబందుగాని మనచే బనులు సేయింపవలయుననిగాని యిచ్చలేదు. వెలుతురిచ్చుట యతని స్వభావము. పురుష ప్రకృతుల సహాయోగవిషయమునను ఇట్లే యెరుంగ వలయును.

“పరాస్యశక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబల క్రియాచ” ఇచ్ఛాసంబంధము లేనందున సత్యం కర్తగాడు.

సర్వైరజస్తమసాం సామాప్రసాదప్రకృతిర్మహానా
మహతోఽహంకారః, అహంకారో మనోనామత్రాణి, ఉభయమగ్రద్రయం, తన్నాగ్రేభ్యః స్థూల భూతాని, పురుషః ఇది
అవ్యక్తంశ్చేత్రమిత్యుక్తం, అథాస్వరూప శ్శేషః
అనీశ్వరమురత్వం చ రత్వం చ ర్పించుకొనకమ్||

సాంఖ్యదర్శన మేతావత్ పరిమంఖ్యామదర్శనమ్,
సమ్యగ్దర్శనమేతావత్ భాషితం తవతత్త్వతః॥
ఏతత్సమ్యజ్ఞాత్వా కృతకృత్యః స్వాత్
నపునః త్రివిధేన దుఃఖేనానుభూయతే॥

1. (అవ్యయః) పురుషః నిర్లేపః (1)

అక్షరముల (పరా) ప్రకృతిః (1)

అత్మక్షరః ప్రకృతీకృతయః. (7)

వికారక్షరః వికారాః (16)

పంచవింశతిర్లక్షం 1-61

- | | |
|--------------------|-----------|
| 1 సత్వమనస్సు మహాత్ | 1 |
| 2 బుద్ధి | అహంకారః 1 |
| 3 అహంకారము | |
| ఖం | శబ్ద |
| నాయు | స్పర్శ |
| అనల | రూప |
| అపః | రస |
| భూమి | గంధ |
- (8)

- | | |
|-----------|--|
| 1 వాక్కు | |
| 2 వచనీ | |
| 3 పాద | |
| 4 పాయు | |
| 5 ఉపస | |
| 1 త్వక్ | |
| 2 చుట్టణ | |
| 3 శ్రోత్ర | |
| 4 జిహ్వ | |
| 5 మూణ | |
- (7)

పురుషుని

పంచవింశతిర్లక్షం

- | | |
|----------|---------------|
| 1 మనః | ఉదయాత్మకం మనః |
| 1 ఆకాశః | |
| 2 వాయు | |
| 3 తేజః | |
| 4 జలమ్ | |
| 5 పృథివీ | |

పంచవింశతిర్లక్షం

అంతయు బ్రకృతిదే. అది యతని ప్రకాశోదరమందు గూరుచున్నది. కనుకనే “ప్రకృతిః కర్తృ పురుషస్తు పుష్కర పలాశవ. నిన్ద్యేషః కింతుచేతనః” అని ప్రాధానిక సిద్ధాంతము.

ప్రకృతి మూలకమగు నీయభినివేశ మింతటితో నాగక, “విశ్వ సంబంధము లేనందున అవ్యయ పురుషనామకడగు నీశ్వరు నుపాసింపబనియేరు? ప్రకృతివాశ్రయించినచో నేకోఽక యైవ (కస్తు మోస్తు మన్యథాకర్తుమ్) సహర్థము కాగలదు. ప్రకృతి శంత్రమం దతని సంగీకరించినను లేకున్నను సమానమే” అని ‘ఈశ్వరాసిద్ధేః’ అను సూత్రమువరకు బోయినది.

ఇందువలన సాంఖ్యనునీశ్వరవాదికాదు. అట్లుగలచో నది యాస్తికదర్శన మనరు. అదియవ్యయేశ్వరు నొప్పికొన్నది. 24 తత్త్వములకంటె బురుషుడు వేరన్నది. కాని, అతనికి నిగ్రహాను. గ్రహములు లేవన్నది. ఒక ముక్తమనుష్యునకే ప్రపంచసంబంధము లేదన్నచో నిత్యశుద్ధబుద్ధ ముక్తుడగు పురుషుడు గుణ శ్రయమూలక సృష్టిపై నిగ్రహానుగ్రహములు జూపు ననవచ్చునా? ‘ఈశ్వరుడసిద్ధు’ డనగా:- సృష్టిరచనాదృష్టితో జూచిన సత్య సర్వధా వేదనియే తాత్పర్యము. కానిండు: ఈ సిద్ధాంతమెంతవరకు మాన్యము? అన్నది ముందు చూచుకొందము.

ప్రస్తుతము:- ‘భూతం భవిష్యత్ప్రస్తామి మహద్బ్రహ్మైక మక్షరమ్, బహుబ్రహ్మైకమక్షరం’ అన్నట్లు మహదక్షరమే ఈతంత్రమునకు ముఖ్యాత్మ. పురుషుడు కేవలము భోక్త-

ఉద్దేశ్యము, తత్త్వసమప్తి. విధేయ మక్షరాత్మ - ఇదే యీ తంత్రనిష్కర్ష అనియే చెప్పదలచినది.

ఛా రీ ర క్తా త్ర

అధిభూత ప్రపంచమునకు జెందినవైశేషికము “ఈశ్వరు డిచ్ఛామాత్రము గావించును గాని స్వయముగ సృష్టింజేయడు. రాజునిచ్చచే అనుచరులట్లు ఈశ్వరేచ్ఛాప్రేరణచే నిత్యనిరవయవ వ్యక్త పరమాణువులే సృష్టి కర్మసంచాలకములగును. ఈశ్వరుడు కర్తయు భోక్తయుగాడు. నియంతమాత్రమే అనుచున్నది.

దాని ధరాతలముంబట్టి యదిసుసంగతమే. అది క్షరవిశిష్ట మగు అక్షరము నీశ్వరునిగ నెంచి దానిని నియంత యను చున్నది. శ్రుతియు నక్షరునే నియంతయనుచున్నది. ఇక వివాదము పరమాణువాదమునకు జెందినది. అవియే మూలకారణములుగావు. ఉపాదాన దృష్టింజూచినచో ఆత్మక్షరమును మూలకారణ మనవచ్చును. అట్లనక పరమాణువు లనుటకు హేతువు వైశేషిక ముఖ్యోద్దేశ్యము భౌతికప్రపంచము, సామాన్యదృష్టితో భూతప్రపంచపర్యవసానము పరమాణువుల తోడనే యగును కనుక దానినేమియు ననజాలము. కాని పరమాణువులు మూలములైనను జడములు. ‘జ్ఞానజన్యా భవేదిచ్ఛా’ అన్నట్లు ఇచ్చకు మూలము జ్ఞానము. ఇక నియంత ఈశ్వరుడు. అక్షరుడు అవ్యయుని జ్ఞానముచే సర్వజ్ఞుడగు చున్నాడు. అతడే క్షరసంబంధముచే ‘సోఽకామయత’ అన్నట్లు

సృష్టియిచ్చ సేయును. అందువలన జడపరమాణువులు సృష్టియందు బ్రవర్తించును. కర్తలు భోక్తలు పరమాణువులే - ఇచ్చమాత్ర మీశ్వరుడగు నక్షరునిదే. ఈదృష్టితో “ఈశ్వరేచ్ఛచే సృష్టినంచాలన” మన్నది యీతంత్రమం దాక్షపము నుండి తప్పించుకొనుచున్నది.

ఇక - ప్రాధానికము - దీనిమతమున నైశేషి కేశ్వరుడు (అక్షరుడు) ప్రకృతియే గాని యీశ్వరుడు (పురుషుడు) గాడు. ప్రకృతి తనయిచ్చచే దాను జగన్నిర్మాణార్థము వ్యక్తరూపము నొందును. ఈశ్వరుడవ్యయుడు. అతనికి యిచ్చతో సంబంధము లేదు. ప్రకృతి జడమేయను నాటంకము పురుషుని స్వాభావిక సహయోగముచే తొలగిపోవును. ఈవిషయము పూర్వతంత్రము నుపసంహరించున జెప్పబడినది. వారి ధరాతలముం బట్టి సాంఖ్యుల యీవాదము గూడ దోషరహితమే. ఎట్లన - ప్రకృతి చేయునది యనుట యొప్పే. యేమన - అదేనిమిశ్రకారణము, నియంతయు నగును. దానియిచ్చ ఆయవ్యయ పురుషుని స్వాభావిక సహయోగము! అదియు నవ్యక్తరూపముతోగాక వ్యక్తరూపముతో విశ్వమును నిర్మించును. ఈవ్యక్తరూపము పరమాణు వాదతుల్యము. ఈదృష్టితో నిరూపణ శైలియందేకాని ఈతంత్రమందును యేమియు భేదములేదు. దాని నియంత దీనికి ప్రకృతి; దాని పరమాణువు - దీని వ్యక్తరూపము; దాని యీశ్వరేచ్ఛ - దీని ప్రాకృతేచ్ఛ.

ఇక - శారీరక తంత్రముం జూతము. ఇది యీరెంటి

కంటే ముందుకు సాగినది. వైశేషిక - ప్రాధానిక సమ్మత శ్రురాక్షర మాత్రముననే సృష్టిప్రక్రియయం దియ్యది కృతకృత్యత సంగీకరింపలేదు. దీనిదృష్టిలో ప్రకృతియే అంతయుగాదు - అక్షరముకంటే సుత్యుప్తము - పరము నగు నవ్యయమను నాత్మయొకటియున్నది. అదే విశ్వమున కాత్మయైయున్నది.

విశ్వమంద స్తి (ఉన్నది) యనబడున దెల్ల నవ్యయవివర్తమే. అవ్యయదులేనిచో ప్రకృతి గడ్డిపరకనుగూడ వంచనైనజాలదు. 'సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ, బ్రహ్మై వేదంసర్వమ్' ఇత్యాదులందలి బ్రహ్మశబ్ద మీమతమున నవ్యయ వాచకము, సర్వతకధిష్టాత యతడే. ఈ బ్రహ్మశబ్దము శ్రురాక్షర పరక మన్నచో నవ్యాప్తి దోషమువచ్చును. కారణము? అక్షరక్షరులం దెవని గ్రహించినను అవ్యయ గ్రహణముకాదు. అవ్యయుంగ్రహించిన నన్నియు గృహీతములే యగును. ఎల్లవివర్తములును అవ్యయ గర్భమం దిమిడి యున్నవి. లోకత్రయాలంబనమతడే - అతడే సర్వేశ్వరుడు. అవ్యయ శాస్త్రమందలి యీయవ్యయ వచనము లరయుడు -

“ద్వావిమాపురుషౌలోకక్షర శ్చాక్షరవీనవ
క్షరః సర్వాణిభూతాని కూటస్థోఽక్షరఉచ్యతే
ఉత్తమః పురుషస్తవ్యః పరమాత్మే త్యుదాహృతః
యో లోకత్రయ మవిశ్య భేదర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః
యస్మాత్ క్షరమతీతోఽహం అక్షరాదపిచోత్తమః
అతోఽస్మిలోక వేదేన ప్రకృతః పురుషోత్తమః.”

వైశేషికము - “విశ్వము పరమణూత్పన్నము; క్షరవిశే

హైక్షరమే ఈశ్వరుడు జగన్నియంత” యనును. ప్రాధానికము - “జగత్తు ప్రకృతి (అక్షరయుక్తక్షరము) నుండి పుట్టినది; పురుషుడుభోక్తమాత్రము” అనును. శారీరకము - విశ్వకర్త - భర్త - ధర్త - భాగ్యవిధాత అవ్యయుడే. సంచరమున నాతడే అంతయునగును. విశ్వము ఐతదాత్మ్యము, ఏతత్సత్తచే సంతయు నన్నియు సత్తులగును; ప్రతి సంచరమున నతడే స్వస్వరూపమున మిగులును; అన్నియు సంతయు సతడే. ‘సర్వం ఖల్విదంబ్రహ్మ’ ‘బ్రహ్మైవేదంసర్వమ్’ అతడే అంతయు నన్నియును అక్షర - క్షర - జీవ - విశ్వము లన్నియు సతడే. అట్టిచో బ్రహ్మ-జగత్తు అనుద్వైతమెట్లు? కనుక: బ్రహ్మయే జగత్తనవలయును. ప్రవి విక్తడగు సతడే సృష్టరూప పరిణతి గాంచి విశ్వమనబడును. ప్రవిష్టరూపమున విశ్వేశ్వరుడు; ప్రవివిక్త రూపమున విశ్వాతీతుడు సతడే. (విశ్వము - విశ్వాత్మ - విశ్వాతీతుడు.) సాలె పురుగు అస్యసహాయము లేకుండనే తనవలకు దానే అన్నియు నైనట్లుగ నిట నెంచవలయును. - ‘ఐతదాత్మ్యమిదంసర్వమ్’ అనుచున్నది.

నిజముకూడ నిదే: ఏమన - విశ్వమూలమగు ప్రాధానిక ప్రకృతి పురుషుడు లేకున్న నేమియు నేయజాలదు. (పంగువు) అదియు పురుషగర్భమునుండి పుట్టినదే. కనుక అవ్యయుడే విశ్వమూల మనవలయును.

విశ్వమననేమి? అన్నచో - ప్రాధానికము - సత్త్వాదిగుణ విషమాపస్త్ర యనును. ఈగుణత్రయాభిమానముచే సాంఖ్యులు

ప్రకృతినే విశ్వమూలమనియు నందుగుగాక! సత్త్వాదులకు స్వరూపమేమి? యన్నచో వారు తప్పనిసరిగా: ‘అవి నరుసగ జ్ఞాన - క్రియా - ర్థమూర్తు’ లనవలయును. అట్లయినచో అసగా: విశ్వము జ్ఞాన క్రియార్థ శక్తుల విజృంభణమే యగుచో బ్రకృతిని ఈగుణవాదులు జడమనుచున్నారు గదా! అది స్వవచనవ్యాఘాతముకాదా?

“ప్రకృతి సత్త్వగుణోపేత సత్త్వము జ్ఞానమూర్తి” యనుచో ప్రకృతి జడత్వసిద్ధాంతము నిలుచునా? కనుక వారు గతిలేక ‘ప్రకృతియుక్క జ్ఞానక్రియార్థ మూర్తులగు సత్త్వరజస్తమస్సులనుమూడు గుణములును తప్పక మరొక రిచ్చినవే యను నిశ్చయమునకు వచ్చి తీరవలయును. ఎటనుండి యీ గుణమయ ప్రకృతి పుట్టినదో ఎచ్చోట నుండి జ్ఞానక్రియార్థములనది కైకొని, వానిచేత తనగుణ స్వరూపరక్ష గావించు కొనుచు జగనిర్మాణ భిమానముం బూనుచున్నదో ఆస్థాన మీశ్వరీరకుల యవ్యయ పురుషుడే. ‘తస్యైవమాత్రా ముపాదాయ’ అన్నట్లు ఆయన వలననే అన్నిటికి జీవన యాత్రా నిర్వాహము జరుగుచున్నది.

దీనినే మరొక విధముగ నాతము:— విశ్వపదార్థములందు బ్రతిపదార్థమును నైదుభాగము లనుకొనవచ్చును. 1. భౌతిక వర్గము (అన్నము) ఇంద్రియ గమ్యస్థూల పదార్థములు 2. ప్రతిభౌతిక పదార్థమును అందలి భూతసంఘము నేకసూత్ర బద్ధము గావించి స్వస్వరూపమున సురక్షితముగనుంచు నొక

శక్తి యుండును. వైజ్ఞానికులు దానిని 'విధర్త' యందురు. అదిలేనిచో వస్తుస్వరూపము చెడును. వస్తువునందలి భూత పదార్థమును (Matter), విధర్తను (Force) అందురు. ప్రతి వస్తువునకును ఈరెండును వేర్వేరుగనుండును. ఇందు విధర్తయే క్రియాతత్త్వము (ప్రాణము) అందురు. ఇది రెండవది 3. విజ్ఞాన దృష్టికి జడచేతనము లెల్లనుప్రాణులే. అన్నిటను సామాన్య జ్ఞానమును జ్ఞానశక్తి యొకటి యుండును. ఈసామాన్య జ్ఞానముచే పశుపక్ష్యాది ప్రాణినిండియ ప్రాణియు వస్తుసామాన్య జ్ఞానము నొందగలదు. ఇదే మూడవదగు మానస జ్ఞానము 4. ఇది కాక విజ్ఞానమునునది మరొకభాగము. ఇదే విశేషజ్ఞానము. ఇదియు జడచేతనములన్నిట నుండును గాని విశేష పదార్థము లందే యిదివికసించుచుండును. కనుక నిది విశేషజ్ఞానమందురు. పక్షులందు, పశువులందు, గొన్ని యెంతెంతో తెలివి తేటలు గలవై యుండును. ఇదే వాని విశేషజ్ఞానము లేక విజ్ఞానము. అది వానిమంచితనమునకు మాహాత్మ్యమునకు గారణమగుచుండును. ప్రాణులెల్ల సమానములయ్య కొన్ని పక్షులందు కొన్ని పశువు లందు కొందరు మనుష్యులందు పరస్పరము ఎంతో విశేషత యుండును. ఒకచిలుక రాజభవనమున సుఖించుచు; వేరొకటి యన్నములేక మాడుచుండును. ఒకడుధనవంతుడు; ఒకడు పేద వాడు. ఒకనికి జ్ఞానమధికము; మరొకడు పరమమూర్ఖుడు. ఇట్టి విజ్ఞానాత్మక జ్ఞానమందలి తారతమ్యములు; సామాన్య జ్ఞానము. మనస్సునకు-నిది బుద్ధికి జెందినదగుట- నిది భౌద్ధజ్ఞాన

(విజ్ఞాన) మందురు. 5. ఆనందము:—అందరకు ననుభూతమే. ఇట్లు:— విశ్వమననేమి? అన్నచో 1. భూతప్రపంచము (అన్నము) 2. క్రియాప్రపంచము (ప్రాణము) 3. జ్ఞానప్రపంచము (మనస్సు) 4. విజ్ఞానప్రపంచము - (విజ్ఞానము - బుద్ధి) 5. ఆనంద ప్రపంచము అను పంచసద్దార్థములు తోచును.

త్రిగుణాభిమాను లీయైదిటిలో భూత - క్రియా - జ్ఞానములను తమ సత్వ - రజ - త్తమనస్సులచే నెట్లెట్లో సమాధాన పరచెదరుగాక! విజ్ఞానానందముల నెచట వెదకెదరు? ఇది యొక విచారణీయ ప్రశ్న. వస్తుతః ఈయైదురు వారికి చిక్కు ప్రశ్నలే. ఇక: అన్యాయానుగాములగు శారీరకుల కన్ననో ఈసమస్య ఒకలెక్కలోనిదే కాదు. అన్యాయుని ఆనంద - విజ్ఞాన మనఃప్రాణవాఙ్మయకోశములు తేటతెల్లములే (చూప తెత్తిరియమున). అన్యాయుని అన్నమయ కోశమునుండి భూతవర్గము, ప్రాణమయ కోశమునుండి క్రియా ప్రపంచము, మనోమయ కోశమునుండి మానస జ్ఞానము, విజ్ఞానమయ కోశమునుండి వౌఢజ్ఞానము ఆనందమయ కోశమును 'ఆమోద-ప్రమోద - హర్ష - ఉల్లాస - సుఖాది భేదములు'ల సాంసారిక సమృద్ధానంద ప్రపంచమును వికసిల్లెను. ఇందానందమయ కోశము సర్వప్రధానమని 'ఆనంద మయోఽభ్యాసాత్' అను వీరి సిద్ధాంత సూత్రము సృష్టపరచును కనుక నీరెండవ దృష్టిచేతను అన్యాయుడే సర్వమన్నది యంగీకరింపవలయును.

మరియు ముందుకు బోదము:— సృష్టి - ముక్తుల కవ్యయు

డధిపాత యంటిమి. సాంఖ్యము సామ్య - విషమావస్థలను జెప్పి సృష్టి - ముక్తులకు సమాధాన మీయజూచెను. కాని ఈసమతా - విషమతలకు మూల మేమో యది చెప్ప దయ్యెను. ఆమూల మీయవ్యయపురుషుడే. అతడు పంచకోశా త్మకుడంటిమిగదా! ఇందు ఆనంద విజ్ఞానము లోకవిభాగము - ప్రాణవాక్కులోక విభాగము - మధ్యనున్న మనస్సు రెంటికి జెందదు. ఇట్లు ఆనంద విజ్ఞాన మనసులొకటి - మనః ప్రాణ వాక్కు లొకటియునగును. అందు మొదటిది ముక్తికి, రెండవది సృష్టికి బ్రవర్తకములు. మొదటిది విద్యామూర్తి - రెండవది కర్మమూర్తి. కొంతతడవు మొదటిదాని నటుంచి రెండవదగు సృష్టిప్రసర్తకమగు ప్రాణవాజ్మూర్తి కర్మావ్యయముం జూతము.

ఈన న్యాభావికసృష్టికా మనోదయ మవ్యయమనోభాగమందగును. ఇచ్ఛానంతరము ప్రాణన్యాయరము జరుగును. తరువాత వాగ్న్యాయరము, సూసని వ్యాపారము, కామము, ప్రాణన్యాయరము, తపస్సు. వాగ్న్యాయరము శ్రమ ఇది సృష్టికి సామాన్యము బంధములు. ఏసృష్టికైన నీవితప్పక యుండవలయును. నైది కులీ మూటిని కామక్రతు డత నామములం బిల్తురు. నై యాయి కులు ఇచ్ఛా - కృతి - కర్మ లందరు. ఇవి మూడు సవ్యయ ప్రజాపతి వ్యాపారములు కనుక నీ స్మృప్తప్రతిపాదక శ్రుతులందు పదే పదే “సోకామయత-సతపోఽతవ్యత - సోఽశ్రామ్యత” అని కస్పిట్టుచుండును ‘సః’ ప్రజాపతి వాచకము. ప్రకృతియే ఈ సర్వవ్యాపారములకు సధిష్ఠాత్రి యగుచో ‘సఃకు’ బదులు ‘సా’

యుండును. ఈ కారణము లన్నిటివలనను కేవలమన్మయునే 'సర్వ' మందుము. ప్రాధానికులో అవ్యయపుగుమనకు సృష్టితో సంబంధములేదందురు. సర్వమాన్యమగు గీతాశాస్త్రముకూడ గతి-భర్త - ప్రభవ - ప్రళయభర్త - భోక్త-ద్రష్ట-అనుమంత-అన్నియు నవ్యయుడే యనుచున్నది. చూడుడు:

“గతిర్భర్తా ప్రభుః సాక్షీ నివాసః శరణం సుహృత్
ప్రభవః ప్రళయః స్థానమ్ నిధానం బీజ మవ్యయమ్
ఉపద్రష్టానుమంతాచ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః
సర్వమాత్మీతిచా ప్యుక్తో దేహేఽస్మిన్ పురుషః పరః”

విద్యాత్మకమగు నాయవ్యయ మనస్సే ముక్తిసాక్షి. కర్మాత్మకమగు నాయవ్యయ మనస్సే సృష్టిసాక్షి “మనసేవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోషయోః” ఇచ్చ మనోధర్మము. ఆయన తన యిచ్ఛాశక్తివల్లమలను తనయంతకును ప్రకృతి కిచ్చి వేయును. అందువలన నది యాయవ్యయుని మనస్సుచే జ్ఞానమూర్తియగు సత్త్వభావమును, ప్రాణముచే క్రియామూర్తియగు రజోభావమును, వాక్కుచే అర్థమూర్తియగు తమోభావమును గలదై (సత్త్వరజస్తమోమయియై) అంతయు అన్నియుజేయ జూలుచున్నది. ప్రాధానికులు:- సృష్టియం దిచ్చకుకూడ తావు లేదందురు. శారీరకులో “ప్రకృతికి సొంత మేమియు లేదు. దాని గుణ విభూతియంతయు నవ్యయుడిచ్చినదే 'మయా' ధ్యక్షేణ ప్రకృతిః సూయతే సచరాచరమ్' అన్నట్లాయన

మిశ్నక్షతక్రియ ఆయన సంపత్తిగొనియే అది విశ్వమును
సృష్టించెను. అట్టిచో తేనెపట్టుచుండి రాజు యాగనువలె
అన్యము తోసివేయుటా?" అందురు.

ప్రాధానికులు: — “అన్యముడా వ్రకాముడు-నిష్కాముడు -
అసన కిచ్చునో బనియేమి? జ్ఞానసహాయోగముమాట యటుం
చును. అది ఆయన యిచ్చనో బనిలేకుండనే ప్రకృతి పొందు
చున్నది” అన్నచో అన్యయ వామలు — “అతడు నిష్కాము
డయ్యును కర్మయతని స్వరూప ధర్మము. నిష్కామభావమున
గర్భసేయుచున్నను తడకీర్తన నిర్దేవుడుఅనబడును “నానవాప్త
నువా ప్తస్యం నర్తివచ కర్మణి” స్వాభావిక ప్రకాశసహాయోగ
మనుట గడుసుమాట. స్వభావముమాత్ర మొకవిధమగు
నిచ్చకాదా? ఎవని యిచ్చ స్వభావతః నిగ్రహనుగ్రహములొన
రింపనలయునని యుండునో వాని యిచ్చ వానిస్వభావమునం
దగతరూఢితమేకదా!“నాస్వాభావిక జ్ఞానక్రియార్థశక్తులచే ప్రకృతి
విశ్వనిర్మాణము సేయుగాక” యని యాయన యిచ్చగల్గి
యున్నాడు. మీసూర్యదృష్టాంత మిందువలన నపాస్తమగు
చున్నది. “నావలన ప్రాణులు తమతమ కర్మ సంచాలనము
గావించు కొందురుగాక” యని ఆయనస్వాభావికేచ్చ యనుకో
రాదా?” అందురు.

మరియు “ఈకర్మయందాయన యిచ్చయున్నచో నాయన
కర్మఫలభోక్త గావలసివచ్చు” సందురా? “మీరాయన

యిచ్చలేకుండగనే ఆయనను భోక్తయని యంగీకరించిరిగా! ఇక మాదృష్టితోడనే ఆయన యిచ్చయున్నను ఉభితా కాంత్యారూప నిష్కామ భావముచే స్వసంతోష భోగలేమిహి తుడై యుండును. గుణభావ ప్రపర్తమగు గుణభావయుక్తు డయ్య నిర్గుణుడుగనేయుండును. ఈవచనము జూడుడు -

“అనాదిత్వా నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాయ మవ్యయః

శరీరస్థోఽపి కాస్తేయ! నకరోతి నలిస్యతే”

అందురు.

అవ్యయుడన్నియు సమము చేయును కాని; నిష్కామభావ ముతో అతడు కర్తయేయయ్యనీర్తి. “తస్యైకర్తానుచిమం విధ్యైకర్తారమవ్యయమ్” అనువచన రహస్యమిదియే కనుక సృష్టి పర్యవసానమవ్యయుడే యనవలయును. ఈస్థితిలో అవ్యక్త వాదులు “సృష్టిఅవ్యక్తసారము; సంచరమున నవ్యక్తము నుండి యేకలును; ప్రతి సంచరముననందే లీనమగును. ఉపక్రమోప సంహారములు అవ్యక్తమే. పురుషునకు సృష్టితో సంబంధము లేదు” అనుట పాటినేయ దగినమాట గాదు. వస్తుతః పరుడన బడు నవ్యయుడే సృష్టికుపక్రమోపసంహారములు. ఈశ్రుతి వచనము నరయుడు -

“గతాఃకలాః పంచదశ ప్రతిష్ఠాం దేవాశ్చ సర్వేప్రతిదేవతాసు

కర్మాణివిజ్ఞాన మయశ్చ అత్మా పరే ౭ వ్యయే సర్వవీరీభవన్తి”

(ముండక)

మన శరీరసంస్థయందు ప్రత్యేకాత్మ, శారీరాభిమానియగు శారీరకాత్మ యను రెండాళ్ళ వివర్తములున్నవి. ఇందు మొదటిది పురుషాత్మ (అవ్యయాత్మ); ఇదే పరమాత్మ - ఇదే అద్వైతభావమునకు మూలప్రతిష్ఠ. రెండవది ప్రాకృతాత్మ (అక్షరాత్మ); ఇదేజీవాత్మ. వస్తుతః, జీవాత్మయు నామొదటిదే కాని, అవిద్యాది ప్రతిబంధకధర్మ సంపర్కమున తనవ్యాపకమగు నన్యభావము మఱచి దుఃఖమూలకమగు ద్వైతభావమునకనుగాని యగుచున్నది. ప్రస్తుతతంత్రము (శారీరకము) ఈ శారీరకాత్మ నుద్దేశ్యముగ బెట్టుకొని దీని కావ్యాపకబోధను గల్గించును. ఇదే ఈ శారీరక తంత్రమునకు విధేయము కనుకనే దీనికి శారీరకనామధేయము వెలసినది. ఇది వేదాంత (ఉపనిషత్) సమ్మత వ్యాపకాపనిషద పురుష (అవ్యయ) ప్రాప్తి కుపాయము జెప్పున దగుటచే వేదాంతదర్శన మనియు బిలువబడును. మూడు దర్శనతంత్రములందును గల్గించునది వేదాంత కేసరియే. ఇదే నీని సంక్షేపము.

‘తావద్గర్భాని శాస్త్రాణి జంబుకావిపినేయభా
నగర్జిత మహాశక్తి ర్యావద్వేదాంతకేసరీ’

శ్రీమద్భగవద్గీతాత్మ:- శారీరక తంత్రవిధేయ మగు నన్యపురుషుడే గీతాతంత్రమునకు విధేయము. సామాన్య దృష్టికిది దర్శనశాస్త్రమనియు, శారీరకాంతర్భూతమనియు దోచును గాని స్వతంత్రశాస్త్రముగ పొడకట్టదు. కాని వాస్త

నమున కట్లుగాదు. ఇది దర్శనముగాదు. ఇది తార్థమును గాదు. ఒక స్వతంత్రశాస్త్రము.

“ఇదేమి? శారీరకమునకును దీనికిని విధేయ మొక యైనపుడు తత్సమానవిషయ నిరూపణము గల యిది వేరనుట యెట్లు?” అన్నచో ప్రకరణసంగతి కొరకించుక సమాధానము. విస్తృతముగ మరొకచో విమర్శించు కొందము.

దర్శనశాస్త్ర సంబంధము వాచికభావముతో సగుచో విజ్ఞానశాస్త్ర సంబంధము వ్యావహారిక భావముతో నుండును. “బ్రహ్మ అట్టిది - ఇట్టిది - నిర్వికారము - నిర్గుణము - నిష్క్రియము - నిరంజనము - తద్విజ్ఞానముచే బరముక్తి కల్గును.” అనునీ మొదలగు శబ్దప్రపంచైకసార మగు వాచికభావమును దర్శనమందురు. ఇక: “బ్రహ్మప్రాప్తి కిది యుపాయము. తద్వైజ్ఞానిక స్వరూపమిది; సంసారమున నుండియు, తత్కర్మానుష్ఠానము జేయుచున్నను, ఈ యీ యుపాయములచే బ్రహ్మవిభూతి నందగలము.” అనునీ మొదలగు వ్యావహారిక భావములం జూపుట విజ్ఞానము. ఇట్లు దర్శనవిజ్ఞానములకు అహోరాత్రముల కున్నంత భేదమున్నది.

స్వరూపమును వర్ణించునది దర్శనము. తత్ప్రాప్తికి వ్యావహారికో పాయము జెప్పినది విజ్ఞానము, దృష్టిదర్శనము, విత్తి విజ్ఞానము, బ్రహ్మదర్శనము, యజ్ఞము, విజ్ఞానము. ఈపరిలేఖ నవలోకించినచో భేదము తెలియనగును.

దర్శనము	విజ్ఞానము
ఫిజిక్స్	కెమిస్ట్రీ
ఋక్	యుజస్సు
థియెరెటికల్ నాలెడ్జి	ప్రాక్టికల్ నాలెడ్జి
ఫిలాసఫీ	సైన్సు
సిద్ధాంతమాత్రము	ఆచరణమార్గము
తటస్థము	వ్యావహారికము

గీత వాచికభావముతో వ్యావహారిక స్వరూపముగూడ
దెలుపుచున్నది. అవ్యయోగలభికి బుద్ధియోగము నాశ్రయింపు
మనుచున్నది. బుద్ధియందలి వైరాగ్యజ్ఞానైశ్వర్య ధర్మములను
స్వాభావికగుణములకు ప్రతిద్వంద్వలయిన యానక్తి - మోహ
అస్మితా - భినివేశములను సవిద్యాభావాక్రమణమున దిరోభావ
మేర్పడుచున్నది. ఆత్మ - విద్యాబుద్ధికి మధ్య నివి చొచ్చి, బుద్ధి
యోగ సంసర్వంచనమునేయుచున్నవి. అందుచే స్వాభావికము
నిత్యమునగు నాయాత్మానంద ప్రాప్తిలేమి, క్లేశవత్త్వము,
దుఃఖముక్కుచున్నందున, ఆత్మోవిద్యాబుద్ధియోగముగల్గించు
టకు జతుర్విధములగు బుద్ధియోగములందు దేనినై స నొకదాని
నాశ్రయించుచో సఫలుల మగుదుము; జీవన్ముక్తుల మగుదుము.

ఈ చతుర్విధ బుద్ధియోగ సిరూపణజేయు వ్యావహారిక
శాస్త్రమగుటచే గీత విజ్ఞానశాస్త్రము. బుద్ధియోగములేకున్న
అవ్యయసాక్షాత్కారములేదు. అచ్యుతగోపయందుదప్ప నితరము

లందెందును లేనేలేదు, కనుక నిది యపూర్వ ప్రతిపాదక శాస్త్రము. (గీతావిజ్ఞానముం జూడుడు)

మరియు, శారీరకము నిజముగ నవ్యయ స్వరూప నిరూపణమున నున్నుగభావము నాశ్రయించినదనుటకు సంశయింపబని లేదు. అది దర్శనదృష్టితో అవ్యయ సమనూసముచే నిరూపించినది. అందు విస్పష్టముగా సవ్యయస్వరూపము ధ్వనితము కాలేదు అనగా:-

నైశేషికము:- ఉరముద్వారా అక్షరమునై; ప్రాధానికము:- అక్షరముద్వారా అవ్యయమునై సాధారణదృష్టి యుంచి నట్లే, శారీరకమును, అక్షరద్వారానునీ, మనదృష్టి సవ్యయుని వంక కాకర్షించుచున్నది. ఇందులోపాధికావ్యయ నిరూపణయే జరిగినది. బుద్ధియోగముతోడి విశుద్ధావ్యయ స్పష్టికరణమిందు చాలవరకు లేదనవచ్చును; కనుకనే గీతావిజ్ఞానముందిది అక్షర నిరూపకతత్రమంటిమి. దీని నిరూపణకై బింబట్టి ఇది యక్షరద్వారమున నవ్యయుంజేరునది యనియో, అవ్యరూక్షరబాకే వస్తువుగ నెంచినదియో తోచును. “అక్షర ధర్మాంత్యవరోధః సామాన్య శద్ధాచాభ్యసూపనదవ త్తకు క్తమ్.” అననూత్ర మిశైలిని సూచించుచున్నది. ఈయక్షరదృష్టితో జూచిన శారీరకమునుమించి గీతయే ముందుకుసాగినదనవచ్చును. అవ్యయ దర్శన - విజ్ఞాన - బుద్ధియోగములకు శాస్త్రమునుట గీతకేళగును. అవ్యయాక్షరక్షర స్పష్టికరణముచే విశుద్ధావ్యయుని, తత్త్వాస్త్వపాయ భూతబుద్ధియోగమును, ఇది నిరూ

పించనట్లైందును లేదనగలము. అవ్యక్తవాదులను గీత యణగ ద్రొక్కినట్లు ఏశాస్త్రము నంతపని నేయలేదు. తన యీ విశుద్ధావ్యయ విజ్ఞానబలమున గీత యవ్యక్త వాదులను నిరసించు నీవచనముతీరు గమనింపదగినది:—

‘అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం మన్యంతే మామభుధయః
పరాభావ మాన్తో నుమావ్యయ ముచ్యతే’

“బుద్ధిగోనాలు (ప్రాధానికులు) అవ్యక్తము (అచ్యుతము) నే వ్యక్తి (వ్యక్తి) మాప పరాభావించినట్లైతారు. అనగా, మాపరా ప్రకృతి యనుబడు, అచ్యుతాచారా వ్యక్తి ప్రకృతియే పరాద్రూప మును వ్యక్తమయ్యెనును కొందురు. ఈ భ్రాంతికి గానణ మేమిది:— సర్వోత్తమము అవ్యయము అగు నా పరాభావమును నాచెరుంగను.”

ఇందలి ‘అభుధయః’ అను పద చుంఱో చమత్కారము గలది. ప్రాధానికులశత్యములు 24. ఇందు బుద్ధిచేరలేదు. మహా స్థానస్సు నారీలక్ష్యము. తరువాతి వ్యాఖ్యాతలు అంతఃకరణ శబ్దముచే బుద్ధిని గ్రహించి దానిని మహాత్ములం దంతర్భావము జేయుటకు యత్నించిరి. కాని సూత్రకారుడు మహాస్థానస్సు కంటే వేరుగ నెంచును బుద్ధితత్త్వము నుల్లేఖింపలేదు. వస్తుతః అంతః కరణమన మనస్సునకే పేరు. ఇంద్రియములు బాహ్యకరణములు. తత్సంచాలక మగుమనస్సు అంతః కరణము. ఇది బుద్ధి యనదగదు. అంతగా బట్టువట్టిన మనోమయ బుద్ధి సంతః

కరణమనవచ్చును. అప్పుడు మనస్సునకే గాని బుద్ధికి బ్రాహ్మణ్యముండదు. ఇందు బుద్ధి మనస్సుననుగమించును. దానికి స్వతంత్రవ్యక్తిత్వము నశించును. ఇట్టిబుద్ధిని బుద్ధియనుట యసంగతము.

మానసజ్ఞానము జీవన్మూల సమర్పకమగు అక్షరముపై పర్యవసించును. అటు “యోబుద్ధేః పరతస్తుసః” అన్నట్లు అవ్యయుడన్ననో బుద్ధి ద్వారముననే గమ్యుడు. ప్రాధానికులకడ నాత్మయోగ (అవ్యయయోగ) మున కనుగామి యగుబుద్ధియోగమేది? వారితత్త్వవాదముందు మనస్సునకు - లేదా మనోమయబుద్ధికిమాత్రమే స్థానమున్నది. కనుక వారి దృష్టి మానసజ్ఞానమునకు జెందిన అక్షరునివరకే సీమితమగును. ఈరహస్యమును గురించియే ‘అబుద్ధయః’ అని చెప్పబడినది. సాంఖ్య తత్త్వ వాదమును సమాలోచనా పూర్వకముగ మీమాంస సేయుట కింత కంటె మంచి పదములేదు.

ఇట్లే అవ్యయజ్ఞానాభావము నొక రెండవ కారణముగా జెప్పుచు భగవంతుడు “నాహం ప్రకాశః సర్వస్య యోగమాయాసమావృతః మూఢోఽయం నాభిజానాతిలోకో మామజ మవ్యయం” అనియెను.

“యోగమాయావృతుడ నగుటచే (యోగమాయానుగాములగు) సర్వసాధారణు లందరకు నే నెఱుకపడను. ఈమూఢలోకము విశ్వ - క్షరా - క్షరుల కంటె బరుడనగు సన్ననవ్యయు నెరుంగదు”

ఇందలి ‘యోగమాయా సమావృతః’ అన్నదే అవ్యయజ్ఞా

నాభావప్రధాన హేతువు. మహామాయ, యోగమాయ యని మాయ రెండు తెరంగులు. సంపూర్ణ విశ్వమందవిభక్తరూపమున వ్యాప్తుడై యున్న అవ్యయుని స్వరూపమును సంపాదించునది మహామాయ. విశుద్ధాద్వైతులు దీనిని 'చిచ్ఛక్తి' అందురు. ఇది యాచిదాత్మ కభిన్నము. దీనివలన ద్వైతమునకు బాధలేదు. వాల్మీకి భుక్తాద్వైతమిదే. ఇదే భగవద్మాయ. 'మామేన యే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతి తే' అన్నట్లే మహామాయ, ఈయాద్యచిచ్ఛక్తి, యాచిదాత్మప్రాప్తి కస్యతమ ద్వారము. అవ్యయునట్టిది విశుద్ధ సత్వస్వరూపము.

రెండవది యోగమాయ — ఇది మహామాయా గర్భమున దానితోడనే యుండి జీవస్పృష్టిసంచాలన సేయును. త్రిదేవభేదమున త్రిగుణస్వరూపయై విశ్వసంచాలన సేయుచున్నది యిదే. మహామాయ కవ్యయునితోడను. దీనికక్షరునితోడను సంబంధము. అక్షరునకు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులను మూడువివర్తములు. వరుసగా జ్ఞానక్రియార్థ మూర్తులగువీరు సత్త్వరజస్తమోగుణములకధిష్ఠాతలు. "తనశక్తి తన కుపయోగింప నయితిగా" దని విజ్ఞానసింధాంతము. మహేశు డర్థపతి. విష్ణువు క్రియాపతి. బ్రహ్మ చిత్పతి. బ్రహ్మసత్త్వజ్ఞానవిభూతిని శివుడుపయోగించును. ఆజ్ఞానముచే సతడు ముక్తి కధిష్ఠాతయగును. శివుని యర్థశక్తిచే బ్రహ్మ సృష్టింపనమర్థుడగును. ఇకమధ్యగత విష్ణువాయుభయుల యుభయ శక్తులతో తన క్రియాశక్తిని మేళవించి విశ్వముం బాలించును. ఇట్లు వీరు సృష్టిస్థితిలయ కారకు లగుచున్నారు.

ఈమూవురి సమష్టి యక్షరము. ప్రాధానికుల యవ్యక్తమిదే. దీనిశక్తి యోగమాయ. ఇది త్రిగుణమయి. అక్షరభేదమున దీనికి బ్రహ్మమాయ విష్ణుమాయ శివమాయ యని మూడు వివర్తములు.

విష్ణువుసోమవంశి - సోమము సంకోచధర్మి - ఇది వికాస ప్రతిద్వంద్వ-అగ్ని వికాసమూర్తి. దీనికి బ్రభవము సూర్యుడు. సంకోచమూర్తి యగు సోమమునకు బ్రభవము చంద్రుడు. వికాసభావాత్మక సౌరాగ్ని బుద్ధికిబ్రతిష్ఠ. సంకోచ భావాత్మక చాంద్రసోమము మనస్సునకు బ్రతిష్ఠ. మనః ప్రాబల్యముచే బుద్ధిస్వాభావికవికాస మణగును. బుద్ధి వికాసనములేమి మోహము. ఇదే సంమోహము. దీనికి బ్రవర్తకుడు సోమవంశి. విష్ణుసహచారిణి యోగమాయ. “తదస్యహరతి ప్రజ్ఞాం వాయుర్నావమివాంభసి” అన్నట్లుది ప్రజ్ఞానిరతను హరించును కనుక నది హరిమాయ యనబడును. “యోగ మాయాహ శతైతత్ తయా సమ్మోహ్యతే జగత్”

ఇంతకు త్రిగుణభావ మీయోగమాయకు జెందినదనియే చెప్పదగినది. ఇదే అక్షరము ద్వారా జీవునకు, క్షరము ద్వారా జగత్తునకు సద్విష్ణాత్రియగును. “ఇతస్త్వన్యాం ప్రకృతిం విద్ధిమేపరాం జీవభూతాం మహాబాహో యయేదం ధార్యతే జగత్” ఇది దురత్యయ. “దైవీహ్యేషా గుణమనూ మమ మాయా దురత్యయా” జీవజగత్తులు నానాత్వయుక్తములు. ఇందుకు మూల మీ యోగమాయ. తన గుణభావముచే నిది

యసంఖ్య రూపములను ధరించును. మహామాయ, ఈశ్వరుడను నవ్యయ సంబంధముచే నొకటే గాని యోగమాయ, అక్షరజీవ క్షరజగన్నానాత్వమున అనేకము. ఈ యసంఖ్య యోగమాయల త్రిగుణభావము విశుద్ధ సత్త్వమూర్తి యగు నా మహామాయి యవ్యయును తిరోహితు డగునంతగా బెరిగినది. మనదృష్టి గుణభావ మయియగు యోగమాయపై నున్నంతవరకు క్షరాక్షరులే గాని తదతీతుడగు నవ్యయు డగ పడడు. అవ్యయస్వరూపము యోగమాయా సమావృతమై యున్నదనియే భగవంతుని యభిప్రాయము.

ఇక:- ప్రాధానికుల ముఖ్యలక్ష్య మీ గుణ ప్రకృతియే. కనుక వారు మూర్ఖులు. అవ్యయుందర్శింపజాలరు. ‘అబుద్ధయః’ అనుటచే వారు బుద్ధియోగ వంచితు లనియు ‘మూఢోఽయం’ అనుటచే మసశ్చక్ర బద్ధులై యున్నారనియు భగవంతుడు సూచించు చున్నాడు. దీనినే స్పష్టీకరించు నీ భగవద్వచన మును గమనింపుడు.

“త్రిభి గ్గుణమయైర్భావైః ఏభిః సర్వమిదం తతమ్
మోహితం నాభిజానాతి మామేభ్యః పరమవ్యయమ్”

“త్రిగుణయగు నవ్యక్తప్రకృతిచే దృశ్యప్రపంచము వితత్తమై నది. చివరకు దానిచే నవ్యయుడును ముగ్ధభావము నొందెను. ఈవిశ్వమం దవ్యయు డెట్టివాడు? అక్షరుడెట్టివాడు? క్షరుడెట్టివాడు? అనియెరుంగుట కఠినమై పోయినది. అందరును గుణ

భావరంజితులైయున్నారు; కనుకనే ప్రాధానికు లీగుణాతీతుని, పరుని అవ్యయుని గురుతింప జాలకున్నారు” గుణత్రయచంక్రమణమునం దిరుగాడు వారు అవ్యయ దర్శనము నొందలేకున్నారు. అని తాత్పర్యము. మఱి, అవ్యయదర్శన మెప్పుడు? అసగా జెప్పుచున్నాడు.

“దైవీహ్యేషాగుణమయీ మమమాయా దురత్యయా
మామేశయే ప్రపద్యంతే మాయామేశాం తరన్తి తే”

“ఈదైవియు, గుణమయియునగు నామాయ దుస్తర. నాయందు అనన్య భావమున బ్రపత్తిలక్షణాత్మ నమర్పణము నేయువారు దీనిందరింపజాలుదురు”

అవ్యయ తత్త్వము బ్రహ్మ - అక్షరతత్త్వము దేవత, క్షర తత్త్వము భూతము, దేవతా వికాస మక్షరునుండికల్గినది. గుణ భావమయి యగుయోగమాయ అక్షరమాయ; కనుక దీనిని ‘దైవి’ అనెను. మహామాయయో అవ్యయునిది. బ్రాహ్మీమాయ అతని యక్షరునిది. యోగమాయ దైవీమాయ. దీనికి మానస ప్రపంచముతో సంబంధము. ఆసక్తికి మూలప్రతిష్ఠ మానస భావము. ఆసక్తినిరాకరణము సులువైనపనిగాదు; కనుక తన్నూలమగు దైవీమాయ దురత్యయయనిచెప్పబడినది. దీనిందాటుట కుపాయమొకటే. అవ్యయానన్యనిష్ఠ, శరణాగతి, ఇదేప్రపత్తి. బుద్ధియోగము ననుగమించుచు నవ్యయునంతటను భావించుచో శారీరకాత్మ ప్రత్యగాత్మలక్షణ హృదయ స్థావ్యయునివంకకు

బ్రహ్మమగును. అట్లగుకొలదియుమాయాశైధిల్యము. అవ్యయు నందు పూర్ణప్రపత్తి కలుగగా ఆమాయ దానియంత నదే నివృత్తి నొందును. సర్వధర్మ (క్షరాక్షరధర్మ) పరిత్యాగ పూర్వ కాసన్యయోగాశ్రయము గొనకున్నంతవరకు అవ్యయబోధయు ప్రపత్తియు కలుగదు. అంతవరకు ప్రకృతినుండి విముక్తి యునులేదు “ప్రకృతిందప్ప నవ్యయుడన నేమోయెరుంగని మీ రాతని నెల్లు గుర్తింతురు” అని యొకవిధముగా భగవంతుడు ప్రాధానికులను కటాక్షరూపమున నాక్షేపించుచున్నారు.

“మీప్రధానలక్ష్యము తత్త్వవాదము. అది యవ్యక్తముతో అంశమగును ఇకనంతకంటె పరమందేమైన నున్నదా? లేదా? యని యెరుంగవలసిన యవసరము మీకెట్లుకలుగు? అవ్యక్త మొక తంత్రతాయితే తంత్రతాయితమై విశ్వరచనా సమర్థ మగు చున్నదను విచారణ మీకెట్లుకలుగు? అందువలన నీసూక్ష్మ మీమాంసలేని మీ రా యవ్యక్తాతీతుని, సనాతనుని, అవ్యయుని చేరజాలరు” అను నీ యభిప్రాయముతో ఆయవ్య యేశ్వరుడు పల్కుచున్నాడు:—

“అవ్యక్తాద్యవ్యక్తయః సర్వాః ప్రథవన్త్యహరాగమే |

రాత్యాగమే ప్రతీయంతే తత్తై వావ్యక్త సంజ్ఞకే ||

అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత!

అవ్యక్త నిధనాన్యేవతత్ర కాపరిదేవనా ||

పరస్తస్మాత్తు భావోఽన్యోఽవ్యక్తోఽవ్యక్త త్సనాతనః

యః స సర్వేషు భూతేషు నశ్యత్సు నవినశ్యతి ||”

“అవ్యక్తశబ్దము మీకంత ప్రీతికరమగుచో మీరనుకొను దాని (అక్షరుని) కంట నొక గొప్పయవ్యక్త (అవ్యయ) మున్నది. దానిం బ్రేమింపరాదా?” అనియు నాక్షేపించుచున్నారు.

“పరాగతి (ఉత్తమగతి) నిచ్చువాడుగనుక అక్షరు డారా ధ్యుడు” అని మీరు మోహపడుచో నేనొక శ్రేష్ఠమార్గము జెప్పిదవిను డనుచున్నాడు.

“అవ్యక్తో ఒక్షర ఇత్యాహుః తమాహుః పరమాంగతిం,
యద్గత్వాన నివర్తంతే తద్ధామ పరమంమమ”

తాత్పర్యము:—క్షరునకు సంసారగతి తోడను, అక్షరునకు స్వర్గగతితోడను సంబంధము. ఇదే పారతాకికగతి. కాని, ‘క్షీణేపుణ్యే మర్త్య లోకం విశన్తి’ అన్నట్లు పుణ్యాతిశయ సమాప్తికాగానే మరల సంసారాగమనము తప్పదు. అవ్యయ యుక్తాక్షరగతి యందైనచో పునరావర్తన ముండదు గాని సాంఖ్యాభిమత క్షరవిశిష్టాక్షరగతి పునరావర్తన కారణమే యగును. ఇక అవ్యయధామమో! అటజేరినచో పునరాగమన ప్రశంసయే యెన్నటికి వినబడదు. ఇట్టిచో పరాగతి లుబ్ధులగు ప్రాధానులవ్యయు నారాధించుట మేలు.

అయినచో, అవ్యయప్రాప్తి కుపాయమేమి? అన్నచో ‘మామేవయే’ అనుశ్లోకము ద్వారా సమాధాన మియ్యబడినను స్పష్టతకొరకు, భగవంతుడనుచున్నాడు:—

“పురుషః సపరఃపార్థ! భక్త్యా లభ్యస్తవనన్యయా,
యస్యాంతస్థాని భూతాని యేన సర్వవిదంతతమమ్”

సకామ - నిష్కామ భేదముచే భక్తికాండకు రెండు వివర్తములు. మొదటిదానియందు అవ్యయుడు - ఫలాశయునున్నందున నది యనన్య భావవంచితము. భగవంతుడు ఈ భక్తికి పరమవిరోధి. (ఈవిషయము మరొకచో) కామనకు మనస్సుతో సంబంధము - మానస భావము బుద్ధియోగవిరోధి - అనన్యమూలయగు నిష్కామ భక్తియందే బుద్ధియోగ ముదయించును. బుద్ధియోగరూపయగు నీయనన్యభక్తియే తదీయ ప్రాప్తికి ముఖ్యోపాయము. - సరి:- యిట్లు స్లోక పూర్వార్థమున, భగవంతుడు మనఃస్థానమును బుద్ధియోగము వంకకు ద్రిప్పి “సృష్టివిషయమున మావలెనేమీరును, జన్మస్థితి భంగములకు కారణముగా, ‘అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః’ ‘అవ్యక్తాదీని’ ఇత్యాదులందు అంగీకరించియున్నారగుదా!” యని ప్రాధానికు లందు రనియెంచి వారి భ్రమ యామూలచూడముగ ఖండింప నెంచి స్లోకము నుత్తరార్థము నెదుట బెట్టుచున్నాడు. “నిజమే, అవ్యక్తము జగత్కారణమే, కాని యదే మూలకారణ మనుకొనుట సర్వధాభ్రాంతి. సామాన్య కారణతం జెప్పనెంచియే ‘అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః’ ఇత్యాదిగా జెప్పితిమి. వస్తుతః మూలకారణ మన్యయుడే, భూతములన్నియు తదీయగర్భ ప్రతిష్ఠితములు. అతని చేతనే భూతవితానము జరిగిన” దని భగవంతుని తాత్పర్యము.

ఆయన సాంఖ్యుల ప్రకృతిమూలకారణత సంగీకరించినచో 'అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం మన్యంతేమా మబుద్ధయః' యని వారిందిరస్కరింపడు. 'అవ్యక్తమునునిమిత్తముగ జేసి నేనే యన్నిటిని నిర్మించుచున్నాను' అను నీవిషయము 'మయాతత మిదం సర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా' అని స్పష్టము చేసియున్నాడు. ఇట్లు గీత సాంఖ్యమును ఖండించి యితరతంత్రము లెరుంగని అవ్యయుని, తత్త్వాత్మ్యపాయ భూతములగు అపూర్వచతుర్విధ బుద్ధియోగ, వ్యావహారిక స్వరూపమును మనయెదుట జెట్టి తన విజ్ఞానశాస్త్రత్వమును కృతార్థత నొందించుకొనుచున్నది. ఇదియే యీశాస్త్ర సంక్షేపము.

స మ స్తి రూ పా త్మ ప రీ క్ష

ఇంతటితో నాత్మపరీక్ష సమాప్తి చేయవలసినదే కాని యింకను ఈదర్శన ప్రకరణమున కావశ్యకములగు కొన్ని ప్రశ్నలు మిగిలిపోయినవి. అందుకీ శీర్షికక్రింద నట్టివానిం జూచుటకు పాఠకులు వినుగుకొన కుందురుగాక! ఇప్పుడు మొదటి యట్లుగాక గీతతో మొదలువెట్టి తక్కినతంత్రములను మధ్య మధ్య సమాలోచన దృష్టితో నాల్గింటిని సమన్విత రూపములుగ జూతము:- ఇందు మొదట గీతనే తీసికొందము.

గీత ప్రధానముగ నవ్యయాత్మ ప్రతిపాదకమగుటచే అవ్యయ శాస్త్రమనిచెప్పి, "అవ్యక్తం వ్యక్తి మాపన్నం మన్యంతే మా

మబుద్ధయః! పరంభావ మజానంతో మహాన్యాయనుత్తమం” అను మొదలగు శ్లోకములుద్ధరించి యందలి ‘మమ’ శబ్దముచే నవ్యయు గ్రహణము గావించి యావాదము సిద్ధము గావింప బడినది. కాని ఇట:- ‘మమ పరంభావ’ మన్నదివిచారణీయము.

‘మమ’ యన అవ్యయుడు గదా, అవ్యయునికంటె బరుడందుచూ, తాను తనకుబరుడగు తెల్లు! అవ్యయుడు ‘అవ్యక్తాత్పుగుషఃపరః’ అన్నట్లు పరుడేకావచ్చును. మరి యిద్దరు పరులుండుచో? ‘అవ్యయుడనగు నాకు పరమగుభావము’ ననవచ్చును. అట్లున్నదా? 1. భూతము:- ఇచటి ‘మమ’ అవ్యయ వాచకము కాదన్నచో అవ్యక్తాక్షర వాచకము మాత్రము కాజాలదని ‘అవ్యక్తంవ్యక్తిమాపన్నం’ అని దానిని మొదటనే వేరుగనుంచెను గదా! ఇక క్షరవాచకమును గాజాలదు. ఏమన:- క్షరునికంటె బరభావమక్షరమగు గాని అవ్యయుడు కాదుగదా! కనుక వేరుగతిలేక అవ్యయుడే యన వలయును. భాషాదోషముమాట యంటుంచుడు. భాషావిజ్ఞానముంబట్టి యిదిసహ్యమే.

ఒకడు తనలోతాను ‘మానమీపని చేయుదుమా? చేయుటా? చేయగలమా? అనుకొనును. అట రెండవవ్యక్తి లేకుగదా! మరి యీసంభాషణ యెట్లుఘటిల్లును? ఈవిధముగనే యిచటను అస్మచ్ఛబ్ద (మమ) నిరుక్తి జరిగినది. స్వయముగ నవ్యయుడు తన పరభావముం బ్రకటించు కొనుచున్నాడు. ‘నా పరభావ మవ్యయము’ అని, అనగా ‘నేను పరుడ’ ననుటయే కదా! ఇది

యొక సమాధానము.

2. విశ్వము తమపాదానమగు నాత్మక్షరము; నిమిత్తకారణమగునక్షరము. అవ్యయపురుషుని విశేషభావములే యనిమున్ను చెప్పితిమి. స్పృష్టిసాక్షియగు నతని యవగమగు వాగ్భాగమునుండి యవగక్షరము (అపరాప్రకృతి), పరావరముగు ప్రాణభాగమునుండి పరావరాక్షరము (పరాప్రకృతి) పరినిల్లెను. 'మత్త్యపగతం నాన్యత్ కించిదస్తి' 'అహం సర్వస్యప్రభవః' 'మత్త్యసర్వం ప్రసక్తే' అను సిద్ధాంతముల చొప్పున మనః ప్రాణవాజ్మ్యైతయః నానావ్యయం దోషజే, మహోచ్ఛేదమున బరావ్యయభావముగ - ప్రాణా చ్ఛేదమున పరావరాక్షర భావముగ వాగచ్ఛేదమున అపరక్షర భాగముగ విజతుడగుచున్నాడు.

అస్మచ్ఛబ్ద (అహంశబ్ద) మాత్మబోధకము "సవాపష ఆత్మావాజ్మయః ప్రాణమయో మనోమయః" అన్నట్లుది త్రిభావాపన్నము. ఈయొకే 'మమ' (అవ్యయుని) యొక్క క్షరాక్షరావ్యయములే క్రమముగ అవగ పరావర పరభావములు మూడును మమ భావము. దీనిపరభావ మవ్యయజే. "మూర్ఖులు నాయవరక్షర - పరావరాక్షర భావములందే విశ్రాంతి గొందురు. వారు నాయనుత్తమ పరావ్యయభావము నెరుంగరు" అని భగవదభిప్రాయము. ఈదృష్టిచే 'పరంభావ మజానంతో మమావ్యయ మనుత్తమమ్' అను నీవాక్యమున బూర్వోక్త దోషము గుండదు. 'అవ్యక్తమే అంతయు సన్నియు' నను ప్రాధానికసిద్ధాంతమును

ఖండితమగును. “ప్రాధానికులు అన్యయునికంటె వేరనుకొను అవ్యక్తమా యన్యయుని ప్రాణమూర్తి యగుపరావర భావ” మని భగవంతుడు చెప్పుచున్నాడు. “తప్పు ఎందున్నదనగా:- వారు నాపరావరభావము నెరుంగును. గాని పరభావము నెరుంగరు. గాని నెరుంగుచో ప్రకృతియే మూలమనుటకు సాహసింపదు” ఇదియొక సమాధానము.

3. తుష్టిద్వర్జన న్యాయమున గొంత తడవు భాషాప్రజ్ఞానము నుపేక్షించి “అన్యయుడు తనకంటెదాని బరుడు కాజాలడు. కనుక ప్రకృత్యా చ్ఛేదమునన్యాయ వాచకమనజాలము. అక్షరక్షరములకును వాచకమనము. “ఇక గీత యన్యప్రతిపాదక మనుట కాధారముగ నీ ‘మమ’ కు ఏమియర్థము?” అను పూర్వోక్తపూర్వపక్షముగే యుద్ధరించుకొందము ఇందుకు:-

సమాధానముగ:- ప్రజ్ఞానాత్మ నాశ్రయింతము. ఆధ్యాత్మిక దృష్టిచే నదే ‘అహంపదార్థ’ మనుకొన వచ్చును. ‘అహమస్మి’ యను సభిమానము దేహాభిమానియగు నాత్మకే ‘నాచేయి, నాముఖము’ ఇత్యాదిగా అహంవ్యాప్తి దేహమువరకు నగపడు చున్నది. చివరకు ‘అహం’ శబ్దవాచ్యము దేహాభిమానియగు నాత్మయే యనుకోవచ్చును కనుకనే ‘దేహి’ యనబడు నీ యాత్మకు:- వైశ్వానర - తైజస - ప్రాజ్ఞ - ప్రజ్ఞానములను నాల్గు పర్వములున్నవి. ఇందు మొదటిమూడును కర్మాత్మ - ప్రజ్ఞాన మనస్సు ఇంద్రియముల ద్వారా కర్మ సంచాలకమయి యున్నది. సేంద్రియ ప్రజ్ఞానము కర్మాత్మ అనువీని సమష్టియే

భోక్తాత్మ. శ్రుతియు “ఆత్మేంద్రియ మనోయుక్తం భోక్తే త్యాహు ర్మనీషిణః” అనిచెప్పెను. ఇట్లు నాల్గుపాదములు గలభోక్తాత్మను శారీరకాత్మ (జీవాత్మ) యందురు. దీనియందే అహంత్యాభిమానము. ప్రకృతశ్లోకమందలి ‘మమ’ చే గొంత తడవు దీనిం గ్రహింతము.

ఇటనొకప్రశ్న:- ఈయాత్మయొక్క ఆత్మత్వమునకు మూల మేమి? ఏతత్త్వసంబంధమున నిదియాత్మయనబడును! అనగా:- నా (శారీరకాత్మయొక్క) పరభావము (ఆత్మభావము - అంతి మభావము) ఏది? - అన్నచో:-

సమాధానముగ:- ప్రాధానికు లవ్యక్తప్రకృతిని (అక్షర మును) ఎదుటబెట్టుదురు. కారణము? శారీరకమగు నాత్మక్షర ప్రధానము. దీని (యంతిమ ప్రతిష్ఠారూప) పరభావము అక్షరమే కాగలదు. శ్లోకపూర్వార్థము నందు భగవంతుడు సాంఖ్యాభిమత పరభావమునే సూచించి ‘మూఢులు నన్ను (శారీరకాత్మ) యొక్క అవ్యక్త (అక్షర) వ్యక్త రూపమనియే యెంచుచున్నారు.” అనగా ‘మామ్’ (శారీరకాత్మ) తత్త్వము యొక్క అహంత్వమవ్యక్తాక్షరము పై ననే విశ్రాంతము” అను కొనుచున్నారు. వారు ‘అహంవికాసము మహత్తునుండి’ యని యంగీకరించిరి. మహాన్ముల మవ్యక్తమనిరి. ఈదృష్టితో ‘మామ్’ అనగా నాయవ్యక్తముయొక్క వ్యక్తీభావమనియే సిద్ధ మగుచున్నది.” అనియెను.

దీనిపై నాయన (భగవానుడు) ఇట్లు చెప్పవలసివచ్చెను:-

“ప్రాధానికులు నా (శారీరకాత్మ) యొక్క పరభావ మొకటే అనుత్తమము అన్యాయము నని యెరుంగరు. మహాత్ము అహం యోనియనటము, అన్యక్తమునుండి మహాత్ముజనించె ననుటయు సరియేకాని, ఇంతటితోనే అన్యక్తమునకు ‘మమ’ కంటె పరభావము సిద్ధింపదు. అన్యక్తాక్షరము ప్రకృతి. అది సాంఖ్య మతముచే జడము. అట్టి జడప్రకృతి అహంలక్షణచే తద్రీన్యమున కంటె బరమనుట పొసగునా? కనక ఈవిధముగ ‘మమ’ యను దానికి ‘శారీరకాత్మ’ యని యర్థమునుకొన్నను “పరంభావ మజాసంతో మనూన్యాయ మనుత్తిమం” అను వాక్యము సమన్వితమగును. ఇదియొక సమాధానము.

వస్తుశః:- గీతయందలి యస్మచ్ఛబ్దము అంతటను గేవలము అన్యాయనే వచించును. (అహం - మమ - మయి - మత్తః - మయా ఇత్యాదులందు అంతట నిదే యర్థము.)

ఈ పరభావంబట్టి యీశ్లోకమందు నిదేయర్థమునుకొన్నను సాంఖ్యోక్తభాషాదోషమును నిరాకరింప వచ్చును. సాంఖ్యుడు మున్ను “అన్యాయు లిద్దరున్నచో ‘అన్యాయునికంటె పరుడగు నన్యాయు’ డన్న వాక్యము సమీచీనమగు” ననియెను. అందు కొప్పుక మరొకవిధముగా దానిని నిరాకరించి యుంటిమి. కాని యిప్పుడా వాదమునే స్వీకరితుము. అన్యాయు లిరువురుగారు, మువ్వరు. దీనితో ‘అన్యాయునికంటె పరుడగు నన్యాయు’ డను కథనము అన్నివిధములచే సమీచీనమై చల్ల బడును. వినును—

మొదట నిరువురవ్యయు లందము. పూర్వము జెప్పబడిన శారీరకాత్మకు బరమగు నాస్తికు అవ్యయుడే విశ్రమస్థానము. స్వయముగ శారీరకాత్మ క్షరపదార్థము. దీని కాలంబన మక్షరము; సర్వాలంబన మున్యయుడు. ఈయవ్యయుని యోగాత్మక సంబంధముచే (అంతర్యామి సంబంధముచే) శారీరక తత్త్వ 'మహం' అగుచున్నది. అహంభావము కేవల మవ్యయునిపై నాధారపడి యున్నది. 'శారీరకాత్మ' యన శరీరము యొక్క ఆత్మ. ఇందు వైశ్వానర - తైజస - స్రాజ్ఞ - ప్రజ్ఞాన - పాంచభౌతిక ప్రపంచము లనునీ యైదిటికి శరీరమునం దంత ర్భావము. కారణము? ఈయైదును క్షరమూలకములే. వీనికి విధర్త అక్షరము. ఇక మిగిలినది ఆత్మ. అదే అవ్యయుడు. జ్ఞానమూర్తి యగు నీయవ్యయాత్మ కృపవలననే శారీరకాత్మ 'అహంకరోమి - అహంజానామి' యన జాలుచున్నది. ఈయవ్యయాత్మయే మహాత్ప్రతిబింబితమై చిదాభాసుడనబరగుచున్నది.

ఇట్లు ప్రతిస్థితియందును, శారీరకాత్మయాత్మత్వము లేక అహంత్యము, కేవల మవ్యయపురుష సహయోగముపైననే నిర్భరమై యున్నది. ఈ శరీరము రెండు తెఱగులు. ఒకటి క్షుద్రశరీరము. ఒకటి మహాశరీరము. విశ్వమంతయు నొకమహాశరీరము. అస్థిమాంసాది సప్తధాతుమయ ప్రపంచ మొక క్షుద్రశరీరము. అవ్యయుడు శరీరాభిమాని. శరీరములు రెండు. కనుక నొక యవ్యయునకే మహామాయ - యోగమాయయను భేదములచే రెండురూపములను ధరించును. మనకగలదు మహా

విశాలవిశ్వాభిమానియై విశ్వేశ్వర, విశ్వాత్మాది వివిధనామ ప్రసిద్ధిగల మహావ్యయుడు, పరమావ్యయుడు ననబడును. ఈతని శరీరమిహామహావిశ్వము; ఇదే మొదటిదగు నవ్యయసంస్థ. దీనికి మహామాయయే స్వరూపసమర్పిక.

సాంచభౌతిక ప్రాణిశరీరాభిమానియై శారీరక-దేహీ త్యాది నామప్రసిద్ధినొందు నవ్యయుడు జీవావ్యయుడు; ఇతడే యాయవ్యయుని రెండవసంస్థ. పరమార్థమున నీయిగుప్పుట నొకటే; ఉపాధిభేదమున నిరుపురును వేరై యున్నారు. జీవావ్యయుడు యోగమాయావచ్చిన్నుడు. యోగమాయ అక్షరమునకు బెందినది. దీని భ్రమలోపడియే ప్రాధానికులు ఈనన్ను (మాం) (జీవావ్యయుని) అవ్యక్తము (అక్షరము) యొక్క స్వక్తి భావమనుకొన్నారు. జీవసంస్థయందక్షర ప్రధానత యుండుటయు నిజమే. గీతయు 'జీవభూతాం మహాబాహో యగ్నేదం ధార్యతేజగత్' అని చెప్పియున్నది. అయినను:--

జీవపరభావ విచారణసేయుచు పరావ్యయనందే విశ్రాంతి నొందవలసివచ్చును. యోగమాయాత్వముచే అక్షరమును పరభావమేయనవచ్చునుగాని అహంత్యముంబట్టి పరత్వమవ్యయునికే దక్కును. కారణము? జీవసంస్థయందలి 'అహం' కేవలమవ్యయుడే. ఈజీవావ్యయునకు పరభావ మేదశయంతైన నీశ్వరావ్యయుడే కాగలడు. కాని ప్రకృతికాదు గదా! ఇక బ్రాహ్మణికులో, గుణమయియగు యోగమాయం దాటుటయే పాపమను కొందురు. అట్టిచో వారు తిగితిగిలినవ్యక్తియు.

(అక్షరము)నే చూచుచుందురు. దీనినే ఖండించుచు భగవంతుడు “నారు నా (శారీరకావ్యయు)” పరమా, అను తత్వము నగు నవ్యయభావమును (ఈశ్వరావ్యయుని) యెరుంగరు; కనుకనే నన్ను (నాం-శారీరకావ్యయుని) ఆవృత్త (అక్షర) వ్యక్తి భావ మనుకొనుచున్నారు” అని చెప్పెను. జీవావ్యయునికి బరభావ మీశ్వరావ్యయుడే. ఈస్థిగాతమునే ‘పరేఽవ్యయే సర్వ ఏకీభవంతి’ అని స్పష్టికరించెను. ఇది మూడవ సమాధానము.

ఇక, అవ్యయుని మూర్తగు మాతము:- విజ్ఞానశాస్త్రమున, వారు చిదాత్మ - ప్రత్యగాత్మ - శారీరకాత్మ యనబడుదురు. ఈమవ్యయు విచిత్రతయ నవిజ్ఞానమునకై సూర్యసంస్థం జూపును. ఒక స్ఫటిక శిలయందు సూర్య ప్రతిబింబమున్నది. మహాసూర్యుడు స్ఫటిక పరిచ్ఛేదముచే ప్రతిబింబరూప పరిణతి గాంచును. స్ఫటిక మొక శరీరము. ఇందు ప్రతిబింబము యోగసంబంధమున నుండును ఇట్టి యోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతిబింబమే ముదటిదగు శారీరకాత్మ. ప్రతిబింబముతో గూడ నాప్రతిబింబముపై సూర్యప్రకాశముగూడ సంబంధ పడుచుండును. స్ఫటిక శిలావచ్ఛిన్నమగు నీప్రకాశమునకును, స్ఫటికమునకును విభూతి సంబంధమున్నది. ఇదే రెండవదగు ప్రత్యగాత్మ. ఈరెంటికి సతిరిక్తముగ మూడవదగు త్రైలోక్య వ్యాపకము వ్యయముగా సూర్యప్రకాశమున్నది. ఈ వ్యాపకమునకు చరిచ్ఛిన్నముతో విభూతి సంబంధములేదు. యోగ

సంబంధమునులేదు. ఇదే మూడవదగు చిదాత్మ. సరిగా నిట్లే అవ్యయవిషయమునను ఊహింపవలయును.

కర్మాత్మయు క్షప్తజ్ఞానాశ్చయైకస్పటికశిల. ఇంద్రియసోమము మహత్తు. ఇందు సూక్ష్మస్థానీయ చిదాత్మయంత యేది యోగ సంబంధమున (2.తివి)బించుచున్నదో అదే చిదాభాస లక్షణముగల మొదటిదగు శారీరకాత్మ. ఏ నుశము విభూతिसంబంధముచే ఈహ్యయ స్థానముం దుండుచున్నదో అనరెండవదగు ప్రత్యగాత్మ శారీరకాత్మయన్నది ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందే యుండుజీవాత్మ. ప్రత్యగాత్మయు నీసంస్థయందే యుండు నిశ్వరాత్మ. ఈరెండును నయుక్తులమునః ఒకటిసాక్షి; రెండవది భోక్త. ఒకటిగుణభావాక్రాంతము; రెండవది నిర్గుణము. ఇక పరిచ్ఛిన్నాధ్యాత్మికములో విభూతి - యోగములందే సంబంధములేని వ్యాపకముగు విశ్వాత్మ మూడవది. దేహభిమాని దేహియునగు నవ్యయాత్మ శారీరకాత్మ. ఇదే దేహభిమాని యగు పరము (అవ్యయము). దీనిగూర్చి గీత చెప్పుచున్నది:-

1. భోక్తా - అవ్యయః (చిదాభాసః) శారీరకః

“ఉపక్రస్తాపమంతాన భక్తా భోక్తా మహేశ్వరః
పరమాత్మేతి చాప్యుక్తో దేహేఽస్మిన్ పురుషఃపరః”

దేహమందుండియు తన విభూతिसంబంధ ప్రభావముచే దేహభిమాన రహితుడై హృదయస్థుడై యుండు పరిమాత్మ (ఈశ్వరుడు) ప్రత్యగాత్మావ్యయము - ఈవిషయమున గీత

యిట్లనుచున్నది.

2. సాక్షీ - అవ్యయః - (చిదంశః) ప్రత్యగాత్మా

“అనాదిత్వాన్నిగ్గుణత్వాత్ పరామాత్మాయ మవ్యయః

శరీరస్థాపి కాంతేయ! నకరోతి నలిప్యతే ||

ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽన్యున తిష్ఠతి

భ్రామయన్ సర్వభూతానియంత్రారూఢాని మాయమా ||”

మూడవ వ్యాపకేశ్వరావ్యయుడు వ్యప్తిసంబంధములేకనే సమప్తి సంచాలకు డగును. వైయిరువురు (శారీరక - ప్రత్యగాత్మలు) తమతమ వ్యప్తిసంచాలకులు. ఈవ్యాపక చిదాత్మయో సంపూర్ణ వ్యప్తిసమప్తిరూప విశ్వసంచార స్థానము (గతి). భరణ పోషణసేయునది (భర్తా). నియంత (ప్రభువు). ద్రష్ట (సాక్షి) ఆధారము (ఒకచోనాధారరూప నివాసము). ఆశ్రయదాత (శరణము). సన్నాత ప్రదర్శకము (సుహృత్). మూలోత్పత్తి స్థానము (ప్రభవము). సంహారకము (ప్రళయము) ప్రతిష్ఠాభూమి (స్థానము). ఆవృంశము (సర్వతః ఆధారరూప నిధానము). మూల కారణము (బీజము). ఈ 12 ధర్మములచే వ్యాపక చిదాత్మ సర్వము నగుచున్నాడు. దీనింగూర్చి గీత యిట్లుచెప్పుచున్నది.

(3) విశ్వావ్యయః. (చిదాత్మా)

“గతి ర్భర్తాప్రభుః సాక్షీ నివాసః శరణం సుహృత్

ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయం”

ఇట్లు ఒకే ‘అహం లేక మమ’ మూడుసంస్థలుగ నగుచున్నది. మనప్రాధానిక మహోదయలు ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందు

ఎక్కువపక్షపాతము గలవారు. ఈ సంస్థకు స్థూలకారణము ప్రకృతి. అధ్యాత్మికమగు 'మమ' కు పరభావమేమి? యనియడి నచో వారు వెంటనే అవ్యక్త ప్రకృతిని ఎదుట బెట్టుచుందురు. దానిపై భగవంతుడు “విభూతి సంబంధా వచ్చిన్న ప్రత్యగాత్మ లక్షణ ఈశ్వరావ్యయునితో నిత్యసంబద్ధుడగు యోగమాయా వచ్చిన్న శారీరకాత్మ లక్షణ శారీరకావ్యయునకు ('మమ')కు పరభావము — వస్తుతః ద్వాదశలక్షణావచ్చిన్న మువ్వాపకము- అను త్తమము నగు పరావ్యయమే (చిదాత్మయే)” అనియెను. ఇది నాలవసమాధానము.

గీతాశాస్త్రమీయపూర్వాన్వయ స్వరూపమును, తత్త్వా ప్తికుపాయమగు బుద్ధియోగమును మనకుదెల్పుచు దర్శన మాశ్రముగ గాక ఒక స్వతంత్రము - అపూర్వమునగు విజ్ఞాన శాస్త్రమని పొగ ఊందుచున్నది.

పూర్వోక్తిము లగు నవ్యయ, సంస్థలందలి చిదాత్మ కాధిదై విక సంస్థతోడను, తక్కిన రెంటికి నాధ్యాత్మిక సంస్థతోడను సంబంధము. ఈ రెంటి స్వరూపములును యోగమాయా వృత ములు. యోగమాయ అక్షర సంబద్ధము కనుక నక్షరమునం దివి యోతప్రోతములై పోయినవి. వీనిని నేర్పరచుట యసంభవము కాకపోయినను ఎంతో కఠినమని యొప్పికొనక తప్పదు. “మమ మాయా దురత్యయా” గదా!

అధ్యాత్మ సంస్థారూపమగు నొకే ధ రాతలమున బాలలోని పంచదారవలె గలసి యేకరూపముగ నై పోయిన వీనిని దర్శన

జ్ఞానమునగాక అనుభూతిరూప విజ్ఞానముననే యెరుంగ బ్రయత్నింపవలయును. సాంఖ్యమన్నది దర్శనమంటిమి. దర్శనమన్నది వాచికభావముపై విశ్రమించుచు గదా! సాంఖ్య మక్షరాను సూత్రాన్యాయ సాక్షాత్కాగము నేయజాలదన్నచో పాపము! దాని తప్పేమియు లేదు. ఆవిషయము దాని యూహకు లొంగనిది. కనుకనే సర్వస్వపంచ పరభావమక్షరమే యనుకొన్నది. కాని “అక్షరమునకు గూడ నాలంబము అత్యంత నిగూఢము నగునన్యాయడే ఈ ‘మను’ (శారీరకాత్మ)కు పర్యవసానభూమి” యని గీతమన కాదేశించుచున్నది. అదియే ఆ విజ్ఞానశాస్త్రమే బుద్ధియోగము ద్వారా మన కన్యయుని సాక్షాత్కరింపజేసినది. ఇక దాని అపూర్వశాస్త్రతకు విజ్ఞాన శాస్త్రముకు సందియ మేమిటను?

“కిమన్తైః శాస్త్రనిస్తరైః” ఇది సమష్టి రూపాత్మ పరీక్ష. దాగ్గునికాత్మ పరీక్షాసమన్వయము:—

ఇంతవరకైన మూడుదర్శన తంత్రముల నిరూపణంజూచి “ఏని కాత్మయొక్క వాస్తవికత బోధపడలే” దని భ్రాంతి కల్గును.

నై శేషికులు:— “జగన్మూలము సరమాణువులు. ఈశ్వరుని యిచ్చానుశ్రమునకే సృష్టియందు సమావేశము. ఆయాత్మ క్షరాక్షరవిశిష్టము. క్షరవిశిష్టాక్షరాత్మ యీశ్వరుడు. అక్షర విశిష్టక్షరాత్మ జీవుడు. ఈశ్వరుడొకడు; జీవులనేకులు. ‘సర్వం ఖల్విదంబ్రహ్మ’ ‘నిత్యం విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ’ ‘సత్యం జ్ఞాన

మనంతం బ్రహ్మ' ఇత్యాది శ్రుతులండిలి బ్రహ్మశబ్దము తుర విశిష్టాక్షరాత్మనే వచించును" అందుకు.

ప్రాధానికులు:- “వైశేషికుల యీశ్వరుని వ్యక్తతుర భాగము జగదుపాదాన మగుటచే జగత్తునం బడిపోయినది. మిగిలిన యక్షరము అది ప్రకృతిగాని ఈశ్వరుడు కాదు. ఆ మూల ప్రకృతియండియే విశ్వ ముత్పన్నమయినది. మంచి! పరిచ్ఛిన్న వ్యక్తపరమాణువులును ఒక చో విచిత్రభావోపేశమగు జగత్తునకు గారణములై యున్నవి” అని తమ తత్త్వవాదము ప్రకృతితో సమాప్తము జేయుదురు. వీరు పురుషుని (అవ్యయ) నెరుంగరు. ఎట్లో ఎరుంగుదురనుకొన్నను, అతనికి సృష్టితో జ్యోమేమియు లేదందురు. అతని యిచ్చకుకూడ వీరు దూరమునుండి సమస్కరింతురు.

శాన్తీరకులు:- వీరు ప్రకృతివాదమును ఖండించి బ్రహ్మ వాదమునుగొని “బ్రహ్మసాయములేక జడ ప్రకృతి యేమియు జేయజాలదు. ఎస్తుతః బ్రహ్మ - ప్రకృతి - వికృతి - విశ్వము అను భేదవాదములకు విలువయేమియులేదు. అంతటను కేవల మన్యయ బ్రహ్మసామ్రాజ్యమే. ఈబ్రహ్మయే అవ్యయాత్మ” అందురు.

ఇందువలన: ఈమూడు తంత్రముల యుద్దేశ్య విధేయములు వేశ్వరిని యెరుకపడును. మూటి యుపక్రమోపసంహారము లును భిన్నములు. వైశేషికులకు:- స్థూల జగత్తుద్దేశ్యము; తురాత్మవిధేయము. ప్రాధానికులకు:- తురప్రపంచ ముద్దే

శ్యము; అక్షరాత్మనిధేయము. శారీరకులకు:— అక్షరవివర్తముద్దేశ్యము; తత్సంబధాన్యము నిధేయము.

ఈభేదవాదములచే ఖండనమండనములు పెరిగి మతములై సంశయ నివృత్తికి బదులు సంశయోత్తేజనకు గారణములైనవి. ‘ఏకస్మిన్ ధర్మిణి విరుద్ధనానా కోట్యవ గాహిజ్ఞానమ్ సంశయః’ ఇందువలన నిజముగ జిజ్ఞాసువు సత్యజ్ఞానవంచితుడగుచున్నాడు. ఈదర్శనకర్తలగు కణాద - కపిల - వ్యాసులు మనకు సమాన పూజ్యులు. ఎవరి సిద్ధాంత మొప్పు? ఎవరిసిద్ధాంతము తప్పు? సత్యముం జేరుట అసంభవమా?

ఈ వైషమ్యములను జూచిన కల్పనారసికులు, పాశ్చాత్య విద్వాంసులు, తదనయాయులు భారతీయ విద్వాంసులును, సాహసించి సమాలోచనచేసి “భారతీయ దర్శనములొక నిశ్చితము సత్యమునగు సిద్ధాంతము సేయజాలవు. అవి ఎందుకు బసికిరావివి త్యాజ్యములు” అందురు. స్థూలదృష్టితో మనము నవ్రసందము. కాని, వైజ్ఞానిక దృష్టితో నవలోకించుచో నిది భ్రాంతియని యెరుంగగలము. ఈ తంత్రముల భేదవాదము లన్నియు విలీనములైపోవును. ఒకవిధముగ నీభేదవాద ముపయోగకరమే యనియుదోచును.

ఆత్మధర్మము ‘స్థూల సూక్ష్మకారణ భేదమున మూడు విధము’ లని ఆరంభముననే యనుకొంటిమి. స్థూలమునకు క్షరముతో సూక్ష్మమున కక్షరునితో కారణమున కవ్యయు నితో సంబంధము; ఇం దవ్యయతత్త్వము ప్రధానము - ఇదే

ముఖ్యాత్మ. దాని నెరుంగుటయే ఆత్మపరిజ్ఞానము; భారతీయ దర్శనశాస్త్ర చరమలక్ష్యము. 'స్థూలనూక్ష్మకారణములకంటె బరమగు నిత్యానంగావ్యయాత్మతత్త్వము నెరిగించుటయే, అనగా:- నాత్మపరిజ్ఞానము గల్గించుటయే, దర్శన ముఖ్యోద్దేశ్యము.

దర్శనశాస్త్ర మెరింగింపదలచిన యవ్యయాత్మకు నిరుపాధిక సోపాధిక భేదముచే రెండు వివర్తములు; ఒకటి పరిగ్రహ శూన్యము; రెండవది నపరిగ్రహము. లక్ష్యము, నిర్గుణము నిరాకారము సగు మొదటిది. కాని, సోపాధిక రూపముల నుద్దేశ్యములుగా జెల్తుకొనకున్నంతవర కది సిద్ధింపదు. కారణము? ఆత్మబోధ కావలసిన జీవాత్మ సోపాధికము. శరీరాయతన మందుండి శరీరాభిమాని యగు నిది జ్ఞాత; ఆ నిరుపాధికము జ్ఞేయము; ఇ దనిరాకారాకారము; అసీమము. అది సాకారము; ససీమము. ఈ రెంటికి సంబంధ మసంభవము. పరిచ్ఛిన్న మపరిచ్ఛిన్న సంగ్రహకము కాజాలదు.

జ్ఞాతయగు జీవాత్మకడ జ్ఞానప్రాప్తికి మనోబుద్ధులు రెండు సాధనము లున్నవి. మనస్సు ప్రజ్ఞానము - దీనిపై బుద్ధి ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. మనస్సు భౌతికము; ససీమము. జ్ఞేయము కూడ సట్టిదే యగుచో జ్ఞానప్రాప్తి సులభమే. కాని యట్లు లేదు. సాకారమనస్సుతో నిరాకార వ్యాపకతత్త్వధ్యానము కుదురదు. ఉపాసనాధ్యానములు సగుణ, సాకార తత్త్వమునే గ్రహింపగలవు. ఇక నిరుపాధిక జ్ఞేయముం జేరు నుపాయము

దర్శనము చూపవలయుచో సాధనరూపమున, ఉపాస్యముగా, నా నిరుపాధికబ్రహ్మయొక్క మాయామయ - సోపాధిక - నగునా రూపము నాలంబనముగా గొనవలయును. ఆ నిరుపాధిక సోపాధికముల నడుమ సోపాధికాత్మరూపము నుంచుకొననిచో నిరుపాధికము నందుకొనజాలము. ఆ నిరుపాధికము యొక్క సోపాధికరూపమునకు గూడ నధ్యాత్మసంస్థకువలెనే క్రమముగ స్థూల - సూక్ష్మ - కారణములను మూడు భేదములు కలవు.

ఆ యుపాధిభేదముచే నది యొకడయ్యు, ముక్తిసాక్షి - స్పృహిసాక్షి యను రెండుభేదముల నొందును. ఆనంద విజ్ఞాన మనోమయ మగునది నిరుపాధికాత్మ. మనఃప్రాణ వాఙ్మయ మగునది సోపాధికాత్మ. దీని కది ప్రతిష్ఠ. ఈ సోపాధికాత్మ తన జ్ఞానశక్తి ఘనమనస్సుచే సోపాధికావ్యయాత్మగ, క్రియా శక్తిఘనప్రాణముచే అక్షరాత్మగ, అర్థశక్తిమయ వాక్తత్వముచే క్షరాత్మగ నయ్యెను. ఇట్లు అవ్యయాక్షర క్షరములు, మనఃప్రాణ వాగ్రూపావ్యయ సోపాధికరూపములు. తన క్షర రూపముచే ఏకాగోతృత్తి గావించి యాయనయే విశ్వ మగుచున్నాడు. ఇట్లు మనఃప్రాణ వాఙ్మూర్తి యగు సోపాధికావ్యయాత్మయే, ఆనందవిజ్ఞాన మనోమూర్తి యగు నిరుపాధికావ్యయాత్మపై ప్రతిష్ఠితుడై అవ్యయ - అక్షర - క్షర - విశ్వములను న్నాగురూపము లొందుచున్నాడు. ఈ సోపాధికరూపములందు మొదటి మూడు నొక స్వతంత్రవిభాగము, విశ్వ మొక స్వతంత్రవిభాగము.

ఈ విశ్వము అధిదైవికాధ్యాత్మికాధిభౌతిక భేదముచే మూడు భాగములు. కనుక నే అన్యాయాక్షరాత్మక్షరమూర్తి యగు సోపాధికాత్మకను మూడు రూపము లుండును. స్వయంభ్వాది పంచపర్వములు గలది అధిదైవికవిశ్వము. ఇందు బ్రవిష్టమైన త్రిమూర్తి యగు సోపాధికాత్మ యందు అవ్యయప్రధానతయు, అక్షరక్షరగౌణతయు నుండుటచే (నీ విశ్వాత్మను) ఈశ్వరు డన వచ్చును. 'భిభర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః' అన్నట్లు అవ్యయు డీశ్వరుడని చెప్పబడినదికదా!

పంచమహాభూతాత్మక (శరీర) విశ్వమునకు ఏడుపర్వములు. అవిక్రమముగ రసాస్పృశ్శౌణ్డ మేదోఽస్థిమజ్జాశుక్రములు. ఆధ్యాత్మిక విశ్వమిదే. త్రిమూర్తియగు సోపాధికాత్మ యందు బ్రవేశించెను; ఇది అక్షరప్రధానము. అవ్యయక్షరము లిందు గౌణములు. అక్షరుడు జీవుడు. 'జీవభూతాం మహాబాహూ'. కనుక నీ యాధ్యాత్మిక విశ్వాత్మను జీవు డనవచ్చును.

పంచభూతాత్మక జడశిశ్మమునకు (భౌతికపదార్థములకు) పంచపర్వములు. ఇవి గుహ - ఆప - జ్యోతి - అమృత - రసము లనఁడును. ఇవియే ఆకాశాదులు - ఇదే యాధిభౌతికవిశ్వము. ఇం దా సోపాధిక త్రిమూర్తియగు నాత్మ ప్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఇది క్షరప్రధానము. అన్యాయాక్షరు లిందు గౌణములు; 'క్షరఃసర్వాణి భూతాని' ఈ యాధిభౌతిక విశ్వాత్మను జగత్తననచ్చును.

ఇకనొకటి గుర్తుంచుకొనవలయును. ఏమనః:- ఈజగత్సృష్ట

ఆ మహావిశ్వముకంటె సర్వధా భిన్నము; అది యేకము. ఇది అనేకము. ప్రతి యొక భౌతిక (జడ) పదార్థము నొక్కొక్క స్వతంత్రజగత్తు. మహావిశ్వగర్భముం దనంతములగు సద్యాత్మ సంస్థలు (చేతనపదార్థములు) ఉన్నవి. అసంఖ్యములగు నాధి భౌతిక సంస్థలు (జడపదార్థములు) నున్నవి. ఈ రెంటికి మూలా ధారము ప్రజాపతి (మహావిశ్వవిశిష్టేశ్వరుడు).

ఇట్లు విశ్వశ్రయీభేదముచే సోపాధికాత్మకు మూడుసంస్థలు వెలయును; ప్రతియొకదానియందును ఆత్మ - విశ్వము అను రెండేసివర్ణము లుండును. అంతటను ఆత్మ త్రికలము - విశ్వము పంచకలము. ఇట్లు ఈశ్వరుడు మనకు 'మూడైదు' చేసియుంచెను. అవును! మూడైదు చేయు సామర్థ్య మింకెవరికి గలదు? ('యాని పంచధాత్రీణి త్రీణి') ఈ మూడైదు మొత్తము అష్టాక్షరా గాయత్రి - గాయత్రియే సర్వమ్. ద్విజాతి కియ్యది సర్వోత్కృష్టమగు నుపాస్యదేవత.

ఇంతవరకైన సంస్థావివేచనవలన:- త్రిమూర్తియగునాత్మ యొక్క అవ్యయభాగ మాధిదైవికసంస్థయందు, అక్షరభాగ మాధ్యాత్మిక సంస్థయందు క్షరభాగ మాధిభౌతికసంస్థయందు బ్రధానములు. ప్రతిసంస్థయందును గౌణముఖ్యరూపమున అవ్య యాక్షర క్షరములు మూడునుండుటచే దేవ - ఆత్మ - భూత - భోగములు నుండుచుండును, ఇట్లు మూటియందును మూడు నుండుటచే మొత్తము సవాక్షరవిరాట్టు సంపన్నమగును, (ఈవిషయము గీతావిజ్ఞానమునందు, నామరహస్యమున జెప్పబడినది)

అయినను మూటియందును బ్రధానతంబట్టి మూటికిని, అధి
దైవాధ్యాత్మ అధిభూతములని వ్యహరింపవలసియున్నను, ఏక
నామముననే వ్యవహరించిరి” అనియు బోధపడ గలదు.
ఇకనిందు:-

అధిదైవికసంస్థను చూతుము:- మహావిశ్వమునకు స్వయం
భ్వాది పంచపర్వము లనుకొంటిమి. ఇదే అధిదైవికవిశ్వము,
ఇంద్రవ్యయ ప్రధాన సోపాధికాశ్మ స్రవిష్టము. ఈమహావిశ్వ
పంచపర్వము లందును 1. అమృత 2. అమృతమృత్యు
3. మృత్యుభేదమున మూడు విభాగములుండును 1. స్వయం
భూపరమేష్ఠుల సమష్టి యమృతసంస్థ. ఇందు అవ్యయునకు వికా
సము 2. ‘నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ’ అనుటచే సూర్యు
డమృత మృత్యుసంస్థ. ఇంద్రక్షరుని సామ్రాజ్యము. 3. ‘యద్య
త్కించి దర్వాచీన మాదిత్యాత్ సర్వంమృత్యునాచ్ఛం’ అను
టచే సూర్యునకు గ్రిందనున్న పృథివీచంద్ర సమష్టి మృత్యు
సంస్థ. ఇందు క్షరునకు బ్రాధాన్యము.

అమృతసంస్థ యాధిదైవికము. దీనికిసాక్షి అవ్యయరూప
కారణశరీరము. అమృతమృత్యుసంస్థ యాధ్యాత్మికము. దీనికి
నిమిత్తమక్షరరూప సూక్ష్మశరీరము. మృత్యుసంస్థ యాధిభౌతి
కము. దీని కుపాదానము క్షరరూప స్థూల శరీరము. ఇట్లు పంచ
పర్వాత్మికయగు కేవాలాధిదైవిక సంస్థయందే మూడుసంస్థలు
నున్నట్లు సిద్ధమగుచున్నది. ఈమాటను ప్రధానత అవ్యయుని
దగుటచే ఈమొత్త మీశ్వర సంస్థయనుట న్యాయమే.

అధ్యాత్మ-అధి భూతసంబంధముగల మూడు-సంస్థలను మూల ప్రతిష్ఠ యీ యాత్మర సంస్థయే. ఈపరిలేఖ సవలోకించుడు.

1. అధిదైవికసంస్థ (అవ్యయప్రధాన) ఈశ్వరః

1. స్వయంభూ) అమృతసంస్థ - సావ్యయ - అభిద్రవశం -
2. పరిషేషీ) కారణశరీరమ్.

3. సూర్యః - అమృతమృత్యుసంస్థ - నాక్షర - అధ్యాత్మం -
సూక్ష్మశరీరమ్.

4. చంద్రమాః -) మృత్యుసంస్థ - సక్షర - అధిభూతం -
5. స్పృహవీ) స్థూలశరీరమ్.

2 రెండవది అక్షరప్రధానముగల యాధ్యాత్మికసంస్థ. పూర్వ సంస్థ యందలి మూడుసంస్థలే యిందునగుండును. భేదమేమనః:- అందవ్యయమును నిండక్షుటయు బ్రధానము. 1. సప్తధాతునాయ పాంచభౌతిక శరీరము మృత్యుసంస్థ. ఇందు క్షరవికాసము. 2. సేంద్రియ, జ్ఞానగచ్ఛిత, ప్రజ్ఞాయుక్త, నైశ్వాసర; తైజస ప్రాజ్ఞమూర్తి, శారీరకకర్మాత్మ, అమృత మృత్యుసంస్థ. ఇందు అక్షరప్రభుత్వము. 3. అవ్యక్త మహద్భుక్త, ప్రత్యగాత్మ అమృతసంస్థ. ఇందవ్యయమనాద్రూఢ్యము. ఇవివరుసగ నాధిభౌతికాధ్యాత్మికాధిదైవికములు. వీనికి నరుసగ ప్రతిష్ఠ లా యీశ్వరసంస్థయందలి యీమూడు సంస్థలే. ఇందలి యిహయే క్రమముగ స్థూలసూక్ష్మ కారణశరీరములు. ఇట్టి యాధ్యాత్మికమగుచు మూడుసంస్థలు సిద్ధించును. వీనికిమూలము

యోగమాయ; అదియక్షరనిది: అతడు జీవు డనబడును. కనుక, నీవర్వ్రతయోగేతమగు నాధాత్మికప్రపంచమును 'జీవు' డనుట న్యాయమే. ఈవరిలేఖ సవలోకింపుడు.

సంస్కరము

అధ్యాత్మికసంస్కర (జీవః) అధ్యాత్మికమై, అక్షరః, సూక్ష్మజీవమై

1. వ్రత్యగాత్మి - ఈశ్వరాభ్యయః; ఆత్మకాత్మి - స్వాయంభువః; మహానాత్మి - పారమేష్ఠ్యః; ఆత్మకమహద్భక్తిప్రవ్రత్యగాత్మి; ఆమృతసంస్కరసాధ్యయః, అక్షరైవైవత్.

2. విజ్ఞానాత్మి - పారః -

ప్రజ్ఞానాత్మి } చాంద్రః } భోగ
ఇంద్రియాణి } నాని } సోభ
ప్రాజ్ఞః - బంద్రః, ఏకవింశతిః } సాభి } భో
తైజసః - వాయుః - సంపదశః } కింక } భో
వైశాన్వనరః - అగ్నేయః - త్రివృత్తిః } కర్ప } భో
ప్రజ్ఞానసంస్కరము } విజ్ఞాన
గర్భిత } ఆమృత మృత్యుసంస్కర సాక్షర
కారీర కాత్మి } ఆధ్యాత్మికం, సూక్ష్మజీవమై

3. చిత్రాగ్నిమయో భూమిః } భోగాయతనమై } సాంపభౌతిక } మృత్యుసంస్కర } అక్షభూతం
భూతపిండః } భోమః } శరీరము } సక్షర } సూలశరీరమై

3. మూడవది తీరప్రధానాధిభౌతికసంస్థ. దీనికి, అసంజ్ఞ-
అంతస్సంజ్ఞ భేదమున, రెండు వివర్తములు. 1. స్వప్నాసము
నుండి బ్రహ్మధనుగు భౌతికవర్గము అంతఃసంజ్ఞవర్గము; అతా
గుల్మ నసస్పత్వాను లిందుజేగును. ఇందాంకిక సూపమున
బ్రహ్మస విజ్ఞానమునుండును. ఇంద్రియముల దని శక్కునకు
మాత్రమే యిందు వికాసముండును. పీని కర్మాశ్మ వైశ్వానర
తైజసాత్మకము. ప్రాజ్ఞాన కిదుర్మధ్యాసంస్థ. దృశ్యనుగు స్థూల
భాగము సాంచభౌతిక భూపిండము. ప్రత్యగాత్మసంస్థ సమాన
సూపమున నిందు బ్రతిష్ఠితమై యుండును. “ఈశ్వరః సర్వ
భూతానాం హృద్దేకేఽర్జుపతిష్ఠతి” ‘ఈశానావ్య మిదంసర్వం’
జీవవిద్యా పరిభాషయందీయాధిభౌతిక ప్రపంచమును వైశ్వానర
తైజససంబంధముచే ద్రవ్యాశ్మకజీవులని చెప్పబడింది. 2. రెండ
వది అసంజ్ఞభూతవర్గము. ఇది ఎప్పుడును ఏకసూపమున నుండును.
ఇందు - ప్రజ్ఞాన విజ్ఞాన - ఇంద్రియాదులకు వికాసము లేదు.
అర్థశక్తియు, కేవలవైశ్వానరుడే పీనియూశ్మ. పీనిని ఏకాత్మక
జీవులందును. సాంఖ్యులు ఈ రెండువర్గములను తిమోవిశాల
వర్గమందును. రెంటును తీరప్రధానాధిభౌతికము.

విధములగుందు:- ప్రత్యగాత్మ అమృతము. వైశ్వానర
తైజసమున్న కర్మాశ్మ అమృతమృత్యువు. భూతపిండము
మృత్యువు. -

ద్వితీయవర్గము:- ప్రత్యగాత్మ అమృతము వైశ్వానర
మున్న కర్మాశ్మ అమృతమృత్యువు. భూతపిండము మృత్యువు.

మూడును క్రమముగ అవ్యయాక్షర క్షర భావాపన్నములు. మూటను క్షరప్రాధాన్యము. కనుక 'క్షరః సర్వాణి భూతాని' యన్నట్లే విభాగమును జగత్తనుట న్యాయమే. ఈరెండు విభాగముల నీపరిలేఖలం గమనింపుడు:

1. క్షరప్రధానాధిభౌతిక సంస్థ (సూక్ష్మ శరీరమ్), అధి భూతమ్. జగత్, అంతఃసంజ్ఞజీవవర్గః.

1. ప్రత్యగాత్మా - అమృతసంస్థ - సావ్యయా-అధిదైవతం కారణశరీరమ్.

2. వై | తై | కర్మాత్మా-అమృత మృత్యుసంస్థ-సాక్షరా, అధ్యాత్మం - సూక్ష్మశరీరమ్. [శరీరమ్.

3. దృశ్యపిండః - మృత్యుసంస్థ - సక్షర-అధిభూతం - స్థూల

2. క్షర ప్రధానాధిభౌతిక సంస్థ (స్థూలశరీరమ్)

అధిభూతమ్. జగత్ - అసంజ్ఞవర్గః [శరీరమ్.

1. ప్రత్యగాత్మా-అమృత - సావ్యయా - అధిదైవతం-కారణ

2. వైశ్వా | కర్మాత్మా - అమృత మృత్యు - సాక్షర - అధ్యాత్మం-సూక్ష్మశరీరం. [శరీరమ్.

3. దృశ్యపిండః - మృత్యుః - సక్షర - అధిభూతం - స్థూల

సమష్ట్యాత్మక సంస్థాపరిలేఖః

1. అవ్యయః - కారణశరీరమ్:-

1. అవ్యయాత్మ - అమృతం - అధిదైవతమ్

2. అక్షరాత్మ - అమృతమృత్యు - అధ్యాత్మమ్

3. క్షరాత్మ - మృత్యుః-అధిభూతమ్.

(1. అధిదైవికసంస్థ అవ్యయప్రధానా, 'ఈశ్వరః')

2. అక్షరాత్మ - సూక్ష్మశరీరమ్:-

ప్రత్యగాత్మ - అమృశమ్. - అధిదైవతమ్ - ఈశ్వరః

శారీరకాత్మ - అమృతమృత్యూ - అధ్యాత్మమ్ - జీవః

శారీరమ్ - మృత్యుః - అధిభూతమ్ - జగత్

(2. అధ్యాత్మసంస్థ అక్షరప్రధాన, 'జీవః')

3. క్షరాత్మా - స్థూలశరీరమ్:-

ప్రత్యగాత్మ - అమృశమ్. - అధిదైవతమ్ - ఈశ్వరః

కర్మాత్మ - అమృతమృత్యూ - అధ్యాత్మమ్ - జీవః

దృశ్యపిండః - మృత్యుః - అధిభూతమ్ - జగత్

(3. అధిభౌతికసంస్థ క్షరప్రధానః 'జగత్')

దర్శన ప్రకరణారంభమున (50-51 పేజీ) శబ్దశాస్త్రాపదేశ మాధ్యాత్మికసంస్థకే, అందును భారతీయద్విజాతీకే, అని చెప్పి యుంటిమి. చివరకు:- అది పై పరిలేఖలందు మధ్యగత జీవ సంస్థయను సధ్యాత్మసంస్థ కని సిద్ధించును. దానింగూర్చి దర్శన మిట్లుపదేశించును “మూలక్ష్యము కేవలము నిరూపాధికము; ఆనందవిజ్ఞాన మనోమూర్తి - నిర్గుణావ్యయాత్మయే, సగుణములేకున్నచో నిర్గుణప్రాప్తి యసంభవము.” కనుకనే అది ఆధ్యాత్మమునకు జెందిన మూడు సగుణాత్మసంస్థలను బ్రతిపాదించ వలయును. సగుణాత్మధర్మములుమూడు. కనుక నులు

పుగా దెలియుటకై మూటిని మూడుతంత్రములుగా విభజింపవలయును.

అవియే వైశేషిక - ప్రాధానిక - శారీరకములు. (i) అధ్యాత్మమునకు జెందిన:- అవ్యయప్రధాన అధిదైవతమును శారీరకము, (ii) అక్షరప్రధానాధ్యాత్మమును ప్రాధానికము, (iii) క్షరప్రధానాధి భూతమును వైశేషికము, నిరూపించెను. ఇట్లు మూడుతెటగులుగ విభజించి క్రమముగ జీవాత్మను పైకి గొంపోయి లక్ష్యమగు నిరుపాధికముంజేర్చివేయును. ఈ విషయము ఈ క్రింది వ్రాతయందు దెల్లమగును.

భౌతికవిశ్వ మధ్యాత్మసంస్థ కెదురుగ నిలచి, పలువిధములుగ లోభపెట్టుచున్నది. కర్తవ్యమేమి? ఈ భౌతికప్రపంచము నండగ గొని క్షరపరిజ్ఞానము నొంది తద్వారా, అక్షరుంజేరి, తద్వారా సోపాధికావ్యయంగలసికొని తడభిన్ననిరుపాధికానంద ఘనావ్యయపురుష ప్రాప్తిగాంచి తన పురుషార్థమును పురుషనామమును సార్థకము గావించుకొనవలయును. ఇట్టిచో: అందుకుచూరుగ:- విషయానక్తింబడి కేవలము బహిరంగములగు భౌతికవిషయముల కనుయాయయై, నిరుపాధికముచూటయేమోగాని తన (ఆత్మయొక్క) మూడు సోపాధికరూపములం గూడ మరచి, చివరకు శాంతిగానక సంత్రస్తభావమున బయట బడు జిజ్ఞాసువునకు మొదట బరమకృపాళువు, భగవంతుడు కణాదమహర్షి యెదురుగ వచ్చును.

ఆయన తలచినచో నొక్కమారుగ వానిని నిరుపాధికముం

జేర్చివేయగలడు. అట్లేందరినో అదృష్ట వంతులగు జిజ్ఞాసువుల నాయన యల్లు చేసియుండును గూడను. కాని, శబ్దశాస్త్రమునం దాయన యీ క్రమము నుల్లంఘింపజాలడు. ఏమన:- అధికారి యోగ్యతా తారతమ్యమునకు జెందిన క్రమపద్ధతియే వారి వారికి గళ్యాణప్రదము కాగలదని యా మహానుభావు డెరుంగును.

వాస్తవము:- యోగబలమున నొక మహనీయు డాకాశ గమనము నేయవచ్చును గాని, సాధారణవ్యక్తి మేడ యెక్కుటకు మెట్లుండవలయును. వానిం గ్రమమున నెక్కవలయును గాని మూర్ఖతమెయి నెగిరినను. దిగుటకు మారుగ నురికినను స్వరూప మగపడదుగదా!

ఇచటను చేరవలసినది నిరుపాధికావ్యయుని. అందులకీ పూర్వోక్తములగు నంతరములం గ్రమపద్ధతితో దాటవలయును. అందును మనమిపుడెటనుంటిమి? వైకారికవిశ్వమునగదా! మంచిది. వికారక్షరముం దాటించి యాత్మక్షరముజేర్చుటకేవలైశేషికతంత్రాచార్యు డాయనకు, మొదట నెదురుగ దయచేసెను.

వారి తంత్రము:- స్థూలశరీరమునకు జెందిన భూతములను వ్యాజముగా బెట్టుకొని సాంసారికపదార్థ సాధర్మ్య వైధర్మ్యములను నిరూపించెను. పదార్థ విమర్శనముంజెప్పి క్రమముగ గోణుభూతములను జూపి పరమాణువుం జేర్చెను. స్థూలభూతములం దప్పించి సూక్ష్మభూతములను జేర్చెను. స్థూలబుద్ధి నాస్థూలభూతములద్వారా సూక్ష్మభూతములందు నిలువజెట్టి

మనలను సూక్ష్మదర్శులం గావించెను.

అందువలన మనము సూక్ష్మజగత్తును దర్శింపజాలుదుము. పరమాణువులు సూక్ష్మములు. భౌతికజగత్తు స్థూలము. అవి దీని కుపక్రమోపసంహారములు; కనుకనే వారు (వై శేషికులు) పరమాణువాదముతో తమ స్థూలకారణతావాదమును ముగించిరి. పరమాణువులకంటె బరమగు సర్వప్రపంచమును, క్షరము నందును అది యక్షరమందును బ్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఈరెంటిని వేరువేయక రెంటి ఉన్నగ భావమును ఈశ్వరుడని చెప్పివైచిరి. ఆత్మక్షరమే వారిదృష్టియందు పరమాణువాదాది విశ్వాంత ప్రపంచనియంత. ఇట్లు స్థూలమునుండి సూక్ష్మపరమాణువు నకు గొంపోయి వారు ప్రథమసోపానమగు నాత్మక్షరముంజేర్చి కృతకృత్యు లైరి. మొదటిమెట్టుం దాటించుటే వారి పరమార్థము.

“అవ్యయుడే అంతయునగుచో వారు, ఆత్మక్షరమును లేదా అక్షరాత్మక్షరమునే అంతయుగా నే యాధారమును గొని చెప్పిరి.” అనుచో ఒకవిధముగా వా రాత్మక్షరమునే విశ్వేశ్వరుగా జెప్పుట యుచితమే; వా రట్లే చెప్పవలయును. ఇందు కొక యుదాహరణముం జూతము:—

బాలునకు ఇది ‘క’ ఇది ‘చ’ అని వ్రాసి చూపి వానిచే నట్లభ్యాసము సియింతుము. అవియే యక్షరము లనుకొని వాడును గ్రమముగ నేర్చుకొనును. వాస్తవమేమి? వర్ణమునకు, అక్షరమునకు లిపితో నేమియు సంబంధములేదు. అది శ్రోత్ర

గ్రాహ్యము; నిరాకారము. పలకపై వ్రాసినవి కల్పితములు. ఇవి చెటిపిన బోవును. శ్రోత్రగ్రాహ్యములన్ననో నిత్యములు. ఈ సత్య మెరింగిన మనము బాలునకు ఆవిధముననే జెప్పిన నేమగును. ఒకజన్మలో కాదు. సహస్రజన్మలకైన వాని కక్షరము బోధింపగలమా? సత్యస్థితి నటుంచి లిపిమయవర్ణముల నక్షరములని బోధించుట యేల? యని యడుగవచ్చునా? ఉపాయము మిథ్యయైనను కాలాంతరమున నది సత్యతత్త్వముం జేర్పగలదు. ప్రతిమాపూజనమందలి రహస్యముగూడ నిదియే. ఈ యభియుక్తవచనము లరయుడు:-

“అచింత్యస్యాప్రమేయస్య నిర్గుణస్యగుణాత్మనః
ఉపాసకానాంసిద్ధ్యర్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా,
ఉపాయాఃశిక్షమాణానాం బాలానాంఉపలాలనాః
అసత్యేవర్తమస్థిత్యా తతఃసత్యంసమీహతే”

స్థూలాసక్తిని వదల్చి, ప్రథమసోపానరూపమగు, ఆత్మక్షరముం జేర్చుట కణాదుని లక్ష్యము. అందునలన నుపలాలన భావము నాయన యట్లుచెప్పెను. అటుగాక, అవ్యయాక్షరక్షరాది సర్వాత్మప్రపంచగాఢ నేకరుపుపెట్ట మొగలిచుచో, జిజ్ఞాసువు కలతనొందును; తనకర్తవ్యమును నొవేరదు.

శబ్దమాత్రముగవిన్న అవ్యయాక్షర శబ్దములంబట్టి జిజ్ఞాసువు “ఆర్య! అవ్యయాక్షరములననేమి? ‘సర్వంఖిల్విదం బ్రహ్మ’ ‘సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ’ ఇత్యాదులందలి బ్రహ్మశబ్దమేమి పదార్థము?” అన్నచో వాస్తవస్థితి నటుంచి యాజిజ్ఞా

సువు సామాన్యయోగ్యతంబట్టి ఆయన “అవ్యయ - అక్షర - బ్రహ్మ” ఇవన్నియుక్షరమే, అన్నియు దానికేపేరులు! క్షరమే అంతయు, అన్నియు, బ్రహ్మ, ఈశ్వరుడు ఆత్మ అదే” అని చెప్పును. అటుగాక, అవ్యయాక్షరచర్చ నారంభించెనా, ‘ఇతో భ్రష్టః తతోభ్రష్టః’ అనునాభాణకమునట్లు, ఏసిద్ధాంతముం జేయజాలకపోవును. కనుక ‘నొకదానినమ్మిపోయిన నన్నియు నమకూడు’ ననున్యాయమున శ్రుతియు “ఏకేనవిజ్ఞాతేన సర్వ మిదం విజ్ఞాతంభవతి” అనిచెప్పటచే ఆయన యట్లుచెప్పెను. ఇంతేగాక: - క్షరప్రతిపాదనసేయు కణాదునికడకొక అక్షర - అవ్యయవాది వచ్చి, యేమేని యడిగినచో తనలక్ష్య సిద్ధికొఱ కాయన యతనివాదముంగూడ లౌకిక భూతానయాయులగు సాధారణాధికారులు కల్కాణార్థముఖండించివైచును. కనుక తన ధరాతలమున, సోపాధికములగు మూడాత్మ్య వినర్తములందుండి, క్షరాత్మ్యను ప్రతిపాదించుచు, నాయనయేమిచెప్పి నదియెల్ల యథార్థము, నుపాదేయము, లోకకల్యాణప్రదము, ననియే యందుము.

ఇక, నాబోధవలన విశ్రాంతినొందిన జిజ్ఞాసువుదగ్గరకు మహర్షికపిలుడు దయచేసి “ఓయీ, జాగ్రత! నీకింకను దెలియ వలసినదున్నది. క్షరమేసర్వము గాదు, ఈసర్వమూలమక్షర మను నవ్యక్తప్రకృతి. జీవమూలమునదే.” అని క్షరవాదము సంతయు ఖండింపనెంచును. ఏమి?— లిపినేర్చి యక్షరముల నెరింగితినుకొనువాని కక్షరబోధ కలిగినదా? అక్షరము నెరింగిన

క్షరవాది తనక్షరాభిమానమును విడచివేయవలెను. ఈలక్ష్య సిద్ధికై కపిలుడు క్షరవాదమును, అణువాదమును, నోరార ఖండించివైచును. అధిన్యాయసంగతమే. అట్లు వైశేషికాను గ్రహమున స్థూలజగత్తుందప్పించుకొని సూక్ష్మజగత్తున బడిన యధికారి యిట్లుప్రాధానిక తంత్రానుగ్రహమున క్షరముం దాటి సుసూక్ష్మాక్షరనామక ద్వితీయసోపానముంజేరును. ఆ పిమ్మట శారీరకతంత్రాచార్యుడాతనింజేరి:-

“నాయనా! నీపనియింకను తీరలేదు, నీవెరింగినది, వికృతి రూపక్షరము. ప్రకృతిరూపమగు నక్షరముమాత్రమే. నీయోగ్యతంబట్టి నీకు బ్రహ్మయొక్క అపరాప్రకృతి మాత్రమేచెప్ప బడినది. బ్రహ్మప్రకృతికవివర్తముల నెరింగిన నీవు ఇంతటితో నుత్తమాధికారివైతిని. ఇకనీయెరింగిన ప్రకృతివాదమునకు బరమందున్న బ్రహ్మ (అన్యాయము) నెరుంగవలయును. ‘ప్రకృతియే విశ్వ, జన్మస్థితిలయకారణ’ మను నుపలాలనమును విడచి విజిజ్ఞాన్సావ్యయబ్రహ్మమే జన్మస్థితిభంగకారణ మని యెరుంగ వలయును. స్వయముగ నిరుపాధిక బ్రహ్మ (అన్యాయము) సృష్టి నిర్మాణమును జేయగోరవనుట సరియే. అందుకది తన యీ కార్యమంగు ప్రకృతినమస్వయముంగోరును; పురుషప్రకృతి సమన్వయమే విశ్వవితానము. సాక్షాత్తుగా గాకపోయినను, పరంపరగ బ్రహ్మయే సర్వమూలకారణము” అని చెప్పును. భగవంతుడగు వ్యాసుడు తనతంత్రారంభమందే తనబ్రహ్మ ప్రతిపాదకతను సిద్ధముగావించెను.

1. అథా² తో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా 2. జన్మాద్యస్వయతః
3. శాస్త్రయోనిత్వాత్ 4. తత్తు సమస్వయాత్.

అధికారియోగ్యతంబట్టి తమసిద్ధాంతములను సువ్యవస్థితములు గావించుకొనుటకు ప్రాధానిక వై శేషికులట్లు వ్యాసుడును, తంత్రాంతరములను ఖండించెను. అందాయన ముఖ్యలక్ష్యము ప్రాధానికతంత్రమే. కారణము? అది శారీరకమునకు సమీపమందున్నదియు, అవ్యయలక్షణబ్రహ్మవాద ప్రబలవిరోధియు గనుక, దానినే అధికముగ ఖండించెను. ఇంతకును:- “ఈ తంత్రము, సోపాధికావ్యయముంజేర్చుటకే వచ్చినది. తన ధరాతలముంబట్టి యిది చెప్పనదియు, సంపూర్ణముగ సత్యమే” అనియే చెప్పదలచినది.

ఇట్లు స్థూలార్కుంధతీన్యాయమున దర్శనశాస్త్రము మూడు భాగము లైనది. స్థూలక్షరము, సూక్ష్మాక్షరము, సర్వసూక్ష్మావ్యయము అనునవి వీని ప్రధానలక్ష్యములు. బోధసౌకర్యార్థము వైకాంతిజగత్తుతో నారంభించి క్షరవ్యవస్థము వై శేషికము విశ్రమించును. అటనుండి యక్షరవ్యవస్థము ప్రాధానిక సామ్రాజ్యము. అటనుండి అవ్యయవ్యవస్థము శారీరక ప్రతివాద్యము. ఇందులను మూ డాత్మధర్మముల సమ్యగవగ్రహము కలుగగా లక్ష్యమందు దృష్టి యేర్పడును.

వై శేషికము క్షరబ్రహ్మ స్రష్ట యనును. ప్రాధానిక మక్షర బ్రహ్మ స్రష్ట యనును. శారీరక మవ్యయమే అంతయు సనును. వీనియందలి సామాన్యధర్మములను గ్రహించి, వైషమ్యములను

ద్యజించవలయును. “వైకారికజగత్తున కాత్మ, యాత్మక్షరము” అను వైశేషికసిద్ధాంతము మూడు తంత్రములకు గ్రాహ్యమే. కాని, క్షరమే సర్వముననుట తక్కిన రెంటికి సమ్మతముకాదు. ఈ వైషమ్యమాపాధికము - ఇది క్షరోపాధివలన బుట్టినది. క్షరుని విడచి ముందుకుబోయినచో ఈ వైషమ్యము దాని యంత సదే అంతరించును. ఇట్లే యితరతంత్రములందు నని యూహింపవలయును.

ఇంతకు:- వైశేషికనిరూపిత క్షరబ్రహ్మకంటెను ప్రాధానిక నిరూపితాక్షరబ్రహ్మకంటెను మిగిలియున్నదియు, విలక్షణమును అగు అవ్యయబ్రహ్మను అక్షరోద్దేశ్యమున నిరూపించుటకు మూడవదగు శారీరకము ప్రవర్తిల్లినదనియే ఫలితార్థము.

ఇక:- అవ్యయాత్మ యొక్క అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు సోపాధికరూపములకంటె సర్వధా వేరై నట్టియు, ఆనంద ఘనము, ఏకము, నిరుపాధికము నగు వేరొక యవ్యయ మున్నదంటిమి. శారీరకము సోపాధికావ్యయ నిరూపణచే ఆ వంకకు ఆంశికరూపముగ మనధ్యాన మాకర్షించినను అది యంతగా విదితము (స్పష్టము) గాలేదు. అవ్యయముతో నక్షరము నుద్దేశ్యముగా బెట్టి యొకవిధముగ మనలను విశుద్ధావ్యయ సంపత్తి వంచితలను గావించినది. ఈ లోపముం బూరించుట కానందావతారము, ఆనందకందము, (ఆనందఘనము) భగవంతుడు నగు శ్రీకృష్ణుని యుపదేశామృతరూపమగు సపూర్వ విజ్ఞానశాస్త్రము గీత ప్రవర్తిల్లినది.

ఇంతవరకైన సమస్వయప్రకరణముంబట్టి “ఒకే దర్శన శాస్త్రము మూడుభాగములు చేసి ఋషులు మనలను సంశయ కుండమున బడవేయలేదు. సత్యసిద్ధాంతమును మరుగుపరుప లేదు. మేలే చేసిరి. మూడు ఆత్మధర్మముల నొకే గ్రంథమున సమావేశపరచినచో ఆత్మబోధ వందితులమే యగుదుము. కనుక వారు చేసినపని దోష మనుట అజ్ఞతాసూచకము” అని తెలియనగును.

ఇక:- దర్శనభక్తుల కపరిచిత మనదగు నిర్వికల్పప్రేక్షా నా స్థూలారుంధతీన్యాయముంట్టియే యశాపనిపదసిద్ధాంతాను సారముగ మూడు తంత్రములను సమస్వయంతము-

త్రిమూర్తియు సోపాధికము సగు పూర్వోక్తాత్మను శ్రుతి, - అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రము లను మూడుభాగములు గావిం చెను. ఈ సోపాధికాత్మ వివర్తనమన్ని సుపనిషత్తు అశ్వశ్రు మని చెప్పెను-

“ఊర్ధ్వమూలోఽధశ్శాఖ ఏహోశ్వతః సనాతనః

తదేవశుక్రం తద్బ్రహ్మ తదేవామృత ముచ్యతే

తస్మిన్లోకాః శ్రితాఃసర్వే తదనాత్మేతిశ్చన, ఏతద్వైతత్.” (కఠ)

ఇవి యొకే యాత్మవివర్తమును అభిన్నములు అని సూచిం పనే శ్రుతి, తదేవ - తత్ - తదేవ - ఏతద్వైతత్ - అనియెను. ఈ దృష్టితో- అవ్యయాక్షర క్షరసమష్టి యన్మతాత్మ. పూర్వమవ్యయమమృతము; అక్షర మన్మాశమృత్యువు; క్షరము

వృత్తులన్నను సస్తుతః మూడు సమృతములే. అన్యాయ
 దృష్టితో క్షరమును, అక్షరదృష్టితో క్షగమును పూర్వోక్త
 ప్రకారముగ జెప్పబడును. కాని, బ్రహ్మదృష్టింబట్టి ఈ మూడు
 సమృతములే. న్యాయాభావములేనందున సన్యాయ మమృతమనుట
 సరియేదా! క్షరణ (క్షయము) లేని యక్షరమును అమృతమే.
 “అమృత స్వాస్యయస్యచ” అని గీత చెప్పినదిగదా! ఇక,
 క్షరము పరాణమియయ్యు వికార ముత్పన్నము గావించియు
 తన రూపమున నిది యవికృతమే అనుకొంటిమిగదా! కనుకనే,
 దీని నాత్మక్షర మను పేరున సమృతాత్మకోటియం దంతర్భూత
 మనినది. నిత్యస్వరూపస్థితివలన నిది యమృతమందుము. ఇట్టి
 మూడు సేకమై యమృతసత్యాత్మవివర్తమగును. ఇది సత్యస్య
 సత్య మందురు.

ఇందలి క్షరభాగమునుండి క్రమముగ ప్రాణాపోవాగన్నాన్నా
 దవఱులను నైదు వికారక్షరములు కల్గును. వీని సమష్టి విశ్వోపా
 దానమై (చుక్రముద్వారా ఉపాదానమై) ఉపాదానకారణము
 బ్రహ్మ యనబడును గనుక బ్రహ్మ యందుము. పై యమృత
 సత్యాత్మకిది రెండవ వివర్తము.

ఈ బ్రహ్మసత్యము దేవసత్యమునకు జనక మగును. దేవ
 సత్యాత్మయే శుక్రము. దీనికి వాగాపోగులు మూడు వివర్త
 ములు. ఇవి ఈశోపనిషద్విజ్ఞానమున జూపబడినవి.

ఆత్మను మహాప్రాణ వాఙ్మయ మంటిమి. ఈ మూటికి (పర
 స్పరము) త్రివృద్భావ సంబంధ ముండును. అనగా ఇయ్యది

పంచభూత సంఘీర్ణము వంటిది. అందువలన నొకే యాత్మ ఈ యహృత - బ్రహ్మ - శుక్రము లను మూడు సంస్థలుగ నగును. ఈ విషయము మరొకచో జూచుకొందము. ప్రస్తుతము ప్రాణసంగతి కొర కించుక చూపెదము.

1. ప్రాణవాగ్ధృతిమనస్సుపేరు అమృతము. ఇందలి మనో భాగానందమూర్తి బ్రహ్మయము; ప్రాణభాగ విజ్ఞానమూర్తి యక్షరము; వాగ్భాగమనోమూర్తిక్షరము; ఈ మూటిమొత్త మమృతాత్మ. ఇంద్రవ్యయప్రాధాన్యము. కనుక నిది 'అవ్యయ సంస్థ' యనవచ్చును.

2. మనః+వాగ్ధృతి ప్రాణముపేరు బ్రహ్మ. ఇందలి మనో భాగ మనోమూర్తిప్రాణ మాపస్సు. ప్రాణభాగప్రాణమూర్తి వాక్కు. వాగ్భాగవాక్మూర్తి అన్నాన్నాదము. ఈమూటి (అయిదిటి) మొత్తము బ్రహ్మాత్మ. ఈమూటను అక్షరప్రాధాన్యము. కనుక దీనిని అక్షరసంస్థ యనవచ్చును.

3. మనఃప్రాణవాగ్ధృతివాక్కుపేరు శుక్రము. ఇందలిమనో భాగము మనోమయీవాక్కు. ప్రాణభాగము ప్రాణమయాపస్సు. వాగ్భాగము వాక్మయాగ్ని. ఈమూటిమొత్తము శుక్రాత్మ. ఇందుక్షరతత్త్వము ప్రధానము కనుక నిది క్షరసంస్థ యనవచ్చును.

మనోఽనచ్చేదముచే నమృతాత్మ జ్ఞానతంత్రాధ్యక్షము. ప్రాణానచ్చేదముచే బ్రహ్మసత్యాత్మ క్రియాతంత్రమునకు ప్రభువు. వాగనచ్చేదముచే శుక్రాత్మ యర్థతంత్రమునకు ప్రభవ

ప్రతిష్ఠాపరాయణము. ఈమూడు నొకేయాత్మ - ఒకదానికే మూడురూపములు. చూడుడు:-

(1) { ఆనందవిజ్ఞాన మనస్సులు, మనఃప్రాణవాక్కులు,
అవ్యయ { అవ్యయాక్షరాత్మక్షరములు:- మనస్సు - జ్ఞాన
ప్రధానము { తంత్రము, అమృతమ్, సత్యస్యసత్యం.

(2) { మనఃప్రాణవాక్కులు- మనః ప్రాణవాక్కులు,
అక్షర { ప్రాణాపః, వాక్, అన్నాన్నాదః - ప్రాణః -
ప్రధానము { క్రియాతంత్రము; బ్రహ్మ - బ్రహ్మసత్యం.

(3) { వాగాపోగులు, మనఃప్రాణవాక్కులు, వాగా
ఆత్మక్షర { పోగులు, వాక్, అర్థశంత్రము, శుక్రమ్ - దేవ
ప్రధానః { సత్యం.

ఈ మూడాత్మ వివర్తములును, అధ్యాత్మ సంస్థయందలి ప్రత్యేక - శారీరక - శరీరము లను మూడువివర్తము లగు మూల స్తంభములు. (1) శుక్రావచ్ఛిన్న దేవసత్యాత్మ నిరూపకము చతుర్వేదసంహితాయుక్త బ్రాహ్మణభాగము. 2. బ్రహ్మ వచ్ఛిన్న బ్రహ్మసత్యాత్మ నిరూపకము ఆరణ్యకభాగము. 3. అమృతావచ్ఛిన్న నిరూపకము సత్యస్యసత్యాత్మనిరూపక ముపనిషద్భాగము. ఇట్లు నాల్గుభాగములు గల యొకే వేద శాస్త్రము, తంత్రభేదముచే అశ్లోకపురుషుని మూడుతంత్రము లను స్థూలారుంధతీ న్యాయమున నిరూపించుచు తన వేద శాస్త్రస్వమును సిద్ధముగావించుకొనుచున్నది.

వేదోక్తాత్మతంత్ర త్రయోపబృంహణకై త్రితంత్రదర్శన శాస్త్రము ప్రవర్తిల్లినది. 1. వైశేషికతంత్రము. స్థూల, దేవసత్యాత్మ ఆత్మధర్మములను, 2. ప్రాధానిక తంత్రము సూక్ష్మ బ్రహ్మసత్యాత్మ యాత్మధర్మములను, 3. శారీరక తంత్రము నిగూఢ సత్యసత్యాత్మ ధర్మములను నిరూపించును. అవాంతర తంత్రములున్నను వేదశాస్త్రమొకటియే. అందు పరస్పరవిరోధమునులేదు. అట్లే అవాంతర తంత్రములున్నను దర్శనశాస్త్రమొకటే - అందును విరోధములులేవు.

1

- | | |
|---|------------|
| 1. సత్యసత్యాత్మ - అమృతం - పురుషః - | } అశ్వత్థః |
| 2. బ్రహ్మసత్యాత్మ - బ్రహ్మ - ప్రకృతిః - | |
| 3. దేవసత్యాత్మ - శుక్రం, ప్రకృతివికృతిః | |

2

1. సంహితానుగత బ్రాహ్మణభాగము:- శుక్రాత్మ నిరూపకం - అర్థతంత్రం - వాఙ్మయం-క్షరప్రధానం.
2. ఆరణ్యక భాగః - బ్రహ్మనిరూపకః - క్రియాతంత్రం - ప్రాణమయం - అక్షరప్రధానమ్.
3. ఉపనిషద్భాగః - అమృతాత్మనిరూపకః - జ్ఞానతంత్రం - మనోమయం - అవ్యయప్రధానమ్.

3

1. వైశేషికము:- శుక్రాత్మనిరూపకము - స్థూలశరీర పరకము - వాఙ్మయమ్.

అక్షరప్రకరణమున బలింపబడిన దగుట నటబ్రహ్మ క్షరమన్నను బాధలేదు. ఇట్లు ప్రకరణ సంబంధముచే నవి సోపసృష్టములే. కనుక 'అథాతో బ్రహ్మజ్జానా' యం దనుపసృష్టరూపమున నున్న బ్రహ్మశబ్దము 'ఏకత్రనిర్ణీతన్యాయమున' క్షరమనుట దుస్సాహసముగాక మఱేమి?

కానిండు అది క్షరమే యనుచో:- 'సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ' 'నిత్యం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ' 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' అనుచో బ్రహ్మశబ్ద మనుపసృష్టముగదా! ఇయ్యది సచ్చిదానందవాచకము. క్షరమన్ననో సచ్చిదానందముగాదు. సర్వమూర్తియుగాదు. మరి:- అనుపసృష్టబ్రహ్మ క్షరమే యనుచో, నేశ్రుతియు జరితార్థము కాదు. అవ్యయ మను కొన్నచో నేవిపత్తియు నుండదు. అవ్యయానందకళ యానందము. విజ్ఞానకళ చిత్తు. మస్కప్రాణ వాక్సమప్తి సత్త. ఈ మొత్తము సచ్చిగానందము. కనుక, ఈ రూపములచే నవ్యయ మొకటే సర్వరూప మగును. అందువలన జివరకు:- ప్రకరణ విశేషములందు అక్షర - భూతి సంబంధములచే అనుపసృష్ట బ్రహ్మశబ్దముగాఁ విశ్రుతరూపమున బలింపబడిన అనుపసృష్ట బ్రహ్మశబ్దము కేవలము త్రిమూర్తి - అవ్యయప్రధానము నగు నద్వయబ్రహ్మకే వాచక మగును. కనుక శారీరకబ్రహ్మ అవ్యయమే.

అట్టిబ్రహ్మ:- మహామాయ - యోగమాయ లను భేదము లచే పరమాత్మ - జీవాత్మ యను నౌపాధికభేదము లొందును.

“ఈ సూత్రానంతరముననున్న 2. ‘జన్మాద్యస్వయతః’
3. ‘శాస్త్రయోనిత్వాత్’ 4. ‘తత్తుసమస్వయాత్’ అను
మూడు సూత్రములతో నీ నాల్గుసూత్రములు నొక యధికర
ణమునకు జేరినవి. ఇవి యేదో యొక తత్త్వము దెలుపును.
కనుక పాఠ్యప్రణాళింబట్టి యిది సూత్రచతుష్టయి యందురు.
ఇందు వ్యాసుడు బ్రహ్మను నిరూపింపనున్నట్లు జిజ్ఞాసాశబ్దమే
చెప్పుచున్నది. ఇటు బ్రహ్మ యన నేమి?

బ్రహ్మతత్త్వము, అవ్యయాక్షరక్షరములని మూడు భాగ
ములు. ఇం దిచట గ్రహింపవలసిన దేది? సూత్రగతమగు
నుపసర్గరహితబ్రహ్మశబ్దముంజూచినచో నీ ప్రశ్న గ తార్థమగును.
ఏవిశేషము లేకుండ బ్రయుక్తమైన బ్రహ్మశబ్దము క్షరవాచ
కము కాగలదు. ఉదాహరణము:— ముండకమునందలి ‘తస్మా
దేతత్ బ్రహ్మనామ రూపమన్నంచజాయతే’ అనుచో ననుప
సర్గ (విశేషరహిత) బ్రహ్మశబ్ద మున్నది. దీనికి ‘జాయతే’
ప్రయోగింపబడినది. వికారరూపమున బుట్టుట, ఉపాదానమై
యుత్పత్తిక్రమమునందు సమావేశమగుట అవ్యయునిపనిగాదు.
అక్షరుని పనియుగాదు. ఇక నది క్షరబ్రహ్మస్వరూప ధర్మము.
ఇట్టిసిద్ధిలో:— ‘ఏకత్రనిర్ణీతః శాస్త్రార్థః అన్యత్రోపకారకోభవతి’
అన్నట్లు, అనుపసృష్టమగు నీ బ్రహ్మశబ్దము నుపనిషన్నిర్ణ
యానుసారము క్షరబ్రహ్మపరకమనియే చెప్పవచ్చును.

మరియు:— గీతంబట్టి— అవ్యయుడు ‘పరబ్రహ్మ’, అక్షరుడు,
‘పరమబ్రహ్మ’, అక్షరునుండి వికసిల్లు నాత్మక్షరము ‘బ్రహ్మ’

అనబడెను. చూడుడు. వరుసగ: “పరస్తస్మాత్తుభావోఽన్యోఽవ్యక్తోవ్యక్తాత్సనాతనః” “అక్షరం బ్రహ్మపరమం” “బ్రహ్మక్షర సముద్భవం” ఇత్యాదులు బ్రహ్మ యక్షర సముద్భాసముట! అది క్షరమేగదా! ఇట్లు అనుపసృష్టబ్రహ్మశబ్దము గీతోపనిషత్తులమతమున క్షరబ్రహ్మయే యనుట న్యాయము.

ఇది యుక్తివాదము. ఇక వస్తుస్థితియుంజూతము. ఈ సూత్రమందలి బ్రహ్మశబ్దము క్షరవాచకమే యనవలయును. కనుకనే అవ్యహితోత్తరముననే సూత్రకారుడు ‘జన్మాద్యస్య యతః’ అనియెను. అనగా:- జిజ్ఞాస్యబ్రహ్మ జన్మ స్థితి లయ కారణ మగునది యనిగదా తాత్పర్యము!

సృష్టివిజ్ఞానానుసారము పరిణామియగు నాత్మక్షరమే విశ్వజన్మాదులకు గారణముగదా! కార్యమునకు బ్రభవప్రతిష్ఠాపరాయణ ముపాదానకారణముగదా! ఘటమునకు మృత్తువలె విశ్వప్రభవప్రతిష్ఠాపరాయణము ఆత్మక్షరమే. అవ్యయాక్షరు లపరిణాములగుటచే వై కారికవిశ్వజన్మాదులు వారినుండి కాజాలవు గదా! కనుక శారీరకతంత్రబ్రహ్మ క్షరబ్రహ్మయే యనవలెను. ఇక నాతంత్ర మవ్యయబ్రహ్మ ప్రతిపాదక మనుట చెల్లునా?”

సమాధానము:- ఒకే అవ్యయాత్మకు అవ్యయాక్షర క్షరము లన్నవి మూడు సోపాధికరూపములు. ప్రాధానికులు అక్షర క్షరము లవ్యయునకు వేరైన వనుకొనగా శారీరకము ముగ్గురు

నొకటే యను నద్వైతము జెప్పవచ్చినది. ఈ మూపురు నొక బ్రహ్మయే గాని వేరుగాదు. ఆ యొకబ్రహ్మయే క్షరభాగమున నుపాదాన కారణము. అక్షరభాగమున నిమిత్త కారణము. అవ్యయరూపమున నాలంబనమునై జగజ్జన్మాది కారణ మగుచున్నది.

నై శేషికులు కేవలము క్షరమును, ప్రాధానికు లక్షరమును కారణముగ నెంచి పురుషుని తటస్థుడనుకొని భేదవాదమే పురుషార్థ మనుకొనుచుండ, వ్యాసదేవు డా త్రిత్వవాదఖండన చేసి మూడు నొకే యద్వయబ్రహ్మ యనుకొండని ఘోషించుచు అనుపసృష్టబ్రహ్మను జన్మాదికారణ మని చెప్పెను. క్షరుడు జన్మాది హేతు వగుట కవ్యయు సనుగ్రహమే. అవ్యక్తా క్షరుడు మూలప్రకృతి యగుటయు సవ్యయ సమస్వయఫలమే. కనుకనే బ్రహ్మశబ్దమును వ్యాసమహర్షి జన్మాదికారణముగ జెప్పెను.

పోనిండు, ఆ బ్రహ్మశబ్దము కొంచెముసేపు క్షరవాచక మన్నచో 'తత్తు సమస్వయాత్' అనుదాని కర్థమేమి? సమస్వయ మేస్థితియందైనను ప్రకృతిపురుషులకే గదా! జన్మాదు లకు:- ఆలంబనకారణత అవ్యయదృష్టిచేతను, నిమిత్తకారణత యక్షరదృష్టిచేతను, ఉపాదానకారణత క్షర సమస్వయము చేతను సిద్ధమగునని యాసూత్రమువలన దెల్లమగును. చివరకు:- శారీరకబ్రహ్మ క్షరాక్షరావ్యములందేదియుగాక యీమూడును

దేనిరూపములో, ఏది తనవగు మూడు అభిన్నరూపములచే జన్మాదుల కుపాదాననిమిత్త ఆలంబనకారణ మైనదో ఆ సచ్చిదానందమే బ్రహ్మపదార్థ మనియు సిద్ధమగుచున్నది.

ఈ మూడు నొకే యవ్యయవివర్తములే. కనుక నీయవ్యయ దృష్టిచే శారీరక మవ్యయప్రతిపాదక మనవచ్చును. సచ్చిదానందము లవ్యయుడే. ఇతనిం గ్రహించిన నన్నియు గృహీతము లగును. కనుకనే 'ఏకేన విజ్ఞాతేన సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతి' చరితార్థ మగుచున్నది. అటుగాక బ్రహ్మయన క్షరమే అనుకొన్నచో అక్షరావ్యయరూపములు దానివలన గ్రహింపబడవు. అక్షరక్షరము లవ్యయగర్భములోనివిగాని అవ్యయుడు వాని గర్భగతుడు గాడు. మరియు, 'ఆనందమయోఽభ్యాసాత్' అనుట పొసగదు. ఆనంద మవ్యయుని ప్రాతిస్వికరూపము అని అశ్వత్థసీరూపణావసరమున భూర్వము చెప్పియుంటిమి. కనుక శారీరకబ్రహ్మ అవ్యయుడే. ఆ శాస్త్ర మవ్యయవరకము.

ఇక:- గీతా, ముండకములనుండి చూపిన యనుపసృష్ట బ్రహ్మశబ్దముమాట యేమన్నచో:- ప్రకరణసంగతి నెరుంగకుండ నట్లనుకొనుట దుస్సాహసము. ఎట్లన:- అన్న, నామ, రూపములు భౌతికప్రపంచము. దానితో బంధింపబడిన బ్రహ్మశబ్దము క్షరవాచకమే. కనుకనే దానికి 'జాయతే' జేచ్ఛవలసి వచ్చెను. వాస్తవముగ:- అనుపసృష్టబ్రహ్మశబ్దము సచ్చిదానంద వాచకము. ఆ యర్థ మిటు బనికీరాదనియే శ్రుతి 'జాయతే' అన్నది. ఇట్లే 'బ్రహ్మక్షర సముద్భవమ్' అనుచో

అక్షరప్రకరణమున బలింపబడిన దగుట నటబ్రహ్మ త్తరమన్నను బాధలేదు. ఇట్లు ప్రకరణ సంబంధముచే నవి సోపనృప్తములే. కనుక 'అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా' యం దనుపనృప్తరూపమున నున్న బ్రహ్మశబ్దము 'ఏకత్రనిర్ణితన్యాయమున' త్తరమనుట దుస్సాహసముగాక మతేమి?

కానిండు అది త్తరమే యనుచో:— 'సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ' 'నిత్యం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ' 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' అనుచో బ్రహ్మశబ్ద మనుపనృప్తముగదా! ఇయ్యది సచ్చిదానందవాచకము. త్తరమన్ననో సచ్చిదానందముగాదు. సర్వమూర్తియుగాదు. మరి:— అనుపనృప్తబ్రహ్మ త్తరమే యనుచో, నేశ్రుతియు జరతార్థము కాదు. అవ్యయ మను కొన్నచో నేవిపత్తియు నుండదు. అవ్యయానందకళి యానందము. విజ్ఞానకళి చిత్తు. మన్మథప్రాణ వాక్సమప్తి సత్త. ఈ మొత్తము సచ్చిగానందము. కనుక, ఈరూపములచే నవ్యయ మొకటే సర్వరూప మగును. అందువలన జివరకు:— ప్రకరణ విశేషములందు అక్షర - భూతి సంబంధములచే అనుపనృప్త బ్రహ్మశబ్దముగాని పీఠ్యరూపమున బలింపబడిన అనుపనృప్త బ్రహ్మశబ్దము కేవలము త్రిమూర్తి - అవ్యయప్రధానము నగు నద్వయబ్రహ్మకే వాచక మగును. కనుక శారీరకబ్రహ్మ అవ్యయమే.

అట్టిబ్రహ్మ:— మహామాయ - యోగమాయ లను భేదము లచే పరమాత్మ - జీవాత్మ యను నౌపాధికభేదము లొందును.

కల్పితములగు నివి యొకటా? రెండూ? అనగా:- జీవేశ్వర భేద ప్రతిపత్తి వాస్తవికమా? కాల्పనికమా? వాస్తవముగ శారీరక తంత్ర మీ ప్రశ్నకు సమాధానము జెప్పనై యుపతరించినది. చివరకు:- ‘యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదన్విహ మృత్యోః సమృత్యుమాప్నోతి యథహ నానేపపశ్యతి’ అన్నది ప్రధాన లక్ష్యముగా గొని అద్వైతమును స్థాపించెను.

ఇక:- వైశేషికము క్షరమును, ప్రాధానిక మక్షరమును, అవ్యయ నిరూపణద్వారా శారీరకమద్వైతమును నిరూపించి వైవగా, బ్రహ్మజిజ్ఞాస శాంతించియే పోయినది. మఱి పిష్ట పేషణముగ, గీతయెందుకు? అన్నచో:-

సత్యమే: కాని, ఒకటియడిగెదము:- “క్షరాక్షరములచే విశ్వప్రపంచ నిర్వాహమగుచుండ నూరక అవ్యయపురుషుడను నొక స్వతంత్ర తత్త్వకల్పన మాత్రమెందుకు?” అందుకు “అక్షరము జడము. దానికి అవ్యయ సహయోగములేక పని జరుగదు. కనుక అవ్యయు నంగీకరించితిమి” అందురా? అంగీకరించుట వలననే జడ చేతన వ్యహారము సత్యమగుచో ప్రకృతినే చేతనమని యంగీకరింపరాదా? “కాదు, జ్ఞానమన్నది క్రియకంటె వేరై సతత్త్వము. ప్రకృతి జ్ఞానమయి యనుచో నది పని సేయజాలదు.” అనుచో, బాధలేదు “ప్రకృతియం దర్థభాగము చేతనము. అర్థము జడము” అనుకొందు. చక్కగా బనిజరుగును.

ఈవిధముగ సవ్యయుని యపూర్వతావిలక్షణతావశ్యకతలు శారీరకము ద్వారా సిద్ధము సేయజాలము. ఇదే యాదర్శనము

యొక్క అకృతస్సిత-ఈలోపముం బూరింపనే గీతయవతరించెను. ఈవిషయ మీవరకు విస్తృతమైనదే. ఇట్లు అన్ని తంత్రములును వానివాని స్థానములందుండి యన్ని విధములచే సమస్వయము నొందుచున్నవి.

లేదా, ఒక కోశమునకు, మూడుకాండలు, ఒకవేదమునకు మూడుపర్వములు. అట్లే ఒకదర్శనమునకు మూడుతంత్రములు, ప్రతితంత్రమునకును సూత్రము - కారికయని రెండు భేదములు. ఇట్లు దర్శనపర్వములు మూ డనుటకు ఆరు అగును. సూత్రము - కారికకలిసి యొకేగ్రంథము. అట్టి మూడు గ్రంథములు నొకటియై ఆస్తికదర్శనశాస్త్ర మగును. ఎట్లన:- వైశేషిక - ప్రాధానిక - వేదాంత సూత్రగ్రంథములకు వరుసగ ఔలక్య - షడధ్యాయ - శారీరక సూత్రము లనియు పేరులు. వీనికి కారికానిర్మాతలు వేరువేరుగ నున్నారు. వైశేషికకర్తకు కణాదు డన్నది పౌరుషనామము. అతని జన్మ నామము ఉచూకుడు. కనుక నతనిది ఔలక్య దర్శనమందును. “లవ - శేష - కణా - ణవః” అను కోశానుసారము అణువులన్నను, కణములన్ననొకటే, అణువాదము మొదట నెదుట నుంచినవా డీయన. కణం = పరమాణువాదం, ‘ఆదత్తే’ అని యితనిం గణాదుడనిరి. అణ్వాదయనుట కంటె సిందుచ్చారణ సౌకర్యమున్నదికదా!

ఈయనకుబూర్వ మాత్మనుండియే విశ్వోత్పత్తి. ‘బ్రహ్మైవేదం సర్వం’ అనియే సిద్ధాంతము; దీనినొకవిధముగ ఖండించి

యీయన పరమాణువాదమును స్థాపించెను. పూర్వమీ
వాదము స్పష్టముగ లేకున్నను, వికారాక్షర - విశ్వసృట్
రూపమున వేదమున నందందు ఈవాదమునకు రూపాంతరములు
లభించును. కనుక నీవాద మవైదిక మనజాలము. కనుకనే
ఇది ఆస్తికతంత్రము.

కొందరీయన పరమదర్శిద్రుడై లేకిబ్రతుకు బ్రతుకువాడు కనుక
'కణా న త్తి' అని కణాదుడన బరగెనందురు. అది వారియజ్ఞాన
వైభవమును సూచించును. అద్భుతమగు పరమాణువాదము
నావిష్కరించిన, ఆనాటి సుసచ్చుద్ధ భారతదేశపు శాస్త్రవేత్త
యన్నాతురుడై తిరగెననుట పొసగునా?

పదార్థ విశేషకు గారణము పరమాణువులు. కనుకనిది వైశే
షికమందును. ఇదిశారీరక - ప్రాధానిక - న్యాయ - మీమాం
సాదుల కంటె బ్రాచీనమనిశోచును. అది న్యాయ్యముగూడను.
దృష్టి స్థూలమునుండియే సూక్ష్మమునకు బోవునుగదా? పౌరాణి
కుల కాలవాదముంబట్టియు నీవిషయమే ద్రువమగును.

“న వయః షట్పదార్థవాదినః వై శేషికవత్” ‘సమానప్రకృ
తేర్ద్వయోః’ ఆద్యహేతుతా తద్వారా పారంపర్యేన్యాయవత్”
“పరిచ్ఛిన్నత్వా న్న సర్వోపాదానమ్” సషట్పదార్థవియమః
తదోబ్బాహుక్తిః” నాణుసత్యతా తత్కార్యస్వత్రుతే” ఇ
త్యాదిసాంఖ్య సూత్రములంబట్టి వైశేషిక ప్రాచీనత సిద్ధ
మగుచున్నది.

ఇట్లే:- “మహద్దీర్ఘవ ద్బాహుస్వపరిమండలాభ్యామ్”

అను సూత్రవివేచనమున శారీరకముకంటెను నిది ప్రాచీనమని దోచును. వ్యాసమహర్షి తనయైతిహ్య గ్రంథమందు ఉలాకుని స్మరించి తద్దర్శనప్రాచీనతను సూచించెను. “ధౌమ్యో, విభాండో, మాండవ్యో, ఉలూకఃపరమో విప్రో మార్కండే యోమహామునిః” (భీష్మస్తవరాజము) సాంఖ్యమునకు సాంఖ్య కారికలు, శారీరకమునకు గీతలువలె నుండదగిన దీనికిగల కారి కాగ్రంథము నేడు విలుప్తమైపోయినది. దీనియతిప్రాచీనతయే యందుకు గారణమనవచ్చును.

రెండవది ప్రాధానిక సూత్రసందర్భము. షడధ్యాయ. ఇం దారధ్యానుములని పేరేచెప్పును. ఇదిగాక తత్త్వసమాసమను నింకొకటియున్నది. ఇందు 22 సూత్రములున్నవి. ఈరెంటి భేద ముచెప్పట కే నానిని షడధ్యాయయందురు. తత్త్వసమాసమను సాంఖ్యము వైశేషికముకంటె ప్రాచీనమని వివరముచున్నది. షడధ్యాయ సాంఖ్యప్రణేత అగ్నియొక్క యవతారమట.

“సనకశ్చసనందశ్చ తృతీయశ్చసనాతనః
కపిలశ్చసురిశ్చైవ వోధుః పంచశిఖితథా
శుక్లకృష్ణగతిర్దేవో యోబిధిర్తిహుతాశనమ్
అకల్మషః కల్మషానాం కర్తాక్రోధాశ్రితస్తుసః
కపిలంపరమర్షిం చ యం ప్రాహుర్యతయస్సదా
అగ్నిఃసకపిలోనామ సాంఖ్యయోగ ప్రవర్తకః॥”

తత్త్వసమాసకర్తకపిలుడు విష్ణువునవతారమట. “నారాయణః కపిలమూర్తి రశేషదుఃఖ హరణాయ జీవనివహస్య

సమోస్తుత్తస్మై” ఈయన దేవహూతిపుత్రుడు, మొదట దీనిని తనతల్లికిజెప్పెను, గీతఖండించిన దీ తత్త్వసమాసమునే, గీతోపదేశము మొట్టమొదట భగవంతుడు దేవయుగమందే కావించెను, అంతకు బూర్వమునుండియు నీకపిలనిష్ఠ ప్రచారమునందుండెను, ఈశ్వర కృష్ణకారికలు పడధ్యాయకి జెందినవని యెరుంగవలయును.

మూడవది శారీరక సూత్రము. కర్త భగవంతుడు, దీనికి కారికా గ్రంథముగీత. దీనికిని రచయితఅతడే. అయినను సిద్ధాంతము వాసుదేవ కృష్ణునిది. కృష్ణార్జున సంవాదప్రసంగమునందు వాసుదేవ కృష్ణోపదిష్ట సిద్ధాంతమును, వ్యాసుడేడువందల శ్లోకములుగ లిపిబద్ధము గావించె; నదియేగీత - శారీరక కారికా గ్రంథము.

సమ్యగ్దర్శనశ్శ్వము. దర్శనశాస్త్రమున కవచ్ఛేదకమనియు సమ్యక్ జ్ఞానత్వము, విజ్ఞాన శాస్త్రమున కవచ్ఛేదక మనియు జెప్పియుంటిమి. మరియు - వైశేషిక - ప్రాధానిక - శారీరకములు, మూడును ఆత్మసమ్యగ్దర్శనముం గావించు, దర్శన శాస్త్రములుగను, గీత, యాత్మ సమ్యజ్ఞానము గల్గించుచు విజ్ఞానశాస్త్రముగను, ఉన్నవనియు, దర్శనమందులేని సమ్యక్ జ్ఞాన విజ్ఞాన, సమ్యక్చరిత్ర్యానుష్ఠాన వ్యావహారి కోపయోగములను జెప్పి యాలోపహూర్తిం గావించునది గీతా విజ్ఞాన శాస్త్రమేయనియు, ఇందువలన నిది దర్శన మనక, దర్శనాంతర్గత మనియుననక స్వతంత్రశాస్త్ర మనియు జెప్పి

యుంటిమి. ప్రస్తుతము, పైనజెప్పిన వాద మిందుకు విరుద్ధముగ నున్నది. కనుక:-

సమాధానముగ:- గొంచెము వివరించెదము:- 1. సమ్యగ్దర్శన యుక్త - ఆత్మధర్మత్వము, దర్శనశాస్త్రమున కవచ్చేదకము 2. సమ్యగ్జ్ఞాన, సమ్యక్చారిత్రయ్యుక్త ఆత్మ ధర్మత్వమే విజ్ఞాన శాస్త్రమున కవచ్చేదకము. దర్శనములందు ధర్మము మొదటిదొకటే, గీతయందన్ననో దర్శనధర్మ, విజ్ఞాన ధర్మములు రెండునుండుటంజేసి, దానిని దర్శనమనియు, విజ్ఞాన శాస్త్రమనియుగూడ ననవచ్చును. కనుక నే అది - అపూర్వము, విలక్షణము స్వతంత్రము నంటిమి.

సవీన సంప్రదాయమును వెలయింపనెంచిన ప్రతి పూర్వాచార్యుడును, సమానవిషయకములనుకొని ప్రస్థానత్రయి నాధారముగ జేసికొని, తద్వ్యాఖ్యానములందు, తన మతముంబోషించుకొనుచు వచ్చెను. అట్టివారు, తమతమ మతములే యమ్మాటను గలవని యెంచిరి.

ఒకయద్వైతవాది ప్రస్థానత్రయి, కేవలము, నిర్గుణము, వ్యాపకమునగు పరాత్పర బ్రహ్మప్రతిపాదకమని వైదిక దృష్టి కశుద్ధమగు జగన్నిర్భాత్యముం జూటను. నిర్గుణ పరాత్పరతత్త్వమవిజ్ఞేయము. అందుశబ్దశాస్త్రమునకు గతియే లేదన్నపుడు ప్రస్థానములు దానిం బ్రతిపాదించుననుటెట్లు? దర్శనముదాక నేల? వేద, వేదసంప్రదాయ సంప్రవర్తకులు బ్రహ్మాదులును దాని నెఱుంగజాలరని శ్రుతివచించుచున్నది. చూడుడు:-

“సంవిదన్తి న యంవేదా విష్ణుర్వేద నవావిధిః
యతోవాచోనివర్తన్తే అప్రాప్యమనసాసహః”

“సంవిదాథ య ఇమాజ్జాన అన్యస్యస్మాద్ సుంతరం
2 భూవ సీమా కణ ప్రాచ్యతాజల్య చాసుత్పప ఉక్తి * సచ్చరన్తి”

పూర్వోక్త సోపాధి కావ్యయస్వరూపముజ్ఞాన నా వ్యాఖ్యాత
లెరుంగను. నాదిదృష్టియందు నిర్గుణ పరాత్పనుమ అన్యయుడు
అక్షుడు, అన్నియు సమానార్థకములు. విజ్ఞానదృష్టితోక సదార్థ
వృధకర్తణముతోక, ప్రస్తానత్రయ సమానమే అనికొన గీతను
వేదాంత దర్శనమును సుపాధితో బిల్చువాతో అదియట్టి
విప్రహేయగ్రంథము కాదందుము.

అటుగాక ప్రస్తానత్రయ అన్యయప్రతిపాదకమనుచు గీతం
దర్శనమందురేని యెట్టెట్లోనరియెయనవచ్చును. కారణము? అట్టి
దర్శనత గీతయందున్నది గదా! - కాని అది నిర్గుణపరకముగ
నెన్ని దర్శనమనుచు పరాశురా వ్యయాక్షరము లన్నిటిని
నొకేవిలువకు దూచుచో నూరుకోబుద్ధి ఘట్టదు.- అందువలననే
ఆరంభమందే గీతతో సమానతంత్రము లేదంటమి. కానిండు:
వ్యాఖ్యాత లేమనుకున్నను ఏసంప్రదాయమునకు ననుగాము
లముగాక కిశుద్ధార్థదృష్టితో మనము దర్శన సమ్మతాత్మ
పరీక్ష సేయవలసియున్నది. ఈదృష్టితో గీతను శారీరకమునకు
కారికాగ్రంథ మనవచ్చును.

సమాన తంత్రములయ్య నూత్రములకు గారికలకు విషయ

విశేషత కొంచెముండును. ఉదాహరణము - సాంఖ్యకారిక
లందు తదీయ సూత్రమూల సిద్ధాంతములన్నియు నున్నవి.
అట్లుండుట సహజము. అయినను అందలి యాఖ్యాయికలు
వైశేషికాదీశర తంత్రఖండనలు లేవు. ఎట్లన - సూత్రము
లందు -

సాంఖ్యమందలి నాల్గవయధ్యాయము ఆఖ్యాయికాధ్యాయము. ఇందు “రాజపుత్రవత్ తత్త్వోపదేశాత్” “పిశాచపదన్యార్థోపదేశాత్” “ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్” ఇత్యాదిగా షరాణములకు బ్రయమగు నాఖ్యాయికల మార్గమున దత్త్వప్రదర్శనము గావింపబడినది. ఇక: బంచమాధ్యాయము “పరపక్ష నిర్జనాధ్యాయము” ఇందు పరమతఖండనయు స్వపక్ష స్థాపనయు నున్నది. కాని కారికలందివి లేవు. ఇదే విశేషత. ఈకారికం జూడుడు.

“సపత్యాంకిలయేర్థాః తేర్థాఃకృత్సస్య సృష్టితంత్రస్య
ఆఖ్యాయికావిరహితాః పరవాదవివర్జితాశ్చపి” (72)

ఇక - శారీరక సూత్ర - గీతాకారికలందు విశేషతం
జూడుడు - శారీరకసూత్రము ప్రత్యేగాత్మ-పరమాత్మలకంశాంశి
భావమున సభేదము జూపనెంచును. “అంశోనానాత్వాత్”
షోడశీబ్రహ్మ జీవేశ్వరభేదమున రెండుగా దోచును. శారీరక
ముంబట్టి జీవుడంశ - ఈశ్వరుడంశి. జీవుడనయవము ఈశ్వరు
డవయవి. అవయవ మవయవితో వేరుగాదు, శరీరమవయవి.

ముఖ నాసాకర్ణాదు లవయవములు. అవయములందీసివైచిన అవయవి జాడయే యగుపడదు. మాటనరుసగు రెండుగాని వాస్తవమున కవయ వాచయపులు రెండునొకటే - భేదసహిష్ణు అభేదము తాదాత్మ్యము.

నాసాచక్షుః శ్రోత్రాది సమష్టి శరీరమయినను ఇంద్రియైక్కోక్కటియు శరీరము గావు. ఇదే రెంటికినిభేదము. అవయవములు పరస్పరభిన్నములు. అవయవి యభిన్నము. వృక్షసమష్టిననము. ప్రత్యేకవృక్షము వనము కాదు. ఈయాధారముననే వేదోక్త భిన్నదేవతా వాదము సురక్షితమై యున్నది. అగ్ని ఇంద్ర మిత్ర వరుణాదు లీశావయవములు. అందరు నీశ్వరులునై యున్నారు. కాని అగ్నియింద్రుడు - ఇంద్రుడగ్నియుగాడు. కనకనే “గుణానాంచ పరార్థత్వా దసంబంధః సమత్వాత్” అను న్యాయము వాడుకకువచ్చినది.

అంశరూపజీవసమష్టి యీశ్వరుడు. కాని, ప్రత్యేకజీవుడు నీశ్వరుడనజాలము. సూర్యున కభిన్నములగు రశ్మిలు పరస్పరము భిన్నములు, తరంగసమష్టినముద్రము గాని తరంగము సముద్రము కాదు! ఆయనయు నేనునొకటే కాని, నేనాయనవాడను ఆయన నావాడుకాదు. అందరివాడును. తరంగములు సముద్రముగాని, తరంగములది సముద్రముకాదు. ‘సత్త్వహంతేషు. తే మయి’ అనుటలో రహస్యమిదే. దీని నద్వైతా చార్యులిట్లు వ్యక్తీకరించిరి.

“సత్యపి భేదాపగమే నాథ! తవాహం, నమామకీనస్తవ్యమ్.

సాముద్రోహితరంగః, క్వచ న సముద్రో నతారంగః”

గీతాశాస్త్ర మియభేదవాదమున విశ్రమింపదు. అది:-
 శారీరక (జీవాత్మ) ప్రత్యగాత్మ (పరమాత్మ) ల స్వరూపమును
 విమర్శింపుచు, అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు వినర్తము
 లను మనయెదుట నుంచి చివరకవ్యయుని వైజ్ఞానిక స్వరూప
 మును జూపి, యిరువు రవ్యయులకు సభేదముంజెప్పి అవ్యయా
 క్షరాత్మక్షరముల మూటికి నవ్యయ విభూతిత్వము సిద్ధము
 గావించుచు, బుద్ధియోగము ద్వారా, శారీరకావ్యయునకు,
 తదభిన్న ప్రత్యగాత్మావ్యయప్రాప్తియొక్క వ్యావహారికోప
 యోగముం జూపుచు, నిరూపణీయ విషయసమాప్తి జేయు
 చున్నది. శారీరక మునకువలె గీతకు ముఖ్యలక్ష్య మభేదవాదము
 కాదు. మరేమన:- అవ్యయస్వరూప ప్రతిపాదనము, తత్త్వాప్త్యు
 పాయభూత బుద్ధియోగనిరూపణము, దాని ముఖ్యలక్ష్యము.
 ఈదృష్టితో శారీరకము - తత్కారికయగు గీతయు సమాన
 తంత్రము లయ్యును వేరై యున్నవి.

పూర్వము చెప్పినట్లు క్షరముంజెప్పు నై శేషికముకంటెను,
 అక్షరముం జెప్పు ప్రాధానికము కంటెను, శారీరకమవ్యయ
 వాది యననచ్చును. గనుక అవ్యయప్రతిపాదక గీతాశాస్త్రమును
 దీనికికారికాగ్రంథమని యంగీకరింప వచ్చును. కాని, సూక్ష్మ
 దృష్టితో జూచినచో:- శారీరక తంత్రదృష్టి కేవలము అభేద

వాద ప్రతిపాదనను విడచి విశుద్ధావ్యయుని పై లేదని తేలును. తదీయ విజ్ఞానస్య బహుపదార్థము వ్యాపకమనుటయు, 'ఆనంద మయోఽభ్యాసాత్' ఇత్యాదిగా, అంశికరూపమున ముఖ్యాన మది యానందమూర్తియగు సవ్యయుని వంక కాకర్షించు చున్న దనుటయు సరిగ్గా. కాని, అందు విశుద్ధావ్యయ 'స్వరూప స్పష్టప్రతిపాదన లభింపదు. మరియు:- 'అక్షరధియా.....' "తత్తుసమన్వయాత్" ఇత్యాదులను జూచినపుడు, దాని దృష్టి యక్షరమునందే గలదనియు జెప్పుటకు వెనుదీయము. ప్రాధాని కుల సర్వస్వమగు నక్షరముతో నిది విరోధించి, పురుషప్రకృతి భేదవాదమును నిరాకరించుటయుం దిది పూర్తిగ సఫలత నొందినను, విశుద్ధావ్యయశాస్త్ర మొక్కగీతయే అందుము.

వై శేషికము క్షరమువరకును, ప్రాధానికమక్షరమువరకును, బరువెత్తి శ్రాంతినొందగా, 'శారీరక మక్షరధియా' అవ్యయ ప్రతిచ్ఛాయం జూపి మానముం దాల్చినపుడు, విశుద్ధావ్యయ వైజ్ఞానిక నిరూపణార్థము గీతవెలసినది. గీతాసిద్ధాంత మాంశి కముగ శారీరకమును సమర్థించును. గాన గీతకు శారీరకమును విమర్శించు నావశ్యకములేదు.

ఇందు ప్రాధానికతంత్రవిమర్శ కావలసినంత యున్నది. కాని, అవ్యయసిద్ధాంత విరుద్ధములు గాని ప్రాధానిక సిద్ధాంతములను లోకసంశ్రాహకుడగు భగవానుడు తనగీతయందు సమావేశపరచెను. తక్కినవానిం ద్రోచివై చెను.

ఉదాహరణము:- సాంఖ్య “అవ్యక్తమునుండిసృష్టిప్రవృత్తి” యని. గీతయు ‘అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః సర్వాః ప్రభవంతి’ ‘అవ్యక్తాదీచిభూతాని’ అనియెను. పెక్కులేల, సాంఖ్యుల రెండుసిద్ధాంతములను దప్పించి తక్కిన యన్నిసిద్ధాంతములను గీత యాదరించెనన్నను బాధలేదు.

సాంఖ్యసిద్ధాంతానుసారము పురుషుడు (అవ్యయుడు) భోగ్యమగుజగత్తునకుభోక్త. అక్షరనామకావ్యక్తతత్త్వము భోగ్యపదార్థజనకము. అర్జించునదొకరు. భోగించునదింకొకరు. మొదటనే భగవంతు డీ సిద్ధాంతమునకువిరోధి. ప్రకృతియన్నది కార్యమునకు బూర్వావస్థ కనుక, ఉపాదానకారణమునే ప్రకృతియనుటతగును. తరువాతిదగు కార్యావస్థవికృతి. కనుక ప్రకృతియొక్కకార్యమును వికృతి (విరుద్ధకృతి) యందుము. అనగా:- ప్రకృతి యుపాదానకారణము; వికృతి కార్యము నని నిష్కర్ష. ఇట్టిచో:- సాంఖ్యము అక్షరమును బ్రకృతియనుచు పరిణామియనుచున్నది. దానిదృష్టిలో అవ్యక్తాక్షరమే పరిణామి. అప్పుడే దానిం బ్రకృతియనదగును. ఈయక్షరము దానిదృష్టిలో పురుషుడు బ్రహ్మయగువాడకాదు. పురుషుడాత్మ-క్షేత్రజ్ఞుడు-చిన్మాత్రుడు - నిష్క్రియుడు - సృష్టియెడనుదాసీనుడు. ఇట్లు:- అక్షరమును ప్రకృతి (ఉపాదానకారణము) అనుటయు, అవ్యయునకు సృష్టిసంబంధము లేదనుటయు ననునీ రెండుసిద్ధాంతములును భగవంతుని దృష్టిలో గణింపదగనివి. ఈరెండుసిద్ధాంతములను గీత అంశతః ఖండించెను. అంశతః యేమి యన్నచో:- గీతయు

సవ్యక్తమునుండియే సృష్టినంగీకరించెను. సాంఖ్యము నంతే. కనుక సవ్యక్తత్వముచే రెండును అవిరోధములే.

ఇక ఖండనీయాంశ మేమన:- సృష్ట్యుపాదాన భూతావ్యక్తము నక్షరమనుకొనుట. ఈవిషయమున గీతాభిప్రాయ మేమన:- “అక్షరమక్షరమే (క్షరము=పరిణామి: కానిదక్షరము) అదియెన్నడునుపాదానము కాజాలదు. కనుక నిట యవ్యక్తమన నాత్మక్షర మనుకొనవలయును. జగదుత్పత్తిస్థితి భంగముల కుపాదానమదే. అదే పరిణామి - కనుకనే అదిక్షరమనబడును. అక్షరమును కారణమే. కాని అదినిమిత్తకారణము. ఈనిమిత్తకారణతా దృష్టితో “కృతేఃప్రాగవస్థా” అను నిర్వచనముచే దీనినిగూడ బ్రకృతియనుటకాపత్తితేను. కాని, ఈప్రకృతిని ఉపాదాన కారణత్వముచే ప్రకృతియనుట బొత్తిగాతప్పు”

ఈదృష్టితో సాంఖ్యప్రకృతివాదము సపరాప్రకృతినామ కావ్యక్తక్షరపరకముగ నెంచవలయును. గీతాసిద్ధాంతముంబట్టి అవ్యయాక్షరక్షరములు మూడును అవ్యక్తములనియే పేరువడినవి. “ఎరస్తస్మాత్తుభావోఽన్యోఽవ్యక్తో(అవ్యయః)ఽవ్యక్తాత్ (అక్షరాత్) సనాతనః” ‘అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యాహుః’ ‘అవ్యక్తా ద్వ్యక్తయః సర్వాః’ అయినను, సాంఖ్యావ్యక్త ముపాదానత్వమున బ్రయుక్తిము. ఉపాదానము క్షరమే కాని మరేదియు గాదు. కనుక సదియాత్మక్షరపరకమనుకొనుట యుచితము.

ఇట - సాంఖ్యవాది (అక్షరవాది) “శ్రుతిగూడ స్పష్టముగ

అక్షర ముపాదాన మనుచున్నది. దానికి గీతార్థము విరుద్ధమా చూడుడు:—

“యథాసుదీప్తా త్పవకా ద్విస్ఫులింగాః సహస్రశః ప్రభవంతేసరూపాః
తథాక్షరా ద్వివిధాః సోమ్యభావాః ప్రజాయంతే తత్రవైవాపియన్తి”

అన్నచో:— అటనేమున్నది? స్వమతపుష్టికై చేర్చిన యవ గ్రహముం దొలగించినచో మీయర్థ మెక్కడ నుండును! అక్షరము పరిణామియెన్నడు గాజాలదని గూశబ్దము, విజ్ఞానము గూడ జెప్పుచుండగ నీయవగ్రహబాధయేల? అందుము. కాదన్నచో పోనిండు. ఆపారమునేయుంచి యీసమాధానము వినుడు:—

అవ్యయ గర్భితాక్షర క్షరసమష్టిని విజ్ఞానశాస్త్రము ప్రజాపతియన్నది. ఈప్రజాపతికి:— “అర్థంహనై ప్రజాపతేరాత్మనో మర్త్యనూసీదర్థ మమృతమ్” అని లక్షణము. ప్రజాపతి యర్థభాగ మమృతము. ఇదేయక్షరము. అర్థభాగము మర్త్యము. ఇదేక్షరము. ఈ రెంటి సమష్టిరూప ప్రజాపతియే సృష్టికారణము. “ప్రజాపతి స్త్వేవేదం సర్వం యదిదంకించ” “ప్రజాపతి రకామయత సతపోఽతప్యత, సోఽశ్రామ్యత్”

ప్రజాపతియొక్క అక్షరక్షరములను నీరెండు రూపములందు క్షరముకంటె సక్షరమే వ్యాపకము “సత్వహంతేషుతేమయి” అన్నట్లు అక్షర గర్భమందు క్షరము ప్రతిష్ఠితము. కనుక అక్షరముగ్రహించినచో క్షరమును గ్రహింపబడును. కాని క్షరము

గ్రహించిన నక్షరగ్రహణము గాజాలదు. శ్రుతి సృష్టికి మూల కారణముం జెప్పవలయును. మూలకారణము ప్రజాపతి. అందు అక్షరక్షరములు రెండును గలవు. శ్రుతికి ప్రజాపతి యమృత భాగమగు అక్షరమునకు గూడ బ్రాహ్మణ్యము సూచింప వలసి యున్నది. కనుక నది 'తథాక్షరాత్' అనుట యావశ్యక మనుకొనెను. అక్షరముచే క్షరమును గృహీతమగును. అక్షర ప్రధానతయు దెల్లమగును. ఈస్థితిలో నీయాక్షేపణకేమియు మూల్యముండదు గదా?

ఇక:- “క్షర ముపాదానమనుట కాధారమేమి?” అన్నచో గీత అవ్యయుని పరబ్రహ్మ, అక్షరుని పరమబ్రహ్మ యన్నది. కనుక నిక పారిశేషిక న్యాయముచే బ్రహ్మ అనగా:- అవ్య యాక్షర ప్రకరణము నకుజెందిన యనుపసృష్టి బ్రహ్మశబ్దము కేలము క్షరవాచక మనుకొనవచ్చును. ‘బ్రహ్మక్షరసము ద్భవమ్’ “తస్మాదేతత్ బ్రహ్మ నామ రూప మన్నంచ జాయతే” ఇత్యాదులందలి బ్రహ్మ శబ్దము క్షరవాచకమే. ఈ విషయము ఈవరకు గతార్థమైనదియే.

ఇంతటితో ప్రకృతినాదము సమాప్తమైనది. ఇక సాంఖ్య సమ్మత పురుషుని జూతము. ఈపురుష సిద్ధాంతముంగూడ నాంశికరూపమున గీతఖండించినది. అవ్యయ పురుషుడు సృష్టి యందు ఉదాసీనుడని సాంఖ్యమువలె గీతయు సంగీకరించెను. ‘ఉదాసీనవదాసీన మసక్తంతేషు కర్మసు’ శరీరస్థాపికాస్తేయ నకరోతి నలివ్యతే”

అయినను అవ్యయుని ప్రయోజన మేమియు లేదని యది యొప్పుకొనదు. ఇతఁడేమియు జేయనివాడయ్యును జేయువాడే. “తస్యకర్తారమపిమాం విద్ధ్యకర్తారమవ్యయం” అందువలననే ‘ఉదాసీనవత్’ అన్నది. సర్వథా ఉదాసీనుడు గాడనుచున్నది. మరియు:— ‘మత్తఃపరతరం నాన్య త్కించిదస్తి ధనంజయ!’ “అహం సర్వస్య ప్రభవః” “ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయం” ఇత్యాదిగా అవ్యయుని సర్వేశ్వరత సిద్ధము గావించినది.

ఇంకొక ప్రశ్న ఏమనః— అపరిణామి, వ్యాపకుడు, ఆప్త కాముడు, ఆత్మకాముడు, నిత్యతృప్తుడు, ఉదాసీనుడు నగు వాడు స్త్రీకి నూల మనులెట్లు? అతనికి ఆ కామన యేల? అను నిత్యాది ప్రశ్నలకు సముచితోత్తరములు విచారణ సేయ నందున నాఖ్యము తన కారణతావాదము ప్రకృతితోడనే విశ్రాంతి నొందించెను. ‘యాదృశీ భావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ’ అన్నట్లు దానికి ఆ కారణతావాదము సరిగి నేయున్నది. ఈ ప్రశ్నలకు చక్కని సమాధానము లిచ్చుచు సవ్యయుని కారణతను స్థాపింపనై గీతాశాస్త్ర మవతరించెను.

ఇది సమస్వయ నిరుక్తి

షడ్వర్ణన వాద మౌలిక రహస్యము

దర్శనము లారే యనులెట్లు? అనుప్రశ్నను విజ్ఞానదృష్టితో విచారింపవలయునని మొదట ననుకొంటిమి. కాని, వ్యాఖ్యాతల

యనుగ్రహమువలన వేదశాస్త్రమువలె గలుపితమైపోయి, పరస్పరవైరముల నుత్తేజింపజేయు దర్శనములను సమన్వయము గావించిన పిదప విచారించితమని యెంచి యూరకొంటిమి. ఇంతకును:-

అస్తితత్త్వముంజెప్పునది యాస్తికదర్శనమనియు, ఆయస్తితత్త్వము 1. అవ్యయరూపమనస్సు 2. అక్షరరూపప్రాణము 3. ఆత్మక్షరరూపవాక్కు- అను మూడే విపర్తము లొందుచున్నదే గాని నాల్గవ యస్తివిపర్త మేదియు లేదనియు, ఈ మూటికి గ్రమముగ శారీరక ప్రాధానిక వైశేషికము లను మూడు తంత్రములును చాలుననియు, పూర్వమీమాంస, యోగము, న్యాయము అను మూడును దర్శనము లనుకొనుట భ్రాంతి యనియు నవగతమైనది. మరియు:-

ఇంకొకదృష్టితో జూతము:- జీవాత్మకు విశ్వాత్మదర్శనము జేయించుట దర్శనశాస్త్ర ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఈ విశ్వాత్మ అధిదైవతాధ్యాత్మాధిభూతము లని మూడు విధములు. ఈ మూడధికరణములను శారీరక ప్రాధానిక వైశేషికములు నిరూపింపగా నిక నేమున్నది? మీమాంసా యోగ న్యాయములు గూడ నీ మూటినే తెల్లము గావించినను వీని ముఖ్య లక్ష్యములు వేర్వేరుగ నున్నందున విశ్వాత్మదర్శనదృష్టితో నీమూడు నేక దేశీయములే. కనుక వీనిని దర్శనము లనజాలము.

ఉదాహరణమునకు:- పూర్వమీమాంసనుగొందము. దీని ముఖ్యలక్ష్యము. “కర్మవిధాయక వైదికాదేశ వాక్యేతిక ర్తవ్య

తలను సమన్వయించుట” అందువలన నది వైదికకర్మకాండ యొక్క యొక సువ్యవస్థిత స్వరూపమును మనయెదుట బెట్ట నెంచును. దాని ప్రధానోద్దేశ్య మాత్మనిరూపణ మగుచో దానిని ‘కర్మమి-మాంస’ యనరు.

ఇటనొక ప్రశ్న:- ‘అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛపా మద్జన’ “అంతరం మృత్యోరమృతం మృత్యానమృత మాహితం” ‘తదంతరస్య సర్వస్య తదుసర్వస్యాస్య బాహ్యతః’ ఇత్యాది శ్రౌత స్మార్త వచన ప్రమాణములచే అహంవాచ్య విశ్వాత్మ 1. అమృతలక్షణజ్ఞానము 2. మృత్యులక్షణకర్మ అను రెంటితో గూడినది. అందొకభాగము జ్ఞానము. వేరొక భాగము కర్మ. ఇట్టిచో కర్మ యాత్మస్వరూపమునకు వెలియైన దనజాలము. కనుక కర్మ నిరూపకమి-మాంస నాత్మదర్శన శాస్త్ర మనుటకు బాధ యేమి? అన్నచో:-

సమాధానము:- ఆ దృష్టితో శాండిల్యదర్శనముంగూడ నేడవదిగా సంగీకరింపవలయును. ఏమన, కర్మసూచక బ్రాహ్మణ వచనసమన్వయము మి-మాంసయు, భక్తిసూచకము లగు నారణ్యక వచన సమన్వయమును శాండిల్యదర్శనమును నేయును. భక్తియందు జ్ఞానకర్మలు రెండును గలవు. అవి యాత్మస్వరూప ములే. కనుక తన్నిరూపకమగునదియు నొక దర్శన మన వచ్చునుగదా!

వాస్తవమేమన:- శారీరక మన జీవాత్మపేరు. ఏతత్కల్యాణమునకు కర్మ ఉపాసన జ్ఞానము అను మూడు మార్గములు.

వీని సమ్యగ్దర్శనార్థము ఆయువునందలి మొదటి పాతికవత్సరములందు గృహస్థధర్మములకు వేరుగనుండి గురుకులమునందధ్యయనము గావింపవలయును. ఇదే యీ శారీరకాత్మకు మొదటి దగు బ్రహ్మచర్యాశ్రమము. పిమ్మట రెండవ పాతికవత్సరములందాకర్మ సన్మత్తింపవలయును. ఇది రెండవదగు గృహస్థాశ్రమము. మూడవ పంచవింశతీయం దుపాసనానుగామి యగుట మూడవదగు వానప్రస్థాశ్రమము. చివరిదగు నాల్గవ పంచవింశతీయందు జ్ఞానము నాశ్రయించి సన్యస్తధర్మదీప్తిత్తుడై బ్రహ్మతో తాదాత్మ్యమొంది ఆయువు నూరేండ్లను ధన్యము గావించుకొనును.

ఈ కర్మోపాసనాజ్ఞాన ప్రతిపాదకములు వరుసగ బ్రాహ్మణారణ్యకోపనిషత్తులు. ఒకే శాస్త్రము శారీరకాత్మోపకారకము. కనుక ఈ మొత్తము నొకే శారీరకశాస్త్రమందుము. ఈ మూడు వేదభాగములను సమన్వయించుటకు జైమిని శాండిల్య వ్యాసులు క్రమముగ 12-4-4 అధ్యాయములను రచించిరి. ఇవి ఒకే వేదశాస్త్రమును మీమాంస సేయవెలసిన మూడు తంత్రములు. కనుక, మొత్త మొకటే మీమాంసాశాస్త్రము. అందువలననే వీనికి వరుసగ పూర్వ మధ్య మోక్షోత్తర మీమాంసలనియు పేరులు వెలసినవి. ఇందుకు నొక గుప్తకారణము కలదు:-

ఆరణ్యకభాగ ముపాసనాప్రతిపాదక మంటిమి. గీత 'బుద్ధి యోగ'మని పిల్చు నీ నిష్కామోపాసన యొకవిధముగ జ్ఞాన

యోగమే:- ఈవిషయమును సూచింపనే అరణ్యక ముపనిషదంతర్భావముగ నాచార్యులెంచినట్లు 'బృహదారణ్యకోపనిష' దిత్యాది వ్యవహారముచే స్పష్టమగుచున్నది. కనుకనే మధ్యమగు భక్తి మీమాంసకు స్వతంత్ర వ్యవహారము లేదయ్యెను. ఇంతకును:-

మూడు నొకే మీమాంసాశాస్త్రము - ఒకే శారీరక శాస్త్రము. ఇందు ముఖ్యముత్తరమీమాంస, దీని ముఖ్యవిషయము జ్ఞానమూర్తి, అన్యయాత్మక. కనుక తక్కినతంత్రములిం దంతర్భూతములు, ఇదియంగి; అవి యంగములు, ఏక దేశీయములు. కనుక వీనిని సగతంత్రము లనజాలము. శారీరక గ్రహణముచే మూడును గృహీతములగును.

అశ్వధర్మన సంస్కరణాక్షరక్షరములని మూడుభాగములు, జ్ఞానకాండ వివరించుచున్నాను. ఈమూడాత్మధర్మములందన్నియు బ్రహ్మనిరూప సేయుచు తనదర్శనతంత్రము సిద్ధముగావించినై చెను. కాని, శాండియజైమియు, కేవలము మీమాంసయుండే శ్రాంతిహొందిరి. 'పరామరక్తిరీశ్వరే' అను శాండియజై భక్తిరూపముగా గావలసినంత చేసియు, ప్రాణ తంత్రాధ్యక్షమగు పక్షరమును స్పృశింపనైనలేదు. ఇట్లే 'చోదనాలక్షణార్థధర్మ' అను జైమిని, పూర్ణముగ గర్మమీమాంస యొసగించినను, వాక్తంత్రాధ్యక్షమగు తరముంగూర్చి యొక మాటయు నెత్తడయ్యె.

అట్టిచో:- అక్షరక్షరములనిరూపించు రెండుదర్శనములుండ వలయునను లోపము, ప్రాధానికవై శేషికములు, పూరించినవి. వానితోగూడి అవ్యయప్రతిపాదకమగు శారీరకతంత్రము దర్శన శాస్త్ర పూర్ణతకు హేతువయ్యెను.

ఇట్లు:- శాండిల్య - మీమాంసలు, భక్తి - కర్మలనే మీమాంసచేసి, అక్షరక్షరములను నిరూపింపనందున నీరెండును జ్ఞాన మీమాంసకమగు శారీరకసూత్రాంతర్భావము లయ్యెను. ఈదృష్టితో శారీరక - శాండిల్య - జైమినీయములు మూడును దర్శన మార్యాదాబహిర్భూతము లననచ్చునుగాని శారీరకము జ్ఞాన మీమాంసతోబాటుగ 'అథాతోక్తహృజ్జ్ఞానా' యనుచు అవ్యయాత్మ ధర్మనిరూపణ చేసినది. కనుక నది దర్శన మయ్యెను. దీనితో అక్షరప్రతిపాదక ప్రాధానికము, క్షరప్రతిపాదకవై శేషికము గూడ దర్శనమర్యాద నొందినవి. ఇట్లు:- ఆస్తికదర్శనములు మూడు, లేదా, ఒకే యాస్తికదర్శనమునకు మూడు భాగములు, అయినవి. ఇది:- “పూర్వ మీమాంస ఆత్మ ధర్మలక్షణకర్మ నిరూపకమయ్య నేల దర్శనము కాలేదు!” అను ప్రశ్నకు సమాధానము.

ఇక యోగశాస్త్రమును విచారింశము :- ‘చిత్తవృత్తి నిరోధము దీనిముఖ్యలక్ష్యమని ‘యోగశ్చిత్తవృత్తినిరోధః’ అను సూత్రము స్పష్టపరచును. శాండిల్యజైమిని మీమాంసల ట్లిదియు, అవ్యయాక్షరక్షరములందు దేనినైన ముఖ్యలక్ష్యముగా నుంచుకొనక “జీవాత్మ చిత్తస్థిరత నెట్లు పొందును?

ధారణా - ధ్యాన - సమాధుల యేకత్రసంయమన మెట్లు లభించును? అణిమాదిసిద్ధి ప్రాప్త్యుపాయములేవి? ఇత్యాది ప్రశ్నలకు సమాధాన మిచ్చుటయందే గతార్థమయ్యెను.

ఎంతగా జూచినను, మీమాంసను శారీర కాంతర్భావ మన్నట్లు దీనిని పూర్వసాంఖ్య ప్రవచనాంతర్భావ మనవచ్చును. సాంఖ్యములు రెండంటిమి. 1. తత్త్వసమాసము. ఇదియుత్తర సాంఖ్యము, ప్రాచీనము, నేశ్వరసాంఖ్యము 2. షడధ్యాయి. ఇది యర్వాచీనము, పూర్వము, (ఇక్కడిది) “ఈశ్వరాసిద్ధేః” అనుసార మనీశ్వరసాంఖ్యము. యోగశాస్త్రమున కిందే యంత ర్భావము. దీనికైవల్య జ్ఞానమునకు సమకృత్రితము నీ యోగమునిరూపించును. కైవల్యజ్ఞాన మెట్లు రాగలదు? అనుటకు సమాధాన మీయోగశాస్త్రము. యోగ - సాంఖ్యములు పూర్వోత్తర మీమాంసలవలె సమానతంత్రములు. కనుకనే శారీరకదర్శనము సాంఖ్యముతో బాటుగ “ఏతేన యోగః ప్రత్యుక్తః” అని యోగముంగూడ ఖండించెను. ఇట్లు:- ఆత్మ ధర్మములు ముఖ్యోద్దేశ్యములుగ గొనక, సాంఖ్యమున కంగ మగు నీయోగము స్వతంత్రమనజాలము.

ఇకమిగిలినది న్యాయశాస్త్రము:- ఇదియెందును అంతర్భావముకాదు అగునన్నచో, నన్నిటియందును నగుచు, దీని ముఖ్య లక్ష్యము కథాప్రసంగము, మొదటనే ప్రమాణ ప్రమేయాదిగ పదునారుపదార్థములనుట్లేఖించెను. వాని కాత్మపరీక్షతో సంబంధము (ప్రధానముగ) లేదు. ఇతర విషయములతో బాటుగ

నాత్మయు సంగభూతము. 'ఆత్మ - శరీరము - ఇంద్రి యార్థములు' మొదలగు 12 భావముల నిది నిరూపించినను, దర్శన తంత్రములవలె నాత్మవిచారమునకు జోటిచ్చినను, ఈజున్నిటి యుపన్యాస విచారణయు కథా (వాది ప్రతివాదులందఱు శాస్త్రార్థము) రూపమునకే జేందినదికాని, ముఖ్యప్రతిపాద్యము దీని కాత్మకాదు.

నిశ్చేయసభావప్రాప్తి కారణము లని గౌతముడు చెప్పిన 16 పదార్థములందును, సంశయ, తర్క, వాద, జల్ప, విశంధ, జాతి, నిగ్రహ, హేత్వాభాసములుకూడ నున్నవి. ఆత్మజ్ఞానమందు వాదజల్ప విశంధాదులకు గూడ బనియున్నదా? 'నా సుధ్యాయాద్భహూన్ ఛబ్దాన్ వాచోవిగ్లాపసంహితత్' "హైతు కాన్ బకవృత్తీంశ్చ వాఙ్మతేణాపి నార్చయేత్" "త్రైవిద్యో హేతుకస్తర్కీ" "తర్కా ప్రతిష్ఠానాత్" - ఇత్యాదిగా నవి యాత్మజ్ఞాన ప్రతిబంధకములనిరిగదా! అట్టివాని బ్రతిపాదించు నిది యాత్మదర్శన మనశెల్లునా?

వేదముల సంగీకరింపక, తర్కజాలములచే, ఆత్మ - ఈశ్వర - పరలోకాదుల గూర్చి నాస్తికు లొనరించు నాక్షేపములకు యుక్తికి బ్రతియుక్తిన్యాయమున బరాస్తము గావింపనై తర్క శాస్త్రము వెలసినది. - శాస్త్రార్థవిజయమే యీశాస్త్రనిశ్చేయ సాధిగమము. ప్రతివాదము బరాస్తమొనరించుట దీని ముఖ్య లక్ష్యము. దర్శనతర్క శబ్దములకిదే భేదము. ఇదియు దర్శన మగుచో దీనిని తర్కశాస్త్రమనరు. పాశ్చాత్యులు గూడ

దర్శనమును ఫిలాసఫీ - తర్కమును లాజిక్ - అందురు; విధర్మము - నాస్తికుల - తర్కజాల ప్రభావము మనపై బ్రసరింపజాలకుండునంతటి బుద్ధిప్రాబల్యము మనకు గూర్చుటయే ఈ శాస్త్రోక్త్యశ్చక్రము.

పస్తతః దీనిని కథాశాస్త్రమనక న్యాయశాస్త్రమనుటే తగును. కారణము? మన్నాదులు మనకు న్యాయశాస్త్రమును (లా) ప్రదర్శనమాత్రముగ జెప్పిరిగాని యుపపత్తులను (మాలిక రహస్యములను) జెప్పరైరి. ఈలోపమిగాతమసూత్రసందర్భము పూరించెను. ఇందు మొదటిసూత్ర ముద్దేశమును తెల్లముగావించును. ప్రమాణము అనగా ఋజువుపరచునది. - ఋజువుపరువ ఒడునది ప్రమేయము. వానిసంశయ ప్రయోజనములను దృష్టాంతముతో సమన్వయించిన యనంతరము సిద్ధాంతముంజేరుదుము. వర్తమానన్యాయముకూడ దీనినిబాటించును.

కాని అవయవతత్త్వమునిది (వర్తమానన్యాయము) యెరుంగదు. నిర్ణయమునకుజెందు పంచావయవసిద్ధి నెరుంగుకయో స్వార్థప్రతిబంధకమనియో దీనికుద్వాసన జెప్పియున్నది. పంచావయవసిద్ధివలన సత్య - విధ్యలు, నీరక్షీరములట్లు నిర్ణీతములగును. కానిండు: చెప్పదలచిన దేమన - న్యాయశాస్త్రమును గూడ (అనగా, న్యాయవిభాగమునందు సర్వోచ్చప్రతిష్ఠనొందుటకాధారము సాధికారమునొసంగు న్యాయమును) దర్శనము - ఆత్మచర్చ - యనుకొని బుద్ధిమాంద్యమున ప్రభవముంబోగొట్టు

కొనువారు. భారతవర్ష జగద్గురుత్వమునకు ముఖ్యశత్రువు లనియే!

ఇంతటితో ఆస్తికదర్శనములు మూడేయని తెల్లమయినది. అటుగాక వ్యాఖ్యాతల ననుసరించి ఆత్మనుగౌణరూపమున జర్పించు నేకదేశీయములగు మీమాంసాన్యాయ యోగము లను దర్శనములన్నచో:- వ్యాకరణ - నిరుక్త - సాహిత్య - జ్యోతిషాదులు మాత్ర మేమిపాపముచేసెను? శబ్దముద్వారా బ్రహ్మపరిపాదన గావించు వ్యాకరణముంగూర్చి భర్తృహరి స్పష్టముగ జ్ఞాన - మోక్షసాధక మనుచున్నాడు:-

‘ఇదమాద్యంపదస్థానం సిద్ధిసోపానపర్వణాం
ఇయంసా మోక్షమాణానాం అజిహ్వరాజపథతిః
అత్రాతీతవిపర్యాసః కేవలామనుషశ్శతి’

పతంజలియు నీసిద్ధాంతముల నమర్థించెను. స్వయముగా వేదమును:- ‘శాబ్దేబ్రహ్మణినిష్ఠాతః పరంబ్రహ్మధిగచ్ఛతి’ అని యెను. ఇట్లే నిరుక్తాదులను ఆనుషంగికముగా ఆశ్మచర్చను లక్ష్యముగాగొన్నవి. ఇంతేగాక:- కావ్య - నాటక - కథా - సృత్య - వాద్య - ధనుర్వేద - ఆయుర్వేదాదు లన్నియు వేయేల భారతవర్షీయ గ్రంథములన్నియు జూచిన నన్నిటను ఆత్మపరిచ్ఛాయ సాక్షాత్కరించుచుండును. ఆస్తిక దేశమందలి శబ్దరచనా మాత్రమేదైనను అస్తి బ్రహ్మగంధముశోకనది యుండదు. అంతమాత్రమున నవియన్నియు దర్శనములనజనునా?

ఇట్టి దర్శనమూలభక్తియే కర్మత భారతవర్ష గౌరవము నీకడకు దెచ్చినది. కానిండు: ఇంతటితో ఆస్తికదర్శనచర్చయైనది. యిక సంక్షేపముగా నాస్తికదర్శనత్రయి గూడ జూతము.

నేడునాస్తికదర్శనములు చార్వాక - మాధ్యమిక - యోగాచార - సౌత్రాంతిక - వైభాషిక - అర్హతభేదమున నారు విధములు. ఇందు మధ్యవినాల్గును బౌద్ధదర్శనావాంతర పర్వములు. వీనిమొత్తము లోకాయతీకమందురు. ఇదొకటే. ముఖ్యము. శిష్యభేదముననైన నాల్గుపర్వములకు సంత మహత్వములేదు. దీనిమూలాచార్యుడు గౌతమబుద్ధుడు. కనుక నిదియొకటియే దర్శనము. అర్హతమును - జైనదర్శనమనియు స్యాద్వాదమనియు నందురు. ఇట్లు ఆరిటికి:- చార్వాక - లోకాయతీక - స్యాద్వాదభేదముచే నాస్తికదర్శనములు మూడేయగును.

విజ్ఞానదృష్టి కట్లనుట తగును. ఆస్తికదర్శన ప్రకరణమందుల్లేఖింపబడిన యస్తితత్త్వమునకు రస - బల ప్రధానతంబుట్టి రెండురూపములు, రసాత్మికయగు సత్తపేరు ఆత్మ. బలాత్మిక సత్తపేరు విశ్వము; విశ్వముయొక్క ఆత్మయు సత్తారూపమే. కాని యిందు రివమునకు బ్రధానత. స్వయముగా విశ్వమును సత్తాత్మకము, సత్తాశ్రితము. కాని, ఇందు అర్థశక్తిరూప బలమునకు బ్రాధాన్యము. కనుకనే నాస్తికదర్శన సన్ముత సత్తకు 'అర్థక్రియాకారిత్వంసత్' అని లక్షణమున్నది.

ఆత్మసత్త మనః ప్రాణవాఙ్మయి; విశ్వసత్త రూపకర్మనామ ము. నామరూపకర్మ సమస్తీయే వైకారికవిశ్వము. దీని గర్భమందు, మనఃప్రాణవాఙ్మయి సత్త లక్షణబ్రహ్మ (ఆత్మ) ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. ఆత్మ దానికే అమృతరూపము. అస్తి రూపము, విశ్వము దానికే మర్త్యరూపము, నాస్తిరూపము. అస్తి సత్తు; నాస్తి అసత్తు; “ఏదసచ్చాహమస్తుస” అన్నట్లు ఆ యహం పదార్థమే (ఆత్మయే) సత్తు - అసత్తు. ఆత్మా (అస్తి) విశ్వము (నాస్తి) యు నైయున్నది. సదాత్మానుగ్రహమున నసద్విశ్వము సత్కుగనై సత్కుమగుచున్నది. ‘నామరూపే సత్యమ్’ అని శ్రుతియు వాకొన్నది. విశ్వముసత్యము, విశ్వాత్మ దీనికి సత్యము. కనుక నది సత్యస్యసత్కుమ్.

1. ఆత్మసత్తయందలి నిరూఢమనోభాగమునుండి రూప వికాసము కలెను. ఇదే స్యాద్వాదదర్శన ముఖ్యలక్ష్యము. దర్శనమునకు విషయమురూపమే. దర్శనమువలననే జ్ఞానోదయ మగును. చారిత్ర్యసంబంధము జ్ఞానముతోడనే - కనుక, రూప మునకు జెందిన యీదర్శన జ్ఞానచారిత్ర్యములను లక్ష్యముగా గొన్న యీస్యాద్వాదదర్శనము “సమ్యగ్దర్శన జ్ఞానచారిత్రాణి మోక్షమార్గాః” అని సూత్రించెను. ఆస్తికదర్శనములందు, నిరూఢమసత్తత్వ ప్రతిపాదకమగు శారీరకతంత్రమునకు ఏ స్థానముగలదో, ఆస్థానము, నాస్తికతంత్రము లందలి రూప తత్త్వ ప్రతిపాదకస్యాద్వాదదర్శనమునకు గలదు.

2. ఆత్మసత్తయందలి సూక్ష్మప్రాణభాగమునుండి కర్మ

వికాసము కల్గెను. ఇదే లౌకాయతికబౌద్ధ దర్శనమునకు ముఖ్యవిషయము. క్రియాయన్నది నాస్తి - అస్తి - నాస్తి అను మూడుక్షణములతో గూడినదై నాస్తి పారిమైయున్నది. క్షణిక - శూన్య - స్వలక్షణ - దుఃఖములు, కేవలము క్రియాధర్మములు. జ్ఞానమునండగాగొనని, అజ్ఞాన సమన్వితకర్మ ఫల క్రియ, తప్పక పైజెప్పిన నాల్గు ధర్మములకు జననియగును. కర్మతంత్రవాదియగు బౌద్ధుడు, విశ్వము నీదృష్టితో జూచును. కనుక “క్షణికంక్షణికం శూన్యం శూన్యం - దుఃఖందుఃఖం స్వలక్షణం స్వలక్షణం” అని సిద్ధాంతము గావించెను. ఆస్తికదర్శనములందు, సూక్ష్మప్రాణ ప్రతిపాదకప్రాధానిక తంత్రమున కున్న స్థాన మీ నాస్తికదర్శనములందు, కర్మతత్త్వప్రతిపాదకమగు నీ లౌకాయతిక దర్శనమునకు గలదు.

3. ఆత్మనత్తయందలి స్థూలవాగ్భాగమునుండి స్థూలతమ నామప్రపంచ వికాసముకల్గెను. ఇదే చార్వాక దర్శన ముఖ్యవిషయము. ఇది తమోగుణమున కాత్మ్యంతిక వికాసము. ఈధర్మతలముంజేరగనే సూక్ష్మజగత్తు కూడ నంతర్లీన మగునప్పటిక నాత్మకథకూడ నెక్కడ! దర్శనప్రకరణారంభమున నీమతప్రదర్శనము గావింపబడినది. ఆస్తిక దర్శనములందు స్థూలవాక్తత్త్వప్రతిపాదక వైశేషిక తంత్రమునకున్న స్థానము నాస్తిక దర్శనములందు నామతత్త్వాను యాయుగు నీచార్వాక దర్శనమునకు గలదు.

ఇట్లు మూడు తంత్రములు క్రమముగ మనః ప్రాణవాఙ్మయాత్మ సమ్యుద్ధర్మనముం జేయుంచుచు ఆస్తికములనియు, మూడు తంత్రములు క్రమముగ రూప కర్మ నామ మయవిశ్వ దిద్ధర్మనము గావింపుచు నాస్తికములనియు బేరొందినవి. ఆత్మ దృష్టిచే ఆస్తికములట్లు, విశ్వదృష్టిచే నాస్తికములుగూడ నుపాదేయములే. మానవమనస్సు స్థూలము సుండియే గదా సూక్ష్మముంజేర నేర్చును? భ్రమాభి నివేశవశమున ఆస్తికులు నాస్తిక దర్శనముల నాదరింపనిచో అస్తితత్త్వ మాలిక రహస్యమును వారు కలలో నైన నెరుంగ జాలరు. ఇట్లే నాస్తికు లాస్తికదర్శనానుగమనము సేయనిచో నెన్నిటికిని శాశ్వతానందాధికారులు కాజాలరు. కనుక నందరు నారుదర్శనముల నెఱుంగదగునని మామనవి.

దర్శనముల ద్వారా మనకు దీరవలసిన యభీష్టమేమి? పూర్ణపురుష దర్శనముగదా! అట్టిచో నీయారు దృష్టులతో మనః ప్రాణ వాక్ - రూప కర్మనామ ప్రతిపాదక - శారీరక ప్రాధానిక వైశేషిక స్యాద్వాదిక లౌకాయతిక చార్వాక - దృష్టులతో దానిసరయనిచో నది యన్నివిధముల నసంభవము. పదార్థ విజ్ఞానము గూడ నీదృష్టిపట్కము నామోదించుచున్నది. జడమో చేతనమో యేయేపదార్థమునై న ఉద్ధృద్ధోత్తర దక్షిణ పూర్వ పశ్చిమము లను నారుదిక్కులనుండి చూడనంతవరకు తదీయ సంపూర్ణ రూపముం జూచినట్లు కాజాలదు. ఏవస్తువుంబూర్ణముగా దర్శింప వలయునన్నను దాని

యూరుప్రక్కలం జిత్రింపవలయును. భారతీయుల షడ్దర్శన వాద మాలిక రహస్యమిదియే.

ఆత్మ ప్రజాపతి

రసః.	...	{ ... బలమ్.
అమృతమ్.	...	{ ... మృత్యుః
ఆస్తి	...	{ ... నాస్తి
శారీరకదర్శనమ్ మనః	...	{ ... రూపమ్ స్వాద్వాదదర్శనమ్
ప్రాధానికదర్శనమ్ ప్రాణః...	...	{ ... కర్మ- లౌకాయతీకదర్శనమ్
శైశ్వేషికదర్శనమ్ వాక్	...	{ ... నామ-చార్వాకదర్శనమ్
ఆస్తికదర్శనత్రయీ.	...	నాస్తికదర్శనత్రయీ
అత్మదర్శనమ్.	...	విశ్వదర్శనమ్.

ఇదిః షడ్దర్శన మాలిక షడ్దర్శన రహస్యమ్:
 రహస్యనిర్ముక్తి ప్రాజాపత్యశాస్త్రమిదం
 నాస్త్వస్తిసారమదర్శనశాస్త్రం

ఇతి ఆత్మనః దర్శనపరీక్షాసమాప్తా

వైజ్ఞానిక - ఆత్మపరీక్ష

“జ్ఞానంతేహం సవిజ్ఞాన మిదం వక్ష్యామ్యశేషతః
యద్విజ్ఞాత్వా సేహభూయోఽన్యత్ జ్ఞాతవ్యమవశిష్యతే”

విషయప్రవేశము

ఆత్మ స్వరూప జ్ఞానముంగూర్చి యెన్ని విప్రతిపత్తుల నెదుర్కొన్నను, యథార్థముగ నెఱుంగజాలనంత జటిల సమస్యయని మొదటనే యనుకొంటిమి. ఆత్మ ప్రతిపాదకములందు, వైదికమగు నుపనిషద్భాగ మొకటి. అది సర్వశ్రేష్ఠము జ్యేష్ఠముగూడ సగును. కాని, అందును ఆత్మ విషయమున గన్పట్టు విరుద్ధార్థ ప్రతిపాదక వచనముల సవలోకించినపుడు మనయాశ నిరాశగ బరిణమించుచుండును.

రెండవది: దర్శనశాస్త్రము, ఆస్తిక దర్శనమందలి మూడు తంత్రములును, ఒకవిధముగ నాత్మజిజ్ఞాసను శాంతి నొందింప జాలనివే యనదగును. వానియందొకే యాత్మ యొక్క ఊరా ఊరావ్యయఃపర్తములు నిరూపింపబడినను, అంత మాత్రమున మన మార్జ్యస్వరూప మూలభావముం జేరజాల కుంటిమి ఎట్లన:-

ఆత్మ:- భోక్తయేది? సాక్షియేది? తటస్థమేది? ఇంద్రియ సంచాలకమేది? ఏది బుద్ధిశ్రేయకము? శిశ్మప్రాణప్రతిష్ఠ యేది? ప్రేతభావము నొందునదియేది? ఏది మృతశరీరమందు నుండును?

పిండదాన విధానము దేనికి? ధర్మానుష్ఠానము దేనికొకటి? అభ్యుదయ ప్రత్యవాయభాగి యేది? ఈ విధములైన యనేక ప్రశ్నలు, దర్శన ప్రతిపాదితాత్మ స్వరూపము నెరిగిన యనంత రముగూడ నెప్పటియట్లు సురక్షితములై యుండుచున్నవి.

ఈవిప్రతిపత్తుల దొలగింపనై మూడవదగు నాత్మప్రతిపాదక శాస్త్రము; గీత యవతరించినది. ఇదియొక క్రొత్త యాత్మ స్వరూపమును మనయెదుట బెట్టలేదు. ఉపనిషత్తులే విస్తరించి యీయాత్మ ప్రపంచమును నిశ్శేషముగ నిరూపించెను. కాని అది రహస్యభాష- సాధారణాధి కాదులు దానినెరుంగ జాలరు. దర్శనశాస్త్రము స్పష్టీకరింపవచ్చెను గాని అది తన స్వాభావిక సమ్యగ్దర్శన మూల దర్శన పరిభాషంబట్టి తటస్థ రూపముం బెప్పుటతోడనే కృతకృత్యమైనది. ఇక సమ్యగ్జ్ఞాన సమ్యక్చారిత్రము లను రెండు పర్వములు నల్లే యుండిపోయినవి. అందువలన మనజిజ్ఞాసయు శాంతింపదయ్యె.

ఆలోపము గీత పూర్ణించినది. ఇంతేగాక దర్శనము చేసిన పనియు తనయందిమిడ్చుకొన్నది. కనుకనే అది, అపూర్వము, విలక్షణము, పూర్ణము, స్వతంత్రము నని పలుమరు చెప్పు చుంటిమి.

దర్శనశాస్త్రముపనిషత్తులకు గీతచేరినంత దగ్గరగ జేరలేదు. కనుకనే పద్యస్థానీయ సంకుచితౌపనిషదతత్త్వ ప్రతిపాదకము, గేయస్థానీయము నగు నీ విస్తృతశాస్త్రము గీతయని ప్రసిద్ధి నొందినది. వేదాంతిమభాగము కాకున్నను, 'భగద్గీతో'

పనివత్' అని పేరొందెను. - “అట్లయినచో:- ఉపనిషత్తులు - దర్శనములు, గీత, యు, వానిపైగల వ్యాఖ్యానములును ఆత్మ దర్శన, జ్ఞాన, చారిత్ర్యములను స్పష్టపరచుచుండగా మరల స్వతంత్రముగా నీయాత్మపరీక్షయేల” అన్నచో:

సమాధానము:-దర్శనప్రకరణారంభమందే చెప్పియుంటిమి.

వ్యాఖ్యాతలు:- ఉపనిషత్తు దర్శనము గీత పీఠి యన్నిటి సిద్ధాంతము నొకటే యని స్థిరపర్చుకొని తమ సాంప్రదాయిక సిద్ధాంతమును ముఖ్యముగా గొని, సమన్వయింప బాటుపడిరి. వారి వారి సంప్రదాయములకు బనికివచ్చు వచనము లందందు లేకపోలేదు. కాని వానికి ముఖ్యగౌణభేదము నెంచి వ్యాఖ్యానము సేయుట దురాగ్రహము.

గీత:- శాంకరులకు శుద్ధ జ్ఞాన యోగ గ్రంథము, రామానుజ, వల్లభ, మాధ్వ, నింబార్కాది వైష్ణవాచార్యులకు శుద్ధ భక్తిగ్రంథము. స్వతంత్రరాష్ట్రవాదులకు కర్మయోగగ్రంథము. ఇట్లే ప్రస్థానత్రయి, నేడు ‘నైకోఋషిర్యస్య వచఃప్రమాణమ్’ చరితార్థము గావించుచు, సందేహనివృత్తికి బదులు ప్రవృత్తికే కారణ మగుచున్నది. వ్యాఖ్యాతలు ‘గతానుగతికో లోకః’ సార్థకము గావింపుచు, దర్శనమర్యాదం దప్పక, సాంప్రదాయికాభినివేశమును విడువక తమ అపూర్వ ప్రతిపాద్య విషయ వంచితలులే యగుచున్నారు. కనుకనే మొదట దార్శనికాత్మ పరీక్ష గావించి యీ ప్రకరణ మారంభింపవలసి వచ్చినది.

ఆత్మస్వరూపము నెఱుగుటకు మూలాధారము వేద

శాస్త్రము. దాని నండగాగొని, గీతాప్రతిపాదితాత్మస్వరూపముంజేరుట చాల తేలికపని. అనగా:- వేదశాస్త్రము సమ్యగ్దర్శనరూపమున జేసిన యాత్మనిరూపణను దర్శనశాస్త్రము స్పష్టీకరించెను. ఇక వేదప్రతిపాదిత సమ్యక్జ్ఞాన, సమ్యక్చురిత మూలకాత్మ స్వరూపగానము (విస్తారము) గీతా శాస్త్రము చేసెను. విస్తృతమగు నీ స్మార్తోపనిషదాత్మకు మూలము సంకుచితమగు నుపనిషచ్ఛాస్త్రమే. ఉపనిషత్తు స్వతంత్ర శాస్త్రము కాదు. గీత కేవల ముపనిషదాత్మనిరూపణ మాత్రమే చేయలేదు. సంహితాయుక్త వేదమందలి బ్రాహ్మణారణ్యకోపనిషత్తులను మూటియందలి సోపాధికాత్మనిరూపణను గావించి 'కీమనైః శాస్త్రవిస్తరైః' అనిపించుకొన్నది.

ఇట్టిచో గీతాత్మస్వరూప పరిచయార్థము ఏసంప్రదాయాభినివేశమునను బడక, వేదవచన మీమాంసాదృష్టి కుండదగిన యర్థానుసారము ఆత్మయొక్క వైజ్ఞానిక స్వరూప మాత్మప్రియుల యెదుటబెట్టి పిమ్మట దానితో గీతాప్రతిపాదితాత్మ స్వరూపమును సమన్వయింతము.

ఇది విషయప్రవేశము

నిర్గుణాత్మనిరుక్తి

ఆత్మస్వరూపజ్ఞాన మనకు కల్గినపుడు విదితవేదితవ్యులు వేదమహర్షులు తచ్చాంతికొరకు పుట్టినదాదిగ మన కుపాసక

మగు 'న' కారము నెదుట బెట్టుటతో మనము విస్మితుల మగుచుండుము. పాశ్చాత్యులు నందువలననే తమ యిచ్చవచ్చినట్లు భారతీయ శాస్త్రవిషయమున నభిప్రాయములం గటాక్షించు వారు “ఆత్మశాస్త్రమందు ఘోరపరిశ్రమసేయగా లభించు పురస్కార మీ జన్మసిద్ధ సకారమా? అయినచో బుద్ధిమంతుడెవడు ఇందు వ్యర్థముగ గాలక్షేపము సేయును?” అందురు.

మంచియుక్తి! ప్రత్యక్షసత్యము! ఆత్మవిషయమున “నేతి నేతీతిహోవాచ” “యన్యమతం తస్యమతం” “విజ్ఞాత మవిజానతాం” ఇత్యాది శ్రేతోపనిషద్వచనములు 'న' కారమునే మన యెదుట బెట్టుచున్నవి. కాని, యుక్తివాదుల కొక విషయము మరువగూడనిది. ఏమన:- “జన్మసిద్ధసకారమునకును, ఆత్మసంబంధి సకారమునకును స్వరూపములందు అహోరాత్రముల కున్నంత యంతర మున్నది.”

ఆత్మసకారముం దెలియుటకు తప్పక ఘోరపరిశ్రమ సేయవలయును. మరియు, జన్మసిద్ధసకారము ఘోరనాస్తికుం చేయును. పరిశ్రమవలన లభించునాత్మ సకారము పరమాస్తికుం జేసి శాంతి చామ్రూఢ్య పట్టాభిషిక్తుంజేయును.

జన్మసిద్ధసకార మస్తిలక్షణాశ్చ ప్రతిద్వంద్వీ. ఆత్మసకార మాత్మసత్తానుగామి. కాదు - ఆత్మయే. పుట్టినది మొదలుగ నుపాసించిన సకారముమాత్రము? అదియు అస్తిమిశ్రితము. ఆ యస్తి దేనిది? నామ రూప కర్మమయ భౌతికపదార్థములది. భౌతికపదార్థములను 'అస్తి' అనుకొందుము. తదభావము

సకార మనుకొందుము. సరియే: మన యీ విశ్వానము నట్లే యుంచి శ్రుతి యించుకంత సంశోధన గావింపనెంచుచున్నది.

భౌతికవదార్థములపై మనము పెట్టియుంచిన అస్తిని సకారముపైనను, సకారమును మనమనుకొన్న భౌతికవిశ్వముపైనను ప్రతిష్ఠించినై చినది కించిద్వినిమయము!

భౌతికవిశ్వమందలి యస్తి - ఆత్మ యన్నది సోపాధికము. అందు విశ్వస్వరూపము బ్రధానముగనున్నది. ఈభౌతిక విశ్వమున కతిరిక్తముగ నున్న ఆత్మయొక్క విశుద్ధనిరుపాధికరూపమే, మనము సకారముగ నెంచియున్నదే, యథార్థతత్త్వము మన యభ్యాసము భూతభాగముపైనను, దాని (శ్రుతి) యభ్యాసము, యభావముపైను, నిలిచియున్నది. అనిగా, ప్రతివ్యంద్యులగు సోపాధికాస్తి - నాస్తిభావములపై నిల్చియున్నవి. ఇప్పుడు ఆ శ్రౌతసకారమును, అస్తిరూపముగ మన యెచుటనుంచినచో మనము దానిని నమ్ములము. కారణము? ఆ శుద్ధమగు 'అస్తి' ఇంద్రియాతీతము. మనమింద్రియగమ్యముం దప్ప తక్కినదానిని 'అస్తి' యను నలవాటులేని వారము. అట్టిచో శ్రుతి యొక నేమార్గ మవలంబింపవలయును? మన మెరింగిన సకారము రూపముననే అదిమనకు ఆత్మయొక్క నిరుపాధికరూపముం జూపవలయును.

నిర్ద్వింద్యమగు నీ శ్రౌతసకారము, తాత్వికముగా, శూన్యముకాదు. విశుద్ధసత్తయు, విశుద్ధఅభావమును ఒకటే తత్త్వము. భావమన:- భావన - క్రియ - బలము; ఈభావాత్మక

విశ్వముయొక్క అభావముగూడ నాయాత్మతత్త్వమే. భౌతిక పదార్థములు భావపదార్థములు. ఎట్లు? ఇందు, ఆ భావస్వరూపిణి కనుకనే. అభావశబ్దవాచ్యయగు సత్త ప్రతిష్ఠితమై యున్నందు వలననే. ఈయభావమే భావమునకు స్వరూపసమర్పకము. పట సత్తకుగారణము పటవ్యతిరక్త సర్వపదార్థాభావమే. పట మెందుకు బటమైనది? అది ఘటమత వృక్షాదికము కాదుకనుక.

ఆ మహాసత్తాత్మకము, కనుకనే, మహాభావాత్మకమగు నాత్మయొక్క యుదరమందు:- మహాసత్తాత్మకాకాశ పటల మందుభావాత్మక సక్షత్రాదులు అందందు ప్రకాశించునట్లు భావాత్మకపదార్థములు, అందందు బ్రతిష్ఠితములై యున్నవి. ఆకాశభూమకున్న స్వరూపమే ఆ యాత్మకు గలదని “మనో మయోఽయం పురుషః భాః సత్యః ఆకాశఆత్మా” ఇత్యాదులు స్పష్టపరచును.

ఆత్మ ఆనందమయము, భూమయు నానందమే, భౌతిక పదార్థములు పరిచ్ఛిన్నములు, వీనినుండి అమృతలక్షణభూమా భావము నాశించుట న్యర్థము. ‘నామృతత్త్వస్యాశాస్తి విత్తేన’ ఈయాకాశాత్మక భూమానందముం జూడుడు, అనుభవింపుడు!

మనము, అభావముగనెంచి శూన్యమను కొన్నది పూర్ణము. ఆనందకారణము నగుచున్నది. ఉత్తమభోజనాదు లానంద కారణము లనుకొందుము. కాని, ఆద్యంతము లవలోకించుచో ఆకాశాత్మక భూమయే ఆనందకారణము. యవగోధూ మాద్యోషధుల కాధారము ధరాతలము, దీని కాధారము

ఆకాశాత్మ. మనము తినుటకు, త్రావుటకు, విహరించుటకు, శరీరాంతర్బాహ్యములందు, తృప్తికి, వేయేల! అన్నిటికి, అన్ని యానందములకు మూలమేమి?

ఏకశయ్యాసన భోజనాదులు విసువుగొల్పు నెందువలన? ఈభూమాకాశాభావమే. విసర్జనమున, ఉపార్జనమున నానంద మెందుపలన? ఈభూమాకాశమే. ఈయాకాశవిభూతి కానం దింపని వాని నాత్మానందము తిరస్కరించును. వాడెన్నియో దినములు బ్రదుకడు; మనజీవితమందలి ప్రతిక్షణము నీయాత్మా నందరూపాకాశానంద సురక్షితము. పుట్టిన దానందమున, పెరి గిన దానందమున, లయించునదియు నానందముననే. ఈ యానందవ్యాప్తిని శ్రుతి యిట్లు చెప్పినది:

“అనందాద్ధ్యేవఖిల్విమాని భూతానిజాయంతే, అనందేనజాతాని జీవంతి, అనందం ప్రయన్త్యభిసంవిశంతి” (తై.ఉ.)

అయినను, “సంసారము దుఃఖసముద్రము. వ్యాకుల సంకు లము,” అని వినబడుచున్నది. ఆశ్చర్యము! నిక్కము! ఆత్మ నిత్యానందమగుచో నిదియేమి?” అన్నచో:- ఇది జటిలసమ స్యయే. సాంప్రదాయికు లేమనిరో!

అద్వైత్తులు:- ఇది (సంసారము) మిథ్య - మాయకము, కర్మ క్షణికము, దుఃఖమూలము. కర్మయున్నచో శాంతిలేదు. కనుక కర్మను వదిలి శుద్ధజ్ఞాన నిష్ఠంబూనవలయు. ‘నకర్మణా

నప్రజయూ ధనేన త్యాగేనై కేఽమృతత్వమానయః” అను దానిరహస్యమిదే:

మోటచదునకు మోతము, విశిష్టాదైత్యులు, శుభాద్వైతులు, దైత్యాదైత్యులు - అయ్యును వస్తువులై వ్యత్యాసము లగునాచార్యుల దృష్టి నుండు దుఃఖమూలకారణము:— జీవాత్మ తన యుపాస్యమగు పరమాత్మ యంగ్రహముచే వందితుడగుట, భగవన్నామోహితుడై “అహంకరోమి” యనుదర్పమున మత్తుడై ‘శనెంతటివాడవు, ఇదియంతయు జగన్నియంత యిచ్చా ఫలము, నేనై, యెంతిచ్చిపోవును వంచగలనా?’ అనుకొంక యుత్పథగామియై, ఆ నియంతచేదంకితుడై వ్యాధిభయశోకాది త్రస్తుడగుచు సాసారచక్రమున నిరుగుచుండును. అటుగా—

ఆ యనంతకళ్యాణగుణాకరుని, నిష్ఠేతుకజాయమాన కరుణావరుణాలయని యనుగ్రహముంగోరి సాంసారిక క్లేశనివృత్తి నొందవలయుచో మనోవాక్కాయముల నాయన సుపాసింపవలెను. అన్ని పనులనుజేయుము, నీయిచ్చను నిమిత్తముగ బెట్టక యేమిచేసినను భగవదర్పణము గావింపుము. సర్వత్ర భగవద్బుద్ధి - ననధాభక్తితో తదుపాసన, గావించుచో దుఃఖ మన్నదియుండదు, పరమశాంతి!

కర్మానుయాయులు, మిమాంసకులు:— “యజ్ఞతపోదానాది శాస్త్రీయ కర్మ హేళనయే దుఃఖమూలము. విశ్వమిశ్వరయజ్ఞ కర్మ, దానివలన నాయనవిశ్వసంపదకుభోక్త - ఆనందఘనుడునగుచుండ సతని యంశజీవుడు ఈశ్వరాజ్ఞాసిద్ధ వేదోక్తకర్మలను

యాశ్చ జీవనుష్టింపనలదా? కర్మయేగాక ఈశ్వరుని కింకొక
రూపమిది? 'కర్మేతి మిమాంస కాః' కర్మయే నిజమగు నుపాసన.
అదియే కావలసిన ఫలమిచ్చును. ప్రశాంతియు నెప్పుడు నేదోకర్మ
చేయుచున్నాడు. కాని ప్రకృతివిరుద్ధమగుటచే దుఃఖకారణ
మగుచున్నది. కనుక శాస్త్రీయకర్మల జేయదగును. యిహపర
సుఖములు రెండును లభించును. శ్రమయనుకొనరాదు. మహా
ఫలమున కీ మల్పశ్రమ యొకలెక్కలోనిదా? ఇంతచొక వ్యాపా
రములేను. జ్ఞానము కేవలము శాంతికిరణము గాజాలదు.
కర్మబంధములను ద్రెంపుటకు గర్మయేయండవలయును—''అని
యూపిధముగ:-

1. కొందరు విద్వాంసులు:- 'తమేవవిదిత్వాఽతిమృత్యు
మేతి నాన్యపంథావిద్యతేఽయనాయ' 'తమేవధీరోవిజ్ఞాయ
ప్రజ్ఞాంక్షరీతబ్రాహ్మణః' 'త్యాగేనై కేఽమృతత్వమానకుః''
నాన్యకృత్యకృతేన' ఇత్యాదులంబట్టి కర్మత్యాగ లక్షణ జ్ఞాన
యోగమే క్లేశనివృత్తికి ముఖ్యకారణమనియు,

2. కొందరు ప్రసన్నాచార్యులు:- "తతస్తు తనిష్కులం
ధ్యాయమానః" "సోఽప్వేప్యన్యః సవిజ్ఞాః తన్యః స ఉపాసితన్యః"
"తస్మై దేవాయ నమోనమః" "తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకః
ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశమ్" ఇత్యాదులంగొని భక్తి
పూర్వక కర్మాన్వితానమే సిద్ధిదార్పణమనియు,

3. కొందరు కర్మాభిమానులు:- 'కర్మన్నే వేహకర్మాణి'
అహరహః సంధ్యాముపాసీత - "జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గకామో

యజేశ” ఇత్యాద్యాదేశ వాక్యములంగొని ప్రవృత్తిమూలక
యజ్ఞాదిశాస్త్రీయకర్మలే శాంతికి మూలభూమికలనియు జెప్పా
నపుడు మనకు మూడునిర్ణయములు లభించుచున్నవి. అవిసంక్షి
ప్తముగా —

1. కర్మయేపరమశత్రువు. యేమియుజేయకున్న నే శాంతి
లభించును.

2. మనకాలమెక్కువగ భగవత్పూజాశుశ్రూషలందు విని
యోగించినచో సతదుప్రసన్నుడగును. ఈభగవ దనుగ్రహము
ననే పాపులమగు మనపాపములు పరిమార్చితములగును.

3. మనమీజీవితమున నిరంశిరముగ కష్టములకోర్చియైన
యజ్ఞాదికర్మప్రవృత్తులము గావలయును. ఈకర్మాతిశయముచే
పరలోక సుఖములభించును. అనియేర్పడును.

వీనియుపాదేయ తానుపాదేయతలంగూర్చిన మీమాంస
ప్రకృతముకాదు. కాని, ఈవిషయమున సంగ్రహముగ గొం
చెము చెప్పగోరెదము.

1. దుఃఖకాతరుడగు నొకసామాన్యాధికారి, (విజ్ఞానదృష్టి
తోనైనచో విశేషాధికారియే) కేవలజ్ఞానవాదమను నపస్వరా
లాపము నెన్నడు ననుగమింపజాలడు. శరీరేంద్రియయుక్తమగు
నాత్మ సర్వథాకర్మపరిత్యాగము నేసివేయుట యసంభవము.

2. ఇకభక్తిమార్గ మవశ్యముత్తమమే. కాని, పైజెప్పిన
యాభక్తియందు లోకసంగ్రహమన్నది బొత్తిగాలేదు. ఆబాల
జాలికావనితావృద్ధులందరు మృదంగతాళములంగొని నామ

సంకీర్తన పరాయణులగుచో వేదవిహిత చాతుర్వర్ణ్య ధర్మము పుష్పించి ఫలించు నవసరములభించునా? సమాజస్యవస్థకు జెందిన దండనీతి అర్థనీతి కలాకాశలము కృషి గోరక్ష - వాణిజ్య దులు పికిసించు నవసరమేది? మరియు:- వైజ్ఞానికదృష్టికి భగవంతుడు మనమెంతటి ఘోరపాపములను జేసినను చేతులు జోడించిసంతాపమాత్రనే వానినన్నింటిని త్షమించు నంతటిదయా భువునుగాడు మనమంచిచెడ్డలఫలము మనమనుభవింప జూచుచుండు నాశ్రీ పాత్రుడతడు. నిగ్రహనుగ్రహములంగావించు విమనక్కలే. వాస్తవమడిగినచో:- నిట్టిభక్తి మనలను కర్మశూన్యులను - సోమగులను జేయుచుండును. కొలదిమంది పరమభావ తాచార్యుల మహత్తామకాలికరహస్యము నెరుంగక వాగ్దోషములు గాగోరి యబలాటపడుట పిచ్చితనమనిపించుకొనును. వీతరాగులవలెదోచుచు పరమ భక్తులనిపించుకొను భక్తరాజులెందరో సాధారణమనుష్యులకంటెను క్లేశబద్ధులైయున్న వారిం బెక్కుర నెరుంగునుము. వాస్తవికానంద వంచితమగునిట్టిభక్తి కేమియు మహత్త్వముండదు. కారణము? ఇదిలోకవ్యవస్థను నిరోధించును. చాతుర్వర్ణ్యధర్మము సవహేళననేయును.

3. ఇకమిగిలిన ప్రవృత్తిమూలక కర్మవాదముంజూశిము:- ఇందు పదేపదే కాయక్లేశము నెదుర్కోవలయును. ఒకక్లేశముం బాపుకొన వేరొక క్లేశమును సుఖాశతో ననుగమింప వలయును. ఆ సుఖమో ఈలోకమునగాదు, పరలోకమందు. అదియు శాశ్వతముగాదు. “క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకంపశ్యంతి”

కామ్యకర్మ ప్రవృత్తి కాలమందును అశాంతికారణమే - ఫల భోగకాలమందు సశాంతికారణమే - అట్టిదానియందు దేనడు ప్రవృత్తుడగును? ఇట్టిమూడుచికింపులును ముఖచికింపుయందు అన్యతార్థములే అయినవి.

ఈయపూర్ణతకు గారణమేమి? జ్ఞాన - కర్మలను వేరు నేయుట. అద్వైతవాది కర్మను తిరస్కరించి జ్ఞాన కర్మమయ పూర్ణాత్మ నపూర్ణము గావించును. కర్మవాది జ్ఞానమును గౌణ ముగ నెంచి దాని (ఆత్మ) నపూర్ణము గావించును. భక్తివాది జ్ఞానకర్మలను భాగతః సంగ్రహించియు, భగవ దనుగ్రహరూప కామవాసనను ఆరెంటినడుమనుంచి దాని నపూర్ణముగావించును.

అపూర్ణ మందు కేంద్రభావ విచ్యుతి యున్నది. అది భయము. అదిశోకమునకు మూలకారణము. ఇట్లు జ్ఞానకర్మ మయ పూర్ణాత్మతో అపూర్ణతా సంబంధము గలుగుటయే భయము. “యదుదరమంతరం కురుతే అథభయం భవతి ద్వితీ యాద్వై భయం భవతి” అని శ్రుతియు జెప్పెను.

ఈ శ్రుతియందుదరశబ్దము ప్రయోగింపబడినది. అది యర్థశక్తి సూచకము. సాంసారిక భోగ్యసామగ్రియే ఉదరము. దీనికి భోక్తయు నుదర (పొట్ట) మే - భోగదాస్యము విషయా సక్తి - ఇంద్రియ - లోలుపత ఇవే ఉదరభావము. ఆత్మయొక్క జ్ఞానకర్మల మధ్యగ నీ యుదరభావము రాగానే భయ ముద యించును. భయమన్నది తనంత తాను గలుగదు. అందుకు

1. స్వస్వరూప విచ్యుతి 2. స్వస్వరూపమందు విజాతీయభావ

సమావేశము అను రెండు కారణములలో నేనో యొకటి యుండ వలయును. కర్మత్వోగ లక్షణ జ్ఞానయోగమందును, ప్రవృత్తి లక్షణ కర్మయోగమందును స్వస్వరూప సచ్ఛతీయు భక్తియోగ మందు కామానక్తి లక్షణ విజాతీయ భావసమావేశమును కలవు. ఇట్టి మూడు యోగములును నుదరభావ సమావేశముచే భయనివృత్తికి బదులు భయోత్తేజకము లగుచున్నవి.

మన జీవన మూలాధార మాకాశాత్మకమగు నానందము గదా! కొంచెముసేపు “ఆకాశము లేకున్నచో ఉన్నను మన శిరస్సుల కొకటి రెండు గజములకు బైననుండినచో మనదశ యెట్లుండును?” అని యోచింపుడు! ఆకాశానందము వలననే నిజముగా మనమానంద మూర్తుల మగుచున్నాము. కనుకనే శ్రుతియు “కోహ్యేవాన్యాత్ ఈ ప్రాణ్యాత్ యదేష ఆకాశ ఆనందోనస్యాత్” అన్నది. సంసారమందు దుఃఖ సామ్రాజ్యమున్నది నిజమే. కాని జీవనసత్త యానందముపై ననే యాధార పడియున్నది. ఆశానందము ప్రతీక్షానందము శ్రద్ధానందము విశ్వాసానందము తుష్ట్యానందము మొదలగు నానంద వివర్తముల వలననే మనము బ్రతుకుచున్నాము. బొత్తిగా నానందము లేనిక్షణమున మనము మనముగా నుండము. కనుకనే ప్రాణియొక్క ప్రత్యేక ప్రవృత్తియందును - కర్మయందును (అయ్యది ప్రత్యక్ష దుఃఖమయముగా దోచినను) ఆనందమే మూలప్రతిష్ఠగా నుండుచుండును. చావనెంచువాడు (ఆత్మఘాతకుడు) కూడఆనందముంగూర్చియేలల్లుప్రవర్తించును.

అహా! ఇట్లుంటును ప్రస్ఫుత్తి ముఖ్యద్వార మానందమైనను అది యెంత ప్రమాదకరమును అల్పమాత్రగను అనిమంతిత దుఃఖ మతిమాత్రముగను పరికిల్లుచున్నది! ఆశ్చర్యశాస్త్రము లన్నియు నీదుఃఖ నివృత్తికై జనించినవని గీతావిజ్ఞానమందలి శాస్త్రోద్దేశ్యమును శీఘ్ర క్రింద విస్తరించి యుంటిమి

ఇంతకు జెప్పడలచినది, ఆత్మభూమా (వ్యాపక) నంద స్వరూపమనియే. అట్టియాత్మస్వరూపము నుపనిషత్తు సడిగిన నది సకాశము. హి చును. గొప్పగా ననుగ్రహము కల్గినచో 'నేతి నేతీతిహావాచ' యనును. వాస్తవముగనంతకంటె సమాధానమునులేదు. వ్యాపకానందమున, బహిష్కేంద్రియములకు గతి లేదు. 'సతతచక్షుర్గచ్ఛతి సవాగచ్ఛతి నోమనో, సపిద్యో'. ఇక నిట్టియచింత్య - అవిజ్ఞేయ, అనిర్వచనీయ, నిరుపాధిక, వ్యాపకాత్మం గూర్చి 'నేతి నేతి' కంటె వేరేమనవలయును?

ఆత్మస్వరూపముంగూర్చి యడిగినచో శ్రుతి, ఆత్మ స్వరూపము నెఱుంగగోరునదెవరు? అని యడుగును. 'నేను' అని యుత్తరము నీయవలయునుగదా! 'నేను' అను పదార్థమేమి? అన్నది మరొకప్రశ్న. సరియే: 'నే'నన్నదే విజ్ఞాతయగు నాత్మ. తెలియగోరు నాత్మనీవే యగుచో, మఱి సన్నేలయడిగెదవు? అనును. 'విజ్ఞాతారమరేకేన విజానీయాత్' ఏ విజ్ఞాతయొక్క జ్ఞాన - కర్మకణికచే జ్ఞానకర్తృత్వము లన్నియు స్వస్వవ్యాపారసమర్థములగుచున్నవో అవి దానినెఱుంగుట సంభవమా? ఇవి పరిచ్ఛిన్నములు; అదివ్యాపకము గదా!

ఆత్మానంద మటుంచును, పరిచ్ఛిన్నవిషయానంద స్వరూప
లక్షణము నిర్వచింప గలమా? శర్కర, గుడము, చెరుకు,
ఇత్యాదులందలి మాధుర్యతారతమ్యమేమో రసనైకగమ్యమే
గాని - అనుభవైకవేద్యమేగాని చెప్పజాలమే, అట్టిచో. సర్వ
రసోత్పత్తి - వికాసకారణమగు నాత్మానందమునకు నిర్వచ
నమా? 'మూకాస్వాదనవత్'.

నాయమాత్మా ప్రపంచేనలభ్యో నమేధయా నబహునాశ్రుతేన
యమేతైషవృణుతే తేనలభ్యః తస్యైష ఆత్మావివృణుతేతమాం స్వామ్.

'అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్' శ్రుతియు దానిని సకారాత్మ
కమే యని ఘోషించుచున్నది. ఇటు 'అసత్' అభావము
కాదు, సద్వాచకము; అది విశ్వప్రతిష్ఠ. మందును సకారాత్మ
కాసచ్ఛబ్దము అభావాత్మక మనుకొను నేమోయని శ్రుతియే
'సదేవేద మగ్ర ఆసీత్ కథమసతస్సజ్జాయేత' అని వివరించెను.
ఆయనత్తు సద్రూపము, అది యభావవాచక మగుచో విశ్వో
త్పత్తి యెట్లు?

అయినచో అసత్తననేల? - అన్నచో - సత్తుదేనియందుండు
నదియసత్త బడును. సత్తునందు సత్తులేపందున, నది యసత్తనుట
న్యాయసంగతమే కదా! మరియు - సామాన్యులు, సత్తన భౌతిక
పదార్థములను గ్రహింతురు. శ్రుతిచెప్పనెంచినది నిరుపాధిక
సత్తు కనుక దాని ససత్తని చెప్పెను. లౌకికులనుకొను సదసత్తుల
కంటె నీ యసత్తుభిన్నము. ఈ రహస్యమునే రూపాంతరమున,

వ్యక్తపరుపనై శ్రుతి 'నై వేహ కించనాఽగ్రేఽసదాసీత్ - నైవ సదాసీత్ - తదుక్తమృషిణా' నాసదాసీన్నోసదాసీ త్తదాసీమ్' అనెను.

“సత్తు (భౌతికవిశ్వము) సకు, అసత్తు (అభావము) సకును పూర్వము గలది అసత్తునుగాదు, సత్తునుగాదు. కనుకనే ఋషి “అస్వదు సత్తును లేదు. అసత్తును లేదు.” అనెను. అని శ్రుతి తాత్పర్యము. మఱి ఆ యున్నదేమి? అన్నచో, అపరిచ్ఛేదీయ భావము అగోచర శ్రుతి “తస్మాద్ధాఽన్యస్సపరఃకించనాన” అ. త కంటె మరియొక పరశస్త్యమేమియు లేదు అనియెను. అసగా ‘అదే సత్తు; ససత్తును. అదే ఆ రెండునుగానిదియు సని తాత్పర్యము. ఎంతవలనాత! ఏమిచేయుదుము. గతిలే! అ శ్శాహో విశ్రాంతి నొందనలయును.

ఇయ్యది లోకీకుల సదసద్భిన్న మగుటచే ‘సత్తును గాదు. అసత్తును గాదు.’ అనెవచ్చును. ఇక స్వయం సద్రూపమగుటచే సత్తసదగును. మఱి, సత్తునందు సత్తుండదు. కనుక అసత్తనీయు ససవచ్చును. ఇది సదసత్తులకు దార్శనికోత్తరము. ఇటనొక:-

పూర్వపక్షముగ:- “భగవంతు డొకచో ‘సదసత్తులు సర్వథా వేదై స తత్త్వములనుచు ఎన్నడును సత్తు అసత్తుగను, అసత్తు సత్తుగను గాజాలదు. సత్తున కి భావము, అభావముసకు సత్తయు నుండదు” అని సిద్ధాంతము జేసెను. ఇందువలన ఆ వ్యాపకతత్త్వము సత్తన్నచో అసత్తనరాదు. అసత్తన్నచో సత్తనరాదు. “ఇక నవి తమఃప్రకాశములట్లు విరుద్ధములగుటచే

నాకచోజేరనివి. కనుక, దానిని సదసత్తు ననజాలము. అట్టిచో-
నది మొదట నసత్తునుట పిదప సత్తునుట, మరల సదసత్తులకు
బరమనుట. చివరకు సదసత్తునుట సంగత మగుటెట్లు?”
అన్నచో:-

సమాధానము:- ఇట్టి విరుద్ధార్థముంజెప్పిన శ్రుతినే యడుగ
వలయును. గీత - శ్రుతి. ఇందు విరోధము కల్గినపుడు స్మృతి
యగు గీత ఉపేక్షణీయము. కాని, శ్రుత్యుక్తాత్మవిద్యా స్పష్టీ
కరణమున సంగ్రహితుగు శ్రీమద్భగవద్గోపనిషత్తు విషయమున
నిట్టి విరోధము గల్పించుట తనీయ సిద్ధాంతమునెఱుంగుము,
బ్రాహ్మశ్లోక బాగి యగుటయు నగును.

గీత, ఆ శ్రుతిసిద్ధముగు నిశ్వాతీతద్వంద్వమువంకకు మన
ధ్యానసూక్ష్మించుచున్నది. పూర్వపక్షియో ‘గోతోత్తననసత్
శబ్దములకు సోపాధికసత్తును అభావమును గొని ముందుగా వచ్చు
చున్నాడు. కాని, భగవంతుని లక్ష్యము తత్త్వరూపసదసత్తు.
కనుకనే శ్రుతివలె ‘ఉభయారపి దృష్టోంత స్త్వనయోస్తత్త్వ
దర్శిభిః’ అని స్పష్టీకరించుటావశ్యక’మని యెంచెను. సదసత్తుల
తాకికరూపములు వేరు. తాత్త్వికరూపములు వేరు. తాకికులు
భౌతికసత్తును, అభావాత్మకాసత్తునుసదసత్తు అనుకొనుచున్నారు.
కాని, తత్త్వదృష్టితో విద్వాంసులు తత్త్వాత్మక సదసద్ద్వంద్వ
మును సాక్షాత్కరించుకొనుచున్నారు.

ఆ గీతావచనమందలి గొప్ప విశేషత యేమన:- శ్రుతి
సూక్ష్మరూపమున జెప్పు సదసత్తుల తాత్త్వికస్వరూపమును

మరింత స్పష్టముచేసి మనయెదుట నుంచుచున్నది. శ్రుతి— ఒకదానినే సత్తనియు, అసత్తనియు జెప్పి ఎందుకట్లనెనో స్పష్ట పరచడయ్యెను. గీతయో, రెండును స్వతంత్రతత్త్వములనుచు అద్వైతమును సురక్షితము గావించుచున్నది.

అది యొకటే రెండు, రెండు నొకటి. రెండును పరస్పర మత్యంత విరుద్ధములు. అయినను ఏకము. ఇదే దీని విలక్షణత; అనిర్వచనీయత. ఆ రెండు స్వతంత్రతత్త్వములును గ్రమముగ అమృత - మృత్యువులు; రస - బలములు. అమృతశత్రవము సంఖ్యచే నేకము; దిగ్దేశకాలములచే ననంతము. మృత్యు తత్త్వము సంఖ్యచే ననేకము (నానా); దిగ్దేశకాలములచే సాది; సాంతము. అమృతము సత్; మృత్యువసత్. ఈ రెండును గ్రంథి భావమున బరిణతము గానంతవరకు విశ్వాత్మీతములు ఎప్పుడు నత్తున కనత్తుతో గ్రంథిబంధన మేర్పడునో అన్ని డా నిరుపాధి కము సోపాధికమై విశ్వము - విశ్వాత్మగ నగును. చూడుడు:—

“కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి మనసోరేతః ప్రథమం యదాసీత్
సతోబంధు మసతినరవిందన్ హృదిప్రతీప్య కవయోమహిషః.”

(బుక్ 10)

ఇదే సదసదంత (నిరుపాధిక) రూపము. ఇదే అహం పదార్థము (ఆత్మా). గీత యందలి అసత్తు అభావవాచక మగుచో దాని నది యహంశబ్దమున వ్యవహరింపదు. ‘అన్యతంతైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛాహమర్జున’ అని సదసత్సమప్తి నది యాత్మ (అహం) అనుచున్నది.

ఇట్లు:- సదసద్వంద్వమునకు శ్రుతి తాత్పర్యమే గీతా తాత్పర్యము నగును. (విస్తరము బ్రహ్మకర్మ పరీక్షయం దరయ నగును) ఇంతకునైన ఆనందమీమాంసచే జెప్పగలచినది:- ఆనందఘనాత్మ స్వరూపలక్షణముంగూర్చి 'శ్రుతి'న'యన్నది, ఆ 'న' కార పూజానమునకై మనము మహావిశాల శబ్దశాస్త్రము నాశ్రయింపవలయును. ఈ నకార మొకానొక పశాలికరహస్య మును సూచించుచున్నదని 'నేతి నేతి' అను నీ యుత్తరవాక్య ముచే స్పష్టమైనది.

ఈ వాక్యమునకు సాధారణార్థము:- "విశుద్ధవ్యాపకాత్మ స్వరూపలక్షణముం గూర్చి ఒకటి కాదు రెండునకారములు, న-న-యందును. న - ఇతి; న - ఇతి, అనుటయే, జిజ్ఞాసకు సమాధానము. తత్స్వరూప లక్షణ మసంభవమగుచో సంతకంతు (న - యే దానిస్వరూపలక్షణ మనుటకంటె) నేను చెప్పగలము.

రెండవయర్థము:- ఇది భౌతికవిశ్వముయొక్క 'నాస్తి'కి జెందినది. సామాన్యులు:- భౌతికపదార్థముచే ఆత్మఅనియో, ఆత్మయుభౌతికపదార్థమును ఎప్పుడునుకలసియే యుండుననియో అనుకొందురు. - శ్రుతి, అట్టిభ్రాంతిం బోగొట్టి విశ్వాతీతము, నిరూప ధకము నగుతత్త్వముందెలుప నెంచి విశుద్ధాత్మంగూర్చి నేతినేతి' అనియెను. అనగా:- ఇంద్రియగోచరములగు భౌతిక, 'పదార్థముల నన్నిటిని న ఇతి - న ఇతి = ఇది (ఆత్మ) కాదు ఇదియాత్మకాదు అనుచు నిషేధించుచు బోగాబోగా నెచట నీ నేతి నేతి సమాప్తమగునో, అదేవిశుద్ధాత్మ, అనిభావము.

మూడవయర్థము:- ఇది వ్యాపకమగు నస్తిభాగమునకు జెందినది. భౌతికవిషయములం దాసక్తులగు ప్రేయోమాగ్ధులు గాములు ఉదరపరాయణులు, “శరీరము, లేక ప్రత్యక్షదృష్ట భౌతికప్రపంచముకింటే సత్తాలక్షణముగల యొక నిత్యాత్మ యేదియును. లేదు.” అందురు. ఈనాస్తికుల సకారము నుద్దేశించి శ్రుతి దాని ప్రక్కనింకొక సకారముంజేర్చి “స - ఇతి స - ఇతి, ‘లేదన్నది లేదని’ అనిగా ఉన్నదనియే యెరుంగుము” అని చున్నది. ఘటాభావాభావము ఘటసత్తాసూచికము గదా!

నాల్గవ యర్థము:- ఇది లౌకికవ్యవహారమునకు జెందినది. దూరదర్శిత్వము లేని లౌకికులు, భ్రాంతిచశమున నున్నదానినే లేదనుకొన్నప్పుడు యున్నదాని జాడనెరుంగువాడు ‘లేదన్నది లేదు’ అని చెప్పునట్లెచటను ఎరుంగవలయును. (మూడవ - నాల్గవ యర్థముల భావము లంగీపద్యేదము.)

ఇట్లు స - స - యనుచున్నను, శ్రుతి మనలను తటస్థరూపమున నాయవిజ్ఞేయము వంకకు గొంపోవుచున్నది. శ్రుతి యొక్క శ్రుతిత్వము (సాక్షాత్కృతధర్మత్వము) ఇదే. ఇదే దాని అపౌరుషేయత్వము, (పురుషశయేర్పడని తత్త్వముం జెప్పుట) - ఇకే మన వైజ్ఞానికాత్మయొక్క - నిరుపాధికాత్మ యొక్క పరీక్ష. సకారముదప్పు ని కేదియు దీనింబరీక్షింప జాలదు. అవిజ్ఞేయతయే దీనివిజ్ఞేయత. అనిర్వచనీయతయే దీని నిర్వచనీయత - తెలియబడ జాలదనుటయే తెలియుట. నిరు

పాధికము. కనుకనే శబ్దాతీతమగు నీవిశుద్ధాత్మజ్ఞాన మీ మాంసజేయు సీశ్రుతిచనము లరయదగినవి:-

“యస్యామతంతస్యమతం, మతంయస్యనవేదసః
అపిజ్ఞాతం విజానతాం, విజ్ఞాతమపిజానతాం
సంవిదన్తిసయంవేదా విష్ణుర్వేద నవాపిధః
యతోహచోనివర్తంతే ఆప్రాప్య మనసాసః”

శాస్త్రములందు విస్తరించి యాత్మవర్ణితము; దానింగొని పద్వాంసులు మేమాశ్మనెరిగితి మనుకొనుట యెల్ల నది సోపాధిక భావమునకు జెందును. విశ్వాతీత విశుద్ధాత్మ శాస్త్రము లందులేను, చెప్పబడజాలను. దానిగుర్తు లభించదు. ఇట్లు శబ్దాత్మాధారమున నాత్మజ్ఞానుల మనుకొనువార భ్రాంతిని నిరూపించు నీ శ్రుతిగచనము గమనింపదగినది.

“నతంపిదాధ యథిమా జజ్ఞానాన్యన్యస్మాకి వంతరంబధూవ
నీహారేణప్రాప్యతా జల్ప్య చాసుత్పప ఉక్తశాసశ్చరన్తి”

శ్రుతిచెప్పుచున్నది:- “ఈవిశ్వమూలమగు నాత్మను మీ రెరుగరు, మీరొకదాని నింకొకటిగా నెరింగితిరి. - అహంప్రత్య యము నాత్మయనుకొను చుందురు కాని, ఆ యనుభూతాహం సోపాధికము, అది విశుద్ధ నిరుపాధికము, దాని యనుభూతి యసంభవము - ఆత్మస్వరూప మట్టిది, యిట్టిది యని ప్రేలు వారు, మంచుచే నావరింపబడి, తమ్ముదామాత్మజ్ఞానుల మను కొనుచు ఉక్తశానులై తిరుగుచున్నారు.”

మూలకారణముక్థము ఆత్మయుక్థము దాని నెఱిగితి మని శాసించువా రుక్థశాసులు (ఉపదేశకులు). వీరిదశ:- మంచున బోవువారి దశవంటిది. తమ కేమియు గనఁడ కున్నను అది, ఇది, అదిగో, ఇదిగోయని యితరులను భ్రాంతులం గావించుచు దామును భ్రాంతులగుచుందురు - వారు ఉక్థమగు నాత్మ యొక్క అర్కరూప సోపాధిక ప్రాణమునే ఆత్మయనుకొని తృప్తులై యున్నారు. (అనుత్పవః)

“యోఽహం సోఽసౌ యోఽసౌసోహం” అన్నట్లు షరమార్థసృష్టిచే - వ్యాపకాత్మయు శరీర పరిచ్ఛిన్న జీవాత్మయు నభిన్నములు; ఒకే వస్తువు. దానిజ్ఞాన మసంభవ మగుచో దీనిస్వరూప లక్షణము మాత్ర మెరుంగ నచ్చునా? ‘దానిమాట యెట్లున్నను దీని నెఱుంగనచ్చు’ నందురా? ఈ శ్రుతిసరయుడు:-

“నవిజానామి యదివేదమస్మి నిత్యఃసన్నద్ధో మనసాచగామి
యదామాగన్ ప్రథమజా ఋతస్యాదిద్వాచో అశ్నువోభాగమస్యాః”

ప్రతిస్యక్తియు ‘నేనుచేసితిని చూచితిని, ఇత్యాదిగా ‘నేను నేననుట’ వలన ‘అహం’ తత్త్వమెఱిగియే యిట్లునా?’ అని తోచును; గాని ఇంచుక యోర్పుతో ‘నేను’ అన్న దేకు యను కొన్నచో నేమియు దోచజాలదు. ఎన్నియో గంటలు దినములు వత్సరములు తుదకు జీవితవ్యంతము మరణము జేసి నదియింతే ‘అహం’ ను తెలిసికొనుచో ఆత్మస్వరూపమగు

విజ్ఞాతృభావము నాక్షేపించుటయే (విజ్ఞాతారహితే కేనవిజా నీయాత్). ఈవిధముగా:- 'సంతవిదాథ' 'సంజానామి' అనునీ రెండు శ్రుతులను శబ్దయోగదీక్షాభిన్నతం జూపుచు నీ నిరు పాధిక విశుద్ధాత్మ అవిజ్ఞేయమనియే చెప్పుచున్నవి.

ఇట చతురులు "ఈయాత్మ పరీక్ష బాగున్నది. దార్శనిక పరీక్షయ. దు ఏదోకొంచెము తెలిసినట్లేయున్నది. దీనివలన మంచియో చెడ్డయో సత్యమోమిథ్యయో ఈవరకెరింగినట్లున్న విశ్వాసముగూడ నెరిగిపోయినదే! ఆత్మజిజ్ఞాసను శాంతింప జేయవై విజ్ఞానికాత్మ నారంభింతు మనియు దానివలన' ధర్మ-కర్మ - ఇహపరలోక సంబంధములగు ననేకభ్రాంతి లుండ వనియు జెప్పి చివరికిదియూ చేసినది?" అనవచ్చును: కాని ఒక మనవి:-

ముందు జెప్పనున్న ఆత్మస్వరూపము లన్నియు నొకే యఖండబ్రహ్మకు సోపాధికములగు ననేకరూపములు, మన లక్ష్య మనేకాత్మవాదముతోడి యేకాత్మవాదము. ఇదే పర మార్థదృష్టి. దీనినొందుటకు వ్యావహారికనానాత్మ వాదాను గమన మావశ్యకము. ఏకసత్యవాదము జ్ఞానమునకు, నానాసత్య వాదము విజ్ఞానమునకు జెందినవి. ఈప్రకరణమునందు నానాసత్య ములనే నిగూహింతుము. కనుక వైజ్ఞానికాత్మపరీక్ష యని పేరు బెట్టితిమి.

ఒకేయాత్మకు సగుణనిర్గుణములని రెండురూప భేదములు. ఇందు నిర్గుణము పరాత్పరమందురు. ఇదివిశ్వత్వీయము కనుక

శాస్తానధిక్రమము, అవిజ్ఞేయము, అనుపాస్యము, దానిచర్చయే
వ్యర్థము. కాని, అదివిశ్వాతీతమయ్యును “ఏకం చాగ్రదంవి? భూవ
సర్వమ్” అన్నట్లు సర్వమూలము, ఉత్థములకెల్ల మహాగుర్ధము,
వ్రతములకెల్ల మహాప్రతిము, పురుషులకెల్ల పురుషుడు కనుక చే
యదియన్నిటికిబహ్మ - నామ - ఉత్థము నై యున్నది. అందు
వలన నది ప్రపంచాత్మ యనదగును “యస్యయదుక్థంసత్ బ్రహ్మ
సత్ సామన్యాత్ సతస్యాత్మా” అనిగదా ఆత్మలక్షణము? -

ఇక:- ఇటనొక ప్రశ్న:-

ఆ వ్యాపక నిర్గుణాత్మకు విశ్వోత్పత్తిగావించు నావశ్యకి
మేమి? అదియొకవిధముగ కామన - ఇచ్చ గదా! అప్రాప్త
వస్తుప్రాప్తికై గదాయిచ్చ? వ్యాపకమున కప్రాప్తియేమి? ఇచ్చ
యన్నది మనస్సంభవము, మనస్సునకు హృదయము ప్రతిష్ఠ
‘హృత్ప్రతిష్ఠం యదజిరంజవిష్ఠం తస్మేమనః శివసంకల్పమస్తు’.
హృదయము సీమాభావమునకు జెందినది. ససీమము సాయ
తనము నగుదానియందే హృదయముండును, ఆ వ్యాపకతత్త్వ
మసీమము. కనుక నందు హృదయమెట్లు? అనగా:- ఆ వ్యాప
కాంశము హృదయమే, అది. స్వయముగా హృదయమూర్తి.
దానియందునిక హృదయములేనవుడు, అటమనస్సేది! ఇకనిచ్చ?
సృష్టి?

కాని, ప్రత్యక్షదృష్టమగు సృష్టిని మిథ్యయందుమా? ‘నామ
రూపే సత్యమ్’ అనుశ్రుతి నేమనవలయును? మరియు, కార
ణములేని కార్యముండదన్నది మిథ్యయందుమా? కారణ

భూతతత్త్వమును శ్రుతి 'న్యాసకాత్మ' యనుచున్నది. దానికి సృష్టిచ్చుకో సంబంధము కన్పట్టకున్న పంటిమి. ఈధర్మసంకట నివృత్తియెట్లు?

సమాధానము: ముందు దార్శనిక దృష్టికో నీప్రశ్న చిచారితము: ముఖ్యమగు శారీరకతంత్ర మీసమస్యకు, 'లోక వత్తు లీలాకైవల్యమ్' అని తిన్నగా నొక సమాధానమిచ్చి వైచెను. దార్శనికదృష్టికది సమీచీనము, శాస్త్రప్రభక్తుడు, శ్రద్ధాభువు నగు ఆస్తికునకది పరమమూన్యము.

ఆసూత్రాభిప్రాయ మేమన:- ఆతత్త్వమెట్లు అనిర్వచనీయమో అట్లే తదీయకార్యకారణభావము ననిర్వచనీయమే. ఈయనిర్వచనీయతయే దానిలీల. ఏదేని అపూర్వఘటనం గూర్చి 'భగవల్లీల!' యనిమనమనుకొనుచుండమా? ఏఫలా శయులేకయే యగు స్వాభావికభగవదిచ్చయే భగవల్లీల, యనబడును.

కొందరూరక కాలూపుదురు, చిటికెలువైతురు, భూమిపై గీయుదురు, తృణములు త్రుంపుదురు, వీనియందిచ్చయున్నను అప్రాప్తవస్తుప్రాప్తిచ్చయిదికాదు గదా, ఇదేలీలాకైవల్యము. ప్రాప్తిచ్చలేకున్నను అన్నియు జేయుట. తదీయలీలామయ స్వాభావికేచ్చచే లీలామయవిశ్వము సృజింపబడినది. దీనియనిర్వచనీయ కార్యకారణభావ విషయమున నూహాపోహలు సేయుట వెఱ్ఱితనము. దీనియనిర్వచనీయతకొక లాకికోదాహరణము చాలును:-

స్వర్ణము - కటకము - ఇవి కారణ - కార్యములు. వీనిసంబంధమునరయుచో పంచపథములగును. 1. కటకము సువర్ణమందున్నది:- (కార్యముకారణమందున్నది) 2. సువర్ణము కటకమందున్నది. (కారణముకార్యమున్నది) 3. సువర్ణము - కటకము వేర్వేరు పదార్థములు (కార్యకారణములు భిన్నములు) ఎట్లు :- సువర్ణముగొనిరమ్మన్నచో కటకము, కటకముగొని రమ్మనాచో సువర్ణము దేబోముగదా! 4. సువర్ణమే కటకము - నిమగ్నముచో కటకమందలి ప్రతియణువు సువర్ణమే గదా, (కారణమే కార్యము) 5. సువర్ణము కటకముకంటె వేరు. కాని, కటకమునున్నముకంటె నభిన్నము (కారణముకార్యముకంటె వేరు, కాని కార్యముకారణముతో నభిన్నము) ఎట్లన కటకముగాకున్ననా సువర్ణముండును. కాని సువర్ణములేచి దే కటకముండదుగదా!

ఇట్లు ఈపంచసంబంధములు పరస్పర మత్యంత విరుద్ధములయ్యు నొకచో సమావేశమగుచున్నవి: ఇదే ఆరవదగు సనిర్వచనీయసంబంధము. ఇదే దార్శనిక పరిభాషాసార మధ్యాసంబంధము. ఈవిధముగ - లౌకిక కార్యకారణ భావ సంబంధముగూడ సనిర్వచనీయమగుచో నా యలౌకిక కార్యకారణ భావనిర్వచన మెట్లునేయవచ్చును? కనుక చివరకు:- దానినుండి, విశ్వమెందును? సంబంధమేమి; అనుప్రశ్నలనుచిత్తు లనివలయును. అవిజ్ఞేయభావ సంబంధమున నీ తర్కములా; ఒకచోశ్రుతియు నీవిషయమునే స్పష్టపరచెను.

గార్గీకియూజ్జవల్కుడు, అస్తత్వము మొదలు అన్ని లోకములకును ఓతప్రాతిభావములనుజెప్పి చివరకు బ్రహ్మలోకమెందు ఓతప్రాతము? అన్న ఛడతడు ఆమెతో “మూర్తిప్రాక్షీః మాతే మూర్ధ్నావ్యపప్త దనతి ప్రశ్నార్థం తైదేవతామతివృచ్ఛసి గార్గీ మూర్తిప్రాక్షీః” (ఇతి తతోహ గార్గీవాచక్ష్ణ వ్యవరరామ” (బృహ శి-6) అనుటయు నామె యూరకుండెనట!

సత్యమే. ఇంద్రి గూతీశవిషయములందు మనతర్కములకు నేమియు విలువయుండదు. కనుక - ‘లోకనత్తులీలాకై నల్యమ్’ అని విశ్రమించుటయే శిరణము. అభియుక్తులును ఇట్టిచో:-

‘అచింత్యాఖలు యేభావా నశాంస్తర్కేణయోజయేత్
ప్రకృతిభ్యఃపరంయచ్చ తదచింతస్యలక్షణమ్’

ఒకచోశ్రుతి:- ఈసృష్టి ప్రవర్తకునకైన నీకార్యకారణ రహస్యము తెలియునో! తెలియనో! యన్నది. వాస్తవ మేమన:- ఇచ్చక్కలను, తననుసారము పనిసేయ మొదలిడుదుము, కాని, ఇచ్చయెందుకుకల్గును? కల్గినది అన్నచో, నేమో! చమురు వలన దీపము వెలుగును. నీటివలన వెలుగ జెందువలన? నేమో! ‘స్థితస్యగతిశ్చింతనీయా’ ఇచ్చమొక్క యుత్థానాన్వేషణ చేయబోవునపుడు మనయిచ్చామూలమే మనకుదెలియదాయె, ఈయాధ్యాత్మికేచ్ఛా నిర్వచనీయతంజెప్పు నీశ్రుతింజూడుదు.

‘శేనేషితంపరిత్రప్తంపింఘనః శేనప్రాణఃప్రథమఃప్రైతియుక్తః
శేనేషితంవానపిచూఢవద్ధన్తి కణ్డదేవోశ్రోత్రంయునక్తే’ (శేన)

మనయిచ్చనే మనమెరుంగనపుడు ఆ వ్యాపకేచ్ఛామూలము
సరయబోవుట వెఱ్ఱితనముకాదా? అదియు దనకార్యకారణ
భావపరిజ్ఞానమునం దున్నుగమట! గమనింపుడు:—

“కోఅద్ధావేద క ఇహ ప్రవోచత్ కుతలజాతా కుతఇయం విసృష్టిః

అర్వాగ్దేవా విసర్జనేన నాథాః కోవేద యత ఆబధూవ?

ఇయం విసృష్టి ర్యత ఆబధూవ యదివాద థే యదివాన

యోనస్యాధ్యక్షః పరమేవ్యోమన్ సోఽంక! వేద యదివా నవేద!

(ఋక్ 10.)

ఈ దార్శనికోత్తరమున నొక శ్రద్ధాభువు తృప్తి నొంద
వచ్చును. కాని, వైజ్ఞానికు లంతతో దృష్టి నొందజాలరు.
ఇచ్చ మనస్సునకు జెందినది. మనస్సు హృదయమునకును, అది
సీమాభావమునకును జెందినవి. వ్యాపకమునకు సీమాభావ
మెక్కడ? అట్టిచో నది సృష్టిమూల మగునా?

పూర్వోక్తస్వాభావికేచ్ఛను విజ్ఞానముగూడ అంగీకరించును.
అదియు తన్మూలము నన్వేషింపబోదు. అదియు ‘స్థితస్య గతి
శ్చింతనీయా’ అనియే యెంచును. ఇక దాని ప్రశ్న ఇచ్చా
స్వరూపముంగూర్చి మాత్రమే. ఇచ్చ యన్నది పరంపరగ
సీమాభావమునకు జెందినదనుటను దార్శనికులు నంగీకరింప వల
యును. ఆత్మ సీమాభావమునకు బరమనుటయు సమాన విష
యమే. ఇక భేదము దృష్టికోణములందు మాత్రమే. ఎట్లన:-
దార్శనికు లిచ్చను లీలామాత్ర మని చెప్పి తమ బాధ్యతను
పదల్చుకొనిరి. వైజ్ఞానికు లీయిచ్చకు స్వరూపమేమి? యని

యరయజాతురు. ఇందుకు సమాధానముగ నీవచనములం గమనింపుడు:-

ప్రశ్న:-

కింస్విద్వనం? కక్షసవృక్షఅసీత్? యతోద్యావాపృథివీస్థితక్షుః
మనీషిణోమనసా పృచ్ఛతేదుతత్ యదధ్యత్తిష్ఠత్ భువనానిధారయన్?

ఉత్తరము:-

“బ్రహ్మవనం బ్రహ్మసవృక్షఅసీత్ యతోద్యావాపృథివీస్థితక్షుః
మనీషిణో మనసా విబ్రవీమివః బ్రహ్మధ్యత్తిష్ఠత్ భువనాని ధారయన్”
(తై.బ్రా)

ఈ ప్రశ్నోత్తరములు చాలసరళములు. ఇట దార్శనికులు, ‘అంతయు (కార్యకారణములు) బ్రహ్మయే’ యని చెప్పి వేయుదురు. కాని, నైజానిక బ్రహ్మవాది:- బ్రహ్మమూలకాద్వైత సమర్థకుడయ్యు నంతటితో ‘అవును’ అనక “వనరూపబ్రహ్మ, వృక్షరూపబ్రహ్మ, విశ్వరూపబ్రహ్మ ఈ మూటి స్వరూపములందును తప్పక యకాసాధికభేదమున్నది. ఇందు కేవల మూలకారణ ముండును. 1. వనము ఏకము-అసీమము; 2. వృక్షములనంతములు; ససీమములు; 3. విశ్వకారణము వనరూపబ్రహ్మకాదు. అందలి వృక్షరూప ససీమబ్రహ్మ” అనుకొనును.

ఇక దీనిని విచారితము:- మొదట కేవలము అసీమము. వనస్థానీయమగు బ్రహ్మమాత్రమే యున్నపుడు ససీమవృక్షావిర్భావ మూలకారణమేది? సమాధానమునకై. ఏ యక్ష (అభ్య)

మూర్తి. అగ్నివాయ్యుండులకు బ్రహ్మబోధ' కల్పించెనో, ఏది
సృష్టికొరకు బ్రహ్మను వివశము గావించెనో, ఆ జగన్మామ,
హైమవతి, యుమ నాశ్రయించుచో నీ సృష్టిరహస్యముం జెప్ప
గలదు. ఆమెయే బలరూప, శక్తిరూపిణి. ఆమెను మనస్సున
నావాహన సేయకున్నంతవర కాత్మదేవతయొక్క సృష్టిరహ
స్యము నెరుంగజాలము. 'నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యః'

కేనోపనిషత్తు 'బ్రహ్మసాప్తికి ముఖ్యద్వారము శక్తుపాస
నయే' యని స్పష్టముగావించెను. ఆశక్తి నెవల సన్నేపింతుము?
'సర్వశ'. 'సర్వశ' యను నస్తువేమి? సదస్లుక్షణ, అమృత
మృత్యుమూర్తి పరాత్పర వ్యాపక బ్రహ్మ. అందుండి యందే
యా వీర్యరూపశక్తి లభించును. దానిచే తద్గుణలబ్ధి (జ్ఞానము)
కలుగును. ఈ యన్యోన్యాశ్రయభావమును సూచింపనే,
'ఆత్మనామిదతే వ్యోమ్' 'నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యః'
అను రెండు వచనములు వెలసినవి.

గీతోక్త సదసద్వంద్వతాత్విక స్వరూపనిరూపణావసరమున
నా 'అహం' శబ్ద వాచ్యాశ్చ అమృతమృత్యుమను మంటిమి.
భాతులు రెండు. సత్త కేవల మమృతమేకము సచ్చిదానందము
లను భాతిభేదములు మూడున్నను సత్తయొక్క యేకరూపతచే
సచ్చిదానంద లక్షణ బ్రహ్మ అద్వయమని దర్శన మందువలె,
అమృత మృత్యువు లను రెండు భాతిభేదములున్నను, ఈ సదస
ల్లక్షణబ్రహ్మ విజ్ఞానశాస్త్రముం దద్వయమనియే యెంచబడినది.

ఆ మూలబ్రహ్మయే, యీ తూలపిశ్యమునకు గారణమని

ప్రకరణాగంభముననే యనుకొంటిమి. ఇక:- 'కారణగుణాః
కార్యగుణానారభంతే' అన్నట్లు చివరకు:- కార్యగుణాధార
మున కారణగుణముల మానుమానికజ్జానము కలుగును. కార్య
మగు విశ్వమందన్ననో వ్యప్తిగను సమప్తిగను పరస్పరము
సర్వధా విరుద్ధభావములు కన్పించుచున్నవి. 1. సర్వధా
అవిచాలియగు భావ మొకటి. 2. సర్వధా విచాలియగు భావ
మొకటి. మనుష్యుడు శరీరముంబట్టి బాల్యయావనాద్యవస్థలం
దనుక్షణము బాణామము నందుచున్నను ఈ మహాపరివర్తనతో
విచాలిభావముతో 'సవనాయం' 'వాడేవీషు' అను అపరివర్త
నీయ సత్రాభావము అక్షుణ్ణముగ నుండుచున్నదిగదా! ప్రతి
పదార్థమునెడల సిట్లే యూహింపవలెను. ఒకటి నిత్యభావము.
వేరొకటి అనిత్యభావము. ఈ కార్యవిశ్వ భాతిత్వయముంబట్టి
దీనికి గారణమగు తత్త్వమందును, ఈ రెండు విగుర్ధస్థములు
నుండవలయును; అవియే అమృత - మృత్యువులు; రసబలములు;
నదనత్తులు; ఇత్యాదిగా జెప్పబడుచున్నవి.

రసతత్త్వము:- సర్వధాశాంతము, వ్యాపకము, నిష్కి
యము, ఏకము. బలతత్త్వము:- అశాంతము, పరిచ్ఛిన్నము,
క్రియాశూపము, అనేకము (నానా). నిత్యాశాంతినిర్భత నిత్య
శాంతతత్త్వమే వ్యాపకాత్మ. దీని రూపముత్తాలతరంగయుక్త
మగు నొక శాంతసముద్రమువంటిది. "ఆపూర్యమాణమచల
ప్రతిష్ఠమ్"

సర్వభౌతికపదార్థముల స్వరూపనిర్మాణమును, జలమువల

ననే యగును. కాని, స్వయముగ సముద్రమున కిందుజోక్యము లేదు. ధూమజ్యోతిస్సలిలమరుతస్సన్నిపాతరూప పుష్కలా వర్తాది మేఘము లాయనంత సముద్రమునుండి కొలదికొలదిగ జలమాత్రంగొని వృష్టిద్వారా, మనుష్యబుద్ధి వైభవములగు కాలువలద్వారా అన్నాదిపరిపాక కారణములగు చున్నవి. ఆయన్నసంపత్తి భౌతికప్రపంచజనని. సముద్ర మనంతభండా రము, కోశము. వ్యాపకాత్మస్థితియు నింతే. అది స్వయముగ నేమియుసృజింపదు. ఆయనంతమాత్రా పరిగ్రహముననైన యశ్శక్తివృక్షస్థానీయ పురుషుని వ్యాపారముచే విశ్వనిర్మాణము జరిగినది.

ఆయనంతగర్భస్థ బలనామక పానర్తనీయతత్త్వము సంఖ్య కసంతమయ్యు— నాయనంత బలజాతులు లెక్కకు పదునారే. (ఈశోపనిషద్విజ్ఞానమున జాపబడినవి) అందొకటి తక్కిన పదు నైదిటికిని మూలాధారము: ఆమహాబలకోశమే ‘మహానూయ’ యనుపేరనొప్పును. సృష్టిమూల బీజమిదే. అసీమము ససీమముగ జేయుటదీనిస్వభావము: అందువలననే “మీయతే అనయా” “మినోతియా” అని, ‘మాయ’ యందురు. రసబ్రహ్మరూపము వలె బలరూపయగు దీనిస్వరూముగూడ నచింత్యమే. సద్రూప సంపూర్ణ విశ్వమున కిది మూలజనని, ‘కథమసతః సజ్జాయేత’ అన్నట్లు విశ్వదృష్టిచే దీనిని అసత్తనజాలము, ఇది బలరూప, బలముక్షణికము కనుక అసత్తు ఈదృష్టితో దీనిని ‘సతీ’ యనజాలము; పరస్పరవిరుద్ధమగుట ‘సదసత్తు’ అనజాలము.

పదార్థతత్త్వము సత్తు - అసత్తు - సదసత్తు. అనిమూడు భాగములు, ఈమూడునుగాని మాయ వస్తుతత్త్వమందుమా? కాదందుమా? ఇదే దీనివిలక్షణత. బ్రహ్మకూడ దీనియింద్ర జాలమునకు లొంగెనన త్సుద్రప్రాణులొక లెక్కయా?

“యయాత్వయాజగత్స్త్రిష్టా జగత్పత్త్వత్త్రియోజగత్,
సోఽపినిద్రావశంసీతః కస్త్యాంస్తోతుమిహేశ్వరః”

(సప్తశతీ)

జగదంబయొక్క యీవిలక్షణత నుపాసకులు:—

“ససతీసా, నాసతీసా, నోభయాత్మా విరోధతః,
కాచిద్విలక్షణామాయా, వస్తుభూతాసనాతనీ”

అనిపాగడుదురు.

తల్లియత్పత్తింగనుగొందుననుట యున్నత్తతగదా! బ్రహ్మకు జగని! దానియథార్థస్వరూప జిజ్ఞాస యతిప్రశ్న కాదా? కనుక తత్స్వరూపపుజిక్కులోబడక, అది యచింత్యామిత వస్తుతత్త్వమును, పరిమితముగావించునని యనుకొన్న జాలును. నీమాభావ ప్రవర్తికయగు నీమాయయేలీల, ఈలీలారూపిణి యగు మాయతో నిత్యయుక్తు డా రసబ్రహ్మ భగవంతుడు. ఆయనస్వయముగ సృష్టి నేయడు, చేయజాలడు. భగవంతుని యీలీలయే (మాయయే), భగవంతుని సృష్టిబంధనమున బడ వేయును. “ఁగొకవత్తులీలాకై వల్య” మను దార్శనికోత్తరమున కును విజ్ఞానరహస్యమిదియే.

రసనుందుండు బలస్వరూపము సముద్ర గర్భనుందున్న తరంగముల స్వరూపమువంటిది. స్వస్థానమునుండి తరంగము బయలుదేరి యెచటవిశ్రమించునో, అటవరకు దానికవ్యక్త - వ్యక్త - అవ్యక్తములను మూడురూపములు - దాని యాద్యంత ఊణము అవ్యక్తములు. ఇందు సముద్రము ప్రధానము, తరంగము గౌణము; తరంగముగర్భితము; సముద్రముగర్భి; మధ్య ఊణమునందీ స్థితికి వ్యతిరేకము. ఇక: సముద్రస్థానీయరసము నకు, తరంగస్థానీయ బలమునకు నిదేశితి యని యూహింప వలయును.

రసగర్భనుందు బలమవ్యక్తావస్థ. బలగర్భనుందు రసము వ్యక్తావస్థ. ఇది మహ్యస్థితి. చివరకు మరల ముగిసితియే. అవ్యక్తఊణములందస్తిగాపరసము ప్రధానము. తద్గర్భస్థిత బలము తదనుగ్రహముచే పంచితమై యుండును కనుక నీరెండు ఊణములు 'నాస్తి' యనబడును. వ్యక్త ఊణమునందు నాస్తి సారబలము అస్తిసారబలమునండగాగోని అస్తిభావమునొందును. అందువలననే దార్శనికులు, నాస్తిసారము బ్రాహ్మికమునగు క్రియకు నాస్తి - అస్తి - నాస్తియను మూడు ఊణము లంగీకరించిరి. 'నాస్తి' యన సభావముకాదు; బలముయొక్క అవ్యక్తావస్థ. కనుకనే వైజ్ఞానికులు: ఈబలావస్థాశ్రయమును గూర్చి సందిగ్ధార్థ సూచకములగు నాస్తి - అస్తి - నాస్తి - అను శబ్దముల బ్రయోగింపక, అవ్యక్త, వ్యక్త, అవ్యక్త శబ్దముల బ్రయోగించిరి. చూడుడు:

‘అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యానిభారత
అవ్యక్తనిధనాన్వేష తత్ర కాపరదేవనా?’ (గీతా)

మహామాయయు నొకబలవిశేషము. కనుక, ఇందును ఈమూడవస్థలున్నవనవలయును. ఆయనంత పరాశ్వరధరా తలమున మాయాబలము లనంతములు. ఒక్కొక్క ఒకగర్భమందు 15 చొప్పున సనాంతరబలకోశము లున్నవి. దేనిబలకోశ పంచదశి యస్థాత్రయమునకు దానియస్థాత్రయమే ప్రధాన కారణముగ నుండును. అప్పుడు తన్మర్మిశ పంచదశ బలములును అవ్యక్తములుగ నుండును. మాయ వ్యక్తమగుచు నివియు వ్యక్తములగును. అది యవ్యక్తనిధనావస్థ నొందుచు నివియు నదే స్థితినిొందును. ఈదృష్టితో అంతయు నన్నియు ‘మాయయే’ అనవలయును.

ఈమాయావస్థలుత్పత్తి స్థితిలయ బీజములు. పరాశ్వర ధరా తలముందలి మాయల యీధారావాహికక్రమమును అనంతము; అనాది. ఒక విశ్వముదయించును, ఒక విశ్వము స్థితినిందును, ఒకవిశ్వము లీనమగును. ఇట్లు అంతటను ఆయనంతుని యనంత విభూతి సామ్రాజ్యమే సాగుచున్నది. ఎన్నిమాయాబలములలో అన్ని స్వతంత్రవిశ్వములు. ఒక్కొక్కవిశ్వమునందనంత త్రైలోక్యములు. ఒక్కొక్క లోకమందనంతప్రాణులు. ఒక్కొక్కప్రాణి శరీరమందనంతకీటాణువులు, ఇదేఆయనంతుని మాలికేతిహాసము. దీనింగానమునేయు మహర్షు లనంతులు. వారి వాక్యరూపములగు వేదములును అనంతములు.

సరి:- సృష్టికి మొదట పరాత్పర ధరాతలములం దుచ్చావచభావములచే నాందోళితమగు నొకమాయాబల ముదయించిన యాప్రదేము, సీమితమై పురుషుడనబరగును. సోపాధికాత్మ కిదే మొదటియవతారము. పరాత్పర మసీమము. మాయా యుక్తపురుషతత్త్వమునసీమము. ఈ సీమాభావమువలన నందు, రెండవదగు హృదయబలము వికసించును. హృదయావచ్ఛిన్నమగు నయ్యది (పురుషతత్త్వము) శోవనసీయన మను మనస్సని చెప్పబడినది. దీనిచుండి సృష్టి కామము (ఇచ్ఛ) “ఏకోఽహంబహుస్యామ్” అనునది యుదయించెను. ఈకామనయే ఆ సద్రసమునకు, అసద్బలముతో గ్రంధిబంధనము గావించి వైచెను. ఆగ్రంధియే విశ్వస్వరూప సంపాదనజేయునదయ్యెను. ఈశ్రౌతవచనమరయుడు.

“కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి మనసోరేతః ప్రథమంయదాసీత్
సతోబంధు మసతినిరవిందన్ హృదిప్రతీష్యా కవయోమనీషా”

పరాత్పరమనంశధరాతలము. దానిపై బూర్వోక్తవిధమున దమతమవిశ్వమును సంచాలనసేయు నొక్కొక్కపురుషుని స్వరూపమును సంపాదించు మాయాబలము లసంఖ్యములున్నవి. ఒక్కొక్కమాయాబలమునుండియొక్కొక్కవిశ్వముప్పత్తిల్లినది. ఇట్లు కేవలమొక మాయాబలము సనుగ్రహమున నాయొకే పరాత్పరవ్యాపకబ్రహ్మ - పరాత్పర - పురుష - విశ్వములను మూడురూపముల బరిణతమగుచున్నది. పరాత్పరు

దొక మహావనము. ఇందంతమాయా రూపానంతపురుషులనంతవృక్షములు. ఈయొక్కొక్క వృక్షమును జెక్కబడియే యొక్కొక్క విశ్వము నిర్మిత మయ్యెను “బ్రహ్మవనం బ్రహ్మసవృక్షఆసీత్” అనుదాని రహస్యమిదే.

అసీముడగు పరాత్పరునివదలుడు. అనంతపురుషులనటుంచి ఒకపురుషునిగానును. కారణము? మన యీయేకవిశ్వ సాక్షి యగుమహామాయి యొకజేపురుషుడు. ఈయొకపురుషునిదగు నొకమహావిశ్వమందు, ఒక వేయిశాఖలు గలవిశ్వములు ఇంకను గలవు. ప్రతి యొకశాఖయందును ఏడేసిలోకములున్నవి. ఇందు వలననే శ్రుతి ‘నిష్టతక్షుః’ అనియెను. ఆమహావృక్షపు వడ్డం గముచేనొక సహస్రముశాఖలుగల విశ్వములు సంపన్నము లయినవి. ఇందు 999 శాఖావిశ్వములను వదలుడు. ఇక గేవలము సప్తలోకాత్మిక,పంచపర్వమయి యగు నొకశాఖకు జేరిన తదధ్యక్ష బల్బేశ్వర విశ్వమును విచారించుడు. మనవేద మీబల్బావిశ్వమును, బల్బేశ్వరుని, నిరూపించుచుకృతకృత్యమగు చున్నది. ఈయొకదానిపరిజ్ఞానముచే స్థలీపులాక న్యాయమున సంతయు నన్నియు దెలియనగును. “ఏకేన విజ్ఞాతేన సర్వ మిదం విజ్ఞాతంభవతి” “వ్యాపకము సృష్టిమూలమెట్లు?” అనుటకిది సమాధానము.

ప్రశ్నోత్థానికారంభమున నాత్మకుజెప్పబడిన నిర్గుణ - సగుణరూపములందలి సగుణాత్మకుః- మహామాయావచ్చిన్న పురుషుడు, బల్బేశ్వరుడునను భేదముచే రెండువివర్తములుగలవు.

ఇందు మనప్రకృతలక్ష్మము సప్తవిశిష్టి కాయాత్మక, సప్తలోకాధిపత, ఒత్తేశ్వర నామక సగుణాత్మయేయని పూర్వకథనముననే తెలియగలదు.

నిర్గుణబ్రహ్మపరాత్పరము; సగుణబ్రహ్మపురుషుడు; ఈ సగుణాత్మగు మోగమాయాసంబంధముచే అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రములను మూడుభేదములు (ఇవిదర్శనప్రకరణమున మూన్నే నిరూపింపబడినవి). ఉపనిషత్తులం దీ మూడాత్మ వివర్తములను విస్తరింపబడినవి. కాని, వ్యాఖ్యాతల యచగ్రహమున నవి వారి వారి మతానుసార మొకేమార్గమున నడచినవి. అందువలన ఆత్మస్వరూప విషయమున సనేకసం దేహములు కలుగుచున్నవి. ఈ రూప్యవివర్తములను మూటిని జక్కగా నెరిగినచో నేనందియముచుండను, దర్శనతంత్రమును మూటను ఇమ్మాటియందలి యమృతాత్మయే స్పృశింపబడినది. కనుకనే దర్శనము సకృత్స్న ముంటిను.

ఇక గీతయున్నచో చూటినిచిహుంచుచు, “అమృతాత్మ యొక్క యుత్తమపర్వరూపమగు సన్యయముతో విశ్రాంతినొందుచున్నది. కనుక నది కృత్స్న శాస్త్రమందును. మరియు, నీయాన్యయాత్మతో బుద్ధి మోగము గావించుటవలననే సర్వవిధ క్లేశసృష్టి మగును: ‘సాన్యఃసంభావిద్యతేఽయనాయ’ - ఇంతటితో పరాత్పరసిరుక్తియైనది. ఇకపురుషాత్మయొక్క అమృత - బ్రహ్మ - శుక్ర వివర్తములను గ్రమముగజాతము:-

ఇది నిర్గుణాత్మనిరుక్తి

సగుణామృతాత్మనిరుక్తి

“ప్రజాపతే నశ్వదేతాన్యన్యోన్యవిశ్వానూపాణి సరితాబభూవ”
 “ప్రజాపతిస్త్యే వేదం సర్వం యదిదంకించ” “యైస్త్వేకించ
 ప్రాణి నప్రజాపతిః” “సర్వము హ్యేవేదంప్రజాపతిః” “ప్రజాపతి
 ర్వా ఇదం సర్వం” ఇత్యాదులు విశ్వమందలి పదార్థములెల్ల
 వ్యష్టిగ - సమష్టిగ - ప్రజాపతి యనుచున్నవి. ప్రజ
 యుపాధి - ప్రజాయుక్తగుగు నాశ్మయే ప్రజాపతిః - ఉదేసోపా
 ధిక సగుణాశ్చ - ఈసోపాధిక ప్రజాపతి (ఆత్మ) “చతుష్టయం
 వా ఇదం సర్వమ్” అను సమగమూను సారము నాల్గు షర్వములు
 గలది. అవి క్రమముగః ఆత్మ - ప్రాణ - విత్త - పాప్య -
 లనబడును.

తక్కిన మూడు పర్వములకును ఆత్మ మూలప్రభవము
 ఉక్తము. ప్రాణము దీనియర్కులు (రహస్యము). ఆత్మయొక్క
 శక్తియే విత్తము - ఇదిః- అంతర్బహిష్కేదమున రెండు
 విధములు. శుక్రమందుండు బ్రహ్మ - క్షత్ర విజ్ఞామకములందొక
 వీర్యమంతర్విత్తము. కళత్రా పత్యానుచరి పశ్వన్నగృహ
 వస్త్రాది సంపత్తి బహిర్విత్తము. ఆత్మయొక్క జ్ఞానజ్యోతి నావ
 రించు యోగమాయాఽక్షణ క్షరప్రధానానిద్య పాప్య.
 అన్నిటికి జైన పాప్యస్తర. దానికి లోపల బహిర్విత్తస్తర-
 దానికిలోపల అంతర్విత్తస్తర - దానికి లోపల ప్రాణస్తర -
 సర్వాంతర తమమాత్మ.

ప్రాణ - విత్తములను రెండుపకరణములును ఆత్మస్వరూప రక్షకములు. కనుక ఆత్మానుకూల ధర్మములు. వీనిచే నుక్థగూప మగునాత్మ సురక్షితమగును. మూడవదగుపాప్య ఆత్మ కుప సర్గము; ప్రతికూలము కనుక అధర్మము. ప్రాణవిత్తము లాత్మ మహిమలు తన మహిమ యందాత్మ ప్రతిష్ఠితమైయుండును.

ఈశప్రజాపతి మొదలుగ నొకకీటాణు ప్రజాపతివరకు నొక్కొక్క యాత్మతోడను ప్రాణ విత్తములకు ఘనిష్ఠసంబంధ ముండును. ఆ రెండునులేని దాత్మప్రజాపతి కాజాలదు.

‘ప్రజా + పతి’ అను దానియందు విత్తమేప్రజ. దీనికాత్మ యే పతి. అది యుక్థగూపమున స్వస్థానము (హృదయము) న నుండును. స్వయముగనది ప్రజలను శాసింపదు. తదీయప్రాణాత్మకరశ్శులు ప్రజాసంచాలన సేయును. ఆత్మపశుపతి విత్తము ప్రజారూప పశువు. ప్రాణము పశుసంచాలక మగు పాశము. ఇక నాల్గవ దగు పాప్యయన్నది ఆగంతుక (ధర్మ)ము.

ప్రాణమునకు నాత్మకును గల సంబంధము సూర్యునకు రశ్మిలకును గలసంబంధము వంటిది. ఈయభేదమును ‘అంతర్యామి’ మందురు. జలమందలి ద్రవత్వము ‘అపానసంఘాతో విలయనంచ తేజస్సంయోగాత్’ అన్నట్లు ధర్మాపర నామక పరుణాన్ని ధర్మము. ఈయన్నియే అంతర్యామి సంబంధమున జలమునకు స్వరూప ధర్మమైనది. ఈయన్ని దొలగించినచో జలమునకు స్వరూప ముండదు: ఆత్మ - ప్రాణములకు నిదే సంబంధము.

రెండవ దగుమహిమ విత్తము. దీనికాత్మతో ఒహిర్యామ సంబంధము. అగ్నివలన జలమున కృష్ణవేడిమి యీసంబంధ మునకు జెందినదే. నాల్గవదగు పాపమన్నది ఆత్మయందుప యామ సంబంధమున నుండును. అనగా నిది కుంపటికి నిప్పు లకు నుండు సంబంధము వంటిది. ఆత్మసత్తయొక్క ప్రధాన వికాసము విత్త పర్యవ్రామే. 'యావద్విత్తం తావదాత్మా' ఈప్రజాపతి పర్వములు నాల్గిటను ఈశ్వర ప్రజాపతికి నాల్గవ దగు పాపమో సంబంధము లేదు. దానితో జీవప్రజాపతికే సంబంధము. కనుక 'నీశ్వరుడు త్రిపాత్. జీవుడు చతుష్పాత్' అందురు. ప్రస్తుతి మీశ్వర ప్రజాపతిం జాతము. ఇతనిని ఖోడశీ ప్రజాపతి యనియు నందురు. చూడుడు:

‘యస్మాదశ్యోన పరోఽస్తి జాతో యతివేళభవనాని విక్యా
ప్రజాపతిః ప్రజయా సంరరాణః త్రిణిజ్యోతీంషి సచతే సహాడశీ’

పరాత్పరు నందలి మాయాబల సీమేశిభాగము పురుషు డంటిమిగదా! ‘అసచచ్ఛిన్న స్వేనతి మాయోపజనిత పురోపాధి కావచ్ఛేదకత్వం పురుషత్వమ్’ అని యభియుక్తుల పురుష లక్షణముగూడ నిట్లే చెప్పును. మాయోపాధివలన బురుషా విర్భావము. ఈమాయావిర్భావకాలమందు పురుషుడు విశుద్ధ మనోమయుడై యాకాశాత్మ - (నిష్కలుడు) గ నుండెను. కాని ఆక్షణమందే హృదయబల ముప్పలిల్లెను. దానిపేరే ప్రకృతి.

నేడు:-నూయ - ప్రకృతికి బ్యాయ మనుకొనుచున్నారు. కాని వాసనమున నవిరెండును భిన్నతత్త్వములు. మాయ యన్నది. తిరాత్పర సమకక్షకు జెందిన యననచ్చిన్న పురుషునితో సంబంధము గలది. ప్రకృతి కన్ననో షోడశీ పురుషునితో సంబంధము. మాయ పురుషునకు జన్మదాత్రి. ప్రకృతియో పురుషునికి బత్ని. పురుష - ప్రకృతుల మాయోదరమున నావిర్భవించును. ప్రకృతి యన్నదానికి రెండు పర్వములు. మాయ యనునదేకపర్వ. మితమును మితము గావించుట మాశ్రమే మాయాకార్యము; మితమగు నిష్కల పురుష తత్త్వమును షోడశశతముం జేయుట ప్రకృతిపని. ఇట్లు అనేక దృష్టులతో మాయాప్రకృతుల భిన్నత సిద్ధమగుచున్నది.

కానిండు: మాయా పురకేంద్రము ప్రకృతి. పురుషునందు వలె నీప్రకృతియందును రస-బలము లను తత్త్వములు కలవు. అందువలన దానికి అమృత మృత్యువులను రెండు రూపములు కల్గును. అమృత ప్రకృతి అక్షరమనియు, మర్త్యప్రకృతి క్షరమనియు నందురు: అక్షర మపరిణామి: క్షరము పరిణామి. మూల పురుషుడు స్వయముగ నవ్యయుడు. ఆరంభమున నతడు నిష్కలుడు. కాని అక్షర వ్యాపారముచే నతని యందు రస-బల - చితి కలుగును. రసచితి ఆనంద విజ్ఞాన రూప. బలచితి ప్రాణవాగ్రూప. చేతనరూపమగు నక్షరముచే నగు నీచితిచే నీ మనోమయావ్యయుడు పంచకర్ముడై 'చిదాత్మ' యనబడును.

ఆనందకళ సుప్రసిద్ధమే; విజ్ఞానకళ చిత్తు; మనఃప్రాణవా క్షమప్తినత్త. ఈమూటిమొత్తము సచ్చిదానందములు. ఇవి యవ్యయుని విద్యా - వీర్యనామక ప్రధాన భక్తిద్వయము. ఆనంద విజ్ఞాన సమప్తి విద్యాభక్తి. ఇదే బ్రహ్మభక్తి. (భాగము) ప్రాణవాక్సమప్తి వీర్యభక్తి. ఇదే కర్మభక్తి. ఈ రెండుభాగములును మధ్యస్థమగు శ్లోవనీయస మనస్సునందగు చితులు. కనుక నాచితిరూప మగునవ్యయుని మనస్సు కామమయచిదాత్మ. ఇది ప్రధానరూపముచే జ్ఞానమూర్తియే.

అక్షరము గతిమూర్తి. ఈగతితత్త్వము 1. గతి 2. ఆగతి 3. (గతినవస్థిరూప)స్థితి. 4. స్థితిగర్భితగతి. 5. స్థితిగర్భితాగతి. అనిపంచవిధములు. ఇవి క్రమముగ ఇంద్ర - విష్ణు - బ్రహ్మ - అగ్ని - సోమ నామములచే వ్యవహరింపబడును. ఇంద్రుడు 'ద' విష్ణువు 'హృ' బ్రహ్మ 'యమ్' ఈమూటిసమప్తి 'హృదయమ్' ఇదే హృద్యాక్షరత్రయి. దీనినే 'అంతర్యామి' యందురు. అగ్ని 'ఋ' సోమము '౞' ఈ రెంటి సమప్తి పృష్ఠాక్షరద్వయ. ఇదే 'సూత్రాత్మ' యనబడును.

హృస్యములగు మూడక్షరములందు గతి - ఆగతి రూప ఇంద్ర విష్ణువులును, ఉపసృష్టగత్యాగతిరూపములగు అగ్ని + సోమములును, ఋతరూపములు. ఇక:- స్థితిలక్షణబ్రహ్మ సత్యమూర్తి. ఆ రెండు రెండు ఋతములతోడనుగూడి హృదయము మొదలుకొని పృష్ఠపర్యంతము తన విభూతి సంబంధముచే

వ్యాప్తుడై యీ సంపూర్ణవిశ్వముం దనపై తాను ప్రతిష్ఠించి యుంచుచున్నాడు. 'సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్'

విశ్వమీయన (బ్రహ్మ) యందును, ఈయన విశ్వమందును ఆహుతము లగుచున్నారు. ఇదే సర్వమేధము లేక సర్వహుత యజ్ఞము. బ్రహ్మకర్తృకము, ఆత్మ+విశ్వముల యాహుతి లక్షణము నగు యజ్ఞమే విష్ణుదేవత 'యజ్ఞో వై విష్ణుః'.

ఈ యజ్ఞమునకు మూలప్రతిష్ఠ బ్రహ్మకర్మాత్మకావ్యయ పురుషుడు. 'అధియజ్ఞోఽహమేనాత్ర దేహేదేహభృతాంవర' అవ్యయుని సచ్చిదానందధర్మములచే గూడి యక్షుడు సృష్టి నిర్మాణమునేయనేర్చును. అవ్యయమనస్సుచే సర్వజ్ఞుడై కామన నేయును. ప్రాణముచే సర్వశక్తియై తప మొనరించును. వాక్కుచే సర్వవేత్తయై శ్రమించును. ఇట్లు ఈ యమృతాక్షుడు కామతపఃశ్రమలద్వారా పరిణామియగు తన క్షరభాగమును వికారముకొరకై యెదుటబెట్టుకొని సృష్టివితానమునకు గారణ మగును.

అవ్యయపురుషుడు బ్రహ్మకర్మాత్మకుడంటిమిగదా! ఈయన యీ కర్మభాగమునకు 1. రసప్రధాన ముముక్షు 2. బల ప్రధానసిన్ధుక్షు అను నివృత్త ప్రవృత్త భాగములు రెండగును. ఆ యక్షరతత్త్వ మిందు 1. సిన్ధుక్షామూలక మనఃప్రాణ వాక్ప్రధాన ప్రవృత్తకర్మ నాధారముగాగొని విశ్వప్రవృత్తికి గారణము, యజ్ఞస్వరూపసంపాదకము నగును. 2. ముముక్షా మూలకానంద విజ్ఞాన మనఃప్రధాన నివృత్తబలము నూతగా

గొని విశ్వనివృత్తికి యజ్ఞస్వరూపవిధ్వంసమునకు గారణమగును. మొదటిరూపముచే విష్ణువు, రెండవరూపముచే మహేశ్వరుడు నగు యక్షరతత్త్వము ఒకటే. బ్రహ్మరూపమున సృష్టికి, విష్ణురూపమున స్థితి - ప్రవృత్తికి, రుద్రరూపమున నివృత్తి - సంహారమునకు, అగ్ని - షోమరూపమున సుచాదానద్రవ్యప్రేరణకు కారణ మగుచున్నది. స్థితిగతి తారతమ్యతయే విశ్వపదార్థ వైచిత్ర్యహేతువు. ప్రతిపదార్థమును స్థితిగతులు గలదియే.

గతికి గత్యాగతులని రెండు వివర్తములను జెప్పితిమి.

1. అర్వాగతి ఆగతి. 2. పరాగతి గతి. ఇవే వరుసగ విష్ణువు, ఇంద్రుడును. అనగా:- ఆగతిరూప విష్ణువు స్థితిని రక్షించును. కనుకనే విష్ణువును బ్రతిష్ఠకు (బ్రహ్మకు) గూడ బ్రతిష్ఠయందురు. గతిరూపి ఇంద్రుడు స్థితినిాశకుడు. ఈ రెండిటి లక్షణములతో గూడిన బ్రహ్మ స్వస్వరూపముచే విశ్వము సుత్పాదించును. ఇట్లు బ్రహ్మ విష్ణ్వింద్రులు సృష్టిస్థితిలయకారణములు. (పౌరాణికు లింద్రునే మహేశుడందురు) 'ఏకామూర్తిస్త్రయో దేవా బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాః' ఈ త్రిమూర్తి లేదా పంచమూర్తి సత్యాక్షరము. (పరావ్రకృతి) మనయాత్మ (జీవాత్మ) యని 'ఇత స్త్వన్యాం ప్రకృతిం విద్ధిమేవరాం జీవభూతాం మహా బాహో యయేదంధార్యతేజగత్' అను వచనముచే స్పష్టము.

అక్షరాత్మయందు విశ్వ మాహాత్మ మగుచున్నదంటిమి. అహుతిద్రవ్యమాత్మగర్భప్రవిష్టమగుటయే, భోగము - భోగాయతనము శరీరము, దీనినుత్పాదించుట యగ్నిషోములపని

విశాసశీలముగలయగ్ని తేజము, సంకోచశీలముగల సోమము, న్నేహము. ఒకటివేడి, ఒకటిచలువ. ఋతరూపములగు ఈ రెంటి సంబంధము ఋతువు. ఋతుసమష్టిసంవత్సరము. వృష్టి ద్వారా అది భూతజనకమై 'భూతానాంపతి' యనబడును. మూర్తదవ్యము లన్నియు దీనినుండి పుట్టినవి. మనశరీరమును ఈ కారణమునకు గార్యమే, 'అగ్నిషోమాత్మకంజగత్'.

అమృతాక్షరముయొక్క, మర్త్యము పరిణామియునగు భాగముక్షరము. దీనికిని ఆ బ్రహ్మాదిపంచకళలేకలవు. ఆ పంచకళక్షరపురుషుడే అపరాప్రకృతి. అక్షరమిక్షరముద్వారానే విశ్వజన్మస్థితిభంగ కారణమైయున్నది. "జన్మాద్యస్యయశః"

1. పంచకళావ్యయపురుషుడు 2. పరాప్రకృతి యనబడు పంచకళాక్షరపురుషుడు 3. అపరాప్రకృతియనబడు పంచకళక్షరపురుషుడు అనునీమూటి మొత్తమే అకార - ఉకార - మకారములు. ఇకప్రణవస్వరూపసిద్ధికి గావలసిన యర్థమాత్ర - లేదా అమాత్ర ఆ యనిర్వచనీయపరాత్పర తత్త్వము.

సర్వబువిశిష్టరసమువేరే పరాత్పరము. ఇక:- ఏ విశుద్ధరసమందు సత్తా - చేతనా - సందములు మూడు సుస్మగ్ధరూపమున నున్నవో, ఏది విశుద్ధానందమూర్తియో, దేనిగుణానువాదమిప్రకరణారంభమున గావించియుంటిమో, ఆవిశుద్ధరసమే, విశేషభావప్రవర్తక బలవృధక్త్యముచే 'నిర్విశేషమై' యున్నది.

ఈ నిర్విశేషరసమునందు బలలక్షణానంతమృత్యుభావములు సృత్యము నేయుచున్నవి. మృత్యుగర్భితమగునీ 'రసమే'

జ్ఞానము. అనద్భలములకీ రసమే మాలికసత్త. ఇటనుండియే బల సంబంధముచే సచ్చిదానంద భావవికాసము. ఈయుద్బిద్ధ సచ్చిదానందలక్షణ, సర్వబలవిశిష్ట రసమూర్తి - సర్వధర్మోప పన్నబ్రహ్మయే పరాత్పరమైయున్నది. ఇట్లు ఒకే అనిర్వచనీయ బ్రహ్మకు నిర్విశేష (రస) పరాత్పర (సర్వబలవిశిష్టరస) భేద ముచే రెండురూపములు.

ఈపరాత్పరునకు 1. భూమ 2. అణిమ 3. భూమాణిమ, అను మూడురూపములు; 1. సర్వథా అసీమ, అత్యసపి నద్ధ, మహాపరాత్పరము భూమాలక్షణము 2. అట్లే అసీమా త్యసపివద్ధ శూన్యబిందు పరాత్పర ఘణిమా, భూమయు, అణి మయు నగునది అగమ్యాగోచరానిర్వచనీయము విశ్వాతీతము.

ఈపరాత్పరమే భూమాణిమరూపమున, విశ్వమందునుండు చున్నది. ఇందలి భూమాణిమలు పరస్పరసాపేక్షములు. ఒకే పదార్థము తనకంటె చిన్నదానికంటె బెద్దదియు పెద్దదానికంటె జిన్నదియు నగుచుగదా! ఒక్కరాతిముక్క పర్వతముంబట్టి చిన్న దియు 1. మృత్కణముంబట్టి పెద్దదియునై 2. స్వయముగా భూమాణిమయునై యున్నది 3. ఈమూడవరూపమందు విశ్వా త్క-శరీరాత్మలను పోల్చిచూచినచో మనము విశ్వాత్మను 'మహతోమహీయాన్' అనవచ్చును. కారణము? అంతకంటె నిక బెద్దదేమున్నది? ఇక జీవాత్మ "అణోరణీయాన్" అనవచ్చును. కారణము? అంతకంటె నణువును లేదుగదా? ఇకజగత్తునం దే యంశము భూమాణిమకు జెందినదో, అదే పరాత్పరతత్త్వము.

అదే అర్థమాత్ర. దీనితో గూడియే అవ్యయాక్షరక్షరమూర్తి యగు విశ్వాత్మ పోడశీప్రజాపతి యగుచున్నాడు. పరాత్పరావ్యయాక్షరాత్మక్షరములు నాల్గును అమృతాత్మలు. ఇందు పరాత్పర యుక్తావ్యయుడాత్మ, అక్షరముప్రణాము, క్షరము విత్తము. ఈమొత్తము ప్రజాపతి. ఈపోడశీ ప్రజాపతి తన - అవ్యయాక్షరక్షరములను మూడు జ్యోతిస్సులచే సంతటను వ్యాప్తుడగు చున్నాడు. ఏతద్వాచకము ప్రణవము “తస్య వాచకః ప్రణవః”

“తదేవశుక్రం తద్బ్రహ్మ తదే వామృతముచ్యతే” అన్నట్లు దీనికే అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రము లని మూడువివర్తములు; ఇంతేకాక అది స్వయముగ, వేరుగ, నిర్విశేషము. అదే నిరుపాధికము. నిర్గుణాత్మ. ఆయమృతాదులు మూడు నీయొకదానికే, వేర్వేరు సోపాధికరూపములు. ఇవి యీశ్వర - జీవాత్మలకును జెందినవి. ఈశ్వరాత్మయొక్క ఆత్మవివర్తములు స్థూలదృష్టికి నాల్గు. సూక్ష్మదృష్టికి పండ్రెండు భాగములు; జీవాత్మయొక్క యాత్మవివర్తములు పదునెనిమిది. అట్టి జీవవిద్యా ప్రతిపాదకము గీత. అందలి 18 అధ్యాయముల రహస్యమిదే. (ఈవిషయమునకు గీతా విజ్ఞానము సరయుడు)

ఈశ్వరాత్మ వ్యూహదర్శనము:- ఈశ్వర - జీవులు వేరు వేరాత్మలు గారు, ఇరువురును అమృతవ్యూహములు. ఇందు మొదట నీశ్వరాత్మవ్యూహమును గూర్చి విచారించుము. ఇది యమృతాత్మ స్వరూప మంటిమిగదా! పరాత్పర - అవ్యయ -

అక్షర - ఆత్మక్షరముల నాల్గిటి మొత్త మమృతాత్మ - ఇదే అమృతాత్మ వ్యూహము. ఇదే షోడశప్రజాపతి; ఇదే సహస్ర బల్యాయుక్తాశ్వశ్శము - ఈశ్రుతివచనమిట నవధేయము:-

“యస్మాత్స్వరం నాపరమస్తికించిత్ యస్మాన్మాణీ యోనజ్యాయోఽకించిత్ । వృక్ష ఇవస్తభో దివిష్ట త్యేకః తేనేదంపూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్.”

ఈశ్వర ప్రజాపతిషోడశి. ఈవిషయమున బైశ్రుతి యుదహరింప బడినది. ఇక పాఠకులకు, బ్రమాణవిషయక చిత్తసమాధానమునకై క్రమముగ పరాత్పరావ్యయాక్షిరాత్మక్షరములను గూర్చిన శ్రోతప్రమాణములను గూడ నుద్ధరించెనము. - వీనింబట్టి నిర్విశేషుని భావింపుచు, శాస్త్రములందలి యాత్మ వ్యూహములను ధ్యానింపదగును.

1. పరాత్పరః (నిష్కలః)

1. “యథానద్యః స్యందమానాః సముద్రేఽస్తంగచ్ఛన్తి నామరూపే విహాయ । తథావిద్వాన్నామరూపాన్విముక్తిః పరాత్పరం పురుష ముపైతిదివ్యం॥
2. నాయమాత్మా ప్రవచనేనలభ్యః నమేధయా నబహునాశ్రుతేన యమేవైషవృణుతే తేనలభ్యః తస్యైషతత్మా వివృణుతే తనూంస్వాం॥
3. బృహచ్చ తద్దివ్యమచింత్యరూపం సూక్ష్మాచ్చతత్ సూక్ష్మతరంవిభాతి దూరాత్సుదూరే తదిహంతికేచ పశ్యన్ప్రహేవ నిహితంగుహయాం॥
4. నచక్షుషాగృహ్యతే నాపివాచా, నాన్యైర్దేహైః తపసాకర్మణావా జ్ఞానప్రసాదేన విశుద్ధసత్త్వః తతస్తుతంపశ్యతే నిష్కలంధ్యాయమానః॥

5. బ్రహ్మైవేదమమృతం పురస్తాద్ బ్రహ్మపశ్చాత్ బ్రహ్మదక్షిణత
శ్చోత్తరేణ । అథశోచ్ఛ్వంచ ప్రసృతంబ్రహ్మైవేదం విశ్వమిదంపరిష్కమ్॥
6. మనోమయఃప్రాణశరీరనేతా, ప్రతిష్ఠితోఽన్నే హృదయం శన్నిధాయ
తద్విజ్ఞానేన పరిపశ్యన్తిధీరా ఆనందరూప మమృతం యద్విభాతి॥
7. యస్యామతం తస్యమతం మతంయస్య నవేదసః
అవిజ్ఞాతంవిజానతాం విజ్ఞాతమవిజానతాం॥
8. తతోయదుత్తరతరం తదరూపమనామయం
యఏతద్విదు రమృతాస్తేభవన్తి అథేతరే దుఃఖమేవాపియన్తి॥
9. తమేవధీరోవిజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాంకుర్వీత బ్రాహ్మణః
నానుభ్యాయాద్భహూశ్చబ్దా వాచోవిగ్లాపనంహితత్॥”

1. ఇందు, పరాత్పరుడు పురుషుడనుటకు గారణము ప్రాజాపత్యసంస్థ. ప్రజాపతిపోడశి. అందొకకళ పరాత్పరుడు. ఈయన మాయాపురమునకు వేరుగనుండి పురుషమర్యాదకు బహిర్భూతుడయ్యును, పురుషసంస్థంబ్రవేశించుటచే బురుషుడనుట యరుచితముకాదు. పోడశికి దివ్య - తాకిక భేదములు రెండు. దివ్యపోడశి యీశ్వరుడు. తాకికపోడశి జీవుడు. ప్రకృతశ్రుతి దివ్యపోడశీపరాత్పర నిరూపకమగుటచే ‘పరాత్పరం పురుష ముపైతిదివ్యమ్’ అనిచెప్పబడినది.

అనంతపరాత్పరు డనంతసముద్రతుల్యుడంటిమి. శ్రుతి యతనిని బురుషుడనియు, బ్రాజాపత్య సంస్థాయుక్తుడనియు జెప్పి, సముద్ర దృష్టాంతమట్లేయుంచి, తదనంత తానవచ్చిన్నతలను సూచించుచున్నది. నామరూపకర్మ లవ్యయుని మనఃప్రాణ

వాక్కులకు జెందినవి. వానినుండి ముక్తుడగువాడే పరాత్పరు నందగలడని చెప్పుచు, పరాత్పరునకు - సవ్యయునకును పార్థ క్యముం జెప్పుచున్నది. నామరూపమర్యాద యవ్యయునితో సరి. పరాత్పరుడు నామరూపమర్యాదలకు వెలియైనవాడు.

6. మనోమయుడు, ప్రాణాత్మక క్షరశరీర సంచాలకుడు నగు నక్షరుడు అన్నమందు ప్రతిష్ఠితుడై హృదయమందున్నాడు. అతని నెరుంగుటచే బుద్ధియోగి, ఆ యానందామృత రూపమున ప్రకాశించు నాతనింజూడగలడు. హృదయమక్షర రూపమంటిమి. క్షరమన్నము, దీనిపైనది ప్రతిష్ఠితము. అక్షర పరిజ్ఞానమువలననే అవిద్యాగ్రంథివిమోకము. అందుచే నీమోచ్ఛిత్తికాగా నిస్తీమపరాత్పర దర్శనము లభించును.

8. ఉత్తర - ఉత్తమ శబ్దములు ప్రాయశః సమానార్థకములు. త్రిపురుషులం దవ్యయుడు త్తముడు కనుక ఉత్తరుడు. పరాత్పరు డీ యుత్తరుకంటె నుత్తరుడు. (పర=అవ్యయుని కంటెను, పరుడు=పరాత్పరుడు) కనుకనే శ్రుతి, యుత్తరతరు డన్నది. ఇచట ప్రాజాపత్యసంస్థాసంబంధమేమియులేని నిర్వి శేషలక్షణ పరాత్పరుడొకడింకను గలడని జ్ఞప్తియుంచుకొన వలయును. అతడీ యుత్తరతరుకంటె నుత్తరుడుకనుక నుత్తమ తముడు. ఈరహస్యసూచనకే శ్రుతి, యీసంస్థకు జెందిన పరాత్పరుని ఉత్తరతమ శబ్దమునగాక, ఉత్తరతర శబ్దముననే జెప్పినది. పరిచ్ఛిన్నతయే ఆమయము (క్షేత్రము). పరాత్పరు డపరిచ్ఛిన్నుడు, భూమారూపి. కనుక అనామయమన్నది.

2. అవ్యయః:-

1. సద్వృత్తిఘటింశేషు, సర్వాసుచవిధిక్తిషు,
వచశేషుచసర్వేషు యన్న వ్యేతి లేదవ్యయమ్ (గోప)
2. గతాఃకలాః పంచదశప్రతిష్ఠా దేవాశ్చసర్వే ప్రతిదేవతాసు
కర్మాణి విజ్ఞానమయశ్చఅత్మా పరేఽవ్యయే సర్వవీకీభవన్తి॥
3. పురుషఏవేదంవిశ్వం, కర్మ, తపో, బ్రహ్మ, సరామృతమ్
ఏతద్వ్యవేద నిహితంగుహాయాం సోఽవిద్యాగ్రంధిం వికిరతీహసోమ్య॥
4. దివ్యోహ్యమూర్తః పురుషః సబాహ్యభ్యంతరోహ్యజః
అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్రో హ్యక్షరాత్ పరతఃపరః ॥ (ముండక)
5. అనంతశ్చఅత్మా విశ్వరూపోహ్యకర్తా.
6. త్షరంప్రధాన మమృతాత్షరం హరః త్షరాస్మనామీశతే దేవవీకః
తస్యాభిధ్యానాత్ యోజనాత్ తత్త్వభావాత్ భూయశ్చాంతే విశ్వ
మాయానివృత్తిః॥
7. సర్వవ్యాపినమాత్మానం క్షీరేసర్పిరివార్పితమ్
అత్మవిద్యాతపోమూలం తద్బ్రహ్మోపనిషత్పరమ్॥
8. సర్వేంద్రియగుణాభాసం—సర్వేంద్రియ వివర్జితమ్
సర్వస్యప్రభుమీశానం సర్వస్యశరణంసుహృత్॥
9. నతస్య కార్యం కరణంచవిద్యతే నతత్సమశ్చాప్యధికశ్చ దృశ్యతే
పరాస్యశక్తి ర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావీకీ జ్ఞానబలక్రయాచ॥
10. యస్తూర్ణనాథ ఇవతంతుభిః ప్రధానజైః, స్వభావతో దేవవీకః
స్వమావృణోతి । సనోదధాతు బ్రహ్మవ్యయమ్॥
11. నైవ స్త్రీ నపుమా నేష నచైవాయంనపుంసకః
యద్య చ్చరీరమాచత్రే లేనలేన సయుజ్యతే.

12. ఏతద్జ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మసంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యంహి కించిత్
భోక్తా-భోగ్యం-ప్రేరితారంచ మత్త్వసర్వప్రాప్తం త్రివిధం బ్రహ్మ
జైతత్||
13. తమిశ్వరాణాం పరమంమహేశ్వరం తందేవతానాం పరమంచదైవతమ్
పతింపతీనామ్ పరమంచరస్తాత్ విదామదేవం భువనేశమిద్యమ్||
14. తతఃపరం బ్రహ్మపరంబృహంతం, యథానికాయం సర్వభూతేషు గూఢం
విశ్వస్యైకం పరవేష్టితారమిశం తంజ్ఞాత్వామృతాభవంతి. (శ్వేతా)

3. పరామృతము అవ్యయుడు, జ్ఞానమయ మనోభాగముచే బ్రహ్మ, ప్రాణమయ క్రియాభాగముచే తపస్సు, వాఙ్మయార్థ భాగముచే కర్మ.

4. “సామాన్యే సామాన్యభావః” అనున్యాయమున సప్రాణః అమః కీశుద్ధజ్యోతిర్మయు డగుటచే శుభ్రః. ఇందు “అక్షరాత్పరతః పరః” అనుటవలన నవ్యయా - క్షరపార్థక్యము స్పష్టపడుచున్నది.

6. క్షరాక్షరముల కీశుడవ్యయుడనుట వలన అవ్యయాక్షర క్షరభేదము గోచరించును. క్షరము (ప్రధానము), పృథి, ఉపాదానము. అక్షరమన్యతము.

8. ఇట గీతయ, “ప్రభుఃసాక్షీ నివాసః శరణం సుహృత్” త్తనుట గమనింపవలయును. ఇంద్రియములకు సత్వాదిగుణములకు మూలప్రవర్తకుడగు నవ్యయుడు, నియతేంద్రియ లక్షణ సర్వేంద్రియవర్జితుడు.

9. విశ్వకార్యోపాదాన కారణము క్షరము. నిమిత్తకారణ మక్షరము. అవ్యయుడు కార్యకారణాతీతుడు. అతని స్వాభావిక శక్తి-పరా-అపరా, ప్రకృతిరూపాక్షరక్షరములు జ్ఞానబలక్రియా రూప పరిణతి నొందుచు విశ్వోపాదాన నిమిత్తములగుచున్నవి.

10. అక్షరయుక్తక్షరము (ప్రధానము - ప్రకృతి) చే వెలయు విశ్వసూత్రములచే సాలెపురుగు తన హృదయ మను ప్రధానముచే వెలయు సూత్రములందు వలె నానృతుడగు నవ్యయబ్రహ్మ మమ్ము తనయవ్యయరూపమందు బ్రతిష్ఠించుగాక!

12. భోక్తాక్షరము, భోగ్యముక్షరము, ప్రేరయిత అవ్యయుడు, బ్రహ్మకీమూడు రూపములు.

13. అభూ, ప్రతిచూ, జీవాదులునగు నీశులకీశుడీ మహా మాయావచ్చిన్నావ్యయుడు పరమమహేశ్వరుడు. బ్రహ్మ విష్ణుమహేశాది దేవతలకు పరమదేవత

3. అక్షర:-

1. యథాసుదీప్తాత్ పాపకాద్విస్ఫులింగాః సహస్రశః ప్రభవన్తేసరూపాః తథాఽఽక్షరాద్వివిధాః సోమ్య! భావాః ప్రజాయంతే తత్రచైవాపి యంతి||
2. ఏషోహదేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాఃపూర్వేహజాతః సఙ్గార్భేఅంతః సఏవజాతః సజనిష్యమాణః ప్రత్యేచ్ఛజనాం స్తిష్ఠతి సర్వతోముఖః||
3. యోదేవోఅగ్నో యోఅప్స యోవిశ్వంభువనమావిశేశ యఃషధీషు వనస్పతిషు తస్మైదేవాయ నమోనమః||
4. యఏకో జాలవానీశత ఈశనీభిః సర్వాన్ లోకానీశత ఈశనీభిః యఏవైక ఉద్యవేసంభవేచ యఏతద్విదురమృతాస్తే భవంతి||

5. అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽంతరాత్మా సదాజనానాం హృదయే సన్ని
విష్ఠః । హృదామనీషా మనసాభిక్లప్తః యఏతద్విదు రమృతాస్తే భవంతి॥
6. యోయోనిమధిత్స్య త్యేకో యస్మిన్నిదంసంచవిచైతిసర్వమ్,
తమిశానం వరదంచేవమీధ్యం. సిచాయ్యేతాం శాంతిమత్యంతమేతి॥
7. యదాతమస్తన్నదివా నరాత్రి ర్నస న్నచాస చ్చివవకేశలః
తదక్షరం తత్సవితుర్వరేణ్యం ప్రజ్ఞాచ తస్మాత్ ప్రసృతాపురాణీ॥
8. యచ్చస్వభావం పచతివిశ్వయోనిః పచ్యాంశ్చసర్వాన్ పరిణామ
యేద్యః, సర్వమేతద్విశ్వమధిత్స్య త్యేకో గుణాంశ్చసర్వాన్ వినియో
జయేద్యః॥
9. ఆదిః స సయోగనిమిత్తహేతుః పరశ్చ్రీకాలా దకాలోపి దృష్టః
తంవిశ్వరూపం ధనధూత మీధ్యం దేవంస్వచిత్తస్థ ముపాస్యపూర్వమ్॥
10. సవిశ్వస్య ద్విశ్వవిదాత్మయోనిః జ్ఞఃకాలకాలో గుణీసర్వవిద్యః
ప్రధానశ్చేద్యైవతి ర్గణేశః సంసారమాక్ష స్థితిబంధహేతుః (శ్వేతా)
11. ధనుఃస్పృహిల్వోపనిషదంమహాస్త్రం, కిరంహ్యపాసానిశితంసంధయాత
అయమ్యులంబావగ తేనచేతిసా, లక్ష్మ్యంతదేవాక్షరం సోమ్యవిధి॥
12. యస్మిన్ గోఘోషపృథివీచాంతరిక్ష మోతంమనః సహప్రాణైశ్చ సర్వైః
తమేదైకం జానథ అత్మానమ న్యానాచో విముంచథ అమృతస్యైవ సేతుః॥
13. యఃసర్వజ్ఞః సర్వవిద్ యస్యజ్ఞానమయంతపః
తస్మాదేత ద్దృష్టు నామ రూప మన్నంచ జాయతే॥
14. ఏతద్ధ్యేవాక్షరంబ్రహ్మ ఏతద్ధ్యేవాక్షరంపరం
ఏతద్ధ్యేవాక్షరంజ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛోతస్యతతే॥
15. భిద్యతేహృదయగ్రంథిః భిద్యంతేసర్వసంశయాః
క్షీయంతేచాస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టేపరావరే॥

16. సవేదైతత్ పరమంబ్రహ్మధామ, యత్రవిశ్వం నిహితంభౌతిశుద్ధిం,
ఉపాసతేపురుషం యేహ్యకామాః తేశుక్రమేతదతిపర్తంతి ధీరాః॥
17. తద్వేదగుహ్యోపనిషత్సుగూఢం తదబ్రహ్మవేద (య) తేబ్రహ్మయోనిం
యోపూర్వ్యంచేవా ఋషయ శ్చతద్విదుః తేతన్మయా అమృతా జై
భూవు॥

2. సర్వదిగ్వాప్త్యుద్వేడు, మొదట బయల్పడువాడు, గర్భ
మందుండి జీవస్వరూప మెత్తినవాడు, ఎత్తుచాడును, ప్రశ్న్యాభి
వమున హృదయమందుండి రశ్మిరూపమున, సర్వతోముఖ
వ్యాప్తిగలవాడు, అక్షరుడు, జీవస్మృతికథిస్తాత (పరాప్రకృతి)
“జీవభూతాం మహాబాహుః” (గీత)

3. హృ-ద-య-రూపమున త్ర్యక్షరమూర్తియగు నక్షర
ప్రజాపతి ప్రతిపస్త్రహృదయముననుండి యంతర్యామియనబడుచు
'స్తుతింపబడును.

4. క్షరజాలముచే జాలవంతుడై తన శాసననూత్ర ప్రణాళి
యను నియతించే క్షరజాలమునకు, తదుత్పన్న విశ్వమునకు
శాసకు డగుచున్నాడు. ఇతడే ఉద్భవ (మైథునీ సృష్టికి) కార
ణము (క్షరధియా) ఇతడే ఋషి మన్వాది సంభవమునకు
(భావసృష్టికి) కారణము (అవ్యయధియా). ఇతనికంటువైపు నవ్య
యుడు నిటువైపునక్షరుడు నున్నారు. క్షరముద్వారా భూతో
త్పత్తికి, అవ్యయుద్వారా భావోత్పత్తికి నితడే కారణము.
అవ్యయుడు భావసృష్టికి క్షరుడువికార (మైథునీ) సృష్టికి సభి
ష్టాతలు. గుణసృష్టికథిస్తాతయక్షరుడు: స్వయముగ నవ్యయు

ద్వారా సంభూతి (భావసృష్టికి) క్షరముద్వారా ఉద్భవమునకు (మైథునీసృష్టికి) కారణమని తాత్పర్యము.

6. అక్షరశక్త్యము విశ్వయోనిరూప యోనిభావముపై బ్రతిష్ఠితముగ నుండు నేకాకి. ప్రపంచమంతయు దానియందే మిసి యున్నది. దాని ద్వారా ఉత్పన్నమగుచున్నది. - సర్వేశము వగప్రదము ప్రణమ్యము నగు నాదేవత్వమును వేరుగ నెరింగిన బుద్ధియోగి శాంతి నొందును. - పరిణామియగు క్షరము విశ్వకార్యోపాదాన కారణమగుటచే విశ్వయోని లేదా భూతయోని మర్త్య వికారమువలన నది నానాభావాపన్నము, ఈక్షరకూటము పై కూటస్థుడక్షరుడున్నాడు. ఈతని యవ్యక్తావస్థ ప్రళయము; వ్యక్తావస్థసృష్టి. క్షరబుద్ధిలో నీయనంజూచుచో అనగా:- క్షరవిశిష్టాక్షరముపై దృష్టి యున్నంతవరకు నీయక్షరుడు విశ్వప్రవృత్తికి విశ్వబంధనమునకు గారణమగును. ఇక:- బుద్ధియోగముచే క్షరుని వేరుచేసి యాయక్షరునే గాంచుచో సత్యము: హృద్ధృంధి విమోక కారణమై శాంతినిధి - యవ్యయుం జేర్చును.

7. ఈప్రపంచము తమోగర్భముననుండియున్న ఆ అప్రతర్క్య అనిర్దేశ్య, అలక్షణ, అప్రజ్ఞాత; ప్రస్తుతవద్యుగమున రాత్రింబవళ్లు సదనత్తులు లేక కేవలము అవ్యయుని శాంతిచే శివమూర్తిగ నక్షరుడు మాత్రముండెను - గాయత్ర్యుపాసకుల కీయక్షరనవితాదేవత సంగ్రహణీయ తత్త్వము. దీని నుండియే ఆవురాతన ప్రజ్ఞ (జ్యోతిర్మయమగు సంతర్భసస్సు) వెలసినది.

ఆ మనస్సు శివభావమూల భావభూమిక. ఆ ప్రజ్ఞానేత్రసంబంధముననే అక్షరమూర్తి శివుడు- త్రినేత్రుడు.

8. విశ్వయోనియగు నక్షరుడు తనస్వభావ (క్షర) పరిపాకము గావించును. పాకయోగ్యభౌతిక పదార్థములను పరిణమింప జేయును. విశ్వమున కతడే యధ్యక్షుడు. తన త్రిగుణభావములను సృష్టియం దుపయోగపరచును.

విశ్వయోని యన క్షరుని పేరు. ఈయన నతడక్షరుడు; లేనిచో నుపపన్నుడు కాడు. కనుక నక్షరుడు విశ్వయోనియని చెప్పబడినది. అతడు సర్వయోని యనవచ్చును. విశ్వశబ్దము ప్రపంచనాచకము, సర్వద్యోతకము నగును. “విశ్వానిదేవ సవితరుగితాని పరాసున” “యథమావిశ్వాభువనాని” అనుచో విశ్వశబ్దము సర్వతాద్యోతకమే కనుక నిటను, విశ్వయోనియనుటకు సర్వయోని యనవచ్చును. క్షరమక్షరమర్త్యరూపమే. కనుక నది యశని స్వ - భావమనదగును. సృష్టికాముకాక్షరుడు సృష్ట్యుత్పాదనార్థము స్వ - భావభూతక్షర పరిపాకముం జేయును. తనస్సుచే, క్షరమును భృగ్వంగిర్యుక్తము గావించుటయే పరిపాకము. పాచ్య, వైకారిక, క్షరరూప, భౌతికపదార్థములు స్వస్వరూపముచే సర్వధాజడములు. వీని నాయాపరిణామము లొందజేయుట, కేవలమంతర్యామి యగు నక్షరుని పని. “యయేదంధార్మ్యతే జగత్” అన్నట్లు పరావ్రకృతి లక్షణాక్షరుడే విశ్వాధిపాత. వ్యక్తక్షరవ్రకృతి

యొక్క మూడుగుణములను సృష్టికొరకు వినియోగించుటయు, నీనియంతయగు నక్షరుని పనియె.

9. భౌతికక్షర పరమాణు సంయోగ నిమిత్తకారణ మగు నక్షరాత్మయే విశ్వమున కాది. అది అవ్యక్త - వ్యక్త - అవ్యక్తము లను త్రికాలములకు నతీతమగుట నకాలము. లేదా అకలము. విశ్వరూప (సర్వరూప) భూత భావనము, ప్రణమ్యము నగు నా దైవతత్త్వము స్వస్థచిత్తప్రతిష్ఠితము. ఉపాన్యము. భౌతికవిషయాసక్తిచే చిత్తప్రజ్ఞ యస్థిరమైనచో నక్షర స్వరూపము చెడును. అట్టి యక్షరుడు క్షరానుగామియగుటచే ననుపాస్యడు స్థిరప్రజ్ఞా స్థితశాంతాక్షరుడే యుపాస్యడు.

10. అశబ్ద:- విశ్వనిర్మాత, విశ్వప్రపంచజ్ఞాత, జీవాత్మకు యోని, జ్ఞానమూర్తి, కాలమునకు కాలము, సర్వజ్ఞుడు, ప్రధాన (క్షర) నామక క్షేత్రజ్ఞపతి, గుణ (గుణమయీ వ్యక్త క్షర) ప్రకృతీకీశుడు. విశ్వమోక్ష (భంగ) స్థితిబంధకాణము, క్షర ముపాదానము, అక్షరము నిమిత్తము. నిమిత్తమే కర్త, నిర్మాత యందురు. అవ్యయుని జ్ఞానముగొని తాను నిర్మించు విశ్వమునకు అక్షరుడు జ్ఞాత (భోక్త). అవ్యయక్షర గర్భితాక్షరునుండియే జీవస్వరూపనిష్పత్తి. మృత్యురూపమగు క్షరము కాలము. విశ్వ ముపాదానకారణమందే లయించును. కాని కాలరూపక్షర లయ మక్షరగర్భమందే. కనుక నక్షరుడు కాల కాలుడు. విశ్వక్షేత్రమునకు క్షేత్రజ్ఞుడు. పతి. క్షరము. అక్షరుడు దీనికి బతి. ఈ యక్షరునివలననే క్షరునిద్వారా విశ్వ

ముక్తి క్రిత్యంధనము లగును.

11. అవ్యయునికి జ్ఞానయోగముతో, క్షురునకు కర్మయోగముతో సంబంధము. ఉపాసనయన్నది కేవలము మధ్యనున్న యక్షుగునకు జెందినది. కారణము? ఉపాసనయందు జ్ఞానకర్మలు రెండుభాగములు గలవు. అందువలననే అది భక్తియోగ మనబడును. మధ్యనున్న యక్షుడు జ్ఞానకర్మయుక్తుడు.

12. జగద్ధాగుడగు నక్షరుడే జగదాధారుడు. సామాన్య లింగము మనస్సుల నాశ్చ యచుకొందురు. ఇది యన్నియు నెందున్నవో అది యాశ్చ మగును. ఇదియంతయు క్షరప్రపంచము. అచేకము. కూటస్థుడగు నక్షరుడన్ననో ఏకము. అమృత (అవ్యయ) ప్రాప్తి నాధన మేకాక్షరజ్ఞానము, ఏకాక్షరోపాసనయే.

13. అక్షరుడు అవ్యయజ్ఞానముచే సర్వజ్ఞుడు. క్షరార్థముచే సర్వవేత్త. తన ప్రాణముచే సర్వశక్తి. మన తపము (కర్మ) జ్ఞానప్రధానము గామిచే నభ్యుదయమునకుబదులు పతనమునకు గారణమగును. ఈశ్వరాక్షరతపస్సు జ్ఞానమయ మగుటచే విశ్వవిభూతికి గారణము. అసంగతీచే విశ్వబంధనమునకు వెలియునగును. ఇదే ఈశ్వరప్రజాపతియొక్క అబంధనబుద్ధియోగము. 'బ్రహ్మాక్షర సముద్భవమ్' అన్నట్లు క్షరమే బ్రహ్మ. ఏతద్వికాస మాయక్షరునివలననే. నామరూపము సత్యజ్యోతి. ఏతత్ప్రభవమక్షరుడే. బ్రహ్మాక్షరము అన్నాత్మక వైష్ణవయజ్ఞప్రవర్తకముగదా!

14. అవ్యయచితిపంచకము, చేతనరూపాక్షరునిచే సంపన్నము. అందువలననే (అక్షర లేదా హృదయమువలన నగు చితివలననే) అతడు (అవ్యయుడు). చిదాత్మ యనబడుగదా! ఈ దృష్టితో నక్షరు నవ్యయు డనవచ్చును. అక్షరునుండియే క్షరవికాసమును గనుక నతనిని బ్రహ్మయు ననవచ్చును. అక్షర ప్రకరణమున సనుపసృష్ట బ్రహ్మశబ్ద మక్షరవాచకమే. పరశబ్ద మవ్యయవాచకముగదా! 'అక్షరాత్మరతఃపరః' అనియు శ్రుతి. మధ్యస్థుడగుటచే నక్షరు పూర్వోత్తరుల యిరువురి ధర్మములు గలవాడగును. కనుక నతని నెటులన్నను అనవచ్చును. జ్ఞాన-క్రియార్థములు మూడే యిచ్ఛానిషయములు. అక్షరోపాసన వలన నీ మూడును లభించును.

15. అవ్యయుడు పరుడు. క్షరు డపరుడు. మధ్యవాడగు నక్షరుడు పరావరుడు. స్థూలశరీరగ్రంథి మనస్సునకు జెందినది. దీని విమోకముచే మృత్యువగును. సూక్ష్మశరీరగ్రంథి బుద్ధికి జెందినది. దీని విమోకముచే సాయుజ్యభావలక్షణముగల అపరాముక్తి లభించును. కారణశరీరగ్రంథి యక్షరునకు జెందినది. ఇదే హృద్గ్రంథి. దీని విమోకముచే సమవలయ లక్షణ పరాముక్తి యబ్బును.

“జ్ఞాత్వాదేవం (అక్షరం) సర్వపాపప్రహణిః క్షీణైః క్షేణైః జన్మమృత్యు ప్రహణిః తస్యాభిధ్యానః తృతీయం దేహభేదే విశ్వైశ్చర్యం, కేవల ఆప్తకామః” [శ్రీ]

క్షరవిశ్వము ద్వైతభావావన్నము. ద్వైతము (విషయ ద్వైవిధ్యము) సంశయకారణము. క్షరవిశ్వానుగమనమున్నంత వరకు సంశయము తప్పదు. అద్వైతమగు నక్షరము జేరగనే స్వాద్వాదదర్శనమూలక సంశయావసరముండదు. క్షరవిశ్వమే ఆసక్తికి మూలము. అది కర్మలేపకారణము. అనక్తాక్షర పరిజ్ఞానముచే నది తొలంగును.

16. అవ్యయుడుపరుడు. క్షరుడవముడు. మధ్యస్థాక్షరుడు పరమబ్రహ్మ. 'అక్షరం బ్రహ్మ పరమం' నిష్కామోపాసకులీ పరమబ్రహ్మధామము నందగలరు. శుక్రము క్షరవిభూతి. విశ్వబీజమగు క్షరమే శుక్రముగదా! అక్షరోపాసన దీనిం దాటించును.

4. ఆత్మక్షరః:-

1. యుజేవాం బ్రహ్మపూర్వ్యం, నమోభిర్విష్ణోకాయన్తి పథ్యేవసూరాః ।
[రేః] శ్రుణ్వంతి [తు] విశ్వే అమృత్యుపుత్ర [త్రాః] ఆయేధామాని
దివ్యానితస్థుః॥
2. అగ్నిర్యత్రాభిమధ్యతే వాయుర్యత్రాధిరుధ్యతే
సోమాయత్రాతిరిచ్యతే తత్రసంజాయతేమనః॥
3. సవిత్రాప్రసవేనజాషతే బ్రహ్మపూర్వ్యమ్,
యత్రయోనింకృణవసే నహితేపూర్వమక్షిపత్ ॥
4. నవద్వారేపురేదేహీ, హంసోవేలాయతేబహిః
వశీసర్వస్వలోకస్య స్థావరస్యచరస్యచ॥
5. యవీశోవణ్ణో బహుధాశక్తియోగాత్ వర్ణాననేకాన్ నిహితార్థోదధాతి,
విచైతిచాస్తే విశ్వమాదౌసదేవః సనోబుద్ధ్యా శుభయాసంయునక్తు॥

6. తదేవాగ్ని స్తదాదిత్యః తద్వాయుః తదుచంద్రమాః
తదేవశుక్రం తద్రుహ్య తదాపస్తత్ ప్రజాపతిః॥
7. త్వం స్త్రీ త్వంపుమానసి త్వంకుమార ఉతవాకుమారీ
త్వంజీర్ణోదం డేనవంచసి త్వంజాతోభవసి విశ్వతోముఖః॥
8. నీలఃపతంగో హరితోలోహితాక్షః తదిన్ద్రభటుతపః సముద్రాః
అనాదిమత్త్వం విభుత్వేనవర్తసే యతోజాతాని భువనానివిశ్వా॥
9. యోదేవానామధిపో యస్మిన్ లోకాఽధిశ్రితాః
యఈశేఅస్యద్విపదః చతుష్పదః తస్మై దేవాయ హవిషవిధేమ॥
10. తత్కర్మకృత్వా వినివర్త్య భూయః, తత్త్వస్యతత్త్వేన సమేత్స్య
యోగమ్ । ఏకనద్వాభ్యాం త్రిభిరష్టభిర్వా కాలేనచైవాత్మ గుణైశ్చ
మాత్మైః॥
11. ఆరభ్యకర్మాణి గుణాన్వితాని భావాంశ్చసర్వాన్ వివియోజయేద్యః,
తేషామభావే కృతకర్మనాశః కర్మక్షయే యాతి సతత్త్వతోఽన్యః॥
12. సప్తక్ష కాలాకృతిభిః పరోఽన్యోయస్మాత్ప్రపంచః పరివర్తి తేఽయమ్
ధర్మావహం పాపనుదంభవేశం జ్ఞాత్వాత్మస్థ మమృతంవిశ్వధామ॥
13. ఏకోవశీ నిష్క్రియాణాంబహూనాం, ఏకంబీజంబహుధాయఃకరోత్తి,
తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యంతిధీరాః తేషాంసుఖం శాశ్వతంవేతరేషాం॥

[శ్లోకా]

ఇందు ప్రథమ మంత్ర విషయమున విశేషమున్నది. ఈ మంత్రము ఋగ్వజు స్సంహిత లందును గలదు. సనాతన ధర్మమునకు జెందిన ముఖ్యులు పలువురు దీనిపై గావించిన వాఖ్య లిం దుదహరింతుము.

శ్రీశంకర భగవత్పదా చార్యుల వారు:- కరణరూప జీవాత్మ - అనుగ్రహకరూప పరమాత్మ యను నీరెంటితో

సంబంధముగల చిరంతన బ్రహ్మ దానికి మీకు సమాధానము గావించెను. అనగా — జీవేశ్వర భేదముమిథ్య. ఒకే బ్రహ్మకు రెండు వివర్తములు. చిత్తప్రణిధానాదిరూప సమస్కారముల చేతనే దానికి సమాధానము గావించెను. ఇట్లు సమాధానము గావించు నాకీర్తితవ్యభావమువంకకు తెలివిగలవాడు సన్మార్గమునకు వలె మనుజుడు చనవలయును. లేదా — ప్రార్థనారూప మగు నీవాక్యమును దివ్యలోకమందున్న హిరణ్యగర్భనామక బ్రహ్మపుత్రులు విందురుగాక!

శ్రీశంకరానందులు:— జీవాత్మ పరమాత్మలగు మీరిరువురును మొదటనే యుండి యున్నదియు త్రివిధ పరిచ్ఛేద రహితము చిదానందైకరసరూపము నగు బ్రహ్మకొరకు వివిధ కీర్తి యుక్తులై ఆవంకకే విద్వాంసులు సన్మార్గమున కరుగునట్లు చనుచున్నారు.

శ్రీనారాయణస్వామి:— ఓ మనోబుద్ధులార! మీతోసంబంధించిన బ్రహ్మనామక యోగమార్గము వంకకు మీ మనోయోగము కల్పించెదను.

శ్రీవిజ్ఞాన భగవత్స్వామి:— అనాదిబ్రహ్మతో నా ప్రత్య గాత్మ నేకీభవింపజేయుచున్నాను. దీనికి మనః ప్రణిధానము సాధనము. ఓమనోబుద్ధులార! విమ్ముల నిరువురను ప్రత్య గాత్మతో గూర్చుచున్నాను.

శ్రీసాయణాచార్యులు:— ఓ హవిర్ధాన శకటములార! (ఆహుతికొరకగు సోమవల్లిందెచ్చు బండ్లు) నేను (యజ్ఞకర్త -

అధ్వర్యుడు - లేక యజమాని) అనాదికాల ప్రవృత్త బ్రహ్మ (మంత్రము) నుచ్చరించి సోమాది లక్షణాన్నముతో మీకు యోగము కల్పించుచున్నాను. అనగా:- మీపై సోమాదివల్లి, నుంచి పత్నీశాలా సమీపస్థ హవిర్ధాన మండపము వంకకు గొంపోవుచున్నాను. దివ్యలోకస్థులగు అమృత బ్రహ్మపుత్రులు దేవతలు మీధ్వని విందురుగాక!

శ్రీ ఉవ్వటాచార్యులు :- ఓ దంపతులార! యజమానుడు, పత్నియు, అన్నయుక్త సప్తర్షిబ్రహ్మను మీకొరకు గూర్చు చున్నాను.

శ్రీ మహీధరులు :- ఓ పత్నీయజమానులార! పూర్వ ఋషులచే సనుష్ఠితమయిన అగ్నిచయసమను బ్రహ్మ(కర్మ)ను మీకై సంపాదించును. లేదా, బ్రహ్మశబ్దము సప్తర్షిబ్రాహ్మణ వాచకము, నేనుమీకై యా పురాతన బ్రాహ్మణజాతి నన్న యుక్తముగ జేయుచున్నాను: “అన్నముచే బ్రాహ్మణులను దృష్టినొందించుచున్నాను” అని తాత్పర్యము.

ఇందు శంకర శంకరానందులదృష్టిలో బ్రహ్మశబ్దము నిర్వి శేషవాచకము, పూర్వశబ్దము చిరంతన భావవాచకము, బ్రహ్మకువిశేషణము. ‘వాం’ అన్నది జీవాత్మ - పరమాత్మల నూచకము. మంత్రోద్దేశ్యము అభేదవాద ప్రతిపాదనము. నారాయణస్వామి, బ్రహ్మయన్నది యోగపరకముగ నెంచెను. ‘వాం’ అనగా మనోబుద్ధులకు గ్రహణము, “బ్రహ్మప్రాప్తికై యోగమార్గమున, మనోయోగముగావలయు” నని తాత్ప

ర్యము. ఎత్తైన నిదియు, అద్వైతము ననుగమించును, విజ్ఞాన భగవత్స్వామియు ద్రావిడప్రాణాయముగ తన యద్వైత భక్తి నే పోషించుకొనెను—సాయణమతమున:-‘వాం’ హవిర్ధాన వాచకము ‘పూర్వ్యం’ బ్రహ్మకు విశేషణము: ‘బ్రహ్మ’ మంత్ర వాచకము: ఇట్టిది శకటమందు సోమనల్లీయోగముం జెప్పుచున్నది. ఉవ్వటమతమున:-‘వాం’ యజమాన దంపతీవాచకము—బ్రహ్మాయన:-న ప్తర్షులు. బ్రాహ్మణజాతికి శుభచింతకు డగు మహీధరునిమతమున:- బ్రహ్మాయన సగ్నిచయనమను యజ్ఞకర్మ. లేదా, బ్రాహ్మణజాతి మంత్రోద్దేశ్యము బ్రాహ్మణ భోజనము. సనాతనధర్మలకు వ్యతిరేకముగజెప్పిన, వారి యాచార్యభక్తి నూతగాగొని అంతయు సప్రాచూణికముగ నెంతరనుటకు సందియములేదు. అయినను, పై మతములన్నియు వారికి మాన్యములేకనుక పరస్పర విరుద్ధములుగదోచు నిందేది సనాతనధర్మానుకూలము? అనియడిగి దేనికిని బాధలేనివిధమున వీనిని సమన్వయింతురా? యందుము.

సరియే: ఇక వేదవచనములయాధారమున సీమంతార్థమును స్వతంత్రదృష్టి నన్వేషింతము. ఈమంత్రము క్షరబ్రహ్మ బ్రతిపాదకముకాగలదు. ‘బ్రహ్మక్షరనముద్భవమ్, ‘తస్మాదేత ద్రబ్బహ్మనాను’ ఇత్యాదులచే నిచటి యనుపసృష్ట బ్రహ్మ శబ్దము క్షరబ్రహ్మవాచకమే కాగలదు. ఈ దృష్టితో సీ మంత్రార్థము:-

“ఓ మనోబుద్ధులార! మీ యిరువురను పూర్వ్యబ్రహ్మ

(క్షరబ్రహ్మ)తో గూర్చుచున్నాము. లేదా మీతో బ్రహ్మను గూర్చుచున్నాము. ఆబ్రహ్మ నొకసన్నార్థమట్లు విద్వాంసులు నమోవచనములచే గుణకీర్తన సేయుచున్నారు. దివ్యలోక స్థులు అమృతబ్రహ్మపుత్రులు (జీవాత్మలు) దానికీర్తిని వినుచున్నారు.”

కార్యరూపవిశ్వపూర్వానన్తపూర్వము. అదివిశ్వోపాదనమే కాగలదు. అది క్షరబ్రహ్మయే కనుక పూర్వ్యం బ్రహ్మయన క్షరబ్రహ్మయందుము. ఈ మంత్రమునకు బూర్వమంత్రమున “యుంజతే మన ఉతయుంజతేధియః” ఇత్యాదిగా మనోబుద్ధుల యోగభావముల్లేఖింపబడినది. దానినే యీమంత్రము ‘యుజేవాం’ అని పఠించెను. ఈ స్థితిలో సమానప్రకరణప్రాప్త మగు ‘వాం’ పదముచే మనోబుద్ధులను గ్రహించెదము. దర్శనమున వైశేషికముచేసిన యుపదేశమునే యీమంత్రముచేసెను.

సాధారణముగ మనమనోబుద్ధులు కార్యరూపవైకారిక విశ్వవిషయ బ్రహ్మనక్తములుగ నుండును. వాని నాయుత్తర బ్రహ్మనక్తినుండి తప్పించి కారణరూప పూర్వ్యబ్రహ్మ (ఆత్మ క్షరబ్రహ్మ)తో గూర్చునై మంత్రము “విద్వాంసులనుగమించు సన్నార్థమిదియే. ఇది రసప్రధానమగుటచే సద్రూపము స్థూలము నుండి సూక్ష్మమునకే యరిగెదరు. విశ్వవిషయములు బలప్రధానములు; అసద్రూపములు. వీనివెంటబడుట యసన్నార్థమునబడుటయే. ‘అసతోమానద్గమయ’ భూతయాజివి కాకుము; ఆత్మ యాజివికమ్ము; అర్థయోగివికాక ఆత్మయోగివగు”మని పూర్వార్థ

మున జెప్పినది. ఇక యుత్తరభాగము ఫలమునకు జెందినది.

ఆత్మయోగియగుచో నేమగును? అన్నచో “దివ్యధామము లందున్న అమృతపుత్రులు మీయశమును విందురు” అనుచున్నది. సాంసారికమర్త్యవిషయానక్తుల యమృతాత్మలు మృత్యుపాశబద్ధములై మత్యుసంసారసాగరమున ‘జాయస్వ మ్రియస్వ’ యగుచుండును. అందువలన అమృతాత్మాంశలగు నందరు నమృతపుత్రులయినను, మృత్యుపుత్రులేయగుదురు. కనుక నిట్టివారు దివ్యలోకాధికారులుగారు. ఇక:— సంసారమందెయుండి మృత్యుభావానక్తులుగాక పూర్వమగు నమృతబ్రహ్మననుగమించువారు తమ యాత్మాంశమును సురక్షితముగావించుకొనుచు దివ్యలోకాధికారులగుదురు. దివ్యధామస్థులట్టివారిం గీర్తింతురు. వారికందును నిందును ఆనందమే.

(2) ఎచట అగ్నిమధింపబడునో వాయువవరుద్ధమగునో సోమము నిశ్చేషమగునో అచటనే మనమనస్సు లగ్నమగుగాక!

అగ్నివాయుసోమము లను నీ మూడు తత్త్వములును క్షరసృష్టికి మూలాధారములు. అగ్ని ‘సోమసమన్వయరూపయజ్ఞమే. సహయజ్ఞఃప్రజాన్నష్టా’ అన్నట్లు విశ్వము అగ్ని యజ్ఞమునకుయోని. సోమమాహుతిద్రవ్యము (రేతస్సు). దీనిం దానియందు హోమముగావించుట గతి ధర్మముగల వాయుపువని. ఇది ఆ యాహుతరేతోవేష్టనమున నవరుద్ధమై గర్భసంపత్తికారణమగును. సృష్టి కాముకమనుష్య శారీరాగ్ని వాయు

ప్రేరణచే తుబ్బమైపోవును. ఈ సంఘర్షమే అగ్నిమంథనము. దానిచే న్నేహధర్మముగల శారీరశుక్రము (సోమము) స్వస్థాన చ్యుతమగును. ఇదే సోమాతిరేచనము. అటనుండి యది వాయువుచే స్త్రీ గర్భాశయస్థ యోనిరూప శోణితాగ్నియం దాహుత మగును. శుక్రము నలుగడలను వాయువు వేష్టించియుండును గనుక నది ఋతమయ్యు నిటు బోజాలదు. కాని వాయువు రెండుభాగములగుచో నదియు రెండుభాగ ములై యమశసంతతికి గారణమగును.

ఇట్లు విశ్వసృష్టి- విశ్వప్రజాసృష్టి యను రెంటి స్వరూప నిష్పత్తియు అగ్నిమంథనము - వాయునిరోధము - సోమాతిరేచనము అనువానివలననే యగును. ఈ మూడును వైకారిక పదార్థములు. వీనికిమూల మాత్మక్షరబ్రహ్మ. దీనినుండియే, ఆమూడు వికారక్షరములును మూడుకార్యములను సేయగలవు. “ప్రజాత్మక లేక విశ్వాత్మక అగ్ని సోమ వాయురూప మృత్యు భావములం దాసక్తిగొనక (మనోబుద్ధులను యోజింపక) ఈమూటికి మూలమగు-నాత్మక్షరలక్షణ పూర్వ్యబ్రహ్మ నను గమింపవలయునని శ్రుతి పరోక్షవిధముగ నాదేశించుచున్నది.

3. సవితాదేవతాప్రేరణచే పూర్వ్యబ్రహ్మ సేవింపుము. మనకదియేయోని యనియెరుంగుము, ఆబ్రహ్మ సీపూర్వ్యభావ మును (నేడును) విడువలేదు.

దుఃఖనివృత్తికై పూర్వ్యబ్రహ్మ నాశ్రయింపక శిష్టదుః హృదయస్థసవితా ప్రాణప్రేరణ లేకున్నచో మన మనస్సటు

వోడు. ఆబ్రహ్మాను మనముమరచిన నది మనలను మరువదు. కారణము? అదిమనయోని - పూర్వభావము (యోనియన్నది కేవలము క్షరబ్రహ్మయే కనుక పూర్వబ్రహ్మశబ్దము క్షర వాచకమే).

4. హంస=కర్మాశ్శ - కర్మరూపియగునిది క్షరప్రధానము. భౌతికవిశ్వమే తస్మాజాతీయము కనుక ఈ విశ్వాకర్షణమున నిది విషయానక్తమగుచుండును. “క్షరాత్మనగునేను ఈయన్నిటి కథక్షుడ”నను వశీభావముకలిగినంతనే యా బహిరానక్తి నివర్తించును.

5. అన్యుతాక్షర సంశ్లిష్టుడై యుండువాడగుటచే స్వయముగ నేకవర్ణుడు (ఏకరూపి). అతడు కర్మాశ్శనైన నాకు శుభబుద్ధి నొసంగుగాక! అనేక భావాత్మక సృష్టికి సంచాలకము, ఉత్సాదకము. ఆద్యంతములు కేవల మాత్మక్షరమే. కనుక దేవశబ్ద మాత్మక్షరపరకము.

6. అగ్ని - వాయు - ఆదిత్య - చంద్ర - (భాస్వరసోమ) శుక్ర (విశ్వయోని) బ్రహ్మ (ఉపాదానకారణము) ఆపః - (ఓకోసీమము) ప్రజాపతులు. అదే—

అగ్ని వాయు ఆదిత్యులు మూడు నగును. చంద్రాపస్సులు రెండును సోమములు. వీనికి ప్రభవము క్షరాత్మ. తదీయాగ్ని కళచే అన్నాదాగ్నియొక్కయు, సోమకళచే అన్నసోమముయొక్కయు వికాసములు కలెను. బ్రహ్మకళ శుక్రము, విష్ణుకళ బ్రహ్మ, ఇంద్రకళ ప్రజాపతి. అనగా:—

ఆత్మక్షరునికి మర్త్యభావప్రధానములగు బ్రహ్మ - విష్ణు - ఇంద్ర - అగ్ని - సోమము లను పంచ కళలు గలవు. ఇందు 1. బ్రహ్మకళ విశ్వయోని. 'బ్రహ్మ వై స్యస్య' (పత్తిస్తా) ప్రథమజమ్' కదా! (యోనినే శుక్ర మందురు. బ్రహ్మత్మక ప్రాణమే శుక్రము.) 2. విష్ణుకళ. అపస్సద్వారా భౌతిక విశ్వమున కుపాదానము. ఉపాదానమును బ్రహ్మ యందురు. 3. ఇంద్రకళ. వాక్కుద్వారా ప్రజాసృష్టి కధిస్తాత్రి. కనుక ప్రజాపతి యనబడును. 4. అగ్నికళ. అన్నాదద్వారా వైకారి కాగ్నిత్రయికి (అగ్ని వాయ్వాదిత్యులకు) కారణ మగును. 5. సోమకళ. అన్నముద్వారా సోమద్వయికి గారణ మగును. ఇట్లు ఆత్మక్షరమే తన పంచ మూలకళలచే తూలకళలద్వారా అంతయు నన్నియు నగును. ఈ పరిలేఖ నవలోకింపుడు:-

మూలకళాః	తూలకళాః	కార్యవిక్రమ్
1. బ్రహ్మ ...	ప్రాణః	శుక్రవికాసః-తదేవశుక్రమ్
2. విష్ణుః ...	ఆపః	బ్రహ్మవికాసః-తద్బ్రహ్మ
3. ఇంద్రః ...	వాక్	ప్రజాపతివికాసః-సప్రజాపతిః
4. అగ్నిః ...	అన్నాదః	అగ్నివాయ్వాదిత్యవికాసః-తదేవాగ్నిస్తదాదిత్యస్తద్వాయుః
5. సోమః ...	అన్నమ్	అప్సంద్రమసోర్వికాసః-తదుచంద్రమాః తాలపః
<u>ఆత్మక్షరః</u>	<u>వికారక్షరః</u>	<u>వైకారికభావాః</u>

7. నీవే స్త్రీని - పురుషుడవు - కన్యపు - కుమారుడవు-

పురాతనడవు. కనుకనే దండముతో నందరను బెడరింతువు. నానారూపముల బుట్టుచున్నవాడవు నీవే.

స్త్రీ పురుషశబ్దములు దాంపత్యవస్థాసూచకములు. తత్త్వాత్మావస్థను కన్యాకుమారావస్థలు సూచించును. అవ్యయాక్షరము లొకటే. ఈయన విశేషమునుండి విశేషభావ మెల్లుకలిగెను. మరియు శ్రుతి స్పష్టముగా 'నస్త్రీపుమానేష' యని అవ్యయాక్షరములు విశేషభావ బహిర్భూతములన్నదికదా:-ఇట్టిచో ఆత్మవర్గముందు విశేషభావముంబుట్టించు నేర్పొయ్యక విశేషాత్మయు నున్నదనుకోవలయును. అది వైశేషికతంత్రసమ్మతక్షరాత్మయే కావలయును. గర్భన ప్రకరణమునందు విశేషభావమును విశదముగా నిరూపించితిమి. తాడన మక్షరునిపని; బెడరించుట క్షరునిపని కనుకనే 'పంచసి' యని చెప్పబడెను. ప్రపంచమంతయు క్షరపంచనావ్యస్తము "ముసలివాడు కట్టగాని పిల్లలను బెడరించుంగాని కొట్టడు" అదేతీరు ఇచటను పంచవలయును. జాతుకు విశ్వతోముఖుడు నితడే (క్షరమే).

8. నీలకంఠ - భ్రమర-శుక - కురవక-తడిగర్భ-ఋతు-సముద్రాదులన్నియు నాత్మక్షరమే. అనాది ఆత్మవిభువు. తజ్జనితములే సర్వలోకములు.

9. లోకములాశ్రయించియున్న దేవాధిపతియు ద్విపదచతుష్పదశాస్త్రయు అగునట్టి 'క' యను సనిరుక్తప్రజాపతికొరకు హవిర్విధానము సేయుదుము.

10. ఆ (క్షరాత్మ) సృష్టికర్మ గావించి నివృత్తుడై మరల

తత్త్వముగొక్క తత్త్వముతోగూడి - యోగభావమునొంది
కాలముంబట్టి ఒకటి, రెండు, మూడు, ఎనిమిది యగు తన
సూక్ష్మగుణములచే సృష్టిప్రవృత్తు డగుచున్నాడు.

ఈ మంత్ర మాతృక్షరుని యన్నియవస్థలను నిరూపించు
చున్నది. సృష్టిదశయం దాయన కర్మచేయును. అందుచే
ప్రాణాపోనాగాది వికారక్షరములు పుట్టుచున్నవి. వీనినుండి
వై కారణవిశ్వము జనించును. కేవలవికాగోత్పాదన మతనివని.
ఆ దశమందే యతడు విశ్వకర్మకు ప్రభువు. వికారోత్పత్తిజేసి
యతడు నిష్కర్మడగును; విశ్వకర్మయం దానర్తుడుగాడు. ఈ య
విశ్వతాపస్థో తన విశుద్ధతాత్త్విక రూపమునకు వచ్చును.
ఈయనగుణముల మక్షరుడు; అతనికిమూల మవ్యయుడు. అతడు
(అవ్యయుడు) అవికృతుడు; ఏకరూపి. అట్లే సృష్టికర్మ నివృత్తుడగు
విశుద్ధ డీయనయు (ఆత్మక్షరుడును) తత్త్వతత్త్వము (తనకు
దత్త్వమగు సక్షగునకు దత్త్వమగు నవ్యయుని) తోగూడి
తద్రూపుడే యగును.

“క్షగంత్స్వవిద్యా హ్యమృతంతువిద్యా” “జ్ఞాజ్ఞాద్వా”
“క్షరంప్రధాన మమృతాక్షరం” మొదలగు వచనములచే
క్షరుడు సృష్టికాలమందు అవిద్యారూపి. అక్షరుడు విద్యా
రూపి. క్షరుడజ్ఞుడు-అక్షరుడు ‘జ్ఞు’డు. క్షరుడు ప్రధానము-అక్షర
మమృతము. అవ్యయుడు సత్యమూర్తి - అక్షరుడు రజోమూర్తి.
క్షరుడు తమోమూర్తి - తమస్సు అవిద్య. సృష్టి మూలభీజ
మిదే. ఈ యాత్మ క్షరుడే సృష్టేవయికుడు; ఏకరూపి; ప్రథమ

రూపి. మొట్టమొదట నితడు ప్రకృతి-వికృతులను రెండురూపములను ధరించును. స్వస్వరూపమున నితడు ప్రకృతి (ప్రధానము). ఇతనినుండి వెలువడు ప్రాణాదివికారపంచకము వికృతి. అవ్యయుడు పురుషుడు, అక్షరుడు ప్రకృతి, కాని సృష్టికాలమందాత్మక్షరుడు ప్రకృతివికృతి. ఇవియే యితని రెండురూపములు. పిదప నీ వికారములతో వైకారికసృష్టి నిర్మాణమునకై యితడు త్రిగుణభావ పరిణతి నొందును. అవ్యయుని సత్త్వమునుండి సత్త్వము, అక్షరరజస్సునుండి రజస్సు, తనదగు తమోగుణము గూడగా ద్రిగుణమూర్తియై ఆవికారములచే ద్రిగుణ్యవిశ్వము పుట్టుకకు గారణమగును. ఇవే యితని మూడురూపములు “భూమిరాపోఽనలోవాయుః ఖం” అను పంచతన్మాత్రలతో మనోబుధ్యహంకారములతో గూడి యష్టగుణోపేతుడగును. ఇందు సాంఖ్య లేడుశత్ర్వములే గాని బుద్ధి నెరుంగరని మున్నే చెప్పియుంటిమి గదా (1) అవిద్య (2) ప్రకృతి - వికృతులు, (3) త్రిగుణములు, (4) అష్టవిపర్తములు - ఇవి ఆత్మక్షరుని సూక్ష్మరూపములు. వీనినుండియే స్థూలభూతాత్మక స్థూలవిశ్వ ముత్పన్నమయినది.

(11) అవిద్యాదులద్వారాక్షరమేవైకారికవిశ్వోపాదానమై విశ్వదశయందు తన వికారభావముచే విశ్వమూర్తియై ఆత్మభావవంచితమై క్షరుడనబడును. అటు గానినా డాత్మరూప ఫరిణతినంది క్షరుడయ్య నాత్మక్షరు డనిపించుకొని యాత్మకోటిలోని వాడుగ నంగీకరింపబడును. ఇట్లు ఇతనికి తాత్త్విక-

యాగిక భేదములచే రెండురూపములు. తాత్త్వికమాత్మ-
యాగికము - విశ్వము. ఇందు తాత్త్వికము గ్రాహ్యము అని
శ్రుతి తాత్పర్యము.

(12) అతడు (ఆత్మక్షరుడు) నృక్ష - కాల - ఆకృతులకు
బరుడు, భిన్నుడు. అతనివలన నీ విశ్వమంతయు బరివర్తితమగు
చుండును. ధర్మప్రదాత పాపవిनाశకుడు విశ్వేశమూర్తి విశ్వ
ధామమూర్తి యగు నీత డాత్మస్థుడు అమృతుడు అని యెరింగి
యుపాసించు వాడు ముక్తుడగును.

ఔపనిషదవృక్షవిద్య 1. బ్రహ్మశ్వాభము 2. కర్మాశ్వా
భము నని యిరుదెఱగులు. మొదటిదాని కవ్యయునితోడను
రెండవదానికి విశ్వకర్మ ప్రవర్తకాత్మక్షరునితోడను సంబంధము.
మధ్యస్థుడగు నక్షరుడీ రెంటికిని స్వరూపసంపాదకుడు. సాధా
రణులీ విశ్వవృక్షమునే యాత్మక్షరు డనుకొందురు. విశ్వము
తదీయ వై కారికరూపము, దీనికది మూలము, పరము, భిన్నము,
త్రికాలమర్యాదాతీతము. ఆకృతిరూపావిద్యా పార్థక్యముగలది.
ఈ మూటికంటె వేరైన అదియే విశ్వప్రపంచ మూలప్రతిష్ఠ.
తన యవికృతరూపమున నది ధర్మబుద్ధి ప్రవర్తకము, పాప
రూపకర్మలేప వినాశకము. అతడు స్వయముగ భవము
(విశ్వము) కాడు, భవేశుడు విశ్వముగాడు, విశ్వధామము
(ఆలంబనము).

పూర్వశ్రుతి ఇతని కాత్మ-విశ్వ భేదమున రెండురూపము
లను జెప్పెను. విశ్వరూపదశయం దదే మృత్యుప్రధానమై విశ్వ

కాలాశ్చరీ రూపమై ధర్మా-ధర్మ, పాప-భవాది రూపమై యున్నది. కాని యీత్యుదశయందు విశుద్ధామృతరూపము సర్వాతీతమునై యున్నది. అవ్యయాక్షరాత్మస్థము (కనుక నే) ఆత్మస్థము అగు సత్తురమే ఆత్మక్షరమై యన్యుతమగును. విశ్వస్థమునచో నదే మృత్యువు. ఇందు ఆత్మస్థామృతరూపము జ్ఞేయమా.

(13) నిష్క్రియానంత పదార్థముల కత డొకడే వశి, ఆ యొకత్విన్నిమి ఒక బీజమును నానాభావపరిణతి నొందించును. అతని నాత్మస్థుగా నెరుంగువా డానందాధికారి. విశ్వస్థుడుగా నెరుంగు నితర వ్యక్తి ఆనందవంచితుడు.

జ్ఞానశక్త్యధిష్ఠిత అవ్యయుడు. క్రియాశక్తి ప్రవర్తకు డతరుడు. అర్థశక్తి ప్రభువాత్మకురుడు. భౌతికపదార్థము లర్థరూపములు. జడములు నిష్క్రియములు. ఈయనంత నిష్క్రియ భావ (భౌతికపదార్థ) ప్రభు వత డొకడే. అతడు స్వయముగ శుక్రాశ్లేః బీజము. అతనినుండి యసంఖ్యభావాత్మక విశ్వము లుత్పన్నములుగును. బుద్ధియోగియగు ధీరుడతని నాత్మస్థుగా నెరింగి యీత్యుదాధికారియగును. మందబుద్ధియునువాడు విశ్వస్థునిగా నెరిచి ముఖానుగామి యగును. అతనిని బీజరూపు నిగనుపాసింపుము. మూలరూపము నన్వేషింపుము. ఆత్మరూపానుగామి కమ్ము - అని తాత్పర్యము.

పరాత్పరయుక్త - అవ్యయాక్షరక్షరాత్మ:-

1. త మేక నేమిం¹ ప్రవృత్తం² యోగశాంతం,³ శతార్థారం,⁴ విశంతి⁵ ప్రత్య
రాధిః⁶ । అప్రకృ⁷ పద్భిర్విశ్వరూపైక పాశం,⁸ ప్రమాద⁹ భేదం, ద్వివి
మిత్తే¹⁰ మోహం॥
2. పంచక్రోరో¹ ఒంబుం పంచ యోగ్యగ్రవక్రకాం, పంచప్రాణోత్మ పంచ
బుద్ధ్యాదిమూలాం పంచావర్తాం, పంచదుఃఖౌఘవేగాం, పంచాషడ్
భేదాం పంచపర్వామధీమ॥
3. ఉద్గీర్ణమేతత్ పరమంబు బ్రహ్మ తస్మిం స్త్రయం సుప్రతిష్ఠాక్షరంచ
అత్రాంతరం బ్రహ్మవిద్ విదిత్వా లీనాబ్రహ్మణి తత్పరా యావి
ముక్తాః॥
4. సంయుక్తమేతత్ క్షరమక్షరంచ వ్యక్తావ్యక్తే ధరలేవిశ్వమిశః
అనీశశ్చాత్మా బుద్ధ్యతే భోక్తృభావాత్ జ్ఞాత్వాదేవం ముచ్యతే సర్వ
పాశైః॥
5. జ్ఞాజ్ఞాద్వా వజావీశానీశౌ, అజాహ్యేకా భోక్తృభోగార్థ యుక్తా
అనంతశ్చాత్మా విశ్వరూపో హ్యకర్తా-త్రయం యదా విందతే బ్రహ్మ
మేతత్॥
6. క్షరంప్రధాన మమృతాక్షరం హరః క్షరాత్మా వీశతే దేవవీశః
తస్మాభిధ్యానాత్ యోజనాత్తత్త్వభావాత్ ధూయశ్చాంతే విశ్వ
మాయా నివృత్తిః॥
7. ఏతద్ జ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మ సంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యంహ కించిత్
భోక్తృభోగ్యం ప్రేరితారంచ మత్వా సర్వంప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మ
రూపం॥
8. ద్వేఅక్షరే బ్రహ్మపరత్వనంతే విద్యావిద్యే నిహితే యత్రనూధే
క్షరంత్యవిద్యా హ్యమృతంతువిద్యా విద్యావిద్యే ఈశతే యస్తు
సోఽన్యః॥

9. భావగ్రాహ్య మనీడాఖ్యం, భావాభావకరం శివం
కాలసర్గకరం దేవం యేవినుస్తే జహుస్తనుం॥ [శ్వేతా]
10. యత్త దద్రేశ్య మగ్రాహ్య మగోత్ర మవర్ణ్య మచక్షు శ్రోత్రమ్.
అపాణి పాదం నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మమ్.
తదవ్యయం తద్భూతయోనిం పరివశ్యన్తిధీరాః
11. పురుష ఏవేదం విశ్వం కర్మతపోబ్రహ్మ పరామృతమ్.
ఏతద్యోవేద నిహితంగుహయాం సోఽవిద్యాగ్రంధిం వికిరతీహ
సోఽమ్య॥ [ముండక]
12. పురుషఏవేదంసర్వం యద్భూతం యచ్ఛభావ్యం,
ఉతామృతత్త్వస్యేశానః యదన్నే నాతిరోహతి - [శ్వేతా]

1. నేమి అవ్యయుడు, నాహమక్షరుడు, ధుర - పరిధు లాత్మ
క్షరుడు, రథము వై కారికవిశ్వము, నేమిమూలము, ధుర - పరి
ధులు తూలములు, రెంటికీ సంయోజకము నాహము. నాహ
మందే నేమిరూపకీలకమును అరలు పరిధియు నున్నవి. త్రిపురుష
పురుషాత్మక పురుషస్థితియు నింతే. విశ్వరథనేమి అవ్యయుడు,
మధ్యస్థాక్ష రాధారమున బ్రతిష్ఠితుడై యున్నాడు. ధుర -
పరిధి - రూపక్షరుడును అక్షరరూప నాహమందే ప్రతిష్ఠితుడై
యున్నాడు. ఇట్లు అవ్యయదృష్టితో విశ్వరథనేమియు, అక్షర
దృష్టితో నాహమును, ఆత్మక్షరదృష్టితో అరా - పరిధులు
నతడే, ఒకేఆత్మకు మూడు వివర్తములు. వీనిని సమష్టిగ
శ్రుతి నిరూపించుచున్నది.

అవ్యయుని నేమిత్వ - సర్వాలంబనత్వములు శ్రుతి యిట్లు
నిరూపించెను.

“అచిత్వా నిచితుష శ్చిద్రకవీన్ పృచ్ఛామి విద్మనే నవిద్వాన్
వియస్త స్తంభ వడిమారజాంసి *అజస్య రూపే కిమపిన్విడేకమ్”
“ఏతదాలంబనం శ్రేష్ఠ మేతదాలంబనం పరమ్.
ఏతదాలంబనం జ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛతి తస్యతత్”

ఇక “విశ్వరూపైకపాశము” తక్కు తక్కిన శబ్దము లాత్మ
క్షరమునకు జెందినవి. త్రివృత్తు = తొమ్మిది. పోడలియందలి
అవ్యయాక్షరక్షరులు త్రివృత్తు ద్భావాపన్నలు. మూపురందు
మూపురు నుదురు. “తాసాంత్రివృతా మేకై కాంకరవాణి”
యనుటలోని త్రివృత్తురణ ప్రక్రియ యిదే - మూపురును
త్రివృత్తులే. సృష్టిదశయందు త్రివృత్తున వికాసము ఆత్మ
క్షగునందే యగును. శుక్రోద్భావగు డితడే - వాగారోగి
సమష్టి శుక్రము. ఇవి వరుసగ అన్న జాతీజములు. వీని త్రివృ
త్తువముననే శుక్రావచ్ఛిన్నాత్మక్షరుడు సప్తలోకములకు
లేదా సృష్టికి గారణమగును. లేదా:- సత్త్వ - రజ - తమ
త్రివృత్తువమునను ఈతనిని త్రివృత్తునవచ్చును. లేదా:- మనః
ప్రాణనాకుల త్రివృత్తువమునను త్రివృత్తునవచ్చును.

పంచతన్మాత్రాజనిత పృథివ్యాది పంచమహా భూతములు,
పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచక క్షేంద్రియములు, ఇంద్రియ
మనస్సు, ఈ మొత్తము పోడలి. దీనిని: ప్రాధానికమునందు
నిరూపించితిమి. - వీనికంతము (పరాయణము) ఆత్మక్షరుడు

* పోడలిప్రజాపతి ముఖ్యభాగమజనామక మహామాయా వచ్ఛిన్నా
వ్యయ పురుషుడు.

ఇతనినుండి పంచతన్మాత్రలును వికసింపగా, వానినుండి గదా యీ పదునారును వెలసినవి! కనుకనే 'పోడశకో అంతఃయస్య' అను నిర్వచనముచే నితనిని పోడశాంత (16 వికారముల కంత మగు విశ్రామభూమి) యనవచ్చును.

లేదా:- ఇట బ్రహ్మోపనిషత్తునందలి ప్రాణ - శ్రద్ధా - ఆకాశ - వాయు - జ్యోతి - ఆపః - పృథివీ - ఇంద్రియ - మనః - అన్న - వీర్య - తపః - మంత్ర - కర్మ - లోక నానుములను 16 కళలను గ్రహించి వానింబట్టియు 'పోడశాంత' యనదగును.

తమ, మోహ, మహామోహ, తమిస్ర, అంధతామిస్రము లను పంచ విపర్యయములు. 11 ఇంద్రియములకు జెందిన మూడుత్వాని 11 లశక్తులు, అతఃకరణమునకు జెందిన 9 తుష్టులకును ప్రతిబంధకములగు తొమ్మిది యశక్తులు, 8 సిద్ధులకు బ్రతిబంధకములగు నెనిమిది యశక్తులు - ఇట్లు మొత్తము 28 అశక్తులు, 9 తుష్టులు, 8 సిద్ధులు, వీని మొత్తము 50. ఈయన్నిటికి మూలమా యాత్మక్షరుడే. కనుక 'శతార్ధారః' అని చెప్పబడెను. ఈ 50 భావములు అక్షరరూప నాహము యొక్క ఆధారమున బ్రతిష్ఠితుడై యున్న క్షరుని అరములు. కనుక "అధిశత సత్యయథేదాః అరా ఇవ యస్య" అను నిర్వచనము చేసియు 'శతార్ధారః' అనవచ్చును.

వింశతి సత్యములు = అరలు దృఢముగా నుండుటకై నాహ-పరిధులందు బిగించు మేకులు సత్యరలు, కౌషీతకీ సమ్మతము లగు 10 ఇంద్రియములు వాని నియతవిషయములు 10. మొత్త

మీ యిరువదియు ఆత్మక్షర ప్రత్యరారూపములు. వీనితో గూడియే యతడు శతార్ధార
మూర్తియై యున్నాడు. — ఇక ఆత్మక్షరుని పడవకముల్ గోష్ఠమునజూడుడు.

1	2	3	4	5	6
ప్రకృత్యక్షకమ్	భావ్యక్షకమ్	జన్యర్యాప్యక్షకమ్	భావాప్యక్షకమ్	దేవాప్యక్షకమ్	గుణాప్యక్షకమ్
భూమిః	భృక్	అణిమా	భర్యః	ప్రహృ	దయా
అపః	సర్ప	మహిమా	జ్ఞానమ్	ప్రజాపతిః	కాంతిః
అనలః	మాంసమ్	గరిమా	జైరాగ్యమ్	దేవాః	కౌచమ్
వాయుః	రుధిరః	లఘిమా	జన్యర్యమ్	గంధర్వాః	అనాయాసః
భిష్	మేదః	ప్రాప్తి	అభినివేశః	యజ్ఞాః	మంకళమ్
మనః	అస్థి	ప్రాకామ్యం	మోహః	రాక్షసాః	అకార్యణ్యం
బుద్ధిః	మజ్జా	ఈశత్వం	అనక్తిః	పితరః	అననూయా
అహంకారః	శుక్లమ్	వశిత్వం	అస్మితా	పితామః	అస్పృహః
ప్రకృతి-వికృతులు-	భావపురు-	శీతులు-	బుద్ధులు-	యోగులు-	గుణములు.

‘త్రిమూర్తీదం’ క్షరవృత్తిచే కర్మమార్గమునకు,
అవ్యయభావనచే జ్ఞానమార్గమునకు బ్రవర్తకుడతడే.

అక్షరభావనచే ఉపాసనా మార్గమునకు,
‘ద్వినీమితైకమోహం’ తనతమోమయా

విద్య, కామమయ మనస్సు నను రెండు నిమిత్తములచే విశ్వమోహప్రవృత్తికి గారణ మగుచున్నాడు.

‘విశ్వరూపైకపాశమ్’ ఈ వాక్య మక్షరునకు జెందినది. నానారూపముగ నున్నను విశ్వము ఒకటే. ఈ యేకత్వప్రతీతి నానాభావాపన్న క్షరకూటస్థుడగు నక్షరుని పాశముయొక్క కృపాఫలము. అవ్యయపశుపతి, యీ యేకరూప కూటస్థాక్షర పాశమున విశ్వరూపక్షరపశువును బంధించియున్నాడు.

2. ఈ మంత్ర మొక సదీదృష్టాంతమున షోడశీ ప్రజాపతిని నిరూపించుచున్నది. అవ్యయుని యానందాది పంచ కళలు కోశాత్మకములు. పంచస్రోతస్సులు వీనిమాత్రలంగొనియే సర్వము నుపజీవించుచున్నవి. అమృతభావప్రధాన బ్రహ్మ ద్యక్షర పంచకళలు. పంచయోనులు (ఉగ్రవక్రములు). ఇక:- ప్రాణాపో వాగన్నాన్నాద ప్రాణాత్మకోర్పులైదును క్షరునకు జెందినవి. ఇతడే మనోరూపమున పంచజ్ఞానేంద్రియ జన్యజ్ఞాన మునకు మూలప్రతిష్ఠ. ఈ యైంద్రియక విషయములు ఈ క్షరు నకు (ప్రాణులకు) మునుగుటకు, నీదుటకు స్థానములు. అవిద్యాది పంచక్లేశములు నితనికి జెందునవే. ఇట్లు ఆరు భాగములుగ (బంచ) పంచరూపమున నున్న యీ ప్రజాపతి సధ్యయనము సేయుదుము. ఇందు మొదటి రెండు పంచకము అవ్యయాక్షరు లను, తక్కిన నాల్గు పంచకములు నాత్మక్షరుని సూచించును.

3. పరమబ్రహ్మ యన్నచో (అక్షరబ్రహ్మ) ఉద్గీఢము. భోక్తృ-భోగ్య-ప్రేరయితృ లక్షణత్రయంబ్రహ్మ యిందే ప్రతి

ప్రీతమై యున్నది. కాని, ఇందు అక్షరుడే సుప్రతిష్ఠితుడు. ఈ ప్రతిష్ఠాత్రయి యందు నిగూఢతత్త్వము (అవ్యయ) నెరింగి బ్రహ్మజ్ఞానులు తత్పురు (అవ్యయపరు) లై జన్మ మృత్యు లక్షణ ద్వంద్వయోని విముక్తులై యా యవ్యయబ్రహ్మ యందే లీను లగుదురు.

అక్షరునకు 'పరమంబ్రహ్మ' యని సంకేతము. ఛాందో గ్యానుసారము హృదయస్థభావమునే యుద్గీఢ మందురు. హృదయరూపాక్షరమే పరమబ్రహ్మ. ఇదే అవ్యయాక్షర ఊరు లకు బ్రతిష్ఠ. ఈ మూపురును విశ్వమునకు బ్రతిష్ఠ. ఇం దక్ష రుడే విశ్వమునకు సుప్రతిష్ఠ.

4. వ్యక్తక్షరము, అవ్యక్తాక్షరము బరస్పరసంస్లిష్టములై విశ్వభరణ పోషణము లాచరించుచు, విశ్వేశులై యున్న చంద మెరుంగని జీవు డనీశుడు. విషయభోగాసక్తుడై బంధన మున జిక్కుకొనును. ఈశు (అవ్యయ) నెరుంగువాడు ముక్తు డగును.

5. ఒకడు క్షరగర్భితుడు. కనుకనే క్షరరూపియు నజ్ఞుడు నగు నజ్ఞుడు. మరొకడు అక్షరరూపి, జ్ఞుడు నగు అజ్ఞుడు. ఈ యిరువురు గ్రమముగ అనీశుడు, ఈశుడు నై యున్నారు. వీరికి భోగ్య-భోక్తృ భావమును నిష్పన్నముగావించునది అజ యను త్రిగుణ భావమయ ప్రకృతి యోగమాయ. ఈ యిరువురికంటె వేరుగ గారణ కార్యాతీతుడు, అనంతాత్మ (అవ్యయుడు.) (క్షరముద్వారా) విశ్వరూపుడయ్యు అకర్తయై యున్నాడు.

ఈమువ్వుర నొకచో జూచువాడు బ్రహ్మ వాస్తవికస్వరూపము నెరుంగువాడు.

6. విశ్వమునకు బ్రకృతియగు ఊరుడు ప్రధానము. అమృతాక్షుడు హరుడు. (పాపనాశకుడు-గ్రంథిబంధవిమోచకుడు.) ఈ యిరువురకును శాస్త్రయగు దేవుడు (అవ్యయుడు) వేరుగ నున్నాడు. తద్ధ్యానమున బుద్ధియోగమున తత్త్వమిమాంసచే జివరకు విశ్వమాయానివృత్తియగును.

7. తన యధ్యాత్మసంస్థయందు ప్రేరయితృరూపముననున్న యక్షుని, భోక్తృరూపమున నున్న యవ్యయుని, భోగ్యరూపమున నున్న ఊరుని ఏకముగ నెరుంగవలయును. అంత టితో సంతయు నెరుంగుట యగును. ఒకే బ్రహ్మకు (ఆత్మకు) ఇవి మూడు వివర్తములు (రూపములు).

8. విద్యావిద్యాత్మకములగు రెం డక్షరములు. (1. అక్షరుడు 2. అక్షరసంక్లిష్టుడగుటచే సక్షరుడనబడు నాత్మక్షరుడు). ఆ యనంత నిగూఢ పరబ్రహ్మ (అవ్యయబ్రహ్మ) యందు బ్రతిష్ఠితములైయున్నవి. ఊరు డవిద్య. అమృతక్షుడు విద్య. ఈ రెంటికి బ్రభువగు నవ్యయుడు వేరు.

9. ఆ ప్రజాపతి (అవ్యయుబట్టి) కేవలము భావగమ్యుడు, అశరీరి. (అక్షరదృష్టింబట్టి) భావాభావాత్మక సదనత్ సృష్టికి గర్త. (క్షరదృష్టిచే) కాలాత్మక విశ్వసర్గమున కుపాదానము. ఈ త్రిపురుష పురుషాత్మకాత్మదేవు నెరుంగువాడు శరీరబంధ విముక్తు డగును.

10. ఆ ప్రజాపతి (అవ్యయదృష్టిచే) అదృశ్యుడు, అగ్రా
వ్యుడు, అగోత్రుడు, అవర్ణుడు, చక్షుశ్రోత్రాద్యతీతుడు.
(అక్షరదృష్టిచే) పాణిపాదరహితుడు, నిత్యుడు, విభువు, సర్వ
గతుడు, సుసూక్ష్ముడు. విద్వాంసు లతనిని భూతయోని (అత్మ
క్షరుని) గను జూతురు.

11. ఈ యంతయు పురుషవివర్తమే. (క్షరదృష్టిచే) నతడు
కర్మరూపి. (అక్షరదృష్టిచే) తపోరూపి. (అవ్యయదృష్టిచే) పర
నామకామృతబ్రహ్మ. తన శరీరగుహాయందలి యితని నెరుంగు
త్రిమూర్తి నెరుంగువా డవిద్యాగ్రంథివిమోకము నొందగలడు.

ఇంతవరకునైన ప్రమాణవాదము వలన వినుగు తోచినను
ఒక నిమగ్నకుమాత్ర మవసరము లభించును. ఏమన:- శ్రౌత
వచనము లొకానొక యద్వైత తత్త్వము (పరాత్పరము) ను,
లక్ష్యము గావించుకొని వేరువేరగు నాత్మవివర్తములనే నిరూ
పించుచున్నది. అన్నియు నదే. కాని, యన్నియు నొకటికావు.
ముఖాక్షినాసాశ్రవణములు మొదలగు వాని కహం విశ్రామ
భూమి. కనుకనే నేను చూచుచున్నాను. వినుచున్నాను.
ఇత్యాది సర్వేంద్రియక ప్రత్యయములతోడను 'అహం' సమాన
రూపముగ సంబద్ధమై యున్నది. అయినను ఏయింద్రియమున
కదే వేరుగదా! అయినను అహమన్నది యన్నిటికి నభిన్నమే.
ఇదేతీరు నాత్మవివర్తములందు నెరుంగదగును. పరాత్పరు
డందరకు నొకడయ్యు అవ్యయాక్షరక్షరులు పరస్పర భిన్నులే.
అందరు నన్నియు పరాత్పరుడే. కాని అవ్యయాక్షరు లట్లు

గారు. మరియు, అవ్యయక్షరక్షరులు గాడు. అక్షరు డవ్యయక్షరులు గాడు. క్షరు డవ్యయాక్షరులు గాడు. పూర్వోదాహృతశ్రుతులు మూలమందు దమ యద్వైతసిద్ధాంతమును గాపాడుకొనుచు నీ యాత్మపూర్వా స్పష్టికరణము గావింపుచున్నవి.

వెనుక నొకేయాత్మకు అమృత - బ్రహ్మ-శుక్రములను మూడు వివర్తము లంటిమి. మరియు, నీమూటికి ఈశ్వర - జీవభేదము లచే రెండు సంస్థలనియు జెప్పితిమి. ఇందు క్రమప్రాప్తనిరూపణే యేశ్వరసంస్థకు జెందిన అమృతాత్మవిభాగమును సంగ్రహముగ నిరూపించితిమి. అశ్వత్థము (బ్రహ్మశ్వత్థము) ఈశ్వరుడు. దీనికి ధాతు - వివర్త - ఆత్మ - పర్వము లను నీ నాల్గు విభాగములు కలవు. ఇందు:-

1. ధాతుదృష్టిచే దీనికి అమృత - అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రము లను నాల్గు విభాగములు. 2. వివర్తదృష్టిచే నీ నాల్గింటిని క్రమముగ పరాత్కర పురుష ప్రకృతి నైకారికము లనవచ్చును. (3) ఆత్మదృష్టిచే వీనినే క్రమముగ నిగూఢాత్మా - పరమాత్మా - అధియజ్ఞాత్మా - సర్వ భూతాంతరాత్మా-యనవచ్చును. (4) పర్వదృష్టిచే నిగూఢాత్మయన్నది సర్వశక్తిఘనము-అనంతర బౌద్ధాభూమయ నైయన్నది. ఇం దేపర్వమున లేదు. ఉన్నదనుచో భూమ - భూమాణిమ - అణిమ-అను మూడు పర్వములు కలవు. పరమాత్మయందు అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు పర్వములు అధియజ్ఞాత్మ

యందు స్వయంభూ-పరమేష్ఠి-సూర్య-చంద్ర-పుషివీ అను నైదు పర్వములు సర్వభూతాంతరాత్మయందు విరాట్టు-హిరణ్యగర్భ-సర్వజ్ఞ అను మూడు పర్వములు.

ఇట్లు సమష్టిదృష్టిచే ఈశ్వరాత్మ పూహము నాల్గుభాగములుగను వ్యష్టిదృష్టిచే 14 లేక 11 భాగములుగను ఉన్నది. ఇందు త్రిపర్వ పరమాత్మ యొక్కయు అపర్వ లేక త్రిపర్వ పరాత్పరునియొక్కయు సప్రమాణ నిరూపణమైనది. ఇక ముందు ప్రకరణమునందు, క్రమప్రాప్తమగు బ్రహ్మరామకమగు రెండవ లేక మూడవదగు పంచపర్వయుక్త అధ్యయనాత్మ యొక్క సప్రమాణ నిరూపణ నేయబడును.

(1) పరాత్పరాత్మ (నిగూఢాత్మ - అధయాత్మ - తురీయం బ్రహ్మ) (అపర్వా) (1) భూమాత్మా, (2) అణిమాత్మా, (3) భూమాణిమాత్మా (త్రిపర్వా).

2. ఆవ్యయాత్మ-జ్ఞానమూర్తి ఆలంబనాత్మ
3. ఆక్షరాత్మ-క్రియామూర్తి-సర్వమూర్తి-నియంతాత్మ } పరమాత్మ
4. క్షరాత్మ-అర్థమూర్తి-పరిణామ్యాత్మ } [పురుష:]

సపిషచతుష్పర్వా - అమృతాత్మా ప్రథమో వ్యాఖ్యాతః

ఇతి - సగుణామృతాత్మనిరుక్తిః

అధ్యయనాత్మనిరుక్తి

ఆత్మసంస్థలం దుత్తరోత్తరమునందు బూర్వ పూర్వ సంస్థలనువర్తించుచుండునని జ్ఞాపకముంచు కొనవలయును. శ్రుతియు

‘తత్త్వప్రస్థా తదేవానుప్రవిశత్’ అనియెను. ఈ దృష్టితో కార్యరూపావ్యయనంను కారణరూప పరాత్పరుడు అను నీచొప్పున జివరకు గార్యరూపక్షరునందు పరాత్పరావ్యయా క్షరులు నుందు రనుకొవలయును.

ప్రస్తుత బ్రహ్మస్మి సంస్థాకారణత అమృతాత్మయొక్క నాల్గవపర్వమగు క్షరునకే యున్నను అతడక్షరావ్యయ పరాత్పరా వినాభూతుడు కనుకనే శ్రుతియు షోడశీప్రజాపతినే కారణముగ జెప్పుచు ‘ప్రజాపతిః ప్రజమీసంరరాణ త్రీణిజ్యోతీషి సచతే సఘోషీ’ అని చెప్పెను. ఈ కార్యకారణ ప్రవాహమునే రాబోవు నాత్మసంస్థానంను నెరుంగవలయును. ఈ ప్రవాహ ఫల మేమి? ఒక మహావిశ్వమం దెన్ని యాత్మసంస్థలు (బ్రహ్మ విభూతులు) ఉన్నవో అన్నియు నొక యావగింజయందు బరి క్షించినను ఉన్నవని తేలును. వేయేల? అన్నిట నన్నియు నుండుచున్నవి. ఇదే బ్రహ్మయొక్క సర్వత, సర్వవ్యాపకత “సర్వం భర్త్విదం బ్రహ్మ, ‘బ్రహ్మైవేదంసర్వం’ “ప్రజాపతేనత్వ దేతాన్యోన్య విశ్వరూపాణి పరితాబభూవ” “ప్రజాపతిస్త్యే వేదం సర్వం యదిదంకించ” “సర్వ ముహ్యేవేదం ప్రజాపతిః” “యద్వై కించప్రాణి సప్రజాపతిః” ఇత్యాదు లీ రహస్యమునే ప్రకటించుచు. దీనిని లక్ష్యముగాగొని, అమృతాత్మయొక్క క్షరభాగమునుండి వెలసిన పంచపర్వయుక్త అధియజ్ఞాత్మను మీమాంస సేయుదము.

అక్షరునుండి యాత్మక్షరవికాస మయ్యెను. ఒక సెనగ

గింజ కివి రెండు దళములు:— ఒకటి అపరిణామ-అమృతప్రధానము అక్షరము పరాప్రకృతి. రెండవది పరిణామి బలప్రధానము క్షరము అపరాప్రకృతి. దానికళలే దీనికిని గలవు. ఇక భేరమేనున :- అవి నిత్యములు పరిణామరహితములునగుట నందుండి యే వికారములును గలుగవు. ఇవి, స్వకారణతా దృష్టింబట్టి నిత్యములు నవికృతములు నయ్యును పరిణామ జననులు. వికారములు వీనినుండియే కలిగెను.

అక్షరబ్రహ్మయొక్క అమృతప్రధాన బ్రహ్మకళాప్రతిష్ఠిత క్షరమృత్యుప్రధాన బ్రహ్మకళనుండి పుట్టిన వికారము ప్రాణము. ఇట్లే అమృత విష్ణుకళా ప్రతిష్ఠిత మర్త్య విష్ణు కళాజనితవికార మాంసు. అమృతేంద్రకళాప్రతిష్ఠిత మర్త్యేంద్ర కళాజనిత వికారమువాక్కు. అమృతాగ్ని కళాప్రతిష్ఠిత మర్త్యాగ్ని కళా జనితవికారమన్నాదము - అమృత సోమకళాప్రతిష్ఠిత మర్త్య సోమ కళాజనిత వికారమన్నము అనబడును.

ప్రాధానికమున, 'గుణభూతములు తన్మాత్రలు' నాబడునవి వైజ్ఞానికులచే వికారక్షరము లనబడును. ప్రాణవికారము శబ్ద తన్మాత్ర-ఆపోవికారము స్పర్శతన్మాత్ర - వాగ్వికారము రూప తన్మాత్ర - అన్నాదవికారము గంధతన్మాత్ర - అన్నవికారము రసతన్మాత్ర. ఇవి పుట్టిన వెంటనే స్వతంత్రములుగా నుండక నొకదానియం దొకటి యాశ్శుతములగును. ఇదే ప్రాథమిక యజ్ఞము. అగ్నియందు సోమాహుతి యజ్ఞము. దేనియం దాహుతియగు నది యగ్ని. అదే యోని. ఏది యాశ్శుతియగు

నయ్యది సోమము. అగ్ని అన్నాదము, సోమ మన్నము. అయిదిట నైదును ఆహుతములగుటచే నన్నియు నన్నములు నన్నాదములు నగు 'సర్వ మన్నం, సర్వ మన్నాదః'.

ప్రాణము యోని యనుకొనుడు. తక్కిన యాపోవాగన్నాదాన్నములను నాల్గిటిని శేతోరూపాహుతిద్రవ్యము లనుకొనుడు. వీని యాహుతిచే వికసితమగు పంచాత్మకప్రాణము 'పంచీకృతప్రాణ' మనబడును. ఇదే పిమ్మటి భౌతికసర్గకారణమగును. కనుక నిది 'విశ్వసృట్ప్రాణ' మని చెప్పబడినది. ఇందు అయిదునున్నను ప్రధానత యోనిస్థానీయ ప్రాణమునకే. 'శేతః' స్థానీయములగు తక్కినవిగౌణములు కనుక తద్వాద న్యాయముచే, ఈ పంచకృతప్రాణమును 'ప్రాణ'మనియే యందురు. సరిగా నిదే క్రమమును పంచీకృతాపోవాగన్నాన్నాదముల విషయమునను ఎరుంగవలయును. ఇదే దర్శనశాస్త్రము నందలి సుప్రసిద్ధ పంచీకరణ ప్రక్రియ. దీనిచే వైజ్ఞానికులు యజ్ఞప్రక్రియ యందురు. చివరకు ఊరుని పంచకళలనుండి పుట్టిన ప్రాణాది పంచవికారక్షరముల పంచీకరణ రూపయజ్ఞముచే యజ్ఞాత్మకములగు ప్రాణాది పంచ 'విశ్వసృట్' నిష్పత్తియయ్యెనని తేలినది.

ఈ 'విశ్వసృజ'ములనే పంచజనము లందురు. ఉత్పత్తిభావనూచకము జనత్ శబ్దము. వీనినుండియే స్థూలజగ దుత్పత్తి. కనుక వీనికి పేరులు. "యస్మిన్ పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః" అను వాక్యమీ ప్రాణాదిపంచ పంచజనములనే చెప్పును. అన్నిట నన్నియు హోమములగుటచే నీ మొదటి

యజ్ఞము సర్వహృతము, సర్వమేధము అనబడును. 'సహాయజ్ఞః ప్రజాః' వేదాదిస్మృతుల కిదేమూలప్రవర్తక యజ్ఞము 'తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహృతః ఋచః సామానిజ్ఞశ్రే'.

సృష్టికి మూలము లీయైదే యగుచో సృష్టియందు వైషమ్యమే లేకుండెడిది. కాని, సృష్టియొక్క పంచ పర్వములందు నెంతో భేద మున్నది. ఇందుకు పంచజనముల విశేషతయే కారణము. అనగా:- యజ్ఞముచే మరల యజ్ఞము జగుగును. అప్పుడు ఆ పునరుత్పన్నయజ్ఞము సమత్వచ్యుతమై విషమమగును. ఎట్లన:-

పంచీకృతప్రాణము యజ్ఞమూర్తి. దీనిని యోని యనుకొనుదు. ఇందు తక్కిన నాలుగు పంచీకృత యజ్ఞక్షరములు ఆహృతములు కాగా బుట్టు విశేషభావము 'పంచీకృత పంచజన' మగును. ఇట్లనిక ప్రాణాది నామము లుండక ఈ పంచకమునకు వేద - లోక - దేవ - భూత - పశునామములు కల్గును. అనగా:- 1. ప్రాణప్రధాన పంచీకృత పంచజనము వేదము. 2. ఆపఃప్రధాన పంచీకృత పంచజనము లోకము. 3. వాక్ప్రధాన పంచీకృత పంచజనము దేవత. 4. అన్నప్రధాన పంచీకృత పంచజనము పశువు. 5. అన్నాదప్రధాన పంచీకృత పంచజనము భూతము. ఈ పంచకమే ప్రత్యక్షదృష్ట - సుప్రసిద్ధ పుర పంచకోపాదన మగును. కనుక వీనిని పురంజనము లందురు. పంచజనాత్మక యజ్ఞముచే మరల యజ్ఞము జరిగినపిదపనే యజ్ఞమూర్తి గర్భిత (పంచజనగర్భిత) యజ్ఞమూర్తు లీ పంచపురంజన

ములు వికసితైను.

శారీరకతంత్రదృష్టి అక్షరధియా అవ్యయుపై నున్నట్లు, ప్రాధానికదృష్టి గుణభూతరూప వికారక్షరముపై విశ్రమించు నట్లు విశేషభావముం బ్రేమించు వై శేషికము పంచజనములపై విశ్రమించును. ఇదే దాని యణువాదము. ఇక పురంజన వాదమే తార్కికుల పరమాణువాదము. ఇంతకు జెప్పదలచినది:- ఆత్మక్షరమే వికార, పంచజన, పురంజన రూపములం బరిణమించుననియే.

ఈపంచపురంజనములనుండియే సుప్రసిద్ధములగు స్వయంభూ-
పరమేష్ఠి - సూర్య - పృథివీ చంద్రపురము లైదును వెలసినవి.
వేదమునుండి స్వయంభువుయొక్కయు, లోకమునుండి పరమేష్ఠి
యొక్కయు, దేవతనుండి సూర్యునియొక్కయు, భూతము
నుండి పృథివియొక్కయు, పశువునుండి చంద్రునియొక్కయు
వికాసములు కలిగెను. అయిదు పురంజనములనుండి వెలసిన
యైదును బిమ్మట వీని స్థూలరూప జనకము లగుచున్నవి.
1. వేదమయ స్వయంభువు వేదసృష్టికి, లోకమయ పరమేష్ఠి
లోకసృష్టికి, దేవమయ సూర్యుడు దేవసృష్టికి, భూతమయ
పృథివి భూతసృష్టికి, పశుమయ చంద్రుడు పశుసృష్టికి అధిష్ఠాత
లగుదురు. ఇదే సంపూర్ణమగు పంచపర్వ విశ్వప్రపంచము.
ఈ యైదిటి యొక యాత్మ 'అధియజ్ఞాత్మ' యనబడును. అనుప
సృష్ట్య క్షరమును బ్రహ్మయందురు. కనుక నీ సప్తలోకాధిష్ఠాత
యగు నధియజ్ఞాత్మను 'బ్రహ్మ' యనవచ్చును. ఇదే వైజ్ఞానికు

లచే ఉపేక్షరు డనబడును.

ఏలయన:- వెనుక అఖండపరాత్పరునందు ఒక్కొక్క-
మాయచే నొక్కొక్క యశ్వత్థబ్రహ్మసంబంధమును, వానికి
వేయి - వేయిశాఖలును, ప్రతిశాఖకు పంచ పంచపర్వములు
చెప్పియుంటిమి. పంచపర్వములు గల యొకబల్బా యొక చిన్న
విశ్వము. మహామాయయగు నా విశ్వేశ్వరునందు ఇట్టివి 1000
విశ్వము లున్నవి. సహస్రశాఖలు గలది మహావిశ్వము. ఆ
మహేశ్వరసంలగ్నములగు నీసహస్రబల్బేశ్వరుల నొక్కొకని
నుపేక్షరు డనవచ్చునుగదా!

పరాత్పరుని 'వన' మంటిమి. 'షోడశీ ప్రజాపతి' యనబడు
మహేశ్వరు డావనమందలి యొకవృక్ష మంటిమి. ఏమి వృక్షము!
అశ్వత్థము వనస్పతి విభాగములోనిదగుటచే దీనిని శ్రుతి, వేయి
శాఖలుగల దన్నది. ఒక్కొక్కశాఖయందు స్వయంభూది పంచ
పర్వము లున్నవి. ఇందు బ్రహ్మగ్ని రూప స్వయంభువు ద్యు
లోకము, దేవాగ్నిరూప సూర్యుడు అంతరిక్షలోకము, అన్నా
దాగ్నిరూప పృథివి పృథివీలోకము, సప్తలోకావచ్ఛిన్నోపేక్షర
ప్రజాపతి కీ భూర్భువస్స్వః నామకములు మూడును మహా
వ్యాహృతులు. 'త్రివృత త్రివృత ఇమే లోకాః' అన్న త్రివృ
ద్భావముచే నిందు ప్రతిదానియందు నీమూడు నుండుచుండును.
ఈ విధముగ మూడును ఏడులోకము లగును. మన మున్నది
భూః. సూర్యుడున్నది స్వః. మధ్యదగు సంతరిక్షము భువః;
ఇదే మొదటిదగు రోదసీత్రిలోకి. ఇది మొత్తముగ భూః.

పరమేశ్వరి యున్నది స్వః. ఈ రెంటి నడుమదగు సంతరిక్షము భూః. ఇదే రెండవదగు క్రందనీ త్రిలోకి. మరల నీ మొత్తము భూః. స్వయంభూ స్వః. ఈ రెంటినడుమ భువః. ఇదే మూడవదగు సంయతీ త్రిలోకి రోదసి క్రందసికి భూః-క్రందసి సంయతికి భూః. కనుక నీ 9కి బదులు ఏడే లోకము లగును. ఈ యేడు లోకములును గ్రమముగ 'భూః - భువః - స్వః - మహాః - జనత్ - తపః - సత్యం' అనబడును. ఇవి యీ ప్రజాపతికి సప్త వ్యాహృతులు.

పృథివి భూః, సూర్యుడు స్వః, రెంటిమధ్య నున్నది భువః (ఇందే చంద్రుడు). సూర్య - పరమేశ్వరీ మధ్య మహాః. పరమేశ్వరీ జనత్ లేక జనలోకము. పరమేశ్వరీ-స్వయంభూమధ్య తపోలోకము. స్వయంభువే సత్యలోకము. ఈ సప్తలోకము లందును మహావ్యాహృతిరూపములగు స్వయంభూ - సూర్య - పృథువు లన్నవి మూడే లోకములు ప్రధానములు. ఎట్లనః- ఇవి వరుసగ బ్రహ్మగ్ని-దేవాగ్ని-అన్నాదాగ్నులు. పరమేశ్వరీ చంద్రులు రెండును సోమములు. పరమేశ్వరీసోమము బ్రహ్మగ్ని దేవాగ్నుల మధ్యనుండి తద్గ్రహణ గృహీతమును, చాంద్ర సోమము - దేవాగ్ని అన్నాదాగ్నుల మధ్యనుండి తద్గ్రహణ గృహీతమును కాగా నిట్లు ఒకశాఖయందు మూడే ముఖ్య పర్వము లుండును.

బ్రహ్మగ్ని బ్రహ్మ, దేవాగ్ని విష్ణువు, అన్నాదాగ్ని శివుడు. వీరు వరుసగ సత్య-దేవ-భూత పతులు. బల్కాత్మక

త్రిలోకీ సంచాలకులు మూపురుదేవతలే. సత్యమూర్తి యగు బ్రహ్మ (స్వయంభువు) ఉపేశ్వరుని మస్తకము. దేవమూర్తి విష్ణువు. (నూర్మడు) చక్షూపలక్ష్మితహృదయము. భూతమూర్తి శివుడు. (పృథివి) పాదము. ఆ మహాశ్వాత్థనృక్షమున కిట్టి శాఖ లొక సహస్ర మున్నవి. అసగా, వేయి యుపేశ్వరులున్నారు. కనుక మహామాయా మహేశ్వరుని (ఈ సహస్ర పేశ్వర సంబంధముచే) శ్రుతి యిట్లు వర్ణించెను.

“సహస్రశీరా పురుషః సహస్రసాక్షః సహస్రపాత్
సభూమిం సర్వతఃస్పృత్యా లత్యతిష్ఠ ద్దశాంగులమ్”

ఈ మహామాయా సహస్ర సృష్టిధారలను సృష్టికరించు సీ వచనముల నరయుడు.

1. వనస్పతే! శతబల్యోవిరోహ, సహస్రబల్భా వివయం రుహేమ
యంత్యామయం స్వధితిస్తేజమానః ప్రాణినామహతే సౌభగాయ ||
(బుక్)
2. గౌరీమాయ సలిలానితక్ష త్యేకపదీ ద్విపదీ సప్త చతుష్పదీ
అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రసాక్షరా పరమేవ్యోమన్ (బుక్)
3. ప్రసోమాయ వ్యశ్వవత్ పవమానాయ గాయత, మహేసహస్రచిక్ష సే
(బుక్)
4. క్వత్యానిశౌ సఖ్యాబధూపుః సచావహే, యదవృకం పురాచిత్
బృహంతంమానం వరుణఃస్వధావః సహస్రద్వారం జగమా గృహంతే||
5. సహస్రథా పంచదశాస్యక్థా యావద్ద్యావాప్యగీచి తావదిత్తత్
సహస్రథా మహిమానః సహస్రం యావద్బ్రహ్మవిష్ఠితం తావతి
వాక్|| (బుక్)

1. శతబల్బయగు నో వసస్పతీ! (నీ యథార్థ విస్తారము నెరింగి) మేము నీ సహస్రశాఖలపై నెక్కగలము; అట్లనుగ్రహింపుము. యజ్ఞకర్తలగు ప్రాణుల సౌభాగ్యముకొరకు నిన్ను నటకుచున్నాను.

యజ్ఞమందు వృక్షశాఖ కుపయోగ మున్నది. నటకుట చెడ్డపని. కనుక చెడుఫలము రాకుండ నీ ప్రార్థన. దీని నాయశ్వత్థముతో బోల్చిన భావనతో “నీకు వేయిశాఖలున్నవి. నీవు పూర్ణమవు. నీ వెన్నడును భిన్నము గాజాలవు. నీవు స్వయముగనే నీయందలి కొలదిప్రదేశమును, (ఒకశాఖను) సప్త లోకవాసులగు ప్రాణుల జీవనముకొరకు ప్రదానము చేయుచున్నావు” అని యట్లు చెప్పబడినది.

2. (ఏచీ తరంగరూపయగు నా) శౌరి (శౌభావయుక్తయగు అక్షరవాక్కు) ఈ సముద్రమును సీమితముగావించెను. అదియే భిన్న భిన్న ఆపోమయ పదార్థములను మితములు (మానము నకు లొంగివనానిని) గ జేయుచు, ఏకపది, ద్విపది, సప్తపది, చతుష్పది, అష్టాపది, నవపది యగుచు, జివరకు తనదగు నా మహామాయామయ పరమాకాశమందు వ్యాప్తమై సహస్రాక్షర (సహస్రబల్బాత్మిక) యైనది.

3. సోమముకొరకు వృద్ధిభావము కలిగెను. ఆ సహస్రద్రష్టయగు పవమాన సోమముకొరకు స్తోత్రపాఠముంచేయుడు.

సోమము పారమేష్ఠ్యతత్త్వము. ఇటనుండియే సహస్రధారా వికాసము కల్గును. కనుకనే సోమమును సహస్రచక్షౌ యని

చెప్పెను. ఈ సహస్రధార సోమాహుతిచే నూర్యుడు సహస్రాంశు డగుచున్నాడు. సోమముయొక్క యీ సహస్రధారలు ఆ సహస్రబల్బాత్మిక యగు వాక్కుయొక్క తూలావస్థలు. 'సోఽపోఽస్పృజత వాచవవలోకాత్ - వాగేవసాస్పృజ్యత' అనుటచే వాక్కే అమ్మూర్తియగు సోమరూపమున బరిణత మగుచున్నది.

5. ఆప్రజాపతియందు సహస్రభావాత్మక లేక సహస్రరూపమున వికసితములగు 15 ఉక్థము లున్నవి. ద్యావాపృథువులు (మహావ్యాప్యతులు) వ్యాప్తములై యున్నంతవరకు ఈ సహస్రభావము వ్యాప్తమై యున్నది. ఇంతేగాక తదీయ సహస్రపర్వములును బిమ్మట తమ మహిమచే నొక్కొక్కటియు మరల వేయి వేయి భావములుగ బరిణతి నొందుచున్నవి. కాని ఎంతవరకు (పరమాకాశాత్మకమగునీ) యధ్యక్షాత్మ వ్యాప్తమై యున్నదో అంతవరకు వాగ్రూపమగు నీ యేకసహస్రధారా వితానము నున్నది.

ఋగ్వేదమున నింకను బెక్కుచోట్ల ఆమహామాయయొక్క సహస్రభావముల నిరూపణ మనేకరూపముల నున్నది. అన్నిటికి మూలము సహస్రభావాపన్నాశ్వత్థప్రజాపతి. కనుకనే, అతని విశ్వమందలి ప్రతిపర్వమందును మన మీ సహస్రభావము సరయగలము.

ప్రతివస్తువునందును తత్త్వన్నియత సాహస్రీమండలముందును. ప్రతియొక సాహస్రియు వేదలోకవాగ్వేదమున మూడు మూడు

భాగములుగ నుండును. పదార్థము భౌతికము. భౌతికవిశ్వ సంచాలకులు బ్రహ్మ-విష్ణు-ఇంద్రులుమువ్వురు దేవతలు; ఇందు బ్రహ్మప్రతిష్ఠ. ఏతదాధారమున నున్న ఇంద్ర-విష్ణువుల స్పర్థ వలననే పై జెప్పిన వేద లోక వాక్సాహస్రములు వితతములగును. ఈ వచనము సరయుడు:-

‘ఉభాజిజ్ఞాధు ర్న పరాజయేథే న పరాజిజ్ఞే కతరశ్చనైహో;
ఇంద్రశ్చ విష్ణూ యదపస్పృధేహం, త్రేథాసహస్రం వితదైరయేథాం,
కింతత్ సాహస్రమితి? ఇమే లోకాః - ఇమేవేదాః - ఆఫోవాగితి
బ్రూయాత్.

పూర్ణేశ్వరుని (మహేశ్వరుని) పూర్ణత సహస్రసంఖ్యతో సమాప్తము. కనుకనే సహస్రశబ్దము పూర్ణార్థకమనిరి. ‘సర్వం వై సహస్రం’ *‘పూర్ణం వై సహస్రమ్’ ప్రతిపదార్థమందును సహస్రవర్త్మ యగు సామవేదసంబంధమున సహస్రగవోప భోగము జరుగుచున్నది. వీనివలననే వషట్కారనామక వాక్సాహస్రీ స్వరూపము నిష్పన్న మగుచున్నది. వేయవదగు సామ మా వస్తువునకు సమాప్తి - పూర్ణత. కనుకనే యది (ఆసామము) ఉద్భవసామ - నిధనసామ అను మొదలగు నామ

*ఈ రహస్య మెరుగక పూర్వులకు 1000 కంటె సంకలసంగతి తెలియ దనుకొనువారు: పాపము! “తదిదమిమాం అతివిధ్య దశధా, శతధా, సహస్రధా, అయుతధా, ప్రయుతధా, నియుతధా, అర్బుదధా, న్యర్బుదధా, నిఖర్బుధా, పద్మ - మక్షితి-వ్యోమాంతః యథాద్యౌ, విష్వద్వమానః పరః పరోవరీయాన్ భవతి ఏవమేతైతత్క్షరం పరః పరోవరీయోభవతి - యను శ్రోతవచన మెరుంగరు.

ముల బిలువబడును. కానిండు! ఈ విషయ వివరణ మిప్పు డప్రస్తుతము.

ప్రస్తుతము:- మహామాయి యగు సశ్వత్థేశ్వరుని యొక శాఖాసంబంధముగల బల్మేశ్వరుడే యుపేశ్వరుడు. సప్తవితస్తి కాయుడగు నీతనిని బ్రహ్మాత్మ - అధియజ్ఞాత్మ యందుము. ఆపోడశి అన్ని బల్భావిశ్వములందువలె కే మన యీ బల్భావిశ్వ మందును బ్రవిష్టు డగుచున్నాడు. పంచపర్వాత్మిక బల్భాయం దవారపారీణుడుగ నుండు నాయొకపోడశినే అధియజ్ఞాత్మ. అతడు క్షరబ్రహ్మ నెదుటబెట్టుకొనియే ఈ బల్భాకు లేదా యజ్ఞమునకు అధ్యక్షుడై యున్నాడు. కనుక నీ యజ్ఞవిశ్వముం బట్టి యతనిని బ్రహ్మాత్మ యందుము. ఆయన ఆత్మ. బల్భ యతని శరీరము. గెంటి సమష్టి ప్రజాపతి (ఉపేశ్వర ప్రజాపతి). మహావిశ్వము పోడశికి శరీరము. బల్భాత్మకము సప్తలేక పంచ పర్వాత్మకమునగు విశ్వమీ క్షరప్రధానాధియజ్ఞాత్మకు (బ్రహ్మాత్మకు) శరీరము. త్రైలోక్యమును, అందలి చరాచరప్రజను గర్భమందుంచికొన్న యీ క్షరప్రధానాధియజ్ఞాత్మ నీ క్రింది వచనములు నిరూపించుచున్నవి.

అధియజ్ఞాత్మ (సప్తలోకాధిపాత-ఉపేశ్వర:-యజ్ఞపురుషః)

1. త్రిసోమాత్య శ్రీన్ పితౄన్ బిభ్రదేక ఊర్ధ్వస్తస్థా నేమన గ్లాపయన్తి మంత్రయన్తే దివోఅముస్యపృథ్వీ విశ్వమిదం వాచ మవిశ్వమిన్వామ్ ।

[బుక్]

2. ఏహాఽనురాత్మా చేతసావేదితవ్యయస్మిన్ ప్రాణః పంచధాసంవివేళ
ప్రాణైః చిత్తంసర్వ మేతం ప్రజానాం యస్మిన్ విశుద్ధే విభవత్వేన
తత్మా॥ (ముండక)
3. ఛందాంసి యజ్ఞాః క్రతవో వ్రతాని భూతం భవ్యం యచ్ఛవేదావదన్తి
అస్మాన్మాయా సృజతే విశ్వమేతత్ తస్మింశ్చాన్యో మాయయా
సంనిరుద్ధః॥ [శ్వే]
4. యస్మిన్ పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః
తమేవమన్యే తత్మానం విద్వాన్ బ్రహ్మైమృతోఽమృతమ్॥
5. యస్మిన్నిదం సంచ విచైతీసర్వం యస్మిన్ దేవా ఆధివిశ్వే నిషేదుః
తదేవ భూతం తదుసర్వమాఇదం తదక్షరే పరమేవ్యోమన్॥
6. యేనావృతం ఖంచ దివం మహీంచ యేనాదిత్య స్తపతి తేజసా
భ్రాజసాచ । య మంతస్సముద్రే కవయోవయన్తి యదక్షరే పరమే
ప్రజాః॥

1. మూవురు మాతలను (పృథువులు) మూవురు పితలను (ద్యులోకము) (మూడంతరిక్షములను) ధారణసేయు నాహృదయస్థమగు నేకతత్త్వము (అధియజ్ఞాత్మ) ఇంచుకంతయు సలయదు. దీని స్వయంభూరూప ద్యులోకపృష్ఠమందలి సప్తలోకపదార్థములును, సంపూర్ణవిశ్వముగ నగుచున్నను విశ్వాతీతముగ నుండునట్టి వాక్కుతో మంత్రణ సేయుచున్నవి.

మూడు ద్యులోకములు, మూడు పృథువులు, మూడంతరిక్షములు ఈ మొత్తము 9 లోకములు. ద్యులోకము పిత. పృథివి మాత. ఈ 9 యు 7 అగునని మున్ను చెప్పియుంటిమి. వీని కన్నిటికిని సప్తలోకవ్యాపి అధియజ్ఞాత్మయే ప్రతిష్ఠ. సప్త

లోక చరాచరప్రజ, మూలప్రతిష్ఠారూపము, ద్యులోకస్థానీయము నగు సత్యస్వయంభూయొక్క వాక్కుతో మంత్రణ నేయుచున్నవి. (వాక్కుతో సంబంధించుటయే మంత్రణ). 'వాచీమా విశ్వా భవనాస్యర్పితా' చివరకు వాక్కుయొక్క విశ్వాతీతత్వము సిద్ధమగుచున్నది. కనుకనే 'అవిశ్వమిన్వామ్' అని చెప్పబడినది.

అధ్యక్షత్వ వాఙ్మయము. వాక్ప్రధానము. అవ్యయుని మనోవికాస మతనియందే. ప్రాణవికాస మక్షరునందు. వాగ్వికాసము క్షరునందు. ఈ క్షరుడే పూర్వోక్తప్రకారమున సధ్యక్షత్వగ బరిణమించును. అధ్యక్షత్వయొక్క యీ వాగ్వికాసము సత్యస్వయంభువునందే యగును. కనుకనే స్వయంభూబ్రహ్మను ప్రాణసంబంధముచే ప్రాణమూర్తియన్నట్లే వాక్సంబంధమున వాక్ప్రతి యనియు నందుము. ఈయనయే ద్యుపృష్ఠము. ఇటనుండియే సప్తలోకములును వాక్కుగొని జీవించును.

2. అణువగు నీ యధ్యక్షత్వ విశుద్ధచిత్తముచే విజ్ఞేయము. ఇందు ప్రాణాఽపోవాగ్నాన్నాదము లను నీ పంచప్రాణములు (యజ్ఞక్షగములు) ప్రవిష్టము లైనవి. ఈ ప్రాణముల నాధారముగ గొనియే సప్తలోకప్రజాచిత్తములు నోతములై యున్నవి. చిత్తము శుద్ధికాగా, ఆత్మ వైభవము నొందును.

3. గాయత్ర్యాది సప్త ఛందములు. అత్యుజ్జ, మహాయజ్జ, శిరోయజ్జాది సంపూర్ణయజ్జములు (పురుషార్థకర్మలు) అగ్ని

హోత్ర, అగ్న్యధానాది సర్వక్రత్వర్థకర్మలు, వేదోక్తభూత భవిష్యములు అన్నియును దీనినుండి వెలువడినవి. ఆ మాయ యీ విశ్వము సుతృన్నము సేయుచున్నాడు. ఇక, సీతని యంశభూతుడగు నింకొకమాయి (జీవుడు) తన యజ్ఞానముచే ఈ మాయయందు బద్ధుడగుచున్నాడు.

4. పంచీకృత ప్రాణాపోవాగ్నాన్నాదము లను పంచ పంచజనములును, వీనికి మూలభూతమగు స్వయంభూతాపమగు నాకాశమును నిందున్నవి (అధియజ్ఞాత్మయందున్నవి). వ్యోమ ప్రతిష్ఠయగు నిది పరమవ్యోమము. ఇదే (విశ్వమునకు) ఆత్మ. ఈ యమృతలక్షణ బ్రహ్మాత్మ నెరుంగువాడు తానును తద్రూపుడే యగును.

5. సప్తలోకములు, అందరు దేవతలు, భూతభవిష్యములు, సర్వము నిండేయున్నవి. ఈ సర్వప్రతిష్ఠా లక్షణక్షరమూర్తి యధి యజ్ఞాత్మ పరమవ్యోమ లక్షణాక్షరునందు ప్రతిష్ఠితమై (తద్రూపమున) యున్నది.

6. ఆకాశము (సయంభవు) ద్యౌ (సత్యము) పృథ్వి (భూతము) దేని (గర్భమందున్నవో) చే నావృతములైయున్నవో, దేని భావముచే ఆదిత్యుడు, వర్చోలక్షణ తేజస్సు - దీప్తి లక్షణభాజస్సులచే తపించుచున్నాడో వైజ్ఞానికులు దేనిని (పారమేష్ఠ్య) సముద్రగర్భమందు (మహానాత్మగర్భమునందు) వితతము గావించుచున్నారో - ఏయక్షరసహాయోని (కనుకనే అక్షరమూర్తి) (పరమమగు) అధియజ్ఞాత్మయందు జీవన్మ

మంతయు బ్రతిష్ఠనొంది యున్నదో ఆయాత్మయే జ్ఞేయము.

పోడశీప్రజాపతియను నాత్మకు పరాత్పరావ్యయాక్షరక్షరములను నాల్గుభేదము (పర్వము) లున్నట్లు - సప్తలోక వ్యాపియగు నీయధ్యక్షాత్మకును అవాంతర భేదములు అయిదున్నవి. ఇందొకటి 'పరమప్రజాపతి ఆభూప్రజాపతి పరోరజా' మొదలగు నామములం బిలువబడును. తక్కిన నాల్గుభేదములను ప్రతిమాప్రజాపతులందురు. ఇవియొక్కొక్కటిగా జూతము.

1. పరమ ప్రజాపతి (స్వయంభూ పరోరజా ఆభూ) స్వయంభూత త్వమే పరమప్రజాపతి. ఒకవిధముగ సధ్యక్షాత్మయునిదియు సభిన్నములవంటివే అయినను, ప్రాణవర్షదృష్టితో దీనినదే యనక దానియందొక పర్వమందుము 'యస్మిన్ ప్రాణః పంచధా సంవివేశ' అన్నట్లు ఇది ప్రాణరూపస్వయంభువు; అబ్రూపపరమేష్ఠి మొదలగు నైదు సందేహప్రేతములు. స్వయంభూమహిమయందును నైదునున్నను అయిదవది స్వయంభువే కనుక తత్సంబంధమున 'యస్మిన్ ప్రాణః పంచధా' అన్నవచనము చక్కగా చరితార్థముకాదు. కారణమేమన:-

ఏడిటను స్వయంభువు కేవలము సత్యలోకప్రధానుడు. స్వస్వరూపముచే నాకాశాత్మ - ఆకాశరూపి. ఇందు నాలుగే పంచజనము లున్నవి. అయిదవ పంచజనము స్వయంభువు తానే. ఇక: నిందు పంచపురంజనములు, సప్తలోకములు, సప్తలోకాధిష్ఠాతసత్యాకాశమగు "తాను" అనుదృష్టితో శ్రుతియట్లు చెప్పియున్నది.

స్వయంభువు బ్రహ్మ ప్రాణప్రధానము. యజ్ఞాత్మకు ప్రాణ రూపమగు నొకపర్వము సత్యలోకాధిష్ఠాత ఆకాశాత్మ. దీనికి ఆత్మ - పద - పునఃపదము లను మూడుపర్వములు. హృదయస్థ భావమాత్మ - దీనిని ప్రాణాత్మ సత్యాత్మ యందుము:- స్వయం భూసింహము పదము. స్వయంభూమహిమ (ఆకాశము) పునః పదము. పదరూపమున నీస్వయంభువు పరమేష్ఠిపైనున్నది. సప్తలోకమూర్తియగు నిది సర్వధాస్థిరము. తక్కినవాల్గును చలములు. చంద్రుడు పృథివి నలువంకలను, చంద్రపురుషులు సూర్యుని నలుగడలను పృథివితోడి సూర్యుడు పరమేష్ఠికి నలు వైపులను సూర్యసహితపరమేష్ఠి స్వయంభువు నలుదిక్కులను పరిక్రమించుచున్నారు. ఇందువల్ల నీభూరాదులు 'రజస్సు' లందురు; సత్యస్వయంభువు సర్వధాస్థిరము కనుక 'పరోరజా' యనబడును.

ఈ స్వయంభువు తక్కినయారిటను అంతటను వ్యాప్తమై యుండుటచే 'ఆభూప్రజాపతి' యనబడును. అయిదింటిలో నిదే పెద్దపర్వము. కనుక 'పరమప్రజాపతి' యనబడును; వేద - సూత్ర - నియతిభేదమున దీనికి మూడుమనోతలు. ఈయవ్యక్త స్వయంభువు వేదాత్మగనై వ్యక్తప్రజాసృష్టికి కారణమగు చున్నది. నియతిరూపమున సంతర్యామి యగుచున్నది. ఇక సూత్రభాగము:- ఋత - సత్యభేదములచే ద్విధావిభక్తము గావించి ఋతసత్యాత్మకములగు పదార్థములకు దనమాత్రా ప్రధానము గావించుచున్నది. ఇట్లు సప్తలోకాత్మకవిశ్వమున

కంతయు నన్నియు నిదే యైయున్నది. కనుక నిది యధ్యక్షాత్మకు దుల్యమంటిమి. ఈ విశ్వకర్మయగు స్వయంభువును శ్రుతి యిట్లు నిరూపించుచున్నది.

1. విశ్వకర్మాహ్యజనిష్టదేవ ఆదిదగ్ధర్వో అధవద్వితియః
తృతీయః పితా జనితో షధీనా మపాంగర్భం వ్యదధాత్ పురుత్రా |
[యజ్ఞ]
2. యాతేధామాని పరమాణియావమా యామధ్యమా విశ్వ కర్మాన్నుతే
మా | శిక్షాసఖభ్యో హవిషిస్వధావః స్వయంయజస్వ తన్వంవా
వృధానః || [''']
3. కింన్విదాసీదధిష్ఠానమ్, ఆరంభణం కతమత్స్విత్ కథాసీత్
యతోధూమిం జనయన్ విశ్వకర్మా విద్యాహ్లాతో మహీనా విశ్వ
చక్షా ||
4. యో నఃపితా జనితా యోవిధాతా ధామాని వేద భువనానివిశ్వా
యో దేవానాం నామధా ఏకఏవ తంసంప్రశ్నం భువనాయంత్యన్యా ||
5. పశోదివా పరఏనాపృథివ్యా పశోదేవేభి రసురైర్యదన్తి
కింస్విదగర్భం దధ్రతిపో యత్రదేవాః సమపశ్యంత పూర్వే ||
6. తమిదగర్భం ప్రథమం దధ్రతిపో యత్రదేవాః సమగచ్ఛంత విశ్వే
అజస్య నాభా వధ్యేకమర్పితం, యస్మిన్ విశ్వాని భువనాని తన్తుః ||
7. విశ్వతఃచక్షు రుత విశ్వతోముఖః విశ్వతోబాహు రుతవిశ్వతస్సాత్
సంబాహుభ్యాం ధమతి సంపతత్రై ర్ద్యావాధూమిం జనయద్దేవ ఏవ ||

వేద సృష్టి

8. బ్రహ్మ దేవానాంప్రథమః సంబభూవ విశ్వస్యకర్తా భువనస్య గోస్తా
స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠాం అధర్వాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ
ప్రాహ ||

9. ఘృతాత్పరం మండ మివాతినూత్నం జ్ఞాత్వా దేవం సర్వధూతేషు
గూఢం । విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారం, జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వ
పాపైః॥

అం త ర్యా మీ

10. ఏషదేవో విశ్వకర్మా మహాత్మా సదాజనానాం హృదయే సన్నివిష్టః ।
హృదామసీషా మనసాభిక్లప్తో య ఏతద్విదు రమృతాస్తే భవన్తి॥
11. హృత్పండరీకం విరజం విశుద్ధం విచింత్యమధ్యే విశదం విశోకమ్ ।
అచింత్య మవ్యక్త మనంతరూపం, శివప్రశాంత మమృతం బ్రహ్మ
యోనిః॥
12. సషష కాలో భువనస్యగోప్తా విశ్వాధిపః సర్వధూతేషు గూఢః ।
యస్మిన్ యుక్తా బ్రహ్మర్షయోదేవతాశ్చ తమేవంజ్ఞాత్వా మృత్యు
పాశాన్ ఛిన్నన్తి॥
13. త్రీనిపదాని నిహితాగుహాసు యస్తద్వేద సపితుః పితాసత్ ।
ససోబంధుః జనితా సవిధాతా, ధామాని వేద భువనానివిశ్వా॥
14. సప్తప్రాణాః ప్రభవంతిత్సాత్ సప్తార్చిషః సమిధః సప్తజహ్వః
సప్తఇమేలోకా యేషుచరన్తి గుహశయా నిహితాః సప్తసప్త॥
15. తతఃస్వయంధూ ర్భగవా నవ్యక్తో వ్యంజయ న్నిదం
మహాధూతాది పృత్యైజాః ప్రాదురానీ త్తమోనుదః॥ [మను]

1. మొదట దేవుడు విశ్వకర్మ వెలసెను. తదవ్యవహితోత్తరకాలముననే గంధర్వనామకమగు రెండవ తత్త్వము జనించెను. మూడవవాడు ఓషధుల పిత (సోముడు) ఆపోగర్భము ననేక భాగములుగ (సూక్ష్మము 12 లేక వేయి భాగములుగ) జేసినవాడు జనించెను.

ఈ మంత్రము స్వయంభువు - పరమేష్ఠి - సూర్యుడు అను మూడు సర్వములను నిరూపించుచున్నది. విశ్వకర్మ స్వయం భువు. ఈయన ఆకాశాత్మకుడు. మహాభూతములకు ఆది భూతము. పిదప నాపోమయపరమేష్ఠి వికసితాను. పరమేష్ఠి సోమలోకము 'తృతీయాస్యాం వై ఇతః దివిసోమ ఆసీత్' అని శ్రుతి చెప్పెను. సోమము ససురాక్రమణమునుండి రక్షించు ప్రాణము; గంధర్వనామకము. గంధర్వశబ్దముచే పరమేష్ఠియే యుపలక్షితము. మూడవదగు సోమము శుక్రరూపమున నంద రకు బిత్. కనుక సౌమ్యప్రాణము పితృశబ్దమున బిలువబడును. ఓషధీపితయగు నీసోమమే ఆపోమయ సముద్రగర్భమందు బీజ రూపమున నున్న యగ్నియం దాహుతిమై దానిని సూర్య రూపమున బరిణమింపజేయును. ఈ సోమాహుతి వలననే సూర్యజ్యోతి 12 భేదము లొందును. ఇదే ద్వాదశాదిత్యులు. 'అజనయత్ సూర్యే జ్యోతిరిందుః' అన్నట్లు సోమాహుతిచే సూర్యునందు జ్యోతిర్మయ సహస్రరశ్మిలు వికసిల్లును.

2. ఓ విశ్వకర్మ! పరమధామ - అవమధామ - మధ్యమ ధామములను నీమిత్రములకు నిన్నుంబోలు శిక్షణ లొనంగు చున్నావు. నీవీ విశ్వరూప హవిస్సునందు నిన్ను నీవు యజనము సేయుచు నీ శరీరమును పృథ్వి నొందించుచు యజంపుము.

స్వయంభూపరమేష్ఠులు పరమధామములు. పృథ్విచంద్రులు అవధామములు. మధ్యమున్న సప్తస్వర్గాత్మక సూర్యుడు మధ్యమధామము. స్వయంభువునకు నీయన్నియు మిత్రములు.

ఈ యైదును సమానశీలవ్యసనములు. కనుక నివి స్వయంభువునకు బ్రతిమలు, ప్రతిస్పృతులు అ బడును. స్వయంభువునకు వలె వీనియందును ఆత్మ - పద-పునఃపదము లను మూడేసి మనోతలుండును. ఇదే వీని కా స్వయంభూశిక్ష. సర్వహృతయజ్ఞము ద్వారా స్వయంభువు స్వయముగ హవిస్సుగ నై విశ్వరూపముగ వితతమయ్యెను. తద్భరీగ మియ్యజ్ఞము ప్రభావముచే పంచభాగములుగ వితతమయ్యెను.

3. అవ్యయమాలంబనము (అధిష్ఠానము). క్షరముపాదాన (ఆరంభణ)ము. అక్షరము క్రియాకూపనిమిత్తము. వీని యాధారముననే విశ్వకర్మ విశ్వద్రష్ట స్వయంభువు పిశ్చరచనాసమర్థుడయ్యెను.

4. మనకు పాలకుడు, ఉత్పాదకుడు; ప్రతిష్ఠ. (నప్త) లోక ధామముల నెరింగినవాడు; దేవతలందరకు ఒకే సామాన్య నామమగువాడు; సర్వభువనాశ్రయభూతుడు.

5. ద్యు (సూర్య) లోకమునకు పృథివికి, (పౌర) దేవతలకు పౌరమేష్ఠ్య ఆప్యప్రాణాత్మ కాసురులకు, పరిమగు నా తత్త్వాధారమున జలమును ఆ యాహలోకమందందరు దేవతలు మిళితులైయున్న దేనిని తమగర్భమందు ధరించెను?

స్వయంభువు, పృథివీసూర్య పరమేష్ఠులకు బరము, దీనియాధారమున నాహోమయ పరమేష్ఠి యా స్వాయంభువ వేదాగ్నిని తన గర్భమందు ధరింపగా నీ గర్భము పిదప సోమాహుతి వలన సూర్య రూపమున బరిణమిల్లి దేవతానివాన భూమియగును.

(ఇది ప్రథమ మంత్రమున గతార్థమైనది.)

6. దేవతలందరుగల యాగర్భమును జలములు ధరింపగా లజనాభి (అవ్యయ కేంద్ర) యం దస్థితమైయున్నది. ఆగర్భము నాధారముగా గొని భువనము లన్నియు నున్నవి.

సూర్యుడే ఆపోగర్భము - విశ్వ కేంద్రమతడే-ఇందే షోడశీ ఆత్మ పూర్ణముగ వికసిల్లును; కనుక సూర్యేంద్రుడు షోడశినా బడును. మనఃప్రాణవాఙ్మయ్యుడగు నవ్యయు డజశబ్దవాచ్యుడు; స్వయంభునందు కేవలము వాక్కులయు, పరమేష్ఠియందు ప్రాణ వాక్కుశలును, సూర్యునందు మనఃప్రాణవాక్కుశలు మూడును వికసిల్లును; కనుక సూర్య సజనాభి యందురు. హృదయ మూలక సృష్టివిజ్ఞానముంబట్టి సూర్యుడే విశ్వమునకు బ్రతిష్ఠ.

7. విశ్వకర్మ స్వయంభువు, ప్రాణప్రధానము. ఈ ప్రాణము అసత్తు - ఋషి యను పేరులనొప్పును. ఇదే చితియజ్ఞము ద్వారా సత్తపురుషపురుషాత్మకమగును - సప్తప్రాణసమష్టియే సత్తపురుషపురుషాత్మక స్వయంభూప్రజాపతి, విశ్వమునకు బ్రథమప్రతిష్ఠ. 'బ్రహ్మ వై నర్వస్యప్రతిష్ఠా' 'బ్రహ్మవై నర్వస్య ప్రథమజం' ఏతదంగభూత ప్రాణములందు నాలుగుఆత్మలు, రెండు పక్షములు ఒకటిపుచ్చప్రతిష్ఠ. ఏడిటిశ్రీ (సార) భాగము మన్త కము. ఇదే సుపర్ణచితి. సుపర్ణముపక్షి. తదీయపక్షరూప బాహువుల ధమనముచే ద్యావాపుధువు లేర్పడును. (ఈవిషయము మరియొకచో-)

8. స్వయంభువు త్రయీ వేదమూర్తి-ఈయన నుండి పిమ్మటి

పరమేష్ఠ్యాదులు ప్రతిమాప్రజాపతులు నలువురు వికస్లిరిక;
కనుక వీరాయనపుత్రులు; ఇందు పరమేష్ఠిపెద్ద. ఆపోమయుడు.
ఇయ్యనయే అధర్వవేదము. ఆ త్రయీమూర్తి బ్రహ్మ
'సోఽనయాత్రయ్యావిద్యయా సహాపఃప్రావిశత్' అన్న స్లిందు
ప్రవేశించెను. మొదట త్రయ్యాగమన మాపోమయ పరమేష్ఠి
యందే (అధర్వయందే). ఈమంత్రమున కథ్యాత్మాధి
భూత అధిదైవతములు మూడుభావము లున్నవి.

9. ఘృతమప్తత్వము 'ఆనిర్ఘృతేన పృథివీ పృథ్వీవ్యతే'
అనిశ్రుతి. ఆపోమయపరమేష్ఠియందు మండరూపమున స్వ
యంభు వున్నాడు. ఘృతమందాపస్సు తేజస్సు అను రెండు
భాగములున్నవి. వరుణప్రతిమూర్చితేంద్రుడు 'తైలము'. అట్లే
వరుణప్రతిమూర్చితాగ్ని 'ఘృతము.' ఆపస్సంబంధముచే
ఘృతము తరళముగదా, నిగూఢమైయున్న మూర్చితాగ్నియే
తేజస్సు. కనుకనే 'తేజోవై ఆజ్యమ్' పరమేష్ఠిఘృతమన్నచో
నిగూఢాగ్నిమూర్తి స్వయంభువు (త్రయీమూర్తి) తేజోరూప
మండము. ఘృతమునకు సారభాగమదే.

10. ఈ విశ్వకర్మ నియతిభావముచే హృదయమగుదుండి
బుద్ధితో మనస్సుతో సంబంధముగల్గియుండును. ఇతని నెరుంగు
వాడు మృత్యుపాశ ముక్తుడగును.

11. హృదయకమలరూపి - ఇత్యాదిగా నితని జింతింప
వలయును.

12. అతడే సంచరకాల రూపాహారాగమమందు తన

యవ్యక్తభావమునుండి వ్యక్తరూపమునొంది భువనగోస్త -
అధిపతి - భూతప్రసిష్టుడు నగును.....

13. 'భూర్భువస్వః' అను మహావ్యాహృతి రూపములగు
మూడుపదములు సీనివగు 'వస్తి - ఉరః - శిరః' అను గుహలం
దున్నవాని నెరుంగువాడు పితృపిత. అతడే మాకుబంధువు,
జనిత - విధాత - విశ్వభువనవేత్త.

14. సప్తస్వప్రాణములు, సప్తాగ్నిజ్వాలలు, సప్తసమిధలు,
సప్తజిహ్వలు, సప్తలోకములు అధ్యాత్మసంస్థయందలి శిరః -
ఉరః - ఉదర- సస్తి అనునాల్గు గుహలందు (ప్రతిదానియందును)
ఏడేసిదోషులనున్న ఈ సప్తకములెల్ల నా సప్తపురుష పురుషా
త్మక స్వయంభూప్రజాపతి నుండియే యుత్పన్నములైనవి.

15. సృష్టికామనాసంతరము ఆ యవ్యక్తస్వయంభువు అస
ద్రూపతమస్సును దూరముచేసి, అంతటిని వ్యక్తపరచుచు
ఆకాశరూపి యగుటచే నాదిభూతమయినవాడు సర్వలవ్యతై
జస్సు గలవాడు తనంతతాను వెలసెను. కనుకనే స్వయంభువు
'స్వయముద్భభౌ'.

2. పరమేష్ఠీ (ప్రతిమాప్రజాపతిః)

స్వయంభువు వేదమూర్తిగదా! వేదతత్త్వము ఋగ్యజు
స్సామభేదమున మూడుభాగములు. ఇందు ఋక్సామములు
వయోనాధములు (ఛంద - ఆయతనములు). యజుస్సు వయస్సు
(వస్తువు). ఇందు యత్ - జూ అను రెండుభాగములు. యత్ =
గతిరూప్రప్రాణము, ఇదేవాయువు. జూ = స్థితిరూపయగువాక్కు.

ఇదే యాకాశము. ఆకాశవాయువులు, వాక్పాణములు, స్థితి గతులు - ఈమొత్తమే యజ్ఞా. ఇదే పరోక్షభాషయందు యజుస్సు (వేదవిజ్ఞానము నరయుడు).

యజుస్సుయొక్క వాగ్రూపాకాశ మమృతమర్త్యభేదముచే రెండువిధములు. ఇం దమృతాకాశ మమృతదేవసృష్టి ప్రవర్తకము. మర్త్యాకాశము మర్త్యభూతజనకము. ప్రాణవాయు వ్యాపారముచే యజుఃపురుషుని యీ మర్త్యవాగ్రూపాకాశమే యంశరూపమున ద్రుతమై యాపస్సుగనగును. 'సోఽహోఽసృజతవాచవలోకాత్ - వాగేనసాఽసృజ్యత' అనిశ్రుతి. ఇట్లు త్రయీవేదమూర్తి స్వయంభువు వాగ్భాగమునుండి మొదట అప్తత్వవికాసమే జరిగినది. మనువు నిట్లే:-

“సోఽభిధ్యాయ శరీరాత్స్వాత్ సిస్పృత్యః వివిధాః ప్రజాః
అపవిత్ర ససర్జాచా తాసు బీజ మవాస్పజత్,” అనియెను.

ఈ యాపోమయ మండలమే రెండవదగు పరమేష్ఠిప్రజాపతి. స్వయంభువునందువలె నిందును ఆత్మ - పద - పునఃపదము లను మూడుసంస్థలు నున్నవి. పరమేష్ఠిపిండము సూర్యునకు బై నున్నది. దానినలువంకల సూర్యుడు పరిక్రమించును. పునః పదరూపమున నీఋతపరమేష్ఠి, సూర్యచంద్రపృథువుల (పుండీర స్వయంభువునుగూడ) తనగర్భమున లోగొనియున్నాడు. ఈ మహాత్త్వమువల్లనే ఈయన 'మహదాత్మ' యనబడును. భృగు-అంగిర - అత్రి - యనుమూడు నీయనకు మనోతలు. ఈ సమానత వలన నీయన స్వయంభువునకు బ్రతిమ యందురు.

ఈపరమేష్ఠియే త్రిగుణమూర్తియై త్రైగుణ్యవిశ్వసంచాలన గావించును. ప్రాధానికుల వ్యక్తప్రకృతి యిదే. జోడశీ పురుషుని యోనియు నిదే. ఆకృతి - ప్రకృతి - అహంకృతి భావములకు జనకమిదే. ఇదే లోకసృష్ట్యధిష్ఠాత. ఇదే స్థూల భూతముల కాది. ఈశ్రౌతవచనము లరయుడు:-

1. మహాన్ ప్రభుర్వైపురుషః సత్వసైవ్యప్రవర్తకః
సునిర్మలాం ప్రాప్తిమిశానో జ్యోతిరవ్యయః॥
2. యో యోనియోని మధితిష్ఠత్యేకో విశ్వానిరూపాణి యోనీశ్చ సర్వాః
బుషిం ప్రసూతం కపిలం యస్తమగ్రే జ్ఞానైర్భిభర్తి జాయమానం చ
పశ్యేత్॥
3. ఏకైకంజాలం బహుధావిశుర్వన్ అస్మిన్ ఔత్రే సంహరత్యేషదేవః
భూయః సృష్ట్యా పతయస్తథేశః సర్వాధిపత్యం కురుతే మహాత్మా ।
[శ్వేతా]

1. ఈ మహదాత్మప్రభువు సర్వపురుషయోని. కనుక పురుషుడు. సత్వ (అవ్యయ) భావప్రవర్తకము. సునిర్మలజ్యోతి (జ్ఞాన) మయ పరాశాంతి ప్రాప్తింగూర్చి యిదియే సమర్థము. అవ్యయాత్మ మహత్తునందే గర్భము ధరించును. దీని సంబంధముననే ఆజుడు జన్మధారణసేయును. ఆయన దీనియందు ప్రతిష్ఠితుడు. కనుక దీనిద్వారా ఆయనప్రాప్తి కల్గును. 'మమ యోని ర్మహాద్రుహ్యో'.

2. ప్రతియోనికి నిది యధిష్ఠాత. విశ్వరూపము (ఆకృతు) లకు యోను (ప్రకృతు) లకు బ్రతిష్ఠ. (తనంత తాను) పుట్టిన

(విష్ణవతారమగు) కపిలఋషిని తన జ్ఞానరశ్మియుక్తుంజేయును. తన్నుండి కలిగిన విశ్వమును తనజ్ఞానమున భరించి చూచును.

కపిలశబ్ద మిట హిరణ్యగర్భవాచకము కాదు. అట్లు ఎచ్చటను లేదు. కపిలుడు ప్రాధానికుడు. గుణవాది. శారీరకాత్మానుయాయు. ప్రతిశరీరభిన్నవైతన్యవాది. నానాజ్ఞానధారగుణత్రయాలంబితము. గుణత్రయ మహదాత్మాలంబితము. కపిలుని భేదవాదమూల జ్ఞాన మీ మహదాత్మ యనుగ్రహఫలము.

3. ఈ క్షేత్ర (విశ్వము - శరీరము) మం దొక్కొకజాలము ననేకరూపముల బరిణతము గావించి గూ మహదాత్మదేవుడు చివరకు అందరను అన్నిటిని తనయందే లయము గావించు కొనును. సంచరకాలమందు మరల ప్రతిశరీరభిన్న శరీరాభిమాని ప్రజాపతులను కల్గించి వారి కీశుడై, సర్వాధిపతి యగుచున్నాడు.

మహదాత్మ శుక్రమునకు బ్రతిష్ఠ. శుక్రగత మహత్తే సస్తపిండపర్యంతము జాలరూపమున వితతమగును. ఈజాలరూపమే తనన (సంతాన) భావకారణము. ప్రజాతంతు మూలప్రతిష్ఠ. ప్రతిశరీరభిన్న వైతన్యోపలబ్ధి కీశు డీ మహదాత్మ. ఇదే ప్రజాపతి యగు నాత్మను క్షేత్రభేదముచే ననంతరూపములుగ విభాగింపను సంహారకాలమున నన్నిటికి పరాయణముగాను కారణమగుచున్నది.

3. సూర్యుడు (ప్రతిమాప్రజాపతి)

స్వయంభువునుండి యాపోమయపరమేష్ఠి ప్రాదుర్భవించెను.

తద్గర్భమున నపౌరుషేయలక్షణ త్రయీబ్రహ్మ బీజరూపమున బ్రతిష్ఠితుడు కాగా నాబీజాగ్ని పిదప నా పారమేష్ఠ్యగర్భమందలి పారమేష్ఠ్యసోమాహుతిచే బ్రజ్వలితమయ్యెను. అదే సూర్యుడు. హిరణ్యగర్భముపై యితనిని హిరణ్యగర్భుడనియెను. ఇందును ఆత్మ - పద - పునఃపదము లను మూడుసంస్థ లున్నవి. పదమగు సూర్యుడు ఘాపిండమునకు బైనున్నది. భూమి సూర్యుని చుట్టును బరిక్రమించుచున్నది. పునఃపదరూప సూర్యమహిమా మండలగర్భమున సచంద్ర, సమహిమాపృథువు లున్నవి. ఈయన రోదసీత్రైలోక్యమున కధిష్ఠాత్మదేవత.

సూర్యుడు సాక్షాత్తుగ క్షత్రరుద్రుడు, ఏకాకి. అతని యనంత రశ్మిలు విక్రరుద్రులు. ద్యుప్రమాధస్తలస్థితుడు, ఆగమ ప్రసిద్ధుడు, దక్షిణామూర్తి శివు డీయనయే. ఈతనికి 'జ్యోతి - గా - ఆయుః' అని మూడు మనోతాలు. జ్యోతులు 33. ఇందుండి 33 గురు దేవతలు వికసిల్లుదురు. గౌ అన్న వొక వేయి. వీనినుండి భూతవికాస మగును. ఆయువులు 36000. వీనినుండి శతాయురాత్మ వికసిల్లును. ఇట్లు పరమేష్ఠివలె నీయనయు స్వయంభూప్రతిమయే.

సౌరాగ్నియే గాయత్రీమాత్రిక యను పౌరుషేయ వేద ప్రతిష్ఠ. దీనినుండియే సంవత్సరయజ్ఞవికాసము కలుగును. రోదసీ త్రైలోక్యస్థితములకెల్ల సూర్యుడు ప్రతిష్ఠ. భూతజ్యోతిరూపమున విశ్వమందు మొదట వెలసిన దీయనయే. కనుకనే సౌరాగ్ని నగ్ని యనిరి. ఈ వచనము లిట గమనింపవలయును.

1. యదర్వాక్ సంవత్సరో అహోభిషదివర్తతే
తద్దేవాజ్యోతిమంజ్యోతిః ఆయుర్హోపాసతేఽమృతం,
2. హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాగ్రే భూతస్యజాతః పతిరకటిసీత్
సదాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం, కస్మైదేవాయ హవిషవిధేమ.
3. విశ్వరూపం హరిణం జాతవేదసం పరాయణం జ్యోతిరకం తపంతం,
సహస్రరశ్మిః శతధావర్తమానః ప్రాణః ప్రజానా ముదయత్యేషనూర్యః.
4. చిత్రందేవానా ముదగాదనీకం చక్షుర్మిత్రస్య పరుణస్యాగ్నేః
ఆపాద్యావాపృథివీ అంతరిక్షం నూర్యతాత్మా జగత స్తస్థుషశ్చ.
5. ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయ న్నమృతం మర్త్యంచ
హిరణ్మయేన సవితారథేన దేవో యాతి భువనాని పశ్యన్,
6. అంభస్యపారే భువనస్యమధ్యే నాకస్యపృష్ఠే మహతోమహీయాన్
శుక్రేణ జ్యోతింషి సమనుప్రవిప్టః ప్రజాపతిః చరతి గర్భేఽన్తః॥

1. ఎవని యర్వాగ్భాగమునందలి యహోరాత్రములచే -
లేక అహర్గణములచే సంవత్సరము తిరుగుచున్నదో ఆజ్యోతిస్సు
లకు జ్యోతియు, ఆయూరూపి అమృతరూపియు నగు నూర్యుని
దేవత లుపాసించుచున్నారు.

నూర్యుడు బ్రహ్మాండమధ్యమందున్నాడు. కనుక నీతనియం
దమృతమర్త్యభావములు రెండు నుండును. ఇందు మర్త్య
వాగ్రూపమే సహస్రగౌరూప పరిణతమై యహర్గణస్వరూపము
నొందును. ఈ శివ అహర్గణములచే నహోరాత్రరూప సంవత్సర
యజ్ఞస్వరూప మేర్పడును. ఆతని మర్త్యరూపమగు సంవత్సర
మమృతాత్మకుడగు నాతని యహోభాగమునందున్నది.

మంత్రమందలి గౌరవ మతని గౌరవనోతను, జ్యోతిశ్శబ్దము జ్యోతిని, ఆయుశ్శబ్ద మాయు వను మూడవమనోతను సూచించును. ఒకే సంవత్సరయజ్ఞ మీమనోతాత్రయ సంబంధముచే గ్రమముగ జ్యోతిష్టోమ-గోష్టోమ - ఆయుష్టోమములను మూడు స్తోమయజ్ఞములుగ బరిణతమగును. సూర్య - చంద్ర - తారక - విద్యుత్ - అగ్ని యను నీ పంచ జ్యోతులందు మూలభూత మీ స్వజ్యోతిర్లక్షణ సూర్యజ్యోతి. కనుక నిది 'జ్యోతిషం జ్యోతి' యని చెప్పబడెను.

2. ఈ రోదనీ త్రైలోక్యమందు ముందువెలసినది హిరణ్యగర్భుడు. రోదనీత్రైలోక్య భూతముల కేకైకపతి యితడు. ఈతడే భూమియు ద్యులోకమును ధరించుచున్నాడు. ఈ ప్రజాపతికే హవిర్విధాన మొనరింతుము.

3. హరిణః=రశ్మిలచే పార్థివాన్నాహరణము సేయువాడు. జాత వేదః=జ్ఞానప్రదాత. శతధా=అనేకవిధములుగ.

4. దేవతాసమష్టిరూపి మిత్రవరుణాగ్నులకు చక్షూరూపి. సూర్యుడు వెలసెను. మూడులోకములందును వ్యాప్తుడు. స్థావరజంగమముల కాత్మ యతడు.

5. తన కాలకిరణయుక్తుడై అమృతమృత్యుభావములను నివేశింపజేయుచు ఆగ్నేయరథమున నతడు భువనముల నవలోకించుచు చనుదెంచును.

6. అంభస్సునకుబౌరమున, భువనమధ్యమున, నాకప్యష్టమందు మహతో మహియాన్ సూర్యదేవుడు శుక్రముద్వారా

జ్యోతులందు బ్రవేశించి ప్రజాపతియై గర్భమందు చరించుచున్నాడు.

తైలోక్యములందలి సంయతినముద్రము సభస్వాన్, క్రందసీ సముద్రము సరస్వాన్, మనగోదసీసముద్రము అర్ణవము అందురు. ప్రకృతమంత్రమం దీయర్ణవమే! అంభఃశబ్దముచే నభి ప్రేతము. సూర్య - పృథువుల మధ్యనున్న యాపోమయ ఋతాంతరిక్షమే అర్ణవసముద్రము. దీని యాధారముననే ప్రథమమంత్రోక్త సంవత్సరస్వరూప నిష్పత్తియైనది. శ్రుతియు 'సముద్రాదర్ణవా దధి సంవత్సరోజాయత' అనియెను. దీనికి ఆవలనే అమృతాత్మకసూర్యదేవత యున్నది. పంచవర్షభువన మధ్యము సూర్యస్థానము. కనుకనే 'భువనస్వరుధ్యే.' సప్త స్వర్గ విజ్ఞానముంబట్టి 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 అను నేడహర్గణములు సప్తదేవస్వర్గములు నాబడును. ఇందలి 21 వ దగు పార్థివాహర్గణము 'నాక' స్వర్గ మనబడును. 'ఏకవింశోవా ఇత ఆదిత్యః' అన్నట్లు 21 వ దగు నాకపృష్ఠమందు సూర్యుడున్నాడు. మధ్యస్థుడగు నీయన తనకు బైనున్న స్వయంభూ పరిమేష్ఠులను సమృతలోకములకు గ్రిందనున్న చంద్ర - పృథువులను సుర్యలోకములకు సనుగ్రాహకు డగుచుండుటచే నితనిని 'మహతోమహీయాన్' అనవచ్చును. ముందు చెప్పబడనున్న శుక్రాత్మతో గూడియే యీయన అగ్ని - విద్యు - దిండ్రు లను మూడు జ్యోతులుగ బరిణమించుచు సర్వభూతాంతరాత్మ యగుచున్నాడు.

పృథివీ (ప్రతిమాప్రజాపతి)

పృథివి సూర్యుని యుపగ్రహము. ఇందును ఆత్మ-పద-పునః పదము లను మూడు సంస్థ లున్నవి. హృదయభావ మాత్మ. పిండము పదము. మహిమామండలము పునఃపదము. ఈ మహిమామండలమునందే సమహిమచంద్ర సూర్యపిండము లున్నవి. వాక్కు-శా-ద్యా అనునవి పృథివీమనోతలు. ఈ మనోతలవలన మహిమాపృథివి భూః భువః స్వః అను మూడు రూపము లొంచుచున్నది. పృథివి పృథివి. సూర్యుడు ద్యా. మధ్యస్థాన మంతరిక్షము. ఈ పార్థివప్రజాపతి రోదసి త్రిలోకీ ప్రతిష్ఠ. అధ్యాత్మసంస్థకు బ్రాణాత్మ. అధిదైవతసంస్థయందు ఆనందమూర్తి యగు మహాదేవుడు. (ఈ విషయ మాప్రకరణ మున స్పష్టమగును)

5. చంద్రుడు (ప్రతిమాప్రజాపతి)

ఇయ్యది పృథివి కుపగ్రహము. ఇందును ఆత్మా-పద-పునః పద భావము లున్నవి. శేతః - శ్రద్ధ - యశస్సులు మనోతలు. ఇది విశ్వాంతిమ పర్వము. అంతిమమగు సధ్యక్షాత్మ - విశ్వ క్రమమున సంతిమము, నిధనమూర్తి యైనను, పార్థివప్రజోప యోగదృష్టిం బట్టి సూర్యపురుషుల మధ్యస్థత సంగీకరించి సూర్య - చంద్ర - పురుషులను క్రమ మేర్పరుపబడినది.

ఇట్లు పంచ పంచజనాధిష్ఠాతయగు నా బ్రహ్మమూర్తి యధి యజ్ఞాత్మ చరుసగః- తన ప్రాణాపోవాగన్నాదాన్నప్రధాన; వేద లోక దేవ భూత పశు పురంజనములచే స్వయంభూ పర

మేష్టి సూర్య పృథివీ చంద్ర-రూప పర్వములుగ బలిగతుగుచున్నది. అచ్యుత బ్రహ్మ శుక్రమూర్తి అశ్వత్థేశ్వర బ్రహ్మకు ఇది రెండవ ప్రకృతిలక్షణాశృచ్ఛాపాము. అధిశూనాశ అంగి. వ్యయంభాదు లంగములు. ఇట్లు అదియొక లే పంచభావముగొందును. ఇది బ్రహ్మశిస్యరూపన గ్రహము.

ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

உயிர் - உயிர்

[1]	స్వయంభువు	[2]	పరమేశ్వరి	[3]	సూర్యః	[4]	వృక్షిణి—భూతపురంజనః అన్నాదః
	—		—		—		—
1. శేదాత్మ	1. అకృత్యాత్మా	1. దేవాత్మ					
2. సూత్రాత్మ	2. ప్రకృత్యాత్మా	2. భూతాత్మ					
3. నియతి	3. అహంకృత్యాత్మా	3. అత్మ					
శేదపురంజన	లోకపురంజనః	దేవపురంజనః					
ప్రాణిపూజ	అప్రపూజ	వాక్ప్రధాన					

ಇದಿ ಲ್ಲಿಕ್ಕಿರುತ್ತಾ ೨೫

సర్వభూతాంతరాత్మ

అశ్వశ్శేపుగుఘని మూడవవివర్తము శుక్రము. ఇది వాక్కు-
ఆపస్సు - అగ్ని అని మూడుభాగములు. వీని కన్నాడమయ
పృథివితో సంబంధము. అధియజ్ఞాత్మ యైదనపర్వము భూ
పిండము. ఇది యన్నాదాగ్ని మయము. ఈయగ్ని కమృత -
మర్త్యభేదముచే రెండవస్థలు. మర్త్యాగ్ని చిత్వము, అమృతాగ్ని
చితేనిధేయము. మర్త్యాగ్ని నలన భూపిండ స్వరూపము,
అమృతాగ్ని నలన మహిమా పృథివీస్వరూపమును ఏర్పడెను.

అధియజ్ఞాత్మరూప బ్రహ్మసత్వాత్మకు రోదనీత్రైలోక్యము
తోడను, శుక్రమూర్తియు కనుకనే వైకారికమగు సర్వభూ
తాంతరాత్మకు స్త్రామ్యుత్రిలోకి యనబడు (మహిమాపృథివి)
తోడను సంబంధము. అటు శుక్రమందు ఇటు భూపిండము.
ఈ రెంటినడుమ మహాపృథివీరూప సర్వభూతాంతరాత్మ. ఇది
ప్రాకృతికస్థితి. మహాపృథివియందు క్రమముగ వాగాఽపౌఽ
గ్నిశుక్ర త్రయోపభోగము జరుగుచున్నది.

ఈ స్త్రామ్యుత్రిలోకిరూప మహాపృథివికి జగతి - సాగరాంబర -
మహీ యను మూడురూపములు. పృథివియందు 48 అహర్గణ
ములు, ఇందు భూకేంద్రము మొదలుకొని 48 వ అహర్గణ
పర్యంతమును వాక్కుక్రము సర్వాలంబనరూపముగ నున్నదని
'యావద్బ్రహ్మవిష్టితంతావతీవాక్' అనుటచే స్పష్టము. ఈ
వాక్కునకు బ్రహ్మతో సంబంధము. కనుక వాక్కుక్రమును
'బ్రహ్మత్కశుక్ర' మందుము. భూకేంద్రమాదిగ వాగంతిమ

సీమ 48 పర్యంతము గలపార్థివప్రపంచము 'మహీ' యనబడును. ఇదే మహతోమహీయాన్ వాఙ్మయ మహాపుధివీమండలము.

భూకేంద్రమునుండి 33 వ అహర్గణమువరకు వాగ్ధరాతలమున రెండవదగు నాపశ్చక్రస్తర యున్నది. తత్త్వయస్త్రింశస్తోమావచ్ఛిన్నయగు నాపుధివి 'నాగరాంబర' యనబడును. ఈ యత్తత్త్వమునకు విష్ణువుతో సంబంధము. పరమేష్ఠి యాపోమయము. ఏతద్దేవత విష్ణువు. ఇదే రెండవదగు నాపోమయ పుధివీమండలము.

భూకేంద్రమునుండి 21 వ అహర్గణమువరకు ఆపస్తరముపై మూడవదగు నగ్నిశుక్రస్తర మున్నది. తదేకవింశస్తోమావచ్ఛిన్నయగు నాపుధివి జగతి యనబడును. ఈయగ్నితత్త్వమునకు మహాదేవునితో (రుద్రునితో) సంబంధము. ఏతదుదరమున 33 గురు దేవతలున్నారు. కనుక మహాదేవుడనదగును. 'మహాదేవోమర్త్యాన్ఆపివేశ' యన్న ట్లీమహాదేవుడే జీవసంస్థ కథ్యక్షుడైయున్నాడు. (ఇది జీవాత్మ వ్యూహప్రకరణమున దెలియనగును.)

21 వ అహర్గణమువరకు నుండు నీయగ్నికి-అగ్ని - వాయు ఇంద్రులను మూడవస్థలు, 9 వరకు అగ్ని. 15 వరకు వాయువు. 21 వరకు ఇంద్రుడు. త్రివృత్ స్తోమావచ్ఛిన్న జగతీపుధివిత్రివృదగ్నిసంబంధముచే పుధివీలోకము. (2) పంచదశస్తోమావచ్ఛిన్నజగతీపుధివి పంచదశవాయు సంబంధముచే సంతరిక్ష

లోకము (3) ఏకవింశస్తామావచ్ఛిన్న జగతీపృథివి ఏకవింశేంద్ర (ఆదిత్య) సంబంధముచే ద్యులోకము. ఇట్లు కేవల మగ్నిశుక్ర ముతో సంబంధముగల 21 స్తామావచ్ఛిన్న జగతీపృథివియందే అగ్నియొక్క ఘన - తరళ - విరళావస్థానావ - అగ్ని - వాయు ఆదిత్య సంబంధముచే మూడులోకము లగుచున్నవి. వీని మొత్తము స్తామ్యుత్రిలోకి.

అగ్నికి బృథివీలోకముతో, ఆపస్సునకు అంతరిక్షలోక ముతో, వాక్కునకు ద్యులోకముతో సంబంధమనుట వైదిక సామాన్యపరిభాష. ఆపస్సుయొక్క తరళావస్థయే వాయువు. కనుక వాయువునుగూడ అంతరిక్ష లోకాధ్యక్షముగ జెప్పిరి. వాగ్వికారమే ఇంద్రుడు. 'ఇంద్రోవాగిత్యాహుః' ఏమన:- పంచ ప్రకృతులయందు మూడవదగు వాక్రృకృతికి సౌరేంద్రునితోడనే సంబంధము చూపబడుచున్నదా!

ఈదృష్టితో:- అగ్ని - ఆపః - వాక్ - అను నీమూడు శుక్రములకును గ్రమముగ అగ్ని - వాయు - ఇంద్రులను స్తామ్యుత్రిలోకీ దేవతలతో సంబంధము సిద్ధమగుచున్నది. కనుక త్రిపుదవచ్ఛిన్నాగ్నిలోకమును పృథివీలోకమనియు పంచదశా వచ్ఛిన్నా పోమయవాయులోకము అంతరిక్షలోకమనియు ఏక వింశావచ్ఛిన్న వాఙ్మయేంద్ర లోకమును ద్యులోకమనియు నన వచ్చును.

పార్థివాగ్నియేగాని చిగ్యంబు భౌత్యాగ్ని మహాకటి యున్నది. దానినే అగ్నియజ్ఞాత్మక వాక్యమవర్ణముగ జెప్పి

యుంటిమి. యజ్ఞపరిభాషానుసార మిండిరూప భామచిత్వా
గ్నిని 'పూర్వాగార్హపత్యాగ్ని' యందురు. త్రిపుదవచ్చిన్న
పార్థినచితే ధే రూగ్నిని 'నూతనగార్హపత్యాగ్ని' యందురు.
పంచదశావచ్చిన్నాంశరిత్యునాయువును 'ధిష్ణ్యాగ్ని' యందురు.
దీనికి ఎరుని నాక్షత్రిక నాగముల సంబంధముచే నెనిమిది
పర్వములేర్పడును. ఇక ఏకవింశావచ్చిన్న దివేంద్రుని 'ఆవాప
నీయాగ్ని' యందురు. ఇట్లు ఒకే రుగ్నికి 11 భేదములు.
అగ్ని కేరే మహాదేవుడు - రుద్రుడు. అతని 11 రూపము లివియే.

హృదివాగ్నియొక్క యవాంతరావస్థ లెనిమిదియు అష్టవసు
వులు. ఆంశరిత్యునాయువుయొక్క యవాంతరావస్థ లాంత
రిత్యు లేకాదశరుద్రులు; ఇక దివ్యాదిత్యుని యవాంతరావస్థలు
పంచైండును ద్వాదశాదిత్యులు; సాంధ్యదేవతలిరువురు 'నా
సత్యద్రవ' నామప్రసిద్ధులు. ఇట్లు ఒకే రుద్రాగ్నికి మొదట,
అగ్నివా రూపాదిత్యు లని మూడు. పిదప తిరి విభాగములగును.
ఇవేయజ్ఞసంబంధముచే 'యజ్ఞయదేవత' లనబడును చూడుడు:-

“ఇతిసు తాసో అసథాపిషాదసో యేస్థత్రయశ్చ త్రింశచ్చ
మనోద్దేవానుజ్ఞియాసః”-అష్టాసుమూర్తియగు సగ్ని యష్టా
క్షరగాయత్రీ ఛందస్సుచే ఛందితము. ఏకాదశరుద్రమూర్తి
నాయువు, ఏకాదశాక్షరత్రిష్టంభంధో ఛందితము. ద్వాద
శాదిత్యమూర్తి ఇంద్రుడు, ద్వాదశాక్షరజగతీ ఛందస్సుచే
ఛందితుడు - జగతీఛందస్సుపై ననే అగ్నిశుక్రమున కంతిమా
వస్తారూపియగు నాదిత్యునిసమాప్తి. పృథివియొక్క 21 వ

యహర్గణము సంతటితో సరి. కనుక నేకవింశావచ్చిన్న పృథివిని 'జగతీపృథివి' యంటిమి. చివరకు:- కేవలమొక యగ్ని శుక్రమునుండియే జగతీసంస్థాస్వరూప మేర్పడెననియు దీనికధ్యక్షుడు రుద్రదేవతయనియు, ఇంను అగ్నివాయ్విదరూపమున అగ్ని ఆపకవాక్కు అను మూడుశుక్రములభోగము నగుచున్నదనియు ఫలితార్థము.

స్తౌమ్యత్రిలోకియందలి యగ్ని - వాయు - ఆదిత్యులను మూపురిదేవతలకు పరస్పరము యజనముజరుగును. 1 అగ్నియందు:- వాయు - ఆదిత్యులూహుతికాగా, ఆయగ్ని స్తౌమ్యత్రైలోక్యవ్యాపకమగుచు విరాట్టునాబడును; ఈ విరాడ్విష్ణువు అర్ధశక్తికధిష్ఠాత. త్రైలోక్య ప్రజాపోషకుడు. 2 వాయువునందు:- అగ్ని-ఆదిత్యులయూహుతికాగా నావాయువు ద్రైలోక్యవ్యాపకమై హిరణ్యగర్భనామమునొందును. ఈ హిరణ్యగర్భబ్రహ్మ క్రియాశక్తి కధిష్ఠాత. త్రైలోక్యప్రజోత్పత్తి గావించును. 3 ఆదిత్యునందు:- అగ్నివాయువులూహుతికాగా - నా యాదిత్యుడు త్రైలోక్యవ్యాపకుడై సర్వజ్ఞుడనబడును. ఈ సర్వజ్ఞశివుడు జ్ఞానశక్తికధిష్ఠాత. ఈతనినుండియే ప్రజలకు బంధవిముక్తి. ఇట్లు మూపురుదేవతల పారస్పరిక 'తానూనప్త' లక్షణ సర్వహుతయజ్ఞముచే అగ్నిమూర్తివిష్ణువు, వాయుమూర్తి బ్రహ్మ, ఆదిత్యమూర్తి శివుడు వికసిల్లుదురు. 'తలవకారోపనిషత్తు' ఈ త్రిమూర్తి విజ్ఞానస్వరూపమును మనయెదుటబెట్టును.

అగ్ని శుక్రమునకు బృథివీలోకముతో సంబంధ మంటిమి. తద్వ్యాప్తి 21 వరకు గదా! ఈ దృష్టితో సంతవరకున్న

స్త్రామ్యత్రిలోకీరూపపృథివిని పృథివీలోక మనవచ్చును. ఏతదధి
ష్ఠాతభూతపతి రుద్రుడు మహాదేవుడు. ఇతడే అర్థపతి. అన్నా
దాగ్నికి భూతపురంజనుతోడనే సంబంధము. భూతమున కర్థము
తోడనే సంబంధము. కనుక అర్థ శక్త్యధిష్ఠాత మహాదేవుని
'భూతేశు' డనజెల్లును. జగతీపృథివి కీయనయే ముఖ్యప్రభువు.

రెండవది యాపశ్యక్రము. భూగర్భమునుండి దీనివ్యాప్తి
33 వరకంటిమి. దీనికి అగ్ని - ఆపః - సోమ అనుమూడవస్థలు.
21 వరకు అగ్నిమయ (జ్యోతిర్మయ) ఆపఃప్రధానత. 27 వరకు
విశుద్ధాపఃప్రధానత. 33 వరకు సోమప్రధానత. 22 నుండి
27 వరకునుండు ఆపస్సు 'దిక్కోమము'. 28 - 33 వరకు నుండు
ఆపస్సు 'భాస్వరసోమము'. ఇది వాఙ్మయము. అది యాపో
మయము. ఇక జ్యోతిర్మయాపస్సు అగ్నిమయము. ఇట్లు:-
కేవలమాపస్తర యందే అగ్ని - ఆపః - వాక్, అను శుక్ర
త్రయోపభోగము సిద్ధమగుచున్నది.

1. అగ్ని మయాపోయక్త పార్థివ (జగతీపృథివీ) భాగ
మాపశ్యక్ర పృథివీలోకము. 2. ఆపోమయాపోయక్త పార్థివ
భాగ మాపశ్యక్రకాంతరిక్షలోకము. 3. వాఙ్మయా పోయక్త
పార్థివభాగ మాపశ్యక్ర ద్యులోకము. వీనికి పరుసగ
మహాదేవ, విష్ణు, బ్రహ్మ లధ్యక్షులు. వీరు, అర్థ
క్రియాజ్ఞానశక్తుల కధిష్ఠాతలు; ఈ మూటి మొత్త మాపోమయ
సాగరాంబర పృథివి. ఇందును ఇట్లు మూడు లోకములు;
ఈపరిలేఖల సరియుడు:-

1. స్వామ్యత్రిలోకీ (అగ్నిత్రిలోకీ) జగతి పృథివి (మహావేది)

21 స్తోమము:	15 స్తోమము:	9 స్తోమము
21 - 20 - 19 - 18 - 17 - 16	15 - 14 - 13 - 12 - 11 - 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
అదిత్యమూర్తి ఏకవింశ - ఇంద్రః	రుద్రమూర్తిః పంచదశోపాయః	వసుమూర్తి, త్రివృదగ్ని
సర్వజ్ఞః జగతి	హిరణ్యగర్భః, త్రిమృత్	అగ్నివిరాట్
జ్ఞానమ్	క్రియా	గాయత్రీ
శివః	హిరణ్యగర్భబ్రహ్మ - అంతరీక్ష్యః	అర్ధః
దివ్యః	అంతరీక్షమ్	విరాడ్వృష్ణః
కాలీ	అపశ్చ్యుక్రభోగః	సౌమ్యః
వాక్యక్రభోగః వాగింద్రః	అపావృష్ణః	పృథివీ
		అగ్నిశ్చక్రభోగః
		అగ్నిః మహాదేవః

ప ర్య భా తాం త రాత్న

1. అగ్నిశుక్రమ్:- అగ్నిర్మహాదేవః తైలోక్యాధిస్థాత:- జగతీవకవిశస్తామావచ్ఛినాఽ.

2. స్తౌమ్యత్రిలోక్ (అప్తిలోక్) సాగరాంబరా పృథివీ.

[1]

1 మొదలు 21 వరకు:

అగ్నివాయు అదిత్యమూర్తి

మహాదేవః

భూతపతి

అగ్నిః

అర్థః

అగ్నిమయః, అగ్నిమూర్తి

వృథివీ

అగ్నిశుక్రభోగః, అగ్నిర్యారుద్రః

[2]

22, 23, 24, 25, 26, 27.

నిశ్శోమమూర్తిః విష్ణుః

అపః

క్రియా

అపోమయః, అమ్నూర్తి

అతరిక్షమ్

అపశ్చ్యక్రభోగః

అపోవిష్ణుః

[3]

28, 29, 30, 31, 32, 33.

భాస్వరసోమమూర్తిబ్రహ్మ

సోమః

వాక్

జ్ఞానమ్

బ్రహ్మ, వాఙ్మయః

సోమమూర్తిః

వాక్మక్రభోగః

వాక్సోమః

ఆత్మ బి శ్శబ్ద ౫ క్కు

2. అపఃశుక్రమ్: అపః, విష్ణుః - (తైలోక్యాధిస్థాత - సాగరాంబరా, త్రయసింశ స్తామా

వచ్ఛినాఽ.

మూడవది వాక్యక్రము:- దీనికి 'మహీ' పృథివితో సంబంధము. ఈ పృథివీస్తోమము 'ఛందోమాస్తోమ' మందురు. భూకేంద్రమునుండి 48 వరకు మూడు ఛందోమాస్తోమములు భుక్తములగుచున్నవి. భూకేంద్రమునుండి 24 వరకు గాయత్రి యువభోగము. ఇదే మొదటిదగు గాయత్రినామక ఛందోమాస్తోమము. భూకేంద్రమాదిగ 44 పర్యంతము త్రిష్టుప్చందోపభోగము. ఇదే రెండవదగు త్రిష్టుభమను ఛందోమాస్తోమము. భూకేంద్రమునుండి 48 వరకు జగతీఛందోపభోగము. ఇదే మూడవదగు జాగతనామక ఛందోమాస్తోమము.

1. గాయత్రిఛందమున కగ్నిశుక్రమయాగ్నితో సంబంధము. ఏతద్వ్యాప్తి 24 వరకు. అగ్నికి బృథివీలోకముతో సంబంధము. కనుక నీ ప్రదేశమును పృథివీలోక మనవచ్చును.
2. త్రిష్టుప్చందమున కావశ్యక్రమయ వాయువుతో సంబంధము. దీనివ్యాప్తి 44 వరకు. వాయువున కంతరిక్షముతో సంబంధము. కనుక నీ ప్రదేశము సంతరిక్షలోక మనవచ్చును.
3. జగతీఛందస్సునకు వాక్యక్రమయాదిత్యుతో సంబంధము. దీనివ్యాప్తి 48 వరకు. ఆదిత్యునకు ద్యులోకముతో సంబంధము. కనుక నీ ప్రదేశమును ద్యులోక మనవచ్చును.

48+44+24=116. యుగ్మస్తోమనామక ఛందోమాస్తోమ యజ్ఞముచే మనజుడు తన యాయుస్సూత్రము 116 న్నముల వరకు వితతము సేయగలడు. (తై|| బ్ర). ఇంతకు, చెప్పదలచిన దేమన:- కేవలము మహీపృథివి యందును ప్రైలోక్య

భోగ మున్నదనియే. 24 వరకు అగ్నిమయవాక్కు. 44 వరకు ఆపోమయవాక్కు. 48 వరకు వాఙ్మయవాక్కు. వీనికి వరుసగ అగ్ని - ఆపః - వాక్ - శుక్రములతో సంబంధములు. వీనికి వరుసగ అర్థ క్రియా జ్ఞాన వికాస భూములగు మహాదేవ - విష్ణు - బ్రహ్మ లధ్యక్షులు. ఇట్లు వాక్కుక్రమయ మహీపృథివి యందును శుక్రత్రయ లోకత్రయ సత్తలు సిద్ధ మగుచున్నవి. ఈ పరిలేఖ సరయుడు:-

1. స్తామ్యత్రిలోకి (వాక్తిలోకి) 'మహీ'

ఇ: ఛందోమాస్తామః జాగతః-48-వాఙ్మయవాక్కు-బ్రహ్మ-ద్యౌః
 44-ఛందో మాస్తామః-త్రైపుథం. 44-ఆపోమయ వాక్కు-విష్ణు
 అంతరిక్షము.
 24-ఛందోమస్తామము గాయత్రి, 24. అగ్నిమయవాక్కు పృథివి.
 వాగ్బ్రహ్మ-త్రైలోక్యాధిపతే, వాక్కుక్రమ్.
 మహీ-అష్టచత్వారింశత్ స్తోమావచ్ఛిన్నా.

ఒకేమహా (మహిమా) పృథివికి 48 స్తోమములు. ఇందు 21-33-48 క్రమమున అగ్ని-ఆప-వాక్ శుక్రములు విభక్తములు. ఈమూడును భూః - భువః - సువః ఇదే మహాస్తామ్యత్రిలోకి, ఇందలి మూడు లోకములు జగతీ - సాగరాంబర-మహీ - నామకములు. వరుసగ వీనికి మహాదేవ - విష్ణు - బ్రహ్మ లధ్యక్షులు.

ఇక: శుక్రత్రయీ త్రిపుద్భావముచే భూర్భువస్వ: యను మూట నొక్కొక్కటను, భూర్భువస్వ: భేదము లేర్పడును. కనుక నిట్లు మహాస్తామ్య త్రిలోకీ గర్భమందు అవాంతరములు

మూడు స్త్రామ్యత్రిలోకులు ఏర్పడును. ఈ త్రైలోక్య త్రిలోకీ రూప మహాస్త్రామ్య త్రిలోకికి గేవలము మహాపృథివి తోడనే సంబంధము. మరియు, అన్నాదమునకు భూతపురంజనము తోడనేగదా! సంబంధము? కనుక విరాఘ్నార్తివిష్ణువు, సర్వజ్ఞ మూర్తి శివుడు, హిరణ్యగర్భమూర్తి బ్రహ్మ అను నీ మూడు దేవతల సమష్టిరూప భౌతికాత్మను 'సర్వ భూతాంతరాత్మ' యందుము.

సర్వభూతాంతరాత్మయొక్క స్వరూపము శుక్రాత్మక మహా దేవ - విష్ణు బ్రహ్మలవలన సంపన్నమయినది. లేదా:- గాయ త్రాగ్ని, త్రైపుభవాయువు (ఆపస్సు) జాగతాదిత్యుడు (వాక్కు) అనువానివలన నేర్పడినది. కనుక దీనిని దేవసత్యాత్మయందుము. దీనికిబ్రతిష్ఠ ఆయశ్వశ్శవృక్షముయొక్క మహాపృథివీ రూపశాఖ యొక్క అగ్రభాగము.

పంచపుండ్రీరాత్మికయగు బల్బ యా యశ్వశమున కొక శాఖ. దీనియగ్రమున మహాపృథివియున్నది. ఇటనే, యాసర్వభూ తాంతరాత్మ యుండి, పార్ధివత్రిలోకికి, అందలిప్రజకు సాక్షి యగుచున్నది. కనుక దీనినుపనిషత్తులు సాక్షీసుపన్లుడన్నవి. 1 మహామాయావచ్ఛిన్నా శ్వత్థ పురుషుడు మహేశ్వరుడు, 2 పంచపుండ్రీరబల్బాపై నేకరూపమున నున్న యధియజ్ఞాత్మ యుపేశ్వరుడు. 3 పంచపుండ్రీరములందలి స్వయంభూనామక ఆభూప్రజాపతి పరమేశ్వరుడు. (పరమప్రజాపతి) తక్కిన నలు పురుషు ప్రతిమేశ్వరులు (ప్రతిమాప్రజాపతులు). (5) ఇక:-

సర్వజ్ఞ హిరణ్యగర్భ విరా ణ్మూర్తియగు నీసర్వభూతాంతరాత్మ 'ఈశ్వరుడు' ఈయనయే 'దేవసత్య' నామప్రసిద్ధుడు. దేవ సత్యప్రతిష్ఠ బ్రహ్మసత్యము. దీనికమృతసత్యము ప్రతిష్ఠ. సర్వ ప్రతిష్ఠ పరాత్పరతత్వము. దేవసత్యమునకే ఈశ్వర - జీవభేద ముచే రెండువివర్తములు. ఇరువురును సయుక్ష్మములు - (ఈ విషయము ముందుస్పష్టముకాగలదు) ముందటిపేజీలోని పరి లేఖచే సర్వభూతాంతరాత్మయొక్క సమస్తాత్మక స్వరూపము స్పష్టముకాగలదు. ఈత్రిపర్వ సర్వభూతాంతరాత్మను శ్రుతి యుక్తు నిరూపించును.

1. ద్వాసుపర్ణాసయుజాసఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే
తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్తి అనశ్చ న్నన్యోఽభిచాకశీతి॥
2. అగ్నిర్మూర్ధా చక్షుషీచంద్రసూర్యా దిశఃశ్రోతే వాగ్వివృతాశ్చవేదాః
వాయుఃప్రాణో హృదయంవిశ్వమస్య పద్భ్యం పృథవీ హ్యేషసర్వ
సర్వభూతాంతరాత్మా॥
3. సమానేవృక్షే పురుషోనిమగ్నోఽనీశయా శోచతి ముహ్యమానః
జాషంయదా పశ్యత్యన్య మిశం, అస్య మహిమాన మితి వీతశోకః॥

1. అభిన్నమిత్రములు రెండునుపర్ణములు ఒకవృక్షశాఖ నధిష్టించియున్నవి. అందొకటి పండు రుచిచూచుచున్నది. రెండవది తినక తినుదానిం జూచుచున్నది.

ఈశ్వరీయదేవసత్యము సాక్షి. ద్రష్టామాత్రము. జీవదేవ సత్యము భోక్త. ఈ రెండు నాయొకే యశ్వత్థముయొక్క-

మహాపుధివీరూప శాఖపై నున్నవి. ఇది భూతాత్మ - అది సర్వభూతాంతరాత్మ.

2. తదీయమస్తకమగ్ని; చంద్రసూర్యులు నేత్రములు. దిక్సోమముశ్రోత్రములు, వాక్సానీయ వాగ్వివర్తములు వేదములు. వాయుపుప్రాణము, (స్త్రామ్యత్రైలోక్యరూప పార్ధివ ప్రపంచము) విశ్వముప్రతిష్ఠ. పృథివి (భూపిండము) పాదములు.

పృథివివలననే ఏతద్రూపసంపన్నత. పృథివి భూతపురంజనమునకు జెందినది. భూతమయి. దీనికిజెందిన త్రిదేవతలచే తన గూపనిర్మితి గావించు పార్ధివత్రైలోక్యాధిష్ఠాత-త్రికళుడు - శుక్రావచ్ఛిన్నుడు - కనుకనే వైకారికదేవసత్యాత్మ సర్వభూతాంతరాత్మయే.

3. ఒకేసమాన వృక్షమందున్న జీవసుపర్ణుడు, తనయంశియగు నీశునెరుంగక మోహితుడై దుఃఖము నొందుచున్నాడు. ఆయన నెఱింగి యతనిమహిమ (భూమానందము) నొంది శోకముక్తుడగును.

ఈపరిలేఖ నరయుడు :—

అగ్ని: - అగ్ని: వాయు: అప: అదిత్యవాక్. దిగ్విమ: భాస్వర సోమ: అప: అదిత్య: వాక్

9. పృథివీ, విరాట్, 15. అంతరిక్షం 21. ద్యౌ: అప: అప: అప: అప: వాక్

1. అగ్ని వాయు అదిత్యత్మికా, స్థామ్యత్రిలోకీ ప్రథమా, అంతరిక్షం ద్యౌ: అగ్నిమయా, జగతీ, పృథివీ, - గాయత్రీ. త్రిమూర్త జగతీ మహాదేవ: - విరాట్ - పృథివీ - అగ్ని: వాయు: అప: అదిత్య: వాక్.

2. అగ్ని - వాయు - అదిత్యత్మికా, (అగ్ని - అప: - సోమమయా) స్థామ్య త్రిలోకీ - ద్వితీయా, అపోమయా, సాగరాంబరా పృథివీ, త్రిమూర్త విష్ణు: - సర్వజ్ఞ: - అంతరిక్షం - వాయు:

3. అగ్ని - వాయు - అదిత్యత్మికా, (అగ్ని అప వాజ్మయీ) స్థామ్యత్రిలోకీ తృతీయా, వాజ్మయీ మహీపృథివీ - జగతీ - బ్రహ్మ - హిరణ్యగర్భ: - ద్యౌ: - అదిత్య:

వషపర్వభూతాంతరాత్మా.

ఇట్లు ఒకేమూలాత్మ కారంభమున అమృతాత్మ-బ్రహ్మాత్మ శుక్రాత్మ-అను మూడు వివర్తములగును. అమృతమునకు రెండు వివర్తములు, కనుక నాల్గు వివర్తము లేర్పడును. 1. పరాత్పరాత్మ. 2. పురుషాత్మ. ఈ రెండు నమృతి వివర్తములు, 3. బ్రహ్మ (ప్రకృతి) వివర్తము ప్రాకృతాత్మ. 4. శుక్ర వివర్తము వైకారికాత్మ. ఈ నాల్గును వరుసగా 1. సిగూఢాత్మ 2. పరమాత్మ 3. అధియజ్ఞాత్మ 4. సర్వ భూతాంతరాత్మ యనబడును. ఇట్లు ఈశ్వరీ యాత్మవర్గమందు, ప్రధానముగ నాల్గు ఆత్మ పూర్వాహము లేర్పడును.

ఇందు 1. పరాత్పరాత్మ యను మొదటి యమృతాత్మ పూర్వాహమునకు : 1. భూమాత్మ 2. అణిమాత్మ 3. భూమాణిమాత్మ అను మూడు వివర్తములు. 2. పరమాత్మ యను రెండవయమృతాత్మ పూర్వాహమునకు: 1. అవ్యయాత్మ 2. అక్షరాత్మ 3. క్షరాత్మ యను మూడు వివర్తములు. 3. అధియజ్ఞాత్మయనుమూడవదగు బ్రహ్మాత్మపూర్వాహమునకు: 1. వేదాత్మ (స్వయంభూ) 2. లోకాత్మ (పరమేష్ఠి) 3. దైవాత్మ (సూర్యుడు) 4. పశ్వాత్మా (చంద్రుడు) 5. భూతాత్మా (వృధవీ - భూపిండము) అను పంచవివర్తములు. 4. సర్వభూతాంతరాత్మ యను నాలవ శుక్రాత్మ పూర్వాహమునకు:- 1. సర్వజ్ఞాత్మ 2. హిరణ్యగర్భాత్మ 3. విరాడాత్మ అను మూడువివర్తములు. ఇట్లు 3+3+5+3 = 14 ఆత్మ వివర్తములు. ఇవే 14 ఆత్మ లోకములు. లేదా, ప్రాజాపత్యలోకములు. ఈశ్వర ప్రజాపతి,

పరాత్పరశుష్టిచే నొకేయాత్మ అయ్యు, తన-విజ్ఞానభావముచే
14 ఆత్మల ఏకవ్యూహము, ఈ 14 వివర్తముల యథార్థ
స్వరూపజ్ఞానము లేనిచో జీవాత్మ తత్త్వ నాక్షాత్కారము
కాజాలదు. ఇది సర్వభూతాంతరాత్మ నిరుక్తి.

జీవాత్మవ్యూహనిరుక్తి

“అంశోనానావ్యపదేశాత్” అన్నట్లు జీవాత్మ యీశ్వర
ప్రజాపతి యుశ. అంశియందలి ధర్మములే అంశయందు
నుండును; కనుక ఈశ్వరప్రజాపతిధర్మములు (అతనియందలి ఆత్మ
విభాగములు) అన్నియు జీవప్రజాపతియందును సిద్ధములగుటే
గాక కొన్ని యధికముగా గూడనుండుటవలన ఈశ్వరాత్మ
వ్యూహమునందు 14 ఆత్మవివర్తములగుచో జీవాత్మవ్యూహ
మునందు 18 ఆత్మవివర్తములగును. వానియూభావము గీతా
విజ్ఞానమందు నామమిమాంసా ప్రకరణమునందుచూపబడినది.

ఈశ్వరసంస్థయందు అమృతవర్గీయాత్మలు 6. బ్రహ్మవర్గీ
యాత్మలు 5. శుక్రవర్గీయాత్మలు 3. మొత్తము 14. ఇక:-
జీవాత్మసంస్థయందు:- అమృత - బ్రహ్మ వర్గములందు సమాన
తయే, కాని వైకారికశుక్రవర్గమందు భేదమున్నది. దీని
కవాంతరవిభాగములు తొమ్మిదియగును. కాగా, ఆత్మవివర్త
ములు 20 అగును. పరాత్పరవివర్త మొకటియే యనుకొనుచో
ఈశ్వరసంస్థయందు (4 అమృతవర్గీయములు, 5 బ్రహ్మవర్గీయ

ములు 3 శుక్రవర్గీయములు) 12 ఆత్మవివర్తములేయగును. ఈ దృష్టితో జీవసంస్థయందు (4 అమృతవర్గీయములు, 5 బ్రహ్మవర్గీయములు, 9 శుక్రవర్గీయములు) 18 ఆత్మవివర్తములగును. ఈయాధ్యాత్మికాత్మవివర్తముల యధార్థస్వరూపములు బ్రహ్మవిజ్ఞానాదిగ్రంథములం దరయనగును. ప్రస్తుతము వానిని నామమాత్రములుగ నిట నుదహరింతుము.

1. అమృతాత్మవ్యూహానిరుక్తి:-

జీవసంస్థకు జెందిన షోడశీపురుషుడే అమృతాత్మ. తద్వివర్తములు పరాత్పర - అవ్యయ - అక్షర - క్షరము లనునవి నాలుగుగదా! రసాత్మలేక - నిర్విశేషుడు అనబడు విశుద్ధరసమూర్తియగు నాత్మతత్త్వమును గూడ లక్ష్యముగా జెట్టుకొనుచో అమృతాత్మవర్గమునకు బంచవిభాగములగును. ఇందు నిర్విశేషుడు రసమూర్తి. 'రసోవైసః, రసంహ్యేవాయంలభ్యానందీభవతి' బలరహిత విశుద్ధరస స్వరూపియగు నీయనను 'ఏకాంతికసుఖ' మనవచ్చును.

ఈతత్త్వమీ, విశేషభావప్రవర్తక బలయుక్తమై (అనగా సర్వబలశిష్టరసము) పరాత్పరు డనబరగును. ఈయన సీమాభావ సంపాదక మాయాబలాతీతుడై విశ్వాతీతుడగును. విశ్వధర్మము నాశముగలది. విశ్వాతీతపరాత్పరతత్త్వమన్ననో 'శాశ్వతధర్మ' - దీనికనంతర మవ్యయపురుషుడు. జీవాత్మసంస్థయందు దితడే పరుడనబడు పురుషుడు. ఈయాధ్యాత్మిక పరపురుష (అవ్యయ) ధర్మనిరూపణమున గీతచెప్పుచున్నది.

“ఉపద్రష్టా నమంతాచ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః
 పరమాత్మేతి చాప్యక్తో దేహే ౭స్మిన్ పురుషః పరః
 అనాదిత్వా నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాయ మవ్యయః
 శరీరస్థో ౭పి కాస్తేయ! నకరోతి నలిప్యతే॥

అవ్యయునితరువాత అక్షరపురుషుడు. ఈయన అవ్యయ పురుషుని అమృతప్రకృతి. కనుక ‘అమృత’ శబ్దమున నొప్పును. ఇతనికి బిదప నాస్కీక్షురుడు. అనుపసృష్ట బ్రహ్మ శబ్దము క్షర వాచకమంటిమి గదా! కనుక క్షరుని బ్రహ్మ యనవచ్చును.

ఇట్లు:- రసరూపనిర్విశేషుడు, రసబాహుప పరాత్పరుడు, అవ్యయుడు, అక్షరుడు, క్షరుడు అనునీయైన అమృతవర్గీయాత్మ వివర్తములను, క్రమముగ వికాంతిక సుఖ - శాశ్వతధర్మ - అవ్యయ - అమృత - బ్రహ్మ నామములం బిలువవచ్చును. ఆధ్యాత్మికామృతవర్గీయములగు నీయైదాశ్చ వివర్తములకును బ్రతిష్ఠ లాయాధిదైవికామృతవర్గీయ పంచవివర్తములే. అంశియే అంశమునకు బ్రతిష్ఠ. ఈయాధ్యాత్మికామృతవర్గీయాత్మప్రపంచమును భగవంతు డిట్లు సృష్టికరించెను.

“బ్రహ్మణోహి ప్రతిష్ఠాహం, అమృత స్యావ్యయస్యచ
 శాశ్వతస్యచ ధర్మస్య సుఖ వైకాంతికస్యచ”॥

“ఆత్మసంస్థలై దిటిని జూపుచు నేను (ఈశ్వరప్రజాపతి) 1 క్షర బ్రహ్మభాగముచే నాధ్యాత్మికబ్రహ్మ (క్షరాత్మ) కును, 2. అమృతాక్షర భాగముచే నాధ్యాత్మికామృతాక్షరాత్మకును, 3. అవ్యయభాగముచే నాధ్యాత్మికావ్యయాత్మకును, 4. పరాత్పర

భాగముచే నాధ్యాత్మిక పరాత్పరున (శాశ్వతధర్మను) కును
5. నిర్విశేషభాగముచే నాధ్యాత్మికై కాంతికనుఖ (నిర్విశేష)
మునకును బ్రతిష్ఠయై యున్నాను.” అనివచించెను. వ్యాఖ్యాత
లిట నేమివ్రాసినను వ్రాయనిండు; విజ్ఞానదృష్టి కీపంచవివర్త పార్థ
క్యము సువ్యవస్థితమే. నిర్విశేషుడుతటస్థుడు - పరాత్పరు డధ
యాత్మ - అవ్యయుడాంబనాత్మ - అక్షరుడు నియంతాత్మ -
క్షరుడు పరిణామ్యాత్మ. ఈ మొత్త మమృతవర్గము.

బ్రహ్మాత్మపూహము:-

ఈశ్వరీ యాధియజ్ఞాత్మయే బ్రహ్మాత్మ. లేదా, ప్రాకృ
తాత్మ. దీనికి స్వయంభూ - పరమేష్ఠీ - సూర్య - చంద్ర
వృధువు లను పంచవివర్తములు. ఇవి యాధిదైవికములగు
నంశులు. వీనివలన నాధ్యాత్మికాంశల స్వరూపములేర్పడును.
1 అధ్యాత్మ్యమందు స్వయంభూ అంశ ‘శాంతాత్మ’ 2 పరమేష్ఠీ
యంశ ‘మహదాత్మ’ 3 సూర్యాంశ ‘విజ్ఞానాత్మ’ 4 చంద్రాంశ
‘ప్రజ్ఞానాత్మ’ 5 భూపిండభౌతికాంశ ‘శరీరాత్మ’ (ఆత్మావై
తనూః) వీనిమొత్త మాధ్యాత్మికబ్రహ్మాత్మ. లేక అధియజ్ఞాత్మ.
ఇదే ఆధ్యాత్మిక పంచపుండ్ర (జీవ) ప్రాజాపత్యబల్భా.

1. శాంతాత్మ:- ఆకాశాత్మిక గుహరూప పరోవరీ
ణావ్యక్తాత్మ యే శాంతాత్మ. దీనినే అవ్యక్తాత్మయందురు.
ముక్తిదశయందు (పురుషాశ్రిక్త) సంపూర్ణప్రపంచము మొదట
నీ శాంతాత్మ యందే లీనమగును. చూడుడు:-

‘యదాసదేవోఽకగర్భ తదేదంచేన్నతేజః’

యదాస్వపితాంతాత్మా తదాస్త్వం నిమిలతి”. (మనః1/52)

ఆధ్యాత్మికములగు దహరాకాశ, హృదయాకాశ - శరీరాకాశములు మూటికి బ్రతిష్ఠ ఆకాశాత్మకమునన్యలోకాత్మకమునగునీయవ్యక్తశాంతాత్మయే. ఇదే ఆధ్యాత్మిక వేదసృష్టి కథిస్తాత. ఇయ్యది తన; వేద - సూత్ర - నియతి సూపములచే ఆధ్యాత్మమందు బ్రతిష్ఠితమై యున్నది. బ్రహ్మాత్మకమగు నిది స్థితిరూపము. దీనికి కంపనములేనగున నిది శాంతాత్మ.

2. మహాదాత్మ:- ఆనందమయ రమేష్ఠియొక్క గుణత్రయ మూర్తిరూప మహదంతయే మహాదాత్మ. ఇది శరీరాకృతికి, ఇంద్రియముల స్వాభావికప్రవృత్తి (ప్రకృతి)కి బ్రతిష్ఠ. శుక్రము దీనికి బ్రతిష్ఠాభూమి. ఇదే (మహాదాత్మయే) ప్రజాతంత్రు వితాన మూలకారణము. 84 పితృప్రాణములతోగూడి యేడు తరములదనుక సమానరూపమున, వితతమగుచు నవ్తపురుష పర్యంతము సాపిండ్యభావమునగు గారణమగుచున్నది. సత్త్వ రజస్తమః ప్రతిష్ఠయునిదే. దీనింగూర్చియే, ఏకోద్దిష్ట పార్వణాదిశ్రాద్ధములు గావింపబడుచున్నవి.

3. విజ్ఞానాత్మ:- ఇదిసూర్యాంశ. దార్శనికులబుద్ధి. విశేష భావప్రవర్తిక. మనుజులందలి పెద్ద - చిన్న - ఉత్తమ - మధ్యమ - అధమాది భేదములకు గారణము. విషయముల వెంట బరువిడును, విషయములేకున్నను స్వతంత్రకల్పనలం గావించును. దీనికి ధర్మజ్ఞానాదులు ఎనిమిది విపర్తములు

కలపు. ఇది ప్రజ్ఞానాత్మతో (మనస్సుతో), నిత్యము సంపరివ్యక్తమై యుండును. ధర్మాధర్మములకు దీనితోడనే సంబంధము. దీని ధర్మాచరణముచే కర్మాత్మ పుణ్యాత్మ యగును. అధర్మా చరణముచే అది పాపాత్మయగును. ఇదే యజ్ఞమునకు. బ్రతిష్ఠయగుచు సౌరస్వర్గప్రాప్తికి గారణమగును.

4. ప్రజ్ఞానాత్మ:- ఇది చంద్రాంశ. దార్శనికుల మనస్సు. సర్వేంద్రియాను గ్రాహకమగుటచే సర్వేంద్రియమందురు. ఇంద్రియ సంచాలకమయ్యు దాను ఇంద్రియమర్యాదా బహిర్భూతమగుటచే దీని ననింద్రియమనస్సనియు నందురు. బుద్ధివలె నిది విషయములపై కరుగదు, అరుగజాలదు. విషయములే యింద్రియములద్వారా దీనిపై కరుదెంచును. సంకల్ప (పరిగ్రహ) వికల్ప (పరిత్యాగ) ముల కిది యధిష్ఠాత. ఇది విషయాసక్తమై కర్మాత్మకు బంధకారణమును అనాసక్తమై ముక్తికారణము నగును.

5. ప్రాణాత్మ:- పంచదేవతామయియు, అన్నాద ప్రకృతి యుక్తయునగు పంచీకృత పృథివ్యంశమిది. పార్థివాన్నాద ప్రాణము అగ్ని-వాయు-ఆదిత్యు లను మూడుభాగములు. దీని గర్భమందు దికోస్థమ - భాస్వరసోమము లను మరిరెండు సౌమ్య ప్రాణము లిమిడియున్నవి: అన్న (సోమ) తత్త్వము అన్నాద (అగ్ని) తత్త్వముగర్భమున జేరగనే అన్నాదముగనై అన్నాద మనియే వ్యవహరింపబడును “తద్యదా సమాగచ్ఛతః అత్యై వాఖ్యాయతే నాద్యం”. ఇట్లు అగ్నిత్రయా, సోమద్వయా

సంబంధముచే నొకేపార్థివమగు నన్నాదప్రాణము పంచావస్థా నొందును. వీనికిబ్రభువు ప్రాణాత్మ (అన్నాదాత్మ) యొకటియే. ఈ యైదిటియంశలనుండియు, అధ్యాత్మసంస్థయందు గ్రమముగ (i) వాక్కు (అగ్ని) (ii) ప్రాణము (వాయువు) (iii) చక్షువు (ఆదిత్యుడు) (iv) దిక్సోమము (శ్రోత్రము) (v) (భాస్వర సోమమయ) ఇంద్రియ మనస్సు అను పంచేంద్రియ ప్రాణముల వికాసము కల్గును. “యస్మిన్ప్రాణాః పంచధా సంవివేశ” అన్న ట్టి పంచేంద్రియ ప్రాణములును ఆ సమష్టిరూప, లేదా, అవయవీరూపమగు నన్నాదమయ ప్రాణాత్మయం దర్పితములు. ఇంద్రియ వర్గమే తదీయ మాలికస్వరూపము, కనుక నీప్రాణాత్మ నింద్రియాత్మ యనియు ననవచ్చును.

దీనికి రోదస్సీత్రిలోకి తోడనే సంబంధము. అన్నాద మగ్ని; అగ్నినే రుద్రుడందురు. తత్సంబంధముననే యీ త్రిలోకి ‘రోదసి’ యనబడును. కనుకనే రోదసి రుద్రపత్ని యని పురాణము చెప్పును. ఈ త్రిలోకికి పృథివీ లోకము భూః. సూర్యలోకము స్వః. ఈ రెంటి మధ్యాకాశము భువః. సూర్యునకుబైని నాలవదగు నాపోలోకమున్నది ‘అస్తివై చతుర్థో దేవలోక ఆపః’ దీనికి దిక్సోమ - భాస్వర సోమము లను రెండు విభాగములు. మొత్తమియైదిటను గ్రమమున అగ్ని వాయు ఆదిత్య దిక్సోమ-భాస్వర సోమములు ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి. ఈయైదిటికి భూతేశరుద్ర సంబంధముచే నివి భూతాగ్నులు. వీనితోడనే ప్రాణాత్మకు సంబంధము.

ముందు జెప్పబడనున్న కర్మాత్మయు నన్నాద సంబంధము కలదే. ప్రాణాత్మయు నట్టిదే. కాని, రెంటికిని రోదనీ-స్తామ్య భేదముచే సర్వథా పార్థక్యమున్నది. ప్రాణాత్మ ప్రకృతి, కర్మాత్మవై కారికము. ప్రాణాత్మకు బ్రహ్మసత్యముతోడను, కర్మాత్మకు దేవసత్యరూప శుక్రముతోడను సంబంధము. ప్రాణాత్మ స్వరూపనిష్పత్తి రోదనీ త్రిలోకీనామక పార్థివత్రిలోకి జెందిన పంచదేవతల వలన నైనది. కర్మాత్మ స్వరూప నిష్పత్తి స్తామ్యత్రిలోకీ నామక పార్థివత్రిలోకి వలన నైనది. ఈ రెండు భేదములను చక్కగగమనించి యాత్మ వివర్తముల నెరుంగవలయునే గాని సామ్యమాత్రమున విరోధ మున్నదని పొరపడరాదు. కానిండు:

ఇంతవరకు: - ఈశ్వరసంస్థకు జెందిన స్వయంభ్వాది పంచక ప్రత్యంశలవలన అధ్యాత్మ సంస్థకుజెందిన శాంతాత్మ - మహాదాత్మ-విజ్ఞానాత్మ-ప్రజ్ఞానాత్మ-ప్రాణాత్మలను సీ పంచప్రాకృతాత్మల స్వరూప నిష్పత్తియు నైనదని తేలినది. ఇదే ఆధ్యాత్మికాత్మ వ్యూహమందలి బ్రహ్మాత్మవర్గము. దీనినే బ్రహ్మసత్మాత్మ అధియజ్ఞాత్మ యందురు:- ఈ పరిలేఖల నవలోకింపుడు:-

1. బ్రహ్మాత్మవర్గ:-బ్రహ్మసత్వాత్మ

1. శాంతాత్మ-అప్యక్తమ్-ప్రాణ:-స్వాయంభువః
2. మహానాత్మ-మహాన్-అప:-పారమేష్ఠ్యః
3. విజ్ఞానాత్మ-బుద్ధి-వాక్-సౌరః

4. ప్రజ్ఞానాత్మా-మనస్సు-అన్నమ్-చాంద్రః
5. ప్రాణాత్మా-ఇంద్రియములు,-అన్నాదః-పార్థివః

2. రోదసీ త్రైలోక్యమ్ ప్రాణాత్మా

5. దిక్సోమః- } పారమేస్థ్యాపఃత్రోత్రం,
4. భాస్వరసోమః } పారమేస్థ్యాపఃత్రోత్రం,
3. ఆదిత్యః-సూర్యః-సూర్యః-చక్షుః
2. వాయుః, అంతరిక్షం, భువః-ప్రాణః
1. అగ్నిః-పృథివి-భూః-వాక్.

3. శుక్రాత్మవ్యూహము.

ఈ శుక్రాత్మకు స్త్రామ్యత్రిలోకియందలి యన్నాదాగ్నితో సంబంధము. ఈశ్వరీయ సర్వభూతాంతరాత్మను వివరించుచో పృథివికి: 1. జగతి, 2. సాగరాంబర 3. మహీ, అను, మూడు స్వరూపములను జెప్పియుంటిమి. ఆ మూడుస్వరూపములను, వానితో సంబంధముగల యాత్మనివర్తములను ఎదుటనుంచికొని యీ శుక్రాత్మను విచారింపవలయును. ఆసర్వభూతాంతరాత్మ స్వరూపసంస్థాక్రమములే, సరిగా నీ శుక్రమూర్తి భూతాత్మకును గలవు. అది సాక్షీసుపర్ణము, ఇది భోక్తాసుపర్ణము. దానిస్వరూపమును అగ్ని-వాయు-ఆదిత్య (ఇంద్ర) ల పారస్పరిక వైకారిక యజ్ఞము వలననే సంపన్నమయినది. దీని స్వరూపమును ఈ త్రిదేవమూర్తి వలననే సంపన్నమయినది.

అగ్నితత్త్వ త్రివృద్భావమువలన నీ వైకారిక శుక్రాత్మకు 9. రూపములగును. తద్విశేషవివరణములు, మరొకచో జూచు

కొనవచ్చును. ప్రస్తుతమిట నామామాత్రోల్లేఖన గావించుము. వాగాపోగులు మూడు శుక్రములు. 1. వాక్కుక్రమునకు 48 స్తోమావచ్చిన్న 'మహీ' పృథివితోడను, 2. ఆపశ్చుక్రము నకు 31 స్తోమావచ్చిన్న 'సాగరాంబర' పృథివితోడను, 3. అగ్ని శుక్రమునకు:- 21 స్తోమావచ్చిన్న 'జగతీ' పృథివితోడను సంబంధముగలదని వెనుకటి సర్వభూతాంతరాత్మ ప్రకరణమునందు సపరిలేఖముగా జెప్పబడినది.

ఈమూడే యమృతశుక్రములు. వీనివలననే మహాపృథివీ రూపమగు నీస్తామ్యుత్రిలోకీ స్వరూప మేర్పడినది. వీనికే మూడు మర్త్యావస్థలున్నవి. ఈమర్త్యశుక్రములవలన భూపిండ స్వరూపము సంపన్నమయినది. యజ్ఞభాషయందు, మర్త్య శుక్రమూర్తియగు భూపిండమును కృష్ణాజనమనియు అమృత శుక్రమూర్తియగు మహాపృథివిని పుష్కరపర్ణమనియు నందురు. చయనపరిభాషయం దీరెంటిని, 'ఆషాడ' - 'ఉషా' అనియు, విజ్ఞానభాషయందు, చిత్త్య - చితేనిధేయ నామములను బిలుతురు. ఇందు మొదట చిత్త్యభూపిండముంజూతము.

భూపిండమునకు వాగ్గౌద్య అను మూడు మనోతలని చెప్పితిమి. శుక్రమున కమృత - మర్త్య భేదముండుటచే నీపార్థివ మనోతలకును రెండవస్థలు సిద్ధించును. కాగా:- 1. మర్త్య వాఙ్మనోతకు మర్త్యాగ్నితోడను, 2. మర్త్యగౌమనోతకు మర్త్యాపః శుక్రముతోడను 3. మర్త్యద్యౌమనోతకు మర్త్య వాక్కుక్రముతోడను, సంబంధముండును:-

భూః - భువః - స్వః అను నీ మూడువ్యాహృతులకు భూపిండముతోడను పృథివి - అంతరిక్ష - ద్యౌ - అనునీ మూడు లోకములకును మహాపృథివితోడను సంబంధముగలదు. ఈరెండును పర్యాయసంబంధము గలవనుకొనుట హారపాటు. అనగా ద్యౌ - స్వః; అంతరిక్షం - భువః; - పృథివీ - భూః; ఇవిపర్యాయములు గావు. “దివంచపృథివీం చాంతరిక్షమథోసునః” ఇత్యాది మంత్రమందు స్వః యను దానిని ద్యులోకముకంటె వేరుగ లెక్కించుటయే ఈ పర్యాయసంబంధము తప్పు అని స్ఫురింపజేయును. ఆరెంటికిని బౌద్ధివసంస్థయందు ద్యౌ - అంతరిక్ష - పృథివీ - భూః - భువః - స్వః అను క్రమము నెరుంగవలయును.

అన్నిటికిబైని ద్యౌస్తర. దానిగర్భమం దంతరిక్షస్తర. దానిగర్భమందు పృథివీస్తర. తద్గర్భమంను భూస్తర. - అందు స్వస్తర యున్నవి. ఇక: 1 ద్యౌతో ద్యౌనామకమగు నమృతమనోతకును, వాఙ్నామకామృత శుక్రమునకును, 2 అంతరిక్షముతో గౌనామకామృతమనోతకును, ఆహానామకామృత శుక్రమునకును, 3 పృథివితో వాఙ్నామకామృతమనోతకును, అగ్నినామకామృతశుక్రమునకును సంబంధములు. ఇట్లే 1 భూఃతో వాఙ్నామక మర్త్యమనోతకును అగ్నినామక మర్త్య శుక్రమునకును, 2 భువఃతో గౌనామక మర్త్యమనోతకును, ఆహానామక మర్త్యశుక్రమునకును 3 స్వఃతో ద్యౌనామక మర్త్యమనోతకును, వాఙ్నామక మర్త్యశుక్రమునకును సంబంధములు.

భూపిండముయొక్క కేంద్రము స్వర్లోకము. ఇచటనే వాగ్రూప మర్త్యశుక్రమును, ద్యౌరూపమర్త్య మనోతయు. బ్రతిష్ఠితములు. ఇదే మొదటిదగు బ్రహ్మసంస్థ. దీనిని గూర్చియే, “ప్రజాపతిశ్చరతిగర్భే” అని చెప్పబడినది. 2 పిమ్మటపై దాపోమయస్తరము. ఇదే భువర్లోకము. దీని కొరకే “అధోభువనపాతాశింబలినద్గరసాతలమ్” అనువచనము. ఇచటనే ఆపోరూప మర్త్యశుక్రము, గౌరూప మర్త్యమనోతయు బ్రతిష్ఠిములు. ఇదే విష్ణుసంస్థ. 3 అన్నిటికి బైన మృణ్మయస్తర. ఇదే ప్రతిసాలక్షణ భూపిండము. భూలోక మిదే. ఇచటనే అగ్నిరూపమర్త్య శుక్రమును, వాగ్రూపమర్త్య మనోతయును బ్రతిష్ఠితములు, ఇదే మూడవదగు రుద్రసంస్థ.

భూపిండమును మహాపృథివీలక్షణ స్త్రామ్యత్రిలోకిని వేరు నేయునది ‘ఏమూషవరాహ’ నామక వాయువు. ఈస్థిర వాయువు, ఆవహ, ప్రవహ సంవహాది సప్తస్వరూప ధారణ గావించి భూపిండము నలువంకలను బ్రతిష్ఠితమై యున్నది. భూపిండమును స్వస్వరూపమున నిల్పుటయే దీనిపని. విశకలన ధర్మముగల యగ్ని భూపిండమును విదీర్ణము గావింపగోరును. కాని, యీ వరాహవాయు దృఢవేష్టనముచే నది యట్లు కాకున్నది. కనుకనే వరాహమును భూపిండోద్ధారక మని చెప్పియున్నారు. కనుకనే పృథివి వరాహపత్నిగా బుర్రాణము లందు వర్ణింపబడినది. ఘనతయే పృథివీ స్వరూపము. ఈ ఘనతా ప్రవర్తకము, రక్షకము ఈ వరాహప్రజాపతియే.

వరాహధరాతలము మొదలు 21 స్తోమపర్యంతమును పృథివీలోకము. ఇందు వాఙ్మామ కామృతమనోతయ, అగ్ని నామ కామృతశుక్రము నున్నవి. ఇది మొదటిదగు రుద్ర సంస్థ. 31 స్తోమపర్యంతము అంతరిక్షలోకము. ఇందు గౌ నామ కామృతమనోతయ, ఆపోనామ కామృతశుక్రము నున్నవి. ఇది రెండవదగు విష్ణుసంస్థ. 48 స్తోమపర్యంతము, ద్యులోకము. ఇందు ద్యౌనామ కామృతమనోతయ, వాఙ్మామ కామృతశుక్రమునున్నవి. ఇదే మూడవదగు బ్రహ్మసంస్థ. ఈ మూడమృతసంస్థలనే వెనుక జగతీ - సాగరాంబర - మహీ, అని వ్యవహరించితిమి. ఇందు జగతియే పృథివి. సాగరాంబర యంతరిక్షము. మహియే ద్యౌ. ఈ మూటను అవాంతర త్రైలోక్యము లున్నవి. ఇట్లు:- మూడు స్తోమ్యుత్రిలోకు లేర్పడును. ఈవివరమంతయు వెనుక, ఈశ్వరీయ ప్రకరణమునందు విస్తరించితిమి.

అమృతభాగము దివ్యము. మర్త్యభాగము భౌతికము, ఈదివ్యభౌతిక భేదముంబట్టి పార్థివాత్మయు రెండు విధములు; భూతాత్మకు మర్త్యభూపిండముతోడను, దివాత్మకమృత పృథివితోడను సంబంధము. మర్త్య భౌతిక పిండమునందు 1 భూపిండము, 2 వాయుస్తర యను రెండుభాగములు చెప్పి యుంటిమి. ఈ రెండుభాగములును భౌతికములే. ఇందు— భూపిండ ప్రత్యంశ శరీరాత్మ. వాయ్వంశ హంసాత్మ. ఒక సాంవత్సరిక పరిక్రమానంతరము శరీరమునందు ఘనత యేర్ప

దును. ఘనతా నూచకములు దంతములు. వాయుపునకు ఘన తతో సంబంధమంటిమి కదా! దంతనిర్గమన కాలమందే వాయవ్యహంసాత్మ భౌతికశరీరమున బ్రవేశించును. అంతకు బూర్వ మేతదాగమనములేదు; కర్మభోక్తయగు కర్మాత్మ, సూలశరీరమును విడచినను, ఆశరీరభూతములు, మహాభూతము లందు గలయకున్నంతవరకు సీహంసాత్మ యాశరీరమును విడు వదు; హంసాత్మయొక్క యీబంధమును విడిపించుకొరకే ఆర్యసభ్యత, శరీరమునకు దాహసంస్కార మావశ్యక మన్నది. దంతోత్పత్తికిబూర్వము, హంసాత్మాగమనము లేనందున నప్పటిశరీరమునకు దహసంస్కారము నిషేధించినది. ఇంతకు జెప్పదలచినది:- “వాగాపోగ్నిమయమును, వాక్ప్రధానము నగు భూపిండమునుండి శరీరాత్మ (బాహ్యత్మ) యుత్పన్న మగును. ఇదే అన్నమయపురుషుడు, అన్నాహుతి యున్నంత వరకే దీనినత్త. తదుక్తాంతియే దీనియుక్తాంతి. చిత్వా గ్నియే దీనిస్వరూపము. రెండవది ఆపశ్యక్రమయహంసాత్మ. ఈ రెంటికిని భూపిండాంశతోడనే సంబంధము.” అనియే.

ఇక దివ్యపృథివిం జూతము:- దీని కగ్నివాయు ఇంద్రు లను మూడు వివర్తములు. వీనితో గ్రమముగ అగ్ని - ఆపః - వా క్పుక్రమములకు సంబంధములు. ఈశుక్రభేదముచే ఈ యొకే దివ్యాత్మకు 1 అగ్నిప్రధానవైశ్వానరము, 2 వాయుప్రధాన తైజసము, 3 ఇంద్రప్రధానప్రాణము అను మూడు భేదములు. ఇవి వరుసగ, ధాతుజీవ - మూలజీవ - జీవజీవుల కాత్మలు.

ఇట్లు ఒకేదివ్యాత్మకు 1 అర్థప్రధానవైశ్వానరాత్మ 2 క్రియా ప్రధానతైజసాత్మ 3 జ్ఞానప్రధానప్రాజ్ఞాత్మ యను మూడు వివర్తములు.

ఇంద్రమయ ప్రాజ్ఞాత్మయందే సోమమునకు సంబంధము. చిదాత్మ (ఈశ్వరుని) యవతార మిటనే జరుగును. ఈప్రాజ్ఞాత్మకు ఈశ్వరజన్మా, ఈశ్వరాంశ, ఈశ్వరాభిన్న - భేదముచే మూడువివర్తములు. 1 వాసనాసంస్కారమయ కర్మమూర్తి యీశ్వర జన్మయగు ప్రాజ్ఞాదు కర్మాత్మ. 2 జ్యోతిర్లక్షణ జ్ఞానచయేశ్వరాంశప్రాజ్ఞాదు చిదాభాసుడు. 3 అర్థమయ, ఈశ్వరాభిన్న సర్వశక్తిలక్షణ ప్రాజ్ఞా డీశ్వరుడు.

ఈరూపాధ్యాత్మికేశ్వరునకును, మనఃప్రాణ వాగ్భేదమున మూడువివర్తములు. 1 మనోమయేశ్వరుడు విభూతిలక్షణుడు; 2 ప్రాణచయేశ్వరుడు ఊర్లక్షణుడు, 3 వాక్చయేశ్వరుడు శ్రీలక్షణుడు; ఈయాత్మవివర్తముల నన్నింటిని గణింపకొన్నచో శుక్రవర్ణమందు 9 ఆత్మవివర్తములగును.

ప్రకారాంశరముగ:- (i) శరీరాత్మ:- వాక్జన్యము, భూత మయము. (ii) హంసాత్మ:- అబ్జన్యము, వాయుమయము. (iii) నివ్యాత్మ:- అగ్నిజన్యము ప్రాణమయము. దీని వివర్తములు 1 కర్మాత్మ 2 చిదాత్మ 3 ఈశ్వరుడు, అని మూడు. ఇందు 1 కర్మాత్మ:- వాసనామయము, ఈశ్వరజన్మా. ఈశ్వరునకు (సర్వభూతాంతరాత్మకు) 1 విరాట్టు 2 హిరణ్యగర్భుడు 3 సర్వజ్ఞుడు అను మూడుకళలను జెప్పితిమిగదా. వైశ్వానర

తైజస ప్రాజ్ఞరూప కర్మాత్మ యాత్రికశేష్యరునుండి వెలసినది. 2 చిదాత్మ (చిదాభాసుడు) జ్యోతిర్మయుడు, ఈశ్వరాంశ. 3 ఈశ్వరుడు:- శక్తిమయుడు, ఈశ్వరాభిన్నుడు:- ఈ ఈశ్వరుడు:- (i) సత్యాత్మ (ii) యజ్ఞాత్మ (iii) సర్వభూతాంతరాత్మ యను భేదమున మూడువిధములు. (i) ప్రాణాగ్నిమయ సప్తలోక శరీరమూర్తి (సప్తవితస్తికాయ) బ్రహ్మయే సత్కాత్మమొదటి యీశ్వరసంస్థ యిదే. (ii) వాగ్గ్నిమయ హిరణ్యగర్భశరీరమూర్తి విష్ణువు యజ్ఞాత్మ. ఇదే రెండవ ఈశ్వరసంస్థ. (iii) అన్నాదాగ్నిమయ మర్త్యతైలోక్య (రోదనీతైలోక్య) శరీరమూర్తి మహాదేవుడే 'సర్వభూతాంతరాత్మ.' ఇదేమూడవ యీశ్వరసంస్థ. ఈత్రిమూర్తి యీశ్వరుడే జీవశరీరపరిచ్ఛిన్నుడగుచు, జీవాత్మపై తన బ్రహ్మకళచే ఊర్కాభావమును, విష్ణుకళచే శ్రీభావమును, మహాదేవకళచే విభూతిభావమును ప్రవర్తిల్లజేయును. అనగా నాభావముల కనుగ్రాహకు డగునని తాత్పర్యము. ఏజీవాత్మలయందీ ఊర్క - శ్రీ - విభూతి భావము లగిపడునో వానిపై నీశ్వరుని విశేషానుగ్రహమున్నట్లు భావింపవలయును. "యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా, తత్తదేవావగచ్ఛత్సం మమ తేజోఽంశసంభవమ్." (గీతా)

ఈ చెప్పబడిన 9 ఆత్మవివర్తములకును, వాగాపోగు లను మూడు శుక్రములందె యంతర్భావము. కనుకనే ఈ యాత్మ వర్గమును 'శుక్రాత్మ' యందుము. ఇదే వైకారికాత్మవర్గము. ఇదే ఆయశ్వత్థవృక్షమునకు మూడవదగు శుక్రము. ఈవిధ

ముగ:-శుక్రాత్మకు 9, బ్రహ్మాత్మకు 5, అమృతాత్మకు 4 మొత్తము జీవాత్మపూహమందు 18 ఆత్మవివర్తములగును. పరమార్థతః ఆత్మయొక డే. వ్యవహారతః ఆత్మలు 18. జీవుడాత్మకాదు, ఆత్మగ్రామము. విజ్ఞానసమృతములగు నీ 18 ఆత్మవివర్తముల నెరుంగుటే వైజ్ఞానికాత్మపరీక్ష. ఈక్రింది పరిలేఖలను చక్కగా గమనింపవలయును.

శుక్రాత్మ:-

- | | |
|---|----------|
| 1. శరీరాత్మా - భూతమయః - వాక్కుత్రః | } పారివః |
| 2. హంసాత్మా - వాయుమయః - అపశ్చుత్రః | |
| 3. దివ్యాత్మా* - అగ్నిమయః - అగ్నిశుత్రః | |

- | | |
|--|-------------|
| 1. 6. ద్యౌః-ద్యౌః-వాక్-48-మహీ. | } మహాపృథివీ |
| 2. 5. అంతరిక్షమ్-గౌః-అపః-33-సాగరాంబరా. | |
| 3. 4. పృథివీ - వాక్-అగ్నిః-21-జగతీ | |

- | | |
|------------------------|----------------|
| 1. 3. భూః-వాక్-అగ్నిః- | } -----భూపిండః |
| 2. 2. భువః-గౌః-అపః- | |
| 3. 1. స్వః-ద్యౌః-వాక్- | |

- | | | | |
|------------|--------|-------------|------------------|
| భూపిండః- | } వాక్ | } శరీరాత్మా | |
| వాయుస్తరః- | | | భూతమయీపృథివీ-తతః |
| | అపః- | | |

మహాపృథివీ-అగ్నిః-ప్రాణమయీపృథివీ-తతః-దివ్యాత్మా.

1. శరీరాత్మా - భూతమయః - అగ్నిశుక్రః
2. హంసాత్మా - వాయుమయః - అప్ శుక్రః
3. దివ్యాత్మా* - అగ్నిమయః - వాక్యశుక్రః

- 3.*. తైశ్వానరః - అగ్నిమయః - అగ్నిశుక్రః
4. తైజసః - వాయుమయః - అప్ శుక్రః
5. ప్రాజ్ఞాత్మా - ఇంద్రమయః - వాక్యశుక్రః

5. కర్మాత్మా - ఈశ్వరజన్మా - వాసవాలక్షణకర్మమయః - అగ్నిశుక్రః [1]
6. చిదాభాసః - ఈశ్వరాంశః - జ్యోతిరత్తణజ్ఞానమయః - అప్ శుక్రః [2]
- 7.* ఈశ్వరః - ఈశ్వరాభిన్నః - సర్వశక్తిలక్షణార్థమయః - వాక్యశుక్రః [3]

7. ప్రాణమూర్తిశ్వరః-ఉత్తమః-

1. (అప్ శుక్రః)

8. వాఙ్మూర్తిశ్వరః-క్రియతమః-

2. (అగ్నిశుక్రః)

9. మనోమూర్తిశ్వరః-విధూరితతమః-

3. (వాక్యశుక్రః)

ప్రకారాంతరముగ:-

3. { 1. శరీరాత్మా-వాగ్జన్యః-భూతమయః
2. హంసాత్మా-అజ్జన్యః-వాయుమయః
3. దివ్యాత్మా-అగ్నిజన్యః-ప్రాణమయః } భూతాత్మా

3. { 1. కర్మాత్మా-వాసనామయః-ఈశ్వరజన్మా-అగ్నిః
2. చిదాభాసః-జ్యోతిర్మయః-ఈశ్వరాంశః - ఆపః
3. ఈశ్వరః-శక్తిమయః-ఈశ్వరాభిన్నః - వాక్ } జీవాత్మా

1. సత్యాత్మా-బ్రహ్మ-ఊర్జంప్రవర్తయతి వాక్
2. యజ్ఞాత్మా-విష్ణుః-క్రియంప్రవర్తయతి ఆపః
3. సర్వభూతాంతరాత్మా-మహాదేవః-విభూతిం
ప్రవర్తయతి-అగ్నిః } ఈశ్వరాత్మా

ఇది శుక్రాత్మనిరుక్తి

జీవాత్మ వ్యూహము:-

1. అమృతమ్	పరాత్పరః -	1. అభయాత్మా	1
2. అమృతమ్- పురుషః	{	1. ఆవ్యయః-ఆలంబనాత్మా	2
తదేవామృతముచ్యతే		2. అక్షరః-నియంతరాత్మా	3
		3. క్షరః-పరిణామాత్మా	4
3. బ్రహ్మ - ప్రకృతి	{	1. శాంతాత్మా (ఆవ్యక్తం)	5
తద్రూపా		2. మహదాత్మా (మహత్తు)	6
		3. విజ్ఞానాత్మా (బుద్ధి)	7
		4. ప్రజ్ఞానాత్మా (మనస్సు)	8
		5. ప్రాణాత్మా (ఇంద్రియములు)	9

4. శుక్రమ్ - శైకారికః	1. శరీరాత్మా	10
	2. హంసాత్మా	11
	3. శైశ్వానరాత్మా	12
	4. తైజసాత్మా	13
తదేవశుక్రం	5. కర్మాత్మా	14
	6. చిదాభాసః	15
	7. సత్యాత్మా	16
	8. యజ్ఞాత్మా	17
	9. సర్వభూతాంతరాత్మా	18

వైజ్ఞానిక దృష్టితో నాత్మపరీక్షాప్రకరణము నమాప్తమయినట్లే. ఈ యాత్మపూర్వాపరిజ్ఞానముచే ఆత్మసంబంధి సందేహములు చాలవరకు నిన్మృతములగును. గీత వీచినన్నిటిని నూచింపుచు అవ్యయునిపై విశ్రాంతి నొందినది. ఉపనిషత్తులన్నియు సవ్యయునో, తత్సమకక్షకుజెందిన పరాత్పరునో ముఖ్యలక్ష్యము గావించుకొన్నవి - యను దృష్టితో నాత్మ శాస్త్రము లన్నియు సభిన్నార్థకము లైనను; ప్రతిపాదించు మార్గములు మాత్రము భిన్నములు; ఒకటి ప్రజ్ఞానముద్వారా, వేరొకటి విజ్ఞానముద్వారా, ఇంకొకటి మహాన్ ద్వారా, లక్ష్యముం జేరుచుండును. ఈవివరము మరొక చో జూడవచ్చును. ప్రస్తుతమున కొకయుదాహరణమునకు కఠోపనిషత్తుంగొనుడు. ఇది భోక్తాత్మ యను కర్మాత్మ ద్వారా లక్ష్యప్రాప్తి కుపాయమును జెప్పుచున్నది:-

“ప్రాజ్ఞానూపకర్మాశ్చ, మొదట తనవాఙ్మనస్సులను సంయమనము గావింపవలయును. మనస్సును జ్ఞానాత్మ (బుద్ధి-విజ్ఞా

నాత్మ) యందును, జ్ఞానాత్మను మహదాత్మయందును, దానిని శాంతాత్మయందును సంయమనము సేయవలయును.” అనుచు వాక్కు (ఇంద్రియరూప-ప్రాణాత్మ) మనస్సు (ప్రాణాత్మ) విజ్ఞానాత్మ - మహదాత్మ - శాంతాత్మ యను పంచస్రాక్పతాత్మ లందును గ్రమముగ నానూఢముచేసి దానిని (శుక్రమూర్తి కర్మాత్మను) ఆ పురుషాత్మం జేర్చుచున్నది. ఈ పంచసమరయదగినది:—

“యచ్ఛేద్వాఙ్మనసీ ప్రాజ్ఞ స్తద్యచ్ఛేద్ జ్ఞానాత్మని
జ్ఞానమాత్మని మహతి తద్యచ్ఛేచ్ఛాంతాత్మని” (కఠ)

ఇట్లు ఈ యుపనిషత్తునందు, మరొకతావునందును ఈ యాత్మభేదము స్పష్టీకరింప బడినది. శరీరాత్మ కర్మాత్మకాయ తనము, అది శరీరముననుండి ఇంద్రియములద్వారా అర్థసంచయము గావించును. ఆయర్థములకు మనస్సుతో సంబంధము కలుగును. ప్రజ్ఞానాత్మ (మనస్సు) విజ్ఞానాత్మయందును, అది మహదాత్మయందును అది అవ్యక్తాత్మ యందును, అది పురుషాత్మయందును అర్పితములు. ఇదే జీవాత్మకు పరాకాష్ఠ - ఇట్లు శరీరమందున్న శుక్రమూర్తికర్మాత్మ, 1 ఇంద్రియ లక్షణ ప్రాణాత్మ - తద్యుక్తములగు అర్థములు, మనస్సు - బుద్ధి - మహత్తు - అవ్యక్తము అనువానిం గ్రమముగదాటి పురుషాత్మం జేరనేర్చునని చెప్పుచున్నది. చూడుడు:—

‘ఇంద్రియేభ్యఃపరాహ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ పరంమనః
మనసస్తుపరాబుద్ధిః బుద్ధేరాత్మా మహాన్ పరః.

మహతఃపర మవ్యక్తం అవ్యక్తా త్పురషః పరః

పురుషా న్నపరం కించిత్ సాకాశా సాపరాగతిః" (కఠ)

(i) విజ్ఞానాత్మయే క్షేత్రజ్ఞాత్మ. ఇదేకారయిత. (ii) ప్రాజ్ఞ
లక్షణ కర్మాత్మయే కర్మకర్త. ఇదే భూతాత్మ. (iii) వైశ్వా
నర - తైజస - ప్రాజ్ఞమూర్తి కర్మాత్మయే జీవాత్మ. కాని
దీని జీవత్వము మహదాత్మపై నాధారపడి యున్నది. చిదం
శమునకు యోని మహత్తే. కనుక మహత్తునే జీవాత్మయందుము.
విజ్ఞానాత్మ (క్షేత్రజ్ఞాత్మ), జీవాత్మ (మహదాత్మ) అను నీ
రెండును ప్రజ్ఞాసమనస్సు ద్వారా భూతభాగయుక్తములై
యా కర్మాత్మరూప భూతాత్మను కర్మభోగార్థ మాయా
యోనులగుం గొంపోవు చుండును. మహాన్ - క్షేత్రజ్ఞయుక్త
భూతాత్మయే, పాపపుణ్య - ధర్మాధర్మ సంస్కారముల కధి
కారి. కనుకనే ధర్మశాస్త్రము లీమూడాత్మ వివర్తములనే లక్ష్య
ములుగ బెట్టుకొన్నవి. ఈమనువచనముం గమనింపుడు.

“యోఽస్యాత్మనఃకారయితా తంక్షేత్రజ్ఞంప్రచక్షతే
యఃకరోతిశుకర్మాణి సభూతాత్మోచ్యతేబుధైః
జీవసంక్షోఽంతరాత్మాన్యః సహజసర్వదేహినాం
యేనవేదయతేసర్వం సుఖిందుఃఖించజన్మసు,
తావభౌభూతసంపృక్తా మహాన్క్షేత్రజ్ఞ ఏవచ
ఉచ్చావచేషుభూతేషు స్థితం తం వ్యాప్యతిష్ఠతః”
అసంఖ్యామూర్తయస్తస్య నిష్పృతన్తి శరీరతః
ఉచ్చావచానిభూతాని సతతంచేష్టయన్తి యాః
పంచభ్య ఏవమాత్రాభ్యః, ప్రేత్యదుష్కృతినాన్యజాం

శరీరంయాతనార్థీయం, అన్యదుత్పద్యతే ద్రువమ్
 తేనానుభూయతాం యామిః శరీరేణేహ యాతనాః
 తాన్వేప భూతమాత్రాసు ప్రలీయంతే విభాగః॥
 సోఽనుభూయా సుఖోదర్కాన్ దోషాన్ విషయసంగజాన్
 వ్యపేతకల్మషోఽభ్యేతి తావేవోభామహాజసా॥
 తౌధర్మంపశ్యతస్తస్య పాపంచాతంద్రితౌసహ,
 యాభ్యాంప్రాప్నోతి సంస్కృతః ప్రేత్యేహచ సుఖాసుఖం,
 యద్యాచరతిధర్మంస ప్రాయశోఽధర్మమల్పశః
 తైరేవచావృతోభూతైః స్వగ్నేసుఖముపాశ్నుతే
 యదితుప్రాయశోఽధర్మం సేవతేధర్మమల్పశః
 తైర్భూతైః సపరిత్యక్తో యామిః ప్రాప్నోతి యాతనాః
 యామిస్తాయాతనాప్రాప్య సజీవో వీతకల్మషః
 తాన్వేపపంచభూతాని పునరభ్యేతిభాగః
 ఏతాదృష్టాఽస్యజీవస్య గతిఃస్వనైవచేతసా
 ధర్మతోఽధర్మతశ్చైవ ధర్మేదధ్యాత్సదామనః॥

ఇక గీతసప్తేషింతము, దానిని సర్వశాస్త్రమంటిమి. శారణము? అం దన్ని యాత్మవివర్తములును సూచింపబడినవి. చరమలక్ష్యమగు నవ్యయప్రాప్తి సోపాయముగ వివరింపబడినది. ఆత్మవిషయమున నెరుంగవలసిన వన్నియు నిందున్నవి. మొదట సమృతాత్మం గైకొనుడు. దీనికి వెనుక జెప్పబడిన
 1. రసరూపనిర్విశేషము, 2. రసబలరూప పరాత్పరము, 3. అవ్యయము, 4. అమృతప్రకృతి రూపమగు అక్షరము, 5. బ్రహ్మరూపక్షరము, అనునీ పంచవివర్తములును ఒకేచోట గీతయిట్లు నిరూపించె గదా!

“బ్రహ్మణోహిప్రతిష్ఠాహం అమృతస్యావ్యయస్యచ
కాశ్వతస్యచధర్యస్య సుఖవ్యైకాంతికస్యచ.”

ఇది సమష్టి నిరూపణము. ఇక వ్యష్టిగ, నిర్విశేష - పరాత్పరముల నిరూపింప శక్యముకాదు. కారణము? వ్యష్టికి మాయాపరిచ్ఛేద ముండవలయును. ఆ రెండన్ననో మాయా తీతములు; కనుక వ్యష్టినిరూపణకు వెలియైపోవి. కనుకనే గీత యందు అమృతాత్మ యందలి అవ్యయాక్షరక్షయము లను మూడు విచర్తములే వ్యష్టిరూపముల నిరూపింపబడినవి. ఈ వచనములను బరిశీలింపుడు:—

1. అవ్యయాత్మ - (అమృతాత్మ)

ఈశ్వరావ్యయః—

1. ఊర్ధ్వమాలమధశ్శాఖ మశ్వత్థంస్రాహారవ్యయం
ఛందాంసియస్యపర్ణాని యస్తంవేద సవేదవిత్.
2. గతి ర్భర్తా ప్రభుః సాక్షీ నివాసః శరణం సుహృత్
ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయం.
3. తపామృతా మహంవర్షం నిగృహ్ణో మృత్యుజామిచ
అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛాహ మర్జన.

దీవావ్యయః—

4. ఉపద్రష్టానమంతాచ భర్తాభోక్తా మహేశ్వరః
పరమాత్మేతి చామృత్యో దేహేనస్మిన్ పురుషః పరః.
5. అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మానయ మవ్యయః
శరీరస్థోపి కాంతేయ నకరోతి నలిప్యతే.

6. నాహంప్రకాశః సర్వస్య యోగమాయా సమావృతః
మూఢోఽయం నాభిజానాతి లోకో మా మజ మవ్యయమ్.

2. అక్షరాత్మా:-

1. యేత్వక్షరమనిర్దేశ్య మవ్యక్తం పర్యుపాసతే
సర్వత్రగ మచింత్యంచ కూటస్థ మచలం ధృివమ్.
2. అక్షరంబ్రహ్మపరమం స్వభావోఽధ్యాత్మముచ్యతే
భూతభావోద్భవకరో విసర్గః కర్మసంజ్ఞితః.
3. యదక్షరంవేదవిదోవదంతి విశంతియ ద్యతయో వీతరాగాః
యనిచ్చంతో బ్రహ్మచర్యంచరంతి తత్తేషదంసంగ్రహేణ ప్రవక్ష్యే.
4. ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్ మామనుస్మరన్
యఃప్రయాతి త్యజన్ దేహం సయాతి పరమాంగతిం.
5. అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యాహుః తమాహుః పరమాంగతిం.
6. అవ్యక్తోఽయ మచింత్యోఽయ మవికార్యోఽయ ముచ్యతే
తస్మాదేవం విద్విత్యేనం నానుశోచిషు మర్హసి.

3. క్షరాత్మా:-

1. అవ్యక్తాదవ్యక్తయః సర్వాః ప్రభవన్త్యహరాగమే
రాత్ర్యాగమే ప్రళయస్తే తత్రైవాఽవ్యక్త సంజ్ఞకే.
2. అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కాపరిదేవనా.

4. షోడాశీపురుషాత్మా:-

1. ద్వావిమా పురుషౌ లోకే క్షర కాక్షర ఏవచ
క్షరః సర్వాణి భూతాని కూటస్థోఽక్షరఉచ్యతే.

2. ఉత్తమఃపురుషస్త్వస్యః పరమాత్మేత్యదాహృతః
యో లోకత్రయమావిశ్య చిభర్త్యవ్యయశ్శ్వరః.

2. బ్రహ్మాత్మా:-

1. మమయోనిర్మహద్బ్రహ్మ తస్మిన్ గర్భందధామ్యహం
సంభవః సర్వభూతానాం తతోభవతి భారత.
- 2, సర్వయోనిషు కాంతేయ మూర్తయః సంభవంతియః
తాసాంబ్రహ్మ మహద్భ్యోని రహం బీజపదఃపితా.

1. మహానాత్మా:-

1. ఇంద్రియాణిపరాణ్యాహుః ఇంద్రియేభ్యః పరంమనః
మనసస్తపరాబుద్ధిః యోబుద్ధేః పరతస్తునః.

అవ్యక్తమహత్తులు రెండును చిదాత్మ (పురుష) కోటి యం దంతర్భూతములు. మహత్తన్నది అవ్యక్తముయొక్క వ్యక్తీ భావమగు రూపాంతరము. - ఈ అవ్యక్తగర్భిత మహత్తే చిదాత్మకు యోని; కనుకనే భగవంతుడు బుద్ధికి పరముగా దానినే యంగీకరించెను. మరియు:- భగవంతుని ముఖ్యోద్దేశ్యము బుద్ధియోగము; బుద్ధిద్వారానే ఆత్మసాక్షాత్కారమని ఆయన యంగీకారము. కనుకనే, “యోబుద్ధేఃపరతస్తునః” అనుచు మహదవ్యక్తములను పురుషాంతర్భావములుగ నెంచి యున్నాడు.

ఈవిధమున నన్ని యాత్మవివర్తములను వివరింపుచు నవ్య యాత్మను ముఖ్యలక్ష్యముగ గొని - బుద్ధియోగము ద్వారా తత్త్వప్రపాయముం జెప్పుచు, దర్శనశాస్త్రమందలి య

కృత్స్నతను బూరించు గీత కృత్స్న శాస్త్ర మైయున్నది. సమ్యక్ దర్శనము దర్శనపుపని - దానితో సమ్యక్ జ్ఞాన - చారిత్ర్యము లను గూడ జూపుగీత బంధవిముక్తి కొక యపూర్వమును ప్రతిపాదించు శాస్త్రముగదా!

దార్శినికముగ, వైజ్ఞానికముగ నాత్మస్వరూప మెరుంగనిచో గీతార్థమును సమస్వయించుట కఠినమేకాదు, అసంభవమే. కనుక నే యీవిప్రతిపత్తిని రాకరణార్థ మీ ఆత్మవిజ్ఞానము వెలసినది. గీతోక్త ఆత్మశబ్దమువలె, గీతోక్త బ్రహ్మ - కర్మలను పదార్థములును జటిలసమస్యలే. కనుక వాని విచరణమునకై మరొక ప్రకరణమారంభింతుము:-

ఇతి శ్రీమత్కృష్ణార్జునసంవాదోఽష్టాదశోఽధ్యాయః

సుబ్బరాయ తనూభవస్య కృష్ణమూర్తి శర్మణః

కృతిషు అనుశ్రుత్యుపనామక విజ్ఞాన

లక్ష్మీ నారాయణీయే శ్రీమ

ద్భగవద్గీతావిజ్ఞాన పరిచ

యాంతర్గతాంతరంగ

పరీక్షాయాం

ఆత్మవిజ్ఞానం

సమాప్తమ్

ఓం

తత్సత్

బ్రహ్మ - కర్మ - విజ్ఞానమ్

ఉ ప క్ర మ ము

ఆత్మకల్పాణార్థము వెలసిన గీతాశాస్త్రము ముఖ్యముగా, ఆత్మయొక్క బ్రహ్మ - కర్మ లను రెండు దివ్యరూపములను లక్ష్యముగాగొన్నది. ఈరెంటి సమష్టియు నాత్మ. తద్విజ్ఞానానంతరముననే, బ్రహ్మ - కర్మ - పరీక్ష యావశ్యకము.

జ్ఞానకర్మలన్నవి యొకే యాత్మతత్త్వమునకు రెండువివర్తములు. జ్ఞానకర్మమయమగు నాత్మకు ఈభౌతికవిశ్వమందు, దివ్యము-లౌకికము నను రెండురూపములున్నవి. (i) ఆత్మసంబంధి దివ్యజ్ఞానము బ్రహ్మ యనియు, (ii) దివ్యకర్మకర్మయనియు నాబడెను.- ఇక తదీయలౌకికరూపములు జ్ఞానము - క్రియ యని వ్యవహరింపబడెను. క్రియాతత్త్వము కర్మయొక్క రూపాంతరమే. కనుకనే ఆత్మదగు నీయలౌకిక రూపముంగ్రియ యనక కర్మయంటిమి. వస్తుతః బ్రహ్మ - కర్మపరీక్షకు జెందిన కర్మశబ్దమును కర్మపరక మనుకొనదగును. కర్మయోగవిజ్ఞానమందలి కర్మశబ్దమును క్రియాపరక మనుకొనవలయును. చివరకు ఆత్మయొక్క దివ్యరూపములు బ్రహ్మకర్మలనియు, లౌకికరూపములు జ్ఞానక్రియలనియు, నిష్కర్మ.

బ్రహ్మ - జ్ఞానము; కర్మ - క్రియ; ఇవి పర్యాయములను కొనుట యొక్కతాత్వికదృష్టితో సరియేయైనను వ్యవహారమార్గమం దీనాల్గును వేరు వేరర్థములనే వచించును. ఎట్లన:- నిరస్త సమస్తోపాధిలక్షణము, ప్రత్యస్తాశేషభేదలక్షణము (సామాన్య) సత్తామాత్రము, వ్యాపకము, నిర్వికల్పకము, నగుటచే నవాఙ్మానసగోచరము నగు విశుద్ధజ్ఞానమే బ్రహ్మ యనబడును.

‘ప్రత్యస్తాశేషభేదంయత్ సత్తామాత్రమగోచరమ్
వచనాః; మాత్మ సంవేద్యం, తద్జ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితం’

ఈ బ్రహ్మలక్షణజ్ఞానము లేదా, జ్ఞానలక్షణబ్రహ్మ ఆత్మ యొక్క దివ్యమగు జ్ఞానపర్వము. విశ్వమంతయు నీ దివ్యజ్ఞానోపబృంహణమే; కనుక దీనిం బ్రహ్మ యనదగును. ఈబ్రహ్మజ్ఞాన మాపామరవిదృజ్జనము, ఆబాలవృద్ధముగ జడచేతనములగు సర్వపదార్థములందును సమానరూపమున వ్యాప్తమైయున్నది. ఇయ్యది లేనిచో టించుకంతయు లేదు. అయినను, ఇయ్యది లోకదోషములచే సర్వధా అసంస్పృష్టము కనుకనే గీత, నిర్దోషమగు దీనిని ‘సమంబ్రహ్మ’ యన్నది.

“ఇహైవతైర్జితఃసర్గః యేషాం సామ్యే స్థితంమనః
నిర్దోషంహి ‘సమంబ్రహ్మ’ తస్మాద్దృష్మాణి తేస్థితాః”

రసాత్మకమగు నీనమబ్రహ్మ నాధారముగాగొని నిత్యప్రతిష్ఠితమైయున్న బలాత్మక స్వాభావిక కర్మ యున్నది. అదే దివ్యకర్మ. అది బ్రహ్మకు స్వాభావికధర్మమగుటచే, కామనా

రహితము. అబంధనము. నిత్యమును తద్రతమయ్యు బ్రహ్మ పుష్కరపలాశవ స్లిర్లేపమే. స్వస్వరూపముచే క్షణికము; కను కనే అశాంతము, అయినను ఈ దివ్యకర్మ రసాత్మకబ్రహ్మ యొక్క నిత్యశాంతినాలంబనముగాగొని శాంతముగనే యుండు చున్నది. ఆత్మోపకారకమగు నీకర్మను 'నిశ్చేయస' (ముక్తి) అందురు. బలాత్మకమగు నీదివ్యకర్మ కాధారము స్వయం రసాత్మక బ్రహ్మ కనుక నీ కర్మను, 'బ్రహ్మాద్భవము' (బ్రహ్మ నుండి ప్రకటమగునది) అనిచెప్పబడినది. 'కర్మ బ్రహ్మాద్భవం విధి' ఇంతకును బ్రహ్మశబ్దము లోకాతీతనిత్యజ్ఞానవాచకము. కర్మశబ్దము లోకాతీత నిత్యకర్మవాచకము అనితాత్పర్యము. ఈరెంటినమన్వయముచే నెల్లలోకసృష్టులు వికసిల్లెనని ఆయా ప్రకరణములందు స్పష్టపడును.

రసాత్మకబ్రహ్మ, బలాత్మకకర్మల సమన్వయముచే బుట్టిన పాంచభౌతిక విశ్వమందు బ్రహ్మకర్మలే గాక నింకొక తత్త్వ మేదియు లేకున్నను, విశ్వోపాధి సంసర్గముచే ఆవిశ్వాత్మకబ్రహ్మ కర్మల స్వరూపములందు భేదమేర్పడు చున్నది. ఆ వ్యాపక జ్ఞానమే లోకసృష్టియందు గూడి పరిచ్ఛిన్నమగుచున్నది. ఆ శాంతకర్మయే ఇట్ల నశాంతిరూప ధారణగావించుకొను చున్నది. ఈ వైషమ్య కారణము? బ్రహ్మయొక్క యాధార మున నగు కర్మల చితిసంబంధము. గ్రంథిబంధనమునే చితి యందురు. దీనివలన కాయ (మర్త్య) భావము వికసిల్లును. అందువలన జ్ఞానక్రియలయందు నానాత్వ ముదయించును. అది

(నానాత్వము) తాకికరూపముల కాధారము. విశ్వసీమయందలి ప్రతిపదార్థమందును బ్రహ్మకర్మలున్నవి. ప్రతిదియు బ్రహ్మకర్మ సమష్టియే. అయినను, ఈవ్యష్టిరూప బ్రహ్మకర్మలందు బ్రహ్మగౌణము. కర్మప్రధానము. కనుక వ్యష్టిబ్రహ్మ పదార్థమును ప్రవృత్తయనక జ్ఞానమనియు, కర్మపదార్థమును కర్మయనక క్రియయనియు నందురు. ప్రత్యేక వ్యష్టిజ్ఞాన క్రియలును సర్వధా వేరువేరుగ నున్నవి. ఒకదానిపోలిక యింకొకదానికి లేదు. ఇట్లు ఆ సమష్టిరూప బ్రహ్మకర్మయుగ్మము వ్యష్టిరూపమున ననేకభావములం బరిణతమై జ్ఞానక్రియలను పేరుల కధికారియగుచున్నది.

ఈవిధముగ నిరుపాధిక భాగములకు బ్రహ్మ కర్మ శబ్దములు నియతములు, సోపాధికరూపములకు జ్ఞానక్రియా శబ్దములు నియతములు. నిరుపాధికావస్థయందు బ్రహ్మకర్మలకు సామ్యావస్థ. ఇదేసాంఖ్యుల త్రిగుణప్రకృతి సామ్యావస్థ. సోపాధికావస్థయందు బ్రహ్మకర్మలకు జ్ఞానక్రియా రూపములచే విషమావస్థ. ఇదే ప్రకృతి విషమావస్థ. ప్రకృతి సామ్యము ముక్తికి వైషమ్యము సృష్టికి మూలములు. చిరరకు :- ఒకే తత్త్వమునకు 1. బ్రహ్మకర్మ 2. జ్ఞానము 3. క్రియలను మూడు వివర్తము లేర్పడుచున్నవి. మొదటి వివర్తము. సమష్టిరూపము. తక్కినవి వ్యష్టిరూపములు. ఒకేరూత్మకు మూడు స్థానములందువ్యాప్తి 1. బ్రహ్మకర్మ 2. జ్ఞానభావము 3. క్రియాభావము కనుక నీ మూడువ్యాప్తులను వివరింపనై

(i) బ్రహ్మకర్మ పరీక్ష (ii) జ్ఞానయోగపరీక్ష (iii) కర్మయోగ పరీక్ష అను మూడు ప్రకరణములు సామ్రాజ్యమున వలయును. బ్రహ్మకర్మనామక దివ్యభావములకు న్యాయక భావముతో సంబంధము. దానిక పియోగ సయోగ సంబంధముండదు. యోగభావము పరిచ్ఛిన్నతకు జెందును. కనుక వ్యప్తిరూపజ్ఞాన కర్మపరీక్షలకు యోగశబ్దము క్షేప వాకొన బడినది. ప్రస్తుతము? బ్రహ్మకర్మపరీక్ష:-

ఇత్యుక్తమః

దశవాదరహస్యము:-

వివిధభావముల తోడి యసంఖ్యప్రాణ్యప్రాణి సంకులితమగు నీ విశ్వమూలమేమి? ఈ సాధారణ ప్రశ్నంగూర్చి పలు తెగల విద్వాంసులం దనేక విమర్శలు వెలసినవి. నేటి మతవాదములు తాత్వికజ్ఞానశిథిలతా ఫలము లనుకొన్నను, పురాతన సభ్యతే తిహాసముల జూచినను, ధారావాహికములగు నీ వాదములు చిరకాలికములే యని తోచును. మానవబుద్ధి తాత్విక దర్శన చరమసీమంజేరిన ఆదియుగమందు నిందునుగూర్చినవి ప్రధానముగ పదివాదము లగపడుచున్నవి. దృష్టి. మతవాద మూలక దర్శనభావముపై నున్నంతవరకు ఈవిషయమున, ననమత తప్పనిసరి యగుచుండును.

మతవాదము కేవలము దర్శనదృష్టికి జెందుననియు అం దెన్నడును సమత సిద్ధింపదనియు వెనుక (వార్తానికాత్మ ప్రకరణ

మున) వివరముగ చెప్పియుంటిమి. ప్రస్తుతము పూర్వపు తత్త్వ వాదములకు జెందిన దార్శనికమతవాదములం గూర్చి యించుక పరిచయము గలుగజేయుదుము. ఈవిషయములు నేటి భారతీయ విద్వాంసుల స్మృతియందు లుప్తప్రాయములై పోయినవి. ఏమన:- ఇవి దేవయుగమునకు బూర్వము పుష్పితము, సల్లవితముగ నున్న సాధ్య లేక మణిజాయుగమునకు జెందిన వాదములు.

గీతావిజ్ఞానమందు యుగచర్చ యించుక గావింపబడినది. మనసభ్యుతకు మూలస్రోతోరూపమగు ఋగ్వేదమునం దుల్లేఖితములగు నా సాధ్యయుగమునాటి తత్త్వవాదముల గూర్చియే కొలదిగ బ్రస్తావించెదము. - ఆనాడు 'పూర్వేదేవా' యని ప్రసిద్ధి నొందిన సాధ్యజాతి విద్వాంసులందు వెలసిన యీ వాదములన్నియు సాకల్యముగ దెలియవలయునన్న స్వతంత్ర గ్రంథాధ్యయనము గావలయును. కనుక నిట నామమాత్రములుగ సూచింతుము.

తౌకికసంస్కృత భాషయందలి స్థానశబ్దమునకు వైదిక వాఙ్మయమునందు, 'ధామ' శబ్దమువలె, మతశబ్దమునకు వాదశబ్దము ప్రయుక్తమైనది. పిదప నీశబ్దము లోకభాషయందుగూడ గ్రహింపబడినది. ఆనాటి సాధ్యవిద్వాంసులందు సృష్టిమూలకములు ప్రధానముగా బదివాదములు సాగినవి. సృష్టికి మూలమేమి? ఎవడుసృజించెను? ఎట్లు సృజించెను? ఇత్యాదిప్రశ్నలకు సమాధానములుగ వారిలోగలిగిన పరస్పర విరుద్ధములగు వాదములకు బేరులు -

- | | |
|--------------------------|--------------------|
| 1. విజ్ఞానేతివృత్తవాదము: | 6. ఆపరణవాదము |
| 2. సదసద్వాదము | 7. అంభోవాదము |
| 3. రజోవాదము | 8. అమృతమృత్యువాదము |
| 4. వ్యోమవాదము | 9. ఆహోరాత్రవాదము |
| 5. అపరవాదము | 10. దైవవాదము |

1. విజ్ఞానేతి వృత్తవాదము

ఈ సాధ్యవాదముల నెరుంగుటకుమున్నగ, ఈ సాధ్య విద్వాంసులు ఏకేశ్వరవాదము నించుకంతయు నమ్మరని తెలియ వలయును. ఈశ్వరసత్తంగూర్చి వారు “ప్రాకృతికతత్త్వముల (ఆకాశవాయుజలతేజోపృథివ్యాదుల) కంటె వేరుగ సర్వ వ్యాపక సర్వాధార సర్వమూలభూత బ్రహ్మనామక నిత్యతత్త్వ మేదియులేదు. ప్రాకృతికతత్త్వ సమన్వయ పరిణామమేవిశ్వము. తత్తత్త్వపరిజ్ఞానమున, వానిసమన్వయప్రక్రియయందు సమర్థుల మగుచో మనమును సృష్టినిర్మాణము గావింపగలము” అందురు.

ఈ యనీశ్వరభావనయే పిమ్మట, వారిపదివాదములను భిన్న భిన్నములుగ జేసెను. అందువలననే పదునొకండవదగు సంశయ వాదము జనించెను. చివరకాసంశయవాదమును నిరాకరించి మ హర్షులేకేశ్వరమూలక బ్రహ్మవాదమును స్థాపించిరి. ఆయాస్తిక వాదమునే ‘సిద్ధాంతవాద’మందురు. ఇందువలననేటి, ఈశ్వరా నీశ్వర వాదమూలకములగు దర్శనవాదములు క్రొత్తవి కా

వనియు, శాశ్వత దేవాసుర సంగ్రామములట్లు శాశ్వతములే యనియు, దర్శనదృష్టియున్నంతఁగకించి తప్పనివనియు దేలును. ఈ సంఘర్షణమునుండి విశ్వముం దప్పింపవలయు నన్నచో 'నిత్య జ్ఞానగర్భిత నిత్యవిజ్ఞానమే' కావలయును. నేడు దానికి జెందిన గురుపరంపర లుత్తమయిపోయినది. కానిండు:- ప్రకృత మను సరింతము.

విజ్ఞానేతివృత్తవాదము:-సూర్యుడున్నాడు, చంద్రుడున్నాడు, వృధివియున్నది. అను మొదలుగ దోచు సత్తాభావసమష్టియే విశ్వము. 'ఇదమస్తి' యను పరిజ్ఞానముకంటె నిక విశ్వమన్న దేమి? 'అస్తి - జానామి' అన్నదే విశ్వపర్యవసానము.

నరియే, ఇందు:- జ్ఞానము సత్తాపూర్వకమా? సత్త జ్ఞాన పూర్వకయా? అన్న దొకజటిలసమస్య. కానిండు, గోడకావల నున్న వస్తువు మనకగపడదుగదా! సత్తయే జ్ఞానమునకు గారణ మగుచో నట్లుండరాదు; కనుక మనజ్ఞానమే వస్తుసత్తకు గారణమనవలయును. వస్తుసత్త జ్ఞానము నాశ్రయముగ గొన్నప్పుడే 'ఇదమస్తి' యనుభావము గోచరించును. అటుగానిచో ఆవస్తువు లేనట్లే. కనుక:- మన జ్ఞానసీమకు వెలియైన పదార్థ సత్త నంగీకరించుట యసంగతము. చివరకు ఆస్తికుల యీశ్వర సత్తయు మన జ్ఞానకల్పనావిశేషమే. మనజ్ఞాన మీశ్వరభావ ముంగల్పించి యీశ్వరుని సత్తాసిద్ధపదార్థముం జేసివైచినది. మనజ్ఞానముకంటె వేరుగ సత్తయనదగు స్వతంత్రపదార్థమేదియు లేదు. మన జ్ఞానకాల్పనికావస్థయే సత్త.

ఇక రెండవదృష్టితో జాతము:- సత్తకు బ్రధానతనిచ్చు దార్శనికులవాద మిది:- సత్తాసిద్ధ పదార్థము నాశ్రయింప కున్నచో జ్ఞానోదయ మసంభవము. మనజ్ఞానము సత్తాకారా కారితమయియే, తదభినయము గావింపజాలును. సత్తాత్మక ఘటాతిర్క్తిముగ (ఘటమహంజానామి) ఘటజ్ఞానమునకు స్వ రూపమేది? 'ఘటోఽస్తి' అన్నదే కదా మనజ్ఞానము? అస్తి (సత్త)యే ఉపలబ్ధి (జ్ఞానము) గదా! ఘటనామక సత్తాసిద్ధ పదార్థములేనిదే ఘటజ్ఞానమెట్లు? కనుక సత్తయేజ్ఞానకారణము. గోడ యడ్డున్నంతనే వస్తుసత్త కేమినష్టము? మనజ్ఞానమే సత్తా భావములను గల్పించుచో వలసినచో వలసినదెల్ల కల్పించుకో వచ్చునే. అట్టిచో దేశకాలములందు సత్తాసిద్ధ పదార్థములనే శరణొందనేల? మనకల్పనవలన, శీతకాలపు రాత్రులందు, సూర్యుంగల్పించుకొని చలబాధ పోగొట్టుకోరాదా? కనుక, జ్ఞానోదయ మూలకారణము సత్త. సత్తాపూర్వకముగనే జ్ఞానోదయమగును. సత్తోపలబ్ధియే జ్ఞానము. సత్తయొక్క యొక విశేషావస్థ పేరే జ్ఞానము. ఈ శ్రౌతివచనము నరియుడు:-

“నైవవాచా నమనసా ప్రాప్తంశక్యో నచతుషః,

అస్తీతిబ్రువతోఽన్యత్ర కథం తదుపలభ్యతే.

అస్తీన్యేవోపలభ్యః తత్త్వభావేన చోభయోః

అస్తీత్యేవోపలభ్యస్య తత్త్వభావః ప్రసీదతి” [కఠ]

ఈరెండుమతములం దేసిద్ధాంతము మాన్యము? మొదటి మతమే విజ్ఞానేతివృత్త వాదులమత మనుటకంటె ప్రకృతమేమియు

జర్చింపదలంపము. రెండవమతమువారి తర్కములకు వీరియందు విలువలేదు. వారు అంతయు అన్నియు జ్ఞానముయొక్క విజృంభణలేయంగురు. పోనిందు: జ్ఞానముకంటె వేరుగ సత్తా సిద్ధపదార్థము లున్నవని యించుకనేవు అంగీకరించినను, మనకు కల్లు విషయ లేక పదార్థజ్ఞానము మనజ్ఞానకల్పనయే యందురు. ఎట్లన:- సత్తాసిద్ధ పదార్థముల జ్ఞానమును, మనకెన్నడును కలుగజాలదు సూర్యచంద్ర పృథివ్యాదుల జ్ఞానము మనకు కల్లుననుట కఠినమేకాదు అసంభవము. సూర్యసిండుము భూ పిండముకంటె నెన్నోరెట్లు పెద్దదిగదా! అది యెన్నడైన ప్రత్యక్షముగ జూచెనా? అసంభవము. ఇక:- మనకగపడు నారేడంగుళముల వ్యాసముగల సూర్యబింబము మనజ్ఞానకల్పన యన వచ్చునుదా!

విశ్వమంతయు నీశ్వరనామక కల్పితతత్త్వముయొక్క శరీర మనునట్టి యాస్తికాలు మావాదమునే సమర్థించుచున్నారు. ఎట్లన:- సత్తాసిద్ధములగు సూర్యచంద్రాదులు, ఈశ్వరీయాంతర్జగత్తునకు జెరిగిన పదార్థములు. ఒకమనుజుని యంతర్జగత్పదార్థము లను భావములనే యెరుంగ నేరని మనము వానినెట్లెరుంగ గలము? కనుక మనకు నగపడు వినబడున వెల్ల మన జ్ఞాన విజృంభణ ఫలములే.

వస్తువు:- సత్తాసిద్ధ పదార్థ భావనయు నొకవిధముగ జ్ఞాన కల్పనయే. ఈశ్వరుడు, తదంతర్జగత్తుగూడ మనయాహ విషయములే యగునపు డవి జ్ఞానముకంటె వేరనుటెట్లు?

1 వృక్షము అంకురించెను, పుష్పించెను, ఫలించెను, ఎండి పోయెను, స్మృతిగర్భమున లీనమయ్యెను. (ii) అన్యవస్తువును స్పృశింతుము:- బరువు, తేలిక - పొడుగు, పొట్టి - పలుచన, దళసరి అందుము. (iii) నేడుంటిమి; రేపుండము, ప్రపంచమిట్లేసాగుచుండును. (iv) నలుపు - తెలుపు - పనుపు, తీపి - వులుపు, ఇత్యాది భేదప్రతీతులు. (v) ఆవరణమున కానలనున్న పదార్థము గోచరింపదని గోచరించును. (vi) మంచి, చెడ్డ, ధర్మాధర్మములు, ఆత్మ - పరమాత్మ, దిగ్దేశ కాలములు, గాల్యయకావసనార్థక్యములు, పశు పక్షి మనుష్య దేవతా గంధర్వాసుర పాషాణ వృక్ష సద సదీ సముద్రాదులు ఇవన్నియు, ప్రతీతివిశేషములు - మనజ్ఞానకల్పనలు.

ప్రతీతియేభాతి, భాతియేజ్ఞానము, జ్ఞానమే అనేకరూపములను ధరించి అనేకప్రతీతులను గల్గించుచున్నది. ఉదాహరణమునకు స్వప్నావస్థంజూడుడు. 'సతత్రథా' రథములేదు, గుఱ్ఱములులేవు, సారథిలేడు, మార్గములేదు, పయనములేదు - అయినను అంతయు నున్నట్లు జనుగునట్లు ప్రతీతి కలుగుచున్నది. 'జాగ్రదవస్థయందలి సంస్కారముల వలననే అట్లు కనబడు' సందురా? జాగ్రదవస్థయు బ్రతీతివిశేషమే యందుము. కాదన్నచో:- ఆసన శయన భోజన పాన సంచరణ హాసన రోదనాదు లున్నవి గదా, వానినుండి జ్ఞానమును వేరు సేయుచో నా వివిధభావముల ప్రతీతియెట్లు? ఇక:- తప్పనిసరిగా

జ్ఞానము లేనిచో నేమియులేదు. జ్ఞానమే అంతయు నన్నియు ననవలెను.

ఈజ్ఞానమెట్టిది? ఆస్తికకల్పిత నిత్యవిజ్ఞానమా? కాదు, తుణతుణము నవీనరూపధారణసేయు (బహురూప పరిణత) తుణఃజ్ఞానము. దీని కనంతధారలు. కనుక దీనిని జ్ఞానమనక 'విజ్ఞాన' మందుము. వివిధభావాక్రాంత విశ్వమూలము లేదా, ఇతివృత్త మేమి? యన్నచో విజ్ఞానమే యందుము. దానిదే యీవైవిధ్యము, వైచిత్ర్యము. విశ్వ ప్రభవ ప్రతిష్ఠాపరాయణ మదే. కనుక నిది విజ్ఞానేతివృత్తవాదము.

ఇట్లు కొందరు సాధ్యవిద్వాంసులు ప్రత్యయ (జ్ఞాన) భావమును ముఖ్యముగ నెంచి విజ్ఞానమునే సృష్టికిమూలముగను, తూలముగను అంగీకరింతురు. ఈ విజ్ఞానేతివృత్తవాద సమర్థకములు కొన్నివచనము లిట నుదహరింతుము. — ఈవచనము లాస్తికులకు నిత్యవిజ్ఞానపరకము లయ్యును, తర్కవాదసిద్ధ విచారణైలిదృష్టిం బట్టి వీనిని విజ్ఞానేతివృత్తవాద సమర్థకము లనియు ననవచ్చును. ఇంతకు నీవాదము సిద్ధాంతపక్షముకాదు. తర్కదార్థ్యము కొరకీ ప్రమాణోద్ధరణము. చివరకు ఈ యన్నిటికిని నిత్యవిజ్ఞాన సిద్ధాంతమునందే పర్యవసానము ముందు చూడ గలరు. విస్తరభయముచే వీని యర్థ వివరణము మానితిమి. పాఠకులు స్వయముగా నూహించుకొన గోరెదము.

1. విజ్ఞానాద్భేద భిన్యమాని భూతాని జాయంతే-విజ్ఞానేన జాతాని శబ్దాని- విజ్ఞానం ప్రయంత్యభిసంవిశంతి [తైత్తిరీ]

2. విజ్ఞానేనవా ఋగ్వేదం విజానాతియజుర్వేదం, సామవేద మాధర్వణంచతుర్థం. ఇతిహాసపురాణం పంచమంవేదానాంవేదం, షిత్త్ర్యం, రాశిం, దైవం, నిధిం, వాకోవాక్యం, ఏకాయనం దేవవిద్యాం, బ్రహ్మవిద్యాం, భూతవిద్యాం, క్షత్రవిద్యాం, సక్షత్రవిద్యాం, సూర్యదేవ యజనవిద్యాం, దివంచ పృథివీంచ వాయుం చాకాశంచ, అపశ్చ, తేజశ్చ, దేవాంశ్చ, మనుష్యంచ, పశూంశ్చ-వయాంసిచ, తృణ-ఫనస్పతీన్ - శ్వాపదాని అక్షీటపతంగ పిపిలికం ధర్మంచాధర్మంచ - సత్యంచాన్యతంచ- సాధు ఆసాధుచ హృదయజ్ఞం చా హృదయజ్ఞంచ అన్నంచరసంచ, ఇమంచలోకం - అమంచ విజ్ఞానే నైవవిజానాతి, విజ్ఞానముసాస్వ - ఇతి, స - యోవిజ్ఞానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే - విజ్ఞానవతోజై సలోకా జ్ఞానవతోభిసిద్ధ్యతి, యావద్విజ్ఞానస్యగతం, తత్రాస్యయాథాకామచారోభవతి (ఛాందో)

3. అహంతా విశ్వాచకరం న కిర్క్వాదైవ్యం సహోవరణేఆప్రతీతం
యన్మానోమాసో మమదన్యదుక్థో భేభయేతే రజసేఆపారే॥

4. అహందాం గృణతేహూర్వ్యం వస్వహం బ్రహ్మ కృణవం మహ్యం
వరసమ్ | అహంభవం యజమానస్యచోదితా యజ్వనః సాక్షి విశ్వస్మిన్
భరే॥

5. అహం సప్రసవతో ధారయం వృషాద్రవిత్ స్వః పృథివ్యాం నీరా
అధి | అహమర్ణాంసి వితిరామి సుక్రతు ర్యుధావిదం మనవే గాతు
మిష్టయే॥

6. అహమేతం గవ్యయమశ్వ్యం పశుం పురీషిణం సాయకే నాహిరణ్యయం
పురూసహస్రా నిశికామిదాశుషే యన్మానోమాస ఉక్తినో అమందిషుః॥

7. అహంకేతు రహంమూర్ధాహముగ్రా వివాచనీ
మమేదను క్రతుం పతిః సేహానా యా ఉపాచరేత్॥

8. అహంగర్భ మదధా మోషధీస్వహం విశ్వేషు భువనే స్వంతః
అహంప్రజాఅజనయం పృథివ్యామహం జనిభ్యో అపరీషుపుత్రాన్॥

9. అహం భువసునః పూర్వస్వతిరహం ధనాని సంజయామి కళ్యతః
మాం హవస్తేపితరం నజస్తవోఽహం దాశుషే విభజామి భోజనమ్॥
10. అహం మనురభవం నూర్యశ్చాహంకక్షీవాన్ ఋషిరస్మి విప్రః
అహం కుత్సమార్జునేయం నృప్యంజేఽహం కవి రుశనా పశ్యతామా॥
(ఋగ్వేదము)

2. స ద స ద్వా ద ము

కొందరు సాధ్యవిద్వాంసులు సృష్టిమూలముంగూర్చి యీ వాదమును లేవదీసిరి. పిదప దీనికి త్రిసత్యవాదము, ద్విసత్యవాదము, అసద్వాదము, సద్వాదము అను నాలుగవంతరరూపములు వెలసినవి. వానిని దరువాతి ప్రకరణములందు జూతము. ప్రకృతము సదసద్వాదము: కేవలము దీని నాధారముగా గొనియు, 'సద్వాదము, అసద్వాదము, సదసద్వాదము' అనుమాడు మతములు కల్పితము లయినవి. ఈమూటిని నప్రమాణముగ దెలుపుటయే ప్రకృత ప్రకరణార్థము. ఇందు:-

1. సద్వాదము:- విశ్వప్రతీతి కలుగుచున్నది. సత్తునకే ప్రతీతి. అసత్తునకు బ్రతీతి యుండదు. శశశృంగాదు లసత్తులు. అభావరూపములగుటచే వానికి బ్రతీతిలేదు. “నానతో విద్యతే భావో నాభావోవిద్యతేసతః” అన్న యాస్తికవచన మీ పక్షమునే సమర్థించును. ప్రతీతి (జ్ఞానము, ఉపలబ్ధి - ప్రాప్తి - భానము) అగువస్తువును సత్తు అందుము. 'కారణగుణాఃకార్యగుణా నారభంతే' అన్నట్లు (పాదాన) కారణగుణములు కార్యా

రంభక(స్వరూప సంపాదక) ము లగును. కారణము సత్తై సచో గార్యము సత్తైయగును. విశ్వమునత్తు కనుక తత్కారణమును సత్తైకావలయును. కారణ మసత్తుగుచో కార్యోత్పత్తియే ఘటిల్లదు.

ఈవిధముగ సృష్టిమూలముంగూర్చి సద్వాదము (సత్కారణతావాదము) సిద్ధమగుచున్నది. ఈవాదమే పిదప బ్రహ్మ (నిత్య) సత్తాత్మకమగు, బ్రాహ్మణవాదము లేక బ్రహ్మవాద రూపము నొందినది. ఈవిషయము ముందు దెలియగలదు. ఈ సద్వాదమును సమర్థించు నీవచనములను గమనింపుడు:—

1. యోనఃపితా జనితా యోవిధాతా, యో నః సతో అభ్యాసజ్జజాన
యో దేవానాం నామధా ఏకఏవం తంసంప్రశ్నం భువనాయంత్యన్యాయా
(తైత్తి)
2. నూచ పురాచ సదనరయీణాం జాతస్యచ జాయమానస్యచ త్నోం
సతశ్చ గోపాం భవతశ్చభూరేః దేవా అగ్నిం ధారయన్ ద్రవిణోదాం॥
(బుక్)
3. బ్రహ్మహోత్రానీమూర్య బలాదిత్య మహాన్ ఆసి
మహత్తే సతోమహిమా వనస్పతే ఽధా దేవ మహాన్ అసి॥
4. స్వాయుధస్యతే సతో భువనస్యపతేవయం ఇంద్రో సఖిత్వముశ్మసి
5. విశ్వాధామాని విశ్వచక్షుఃకుభ్యసః ప్రభోస్తేసతః పరియన్తి కేతవః
వ్యానశిఃపవతే సోమధర్మభిః పత్విశ్వస్య భువనస్య రాజసి॥
6. సతోనూనం కవయః సంశిత వాశీభిర్యాభి రమృతాయతక్షధ
విద్వాంసఃపదా గుహ్యని కర్తన యేనదేవాసో అమృతత్వ మానశుః
(బుక్)

7. అసన్నేవ సభవతి అసద్భూహీతి వేదచేత్

అస్తిబ్రహ్మేతిచేద్వేద సంతమేనం తతోవిదుః [తై]

8. తత్సదాసీత్ తత్సమభవత్ 'సదేవేదమగ్రాసీత్ కథం త్వసతః సజ్జా యేత' సతాసోమ్య! తదాసంపన్నోభవతి 'తతోజైసదజాయత' 'సన్మూలమన్విచ్ఛ' 'సత్త్వేవసోమ్యేదమగ్రాసీత్' 'సద్ధీదంసర్వం' (ఉపనిషత్)

అనద్వాదము:-

విశ్వమంతయు క్షణికక్రియామయము. కనుక నాస్తిసార మగుటచే ననస్తూ. ఏమన:- పదార్థములన్నియు క్షణిక పరివర్తనశీలములు - పరివర్తనమనగ్రియ, అదిక్షణికము. శూన్య లక్షణము, అభావాత్మకము. 'అహంజానామి' పశ్యామి త్యాదులందలి భావప్రతీతియు గ్రియావిశేషమే. ధారావాహిక సంతానమున గ్రియ సద్భావ భ్రాంతిం బుట్టించుచుండును. పరమార్థతః క్రియయు క్రియామయసంసారము, శశశృంగాదు లట్లు, అనస్తూలే. బలప్రధానములే. కార్యరూపములగు వీని మూలకారణముగూడ అనస్తేకావలయును.

సద్వాదము వలన బ్రహ్మణవాద మావిర్భవించి అస్తిక దర్శనషట్కమున కాధారమైనది. అట్లే యీ అనద్వాదము వలన శ్రమణకవాద మావిర్భవించి నాస్తికదర్శనషట్కమున కాధారమైనది. ఈవిషయము ముందు విశదమగును. ఈ యనద్వాద సమర్థకవచనము లివి:-

1. సంవోదయ చిత్రమర్వాగ్రాధ ఇంద్ర వరేణ్యమ్ అసద్ధితే విభుప్రభు.

2. విష్ణుభోగివో ధరుణః పృథివ్యా విశ్వాఉతపీతయో హస్తే అస్య
అసత్త ఉతోస్స గృణతేనియుత్వా నృభోవోఅశుః పవత ఇంద్రియాయ॥

3. దేవానాంయుగే ప్రథమే ౭ సతః సదజాయత

తదాకాఅన్వజాయన్త తదుత్తాన పదస్పరి

[పతిమసృజత.

4. అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్ 5. అసతో ౭ ధిమనోసృజ్యత మనఃప్రజా

6. అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్ -తతోవైసదజాయత

తదాత్మానం స్వయమకురుత-తస్మాత్సుకృతముచ్యతే॥

సదసద్వాదము:-

సృష్టియన సంసృష్టి భావమునకు జెందును. సంసృష్టియన రెండు విజాతీయతత్త్వముల మిధునభావము. కనుక సృష్టి ద్విమూలము గావలయును. ప్రతిపదార్థమునందును క్షణిక పరివర్తన శీలమగు నసత్తును, అపరివర్తనీయమగు సత్తును గనబడుచున్నవి; కనుక నే 'సవవాయమస్తి' యను వ్యవహారము ఘటిల్లుచున్నది; ఇందువలన:- విశ్వమూలము 'సదసత్తు' లనవలయును. కేవలము సత్తే యనుచో పరివర్తనమగపడ రాదు. అసత్తేయగుచో పై జెప్పిన ప్రత్యభిజ్ఞయే కలుగదు.

పిదప (దేవయుగమున) నీవాదమే సిద్ధాంతవాదముగ నయ్యెను. (ముందు తెలియగలదు) ఈమూడు వాదములందును. నిదే విలువగలది. ఇందువలన సదసత్తులను వేరుగ బ్రతిపాదించు రెండువిధముల వచనములును, రెంటింబ్రతిపాదించు

వచనములును, సార్థకములగును, ఈవాదము నీ క్రిందివచనములు సమర్థించును.

1. బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమంపురుస్తాత్ విసీమతః సురుచోవేనఅవః
సబుధ్న్య ఉపమా అస్యవిస్తాః సతశ్చయోని మసతశ్చవివః యజ్ఞస్సా
మాధర్మః
2. నైవవా ఇదమగ్రే సదాసీత్ - నైవసదాసీత్ అసీదివవా ఇదమగ్రే
నైవాసీత్ । తస్మాదేతద్దృషిణా భ్యనుక్తం- 'నాసదాసీ న్నోసదా
సీత్ తదాసీమ్' ఇతి: [శత]
3. అసదేవేదమగ్ర అసీత్ తత్సదాసీత్ తత్సమభవత్ తదాండం నిరవర్తత
[ఛాందో]

ఈ వాదమునకు సత్ - అసత్ - సదసత్ అను మూడవం తరభేదము లగును. మొత్తమీవాదము లనీశ్వర మూలకములని మొదటనే యంటిమిగదా! కనుక నిందు సత్తనగా భావవాచకమేగాని, నిత్యసత్తావాచకము కాదు. అందుచే మూడు వాదములను గ్రమముగ:- 'భావవాదము - అభావవాదము - భావాభావవాదము' లందుము. ఇందు, భావవాద - భావాభావవాదము లను నీరెంటియాధారమునను ఆస్తికుల బ్రాహ్మణ వాదము, సిద్ధాంతవాదమును వెలసినవి. వారిసత్తు, సత్తాలక్షణ బ్రహ్మ లేదా, ఈశ్వరపరకము. ఈ సద్భావమును లక్ష్యముగ గొని, త్రిసత్య- ద్విసత్య- సద్వాదములు ప్రవర్తిల్లినవి. (వానిని ముందు జూచెదము) మఱి ఇట నీ యప్రాసంగికచర్చ యేల యన:- ఇట నిపుడు సాధ్యులవిగా జెప్పబడిన సద-సత్ - సదస

ద్వాదముల స్వరూపమునకును, ముందు జెప్పబోవు త్రిసత్య -
ద్విసత్య - సద్వాదాదుల స్వరూపములకు భేద మున్నదనియు
నిరూపించుటకు అట సత్తునకును ఇటసత్తునకు పార్థక్య మీ పరి
లేఖవలన దెలియును.

[సాధ్యవాస్తికులు]

1. సద్వాదము - భావవాదము
2. ఆసద్వాదము - అభావవాదము
3. ఆసద్వాదము - భావాభావవాదము

... ..

సత్ - ధారావాహికబలమ్ - [భావః]

అసత్ - క్షణబలం - శూన్యరూపం [అభావః] విశుద్ధబలవాదః

[బ్రహ్మణాస్తికులు]

1. సద్వాదము - బ్రహ్మవాదము
2. త్రిసత్యవాదము - బ్రహ్మ - కర్మ - అభావ - వాదము
3. ద్విసత్యవాదము - బ్రహ్మకర్మవాదము
4. ఆసద్వాదము - కర్మవాదము

సత్ - సత్తాబ్రహ్మ

అసత్ - బలంబ్రహ్మ [రస - బలవాదః]

సాధ్యవిద్వాంసుల దార్శనికదృష్టికి జెందిన యా బలప్రధా
నములగు మూడు మతములును, పిదప బ్రాహ్మణవాద సంస్కర్త
ముచే సప్తసంస్థ లైనవి. అవి క్రమముగః- 1. ప్రత్యయవిమర్శ

2. ప్రకృతివిమర్శ 3. తాదాత్మ్యవిమర్శ 4. అభికార్యవిమర్శ
5. గుణవిమర్శ 6. సామంజస్యవిమర్శ 7. అక్షరవిమర్శ అను
పేరుల నొప్పును. వీనింబట్టి సదసద్వాదము సప్తప్రకారము
లగును. ఇట్లు స్వయముగ సదసద్వాదమునకు సత్ - అసత్ -
సదసత్ అను మూడు వాదవివర్తములున్నపుడు ఈ సప్తసంస్థ
లకు నొక్కొక్కదానికి నిట్లే మూడుమూడు అవాంతరభేదముల
చొప్పున మొత్తము 21 భేదము లగును. వీని వివరణము
లన్నియు నిట ప్రస్తుతములు కావు. కనుక కేవలము దార్శనిక
పాఠక రంజనార్థము వాని నామపరిలేఖన మొనరించెదము.

1. ప్రత్యయ విమర్శత్రయి:- ఇందు 1. సద్వాదము,
2. అసద్వాదము, 3. సదసద్వాదము అని క్రమము. ఇందు
మొదటిది:- బ్రాహ్మణమతమునకు జెందిన 'నిత్యవిజ్ఞానాద్వైత'
సిద్ధాంతము. రెండవది:- శ్రమణక మతమునకు జెందిన 'క్షణిక
విజ్ఞానాద్వైత' సిద్ధాంతము. మూడవది:- వైజ్ఞానిక మతము
నకు జెందిన 'ఆనందవిజ్ఞానాద్వైత' సిద్ధాంతము. జ్ఞానమునే
ప్రత్యయ మందురు. 'విశ్వమంతయు జ్ఞానవివర్తము' అను నది
యాధారముగ నీ మూడువాదములు వెలసినవి.

2. ప్రకృతి విమర్శత్రయి:- ఇందు 1. అసద్వాదము
2. సద్వాదము 3. సదసద్వాదము అని క్రమము. ఇందు
మొదటిది:- వైవాచికమత సంబంధముగల కర్మాద్వైతసిద్ధాం
తము. రెండవది:- అవినాశీ మతమునకు జెందిన బ్రహ్మాద్వైత
సిద్ధాంతము. మూడవది:- వైవాచికవ దవినాశీ మత సంబం

ధముగల ద్వైతాద్వైత సిద్ధాంతము. 'విశ్వము ప్రకృతియొక్క విజృంభణము' అనునది యాధారముగా నీ మూడు మతవాదములు వెలసినవి.

3. తాదాత్మ్యవిమర్శత్రయి:— ఇందు:— 1. సదసద్వాదము 2. అసద్వాదము 3. సద్వాదము ఇది క్రమము: ఇందు మొదటిది:— భిన్నాభిన్నత్వ సిద్ధాంతము, ఇది బలరసాభేద (ధర్మ ధర్మి అభేదము) వాదమునకు జెందినది. రెండవది:— బల సారత్వ సిద్ధాంతము; ఇది బలప్రాధాన్య వాదమునకు జెందినది. మూడవది:— రససారత్వ సిద్ధాంతము. ఇది రసప్రాధాన్యవాదమునకు జెందినది.

4. అభికార్య విమర్శత్రయి:— ఇందు:— 1. అసద్వాదము 2. సద్వాదము 3. సదసద్వాదము అన్ని క్రమము. ఇందు మొదటిది:— అసత్కార్య వాదసిద్ధాంతము. ఇది వై శేషికమతమునకు జెందినది. రెండవది:— సత్కార్యవాద సిద్ధాంతము. ఇది ప్రాధానికతంత్రమునకు జెందినది. మూడవది:— మిథ్యాకార్యవాదము. దీనికి శారీరకతంత్రముతో వ్యాఖ్యాతలు సంబంధము గలిపియున్నారు.

5. గుణవిమర్శత్రయి:— క్రమము ఇందును పై దానియందు వలెనే. మొదటిది అసన్మూల సృష్టిసిద్ధాంతము. ఇది ప్రాణాత్మక సృష్టి వాదమునకు జెందినది. రెండవది సన్మూలసృష్టి సిద్ధాంతము. ఇది వాఙ్మయ సృష్టివాదమునకు జెందినది.

మూడవది సదసదై కాత్యమూల సృష్టివాదము. ఇది మనోమయ సృష్టివాదమునకు జెందినది.

6. సామంజస్య విమర్శత్రయి:— ఇందును నిదేక్షమము.

1. ప్రాగభావసముచ్చితకారణతా సిద్ధాంతము. ఇది అభావపూర్వక భావోత్పత్తివాదమునకు జెందినది. 2. సంభూతివినాశకారణతా వాదసిద్ధాంతము. దీని కుత్పత్తివినాశ ప్రవాహవాదముతో సంబంధము. 3. విద్యావిద్యాకారణతావాదము. దీనికి సర్వజగదభావాత్మక భావమూలక సృష్టివాదముతో సంబంధము.

7. అక్షరవిమర్శత్రయి:— క్రమ మిందును సైవిధముననే.

1. సాగతసిద్ధాంతము. దీనికి సృష్టిబీజనూపాక్షరా న్యక్తాత్మక బలమయభావముతో సంబంధము. 2. కాపిసిద్ధాంతము. ఇది సృష్టిబీజనూపాక్షరాత్మక జడభావమునకు చెందినది. 3. బాదరాయణ సిద్ధాంతము: ఇది సృష్టిబీజనూపాక్షరాత్మక చేతనభావమునకు జెందినది.

3. ర జో వా ద ము

కొందరు సాధ్యవిద్వాంసులు సృష్టిమూలము రజస్సందురు. విశ్వసృష్టి యొకవ్యాపారము. అది క్రియ - తన్మూలప్రకృతికి నదే గుణముండగలదు. - సత్వమున్నను, జ్ఞానమయ మగుటచే క్రియాసాపేక్ష సృష్టిమర్యాదకు వెలియైనది. తమస్సన్ననో అర్థప్రధానము. జడభావము గలది యగుటచే సృష్టియం

దసమర్థము. సృష్టియన సంసృష్టి - అనేక తత్త్వముల రాసా
యనిక సమ్మిశ్రణము. మిశ్రణమన్నదియు గ్రియయే. ఇక
శ్రీగుణప్రకృతి యందలి రజస్సాకతే క్రియామయము; కనుక
దానిని సృష్టిమూల మందుము.

ఇందు ప్రకృతియొక్క రజోభావము ప్రధానలక్ష్యము.
అందువలననే లోకములకు రజః - రజాంసి - యను పేరువచ్చెను.
ఈమూలకాణన వలననే గాంపత్య బీజమును రజ స్సనిరి.
ఆస్తిక (గీత) సిద్ధాంతము గూడ పరంపరగ సృష్టిమూలము
రజ స్సనియే. ఎట్లనః- ఏసృష్టికైనను మూలోత్థానము
కామము (సచ్చ - కామసిగదా!) శ్రుతియు “కామస్తదగ్రే
సమనర్తతాథ మసిహాశేషః సదమం యదాసీత్” అన్నది.
గీతయో “కామఎషక్రోధపష రజోగుణసముచ్ఛయః” అనుచు
సృష్టిమూలక కామము రజోగుణసంభూత మనుచున్నది గదా!
ఈరజోవాదమున కీ వచనములు ప్రమాణములు.

1. యస్యప్రయాణ మన్యస్య ఇద్యయు ద్వేవాదేవస్య మహిమానమోజసా
యఃపార్థివాని విమమే సవీతతో రజాంసి దేవః సవితా మహిత్యనా||
2. అచికిత్వాన్ చికితుష శ్చిద్రత కవీన్ పృచ్ఛామి విద్యనే నవిద్వాన్
వియస్తస్తంభ పడిమారజాంసి అజస్యరూపే కిమపిన్విదేకమ్||
3. ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ
హిరణ్యయేన సవితారధేన దేవోయాతి భువనానిపశ్యన్||
4. హిరణ్యపాణిః సవితావిచర్షణి రుభేద్యావాప్యథివీ అంతరీయతే
అపామివాం బాధతేవేతి మూర్య మభిక్యష్టేన రజసా ద్యామృణోతి||

5. సనేమిచంద్రమజరవం వివాపుతఉత్తాయానాం దశయుక్తావహంతి
సూర్యచక్షూరజసా ఏత్యాపుతం తస్మిన్నర్పితా భవనానివిశ్వా||
6. పీండ్రయాసి దివ్యానిరోచనా విపార్థివాని రజసా పురుషుత
యేత్వావహంతి ముహురధ్వరాం ఉపతే సువన్వస్తువగ్వనాం అరాధసః||
7. ఇమేజైలోకారజాంసి, 8. ద్యౌరైత్యతీయంరజః 9. ఏషరజః ఉప
ర్యుపరితపతి 10. మధుమత్సార్థివంరజః 11. రజోభూమిస్త్య మాంరోద
యస్య 12. ప్రథమా రేఖారజః||

4. ప్యో మ వా ద ము

సాధ్యులందు గొందరు వాఙ్మయరహస్యవేత్తలు “దృశ్య
మానమగు నీ భూతభౌతికప్రపంచ మాకాశగుణక శబ్దతన్మాత్ర
యొక్క రాశియే” యందుగు. స్థూల - సూక్ష్మములు, నామ
రూపకర్మాత్మకములు నగు పదార్థములన్నిటికి మూలోపాదా
నము ఆకాశాత్మక శబ్దతన్మాత్రయే. నియతకాలమున, నియత
కాలమువరకు, చిరకాలసర్వతము మన మొక శబ్దమును భావనా
మయముగ నుచ్చరించుచో కాలాంతరమున నాశబ్దధారా
సంపుటమునుండి యాశబ్దధారాపరంపరయే యొకచో రాశీ
భూతమై భూతపిండరూపమున బరిణమిల్లును. కనుక నే అన్ని భూత
ములయందును శబ్దోపలబ్ధి కలుచున్నది. ప్రకృతినాదము లేని
చోటులేదు. కనుక నే “సవ్యాశబ్దమివాస్తి, ‘సర్వంశ బ్దేనభానతే’
వేదశబ్దేభ్యవవాదా పృథక్సంస్థాశ్చసర్వమే” ఇత్యాద్యాస్తిక
పదాంతములును వెలసినవి.

నామరూపములే భౌతికవదార్థముల ముఖ్యరూపములు. ఈ రెండును ఆకాశాత్మకములు. సర్వభూతావపన మాకాశమే. ఆకాశమే మొదట తన శబ్దశక్తివల్ల ద్వారా, వాయురూపమునను, వాయునన్నిరూపమునను, అన్నిజలరూపమునను, జలము పృథివిగను, పృథివీన్ముద్భాగము ఓషధి (అన్నము) వనస్పతి (ఫలము) గూఢముగను, అనిశుక్రముగను కాగా, శుక్రావృతి బ్రజాసృష్టి సాధన మగుచున్నది. ఇట్లు పరంపరగ మూల మాకాశమగుచున్నది ఇదే వ్యోమవాదము.

1. ద్వితావివ్రవే సనజాసనీశే అయాస్యః స్తవమానేరిరర్చక్ః
భగోనమేనే 'పరమేవ్యోమన్' అధారయ ద్రోదసీసుదంసాః॥
2. సజాయమానః 'పరమేవ్యోమని' అవిరగ్నిరభవత్ మాతరిశ్వనే
అస్యక్రత్వాసమిధానస్యమజ్మనా, ప్రద్యావాశోచిః పృథివీతరోచయత్॥
3. ఋతోఅక్షరే 'పరమేవ్యోమన్' యస్మిన్ దేవా అధివిశ్వేనిషేదుః
యస్తన్నవేద కిమృచాకరిష్యతి యఇత్తద్విదు స్తఇమే సమాసతే॥
4. గౌరీర్నిమాయ సలిలాని తక్ష త్యేకపదీ ద్విపదీ సాచతుష్పదీ,
అష్టాపదీ నవపదీ బధూవుషీ సహస్రాక్షరా 'పరమేవ్యోమన్'॥
5. సజాయమానః 'పరమేవ్యోమని' వ్రతాన్యగ్ని ర్వ్రతపాఅరక్షత,
వ్యస్తరిక్ష మమిత సుక్రతు ర్వైశ్వానరో మహీనా నాకమస్పృశత్॥
6. ఇయంవిస్మష్టి ర్వ్రతఅబధూవ యదివాదధే యదివాన
యోఽస్యాధ్యక్షః 'పరమేవ్యోమన్' సో అంగ వేద యదివానవేద॥
7. ఆకాశాదేవజాయంతే ఆకాశాదేవజాలానిజీవంతి, ఆకాశంప్రయన్త్యభిసం
విశంతి, 8. ఆకాశోఽస్త నామరూపయో ర్నిర్వహితా 9. ఆకాశాద్యోనేః

- సంభూతః, 10. ఇమానిభూతాని ఆకాశాదేవసముత్పద్వస్తే ఆకాశం ప్రత్యస్తంయంతి 11. ఆకాశః పరాయణం, 12. సర్వమిత్యాకాశే, 13. ఆకాశాద్వాయుః, వాయోరగ్నిః, అగ్నేరాపః, అదభ్యుఃపృథివీ, 14. మనోమయోఽయంపురుషః భాః సత్యమాకాశాత్మా.

5. అ ప ర వా ద ము

ఈవాద మాస్తికుల పర (అవ్యయ - పురుష - ఆత్మ) వాదమునకు వ్యతిరేకమగు, అపర (క్షర - ప్రకృతి - అనాత్మ) వాదమును సమర్థించును. ఎట్లన:- పర - అపరశబ్దములు అది - ఇది యనుటను దెలుపును. విశ్వమందు ఇది యనదగి నదేకాని అది యనదగిన పరోక్షమగున దేమియులేదు. కనుక అపరమందే అంతయు నిమిడియున్నది. పురోఽవస్థిత భూత ప్రపంచమే తత్త్వవాదమునకు విశ్రామభూమి. దీనికి మూల మిదే. దీనికి బై నేదో యున్నదనుకొనుట వ్యర్థము. సృష్టికి సృష్టియే మూలము.

విభిన్నగుణకర్మాత్మక పదార్థ పారస్పరిక సంయోగ విశేషమే సృష్టికి కారణము. పంచభూతములును తమవిభిన్న సంయోగములచే తమతమ స్వరూపసత్తం బ్రతిష్ఠించుకొన జాలి యున్నవి. ఒకప్పుడు జలసంయోగములచే మట్టి యోషధిగనై అదే కాలాంతరమున శుష్కము - నీరసము నగు వాయు సంయోగముచే మరల మట్టి యగుచున్నది. ఇట్లు అన్నిటను పారస్పరిక సంయోగ వియోగమూలక కార్యకారణభావముల

నూహింపవలెను. ఇట్టి ప్రత్యక్షకారణ వాదముండగ, నేదో పరకారణకల్పన గావించుకొని తద్రక్షణ కేవలసిద్ధాంతములను కల్పించుట యాస్తికవర్గముయొక్క దంభలీలామాత్రము.

పరమన్నదిలేదు. అంతయునపరమే, అదేకార్యము, కారణమును. తండ్రిపుత్రునకు గారణమగుచో నాతండ్రితండ్రి కీతండ్రి కార్యమునగునుగాదా! “ఉభయంహైతద్భవతి పితాచపుత్రశ్చ ప్రజాపతిశ్చాగ్నిశ్చ, అగ్నిశ్చప్రజాపతిశ్చ, ప్రజాపతిశ్చ దేవాశ్చ దేవాశ్చప్రజాపతిశ్చ” అనుచు శ్రుతియు నీకార్యకారణ వివర్య యాత్మకాపరవాదమునే సమర్థించుచున్నది.

సాధ్యులదగు నీ మతమును క్షరదృష్టితో గూడనమర్థింప వచ్చును. ‘క్షరఃసర్వాణిభూతాని’ అన్నట్లు క్షరమన్నను భూతమన్న నొకటే. అవ్యయాత్మ పరశబ్దవాచ్యము, క్షర మపరమనబడును. కనుకనే ‘భూమిరాపోనలో... “అపరేయం” అనిచెప్పబడినది. ఇదే విశ్వమూలము, పరతత్త్వమగు నవ్య యుడు సృష్టికారణతా సంబంధబాహ్యుడే ‘నకరోతినలివ్యతే’ అనిచెప్పబడినదిగదా! కనుక సృష్టికారణతంగూర్చి యతనినన్నే పింపనేల? ఈవిధముగ గీతయు నీవాదమును సమర్థించుచున్నది.

పరభావముం దేనినేని యపేక్షింపని విశ్వమే అపరము. దీనికి మూల మిదే. మరొకమూలముతో బనిలేదు. లేదా, కార్యవిశ్వము, కారణరూపాపరభావమునకు రెండవ రూప మనుడు. అది మొదటిరూపము; ఏమన్నను తాత్పర్య మొకటే. ‘తస సజాతీయ తత్త్వములనే గాని యన్యమగు

నేవిజాతీయకారణము నవేక్షింపని మర్త్యక్షరప్రధాన కారణ వాదమే 'అవరవాదము' అని నిష్కర్ష. దీనిని సమర్థించు వచనము లివి.

1. కక్షంస్తవత్ కః పృణాత్ కోయజాతే యదుద్రమి నృఘవావిశ్వహవేత్ పాదావిశ ప్రహరన్నన్య మన్యంకృణోతి పూర్వ 'మపరం' శచీభిః॥
2. యథాహన్యసుపూర్వంభవంతి యథాఋతవ ఋతుభి ర్యన్తి సాధు యథానపూర్వ 'మపరో' జహత్యేవా ధాతురాయూంషి కల్పయైషాం॥
3. దేవాసోహిష్మామనవే సమన్యవో విశ్వేసాకం సరాతయః తేనోఆద్యతే 'అపరం' తు చేతునో భవన్తు పరివోవిదః॥
4. మూలాని నూత్నాని బహూనిచైవ రూపాణి దేహీ స్వగుణైర్వృణోతి త్రియాగుణై రాత్మగుణై శ్చ తేషాం సంయోగ హేతు రపరోఽపిదృష్టః॥

6. ఆవరణవాదః

అర్థదృష్టిం ప్రధానముగనెంచు సాధులు ఆవరణమునే నృష్టికి మూలముగ నెంచిరి. కార్యముయొక్క బాహ్యరూపమే తదీయకారణ పరిచాయకమగును. “వాతోదేవేభ్య ఆచప్తే యథాపురుషతేమసః” అన్నట్లు బాహ్యవాతావరణ మంత ర్భావ పరిచాయక మగు నని శ్రుతియు జెప్పెను. కనుక నాంతరమునకు బోవనవసరము లేకుండ బాహ్యదృష్టివలననే కారణాన్వేషణ చేయవలయును. వస్తువుబాహ్యరూపమే తదీయ మూలకారణము డెలుపును. విశ్వమందలి ప్రతిపదార్థము

యొక్క బాహ్యరూపమును, తమోగుణ ప్రధానము కనుకనే యదిపదార్థము నాబడును. పద=వస్తునామము, అర్థము=వస్తువు. వస్తుబాహ్యరూప మర్థము. ఇది ఒకవిధమగు నావరణము. మహామహిమ యాకాశ మొక యావరణము - ఏతదాయతన ప్రతిష్ఠిత పదార్థములెల్లను జిన్నజిన్నయావరణములు. ఏని సమష్టియే విశ్వరూపము.

ఈయావరణమునే యాస్తికులు తమోగుణమనిరి. ఇది భౌతికసృష్టిమూలము. అర్థమావరణము గనుక సజాతీయ సంబంధ సిద్ధాంతానుసారము దీనికి మూలకారణమును ఆవరణమే కావలయును. వైదికులు దీనిని వయస్వమందురు. వ్యాఖ్యాతలు వయస్ శబ్దము గర్భవాచకమన్నను, కర్మమయము కర్మాధార మర్థమే కనుక నీశబ్దము తద్వాచకమే. మన ప్రజ్ఞానమునకు విషయములగు ప్రజ్ఞాతభావముల పేరే వయస్వము. కనుకనే 'యుంజ తేమన ఉతయుంజ తేధియః' అనుమంత్రమండలి 'వయునా విత్' శబ్దవ్యాఖ్యానమం దువ్వుటలు 'వయునాని=ప్రజ్ఞానాని, వేత్తీతి వయునావిత్' అనిరి.

సవిత్ప్రజాపతి సర్వవయస్వవేత్త. అగ్నియు వయస్వవేత్త యని 'వయునానివిద్వన్' అనియొకచో నున్నది. అర్థప్రధానములగు నెల్లపదార్థములును వయస్వములు. తన్నిష్పత్తియగ్ని వలన. కనుక నతనిని వయస్వపరిజ్ఞాత యనిచెప్పిరి. సవిషయిక జ్ఞానమే వయస్వము. పదార్థము వయస్వమయినను, అది జ్ఞానమండల ప్రవిష్టమయినపుడే 'అయంపదార్థః' అనుప్రతీతి కల్గును.

కనుక, ప్రజ్ఞానమును, జ్ఞానాశ్రితపదార్థమును, లేదా జ్ఞానాభి
నీయమాన పదార్థమును వయునమందురు. వీయతే గమ్యతే
ప్రాప్యతే విషయా అనేన - తద్ - వయునమ్ - అజగతే, 'అజ
యమిశీజ్ భ్యశ్చ' (ఉణాది 3-61) ఇతిఉనణ్ నచకిత్, అజేర్వి
భావః.

'సర్వమిదంవయునమ్' అన్నట్లు విశ్వమంతయు నొక మహా
వయునము; ఇందు జిన్నపెద్దలెన్నో వయునము లున్నవి.
ప్రతియొక వయునమందు తత్ స్వరూపరక్షకములు వయ -
వయోనాధములు సమన్వితములై యున్నవి. వస్తువునాకార
మును, దానిచే నాకారితమగు వస్తువును గ్రమముగ వయో
నాధ, వయస్సులు. వస్తుతత్త్వమును సురక్షితము గావించునది
'బౌహ్యకారమే' (నీమ - ఆయతనము). అందు గర్భితముగ
నున్నంతవరకు నేవస్తువునకును అనిష్టముండదు; బౌహ్యక్రమణ
మున నగు నాఘాతము, మొదట నాకారమునకే దగులును.
దానితో నదిచెడును.

ఆయువును వయస్సనుట కలదుగదా! సమానాయువుగల
వారు సమానవయస్కులు. ఇందును వయశ్యబ్దమునకు దాత్పర్య
మదే. ప్రాణయుక్తమగు సర్థము పేరే వయస్సు. అర్థము
(శరీరము) సందు ప్రాణమున్నంతవరకునే దాని సత్త. కనుకనే
శ్రుతియు 'ప్రాణోవై వయః' అన్నది. ప్రాణము క్రియాశక్తి
ప్రధానము. గతిశీలము. కనుకనే గత్యర్థకములగు 'వయ -
వీ - అజ' ధాతుత్రయముచే వయశ్యబ్ద మేర్పడును. ఈ గతి

భావముంబట్టియే పక్షిని 'వయస్' అందుము. వయశ్శబ్దము నకు వ్యాఖ్యాతలు అన్నమని యర్థముచెప్పిరి. ఈ యర్థముగ గూడ గొన్ని విధములచే సమన్వయింపవచ్చును.

1. గతిశీలమగు ప్రాణము వయస్సుగదా! తదీయగతిభావ మన్నాహుతిపై నాధారపడి యున్నది.

“అన్నం బ్రహ్మే త్యేకాహుః, తన్నతథా పూయతివా అన్న మృతే ప్రాణాత్ ప్రాణోబ్రహ్మే త్యేకాహుః, తన్నతథా శుష్యతివైప్రాణః ఋతేఽన్నాత్ ఏతేహ త్వేవదేవతే ఏకథా భూయంభూత్వా పరమ తాంగచ్ఛతః”

తాత్పర్యము:- ప్రాణాగ్నిబల ముండుసంతవరకు నిందు హుతమగు నన్నము రసాదిరూప పరిణతి నందుచుండును. అటు గానిచో నది నీరసమై దోషయుక్తమగును. ఇట్లు అన్నాహుతి యుండుసంతవరకు ప్రాణాగ్ని ప్రబలముగ నుండును. లేనిచో నది మూర్ఛితమగును. కనుక నిట్టిచో నీ రెంటికి నన్యోఽన్య శ్రయ సంబంధ మున్నదనవలయును. రెండు నేకమై స్వరూప రక్ష గావించుకొనును. కనుక ప్రాణవిశిష్టార్థము (అన్నము) నే వయస్సందుము. ఇక:- అన్నముద్వారా ప్రాణరక్షయగుం గావున వ్యాఖ్యాతలు వయశ్శబ్దమునకు అన్నమని యర్థము చేసిరి.

2. మరియు:- ఉదరభుక్తములగు భోజ్యపదార్థముల నన్న మనునట్లే, వస్తుతత్త్వము స్వకీయమగు వయోనాధరూప

సీమాభావముయొక్క యుదరమందు భుక్తముగ నుండు నను దృష్టితో (భుక్తిభావదృష్టితోగూడ) వయస్సు నన్న మన దగును.

3. ఇంకను:- 'అహమన్నమన్నమదంశమద్ధి' 'అన్నా దశ్చివా ఇదం సర్వమన్నంచ' ఇత్యాదులుంటి విశ్వపదార్థము లెల్ల పరస్పరము అన్నము, అన్నాదము నగును. పారస్పరికా దాన విసర్గములవలననే యన్నిటి పాలన వోషణములు నగు చున్నవి. ఆదానదశయం దన్నియు నన్నాదములే (భోక్తలే) విసర్గదశయం దన్నియు నన్నము (భోగ్యము) లే. ఈదృష్టితో గూడ వయోరూప వస్తుతత్త్వము నన్నమనవచ్చును.

వస్తువు బాహ్యకారము (సీమాభావము) వయోనాథ మను కొంటిమిగదా! అది వయస్సును నలుగడలను బంధించి యుంచును. కనుక దానిని వయోనాథమనుట శగును. అదే ఛందస్సనబడియెను. ప్రతివస్తువును ఛందోఛంతము. కనుక ఛందస్సును వయోనాథ మనవచ్చును.

సరే:- ఛందోఛందిత వస్తుతత్త్వము ప్రాణయుక్తమగు నర్థముగదా! ఇక నీ ఛందోరూప సీమాభావ స్వరూపమేమి? అన్నచో సమాధానమును ప్రాణతత్త్వమే. ప్రాణతత్త్వ మసంఖ్యము. వేర్వేరు ప్రాణములవలన వేర్వేరు కార్యముల సంచాలనము జరుగుచున్నది. ఏ ప్రాణవిశేష మంతర్యామ సంబంధముచే వస్తుతత్త్వమునకు బ్రతిష్ఠ యగుచున్నదో అది ఛందస్సనబడును. ఈ ప్రాణభేదమును లక్ష్యముగా గొనియే

శ్రుతి ప్రాణమును వయస్సనియు, వయోనాథమనియు గూడ జెప్పెను. కాని, యర్థముజేసికొనునప్పుడు వయఃప్రాణమాభ్యంతర మనియు, వయోనాథప్రాణము బౌహ్యప్రాణ మనియు జ్ఞప్తి యుంచుకోవలయును. లేనిచో నామసామ్యముచే నర్థమనర్థమగుచుండును. ఇంతకు బౌహ్యప్రాణరూపచందస్సుపేరే వయోనాథము. కనుకనే శ్రుతి యిట్లు చెప్పెను.

1. ప్రాణానాథవయోనాథాః ప్రాణైర్హీదంసర్వం వయునం బద్ధమ్
2. అథఘండాంసిజైవేవా వయోనాథాః ఘంబోభి ర్హీదం సర్వం వయునం
నద్ధమ్ [శత]

ఇందువలన బ్రతిపదార్థమును వయునము. ఇందు వయ, వయోనాథము లను రెండు పర్వము లున్నవనియు, దీనికి మూలము అర్థప్రధాన తమోగుణ మనియు, అదే సృష్టి మూలము ననియు, అది యొకవిధముగ నావరణము గనుక తమోవాదము లేదా వయునవాదము అగు నిది సాధ్యుల ఆవరణవాద మనియు దెల్లమగును. ఈ వచనములం గమనింపుడు:—

1. తమతీ త్తమసాగూఢ మగ్రే ప్రకతం సలిలం సర్వమాదృశం
తుచ్ఛే నాభ్యవిహితం యదానీ త్తప స్తస్మహినా జాయతైకమ్||
2. మవిన్నో అగ్నిరుచతస్య పీఠసద్వసుష్కవిత్ వసుభిః కామమావరత్
చోదఃకువిత్తు తుజ్యాత్ సాతయేధియః శుచిప్రతీకం తమయాధియాగృణే||
3. అప్రక్షీతం వసుభిర్ని హస్తయోరపాశహం సహస్తన్విశ్రతోదధే
అవృతాసోఽవతాసో నకర్తృభిస్తనూషుతే క్రతవః ఇంద్రధూరయః||

4. సహిస్వసృత్ పృషదశ్వియువా గణో యా ఈశాన స్తరిషీభిరావృతః
అసిసత్యఋణయావాఽనేద్యో అస్యాధియః ప్రావితాథా వృషాగణః॥
5. దివోయః స్కంభోధరుణః స్వాతత అపూర్ణో అంశుః పర్యేతివిశ్వతః
సమేమహీరోదనీ యక్షదావృతా, సమీచీనే తాథార సమిషః కవి॥
[బుక్]
6. ఆనీదిదంతమౌధూత మప్రజ్ఞాతిమలక్షణం
అప్రతర్క్యమనిర్దేశ్యం, ప్రసుప్తమివసర్వతః॥

7. అంభో వాచ ము

సృష్టిం గూర్చి విచారించినచో దాని మూలకారణమును ఎఱుకబడును. ఇందు లోకము - లోకి - యని రెండుపర్వములు, లోక మాయతనము, అందలి వస్తుతత్త్వములోకి. ప్రతి దానియందు నీరెండు నుండును. లోకము లోకి కాయతనము, ప్రతిష్ఠ. అయినను అది తన ప్రతిష్ఠకై లోకినత్త నపేక్షించును. ఇది యాశ్చర్యము! ఉదాహరణము:- మానవుడొక చేతన సృష్టి. ఇందు పాంచభౌతిక శరీరము, శుక్రశోణిత సంపన్న భూతాత్మ యను రెండుపర్వము లున్నవి. శరీరములోకము, భూతాత్మలోకి. దీనికది ఆయతనమయ్యు దీనినత్త యున్నంత వరకే దాని స్వరూపసత్తయు నుండును. అటుగానిచో లోకము శిథిలమై పోవును గదా! కనుకనే లోకి, తనకు బ్రతిష్ఠయగు లోకమునకు గూడ బ్రతిష్ఠయని తాత్త్వికులందురు:- ఇట్లే ఒక పాపాణముం గొనుడు. దాని పిండమే లోకము. అందలి పాపాణ

పరమాణవులను ఒకసూత్రమున బంధించి నిబిడావయవముం గావించి తత్స్వరూపమును నిలుపు విధర్తాప్రాణములోకి. అదిలేనిచో పాపాణ మిసుకగ నైపోవును.

ఈలోక - లోకి సమన్వితావస్థ పేరే సృష్టి - ఇట్లు కార్య స్వరూపము దెలియగ నిక కారణాన్వేషణకై మొదట లోక ముం జూతము. దీనికి సృష్ట్యపాదానము జలము. దీని రూపాంతరము పృథివి. జలమే వాయుప్రవేశముచే గ్రమముగ ఘనీభూతమై కాలాంతరమున బృథివిగ నగును. అంతరిక్షమందును బ్రాణాత్మక జలసామ్రాజ్యమున్నది. చంద్రుడును జలము యొక్క విశేషావస్థారూప (విరాళావస్థారూప) సోమరూపాంతరము జలపిండము. సక్షత్రలోక (పిండ) ము లన్నియు జలపిండములే (ఉడు). సూర్యలోకమును, తేజోమయ మరీచ్యుదక సంఘాతమే. పరమేష్టియొక్క యబ్రూపత జెప్పబనియే లేదు. ప్రాణమయ స్వయంభువుకూడ ఋతమును మూలముగా గొనుటచే నాపఃకారణతకు నెలియైనవా డనజాలము.

ఈ ప్రాకృతిక మహాలోకములే గాక వీని యుదరములందుండు చిన్న పెద్దలోకము లెన్నియో! అన్నియు అమ్మాలములే- ఓషధివనస్పతులు జలసేచనము వలననే స్వరూపధారణ సేయును. మనశరీర మాపోమయము. శుక్రశోణితములను రెండుధాతువులు సప్రప్రధానములు గదా! - ఇంతకు లోకము లన్నిటికి మూలోపాదాన మప్తత్త్వమని తేలుచున్నది. ఇది: అంభః - మరీచిః - మరః - ఆపః - శ్రద్ధా - మొదలుగ ననేక

భేదములు గలది. ఈ యజ్ఞాతిభేదమే లోకస్వరూప భేదకారణము. ఇక:-

లోకింజాతము. భూతాత్మ చేతనాపురుషుడు. 'ఖాదయశ్చేతనా వస్తా ధాతవఃపురుషఃస్మృతః' (చరక) అన్నట్లు చేతనాలక్షణ భూతాత్మయు ధాతువని చెప్పబడినది. ఈ ధాతుపురుష మూలోపాదాసము ఆవస్తత్త్వమని పంచాగ్నివిద్య చెప్పును. "ఇతితు పంచమ్యాచూహుతా వాపః పురుషవచసో భవన్తి" (ఛాందో) భూతాత్మ అన్నరసమయము. "అన్నాత్పురుషః సవాపషచుగుషోఽన్నరసమయః" (తైత్తి) 'యశోఽభిహితం పంచమహాభూత శరీరిసమవాయ పురుషఇతి, సవచకర్మపురుషః చికిత్సాస్మృతః" (నుశ్రుత) "షడ్ధాతవః సముచితాః పురుష ఇతి శ్లోకస్తే" (చరక) అన్నముజలరూపాంతరము. ఇట్లు పరింశయ జేతనాసృష్టిప్రతిష్ఠా మూలకారణమగు లోకియు (భూతాత్మయు) నాపకారణముతో సంబంధముగలదే యగుచున్నది. ఇట్లే జడసృష్టిప్రతిష్ఠామూలకారణమగు లోకియు, (ప్రాణమును) 'ఆపోమయః ప్రాణః' అన్నట్లు ఆపోమయమే. ఈ ధమగ్న సృష్టియనబడు లోక - లోకీసమష్టియందలి రెంటికిని మూలకారణ ముత్పత్తిమే యగుచో సృష్టికారణ సచారణయం దంభోవాదమునే యెగుట సుంతుకోపలయును. ఈవచనములను గమనింపుడు:-

1. ఓహనమాపో మానషీరమృక్తం ధాతతోకాయ తనయాయ శంయోః
యూయంహిష్ఠా భిషజో మాతృతమా విశ్వస్య స్థాతుః జగతోజనిత్రీ||

2. ప్రసువ ఆపో మహిమానముత్తమం, కారుర్వో చాతి సదనే వివస్వతః
ప్రసప్తసప్త త్రేథాహి చక్రముః ప్రస్ప త్వరీణా మతిసింధురోజ సా॥
3. తతంమే ఆపస్తమతాయతే పునః స్వాదిష్టాధీతి రుచభాయ శస్యతే
అయంసముద్ర ఇదవిశ్వదేవ్యః స్వాహాకృతస్య సముత్పల్లత ఋభవః
[ఋక్]
4. ఆపోవాఇదమగ్రే సలిలమేవాస తా అకామయంత కథన్న ప్రజాయే
మహీతి తాల్పశాన్యంతా తపోఽత్యవంత తాసుతప్యమానాసు హిరణ్మ
యాంహ సర్వభూష॥
5. ఆద్భిర్న్యూనామివ సర్వంధారయిష్యమి జనయిష్యమి ఆస్సామి
యదిదం కించ తన్యదబ్రవీత్ ఆభిర్వాతస్మాధారా జాయా, ఆపః
ఆభవత్ ॥
6. ఆద్భిర్వాఇదం సర్వమాప్తం 7. నేదం సర్వమాప్నోత్ యదిదంకించ
యదాప్నోత్ తస్మాదాపః యదవృణోత్ తస్మాద్వాః (వారిః)
8. ఆపోఽవైసర్వకామాః॥
9. ఆపోఽవైసర్వాదేవతాః 10. ఆపోవాఅస్య సర్వస్యప్రతిషా
11. ఆపుతంమంచభద్రంతే లోకాహ్యపు ప్రతిష్ఠితాః
ఆపోమయాసర్వరసాః సర్వమాపోమయంజగత్ ॥ (భారతే)

8. అమృతమృత్యువాదః

సదసద్వాద సమధరాతలముననే యుండు నిత్యానిత్య
భావద్వయుకి జెందియుండువాదమే 'అమృతమృత్యువాదము.
సదసద్వాదమునందలి సదసత్తులు, రెంటును ఒకొక్కప్పుడు

సంకరత కలుగుచుండును. ఆవాదమున మున్న సత్తన భావమనియు, అసత్తన సభావమనియు జెప్పబడినది. కాని, యాయమృత - మృత్యువాదమునందలి అమృతమృత్యువులు రెండును భావాత్మకములే. ఈభేదమును గుర్తుంచుకొని ప్రకృతవాద విచారణ సేయవలయును.

ఏ పదార్థతత్త్వము సరయభోయినను రెండు విరుద్ధభావములగపడును. 1. ఉత్పత్తి మొదలు క్షయమగువరకు సనుక్షణము నెన్నో పరివర్తనములు. సూక్ష్మముగ జూచినచో పూర్వక్షణావచ్ఛిన్నపదార్థము త్తరక్షణమున 'లేదే' అనవలయును.

కాని, యీ క్షణభావముతోబాటుగ నొక యక్షణభావము కూడ నగపడుచున్నది. పరివర్తనమన్నది యొక అపరివర్తనీయ ధరాతలము నపేక్షించును. కనుకనే పూర్వక్షణస్థ వస్తువు త్తరక్షణమున లేదన దగియున్నను తదుపలభి కలుచున్నది. ఎంతకాలమునకైన నదేయిది యను ప్రతీతి కీ యక్షణభావమే కారణము. తమఃప్రకాశములట్లు ఈరెండును విరుద్ధధర్మములయ్యునొకచో సమన్వితములై యున్నవి. ఇందు క్షణభావము మృత్యువు. అక్షణభావ మమృతము. విశ్వమందీరెండు నగపడుచుండుటవలన నివియే విశ్వమూలముగ నెంచవలయును. ఇందు రెండును నిత్యములనము. అమృతము ధారావాహిక నిత్యము. మృత్యువు క్షణికానిత్యము. గదా! ఇక సీయపేక్షాకృత నిత్యతంగాని యమృతమును నిత్యమని చెప్పవచ్చును. ఈరెంటికి అంతరాంతరీభావ సంబంధము. (ఈవిషయము నిందే ద్విసత్యవాద

(ప్రకరణము నందు జూడగలరు) ఈవచనము లీ యమృత మృత్యువాద సమర్థకము లగును.

1. ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయ న్నమృతంమర్త్యంచ
హిరణ్మయేన సవితా రథేన దేవో యాతి భువనాని పశ్యత్.
2. యజ్ఞైరధర్వా ప్రథమః పథస్తతే తతఃసూర్యోపతపావేన ఆజని
ఆగాఆజనుశినాకావ్యః సచాయమస్య జాతమమృతం యజామహే.
3. ధృహస్త ఇద్భాసవో భౌముజీక మగ్నిం సచంత విద్యుతో నశుక్రాః
గృహేవవృద్ధం సదసిస్వే అంతరహం ఊర్వే అమృతందుహానాః.
4. అంతరంమృత్యోరమృతం మృత్యావమృతమాహితం
మృత్యుర్నివస్వంతం వస్తేమృత్యోరాత్మా వివస్వతి.
5. 1. “స్వేవావబ్రహ్మణో యాషే మర్త్యంచామృతంచ” 2. ‘శాంతి
సమృద్ధ మమృతం’ 3. ఆశనాయాహి మృత్యుః 4. త్వరంత్యవిద్యా
హ్యమృతంతువిద్యా 5. ఆచలమమృతమచ్యుతమ్ 6. మృత్యునై వేదమా
వృత మాసీదశనాయా 7. అకలోఽమృతోభవతి 8. మర్త్యతా
మమృతంప్రజేత అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ 10. అర్థంహృజైప్రజాపతే
రాత్మనో మర్త్యమాసీదర్థమమృతం 11. ఉభయం హౌతగ్రే ప్రజా
పతిరాస మర్త్యంచైవామృతంచ తస్యప్రాణావీవాఽమృతాఅసుః శరీరం
మర్త్యం । సవితేన కర్మణా, ఏతయాఅమృతా, ఏకథా జరమమృత
మాత్మాన మతురత.
12. “ఏతద్వైమనుష్యస్యామృతత్త్వం యత్ సర్వమాయురేతి”
అను వచనమాయువు నమృతముగా జెప్పుచు అమృతత్త్వముయొక్క
ధారా వాహిక నిత్యతను సమర్థించుచున్నది.

9. అ హో రా త్ర వా ద ము

తేజః స్నేహవాచులు కొందరు సాధ్యవిద్వాంసు లిట్లందురు. “సృష్టిమూలము నెరుంగ నింతదూరము బోనేల? బ్రత్యక్షముగ నది యెరుకపడుచునేయున్నది. అందుకు మూలకారణములు (రాత్రోంకగిళ్ళు) అహోరాత్రములు. ప్రతిపదార్థమును తేజఃస్నేహ సమ్మిశ్రణమే. శుష్కతత్త్వము తేజము. ఆర్ద్రతత్త్వము స్నేహము. ఒకటి యన్నాదము, రెండవదియన్నము. ఒకటియగ్ని, రెండవది సోమము. అగ్నియోసి, సోమము శేతస్సు. రెంటినమష్టియజ్ఞము. ఈ యజ్ఞమే విశ్వమూలకారణము “సహయజ్ఞః ప్రజాస్సృష్ట్యా”.

పదార్థతత్త్వము ఘన - తరళ - విరళ భేదముచే మూడు జాతులు గలది. మూలసంహితయందు వీనికి వరుసగ ధ్రువ - ధర్మ - ధరుణ శబ్దములు వాడబడినవి. ఇవి వరుసగ పార్థి - వాంతరీక్ష్య - ద్యులోకములకు జెందును. పార్థివ పాషాణాది ఘనపదార్థములు ధ్రువములు. ఆంతరీక్ష్య ఆపోవాయాది తరళ పదార్థములు ధర్మలు. దివ్యములగు ప్రాణాది విరళ పదార్థములు ధరుణములు. ఈ యన్నిటికి స్వరూపసంపాదకములగు తేజ స్నేహ తత్త్వములు మూడు మూడు విధములుగానున్నవి. తేజమగ్ని. దీనికి మూడవస్థలు. 1. ధ్రువాగ్ని అగ్ని. 2. ధర్మాగ్ని యమూడు. 3. ధరుణాగ్ని ఆదిత్యుడు అందురు. ఇట్లే స్నేహము సోమము. దీని మూడవస్థలు. 1. ధ్రువసోమ

మాపస్సు. 2. ధర్మసోమము వాయువు. 3. ధర్మసోమము సోమము అందురు. 1. అగ్ని యమాదిత్య సమప్తి తేజము. 2. ఆపోవాయు సామసమప్తి స్నేహము. తేజమంగిరస్సు. స్నేహము భృగువు 'భృగువాణా మంగిరసాం తపసాతప్యధ్వం' అనునట్లు ఈ రెంటితేజస్సు (కర్మ-వ్యాపారము)చే యజ్ఞస్వరూప నిష్పత్తియగును. పవన నీ భృగ్వంగిరోమయయజ్ఞమేవిశ్వసృష్టికి, (సంవత్సరరూప త్రైలోక్యసృష్టికి) అందలి ప్రజాసృష్టికి గారణ మగుచున్నది.

ఇట్లు కారణముల తేజ స్నేహసూచన అహోరాత్రముల వలన లభించుచున్నది. అహస్సు తేజఃప్రధానము, రాత్రి స్నేహప్రధానము. ఒక దానియం దగ్ని సామ్రాజ్యము, రెండవ దానియందు సోమవ్యాప్తి. కనుకనే అహస్సాగ్నేయము, రాత్రి సోమ్యము. సూర్యచంద్రాత్మకాహోరాత్రములే సృష్టి కారణములు. ఈ రెంటి యీగసంబంధము విడిపోవుటే వస్తుస్వరూపా త్రొక్కింది. జగత్తంతయు అహోరాత్రిరూపాగ్ని సోమ విజృంభణమే. 'అగ్ని సోమూత్సుకం జగత్' ఈ వచనము లిటు నవధేయములు.

1. ఆపాన్యదేత్యధ్యన్యదేతి విషయోపే అహనీసంచరేతే పరిక్షితోస్తమో అన్యగుహాకరద్యౌదుషాః శోశుచతారభేన.
2. కతరాపూర్వా కతరాపరాయోః కథాబాతో కవయఃకావివేద విశ్మంత్రునాబిభృతో మధ్ధనామ వివర్తతేఅహనీచక్రియేవ.

3. ఏతేహతై సంవత్సరస్య చక్రే - యదహోరాత్రే 4. ఆహోరాత్రాణి
 వ్యకాః (సంవత్సరస్య) 5. సంవత్సరోపైప్రజాపతిః 6. ప్రజాపతిస్త్యే
 వేదం సర్వ మస్మజతే యదిదంకించ 7. ద్వయంవాఇదం నతృతీయమస్తి
 శుష్కంచైవార్ద్రంచ, యచ్ఛుష్కం తదాగ్నేయం యదార్ద్రం తతస్స
 మ్యమ్. 8. ఆప్య క్తాద్వ్యక్తయఃసర్వాః ప్రథమన్త్యహరాగమే,
 రాత్ర్యాగమేప్రతీయతీ తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞకే||

10. దైవ వాచము

వెనుకటి 9 నాదములగును కారణములు రెంటికి మించి
 లేవు. కొన్నింట నొకటే. కాని, ఈ నాద మనేక కారణములగు
 జెందినది. విశ్వము - విశ్వప్రజ వీనియం దనేక విచిత్ర విషమ
 భావము లగపడుచుండ కారణములు రెండో యొకటో యన
 దగదు గదా! సూర్య చంద్ర పృథి వ్యాకాశ వాయు జల
 గ్రహాః షణ్మహా నక్షత్రాదుల భిన్నతలను విచారించుచో
 నేమనుటకును నోరాడదు. ఎందు నొండొంటికి బోలికయే లేదు.
 ఇక విశ్వ ప్రజలగును మనుష్య, పశు, పక్షి, కృమి, కీట, యక్ష
 రాక్షస పిశాచ గంధర్వాది సామాన్య భేదము లటుంచినను,
 కేవలము మనుజులందు బ్రాహ్మణ క్షత్రియాది భేదములు,
 పశువులందు:- గవాశ్వాది భేదములు. పక్షులందు:- కాక
 గృధ్ర చటకాది భేదములు, ఇట్లన్నిట నెన్నో, యేమి చెప్ప
 గలము?

ఈ యన్నిటికి ఒకటి రెండు కారణము లనుట యప్రామాణి

కము. అట్లగుచో సృష్టియు నొకటిరెండు విధములుగనే యుండవలయును. కనుక ఈ యసంఖ్య కార్యరూప సృష్టినిచిత్రతలంబట్టి కారణము లసంఖ్యములే యవలయును. ఈ యసంఖ్య కారణసమష్టిని దేవత యందురు. ఈ దేవతలే సృష్టి మూల కారణములు.

పదార్థమునంగుండి దాని స్వరూపమును సురక్షితముగా నుంచు శక్తిని ప్రాణ ముందురు. ఇది శబ్దాదితన్మాత్ర మర్వాదారహితము. అధానుచ్ఛదము (చోరి నాక్రమింపబడి). ఇదే దేవత యవలయును. (ఇది నొక నియము గమనింపదగినది) (విశేషములు అష్టవిధదేవతానిరూపణమున జూడవగును. అది యన్యత్రవిమృష్టము) ఏమచ:- దేవ దేవతా శబ్దములు పర్వాయములు గావు. సురాసుర వైశ్యదనుజ పితృ గంధర్వ శిశుచ పశ్చాదిజాతులం దేజాతి ప్రాణమైనను దేవతావాచక మగును. అనగా పది సంపూర్ణప్రాణ సంగ్రహకము. దేవశబ్ద మన్ననో, ఆగ్నేయదేవత లగు 8 వసువులు, 11 దుద్రులు, 12 ఆదిత్యులు, ప్రజాపతి వషట్కారములు అనువానికే వాచకము. (దేవతాశబ్ద మన్నిటికి బనికివచ్చును గాని, దేవశబ్దము మాత్రమట్లుగాక స్వస్వభావ నియత సంబంధముగలది యనుకొనవలయును).

ఈ దేవతల సామాన్యజాతులు ఋషి- పితృ - దేవ - అసుర - గంధర్వ - పశు భేదములచే విభక్తములై యున్నవి. వీని కవాంతరములు క్రమముగ 7, 8, 33, 99, 27, 5 భేదములు

కలవు. ఇక ప్రత్యవాంతరభేదము లన్ననో అసంఖ్యములు. ఉదాహరణము:— దేవ నామ కాగ్నేయప్రాణము యొక్క పిరి భేదములం దొకటి యగు రుద్రనామక ప్రాణమునకు నామాన్యముగ 11 భేదములు. ఇవియు పృథి వ్యంతరిక్ష ద్యులోక భేదముచే వేలకొలది భేదము లగును. ‘అసంఖ్యాతా సహస్రాణి యేరుద్రా అధిభూమ్యాం’ ఇట్లే అగ్ని వాయ్వింద్రా దీతరదేవతలును తమ మహిమాభావమున ససంఖ్య లగుదురు.

ప్రాణముల యాయాసంత్యము నెరింగియే యాజ్ఞవల్క్యుడు ఆధ్యాత్మిక ప్రాణగణనయందు ఒకచో ‘కోహితద్వేద యావంత ఇమేఽస్తరాత్మన్ ప్రాణాః’ అనెను. ‘విరూపాస ఇదృషయస్త ఇద్ధంభీరవేపసః’ అను మంత్రము ఋషి ప్రాణ గంభీరతను సూచించుచున్నది. కనుక సృష్టి మూలకారణ మసంఖ్య ప్రాణ తత్త్వములే. కనుకనే విశ్వపదార్థాసంత్యము సంగత మగు చున్నది. సృష్టి యసంతకార్యరూపము. తత్కారణములు ససంతములే. ఇట్లు విభిన్నప్రాణాత్మకములగు నాయసంతకారణ ముల సముచ్చయమే ‘దేవత’ యందురు.

మన యింద్రియ మనోబుద్ధుల కేకార్యమునకైనను కారణ-కార్యభావ మెరుకపడకున్నపుడును, ఆకస్మిక సంఘటనలకును దైవముం బేర్కొనుచు, ‘దైవాధీనము, దైవవశము’ అను చుందుముగదా! అనుగా దానియర్థము కారణములేని కార్య ముండుననియూ? కాదు. కారణములేని కార్య ముండదుగదా! కాని ఆకారణమేమో మనకు దెలియలేదు. అపుడు ‘దైవాత్’

అనుచుందుము. అసగా, ప్రకృతియందలి ప్రాణాత్మక జీవతా విశేషములవలననే యీపని జరిగినదని దాని తాత్పర్యము. ఈ దైవవాదమున నీ వచనము లనుసంధేయములు.

1. దేవానామిదం వోమహత్తరౌ వృణీమహేవయం, వృణ్ణామ స్మభ్య మాతయే,
2. ఆనోభద్రాక్రతవో యంతువిశ్వతోఽ దభాసో అపరీతాసఉద్భిదః, దేవానోయథా సదమిద్వ్యధే అసన్నప్రాయువో రక్షితాఃోదీపదీపే,
3. జాయమానో వై జాయతే సర్వాభ్యోవీతాభ్యో వీవదేవతాభ్యః,
4. దేవేభ్యశ్చజగత్సర్వమ్॥

11. సంశయవాదము

(దశవాదమూలకము)

ఈ దశవాదములపై కొందరు శిటస్థులగు సాధ్యవిద్వాంసుల నుండి యీ వాదము వెలుసినది. వెనుకటి వాదములన్నియు తర్కయుక్తి ప్రమాణయుక్తములే. అన్నియు బాగుగనే యున్నవి. కాని, సత్యమెప్పుడు నొకటే యగునుగాని ఇన్ని సత్యములుండునా? ఈ వాదములవలన సత్యము (సృష్టిమూలము) సంశయగ్రస్త మైనది. “ఏకస్మిన్ధర్మిణి విరుద్ధ నానాకోట్యన గాహి జ్ఞానమ్ సంశయః”

“సృష్టియన్నది లక్ష్యము, దీనికారణము దీని పూర్వభావమునకు జెందినది. ఇందువలన నెవరెట్లు భావించినను, సరే

యనుటకంటె జేయదగిన దేమున్నది. ఔగాము లెట్లు నిర్ణీతములగును? అంతటను సంశయమే సామ్రాజ్యము సేయుచున్నదనవలయును. స్వగ్గసరక, అధ్యాత్మాధి భూతాధిదైవిక, శుభాశుభ, పుణ్యపాప, బంధముక్త్యాది సృష్టిపర్వములెల్లను సంశయాస్పదములే. బుద్ధివాదగర్వమున బడి, విశ్వకారణ మిద మిశమనుట యనధికారచేష్ట” అని యీవాద సారాంశము.

దీనినుండియే దర్శనసంప్రదాయమున, ‘సప్తభంగీనయ’ మను స్యాద్వాదము జన్మించియుండవచ్చును. ఈ వాదములవగు సప్తభంగులందు 3 వాదములు నిర్వచనభావమునకును 4 భంగులు (వాదములు) అనిర్వచనీయ భావమునకును చెందును. సులువుగ చెలియుటకై యీ యేడువాదముల నిట్లు వ్యవహరింపవచ్చును.

1. స్యాదస్తి - ఇతివక్తవ్యః=అసగా: మనకగవడు నీసృష్టికి మూలముండును. అది సద్రూపము, సత్యముగావచ్చును.

2. స్యాన్నాస్తి - ఇతివక్తవ్యః=దీనికి (సృష్టికి) మూలము లేదు. అసద్రూపము, మిథ్య, కల్పితము.

3. స్యాదస్తినాస్తి - ఇతివక్తవ్యః=అసగా: ఇదియంతయు ఉండవచ్చును, లేకుండనువచ్చును. సద్రూపము గావచ్చును అసద్రూపమును గావచ్చును, రెంటిమిళిత రూపమును గావచ్చును.

ఈ మూడు పర్వములందును సంశయపూర్వకముగ గారణ నిర్వచనము జరిగినది. ఇక జెప్పబోవు నాల్గువాదములకు సనిర్వచనీయ భావ సంబంధముండును.

4. స్యాదవక్తవ్యః=దీనిని సత్ - అసత్ - సదసత్ - అను వానియం దేమనియు నిర్వచింపజాలము. అనిర్వచనీయము, అవక్తవ్యము అనిమాత్రమందుము.

5. స్యాదస్తిచావక్తవ్యః:- ఇదితప్పక సద్రూపమే అయి నను, ఈ సద్భావ మనిర్వచనీయ మనదగును.

6. స్యాన్నాస్తిచావక్తవ్యః:- ఇది అసత్తే, కాని, ఆ యన ద్భావ మనిర్వచనీయమే యగును.

7. స్యాదస్తి నాస్తిచావక్తవ్యః - ఇది సదసద్రూపము, అయి నను తద్భావ మనిర్వచనీయము.

ఈ వాదము లేడిటికి స్యాత్ సంబంధముండుటచే నివి మొత్త ముగ స్యాద్వాదమందుము. దీనిని (సంశయమును) రెండు భాగములుగ నెంచవచ్చును. (1) నిశ్చయాత్మక సంశయ వాదము (2) అనిశ్చయాత్మక సంశయవాదము. పై జెప్పినసప్త భంగీ సయలక్షణ సంశయవాదము నిశ్చయాత్మకము, కనుక నీ సంశయవాదము సంశయమర్యాదా బహిర్భూతమై “ఇటు సంభవము, అట్లు సంభవము - ఇటుగావచ్చును, అటుగా వచ్చును.” అనుచు, నొకవిధముగ సంభావనాత్మక నిశ్చయ జ్ఞానమే అయియున్నది. ఆవాక్యముల తాత్పర్యమేమి? విశ్వ మునకు మూలమున్నదినిజమే; ‘కాని’ యని మనయల్పజ్ఞత వలన నెరుకపడకున్నది. అనియేగదా! అట్టిచో సంభావనా రూప నిశ్చయముగల యీజ్ఞానము సంశయమనుటెట్లు? మూల మున్నది నిజము. దానిని మనమెరుంగజాలకున్నా” మను

టయే సంశయమర్యాదం గొట్టివేయు చున్నది. సంభావనాత్మక నిశ్చయముగూడలేకున్నగదా! నిర్బాధము, నిర్భాంతము నగు సంశయవాదము? “అట్టి అనిశ్చయాత్మక సంశయవాదమే వాస్తవిక సంశయవాద మనబడును.” అనికొందరు విద్వాంసుల మతము-వారిట్లందురు. “విశ్వమూలము సేవిధముగను విచారింపజాలము. సంభావింపనైన సమర్థులముగాము; ఆ విషయమున మనుజుబుద్ధి కేమియు సంబంధములేదు. విశ్వబీజము పరమాణువులనియు, ప్రత్యయమనియు, పరమేశ్వరుడనియు, నను నిత్యాదులెల్లను నందిగ్ధవిషయములు” ఈయనిశ్చయాత్మక సంశయవాదమును ఈవచనములు సమర్థించును.

1. నతంవిదాధ యఇమాజజాన అన్యద్యుష్కృత మంతరంబభూవ
నీహారేణప్రావృతా జలప్యచాసుత్పప ఉక్తశాసశ్చరన్తి.
2. కోఅధావేద కఇవాప్రవోచత్ కుతతిజాతా కుతఇయంవిస్మప్తిః
అర్వాగ్రేవావిసర్జనేనాథాః కోవేద యత ఆబభూవ.
3. ఇయంవిస్మప్తి ర్యతత్ ఆబభూవ యదివాదధేయదివాన
యోఽస్యాధ్యక్షః పరమేవోమన్ సోఽంగ వేదయదివా నవేద||
4. నవిజానామి యదివేదమస్మి నిత్యః సన్నద్ధో మనసాచరామి,
యదామాఽగన్ ప్రథమజాబుతస్యా దిద్వాచోఅశ్నువే భాగమస్యా||

ఇంతటితో విశ్వమూల ఘటనమైనది. ఇక విశ్వమూల ధశయు నింతే. దీనింగూర్చియు నిదమిత్థమని నిర్ణయించుట యసంభవము. పరోక్ష - ప్రత్యక్ష - మానస - ఆత్మ - నత్య

జ్ఞాన - జీవ - ఈశ్వర - ఉపాస్య దేవతాదులను సమర్థింపనై దార్శనికులు చెప్పు నట్టి ప్రమాణసాధనము లన్నియు నీ సంశయమర్వాదాగ్రస్తములే. దేనియందును తథ్యములేదు. ఇట్లన్నిటను విద్వాంసుల గతియే యిట్లుండ నిక సామాన్యుల మాట దడవబనియే లేదు. *సంశయవాదా శ్రయమే మేలు, కాదందుగా? విచారణయే వదలుకొనుట మంచిది. నేటి కొందరు హేతువాదులు శాస్త్రసిద్ధాంతములను హేళనసేయుచు నాస్తిమూల సంశయవాదముం గొని శాస్త్రము - పరలోకము - ఆత్మ - పరమాత్మాదికము లన్నియు బూటకములు, ఇవి యన్నియు నట్టికల్పనలు, విద్వాంసులనువారి వ్యర్థకాలక్షేపములు - అనుట నిసబడుచున్నది గదా!

ఇట్లు సంశయవాదము సాధ్యయుగమందు జనించినది. దేవయుగమునందు దీనిముఖమర్దనమయినది. దానిని రక్షించు కలిదేవుని సహాయోగమున నేడది మరల దలయెత్తి యాక్రమింప జూచుచున్నది. అది యేరంగస్థలమున సిద్ధాంతవాదము నెదుర్కొనునో జయలక్ష్మి దేనినివరించునో చూడవలసి యున్నది.

*జ్ఞానాల్పతవలన సంశయము జనించును. “సంశయాత్మా వినశ్యతి” అన్నట్లు సంశయమన్నది పృథ్వీవు నాహ్వించుటయే. వైదికసాహిత్య ప్రచారము విరళమగుటచే నేటియాస్తికవర్గము గూడ తన స్వాభావికములగు, ఎందుకు; ఎట్లు; ఎప్పుడు; ఏమి; అను సంశయములకు సముచిత సమాధానముల నన్వేషించియు బడయజాలక సంశయానుగమనమే కావించుచున్నది.

వాదచతుష్టయీ

సృష్టికీజెందిన సాధ్యవాదములు పదునొకండింటికి బిమ్మట సిద్ధాంతవాదముజెప్పి బ్రహ్మకర్మములను విమర్శింప నలసి యున్నను, ఈప్రకరణమును ముందుబెట్టవలసివచ్చెను. ఏమన:- వెనుక సాధ్యుల సదసద్వాదమునందు, సదసచ్ఛబ్దములు భావా భావవాచకములనియు, దేవయుగమందలి యాస్తికుల సదసచ్ఛబ్దములు బ్రహ్మకర్మపరకములనియు జెప్పియుంటిమి. ఆస్తిక దృష్టింబట్టిన సదసద్వాదము నాధారముగగొని క్రమముగ 1. త్రిసత్యవాదము 2. ద్విసత్యవాదము 3. అసద్వాదము 4. సద్వాదము నను నాల్గువాదములు వెలసినవి. వీనికి క్రమముగ 1. బ్రహ్మకర్మఅభ్యవాదము 2. బ్రహ్మకర్మవాదము 3. కర్మవాదము 4. బ్రహ్మవాదము అను నాల్గువాదములతో సంబంధములుగలవు.

పరస్పరమత్యంత విరుద్ధములయ్యును, శ్రౌత ప్రమాణసంసిద్ధములగు నీనాల్గువాదములును జివరకు సంశయవాదజనకములే యగును. ఇం దేది సిద్ధాంతము? అనుసంశయము గల్గించునుగాని, సిద్ధాంతపక్ష జిజ్ఞాసామూలస్తంభము లీనాల్గువాదములే; కనుక క్రమవిపర్యయముం బొటింపక ముందుగ వీని నుదహరింపవలసి వచ్చెను. ఒకేవిషయమును విభిన్నదార్శనిక దృష్టికోణములచే విచారించుచో యోగ్యతానుసారముగ మనబుద్ధి తథ్యముం జేరగలదు. అందువలననే యీబ్రహ్మకర్మపరీక్షా ప్రకరణమునం

దొకేవస్తుతత్వ మనేకవృష్టులచే విచారింపబడినది. ఈ విమర్శ విస్తరదోషపాత్రమయ్యు దార్శనికవిచారశైలింబట్టి ప్రామాణికము - మాన్యము - నుపాదేయము నగును.

ఇత్యుపక్రమః

1. త్రిసత్యవాదము

లేక

బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యవాదము

సృష్టితత్వవాదవిషయమున గొందరు దార్శనికుల మతానుసారము బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యవనామకములు మూడుతత్వములు. ఇందు, 1. బ్రహ్మ=జ్ఞానతత్వము, 2. కర్మ=క్రియాతత్వము, 3. అభ్య=భాతితత్వము. జ్ఞానకర్మలు సత్తాసిద్ధపదార్థములు. అభ్యభాతిసిద్ధము, అపదార్థరూప పదార్థము. ఇటనొక గొప్ప విచిత్రమేమన:- సత్తాసిద్ధములు, వస్తుతత్వములు ననుజ్ఞానకర్మలు మనకు ప్రత్యయములైననుగావు. ఈరెండును మనచర్మచక్షుగ్గోచరములుకావు. కాని, అపదార్థరూపము, అభావరూపము నగు అభ్యయన్నది మనకనులకు గోచరించుచున్నది. ప్రత్యక్షమునకు విషయమగుచుండియు వాస్తవమున నేమియులేకుండు తత్త్వమే అభ్యయనబడును. 'అభూత్వాభాతి' 'నభవన్ భాతి' అని నిర్వచనములు. ఇది భూతము, దయ్యము, బూచివంటి తత్త్వము, కల్పితము.

కల్పితమగుబూచియన్న పిల్లలు బెదురునట్లు - ప్రత్యక్ష దృష్టము. కాని, నాస్తిరూప నామరూపాత్మక విశ్వరూపమగు నభ్యకు బాలబుద్ధులగు సంసారులు బెదురుదురు. విశ్వమంతయు బ్రహ్మయొక్క యీ నామరూపాత్మక కాభ్యవదార్థ భయసంత్ర స్తమే. నామరూపములు రెండును బ్రహ్మయొక్క మహా యక్షులు, మహాభ్యలు, అని “తే హై తే బ్రహ్మణో మహతీ అభ్యే మహతీయక్షే” (కేన) ఇత్యాదివాక్యము స్పష్టపరచును.

జనసామాన్యమునం దభ్యకు వాడుక నేయు పోలిక శబ్దము లను పై నుదహరించితిమి. యక్ష శబ్దమున కించుమించుగ పోలు శబ్దములు ఆపద, గండము, దైవజ్ఞనిర్దిష్ట దురదృష్టము, అనిష్టము, దుశ్శకునము, ఇత్యాదు లూహింపవలయును. ఇది యొక యాకస్మిక భావమును, అచింత్య భావమును సూచించును. దానిస్వరూపజ్ఞానమేమో యెరుకపడదు. కాని తదాగమన మున, లేదా ఆగమనాశంకచే భీతిల్లుదుము. అసావధానత వలన గాలుజారగనే యాత్మ హృత్ప్రతిష్ఠాచ్యుతమై భయ త్రస్తమగునట్లు సత్తయు బ్రతిష్ఠయు లేని యాయభ్యతత్త్వా క్రమణముచే మనము నాత్మప్రతిష్ఠనుమరచి కంపితులమగుదుము.

శకునశాస్త్రజ్ఞులు మార్జాలమును అభ్యాక్రమణ సూచక ముగ నెంచిరి. మనము పయనమై యరుగుచో బిల్లియెదురు వచ్చెనా? అటుబోవద్దని జగన్నియంత సూచించుచున్నా డని యెంచవలయును. భయభావ ప్రవర్తకము కేవలమభ్యయే.

సరియే:- ఇంతకు జెప్పదలచినది:- విశ్వతత్త్వానుగత వాద

విషయమున మనము సత్తాసిద్ధ బ్రహ్మకర్మలు, భాతిసిద్ధమగు అభ్యుదయను మూడుపదార్థముల సంగీకరింపవలయు సనియే. త్రిత్వవాదము సంగీకరింపక యిక నేవిధమునను, బ్రహ్మకర్మ మయ సృష్టిసమన్వయము గావింపజాలము. బ్రహ్మయన్నది శుద్ధజ్ఞాన స్వరూపము. కర్మయన్నది విశుద్ధక్రియాస్వరూపము. జ్ఞానకర్మ సమన్వితరూపము విశ్వము. విశ్వస్వరూపము కర్మ ప్రధానము. కర్మరూపము క్రియాత్మకము. అయినను, 'తత్త్వ సమన్వయాత్' అన్నట్లు కర్మతో బ్రహ్మ కూడకున్నచో గేవల కర్మతత్త్వము సృష్టివ్యాపారమునకు జాలదు. సంస్కృతియే సృష్టి - బ్రహ్మయొక విధమగు శాంతధరాతలము. ఇందు గర్భప్రవేశింపగనే ఖోభయుదయించును. ఈ కర్మజనిత ఖోభనుండియే సృష్టిధారావికాసము కలును.

సరియే: జ్ఞానమూర్తిబ్రహ్మ చేతసమయ్యు ససంగము, నిష్క్రియము. క్రియామూర్తికర్మ జడము. తనంతిదానన్యముతో గలియజాలదు. ఇక వీని సమన్వయమెట్లు? ఎవరు కల్గింతురు? కనుక మూడవపదార్థ ముండవలయును. రెండుకాగితముల సంఠింపవలయుచో విజాతీయమగు జిగురువలె ఈబ్రహ్మకర్మల కంటె విజాతీయము, విలక్షణము, అంచిత్యము, ప్రత్యేకసత్త లేనిది మరొక పదార్థమేది? అదే అభ్యుదయమాలంకృతము. ఇదే బ్రహ్మకర్మ సమన్వయించి సమన్వయమూల సృష్టికి మూలప్రవర్తకమగును. ఇట్లు సృష్టితత్త్వవాదము బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యుదయను మూడుభాగము లగును.

బ్రహ్మకర్మలను సత్తాసిద్ధము లంటిమి. విశ్వమందలి ప్రతి పదార్థమును జ్ఞానగర్భిత క్రియానూపము, క్రియాసమప్తి గుణము. గుణసమూహము ద్రవ్యము 'గుణకూటా ద్రవ్యమ్'. ప్రథివీ జల వాయు సూర్యచంద్రగ్రహ సక్షత్రౌఽధి వనస్పతి మనుష్య పశు పక్షి క్రిమి కీటాదులెల్ల జ్ఞానగర్భిత కర్మనుయ ములు. వేలు, లక్షలు అసంఖ్యగుణము లా పదార్థముల కారం భకములు. ఒక మాట్టమునందంగొనుడు. అది యసంఖ్యగుణముల గుట్ట. ప్రతిగుణమునందు ససంతక్రియలు. సగ్గానుభూత క్రియాతత్త్వమే కర్మ. ఆకాలగృహ్యులందరు, అన్నియు పదార్థ రూపమున సనేకకర్మల జేయుటనూపమున కర్మతత్త్వము నెరుంగుదురు.

బ్రహ్మనూపజ్ఞానమునకు నిదేదశ. పిల్లనాడుగూడ ఇది నాకు నచ్చదు, పలదు, అదికాపలయును. వాడు తండ్రి, వీడు మామ, ఇది గుఱ్ఱము కుక్క అను మొదలుగ జ్ఞానాభినయము గావించుచుండును. ఇట్లు జ్ఞానక్రియానూప బ్రహ్మకర్మల రెంటి స్వరూపములును అనుభవ దృష్టిచే స్ఫుటముగనే యున్నవి. ఇక మూడవదగు సాధ్య. ఇది యారెంటికంటె సర్వభావిలక్షణముగ కన్పట్టను గాని, యుపన్నముగాదు. సత్తగలది కానందున దీనికి గార్య కారణభావము లేదు. కనుకనే అపదార్థము. కాని పదార్థనూపమున భాసిల్లును. ఇందు కైంద్రజాలికుని పనులను జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొవలయును. రాతిముక్కను పావు

రముగ - ఆముదమును సుగంధతైలముగ - ఊకను పంచదారగ జూపున దీయభ్యయే.

అహస్సోరాత్రములను జూడుడు. అహస్సు సత్తాసిద్ధము. తదభావము రాత్రి. సూర్యప్రకాశము లేనిది. అది సత్తాసిద్ధము కాదు. ఇందుకు ప్రమాణ మేమన దాని కేకార్యకారణ భావమును లేదు. వెలుగురున్నకై నీసాదు లావశ్యకములు. చీకటి కేకారణాపేక్షయు లేదు. సూర్యాభావము కారణ మున్నచో, ఆయాభావము నాస్తిరూపము. అభావము మరొకదానికి గారణము కాదు. కనుక గాత్రి యన్నది సత్తాసిద్ధము కాదని తేలినది. అది యపదార్థము. అయినను తస్మిన్మితీకలుచున్నది. అహస్సతో దానిం దుల్బముగ జేసి యేకవాక్యప్రయోగము గావించబడుచున్నది. ఇట్లు సర్వభా నాస్తిరూపముగు రాత్రికి అస్తిలక్షణముగల యహస్సతో సమన్వయించి ప్రతీతికి విషయముగ జేయు శత్య మేదియో అదే విలక్షణము, అచింత్యము నగు అభ్య.

ఇంకను: దూరము - దగ్గర; క్రిందు - మీదు; ఎక్కువ - తక్కువ; మొదలగు వ్యవహారములు - ఒకటి రెండు మూడు అను సంఖ్యలు - తులము, పలము మొదలగు తూకములు - తూర్పు, పడమర మొదలగు దిక్కులు - ఇత్యాదులెల్ల భాతి సిద్ధ పదార్థములు. అపదార్థములు. ఇవి యన్నియు సభ్యవృషా ఫలములు. ఇంతకును వాస్తవ మేమన:-

బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్య అను వానివలన పదార్థవాదము

1. సత్తాసిద్ధము 2. ఉభయసిద్ధము 3. భాతసిద్ధము అను మూడు భాగము లగుచున్నది. విశుద్ధబ్రహ్మ ఆత్మ. బ్రహ్మ గర్భిత కర్మ విశ్వము. పైనజెప్పిన దిద్దేశకాలాదులు అభ్యుజ్జీవాత్మ - పరమాత్మ - ఆత్మసంబంధులగు స్వర్గాలోకము లన్నియు కేవలము సత్తాసిద్ధములు. అయినను చర్మచక్షుర్గోచరములు కావు. సూర్యచంద్ర పృథివ్యాది సమష్టిరూప విశ్వముభయసిద్ధము. దీనికి సత్త యున్నది. ప్రతీతియు నున్నది. దిద్దేశకాలాదులు కేవలము భాతసిద్ధములు. వీనికి సత్త లేదు. ప్రతీతిమాత్రమే. ఇదే మూడవదగు అభ్యుత్పత్తి. దీని స్వరూపము నామరూపములపై నాధారపడి యున్నది. లేదా, నామరూప సమష్టియే అభ్యుత్పత్తి.

నామరూపాత్మకమగు నీ యభ్యుత్పత్తిసనే బ్రహ్మకర్మయందు, లేదా కర్మ బ్రహ్మయందు సమన్వితమైనది. జ్ఞానమూర్తియగు బ్రహ్మను కర్మమయ విశ్వబద్ధము గావించినవి నామరూపములే. వీనికి మించి విశ్వమం దగవడున దేమున్నది? బ్రహ్మ - కర్మ రూపమగు నాభూబ్రహ్మ యీ తుచ్ఛమగు సభ్యచే నావృతమై తన ఆభూ (ఆ - సమంతాత్ - భవతి - భాతి - వా - సర్వ వ్యాపక) భావముం బోగొట్టుకొనుచున్నది. 'తుచ్ఛేనాభ్యుపహితంయదాసీత్' నాస్తిరూపమున, అభావరూపమున నుండుటయే యీ నామరూపాత్మకాభ్యుత్పత్తి తుచ్ఛత. వాస్తవముగ బదార్థతత్త్వము బ్రహ్మకర్మమయమగు ఆభూ. కాని సామ్రాజ్యమో, తుచ్ఛమగు సభ్యది. ఇటు నీశ్రోతవచన మవధేయము:-

“అథ బ్రహ్మైవ పరార్థ్యమగచ్ఛత్ తత్పరార్థ్యంగత్వా-విక్షతకథంసు
ఇమాం లోకాం ప్రత్యవేయం ఇతి, తద్ద్వాభ్యామేవ ప్రత్యవైత్ -
రూపేణచైవ-నామ్నాచ సయస్యకస్యచ నామాస్తి తన్నామ చ-స్య
'ఉ' ఆపి నామనాస్తి-యస్మై- రూపేణ ఇదంరూప మితి-తద్రూపం
ఏతావద్వా ఇదం యావద్రూపశ్చ నామచ తేహౌతేబ్రహ్మణో మహతీ
అభ్యే మహతీయతే ఇతి”-(శత)

ఇతి త్రిసత్యవాదః

2. ద్వి సత్య వాదః

కొందరు తత్త్వములు బ్రహ్మ-కర్మలు రెండే యనియు,
వానిసమస్వయమునకై అభ్యయను వేరొకశత్య మావశ్యకము
కాదనియు సంచురు. ఎట్లనః:- అభ్యయన్న దొకవిధముగ
మాయాబలమే. ఇక కర్మయన్న దాని స్వరూపమును బలమే
గదా! బలతత్త్వమున కి సేక (16) జాతులున్నవి. కర్మయొక
బలము, అభ్యయొకబలము. నామరూపములు నొకవిధముగ
గర్భయే. ఇట్టిచో కర్మనిశేషాశ్మక, నామరూపమయ, మాయా
రూపమగు సభ్యను స్వశాశ్రితత్త్వముగా నెన్నక, యది కర్మ
తత్త్వాంశస్మాత మనటయే సరి.

కర్మను క్రియయనఁగి. ఈక్రియాశత్యమునకు 1 ప్రవృత్తి
2. నివృత్తి 3. స్తంభనము 4. మూడవస్థలు, క్రియయొక్క
అగ్రవ్యాపారము ప్రవృత్తి ఇది 5వ - గమనము. పృష్ఠవ్యాపా
రము నివృత్తి. ఇదే గతి. (గమనము) ఈరెంటిసమన్విత

రూపము స్తంభనము. ముందుకుసాగుట ప్రవృత్తి, వెనుకకు దొలగుట నివృత్తి. రెండు నొక (హృదయ) బిందు సమన్వితములగుట స్తంభనము. గతి ప్రవృత్తి, ఆగతి నివృత్తి, రెంటి సమిష్టిస్తంభనము ఇదే స్థితి. ఇట్లు గతిలక్షణముగల యొకే క్రియకు లేదా కర్మకు, గతి (చర్యాగతి) ఆగతి (అచర్యాగతి) స్థితి (గతి+ఆగతినముచ్చయ) భేదముచే మూడురూపములు. ఒకటి యుపక్రమము(గతి), ఒకటి (ఆగతి) యుపసంహారము మధ్యావస్థ స్తంభనము ఏనెస్తువునందైన ప్రవేశించుట, అందుండి వెడలిపోవుట, అందే స్తంభించియుండుట. యను మూడును క్రియారూపకర్మకు స్వాభావికధర్మములు — ఇందువలన సుశోభిస్తా కాలమందు కర్మతత్త్వము బ్రహ్మాయందు బ్రవిష్టమగును. స్థితి కాలమునందు అందే స్తంభముగనందును. ప్రళయదశయందు అందుండి వెడలిపోవును. ఇట్లు బ్రహ్మకు కర్మతో లేదా కర్మకు బ్రహ్మతో సమన్వయముగూర్చుట — వేరగుట, స్తంభముగావించుట యను మూడు వ్యాపారములను కర్మ తన యుదరమందుంచుకొన్నది. ఇట్టిచో సమన్వయమునకై మూడవతత్త్వము నంగీకరింపనేల? అది కర్మప్రాతిస్విక ధర్మములలోనిదే.

బ్రహ్మవలె కర్మ యనంగముకాదు. రెండును ఎట్టి కాగితములు కావు. ఒకటి యనంగమగుటసరియే. రెండవది స్వయముగ జిగురే. అనంగముతో సంశ్లిష్టమగుటయే దానిధర్మము. బ్రహ్మయనంగము, కర్మసర్వథాననంగము, సిస్మృత్యుచే గర్మ ప్రవృత్తిరూపమును ధరించి సృష్టిప్రవృత్తి కారణమగును. ముము

క్షచే నాకర్మయే నివృత్తిరూపధారణగావించి సృష్టినివృత్తి
కారణమగును. స్తంభవృత్తినాశ్రయించి యదే స్థితికారణము
నగును. ఇట్లు కర్మయే ఉత్పత్తి స్థితి నాశకారణము. కనుక,
బ్రహ్మ-కర్మల యథార్థ స్వరూపము నెరుంగనివారు మూడవ
తత్త్వమభ్యయనుదాని సంగీకరించుట కేమియు విలువలేదు.

బ్రహ్మశక్త్యము రసప్రధానము. సంఖ్యచేనొకటి. దిద్దేశ కాలా
న్యసనచ్ఛిన్నము, అసీనుము, అఖండము, నిరవయవము. ఒల
ప్రధాన కర్మశక్త్య మింగుకన్నీచిధముల విపరీతము. నిత్య
శుద్ధము షోభయే కర్మ బ్రహ్మ సమన్వయము గావించును.
ఒకే యాశ్మకు రసబలములు రెండుపర్వములు. రసము బ్రహ్మ,
బలముకర్మ. బలగర్భితరసము జ్ఞానము. ఇదే బ్రహ్మ. రస
గర్భితబలము క్రియ. ఇదేకర్మ.

విశ్వమంతరి జడచేతనములగు నెల్లపదార్థములందు నీ రస
బలము లను నాశ్మరూపములున్నవి. ప్రధానతా ప్రధానతల
వలన భేదములుండుగాక, ఏపదార్థమునందు ఆత్మయొక్క రస
పర్వము ప్రధానమో, అది చేతనమనియు, నేపదార్థమునందు,
బలపర్వముప్రధానమో అది అచేతనమనియు వ్యవహారము.
రసజాగ్రత బలను స్థి యున్నచో చేతనము. బలజాగ్రత రస
ను స్థి యున్నచో అచేతనము.

కొన్ని కారణములవలన రసప్రబోధనకాగా, జడపదార్థము
చేతనమగును. ఇట్లే కారణవిశేషములచే బలవృద్ధివలన చేత
నము జడము నగును. ఒకపుల్లముక్కను నీటియందు వైచినచో

కాలాంతరముననది చైతన్యరూప కీటాణుపరిణతి నందును. ఇదే చేతన బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము. ఇదేబ్రహ్మ. ఇట్లే యున్నాదాది కారణములచే మనుజుడు జడమగును. ఇదే బలబ్రహ్మ సాక్షాత్కారము. ఇదేకర్మ.

అంశసరకేల? మనుజుని జాగ్రదవస్థ బ్రహ్మభావము (చేతన). సుషుప్త్యవస్థ కర్మభావము (జడత). నిద్రయందు బలసామ్రాజ్యము చేతనాభిభూతి. జాగృతియందు చేతనా (రస) సామ్రాజ్యము బలాభిభూతి. ఈ రస - బలనైషమ్యమేల? సమాధాన మా యవస్థాత్రయయుక్త కర్మభావమే.

విశ్వమందంతటను సమష్టి - వ్యష్టిరూపమున - బ్రహ్మ - కర్మ లను సీరెండుతత్త్వములే వ్యాప్తములగుచున్నవి. ఎప్పుడు బ్రహ్మతత్త్వ మాత్మసంస్థయందు బ్రవేశించునో అప్పుడు, ఆత్మ యొక్క రసభాగము వికసితమగును; ఇట్లే కర్మప్రవేశముచే బల భాగము ప్రధానమగును. ప్రాతఃకాలమందు ప్రకృతిమండల మందు బ్రహ్మతత్త్వసామ్రాజ్య ముండును. గనుక సకాలమును బ్రాహ్మముహూర్త మందురు. ఇంతకును:- బ్రహ్మ-కర్మ లను రెండుతత్త్వములే ప్రధానములు. మాయాబలాత్మకము కనుకనే పరిచ్ఛిన్నలక్షణము, మృత్యుభావాత్మకము నగు నభ్యుదయమునకు గర్మయందే యంతర్భావము. ఇదే ద్విసత్య, వాదము.

ఇతి ద్విసత్యవాదః

3. అ స ద్వా ద ము

(కర్మ వాదము)

శుద్ధతర్క-వాదులగు దార్శనికులం మౌనవర్గము కేవల మే కర్మ వాదపక్షపాతి. తదీయాభిప్రాయ మేమన:- “విశ్వసంతటను కర్మరూపమగు ససత్తత్త్వ సామ్రాజ్యమే. సత్తాసబడు బ్రహ్మతత్త్వము నిందే యంతర్భూతము; (ద్వీపత్యవాది అభ్యుక్తార్థాంతర్భూత మన్నట్లే యిచటను, బ్రహ్మయు కర్తాంతర్భూత మనవలయును.) జ్ఞానమో (బ్రహ్మ) క్రియయో (కర్మ) నామ రూపములో (అభ్యుక్తయో) ‘ఉన్న’ దని చెప్పదగినదెల్ల కర్మయే. దానికిగల ప్రవృత్తి - నివృత్తి - స్తంభసముల వలననే యది బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యుక్త లను మూడు భావములం బరిణత మగుచున్నది. అదే ప్రవృత్తిదశయందు సమన్వయకారణమై అభ్యుక్తము, నివృత్తిదశయందు సమన్వయ విచ్యుతికారణమై కర్మయు, స్తంభసదశయందు స్థితిభావపరిణతి నొంది బ్రహ్మయు నాబడును. ఇక దానికింటే వేరుగ బ్రహ్మయు లేదు. అభ్యుక్తము లేదు.”

కర్మయే బల మనబడును. బలశత్రుత్వమే శ్రమ (పరిశ్రమ) కథిస్తాత. దానికి బల-ప్రాణ-క్రియ లను మూడు రూపములు. సుప్తావస్థయం దయ్యది బలము. కుర్వద్రూపావస్థయం దాబలమే ప్రాణము. నిర్గచ్ఛదవస్థయం దాప్రాణమే క్రియ. కదలుపకున్న

చేతియందలి శక్తి బలము. కదలుట కర్మ. ఇదే ప్రాణాపస్థ. పనిచేసి అలయును. అనగా, ప్రాణాత్మకబలము చేతినుండి వెడలి పోవుట. ఇదే క్రియ. సుప్తావస్థరూప కర్మ (బల) మే, బ్రహ్మ. జాగ్రదవస్థరూపకర్మ (ప్రాణ) మే అభ్య. నిర్గుచ్ఛదవస్థరూప కర్మ (క్రియ) యే కర్మ.

బలము శ్రమకుజెందిన దంటిమి. శ్రమానుయాయు లీ దార్శ నికులు; కనుక శ్రమణకు లసబడుదురు. వీరు బ్రాహ్మణ ప్రతి ద్వంద్వలని బ్రాహ్మణవాదమూలక సద్వాదమందు దెలియ గలదు. మనకు ప్రస్తుతము శ్రమణకమతఃచారణ గదా! వారిమత మిది.

అసిశ్యము, అసత్తు సగు కర్మకంటె వేరుగ బ్రహ్మ యను (జ్ఞానమను) నిత్యపదార్థమేదియులేదు. అసల్లక్షణ కర్మశక్తి శ్వ జనితము జగత్తు. “కారణగుణాః కార్యగుణా నారభంతే.” కనుక కార్యరూప జగత్తు అసత్తే - ఇదియంతయు కర్మమయమే. ఎటుజూచినను కర్మప్రసారమే. చూచుట, వినుట, చదువుట, కదలుట, తీరుగుట ఇట్లెన్నియని? పృక్షములెదుగును, కదలును, పశువులుమేయును, అరచును, పక్షులెగురును, కూయును, నూర్చుడు నెలుగును, చంద్రుడు సోమము వర్షించును, నక్షత్రములు ప్రకాశించును, సముద్రము కల్లోలము సేయును, జలము ప్రవహించును, న్యాయమూర్తి నిర్ణయించును - అనేక కర్మా గారములు, వివిధకర్మలు, ఓ! అంతటను ప్రత్యక్షము కర్మ సామ్రాజ్యము. జ్ఞానమనుదాని నెవడైనచూచెనా? అదియు

నొక కర్మవిశేషమే. 'గచ్ఛతి' 'పశ్యతి' కర్మయైనట్లే 'జానామి' యు కర్మయే. అట్టిచో జ్ఞానమును దానిని వేరుగ గల్పించుట యేటి తెలివి?

వెనుక జెప్పిన సాధ్యుల యసద్వాదముంబట్టి ప్రత్యక్షదృష్ట పరివర్తనమును, మా యీ యసద్వాద సమర్థకమే. ప్రతి పదార్థమును క్షణక్షణము సపూర్వ పరివర్తన మొందుచున్నది గదా, అట్టి యీ సంసరణశీల జగన్మూలము నసత్రే యనవలయును. సప్తస్వభావముగల మృత్తునుండి గలిగినఘటము వినాశి గదా? అట్లే వినాశి యగు జగన్మూలమును వినాశియగు నసత్రే. సామాన్యులు స్థూలపరివర్తనములను గుర్తింతురుగాని సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ పరివర్తనములను గుర్తింపజాలరు. అందువలన నవి సత్పదార్థము లనుకొనరాదు. వేయేల? నిబిడానయనము, అశ్మ సోమసుయము సగు పర్వతముగూడ ప్రతిక్షణము పరివర్తన మొందుచున్నది. మనమూయువు దాని యాయువుకంటె పరిమితమగుటచే దానిపరివర్తనము గుర్తింపజాలము. కనుక స్థిరమనుకొందుము. కాని, అసత్కారణతావాదమే దృఢతమ ప్రమాణము.

పూర్వపక్షము:- అన్నియు క్షణికములు, అసత్తులు, పరివర్తనశీలములు. వినాశులు సగుచో విశ్వ-విశ్వాంతర్గత పదార్థములందు దేని ప్రతీతియు మనకుగలుగరాదు. పూర్వక్షణస్థిత తత్త్వమున కుత్తరక్షణమున సభావమగుచో అదే ప్రపంచము అదేపదార్థమే యను అస్తిమూల కాపరివర్తనీయ వ్యవహార

మెట్లు? కనుక క్షణికక్రియకైన నేరొ యాధార ముండవలయును. అది సత్తు, నిత్యము, అవివాశి, అపరివర్తనశీలము ననవలయును. అదే బ్రహ్మణుల బ్రహ్మతత్త్వము సద్బ్రహ్మయే అసత్కర్మప్రతిష్ఠ. ప్రతిపస్తువునకు జెందియుండు అస్తిభానము నవలపింపజాలము. క్షణికక్రియ నాస్తిసారయు అస్తిమర్యాదకు వెలియైనదియు నైనను, 'ఉన్నది' యను ప్రతీతి యాపామర వివర్జితము, ఆగాలవృద్ధము సమానము. కనుక నసత్తుకంటె నింకొక సద్బ్రహ్మతత్త్వము సంగీకరింపక తప్పదు. అసత్కర్మ పరివర్తితమైన సత్తత్త్వము అస్తిరూప ప్రత్యయముం గల్గించుచున్నది.

సమాధానము:- ఇంతమాత్రమున కీ గొడవయేల? కర్మ యన్నది బలమనియు నది దిగ్దేశకాలములచే నాదియు సాంతము నయ్యు సంఖ్యయం దసంతమనియు జెప్పియుంటిమి. పదార్థముల వైవిధ్య వైచిత్ర్యములే బలాంత తాను మాపకములు. అది యొకటేయగుచో విశ్వపదార్థములం దిన్నివైచిత్ర్యము లెక్కడ? ప్రతిపదార్థమునకు ననేకజాతులు. ప్రతిజాతియందు ననేకవ్యక్తులు, ప్రతివ్యక్తియందు ననేకావయవములు, ప్రతి యవయవమునందు ననేకపరమాణువులు. దేని సంఘటనము దానిదే. కనుక నీసర్వకారణబలము ననేకమనవలయును. సత్కార్యవాది (బ్రహ్మవాది) యు నీ బలసంఖ్యానంశ్యము సంగీకరించెను. ఎట్లన:-

ఈ కారణరూపములగు ససంఖ్యబలముల జాతులు పదు

నారనియు, వీనిని బలకోశములందుమనియు నైజ్ఞానికలు వచింతురు. ఈకోశములందొకటి ధారాబలము, ప్రతిక్షణపరివర్తిత క్షణబల సమష్టి ప్రతీతిం గల్గించుటయే దీనిపని. క్షణబలనామక బలవిశేషము ప్రతిక్షణమును మారుచున్నను, విలీనమగు చున్నను దీని కాధారముగ ధారాబల నామకమగు సన్యబల ముట్లేయుండును; ఇదే సంతానబలము. దీనివలసనే (బలరూపముగుట నిదియుక్షణికమే) అస్తిప్రతీతి కల్గుచున్నది. “ఇదిగోమి? స్వయముగ ససత్తు నాస్తిరూపము నగునది, తన సజాతీయ నాస్తిరూప క్షణబలమును అస్తిరూపమున దోపజేయునా?” అన్నచో నిండుగరింజపాడి తానుస్వయముగా మలిసమయ్య నీటినుండలి మలిసతం దొలగించి తానును తొలగుచున్నది. విషమునకు విషమువిగుగు డగుచున్నది గదా! ఇట్లే ధారాబలము స్వయం క్షణికమయ్య క్షణబలము సస్తిరూపమున జూపజాలును. ఇట్టియెడ అసత్కర్మకు వేరుగా నొక సద్బ్రహ్మతత్త్వకల్పన యనావశ్యకము.

పూర్వపక్షము:— ‘తినుచున్నాను, నిద్రింతును’ అను క్రియాపదములతో నేను అన్న అహంభావమొకటి యను వర్తించుచు అసద్రూప కర్మకంటే వేరుగా నుండుచున్నది. ఇది సత్తు:— అహం అనుదాని కర్మలు మారును గాని అయ్యదిమాత్రము స్థిరముగ దర్పణమువలె మారుపులేక అట్లే యుండుచున్నది గదా! ఇట్లు లోకసిద్ధ వ్యవహారాధారముననే సత్తు సిద్ధించుచున్నది.

సమాధానము:- వాస్తవమే. అహం, కర్మ, ఇవి భిన్న వస్తువులే. ఘటశరావములు అభిన్నములని యెవడనును? కాని వీనిభిన్నత విజాతీయముకాదు. సజాతీయము. రెండును మృత్తా యములు. కాని దేని స్వరూపము దానిదే. ఇక: కర్మ-అహం భావములకు నిదేస్థితి. ఈరెండును కర్మలే. కాని నాని స్వరూపములు భిన్నములు. బలానంత్యము సర్వ పూర్వపక్షములను సరస్థకములను గావింపజాలును. ఒక బలమును కర్మ యందురు. మరొక విశేషబలసముష్టిని జ్ఞానము, లేక 'అహం' అందురు. అదియు నొకవిధమగు కర్మయే. ధారాబలము వలన సది స్థిరముగ దోచుచున్నది. ప్రపంచమంతయు జలధర పటలవల్లు దృష్టసస్త్వము. మఱియు, మీరు కర్మకంటె వేరను కొను జ్ఞానమును కర్మయే యనుటకు 'జానామి' అను క్రియా పదమే సాక్షి. కనుక జ్ఞానమును క్రియావిశేషమే యందుము.

ఈక్రియాత్త్వమునకు 1. కృతి 2. వ్యాపారము 3. భావము 4. కర్మ యను నాలుగవస్థలు. (i) యత్నము - చేష్ట యన బడుచు శరీరములోపల నగు ప్రాణ వ్యాపారము కృతి. ఇది చర్మచక్షుర్గోచరము కాదు. (ii) దీని కవ్యవహికోత్తరకాల మందే బహిర్వ్యాపారము కల్గును. ఇదే వ్యాపారావస్థ. (iii) ఇయ్యది క్షణబలాక్రాంత మగుటచే క్షణికము. గుణ మయి, ధారాబలముచే సముచ్చయరూప పరిణతినొందించి భావ రూప మొందును. వ్యాపారము క్షణికక్రియ, తత్కూటము భావము. గమనమ్, పఠనమ్, శయనమ్ ఇత్యాదులు

భావాత్మక క్రియలు. ఈ వాక్యపదీయ వచన మిటు ననుసంధేయము.

“గుణభూతైరవయతైః సమూహః క్రమజన్యవామ్
బుద్ధ్యా ప్రకల్పితాభేదః క్రియేతి వ్యపదిశ్యతే”

భావాత్మక క్రియాసంతరము (iv) కర్మశేషాత్మకము, ఆత్మశబ్దవాచ్యము నగు అహంధరాతలమున నొకవిధమగు సంస్కారముత్పన్నమగును. ప్రతియొక భావాత్మకక్రియయు, ఆత్మయందు దప్పక యొక సంస్కారము నుత్పన్నము గావించి నైచును. ఆ సంస్కారమే కర్మ. గీని బలముననే కృతి యుదయించును. దానినుండి వ్యాపారము, దానినుండి భావము, దానినుండి మరల కర్మ యుదయించును. ఇది చక్రభ్రమణము వంటిది. ఇటు నింనొక విషయము జ్ఞప్తియం దుంచదగినది. ఏమన:- ధారాబలాత్మక జ్ఞానరూప కర్మనుండి భావనాత్మక జ్ఞానసంస్కారము, త్తణబలాత్మక కర్మరూప కర్మనుండి వాసనాత్మక కర్మసంస్కారమును ఉదయించును. మొదటిది అనుభవాహితము. రెండవది చరణాహితము. రెండును కర్మజన్యములే. కనుక సంచితము లగు నీరెండును కర్మలే యందుము. ఇట్లు ఒకేక్రియాతత్త్వము బలతత్త్వ తారతమ్యముచే కృతి - వ్యాపార - భావ - కర్మరూప ధారణ గావించుకొనుచున్నది.

ఇందు మూడవదగు భావావస్థయే జ్ఞానరూప కర్మవిశేషము నకు స్థిరతం గూర్చునది. క్రియాసమష్టియే ‘అహం’ అను

నీప్రతిష్ఠితభావమును, లేదా స్థిరభావమును కలిగించును. క్రియ యొక్క ఈ క్రమజన్య సంబంధి ధారావాహిక ప్రవాహము వలననే స్థిరతాప్రతీతి కలుగగా, త్షణబలముకంటె వేరగు నీ కల్పితస్థిరతం జెప్పుటకే మన 'మహం' అనుపేరు వాడుచున్నాము. వచ్చితిని, చూచితిని అను మొదలగు ప్రావాహిక గతియం దున్నను పిచ్చేగప్రతీతి లేకున్నది. ఇ వే స్థిరతాప్రతీతి మూలహేతువు. దీపజ్వాలంజూడును. ప్రతిక్షణమును తైలము ప్రకాశరూప పరిణామగుచు నత్తినుండి నెలువడుచున్నది. క్రిందినుండి ప్రతిక్షణమును తైలము వచ్చుచున్నది. ఈ తైలాగమన నిర్గమ సంతాన ధారాప్రవాహమే జ్వాల. కాని, చిత్రము! త్షణభావసంబంధము కలదయ్యు నీజ్వాల యేక రూపముగనే యగపడుచున్నది. ఈ స్థిరతాప్రతీతి కేకమాత్ర కారణము క్రియాసంతానమే.

తైలగమనాగమన రూప క్రియా సంతానోచ్ఛిత్తిచే దీప నిర్వాణ మేర్పడునట్లు కర్మ సంతానాత్యంతికోచ్ఛేదముచే నా కర్మరూప జ్ఞానాత్మకు ముక్తి కల్గును. కర్మపున్దలోచ్ఛేదమే ముక్తి. కదళీస్తంభము, పలాండువు ఇత్యాదులను ఒలిచిన గొలదియు జిహకు నేమియు మిగులనట్లు దీపజ్వాల నెటు బరీక్షించినను, జ్వాలయేగాని మతేమియు లభింపదు. ప్రకాశ ధారామాత్రమున దీపము దీపమనుపేరొందినది. త్వక్సమాహ మరటి, యల్లి యనబడునట్లే యిచటను ఎరుంగవలయును. కనుక కర్మసమష్టియే అహం లేదా ఆత్మయని ప్రసిద్ధి నొందినది.

పాంచగౌతిక శరీరమందలి అస్థిమాంసాది భిన్న భిన్న కర్మ ఫుద్గలములట్లు 'అహం' కూడ న కి కర్మ విశేషఫుద్గలమే. శరీరాంతర్భూతమే. అంతకంటె వేరుగ నిశ్శయము, అవినాశి, జీవాత్మ యనబడు సత్త్వదాగ్ధ మేదియు లేదు.

ఈ యసత్కర్మ తనంత తానే జగత్తుగనై -నిలచియుండి - చివరకు లీనమైపోవును. వ్రేలు తనంత తాను కదలును; రెప్ప విడిచినదగ నే కన్నుదాసంతఃది చూచును; చెవి తనంత తాను వినును; అట్లే అసత్కర్మయు దనంత తాను, ఆకస్మికముగ సృష్టి రూపమునొంది తనంతదానే ప్రతిష్ఠితుముగనుండి, తనంతదానే లీనమగును. ఇవే సృష్టిస్థితిలయములు; వాస్తవముగ:- ప్రతిక్షణవిలక్షణముగ నీకర్మ క్షణికుము; కనుక శూన్యము; కనుక స్వలక్షణము; కనుక దుఃఖరూపము. అందువలన నిది దుఃఖ సాగరమనియే యెంచబడును.

అసత్కర్మయొక్క ఆద్యంత క్షణము లసత్తులై మధ్య క్షణము సత్తువలెదోచినను తిస్త్వధ్యన్యాయముచే నదియునసత్తే. ఉపక్రమోపసంహారిముల యవ్యక్తత యాధారముగ నున్న మధ్యవ్యక్తతయు, సవ్యక్తమే కనుక శూన్యం శూన్యం అనుట కంటె వేరేమందుము? విషయాభావమున, రిక్తముగ నుండు నపూర్ణ 'ఖమ్' దుష్టఖమ్: (ఖమ్ - ఆకాశము - ఇంద్రియము) దుఃఖము. క్షణిక భావమునకు బూర్తియు శాంతియు నెక్కడ? అక్షోభ గదా శాంతిమూలము? క్షణికుయందు ద్విభ - కంపనము, భయము, దుఃఖము, 'అకాలతస్యకృతస్సుఖమ్'

కనుక 'దుఃఖమ్ దుఃఖమ్'. అనవరత కర్మచక్రాక్రమిత కర్మ మయాహంభావమునకు (ఆత్మకు) శాంతియు సుఖము నెక్కడ? నోటియం దనవరతజలధార పడుచున్నచో నూపిరాడదుగాదా!

పిశ్చమతయు స్వలక్షణము; దానివంటి చదేకాని యిట్టి దట్టిదని పోలికజూప ననువుగానిది. కారణము? క్షణికమగుక్రియ కస్మక్రియతో బోల్చుననకాశమే? మరయు గ్రహమున్నయు బరస్పర భిన్నములు, ఉత్తరక్రియతో బూర్వక్రియంబోల్చుబోవు సతలో నది పిల్చి మైగవును. ఇది గోలికయెట్లు? క్రిమాలక్షణము క్రియయే; కిమక స్వలక్షణమే, స్వలక్షణమే - ఇట్టిచో, కిచ్చింటె నిక నీశ్వరుడులేడు, జీవుడులేడు, జ్ఞానమునులేదు. అంతట నన ద్వాద సామ్రాజ్యమే. 'అనదే వేదమగ్ర ఆసీత్' 'ఇమి ఆసీ త్తమసా గూఢమగ్రే' 'నై వేహాకించ నాగ్రఆసీత్' అనువచనము లీ వాదమును సమర్థించును.

వైదికపూర్వ సాధ్యయుగమందలి యనద్వాదము నాధారముగగొనియే పిమ్మట మహాభారతోత్తర కాలీనమగు, హాస యుగమున లేదా సంప్రదాయయుగమున నాస్తికమతము నిక సిల్లెను. ఈమతప్రచార శ్రేణుము విశేషించి శాక్యసింహునకు దక్కినది. ఈయన కపిలవస్తునిచాసి, శండ్రిపుర్లోదనుడు, శల్లి మాయ, ఈయనపుత్రుడు రాహులుడు. శాక్యసింహుడు స్వభావముచే పరమదయాళువు; ఈతని జీవిత పూర్వాచంద్ర యందు చిత్తప్రచలనముగావించు కరుణాపూర్ణ ఘటనల నెన్ని టినో మూయున యెదుర్కొననలసివచ్చెను; అందువలన రాజ్య

వైభవాది మోహములను, పత్నీపుత్రాదులను దృఢించి వైరాగ్యముం గొని శాస్త్రార్థయసముగావించినను, అతని క్లాంతాత్మ శాంతినొందదయ్యె. అప్పు డత డా యధ్యయనమునెడ గూడ పిరక్తుడై శాంతి కై శశుము సేయ నెంచి (యానాడు) గిరివ్రజ మను పర్వతమున కరిగి, మును లా దేశించినవిధమున దపోఽను స్థానము నారంభించెను. నాగినుండి యతడు శాక్యముని యయ్యెను.

జ్ఞానమును మూలముగా గొనిక కేవల వైరాగ్యానుభూయి యగు నాయుని కాశపోఽనుస్థానమునను శాంతి లభింపకపోగా, జీవరకు పర్వతగూడ విడచి మూక్షేత్రమున నొక వృక్ష చ్ఛాయంజేరి ధ్యానమగుచుండై గూర్చుండెను. అు దతనికి “ప్రపంచము మిథ్య. సత్తనదగిన దిందేమియు లేదు. వేద పురాణ ధర్మశాస్త్రగులందు బ్రతిపాదించబడిన ఆత్మ - పర మాత్మ - స్వర్గ - నరకాదు లన్నియు గేవల కల్పితములు” అని తట్టినది. అంశటితో సహానికి సంతృప్తి కలెను. వెంటనే యతని నోటనుండి ‘బుద్ధిచ్ఛ - బుద్ధిచ్ఛ’ (తెలిసినది - తెలిసినది) అను వచనము వెలువడెను. నాటినుండియు శాక్యముని ‘బుద్ధు’ డయ్యెను. ఏ చెట్టుకింద గూర్చుండి యత డీ యసద్వాదోద్ధార ములను వెలువర్చెనో ఆ వృక్ష మే ‘బోధివృక్షము’ అనబరగెను. ఈ బుద్ధ మతమునకే బిదన మార్థమిక - యోగాచారి - సౌత్రాంతిక - వైభాషికము లను నాల్గు శాఖలు వెలసెను. కానిండు. మన ప్రస్తుతము బుద్ధమత మీమాంస కాదు.

ఇంతకును జెప్పదలచినది:- సాధ్యకాలీ నాసద్వాదాధారము ననే పిదప నాస్తిసారముగు నీ యసద్వాదము వెలసెననియే. ఈ వాదులు కర్మవాదముం బ్రధానముగ నెంచి బ్రహ్మసత్తం దిరస్కరించిరి. నేడుగూడ నార్యప్రజల నిదే యుత్సఫగాముల గావించుచున్నది.

ఇతి యసద్వాదః.

4. సద్వాదః - బ్రహ్మ వాదము

ఇది పైవాదమును సహింపని బ్రాహ్మణుల మతము పీ రిట్లందురు:- కర్మ యను ససత్త్వమేదియు లేదు. అంతటను గేవల జ్ఞానమూర్తి బ్రహ్మసామ్రాజ్యమే, ఆబ్రహ్మతత్త్వము నత్తు - అపరిణామి. లేదా అవిశృతపరిణామి, అనినాశి, అనుచ్ఛిత్తి ధర్మముగలది. అదే విశ్వమూలము. తద్వివర్తమే విశ్వము. బ్రహ్మ - విశ్వము రెండు అన నావశ్యకము లేదు. బ్రహ్మకే నామాంతరము విశ్వము. జగత్తనత్తనుచో ప్రత్యక్షమే కాదు. ప్రత్యక్షము నపలపించుటెట్లు?

నాస్తికు లీవిప్రతిపత్తిం దొలగించుకొనుటకు ధారాబలము నాశ్రయించి, కతక రజోదృష్టాంతము నెదుట బెట్టిరి. ఇట నీ రెండును వ్యర్థములు. ప్రశ్న సత్ప్రాప్తితికి జెందినది గాని, మాలిన్యము దొలగించుటకు జెందినదికాదు. కతకరజము మలిన మయ్యు మాలిన్యముం దొలగింపగలదు. ధారాబలము మాలి

స్యముం బోగొట్టజాలదన్నచో నీదృష్టాంతము పనికివచ్చెడిది. ధారాబలము క్షణికము. అది యస్తి ప్రత్యయసాధకము గాజాలదు. గ్రుడ్డివాడు గ్రుడ్డివానికి దారి జూపజాలునా? ఇంతకును:- క్షణికబలముతో ధారాశబ్దముం దగిలించుటెట్లు? పూర్వక్షణస్థిత బల ముత్తరక్షణమున నభావ మగుచో నిక ధార యన్న వస్తువే? ఎడ - తెంపులు లేకున్నగదా ధారా సంబంధము? కేవలము ధారాబల మన్నంతనే పని జరుగునా? కనుక ప్రత్యక్షసిద్ధ సత్తాప్రతీతింబట్టి తప్పక యసత్తుకంటె వేరుగ సత్తత్త్వము సంగీకరించి తిరవలయును. ఇక:- సత్తు సంగీకరించిన పిదప సత్తు సంగీకరింప బనియు లేదు. కారణము? సద్వాదమే అన్నివిధోధములను పరిహరించును.

కర్మకుగూడ నీ జ్ఞానలక్షణ సద్బ్రహ్మయందే యంతర్భావము; సప్రకృత జ్ఞానమున్నది; సడచుజ్ఞానమున్నది. జ్ఞానముకంటె వేరేమున్నది? అంతట నున్నది కర్మకాదు. జ్ఞానము; 'అయం ఘటః,' 'అయంపటః' అనుటయు జ్ఞానమే, అహంక రోమీత్యాదికమును జ్ఞానమే. ఉన్నదంతయు నా జ్ఞానమే; లేనిదియు నా జ్ఞానమే: సూర్యచంద్రాదులు, క్రిమికీటాదులు, జ్ఞేయ పదార్థములెల్ల జ్ఞానమూర్తులే. దృశ్యమాన ప్రపంచమంతయు జ్ఞాన చిత్రము, అనగా, బ్రహ్మ - ఆత్మ - అహం, అన్నదే. ఇది యంతయు అహంభావాత్మక జ్ఞానమే జ్ఞేయ రూపమున బ్రతీత మగుచున్నది.

కొంతతడవు మధ్యప్రపంచము 'జ్ఞాత - జ్ఞానము - జ్ఞేయము'

అను మూడుభాగము లనుకొందము, ఉదాహరణముగ - ఘట ప్రత్యయముంగొనుచు, దాని స్వరూపము 'ఘటమహంజానామి'. ఇందు అహం=జ్ఞాత; ఘటమ్=జ్ఞేయము; జానామి=జ్ఞానము - మొత్తము ఘటజ్ఞానము. ప్రతియొకజ్ఞానమునందు నీ మూడుభాగములు నిత్యముగ నుండవలయును; దార్శనికు లీ మూటిని ప్రమాణ (జ్ఞాత) ప్రమేయము; (జ్ఞేయము) ప్రమితి (జ్ఞానము) అందురు. ఇంక మూలతత్త్వము ప్రమాత. అహం భావమే సల్లక్షణబ్రహ్మ; ఆత్మ, ప్రమాత, జ్ఞాత. విశ్వము ప్రమేయము. విశ్వజ్ఞానము ప్రమితి. సూక్ష్మముగ జూచినచో ప్రమాతయే ప్రమితియు, ప్రమితియే ప్రమేయము నగును. జ్ఞాతయొక్క జ్ఞాతృత్వము సిద్ధమేగదా! ఇక దక్కినరెండును బరచూర్థముగ జ్ఞాతయే. ఈ యభేదస్థాపనయే మా యీ వాదరక్షణ.

మొదట ప్రమాతంగొనుడు; ప్రమితియన జ్ఞానముగదా, అది వికాసస్వరూపమా, కిన్న దెలువగనే ఆత్మజ్యోతియందు జగమంతయు భాసితమగును; ఆత్మజ్యోతియేజ్ఞానము; హృదయ నుండని జ్ఞానంధళమే జ్ఞాత, బింబము. దానినుండి సలుగడల వెడలు రిశ్మితే జ్ఞానము, కలిగినో వికాసమున బుచ్చమగు గదా! జ్ఞానప్రకాశమండల ప్రతిష్ఠితము జ్ఞేయ ప్రపంచము. విజ్ఞాన సిద్ధాంతముంబట్టి తేజోమండలమునకు - రశ్మిమండలము నకు ఏదో యొక కేంద్రముండితీరును - అందుండినే రశ్మిలు వెడలి మండలరూపము నొందును; ఉక్థములేని యర్క యుండదు; ఉక్థవికాసమే అర్క. జ్ఞాన మర్కయన్నచో జ్ఞాత

యుక్తము. నాభిగత జ్యోతిఃపుంజ మాత్మ, జ్ఞాన. పరిధిగత జ్యోతిఃపుంజము జ్ఞానము.

జ్యోతి యాగ్నేయ పదార్థము; అగ్నిస్వభావముగ సంత ర్భూతేదమున రెండు పృష్ఠములుగ వగును; హృదయ స్థోక మంతఃపృష్ఠము; సంస్థానుండలము బహిః పృష్ఠము, అగ్నిశబ్ద మిట జ్యోతిర్మాత్రోపలక్షణము, సూర్యసింహ మంతఃపృష్ఠ మను కొన్నచో రశ్మినుండలము బహిఃపృష్ఠము. అగ్ని యాత్మ; యిది జ్ఞానము. నానుచూత్రమున రెండు: నాస్తవముగ నొకటే. ఇట్లు జ్ఞాన - జ్ఞానము నొకటే.

ఇక మిగిలినది జ్ఞేయజగత్తు. నాస్తిక వినానము గిచ్చిపైనే. జ్ఞానసహజతలము నందు భాసిల్లు సుటవగాది పదార్థములు, జ్ఞానము నలన నైసనా? చేక విజాతీయములా? ఈ ప్రశ్న నెమట బెట్టుకొని జ్ఞేయజగత్విచారణ చేయవలయును.

జ్ఞానమాధారము, జ్ఞేయమాధేయము, ఉదాహరణము:—
(i) బల్లపై పుస్తకము, బల్లయాధారము పుస్తకమాధేయము; ఈ రెంటికి, దేని సత్త గానిదే. ఒకదానికి నష్టికలిగిన రెండవ దాని కేనష్టియులేదు: ఇదే యొకవిధమగు భిన్నసత్తాత్మక కార్యకారణభావము. జ్ఞానజ్ఞేయముల యాధారాధేయ సంబంధ మిట్లే యనదగునా?

తగదు!— ఏలయన:— జ్ఞానజ్ఞేయముల కుపాదాన లక్షణ కార్యకారణభావ మున్నది. పుస్తకము—బల్ల — యనునాలో నిమిత్తలక్షణ కార్యకారణభావ మున్నది. (ii) పితృపుత్రులు:

ఇట పిత్రంశభూత శుక్రమే పుత్రుని కుపాదాన కారణము. ఇందును, ఎవరి సత్తవారిదే; ఒకనికి హానియగుచో రెండవ వాని కేహానియులేదు:-ప్రస్తుత జ్ఞానజ్ఞేయముల సంబంధము నందు నిదేసితి యనవచ్చునా?

కాదు:- తండ్రివలె జ్ఞాన ముపాదానము; కొడుకువలె జ్ఞేయము కార్యము. అనుట సరియే కాని, ఈ రెంటును భిన్న సత్తాత్మక కార్యకారణభావము అంగీకారముకాదు. మఱి యెట్లన్నచో:- ఒకటిహానినొందిన రెండవదికూడ హానినొంద వలయు, సట్టి యుపాదాన కార్యకారణ భావము వెదుకవల యును; తంతువులు-వస్త్రము - మట్టి - కుండ; సువర్ణము కటక కుండలాదులు; ఇందుకు బనికివచ్చును. ఇవి యభిన్న సత్తాత్మక ములు; ఇవియే యిట ననుసంధేయములు.

జగత్తత్త్వ మంత- ర్భావ్యా భేదమున రెండుభాగము లన వచ్చును. ఈశ్వరీయాధి దైవికజగత్తు బహిర్జగత్తు. మన యాధ్యాత్మికజగత్తంతర్జగత్. అది యీశ్వరునిజ్ఞేయము. ఇది మనజ్ఞేయము. అతడు వ్యాపకజ్ఞానమూర్తి. మనమతని యంశలము. అతడు దాసికిని మనముదీనికి నుపాదానములు. మనకగపడునది మన జ్ఞాననిర్మితము. మన జ్ఞానధరాతలమున దదాకారాకారిత ప్రతీతమగు జ్ఞేయము మన జ్ఞానజనితము. మనదృశ్య (జ్ఞేయ) కర్తలము మనము (మనజ్ఞానము) ఈశ్వరీయ జగత్తును మనమెన్నడు జూడజాలము. మనజ్ఞానజనిత సూర్య చంద్రాదులను మనము చూడగలము. అన్యని యంతర్జగత్తునే

మనమరయలేము; ఇక నీశ్వరీ యాంతరగత్తు మాట చెప్పవలయునా?

మనజ్ఞేయము మనజ్ఞానముయొక్క యాకార విశేషమాత్రము. ప్రతీతవిషయము జ్ఞానాకారమే, జ్ఞానరూపమే, జ్ఞానమే. ఇట్టిచో జ్ఞేయము జ్ఞానభిన్నమగుటెట్లు? మృద్ధుటము మృద్ధిన్నముగ దోచునట్లు జ్ఞాననిర్మిత జ్ఞేయజగత్తును జ్ఞానభిన్నముగ దోచును. కాని మృత్తునకు ఘటనమునకువలెనే జ్ఞానజ్ఞేయములకును భేదములేదు. జ్ఞానాతిరక్తముగ జ్ఞేయఘటమునకిక యాకారమేమి?

ప్రత్యయము (జ్ఞానము) 1. అంతఃకరణావచ్ఛిన్న చైతన్యము 2. అంతఃకరణవృత్త్యవచ్ఛిన్న చైతన్యము, 3. విషయావచ్ఛిన్న చైతన్యము నను త్రిపుటితో సంబంధము గలది. ఈ వ్యావహారిక త్రిపుటీ భావకారణముచే జ్ఞానజ్ఞేయములకు బాధకృమున్నట్లు గోచరించును. విజ్ఞానదృష్టి కివియన్నియు జ్ఞానమునందే యంతర్భావము లగును. 'జ్ఞానము - జ్ఞేయము కంటె వేరుగ దోచుచున్నది' అనుటలో ప్రతీతియు జ్ఞానమే. ఇది కర్మ, ఇదియసత్తు అన్నది ప్రతీతి, అదిజ్ఞానము. ఇక జ్ఞాన లక్షణ బ్రహ్మయొక్క అద్వితీయత నపలపించుటెట్లు? అది పూర్ణము కనుక శూన్యంశూన్యం అనరాదు. పూర్ణం పూర్ణం అనవలయును. అంతటను జ్ఞానమూర్తి బ్రహ్మవాద సామ్రాజ్యమే.

“ప్రపంచము, జ్ఞానమపరివర్తనీయము, శాశ్వతము, ఏక

రసము సగుచో ప్రత్యక్షానుభూత ప్రతిక్షణ పరివర్తనముల నే మనువలయు” ననుచో కా దసము. ఈ యుపలబ్ధియంతయు జ్ఞానమే యందుము. ఉదాహరణముగ స్వప్నముం జూడుదు. అందు మీజ్ఞానమే జ్ఞాన - జ్ఞేయ జ్ఞాతలుగ కర్తృకరణ కర్మ లుగ నై యున్నదిగదా! ఇట్టిచో నీభేదవాదము మిథ్య, కాల్య నికము నన్నట్లే - జాగ్రజ్జగత్తునందు నెంచదగును. వివర్తము లెల్ల జ్ఞానకల్పనా మాత్రములే. జ్ఞానఘన బ్రహ్మకంటె వేరే మియు లేదు.

పోనిండు వాదముకొరకు కొంతసేపు నాస్తికవాద మొప్పి కొన్నను, క్రియ క్షణిక పరివర్తనశీల మన్నను, ఈపరివర్తనము సకొకయపరివర్తనీ యాధారము లేదన్నచో సర్వథా యనుప పన్నము. శరీరమున్నగదా! పర్వపరివర్తనము! వస్త్రమున్న గదా! రంగుమారుట? పృథివి యున్నగదా! గతి? ముఖ మున్నగదా! మింగుట? ఇట్లు క్షణికక్రియతో నొక యక్షణ రూపాస్తిభావము (ప్రతిష్ఠాభావము) గూడియుండును.

“కర్మ యసత్తు - జడము. తనంతదాను పుట్టి లీనమగు” ననుచో:- రాత్రనిద్రింతుము. ఉదయమున మేల్కొందుము గదా! జాగృతిక్రియ సుప్తియందు లీనముకాగా ప్రాతర్నియత సమయమున మేల్కొల్పిన దెవరు? ‘తనంతతానె కల్లె’ నందురా? కారణము లేనికర్మ యేదియు నుండదు. ఉన్న దన్నను, ఉండున దట్లే యుండవలయును. పోవున దట్లే పోవల యును. అందు నియతి యెట్లు?

నిరాధారముగ గర్భయుత్పన్నమగు ననుటకు దృష్టాంతము కలదా? అకర్మ నాధారముగాగొనియే కర్మ యుపపన్నము కాగలదు. ధారాబలనిస్సారత మొదటనే ప్రత్యుత్తరించితిమి. ఇట్లు యుక్తి, తర్క, సుభవ, విజ్ఞాన - శాస్త్ర విరుద్ధమగు నసద్వాదము నిలువజాలదు.

మరియు, అసద్వాదము నాశ్రయించువారుగూడ సద్వాదమునే యాశ్రయించినట్లు తోచును. ఎట్లన:- అసత్తుకంటె వేరేమియులేదనుటలో ససత్సత్త సంగీకరించినట్లు లేదా? 'అసదస్తి' అనుటలో అస్తియన సద్వాదముకాదా? 'ఏమియులేదు' అనుచో, ఈసిద్ధాంతము 'నేమియులేదు' కాదా? అప్పుడుదాని యర్థము సద్వాదముకాదా? అంతయు ససత్తు అగుచో మీ అసత్తమాత్ర మసత్తుకాకుండునా? అప్పుడది సద్రూపమే కనుక ఎట్లయినను సద్బ్రహ్మను శరణముగా గొననిచో విముక్తిలేదు. 'బ్రహ్మైవేదంసర్వం' 'సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ'.

ఇతి సద్వాదః

12. సిద్ధాంతవాదము

ఇంతవరకుజెప్పబడిన నాల్గువాదములునువస్తుతః ఒకదృష్టితో దైవయుగ పూర్వములనిచెప్పి, అర్వాచీనములందుము. దైవయుగమందలి వైదికసిద్ధాంతవాద వాస్తవిక తాత్పర్యము నరుంగమిచే సర్వాచీనవ్యాఖ్యాతలు వేదవచనముల కస్తవ్య

స్తార్థ ములంజేసి ద్విసత్యాది వాదములను సృష్టించివైచిరి. వీని కంతవిలువ నీయము. సిద్ధాంతవాదము వీనినిస్సారత నెరుక పరచును.

మెనుకటి నాల్గువాదములందు ద్విసత్యవాదము బ్రహ్మకర్మ వాదమంటిమి. మాసిద్ధాంతవాదమును బ్రహ్మ - కర్మ రూపమే. ఈనామసామ్యముచే నీరెంటి సిద్ధాంతములందును సందేహము దయింప వచ్చును; అందుకొరకు, ముందుగ నీరెంటిభేదములను దెలియవలయును. ఈరెండును సర్వధా పృథగ్భావములు కలవి.

బ్రహ్మ - కర్మ - యను రెండుసత్యము లంగీకరించుట ద్వి సత్యవాదమని తన్నామమే తెలుపును. ఇక సిద్ధాంతవాద మన్ననో, బ్రహ్మ - కర్మలు రెండును భాతులుగ నెంచియు, సత్తైక్యముచే నేకసత్యానుగామియై సర్వశేష్తమైయున్నది. ఈ భేదముం గుర్తించి సిద్ధాంతవాదమును విచారణ నేయ వలయును.

వాదచతుష్టయియందలి సదసల్లక్షణ బ్రహ్మకర్మ పదార్థ ములుసాధ్యసమ్యతములగు సదసత్తత్త్వములకంటె వేరుస్వరూప ములు కలవయ్యును సంశయవాదమునకే కారణములగుటచే వీనింగూడ ఖండనీయవాదకోటిం జేర్చినచో మొత్త మీనాల్గు వాదములును సాధ్యసమ్యత 'సదసద్వాద' మందే యంత ర్భావము లనవచ్చును. చివరకు (10) సాధ్యవాదములు, (1) సం శయవాదము (1) సిద్ధాంతవాదము, మొత్తము 12 వాదము లగును.

నిశితతర్కయుక్తి ప్రతిభాశాలురగు సాధ్య విద్వాంసులు స్థాపించిన దశవాదములకు సమాధానము లీయలేక యా నాటి వారు, ఈనాటి బుద్ధివాదుల యాపాతరమణీయ తర్కజాలము నుత్తరింపజాలక (సంశయాత్మావిసశ్యతి) సంశయమృత్యువు వంక కగ్రేసరులగుచున్న నేటి యాస్తికప్రజలట్లే తత్ప్రవాహ మున బడి కొట్టికొనిపో మొనలిడిరి. కాని శాస్త్రీయ సత్య సిద్ధాంతఖండనములందు స్వేచ్ఛానాదులగు నేటిబాలబుద్ధుల తర్కముల కానాటితర్కములయెరుట నినుమంతయు విలువ లేదని, జ్ఞప్తియందుంచు కొనవలయును. ఏమన:- ఆస్తికప్రజా సాభాగ్యముచే నేటివానికి జాలవరకు సంస్కృతభాషాపరిచ యములేనందునను, వైదికవాఙ్మయ పరిచయములేనందునను, ఆపటిమ యిందులేను. సాధ్యులతర్కజాలము యుక్తిసంగతము, భౌతికసృష్టియందు ప్రత్యక్షానుభూతము. నేటివారి తర్కా భాసములన్ననో, 'సర్వజ్ఞానవిమూఢాన్స్తాన్ విద్ధినష్టా నచే తసః' అనునుసాధికి యోగ్యములన్నజాలును.

సాధ్యులు చెప్పినంత చేసిచూప శక్తిగలవారు. అనీశ్వర వాదులగు వారుగావించు ప్రత్యక్ష చమత్కారముల కానాటి యాస్తికులు చకితులై వారివాదములను ఖండింపజాలరైరి. మానవబుద్ధిబలము నిర్బలముకాగా, ధర్మసృష్టభము సంక్రమయ్యెను; ఏకేశ్వరవాదము తమసావృతమయ్యెను; విశుద్ధ భౌతికవిజ్ఞాన సామ్రాజ్యమేర్పడెను. ఈక్షోభచే ప్రకృతి యెంతయో క్షోభనొంది తన సహయోగియగు పురుషుని క్షుబ్ధుని

గావించెను. అతడు ధర్మగ్ధాని నుపశమింపజేయనై తననిశ్శాస్త్రసభాత, నిత్యవేదమూలక సిద్ధాంతవాదమును స్థాపింప, మానవ శరీరమున భూమిపై నవతరించెను. ఆ దివ్యావతారమే 'స్వయం భూబ్రహ్మ' అతడు, సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠారూప - సిద్ధాంతలక్షణ బ్రహ్మవిద్యను, తనజ్యేష్ఠపుత్రుడగు 'సధర్వు'న కొనంగెను. ఈ యైతిహాసికఘటనను ధార్మికు లిట్లు వినిపించుచున్నారు.

“బ్రహ్మ దేవానాం ప్రథమః సంభూత విశ్వస్యకర్తా భువనస్యగోప్తా
స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠాం అథర్వాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయప్రాహ
(ముండక)

సాధ్యవిద్వాంసులూ యొకసత్తను స్వీకరించినచో వారు పది కాదు ఎన్ని వాదములు వాదించినను మాన్యములయ్యెడివి. “సృష్టిగర్భమునం దనేక కార్య - కారణభావము లున్నవి.” అను నీ విజ్ఞానానుమోదిత సిద్ధాంతము నెవరు కాదందురు? నిజముగా సాధ్యులు ‘వినాయకం ప్రకుర్వాణో రచయా మాసవాసరమ్’ అను కింవదంతిని జరతార్థముగావించిరి. వారు, సమాధానము గుదుర్చబోయినది ‘సృష్టి మూలకారణమేమి?’ అను ప్రశ్నకు. ఉన్నది సృష్టిసీమకులోపలనే. దానికి పైకి బోయి కారణాన్వేషణగావించుచో వాగ్విప్రమాదమునకు లోను గారు. చివరకు సాధ్యుల, సృష్టిమూల కారణతా వాదము లన్నియు, విలువలేనివై నవి. పైగా “ఇన్ని నత్యములుండవు. మనమేమియు నిర్ణయింపజాల” మను సంశయవాదముగూడ వెలసినది. ఒకసత్తనంగీకరించుచో నీవాదములన్నియు సృష్టి

భేదమూలక దృష్టికోణభేదముచే జక్కగా సమన్వితములై పోవును.

స్వయంభువు అట్టయేకత్వసిద్ధాంతమునే, సిద్ధాంతపక్షముగ జూపుచు, సాధ్యుల దశవాదముల నామూలచూడములుగ ఖండించి 12 వ దగు సిద్ధాంతవాదమును స్థాపించెను, మరియు:-

“సృష్టికి పూర్వము మూలకారణములనుకొన్న సదనదహా రాత్రాదులం దేదియులేదు. పరము, శాశ్వతము, రస - బల మూర్తి (విశ్వమందు బ్రహ్మకర్మమూర్తి) యగు నాయొక తత్త్వమే యుండెను. అదే మాయాబలమున, బిదప షోడశ కలమై క్రమముగ, మాయా, షోడశీ, సగుణ, యజ్ఞ, అంజన రూప పంచప్రాజాపత్యసంస్థలుగ బరిణతమగుచు, నారవదగు తన యావరణపరిగ్రహముచే విశ్వరూపమునొందెను. ఈ విశ్వ మూర్తి యం దాసాధ్యుల యా దశకార్యరూప కారణములును వికసితమైనవి. ఇదియెరుంగక వారు తమకార్యరూప కారణములనే విశ్వ మూలకారణము లనుకొని ప్రమాదమునకు లోనైరి.” అని స్పష్టపరచెను.

సరియే. సృష్టిమూలముంగూర్చి సాధ్యులుచెప్పిన తత్త్వ వాదములన్నియు, యథాసంభవముగ, యథావసరముగ నాయాసృష్టివిశేషములకు గారణములే యగును. కార్యకారణ భావ మొకేవిధముగా దన్నదియు సత్యమే. కాని యీ విశ్మంభులకారణవాదము పైననే విశ్రమింపనగునా? స్వయముగ.

దశసంఖ్యయే తనకు భిన్నము మహాలంబనము నగు నొక మహా కారణమును సూచించుచున్నది.

మరియు:- సాధ్యుల దశకారణములును సృష్టిమర్్యాద లోనివే, సృష్టిగూపములే, యగు కార్యరూపములు వారు అనుమానమర్్యాద యను వంకతో కార్యముల ద్వారా కారణ ముల ననుమానించి యా అనుమేయభావములచే కారణము లనుకొనిరి. గాని వస్తుతః వారి యా యనుమేయ కారణములెల్లను, కార్యరూపసృష్టి కే పర్యాయగుణేషును. దేనికి పని భేదములు? ఇదియొక జటిలప్రశ్న. దశయన్నది సాపేక్షసంఖ్య. భౌతిసిద్ధ పదార్థము. వాస్తవముగ సంఖ్యయన్నదొకటే. ఒకటే సంఖ్య తన విస్తారప్రస్తారమున జీవరకు పరమపరార్థ్య సంఖ్య వరకు బోవును. ఒకటి యన్నదే లేనిచో 2, 3, 4 మొదలగు వాని కుపపత్తియేని? అది యున్న నెన్నె సగావచ్చును. లేనిచో సంతయు విడంబనామాత్రము. సాధ్యులు సృష్టికారణములు పదియే యనుకొనిరి. గాని, వేదశాస్త్ర మసంఖ్యకారణముల సంగీకరింపుచు 'పరాస్యశక్తి ర్వివిధైవత్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియాచ' అని యుద్ఘోషించెను.

సృష్టికర్తను ప్రజాపతీయందురు. సృష్టిగర్భమం దనంతప్రజా పతు లున్నారు. వాయు, ఇంద్ర - అగ్ని - వరుణ, రుద్రాదులందరు ప్రజాపతులుగ జెప్పబడిరి. కాని వేదశాస్త్రమునకు జెందిన యీ యనేక కారణతావాదము లేదా, అసంతకారణతా వాద మన్నది సర్వకారణమూర్ధన్యము, పరపరాణాం పరమ

లక్షణము నగు నొకానొక కారణము నాధారముగా గొనియే ప్రతిష్ఠితమై యున్నది.

ఒకటి నానాత్వము నెట్లుపొందెను? అను ప్రశ్నకు త్తరము విస్తారసాపేక్షమగు సృష్టివిద్యకు జెందినది. అయ్యది ఈశావాస్యశిష్యానాగులగు విస్తాంబబడుటచే ప్రకృతముకాదని దానిని విడిచి ఇచట ఏకత్వమూలక సిద్ధాంతవాదమును సమర్థించు కొన్నివచనము లుద్ధరించి తగ్గుదృష్టితో నా వాద సమాలోచనమును మూత్రము గావించుము.

1. నాసదాసీ నోసదాసీ త్తదానీ, నానీద్రజో నోవ్యోమా పరోయత్ కిమావరివః పునాకస్య శర్మన్ ఆంభః కిమాసీ ద్గహనం గభీరమ్.
2. నమృశ్యురాసీ దమృతంనర్హి సరాత్ర్యాఅహ్నాఅసీత్రృకేతః అనీదవాతం స్వధయాతదేకం, తస్మాద్ధాన్య న్న పరఃకించనాస.
3. తమఅసీత్ తమసాగూఢమగ్రేఽప్రకేపం సలిలంసర్వ మా ఇదమ్ తుచ్ఛ్యేనాభ్యుహితం యదాసీత్ తపసస్తస్మహినా జాయతైకమ్.
4. యఇమా విశ్వాభువనాని బ్రహ్మత్ బుష్టిర్లోతాన్యషీదత్ పితానః సతతీషా ద్రపిణమిచ్ఛమానః ప్రథమచ్ఛదవరాం, అవివేశ.
5. విశ్వతశ్చక్షు రుతవిశ్వతోముఖో విశ్వతో బాహు రుతవిశ్వతస్పాత్ సంబాహుభ్యాం ధమతీసంపత్తిల్, ద్విహాధూమీ జనయన్ దేవవికః.
6. బ్రహ్మవనం బ్రహ్మసృష్టాఅసీత్ యతోద్యానాప్యభవీ సప్తతీక్షుః మనీషిణో మనసావిద్రవీమి హోద్రహ్మాఽన్యత్రస్యో భవనానిధారియన్.

7. ఇంద్రంమిత్రంపరుణమగ్ని మాహు రథోదివ్యః ససుపణ్ణోగరుత్మాన్
ఏకంసద్విప్రబహుధావదన్తి అగ్నింయమంతరిశ్వానమాహుః.
8. ఏకఏవాగ్నిః ఒహుధాసమిదః ఏకఃసూర్యో విశ్వమనుప్రభూతః
ఏకఏవోషాః సర్వమిదంవిభాతి, 'ఏకంవా ఇదంవిబభూవసర్వమ్'

సిద్ధాంతవాదము - గీత

గీతాసమ్మత ద్వాదశవాదములు:-

సాధుల దశవాదములను జిజ్ఞాసువుల సంశయవాదమును నిరాకరించుటకు, దేవ యుగారంభమున, పరమవైజ్ఞానికుడు, జ్ఞానవిజ్ఞానాచార్యుడు, అధికారిక దివ్యావతారుడు నగు భగవంతుడు స్వయంభూ బ్రహ్మద్వారా ఆనిర్భవించిన బ్రహ్మకర్మాత్మక సిద్ధాంతవాదము పిదప దివ్యావతారి భగవంతుడు, శ్రీకృష్ణునిచే వివస్వన్నామకరాజర్షికి గీతరూపమున నుపదేశింపబడినసిద్ధాంతవాదము. '(సకాలే నేహమహతా యోగో నష్టః పరంతప!)' కాలక్రమమున మహాభారతకాలమునాటికి నిలుస్తము కాగా, మానవసమాజము మరల నాద్విసత్యవాద సద్వాదాదుల వంకకు మరలియున్నపుడు అర్జునుని నిమిత్తముగా బెట్టుకొని '(నిమిత్తమాత్రం భవనవ్యసాచిన్!)' మరల మానవావతారమున నాశ్రీకృష్ణుడే యాసిద్ధాంతముం బునరుద్ధరింపదయచేసెను. కొన్ని శతాబ్దాలవర కాసిద్ధాంతము సురక్షితముగ నున్నది. కాని, పిదప కలహమూలక కలియుగమునకు

జెందిన సంప్రదాయయుగము మరల దాని స్వరూపముం జెడ గొట్టెను. అది మధుసూదన ప్రేరణ. నేడీ క్రొత్తవ్రాతకును మూలమదే. తేఖకశరము నిమిత్తనూత్రము.

ఏసిద్ధాంతవాదమును ప్రియంభువుస్థాపించెనో, మూలసంహిత సమర్థించెనో, ఉపనిషత్తులు తమసంక్షిప్తజ్ఞాన ప్రధానవాణిచే విమర్శించెనో, దానినె విశకముగా విమర్శించి గీత తన నామము సార్థకము గావించుకొన్నదని గీతావిజ్ఞానమందు నామనిమానాంసమందు జెప్పియుంటిమి.

నేను నై సాహిత్యము నిలుపు వ్రాయమైనది. అదృష్టమున దక్కియున్న కొంచెమునకైతర కష్టమన్న మగపడదు. మన కాధారశిల యది. దాని నుపేక్షించుచున్నాము. ఇందునలస లేమి పరిణామము? దీని కేసుప్రాయశ్చిత్తము? అను చర్చ ప్రకృతమునాను! సిద్ధాంతవాద మీమాంసయే ప్రస్తుతము!

నే డందరకు గీత సర్వమాన్యగ్రంథ మగుచున్నది. కానలసి నదే. అది ప్రత్యక్షరమునను సర్వమూర్ధన్యమగు వేదశాస్త్ర సిద్ధాంతములనే స్పష్టము నేయుచున్నది. కాని, ఇటు విచార్య విషయ మేమన:- ప్రతివ్యక్తియు గీతాక్షరముల యాధారము ననే గీతాతత్త్వసమన్వయమునకై యనధికారచేష్టలం గావించు చున్నారు. గీత యన్నది వేదశాస్త్రమునకే భాషాంతరము. వేదశాస్త్రమందలి గుప్త - పరంపరాసిద్ధ - పరిభాషల నెరుంగక గీతాసిద్ధాంతము ననుగమించుట కఠినము. కాదు అసంభవమే. ప్రకృతము గీతయందలి బ్రహ్మకర్మ పరీక్ష. అది నైదికసిద్ధాంత

వాదమునకు రెండవరూపము. వైదికములగు నితరవాదముల నెరుంగనిచో నా సిద్ధాంతవాద సమస్వయ మసాధ్యము. అందు వల్లనే మొదట నా దశవాదములను సంక్షేపముగ జెప్పనయ్యెను.

ఆ వాదములెల్ల గీతయందు క్రమబద్ధముగా గాకున్నను, అందందు లేకపోలేదు. అపి దాని కావశ్యకములు కాకుండు గాక! ఉన్నవి. సిద్ధాంతవాదము సంగీకరించినచో దక్కిన వాద ములును సురిక్కితములగును. కనుక ఈదృష్టితోడనే ఈవాదము లను గీత సమన్వయించెను. ఈక్రింద నుదహరించిన వచనములం బట్టి స్థాలీపులాక న్యాయముగ నీ విషయము తెల్లమగును.

1. విజ్ఞానేతి వృత్తవాదము:—

1. జ్ఞానం తే హం సవిజ్ఞానమిదం వక్ష్యేమ్యశేషతః,
2. జ్ఞానంవిజ్ఞానసహితం యద్విజ్ఞాత్వామోక్ష్యసే శుభాత్,
3. జ్ఞానంవిజ్ఞానమాస్తి క్యం, బ్రాహ్మంకర్మ స్వభావజం,
4. పాపానం ప్రజహిహ్యేనం జ్ఞానవిజ్ఞాననాశనం,
5. జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మా కూటస్థోవిజతేంద్రియః,

2. సదసద్వాదము:—

1. నాసతోవిద్యతేభావో నాభావోవిద్యతేనతః,
2. సదసచ్ఛాహమర్జున,
3. ఓమతత్సదితినిర్దేశో బ్రహ్మణః త్రివిధఃస్మృతః,
4. అనాదిమత్పరంబ్రహ్మ నసత్తన్నాసదుచ్యతే,
5. కర్మచైవతదర్థియం నదిత్యేచాభ్యధీయతే.
అసదిత్యుచ్యతేపి 'ర్థి' నిచిత్రత్వత్య నోషహ.

3. రజోవాదము:—

1. రజోరాగాత్మకంవిద్ధి తృష్ణాసంగసముద్భవమ్,
2. సత్త్వంసుఖేసంజయతి రజఃకర్మణిభారత,
3. రజస్యేతానిజాయంతే వివృద్ధేభరతర్షభ,
4. కామఏషక్రోధఏష రజోగుణసముద్భవః.

4. వ్యోమవాదము:—

1. యథాసర్వగతంసౌత్క్ర్య దాకాశంనోపలిప్యతే,
2. యథాకాశస్థితోనిత్యం వాయుఃసర్వత్రగోమహాన్,
3. ప్రణవఃసర్వవేదేషు శబ్దఃఫే పౌరుషంనృప,
4. అనంతః దేవేశ! జగన్నివాస,
5. తేజోమయం విశ్వమనాద్యనంతమ్.

5. అపరవాదము:—

1. భూమిరాపోఽనలోవాయుః ఖంఘనోబుద్ధిరేవచ,
అహంకారఇతీయంమే భిన్నాప్రకృతిరప్తధా, అపరేయమ్....,
2. క్షరః సర్వాణిభూతాని,
3. నవానిగృహీతి నరోఽపరాణి.

6. ఆవరణవాదము:—

1. యథోల్బేనావృతోవహ్నిః తథాలేనేదమావృతమ్,
2. అవృతంజ్ఞానమేతేన జ్ఞానినోనిత్యవైరిణా,
3. అజ్ఞానేనావృతంజ్ఞానం తేనముహ్యన్తిజన్తవః,
4. జ్ఞానమావృత్యతుతమః ప్రచూదేసంజయత్యుత,
5. తమస్యేతానిజాయంతే స్రవ్యధేసుసందన,
6. సర్వాంగభూహిదోఽపి ధూమే నాగ్నిరవావృతాః.

7. అంభోవాదము:-

1. రసోఽహమపుకాన్తేయ,
2. పర్జన్యాదన్నసంభవః.
3. అహంవర్షం, నిశ్చిహ్వామ్యతస్మిన్మమిచ.
4. తాసాంబ్రహ్మమహద్వోనిః.

8. అమృతమృత్యునాదము:-

1. ఆచ్యతందైవచృత్యశ్చ, (అహం)
2. మృత్యుః సర్వహరశ్చహం.
3. యాన్ భూత్వామృతమన్నతే,
4. విముక్తోఽచ్యుతమన్నతే.

9. అహోరాత్రనాదము:

1. అన్యైర్ద్యక్తయఃసర్వేః ప్రభవన్త్యహరాగమే,
రాత్ర్యాగమేప్రలియంతే తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞకే.
2. భూతగ్రామస్సనీవాయం భూత్వాభూత్వాప్రలియతే,
రాత్ర్యాగమేఽవశఃపార్థ ప్రభవన్త్యహరాగమే.
3. సహచరముగపర్యంత మహర్వద్భ్రహ్మణోవిదుః,
రాత్రియ్యుగసహస్రాంతాం తేఽహోరాత్రవివోజనాః.

10. దైవనాదము:-

1. దైవమేహపరేయశ్చం,
2. దైవీహ్యేహగణమయీ మమమాయా దురత్యయా,
3. దైవీప్రసక్త్యహ శ్రీతాః,
4. యాన్ దైవోదేతాః,
5. దేవేనైవోదేతాసేన లేనేనా భావయన్తువః.

11. సంశయవాదము:—

1. ప్రవృత్తించ నివృత్తించజనానవిదురాసురాః,
నశౌచంనాపిచాచారో నసత్యం తేషువిద్యతే.
2. ఆసత్యమప్రతిష్ఠస్తే జగదాహురనీశ్వరమ్,
అపరస్వసంభూతం కిమన్యత్కామహేతుకం.
3. అనేకచిత్తవిభ్రాంతాః మోహబాలసమావృతాః,
ప్రసక్తాః కామభోగేషు పతంతినరకేషుచ.
4. అజ్ఞశ్చాశ్చస్తద్ధానశ్చ సంశయాత్మానినశ్యతి,
నాయం లోకోఽస్తి న పరో నసుఖం సంశయాత్మనః.
5. సర్వజ్ఞానవిమూఢాన్ స్తాన్ విద్ధి నస్తానచేతసః,

12. సిద్ధాంతవాదము:— (ఇదే గీతారాధ్యాంతము)

1. బ్రహ్మర్పణంబ్రహ్మహవిః బ్రహ్మగోబ్రహ్మణామతం,
బ్రహ్మైవతేనగంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా.
2. కర్మణ్యకర్మయఃపశ్యే దకర్మణిచకర్మయః,
సబుద్ధిమాన్మమసుష్యేషు సయుక్తఃకృత్సృకర్మకృత్.
3. మయాతతమిదంసర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా,
మతోస్థానిసర్వభూతాని నచాహం తేష్వనస్థితః.
4. ప్రకృతింస్వామవష్టభ్య విస్సృజామిపునఃపునః,
భూతగ్రామమిమంకృత్సృం ఆవశంప్రకృతేర్వశాత్.
5. మయాధ్యక్షేణప్రకృతిః నూయతేసచరాచరమ్,
హేతునానేనకాన్తేయ జగద్విపరివర్తతే.
6. యచ్ఛాపిసర్వభూతానాం బీజంతదహమహున,
నతదస్తివినాయత్స్యా స్మయాభూతంచరాచరమ్.

గీతాసమతబ్రహ్మకర్తృపరీక్ష

పైపెచసములచే గీతయందు సమాపింపబడిన సిద్ధాంతోప
సిద్ధాంతముల కన్నిటికి మూలము వేదశాస్త్రమనియు, ఆధ్యా
త్మికసంస్థకు చెందిన యెల్లశత్రుత్వవాదములు వేదశాస్త్రమునందు
వలె నందు బ్రదిక్కింపబడినవనియు, కనుక గీత సర్వశాస్త్ర
మయీ యసదగుననియు తెల్లమగుటయేగాక, గీతాసంబంధ
బ్రహ్మకర్తృపరీక్షా ప్రకరణమునం దీ గీతాసంబంధ ద్వాదశవాద
నిరూపణముగూడ ప్రాసంగికము నుపాదేయము ననియు విశ
దము కాగలదు.

సృష్టిమూలకారణతంగూర్చి గీతాశాస్త్రము గావించిన
సిద్ధాంతమే వేదశాస్త్రసిద్ధాంతవాదము. లేనా వేదశాస్త్రము
సంక్షేపముగ నుల్లేఖించిన సిద్ధాంత నాదమే గీతా సిద్ధాంత
వాదము ననవచ్చును. మరియు, సాధ్యసమ్యతామృతమృత్యు
సదనద్వాదములకు గీతా సిద్ధాంత ప్రతిచ్ఛాయా సంబంధము
గలదా? యని 'అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ సదనచ్ఛాయామృత్తన'
ఇత్యాది పదసములచే స్ఫురించును; గాని సాధ్యసమ్యతములగు
నా రెండు సిద్ధాంతములను సంశోధన గావింపుచు, బ్రహ్మకర్తృ
ద్వయియందు వాని సంతర్భావముజేయుచు, బ్రహ్మకర్మోభయ
మూర్తియగు నన్యయతత్త్వముపై నన్నిటిని ఒక్కవసానము
గావింపుచు, భగవంతుడు స్థాపించిన బ్రహ్మచారమే గీతా

సిద్ధాంతమని జ్ఞాపక ముంచుకోవలయును. ఈ సిద్ధాంత స్పష్టి కరణమే ప్రస్తుత ప్రకరణార్థము.

ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమయము, బ్రహ్మరూపము ననుట కణువంతయు సందేహములేదా. కాని యా బ్రహ్మ యెవరు? శత్రురూపమేమి? తగ్ధరూపమేమి? ఇత్యాది ప్రశ్నలు పరీక్ష్య కోటిలోనివి. ఈ ప్రశ్నల కన్నిటికి సమాధాన మిచ్చుచు నీక్రింది గీతాసిద్ధాంత మెనుటికి వచ్చుచున్నది:-

ఆధిదైవికం బ్రహ్మ 1.

1	2	3	4	5	6	7
1. గతి	భర్తా	ప్రభుః	రాక్షీ	నివాసః	శరణం	సుహృత్
8	9	10	11	12		
ప్రభుః	ప్రభుః	స్థానం	నిధానం	నీల	మన్యయమ్.	

ఆధ్యాత్మికం బ్రహ్మ 2.

1	2	3	4	5
2. ఉపద్రష్టా	నుమంతాచ	భర్తా	భోక్తా	మహేశ్వరః
6				
పరమాత్మేతి	చాప్యక్తో	దేహేనస్మిన్	పురుషఃపరః.	

ఈశ్వరుడు పూర్ణేంద్రుడు. జీవు డేంద్రేంద్రుడు. పూర్ణాకాశ మండల మీశ్వరీయవివర్తము. అర్థిద్వైశ్వకాశకటాహము జీవ వివర్తము. ఈ పూర్ణార్థభావభేదముచే ఈశ్వరావ్యయునకు 12, జీవావ్యయునకు 6 లక్షణములు. తన యాధిదైవికరూపమున

12 లక్షణములతోడను, ఆధ్యాత్మికరూపమున 6 లక్షణములతోడను గూడి, 'యోఽహంసోఽసౌ, యోఽసౌసోఽహం' అన్నట్లు రెండుసంస్థలందు సభిన్నరూపమున¹ వ్యాప్తమై అజ - పర-ఉత్తమపురుషా ద్యనేకనామములచే నుపవర్ణితమగు నవ్యయ తత్త్వమే విశ్వమూలకారణము. ఏతదాధారముననే యితరములగు కారణవాదములు ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి.

విశ్వమూలభూత - పూర్వోక్త ద్వాదశ లక్షణ - మహా - మాయా - అశ్వశేష్వర - ఈశ్వరావ్యయబ్రహ్మకు ఆనంద - విజ్ఞాన - మనః - ప్రాణ - వాక్కు లను పంచకళ లని ఆత్మ విజ్ఞానమున, సగుణాత్మప్రకరణమున జెప్పబడినది. ఈయవ్యయ కళా పంచకము విద్యావీర్యము లను రెండుభాగములుగ సమన్వయింపవచ్చును. (విద్యకు జ్యోతియనియు బ్రయోగమున్నది.) మనోమయ విజ్ఞానగర్భితానందము విద్య. ఇదే బ్రహ్మ. విశ్వమందు దీనికి జ్ఞానరూపముచే వికాసము. మనోమయ ప్రాణగర్భితవాక్కు వీర్యము. ఇదే కర్మ. విశ్వమందు దీనికి గ్రియారూపమున వికాసము.

జ్ఞానలక్షణానంద విజ్ఞానమనోమయ బ్రహ్మభాగ మాయ వ్యయబ్రహ్మ యొక్క విద్యాధాతువు; క్రియాలక్షణ మనః ప్రాణవాఙ్మయ కర్మభాగము వీర్యధాతువు; రెంటి సమన్విత రూపమువేరే అవ్యయబ్రహ్మ; విశ్వమూలకారణము. దీనిరెండు రూపములందును విద్యాధాతువు సృష్టిగ్రంథి విమోకము గావింపుచు, ముముక్షుకు (ముక్తికామనకు) జెందియుండును;

వీర్యధాతువు తన సహజసిద్ధ బలాత్మక సంసర్గధర్మ ప్రేరణచే నుత్తరోత్తర గ్రంథిప్రేరక మగుచు సిస్మక్షకుజెందియుండును; సర్వధా, విరుద్ధకామసలకు జెందిన జ్ఞానక్రియలకు గ్రమికోత్తేజ కము, సర్వమూలభూతము, పరస్పరావినాభూత ధాతుద్వయ సముచ్చితము నగు దానినే అవ్యయాత్మ - లేక అవ్యయబ్రహ్మ యందురు.

1. “బ్రహ్మైవేదంసర్వం 2. సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ 3. నిత్యం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ 4. సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ 5. తస్మాద్ధాన్యన్నపరః కించనాస 6. అజన్యరూపే కిమపి స్వి దేకం 7. బ్రహ్మణోవావిజయే మహీయధ్వం 8. పరస్తస్మాత్తు భావోఽన్యోఽవ్యక్తోఽన్యక్తాత్సనాతనః 9. శ్యమాదిదేవః పురుషః పురాణః 10. తదేవామృత ముచ్యతే” ఇత్యాదు లీసర్వాలంబన ద్విధామూర్తి అవ్యయబ్రహ్మ యశోగానము సేయుచున్నవి.

మహాయాయకు, తద్గర్భస్థి తాసంఖ్య యోగమాయలకు (సృష్టిదశయందు) జెందియుండు నీ యవ్యయబ్రహ్మకు ఈశ్వర - జీవభేదముచే రెండువివర్తములు కల్గునని యీవర కనుకొంటిమి. బ్రహ్మశబ్దము నిరుపాధికమగుచు సర్వధా నిరపేక్ష మగుచో; ఆత్మశబ్దము సోపాధికమగుచు నిత్యము సాపేక్షము నగును; బ్రహ్మయనగనే ఎవనిబ్రహ్మ? యను సపేక్షకలుగదు; గాని, ఆత్మ యనగనే ఎవనియాత్మ? అను సపేక్షకలును. సృష్టికి బూర్వ మాతత్త్వమే సర్వధా నిరుపాధికముగ నుండి నిరపేక్ష

బ్రహ్మ యనబడును, గాని సృష్టిదశయం దదియే సోపాధికమై తన బ్రహ్మాపాధినివిడచి ఆత్మా - పరమాత్మ - జగదీశ్వర - విశ్వేశ్వర - మహేశ్వర - జీవాది సోపాధిక సాపేక్ష నామములతో బిలువబడును.

ఆత్మలక్షణసోపాధికావ్యయ మెన్నడును శరీరము లేకుండ నుండదు; కాని శరీరమందుండియు నది తన స్వాభావి కాసంగ వృత్తివలన, శరీర పాస్తాలిప్తము గాదు.

‘అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాయ మవ్యయః
శరీరసోపి కాస్తేయ! నకరోతి సలిప్యతే,’

సరియే కాని, యేదోయొక శరీరమునం దుండుటమాత్రము సంభవించును: ఆశరీరము, ‘మహాతోమహీయాన్’ గాని ‘అణోరణీయాన్’ గాని యగుగాక!

నిరపేక్షబ్రహ్మను సాపేక్షాత్మ స్వరూపముగ బరిణతము గావించు నాయుపాధి ‘మాయ’ నాబడును; అదే పిదప మహామాయ, యోగమాయ అను రెండు రూపములగును. పాంచభౌతిక విశ్వసీమ మహామాయ; ఏతద్గర్భస్థితములగు చిన్న పెద్ద పాంచభౌతిక పిండములకు సీమ యోగమాయ. అదియొకటే; ఇది యనేకము. అపేక్షాభావ సంపాదకములగు నీరెండుపాధుల వలననే సోపాధికాత్మ యీశ్వర - జీవభేదము లొందును; మహామాయావచ్ఛిన్న మహామాయి యగు నాత్మ ఈశ్వరుడు; ఒకమహావిశ్వమున కీయన యేకై కాధిష్ఠాత. యోగమాయా

వచ్చిన్న యోగమాయాయగు నాత్మ జీవుడు. మహావిశ్వగర్భ
స్థిత యోగమాయానంశ్యముచే జీవు లనంతులు; అసంఖ్యులు.

మహామాయా యోగమాయా రూప ఉపాధిభావముల
గర్భప్రవిష్టమై సోపాధికాత్మ యుండును. కనుక 'విశత్వస్మిన్ -
ఆత్మా, విశతియత్రాత్మా తత్త్వశ్చమ్' అను నిర్వచనముచే నీ
యూపాధిభావములను విశ్వమలదురు. ఆత్మ రెండు విధము
లగుటచే తత్ప్రతిష్ఠయగు విశ్వమును రెండు విధములు. ఈ
శరీర మీయాత్మకు విశ్వము. ఎవనియాశ్శ? అను నపేక్ష గీని
వలన బూర్తియగును. ఆకాశాని లాసల చంద్ర పృథివ్యాది
రూప మహావిశ్వ మీశ్వరావ్యయునకు లేదా ఈశ్వరాత్మకు
శరీరము; ఈ శరీర మీ యీశ్వరాత్మ కంతర్జగత్తు. ఇది జీవాత్మ
కన్న నో బహిర్జగత్తు. సప్తధాతుమయ, పాంచభౌతిక క్షుద్ర
శరీరము జీవావ్యయునకు, లేదా జీవాత్మకు విశ్వము; ఇది
జీవాత్మకంతర్జగత్తు. దీని కీశ్వరావ్యయాంతర్జగత్తు ప్రతిష్ఠ.
ఇచట గమనింపదగినది:- ఏమన:- ఈశ్వరాంతర్జగద్రూప మహా
విశ్వశరీరగర్భమందు జీవసర్గమంతయు బ్రతిష్ఠితమై యున్నది
గాని, జీవాంతర్జగద్రూప శరీరవిశ్వములం దాయీశ్వరతత్త్వము
ప్రతిష్ఠితముగాజాలదు.

పరస్పరవిరోధము:- ఈవిషయ మప్రమాణికమువలె దోచు
చున్నది. 'ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జునతీవ్రతే'
అనిగీత "సర్వభూతహృదయస్థితు డీశ్వరుడు." అనుచున్నది.

ఇట్టిచో జీవుని విశ్వమగు శరీరమం దా యీశ్వరు డుండజాల
డనుటెట్లు?

గీతనేయడిగెదము:- మొదట వ్యాప్య - వ్యాపకభావముల
కెట్టి సంబంధముండునో చూతము. ఉదాహరణమునకు:-
ఆకాశము - ఘటమతాదిపదార్థములు గొనుడు; ఆకాశము
వ్యాపకము. అందుండు ఘటాదులు వ్యాప్యములు, గదా!
సర్వవ్యాపకాకాశము తన గర్భమందున్న పదార్థములం దుండ
దనునదిలేదు. అన్నిట నది లోపలను వెలుపలను ఉన్నది.
కనుకనే ఘటాకాశ మతాకాశ, శరీరాకాశాది వ్యవహారములు
సంగతము లగుచున్నవి. దీనింబట్టి “వాపకాకాశమన్నిట
నున్న” దనియు, “వ్యాప్యపదార్థము లన్నియు వ్యాపకాకాశ
గర్భమం దున్న” వనియు జెప్పవలయును.

ఘటాద్యుపాధులబట్టి (యవియున్నంతవరకు) ఈవిషయము
ప్రామాణికమే. కాని వానిని విడచిచూచుచో ఘటాదివ్యా
ప్యములందు వ్యాపకము, నిరుపాధికము, ఎట్లును ఇముడదని
తెల్లమగును. అంతవరకేల? ఉపాధిదృష్టితోనైనను, సప్త
భువన వ్యాపియైన మహాకాశ మొకచిన్నమట్టిపెడతలో నిముడు
నన్నచో నమ్మదగునా? కప్ప ఈగను మ్రింగును గాని, ఈగ
కప్పనుమ్రింగునా? దీనింబట్టి వ్యాపకాకాశమందు ఘటాది
వ్యాప్యములున్నవి. కాని, “వ్యాప్యఘటాదులందు వ్యాపకా
కాశ మెన్నడు నుండజాలదు” అనవలయును.

ఇక నీదృష్టితో ఈశ్వరుడు సర్వవ్యాపకుడు. ఆబ్రహ్మభువ

నాల్లోకప్రతిష్ఠ. జీవుడన్ననో, ఎంతయధికముగ జూచినను, తన సాంచభౌతికశరీర వ్యాపి యనవచ్చును. సర్వజీవశరీరములును వ్యాపకేశ్వరగర్భమందున్నవే. కాని, ఆయన యీ శరీరములం దిముడుసనుట యసంభవము. కనుక మా, మొదటి సిద్ధాంత మొప్పే. అసగః:- 'ఇవి యతనియందున్నను అతడు వీనియందులేడు' అనుటనిజమే. చూడుడు:-

1. “మయాతతమిదంసర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా,
మత్స్థానిసర్వభూతాని నచాహం తేష్వవస్థితః.
2. నచమత్స్థానిభూతాని పశ్యమేయోగమైశ్వరమ్,
భూతభృన్నచభూతస్థో మమాత్మాభూతభావనః.
3. యేచైవసాత్వికాభావాః రాజసాతామసాశ్చయే,
మత్తస్థితేతితాన్విద్ధి ‘సత్వహంతేషుతేమయి’.
4. యథాకాశస్థితోనిత్యం వాయుఃసర్వత్రగోమహన్,
తథాసర్వాణిభూతాని మత్స్థానీత్యుప్రధారయ.

మఱి యీ క్రిందివచనముల సరయుడు.

1. ఈశ్వరఃసర్వభూతానాం హృద్దేశేర్జునతిష్ఠతి,
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢానిమాయయా.
2. యోమాంపశ్యతిసర్వత్ర సర్వంచమయిపశ్యతి,
తస్యాహంనప్రణశ్యామి సచమేనప్రణశ్యతి.
3. సర్వభూతస్థితంయోమాం భజత్యేకత్వమాస్థితః,
సర్వభావర్తమానోఽపి సయోగీమయివర్తతే.

4. సమంసర్వేషుభూతేషు తిష్ఠంతంపరమేశ్వరం,
విసశ్యత్స్వవిసశ్యంతం యఃపశ్యతీసపశ్యతి.
5. సమంపశ్యన్ హి సర్వత్ర సమవశితమిశ్వరమ్,
సహిసస్త్వాత్మనాత్మానం తతో యాతిపరాంగతిం.

ఇవి యీపై సిద్ధాంత విరుద్ధములు గావా? యిన్నచో,

విరోధపరిహారము:— ఇష్టాపత్తియే, (కావలసిన రూపప్తే ఇది) ఈగీతా సచసములు అంశాంశీ భావముంగొని వెలసినవి. ఆకాశమంతయు ఘటమగు దిముడచుగాని, ఘటమున్నచోటి యాకాశము ఘటములలో నుండనేగలదు గదా! ఇట్లే:— వ్యాపకేశ్వరుడు వ్యాప్యజీవసంస్థాగర్భమం దిముడనిచూట నిజమే. శాని, యావ్యాపకేశ్వరుని యేనత్తాత్మక ప్రదేశమందు జీవసంస్థప్రతిష్ఠితమై యున్నదో ఆ యీశ్వరాంశసత్త్వమండి జీవసంస్థ స్వేచ్ఛ వంచితము గావింపవచ్చును? అంశరూపమున దప్పక ఆయన యిందుండెనని యంగీకరింపవచ్చును. ఈయంశ దృష్టితోడనే 'ఈశ్వరః సర్వభూతానా'మిత్యాదులు వెలసినవి. ఇక సంశీదృష్టితోనైనచో నాయన యిందుండుటెన్నగు సంగీక రింపజాలము. కనుక నాదృష్టితో 'సత్వహం తేషు తేమయి' అను పూర్వవచనములును వెలసినవి.

అంశీదృష్టితో విచారించుచో 'ఇవియు సతనియందు లేవు.' (సచమత్ స్థానిభూతాని) యనవలసివచ్చును. వ్యాపకుడగు నాయన దీనిగర్భమందిముడని యట్లే ఈచిన్నచిన్న వ్యాప్య

పదార్థము లాయన నెట్లా క్రమింప (ఆవరింప) గలవు? పూర్ణమగు నాకాశగర్భమును ఘటమావరించుననుట సంభవమా? ఇక: నీ జటిలతల నన్నిటిని దూరముచేయుట కొకటే యుపాయము. ఏమన:-

“లోపల, వెలుపల, దూరమున, దగ్గర నదే యనియు, ఎన్నియైనను నేదియుగాదనుట (అనిర్వచనీయ మనకొనుట)”.

ఈ వాస్తవిక జ్ఞానమును భగవంతు డిట్లు సృష్టికరించెను.

1. *బహిరంతశ్చభూతానాం అచరంచరమేవచ,
నూత్నౌత్పత్తదవిచ్ఛేద్యం దూరస్థంచాంతికేచ తత్.
2. అవిభక్తంవిభక్తేషు విభక్తమివచసితమ్,
భూతభర్తృచితద్జ్ఞేయం గ్రసిష్ఠప్రభవిష్ణుచ॥
(*తదజతి తన్నైజతి తద్దూరేతద్వంతికే,
తదంతరస్యసర్వస్య తదుసర్వస్యబాహ్యతః). (ఈశ)

ఇంతకు:- “ఈశ్వర - జీవ - భావములు రెండును భాతి భావమునకు బెందినవి. తత్త్వతః రెండు నొకటే. కనుకనే ‘ఈశ్వర - జీవు లోకేబ్రహ్మకు రెండు వివర్తిము’ లనుట సంగతమగు చున్నది.” అనియే చెప్పదలచినది. ఈపరమార్థము నకే ఈవిచారణ యింతవరకు బెంచితిమి. ఇక ప్రకృత మనుసరింతము:-

“మహామాయాయోగ మాయూనాను కోపాధద్వయ సంబంధమచే నేకసత్తాలక్షణావ్యయబ్రహ్మకు ఈశ్వర - జీవ -

భేదమున రెండురూపములు కలుగును. ఈరెండును దమతమ యపేక్షా దూరీకరణార్థము సశరీరులగును. మహావిశ్వ మీశ్వరాత్మకు యుద్రశరీరము జీవాత్మకు విశ్వములు” ఇనియే ప్రస్తుత ప్రసంగము. ఇందువలన నొకే తత్త్వమునకు ఈశ్వర - జీవ జగత్తు లను మూడు వివర్తములని తేలినది.

సంచరదశ (సృష్టిదశ) యం దా యవ్యయము. పూర్వోక్త ‘మనః - ప్రాణ - వాఙ్మయ,’ సిన్ధుత్వానుగత స్వీయ వీర్యధాతువును గొని ‘ఈశ్వర - జీవ - జగత్తు’ లను మూడురూపములం బరిణమించును. ఇది, ప్రతి సంచరదశయందు, ‘ఆనందవిజ్ఞాన మనోమయ’ముముత్తానుగత స్వీయవిద్యా (జ్యోతి) ధాతువుం గొని తన ప్రాతిస్థికమగు నేకరూపమునకు వచ్చివేయును. “త్రయం సదేక మయమాత్మా ఆత్మా ఉ ఏకః సన్నేతత్త్రయమ్’ అని వాజసనేయ శ్రుతి యీసంచరప్రతినంచర ద్వయీ ద్విగృహము గావించుచున్నది.

సృష్టిరూపావ్యయము విశ్వరూపము. తత్పూర్వ మది విశ్వా తీతము. ఈ దృష్టితో నొకేబ్రహ్మకు విశ్వాతీత - విశ్వరూపము లను రెండు స్థూలసూక్ష్మములు. విశ్వాతీతబ్రహ్మయే పరాత్పర నామకము. ఇదే ‘ఏకమే వా ద్వితీయంబ్రహ్మ’. విశ్వరూపాత్మ ఉపాధిభేదముచే భిన్నభిన్న సంస్థాపేక్షచే ‘ఈశ్వర - జీవ - జగత్తు’లను పేరుల నందును. ఈ త్రిమూర్తిరూప విశ్వమూర్తిం గూర్చియే శ్రుతి ‘ఆత్మా ఉ ఏకః సన్ ఏతత్త్రయమ్’ అనియెను. చివరకు విశ్వాతీత - విశ్వరూపము లను రెండు వివర్తములును,

పరాత్పర - ఈశ్వర - జీవ - జగత్తు లను నాల్గు రూపము లగు చున్నవి.

ఈశ్వరవాచక ప్రణానము:- శబ్దబ్రహ్మ లక్షణ బ్రహ్మ విజ్ఞానానునామిగ 'పరాత్పురుషార్థమాత్రః; ఈశ్వరుడకారము; జీవుడుకారము; జగత్తు మకారము' అనుట యుచియు. వీని మొత్తముగూ ఓమ్, అన్నది ప్రణావబ్రహ్మ. ఈ శబ్దబ్రహ్మ మన పరబ్రహ్మ యని 'శాస్త్రవాచకః ప్రణావః' అను యోగసూత్రము న్నప్తపరచును. 'ఓమిత్యేనం ధ్యాయథ ఆత్మామ్'

ఈ నాల్గు రూపములకంటె వేరుగ నేమియు లేదు. కనుక నేమి మొత్తపుబ్రహ్మ బ్రహ్మణములందు 'సర్వబ్రహ్మ' యనియు, ఉపనిషత్తులందు చతుష్పాద్బ్రహ్మయనియు వాకొనబడినది. 'చతుష్టయం వా ఇదం సర్వమ్' అని మహర్షి శాంఖి యనుడు నీ పిషయమునే సమర్థించెను.

మూలమునఁటిదే తూలము, కారణముబోలియే కార్యము గదా! 'పాశ్చాత్యసత్త్వము మూలబ్రహ్మ. దానికి విద్యా - వీర్యములు తెఱఁగాతువులు' అనుకొన్నచో నా ధాతుద్వయ సత్త ఈశ్వర - జీవ - జగల్లక్షణ తూలబ్రహ్మలు మూలను సంగీకరింపవలయును. విద్యను బ్రహ్మ, వీర్యమును కర్మ యనుకొంటిమిగదా! చివరకు విద్యా - వీర్యరూపమున కర్థము బ్రహ్మ కర్మరూపము, లేదా బ్రహ్మకర్మయము అని తేలును. కాగా; కర్మ=క్రియ. కనుక బ్రహ్మ కర్మరూపమనగా, జ్ఞాన - క్రియారూపము. లేనా, జ్ఞానక్రియాయము అని యేర్పడును.

సృష్టిమూలమేమి? అన్నచో బ్రహ్మ-కర్మరూప ద్వైతభావము- అని నిష్కర్ష. నిజముగా సృష్టి కారణాన్నేపణాఫలముగ (భాతి సిద్ధ) ద్వైతభావముపై విశ్రాంతి నొందుటయే సంభవించును. ఇది శాస్త్రీయసృష్టి.

ద్వైతపరీక్ష:- ఇక ప్రత్యక్షదృష్టితోగూడ సర్వసిద్ధమగు నీ ద్వైతభావ (బ్రహ్మకర్మ) పరీక్ష నేయునము. అహం (నేను) అను నాత్మయొక్క గతి (గమనము, వ్యాప్తి-ప్రసారము, వ్యాపారము) జానామి; కర్మమి-జ్ఞానమే; క్రియతే అను రెండు భావములందే వ్యాప్తియుగ సగపడుచున్నది. ఆత్మమండలమందీ రెండు భావములేగాని మూడవ దేదీయు లేదు. తాకిక - పారతాకిక ప్రపంచమంతయు, ఎరుంగుట, చేయుట యందే సమాప్తము. ఇంకొకటికూడ సనుభవవిషయమే. ఏమన:- ఎరుంగుట - చేయుట ఈ రెండుభావములును సన్నిధా విజాతీయములు. ఈ రెంటికి నెందును పోలిక లేదు. ఎట్లన:-

జ్ఞానపూర్వకకర్మ

జ్ఞానపూర్వకముగ నాచరింపబడిన కర్మయే ఫలించుననియు జ్ఞానములేక యేకర్మయు జరుగదనయు సర్వసమ్యక్త విషయమే. కర్మకుమూలము కామన, కామనకు మూలప్రభవము జ్ఞానము. ఈజ్ఞాతత్త్వము ఆత్మ - మహాత్మ - బుద్ధి - మనస్సు - ఇంద్రియ వర్గము మొదలగు భేదములచే నుత్పన్నములుగ నగుచున్నది.

పిమ్మట వీసక వాంతరము లసంఖ్య భేదోపభేదములగును. ఏకర్మ యందైన నాత్మజ్ఞాన సహాయోగ ముండుచుండును. కొన్నిట మహత్తు, కొన్నిట బుద్ధి, కొన్నిట మనస్సు, కొన్నిట నింద్రియ వర్గము వీనివీనిజ్ఞానములు ప్రధానత వహించుగాక.

‘వాడు జ్ఞానములేక పనిచేసెను: అందుచే సఫలుడుగాడయ్యె’ నను ‘వ్యావహారిక వాక్యమువలన సిద్ధమగు జ్ఞానములేసి కర్మ’ యనుమాట వైజ్ఞానికముగ విలువలేనిది. ఏమన:- జ్ఞానములేని కర్మప్రవృత్తి యసంభవము. ఇకి నావాక్యమున కర్థమేమన:- ‘కర్త తనకర్మయందు మానసజ్ఞానమునే ఆశ్రయించెను. మన సింద్రియములకు లొంగునది. ఇంద్రియము లల్పజ్ఞానము గలవి. కనుక నట్టి యింద్రియముక్త మనస్సునందు ‘ఇదమిత్థ మేవ’ యను నిశ్చయజ్ఞానముండదు. విచారవిమర్శలందు మనస్సు అసమర్థము, అందువల్ల నది కర్మను నిష్ఫలమొన ర్చును. కనుక నట్టిచో నీవాక్య ముపయోగించును. నిశ్చయ జ్ఞానము, బుద్ధిధర్మము, బౌద్ధజ్ఞానము నాశ్రయముగా గొనియే మానసజ్ఞాన మైంద్రియక జ్ఞానముద్వారా కర్మవిశేషములందు ప్రవృత్తిమై కాలాంతరమున గర్మసఫలతా కారణమగును.

అజ్ఞానమున బనిచేసె ననుచో నజ్ఞానమున కర్థ మజ్ఞానావృత జ్ఞానము. ఇదే మోహము. ‘అజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం తేన ముహ్యంతిశంతివః’ మానసజ్ఞానజని తావివేకముచే వైషయిక మగు తానునసంస్కారచేషము కలుగు. మేఘానరణముచే సౌర ప్రకాశమువలె సంస్కారావరణముచే, బౌద్ధజ్ఞానముండియు

వివేకోత్తేజకము గాదు. అట్టి మోహకలిలబుద్ధి నిశ్చయజ్ఞాన సమర్థము కాదు. అట్టి బౌద్ధజ్ఞానమే (మనశ్శాసనాధీనమై సంస్కారలిప్తమై స్వాభావికప్రకాశముం బోగొట్టుకొన్న జ్ఞానము) అజ్ఞాన మనబడును.

మూర్ఖశబ్దవిరుక్తి:- అజ్ఞానిని మూర్ఖుడందురు. 'ముహ్యతి - ఇతిమూర్ఖః' అనిమూర్ఖశబ్దనిర్వచనము. వైచిత్యార్థక (ముహ్ - వైచిత్యే - దివాది) ధాతువుకంటె ఖ ప్రత్యయము చేర్చి ముహ్ ధాతువునకు 'మూర్' ఆదేశముసేయగా మూర్ఖశబ్ద మేర్పడును. అవివేకమే వైచిత్యభావము, అవివేకియే. (పై జెప్పిన యావరణముచే బౌద్ధజ్ఞానము వివేకశూన్యము కాగా బనిసేయు వాడే) మూర్ఖుడు. ఇది వ్యాకరణసిద్ధశబ్దార్థశైలి.

వ్యాకరణాశాస్త్రాకృతస్మితను కృత్స్నముసేయు నిరుక్త శైలిచే మూర్ఖశబ్దవిచారణ సేయుచో, ముహ్=వైచిత్యమే లేక అవివేకమే యర్థము. ఖ=ఆకాశము - ముహ్ అనుదానికి 'మూర్' ఆదేశము కాగా 'మూర్ఖ' శబ్దమేర్పడును. అనగా:- వైచిత్య + (పిచ్చి) ఆకాశముల సృత్తులురెండు నేవ్యక్తియందు గూడునో, ఆవ్యక్తి మూర్ఖశబ్దమున జెప్పబడును.

ఆకాశమున శూన్యము నిస్తత్త్వము నిరర్థకము నిష్ఫలము నిస్సారము నగు కర్మంగూర్చి 'శూన్య' మనుచుందురు గదా! బౌద్ధజగత్తు ఆవృత్తిముకాగా వైచిత్యాను గామియై - వివేక శూన్య డగువాని కర్మ 'ఖ' గూపము అనగా శూన్యము, నిరర్థకము. చివరకు "వివేకాభావ పూర్వకకృతకర్మ శూన్యము

నిష్ఫలము” “ఈ వైచిత్ర్యానుగామి ‘ఖ’ భావయుక్తుడు” అను నీ రెండుస్థితులను దెలియబరుపనే యవివేకిని మూర్ఖుడందురని ఫలితార్థము. మూర్ఖుని మనమేది యడిగినను ఆకాశమునంక జూచుటయే యిందుకు బ్రత్యక్షనిదర్శనము ‘యథా నామ తథా గుణః’

జ్ఞానకర్మల పార్థక్యము

[ప్రకృతము:— జ్ఞానకర్మలు రెండును విరుద్ధములయ్యు గలిసి యుండు ననియే జెప్పదలచినది. కర్మ మొకచో శుద్ధజ్ఞానముచే ననుగృహీతమగునది సఫలమగును. ఒకచో అజ్ఞానావృతజ్ఞానము కర్మాభాసప్రయోజకమగు నది చెడును. జ్ఞాన మొక స్థిరదర్పణము. నచ్చుచు బోవుచు నుండు నవి యందు ప్రతిబింబితము లగుచుండును. గతిశీలపదార్థములు కర్మస్థానీయములు. చూచు నది జ్ఞానము. కన్పట్టినది కర్మ. ద్రష్ట - దృశ్యపార్థక్య మంద రకు సమ్మతమే గదా! జ్ఞానము ప్రవృత్తి గావించును. కర్మ ప్రవృత్తమగును. జ్ఞానము కర్మచే వికసితమగును. కర్మజ్ఞానముచే ముందుకు సాగును. జ్ఞాన మాభ్యంతరతత్త్వము. కర్మ యన్నది బాహ్యతత్త్వము. మన జ్ఞానమును, తత్కల్పనలను ఒరు లెరుంగజాలరు. కాని కర్మ నందరు జూడగలరు. బాహ్య క్రియావసానము ‘జానామి’. ఆభ్యంతరవికాసాభిభవము ‘కరోమి’. జ్ఞానేంద్రియములు జ్ఞానమును, కర్మేంద్రియములు కర్మను

ముఖ్యముగా గొనును. జ్ఞానవృత్తి శారీరకశ్రమవిరోధిని. కర్మ వృత్తి శారీరకశ్రమానుగామిని. జ్ఞానభావము శాంతి కనుగామి. కర్మజాలము క్షోభకు త్రేజకము. జ్ఞానగర్భితకర్మ మనల సర్థ జాలమునుండి యుద్ధరించును. కర్మ గర్భితజ్ఞాన మర్థలోలుపతా ప్రవర్తకమగును. జ్ఞానము బ్రహ్మబలమూలప్రతిష్ఠ. కర్మ క్షత్ర బల మూలాధారము. క్రతుదక్షాత్మక మైత్రావరుణ గ్రహయాప జ్ఞాన - కర్మ సమన్వితరూపమే ఆత్మ, అహం. ఈ యనుభూతుల వలన జ్ఞానక్రియల పార్థక్యము, విభిన్నతత్త్వత, అనినాభావము బోధపడగలదు. అహం (ఆత్మ) యిది రెండును గలవు. కనుకనే మనము (ఆత్మ) ఎరుంగుచున్నాము. చేయుచున్నాము. తత్త్వతః భాతిసిద్ధ ద్వైతభావమే ముఖ్యమగు నాత్మసిద్ధాంతము. గీత, బ్రహ్మ - కర్మ లక్షణముగల యీ యాత్మసిద్ధాంతమునే సిద్ధాంతవాదముగ జెప్పినది. గీతాపరిభాషయం దాత్మ ప్రజాపతియొక్క జ్ఞాన ఘన బ్రహ్మభాగ మమృత మనియు, క్రియ ఘన కర్మభాగము మృత్యువనియు జెప్పబడెను. ఈ మృత్యువు ప్రథమావతార మశనాయా. 'అశనాయాహి మృత్యుః.' (శత)

‘అర్థంవై ప్రజాపతేరాత్మనో మర్త్యమాసీదర్థమమృతమ్’,
 “అంతరంమృత్యోరమృతం మృత్యావమృతమాహితమ్”.

ఇత్యాది శ్రుతివచనము లాత్మార్థమును అమృతమనియు, అర్థము మృత్యువనియు జెప్పుచున్నవి. ఇట్టిచో ప్రమాణానుభవ

సిద్ధమగు నమృతమృత్యులక్షణమగు నీద్వైతవాదము వెట్లవల
పింపవచ్చును?

త్రిబహు - త్రికర్త ప్రదర్శనము

గీతావిజ్ఞానముందలి నామ మీమాంసయందు ఆత్మయొక్క
బ్రహ్మ - కర్మలు యెట్టికి నాగు విభాగములు గావించి మూ
డమృత లక్షణ జ్ఞాన ఘన బ్రహ్మకును, మూడు మృత్యులక్షణ
క్రియాఘన బ్రహ్మకును జెప్పి బ్రహ్మభాగములు మూడు నవ్య
యాక్షర త్మరము లనియు, కర్మభాగములు మూడును జ్ఞాన
కర్మ బుద్ధియోగములనియు నిరూపించితిమి. బ్రహ్మకర్మోభయ
మూర్తియగు నాత్మయొక్క యీ యారుపర్వముల నాధార
ముగా గొని జ్ఞాతవ్య కర్తవ్యభాగములకును ఆరు విభాగములు
నిరూపించితిమి. 'జ్ఞాతతే' యనుదానికి అవ్యయాక్షర త్మర
మూర్తి బ్రహ్మోడను, 'క్రియతే' యనుదానికి జ్ఞానకర్మ బుద్ధి
నిష్ఠాలక్షణ కర్మతోడను సంబంధము జెప్పబడినది.

అవ్యయాక్షర త్మర శ్రయ సమష్టియే ఏకబ్రహ్మ యైనను,
ఇందొక్కొక్కటియు బిదప బ్రహ్మయనబడును. ఆత్మవిజ్ఞానము
నందలి దార్శనికాత్మపరీక్షా ప్రకరణమున వైశేషికము త్మర
బ్రహ్మను, ప్రాధానిక మత్మరబ్రహ్మను, శారీరక మత్మరధియా
అవ్యయబ్రహ్మను నిరూపించు నని చెప్పియుంటిమి. ఇక గీత
యన్ననో యీ మూటి నిరూపణతో సర్వమూలభూత విశుద్ధా

వ్యయబ్రహ్మ ప్రతిపాదన గావించుచు సర్వశాస్త్రమైయున్నది. అవ్యయలక్షణ బ్రహ్మవిద్యయే గీత ముఖ్యసిద్ధాంతము. 'అజన్య రూపే కిమపిన్సిదేకమ్' అనుటయే గీతా మూలమంతము.

జ్ఞాతవ్యబ్రహ్మ పర్వత్రయముతో కర్తవ్యకర్మపర్వత్రయము నకు గ్రమిక సంబంధము:- అవ్యయ బ్రహ్మవిద్యతో ఉపాస్తి లక్షణ బుద్ధియోగనిష్ఠకు, అక్షరబ్రహ్మవిద్యతో జ్ఞానలక్షణ సాంఖ్యనిష్ఠకు, క్షరబ్రహ్మ విద్యతో కర్మలక్షణ యోగనిష్ఠకును సంబంధము: గీత, జ్ఞాతవ్య బ్రహ్మపర్వములం దవ్యయ బ్రహ్మ పర్వమును ముఖ్యలక్ష్యముగాగొన్నట్లే, కర్తవ్యబ్రహ్మపర్వము లందు (అవ్యయ బ్రహ్మనుయోగిక) బుద్ధియోగనిష్ఠకే ముఖ్యస్థాన మిచ్చియున్నది.

కర్తవ్యకర్మత్రయ నిఘోకదృష్టితో విచారితము:- జ్ఞాన యోగ, కర్మయోగ, బుద్ధియోగము లను మూటని 'కర్మ' కే మూడు పర్వములందము. నిజముగా నివి కర్తవ్యకోటిలోజేరి కర్మలే యగును. నివృత్తిలక్షణ కర్మయే జ్ఞానయోగము; ప్రవృత్తిలక్షణ కర్మయే కర్మయోగము; ప్రవృత్తి నివృత్తి సమ్మిళితావస్థారూప (ఉభయరూప) కర్మయే బుద్ధియోగము. నివృత్తిలక్షణకర్మ, కర్మసంస్కారరూపావరణముం దొలగించి (కతకరజోవత్) జ్ఞానోదయ కారణముగును; కనుక దానిని జ్ఞాన (సాంఖ్య) యోగమంటిమి. ప్రవృత్తిలక్షణకర్మ కర్మా వరణోత్తేజకమగుంగావున దానిం గర్మ (యోగనిష్ఠ) యోగమంటిమి; ఉభయలక్షణ కర్మయోగము బుద్ధిద్వారా సమబ్రహ్మ (అవ్యయ

(బ్రహ్మ) సమతం గూర్చునదగుటచే దీనిని బుద్ధియోగ మనుట తగును. జ్ఞానయోగము జ్ఞానమును, కర్మయోగము కర్మను, ప్రధానములుగాగొని విషమయోగములగును ఇక:- సమతా లక్షణ బుద్ధియోగము శాంతిప్రతిష్ఠాకారణము, సర్వశ్రేష్ఠము సగును.

‘యోగఃకర్మసు కాశలమ్’ ఫలకామన (ఉత్థాప్యాకాంక్ష) నివృత్త మగుటచే నీ ‘బుద్ధియోగము’ త్యాగలక్షణ జ్ఞాన యోగము (సాంఖ్యనిష్ఠ) గ నగుచున్నది. నిష్కామ కర్మ (ఉత్థితాకాంక్షాయుక్త) ప్రవృత్తికి గారణమగుటవలన నిదే పరిగ్రహలక్షణ కర్మయోగము (కర్మయోగనిష్ఠ) గను అగు చున్నది. రెండునిష్ఠల సమన్వయము వలననే బుద్ధియోగ స్వరూ పము నిర్మింపబడినది.” “ఏకం సాఖ్యంచ యోగంచ యః పశ్యతి సపశ్యతి”

బుద్ధితత్త్వారంభక (ఉపాదాన)ము సూర్యదేవత బ్రహ్మాండ కేంద్రమగు బృహతీఛందమునం దున్నది. ‘సూర్యోబృహతీ మధ్యూథస్తపతి’ దాని కావైపున జ్ఞానలక్షణమగు సమృతము, ఈవైపున కర్మలక్షణమగు మృత్యువు వ్యాప్తములు; కనుక నది యటు బ్రహ్మకు, ఇటు కర్మకు సమగ్రాహక మగుచున్నది. “తద్వత్కించార్వాచీన మాదిత్యాత్ సర్వం సి స్మృత్యు నాప్తం” “ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయ న్నమృతం మర్త్యంచ” ఇ ట్లుభయధర్మావచ్ఛిన్న సూర్యతత్త్వము నుండి వెలసిన బుద్ధియు అమృతమృత్యుమయ బ్రహ్మకర్మలక్షణ సమ

న్వితయగుట ప్రకృతిసిద్ధము; బుద్ధి కీవల చాంద్ర పార్థివాది మృత్యుప్రధాన భావములనుండి వెలసిన మనస్సు - ఇంద్రియ వర్గము నను భౌతికశరీరరూప మృత్యుభావములున్నవి. అవల సమృతప్రధా నాత్మదేవత యున్నది. 'యోబుద్ధేఃపరశస్తునః'.

అమృతమృత్యురూ పాధ్యాత్మిక విశ్వ కేంద్రపతిస్థిత బుద్ధి తత్త్వము సూర్యున ట్లుభయ ధర్మాత్మక మగును. ఈ ప్రాకృతిక స్థితింబట్టియే యీ యుభయయోగము బుద్ధియోగ మంటిమి; మృత్యుప్రధాన కర్మయోగమున గేవలము భౌతిక సంపత్తి సామ్రాజ్యమును, అమృత ప్రధాన జ్ఞానయోగమున గేవలము పారతాళిక నిశ్చేయసభావ సామ్రాజ్యమును గలవు. వేయేల, కర్మయోగ మిహోకము, జ్ఞానయోగ మాలోకము! ఇక; గీతాసమ్మ తోభయ మూర్తి బుద్ధియోగ మిదియు నదియు నై యభ్యుదయ నిశ్చేయసములు రెంటికిని బ్రాప్తి కారణ మగుచున్నది.

ఇంతకుదాత్పర్యము:- జ్ఞాతవ్యలక్షణత్రిబ్రహ్మ, కర్తవ్య లక్షణత్రికర్మ యను రెండువిభాగములనుండియు, త్రిబ్రహ్మ యందలి యవ్యయబ్రహ్మను, త్రికర్మయందలి బుద్ధియోగమును, నిరూపించుగీతాశాస్త్రము బ్రహ్మ - కర్మ శాస్త్రమనియే; ఈబ్రహ్మ - కర్మ పరీక్షయే యిపుడు కావలసినది. గీతా సమ్మత బ్రహ్మయేది? కర్మయేది? అను నీరెండు ప్రశ్నలకును సమాధానము లరసి యీ ప్రకరణమును ముగింతము.

వైదికమగు గీతదృష్టిలో విశ్వమూలము - ఉత్పాదకము,

కేకలబ్రహ్మయుగాదు కేవలకర్మయుగాదు, రెంటి సమష్టి
యగు నాత్మబ్రహ్మయే ప్రధానమూలము. ప్రపంచమందు
మనకగపడు విరుద్ధభావములు రెంటిలో నొకటి యాత్యంతి
కాపరివర్తనీయము; ఒకటి సర్వథా పరివర్తనీయము - అని
జ్ఞానానుగతనిశ్చయజ్ఞానోపాసకులగు వైజ్ఞానికుల యభిప్రాయము.

నిశ్చలదార్థములెల్ల యసద్వాదియశమున క్షణికములన్నచో
అట్టి యశాశ్చతశశ్చ్యునుగు ససత్తు నిశ్చలబ్రహ్మకాజాలము; బ్రహ్మ
శశ్చ్యము, నిశ్చలశాంతము, ఏకము, అద్వయము చిద్దేశకాల
సంఖ్యాపరిమాణ, పృథక్త్వ, గురుత్వ, లఘుత్వోత్తేషణత్వా
గుంచనత్వ ప్రసారణత్వాది ధర్మాసంస్కృప్తము. అసద్వాదికర్మ
శశ్చ్యునున్నచో ఇందుకన్నివిధముల వ్యతిరేకము. ఇట్టిచో పరి
వర్తన శీలమగు దానిని బ్రహ్మయనుటెట్లు? కనుకనే అపరివర్త
నీయభావముకంటె వేరగువస్తు వసవలయును. అసద్వాది
యసత్తు వలన బనిజరుగదు.

ఇక: సద్వాదులు; కేవలము సల్లక్షణాపరివర్తనశీల బ్రహ్మతి
రిక్తమేయము లేదనుటయు సంశయిల్పవైసమాటకాదు. ప్రత్యక్ష
దృష్టాసంఖ్యాపరివర్తనములు కేవలము కల్పనలను సభినివేశము
ప్రౌఢివాదమాత్రము. కల్పన యన్నది న్యాపారము; అది
క్రియ, క్షణికము. బ్రహ్మయన్నచో, నిర్వాపారము, నిష్క్రి
యము శాంతము గదా! ఈస్థితిలో బ్రహ్మవాదము సురక్షిత
మెట్లు? చివరకు పరివర్తనశీలప్రపంచములను బ్రహ్మ కన్యము

లుగ నంగీకరింపకతప్పదు. కేవలబ్రహ్మవాదముపై విశ్రమింప వలనుపడదు.

అసద్వాదులు, “ప్రపంచమనత్తు. ఏమియులేదు; అనుటకు విలువలేదు;” వారిదృష్టిలో ‘అనత్తు’ అనగా సభావము, కాని విజ్ఞానదృష్టి కాయర్థము విరుద్ధము; ‘స్వసత్తాశూన్య’మని దానియర్థము; క్రియూతత్వమట్టిది. కనుక నది యనత్తు. బలము రసమునాశ్రయించును గాని దానికి స్వస్వరూపమున బ్రతిష్ఠయుండదు. కనుక పరివర్తనశీలమగు బలము ససత్తం దురు. వస్తుతః ‘అనత్తు’ ‘బల’ మను నొక తాత్త్వికపదార్థమున్నది. అది రససత్త నాశ్రయించి సత్తుగ నగుచు ప్రత్యక్ష దృష్టి కాలంబన (విషయ) మగుచున్నది. సత్తాశ్రితబలసంఘాతమునే మసము చర్మచక్షువుతో దర్శించుచున్నాము.

అసద్వాదిమతప్రకారము అసత్తన సభావమే యర్థమగుచో మన కేదియునగపడ కూడదు. అభావము ప్రతీతికి విషయము కాజాలదుకదా! రసాలంబనమున్ననే యది యగుపడును. అది రసగర్భమున సుప్తమగుచో తత్ప్రతీతి తిరోహితమే యగును; కానిండు ఈ చర్మ మరొకచో జూచుకొందము. ప్రస్తుతము: సదసత్తులురెంటికి సమన్వయము నంగీకరింప వలయును. ఆ సమన్వితద్వైతమే సృష్టిమూల మనుకొనవలయును. అప్పుడన్నియు వ్యవస్థితములగును. చూడుడు:—

ప్రత్యక్షానుభూత సదసన్నామక రసబలతత్త్వములందు దేనినేని కాదసజాలము; ఉచ్చేద మొనరింపజాలము; ఉదా

హరణమునకు:- ఒకపుస్తకమున్నదనుకొనుడు, అందలి ప్రతి వరమాణువును ప్రతిక్షణమును మారుచున్నను అది నేడు, రేపు కొన్నిసంవత్సరముల వరకు గూడ కనుపట్టుచునే యుండును. అది మొదటి స్వరూపముతో నుండకుండుగాక, జీవరకు మట్టియగుగాక! ఏదో యొకరూపమున దానిసత్త తప్పదు; సత్తాశ్రిత నామరూప పరివర్తన మున్నను, సత్తారసము సర్వథా అపరివర్తనీయశీలముగ నట్లే యున్నది.

బలగ్రంథి సురక్షితమృత్యురూపము, తద్రంధివిమోకమున జల మగును. అబనుబంధిబలగ్రంథి విమోకమున జల మగ్ని యగును; ఇట్లే ఆ యగ్ని వాయువు, వాయు వాకాశము, ఆకాశచూత్స యగును. ఆయాత్మయే, ఆసత్తారసమే రసబల గ్రంథుల తారతమ్యమున ఆకాశవా యగ్నిజల పృథివీ పుస్త కాది సర్వమునగుచున్నది. పదార్థము క్రమముగ అణు, రేణు, గుణభూతపరిణతి గాంచుచు సత్తారసగర్భమున లీనమై పోవునపుడు 'ఏమియులే' దందుము. అట్టిచోగూడ అస్తిలక్షణ సత్తాసామ్రాజ్య మున్నది. 'నాస్తి' యందును అస్త్యాకారక మగు 'అస్తి' అట్లే యున్నది. దానినాధారముగ గొనియే బలాత్మక నామరూపకర్మప్రపంచ పరివర్తనము జరుగుచుండును.

సృష్టిదశయందు సత్తారస మియసద్బలముల గర్భమం దుండును. ముక్తిదశయందు, అసద్బలము సత్తారస గర్భమం దుండును. ఈగర్భభావ రహస్యము నెరుంగక విశుద్ధసద్వాది ముక్తిదశానుగత సత్తాబ్రహ్మ నెదుటనుంచుకొని యసద్బల

వాద ఖండనమును, విశుద్ధాసద్వాది సృష్టిదశానుగ తానస్స
లము నెదుట నుంచికొని సద్వాదఖండనమును జేయుట తప్ప.
వస్తుతః రెండుదశలందును రెండునున్నవి. అస్తినాస్తిరూప
మున సర్వత్ర యవ్యభిచారముగ నుండు అస్తిరసము సత్తు.
అస్తిరస నిగ్రహానుగ్రహములచే నాయాసమయములం దావి
ర్యావతిరోభావము లొందు బల మసత్తు. సదసత్తుల బంధసము
పేరు సృష్టి. బంధసముక్తిపేరు ముక్తి. “సశోబంధు మసతి
నిరవిందః” అను నైదికసిద్ధాంతమును మూలముగాగొన్న యీ
ద్వైతవాదము నెవరుకాదన జాలుదుగు?

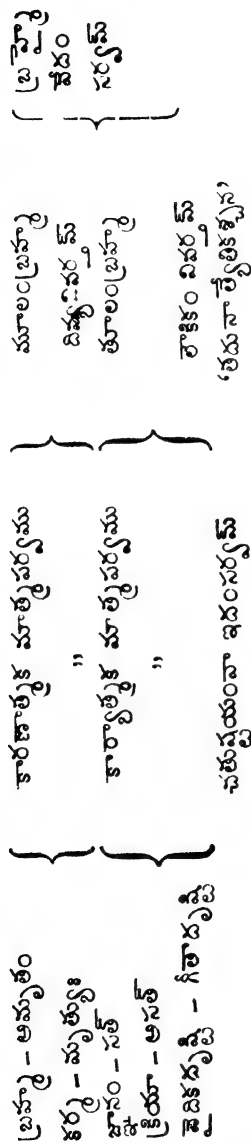
గంగాప్రవాహము ప్రతిక్షణమును మారుచున్నది. కాని,
ఎప్పుడు స్నానముచేసినవారయినను ‘గంగాస్నానము గావించితి’
మనుచున్నారు. ఈవచన సూనదసత్సమన్వితరూప
కృపాఫలము. స్రత్యక్షదృష్ట అప్పగింపనమూహోగూడ సభి
మాని, సత్తాసిద్ధ గంగాదేవతా సత్త సంగీరింపనిచో
నట్లనుట యసంభవము. కారణము? వందలకొలది మైళ్లదూరము
ప్రవహించుగంగాజలమునం దొకేమారు స్నానమెన్నడైన జేయ
గలడా? మఱి ‘గంగాస్నానముచేసితి’ చనుటకు బదులు
“గంగలో నొకప్రదేశమున స్నానముచేసితి” సవలయును.
కానియట్లులేదు; ఇదితప్పు? అభిమాని దేవతానుగ్రహమున నిది
పూర్తిగా సత్యము; దేవతయన్నది సత్తారూపము; తదీయ
ఆపోమయ శరీర మసద్బలరూపము, సత్తపూర్ణము ఏకరసము.
అందు ప్రదేశభావముండదు, వ్యాపకమగు నాసత్తాసంస్పర్శచే

స్నానకర్తకు గంగాస్నానాభిమాన ముదయించినది. అది మాన్యమే; గుడ్డయొక్కచో దగులబడినను గుడ్డదగులబడె సం దురుగదా; ఇదే 'పటోదగ్ధః' అను న్యాయము.

ఇంతకు నిష్కర్ష:- కార్యరూపవిశ్వమందు మనకగబడు రెండు విరుద్ధభావములం బట్టి కారణతత్త్వముం గూడ రెండు భాగము లనుకొనవలయును. 1. పరివర్తనశీల కార్యరూపా సత్తత్త్వ మూలకారణము ఆత్మప్రజాపతియొక్క యామృత్యు లక్షణ కర్మభాగము. 2. అహంసర్వనీయ కార్యరూప సద్భావ మూలకారణ సూర్యుని ప్రజాపతియొక్క యమృతలక్షణ బ్రహ్మభాగము. బ్రహ్మ కర్మలక్షణైక ప్రజాపతికే యివి దివ్య, లౌకికములు రెండురూపములు. వీనినే ప్రకరణారంభమందే బ్రహ్మ - కర్మ; జ్ఞానక్రియల తాత్త్వికస్వరూప మను ప్రకరణ మున నిరూపించితిమి.

అహం (ఆత్మ) ప్రజాపతియొక్క లోకాతీతములు దివ్యములు నగు యీ రెండుపర్వములును వైదికపరిభాషానుసారము బ్రహ్మ కర్మలు, గీతంబట్టి అమృతమృత్యువులు అనియు కార్యరూప మున బరిణతమగు నాయహంయొక్క లోకాత్మకములు లౌకిక ములు నగు రెండుపర్వములును వైదికదృష్టిచే 'జ్ఞానక్రియలు; గీతాదృష్టిచే సదసత్తులు' అనియు అనబడెను. సృష్టిసీమకు లోపలియాశ్చ లౌకికము. బౌద్ధ్యాపటాశ్చ దివ్యము, దివ్యము మూలము, లౌకికముతూలము. మూలాత్మ అమృతమృత్యు లక్షణముగల 'అహం'. తూలాశ్చ సదసల్లక్షణ 'అహం'. అది

బ్రహ్మశర్మరూపము. ఇది జ్ఞానక్రియామయము. అహంభావముయొక్క యీదిన్య - లౌకిక వివర్తములను రెంటిని 'అమృతం చైవమృత్యుశ్చ సదసచ్చాహమగ్గున' అని సృష్టపరచెను.



క్రియాలక్షణము లేదా, (గీతాదృష్టితో) అసల్లక్షణమగువిశ్వము ప్రతిక్షణ విలక్షణము కాదని యెవరిగీకరించరు? అన్నిపదార్థములును క్రియాదృష్టితో తప్పక క్షణికములే, అశాశ్వతములే, అనిత్యములే. ఇట్లే:- జ్ఞానలక్షణ లేదా, సల్లక్షణవిశ్వసత్తయు సర్వథా అపరివర్తనశీలయే. ఆ దృష్టితో సర్వపదార్థములు అక్షణములే, నిత్యములే, శాశ్వతములే. వివాదమా? విశ్వమూలము కేవలము సత్తా? అసత్తా? రెంటినముచ్చయమా? అనుటయందే. ఇది యా ఆత్మ పర్వవివేచన ముచే సర్వథా నిరీతమైయున్నది. 'సముచ్చయమే విశ్వమూల' మని కార్య ప్రపంచమునకు జెందిన రెండు విభిన్నదృష్టులే సిద్ధము గావింపజాలు. ప్రమాణములు. పిశ్య మేకనియతి

యెన్నడును గాజాలదు. ద్వినియతియే యనవలయును. రెండు నియతులను (జ్ఞాన - క్రియా నియతులను) మనము ప్రత్యక్షముగ జూచుచున్నాము. ఇట్లు అన్నివిధములను ద్వైత కారణతావాదము సురక్షితమై యున్నది.

ఇక సద్వైతవాదము. ఇది యుపనిషత్తుల యొక్కయు తదనుగత గీత యొక్కయు ముఖ్యవాదము. ఇట్టిచో శ్రుతి స్మృతివిరుద్ధమగు ద్వైతమెట్లు ప్రామాణికము? ఇంచుక తాళినచో నిట్టి ప్రశ్నలకు సమాధానము బడయుదుము. ప్రస్తుతమింకను కొంచెము ద్వైతసమర్థనమునందే విచారణ సేయవలసి యున్నది.

వేదశాస్త్రమునందు సత్ - అసత్ - సదసద్వాదములను మూటిని సమర్థించు వచనములున్నవని వెనుకనే యెరింగితిమి. మఱి వానియందలి నిష్కర్షయేమో యందం దుదహరించిన వచనార్థములను బట్టి యిట దేల్చుకొనుట యావశ్యకము.

1. సద్వాద సమర్థక వచనములు

1. అసన్నేకసభవతి అసద్బ్రహ్మేతి వేదచేత్.

అస్తిబ్రహ్మేతి చేద్వేద సంతపేనం తతోవిదుః.

అసద్వాదియగు నాస్తికుడెవడైన బ్రహ్మ 'యసత్' అను కొనుచో, లేదా 'అసత్తే బ్రహ్మ' యనుకొనుచో వాడు స్వయముగా గూడ ససత్తే యగుచున్నాడు. అనగా వాడును వాని

యసద్వాదము గూడ 'నేమియు లేదు'. ఇక:- సద్వాదియగు ఆస్తికుడు బ్రహ్మ 'అస్తి' (సత్) అనుకొనుచో, లేదా అస్తియే బ్రహ్మ యనుకొనుచో (బ్రహ్మ=మూలకారణము) విద్వాంసు లట్టివానిని 'సంత' యనగా ఉన్నవానిగా నెంచురు. 'అస్తియే బ్రహ్మ - సద్రూపము'

2. యో నఃపితా జనితా యోవిధాతా యోనః సతో అభ్యాసజ్జజ్ఞాన,

ఏ సద్రూపహృతన యక్షరరూపముచే అస్మదాదాచరాచరముల కన్నిటికి స్థితీకారణమై పాలకమై పితయై యున్నదో! ఏది తన క్షరరూపముచే మన యందర కుపాదానకారణమై జనితయై యున్నదో, ఏది తన యవ్యయరూపముచే మన కాలంబనము (ప్రతిష్ఠ - ఆధారము) నై విధాతగ నున్నదో అదియే తన సద్భాగముం గొని (సద్భాగమునుండియే) యీ సద్విశ్వముం బుట్టించెను. 'సద్రూపహృతే సద్విశ్వమూలకారణము'

3. సదేవేదమగ్రహామ్య ఆసీత్ కథంత్యసతః సజ్జాయేత!

ఈ దృశ్య ప్రపంచ మూలకారణము మొదట సత్తుగనే యుండెను. అసత్తునుండి సతైట్లు పుట్టును. 'ఇదమస్తి' యను రూపమున నీ విశ్వము సద్రూపముగ నగపడుచున్నదిగదా! మరియు, కారణగుణములే కార్యారంభకములు నగుట ప్రసిద్ధము. కనుక అసన్మూలమునుండి సత్తువయింపదు. 'సత్కార్యములము సత్తే'

2. అనద్వాద సమర్థక వచనములు

1. దేవానాం పూర్వ్యాయుగే అసతః సదజాయత,

దేవతల పూర్వాయుగమున (సృష్టికి బూర్వము - ఉపక్రమమున) అసత్ (కారణము) నుండియే సత్తు (వలె నగపడుచు వస్తుతః అసత్తు అగు విశ్వము) జన్మించెను. ధారానాహి కాన ద్బలము కృపచే మనము సత్తునుకొనున దెల్ల సృష్టిచూర్వ మన ద్రూపముగ నుండెను. ఏమియు లేకుండెను. అంతవర కేల, వెనుకటి ప్రపంచ మిప్పుడున్నదా? అప్పుటి దిప్పుడున్నదా? పూర్వోత్తరాసత్ తుణ మధ్యగత సత్ తుణము గూడ ననత్తే. విశ్వమనత్తు, అసత్తే క్రియ - అది తుణికియు. ఇక సద్భావ మెక్కడ?

కుమ్మరి కుండకువలె ప్రాగభావమును కారణమగుచు, ఘటా భావమే ఘటకారణ మగును. లేనిదే పుట్టును. ఉన్నదానికి బుట్టుకయేమి? కనుక జగత్కారణ మనత్తే 'అసత్కారణము నుండియే సత్కార్యోత్పత్తి'.

2. అసదేవేదమగ్రాసీత్ అసతోవై సదజాయత,

కార్యరూపముచే సద్రూపముగ నగపడు నీవిశ్వము మొదట నసత్తుగనే యుండెను.

3. ఇదంవా అగ్రే సృజ్యమానం నా నో వచ్ఛో రాసీ స్సప్తధిమి,

నాంతరిక్షమ్ అదసదేవ సృజ్యమానం నా నో వచ్ఛో ఇత.

ఈ జగత్తు మొదట (కారణావస్థయందు) ఏమియు లేకుండెను. (అసత్తుగ నుండెను.) అప్పుడు ద్యులోకము, పృథివి - అంత రిక్షము లేవు. (నునోహాపముగ నున్న) ఆ యనంత్రే విశ్వ మయ్యెద సనుకొనెను.

3. సదసద్వాద సమర్థక వచనములు

1. నైవవా ఇదమగ్రే సదాసీత్ నైవసదాసీత్,
అసీదివవా ఇదమగ్రే నైవాసీత్.

మనకు సద్రూపమున నగపడు నీవిశ్వము పూర్వము (కారణావస్థయందు) అసత్తుగ నత్తును గాకుండెను. ఉన్నట్టున్నను లేనట్లే యుండెను. అనగా, విశ్వకాణము సదసద్రూపము. కనుక దాని కెఱోయొక లే కారణముగలదిగ జెప్పవీలులే దని భావము.

2. అసఙ్గే నేకమగ్రాసీత్, తత్సదాసీత్,
తత్సమిధిమత్, తిదామినిరవర్తత.

మొదట (కారణావస్థయందు) నిదియంతయు అసత్తుగనే యుండెను. అది (కారణము) సత్తుగకూడ నుండెను. సదసద్రూపములగు నా రెండుతత్త్వములును పరస్పరము గలిసినవి. ఈ సమన్వయమునలసనే ఆండం (బ్రహ్మాండ) స్వరూపము సంపన్న మయ్యెను.

3. సతోబంధు మసతినిరవిందన్,

సత్తున కసత్తునందు బంధుత్వము (బంధసలక్షణమైత్రీ) అగ పడినది. అచగా సత్తు అసత్తునందు గలసిపోయినది. ఈ సమన్వయమువలననే (సదసద్రూప కారణబ్రహ్మ తనమసమ్మనందలి సృష్టికామస సగలము గావింపజాలినది. ఈసిద్ధాంతమునే 'సతశ్చయోని మసతశ్చవిమ' అను శ్రుత్కౌతరము న్యక్తపరచెను.

శ్రుతి సమన్వయము

మూడు వాదములకు మూడేసి ప్రామాణిక వచనము లుదహరింపబడినవి. శ్రుతియందలి ప్రత్యక్షరమును ఆస్తికునకు బ్రమాణము, స్వతః ప్రచూణము. తద్వచనము లిట్లు విరుద్ధములుగ నున్నవి. ఈచిక్కువదల్చుకొనుటకు బ్రహ్మ - కర్మలక్షణద్వైతవాదమే యుపాయము. దానింబట్టినచో ఈరెండు వాదములను సమర్థించువచనములును సమన్వితములగును. ఇట నిట్లనుకొనవచ్చును.

రంగులసిద్ధాంతముం బ్రతిపాదింప నెంచువాడు:-

1. తెలుపు నలుపు గలిసినచో నితరవర్ణములు కల్గును: - సదసద్వాదము.
2. తెలుపునుండి యితరవర్ణవికాసము కల్గును:- సద్వాదము.
3. నలుపునుండి యితరవర్ణవికాసము కల్గును:- అసద్వాదము.
4. ప్రత్యేకముతెలుపు నలుపులవలన వర్ణవికాసము కలుగదు:- కేవలమేదియు గాదు.

వరుసగ వీనికి:-

1. సతోబంధు మసతినరవిందన్ = సదసత్తులచేవిశ్వము,
2. యో నఃసతో ఆభ్యాసజ్జఞాన = సత్తునుండివిశ్వము,
3. దేవానాం పూర్వ్యయుగే అసతః సదబాయత = ఆసత్తునుండి విశ్వము
4. నైవనా ఇదమగ్రే సదాసీత్, నైవసదాసీత్ = విశ్వము సత్తునుండియు గాదు, అసత్తునుండియు గాదు.

ఇందువలన కేవల మేరోయొకటి కారణ మనుకొనుట తప్పనియు, నదసద్వాదము నంగీకరించినే శ్రుతివచనము లన్నియు సమన్వితము లగుచున్నాయు దేలును. కాని పైని చూపిన సమన్వయము కేవలము 'తుష్యతుకుర్జన' న్యాయము నకు జెందినది. సత్తుశః, పైనుదహరించిన వాక్యములన్నియు నదసద్వాదమునే సమర్థించుచున్నది. విరోధమేలేదు. అట్టిచో సమన్వయింప ఒనియేలేదు. ఎట్లన:-

'అసన్నేవ' అనుశ్రుతి, శ్రమణ కాభిమ తాసద్వాదమును ఖండించుచున్నది; వారియసత్తు 'శూన్యంశూన్యం' అగు సభావా త్మకమని యీవరకే చెప్పియుంటిమి. శ్రుతి 'అగతస్స.' అభావరూపము కాదు; భావాత్మకమే! సత్తాసిద్ధమే! కనుకనే సత్తు, ఈ వద్రహ్మకే రస-బలములు రెండువర్ణములు; ఇందు రసమే 'అస్తి' అయ్యును, అసర్వలశక్త్యనిశ్చేదము ఈ వద్రస గుణప్రసక్తియై సద్గతిహీన న్యాయమునే 'అస్తి' అని వ్యాఖ్యా

క్రాంతమై తద్రూప (సద్రూప) మే యగును; ఈసత్తాశ్రయము సనే నామరూపాత్మ కాసద్విశ్వము 'నామరూపే సత్యమ్' అను శ్రుత్వంత రానుసారము, సత్య మునడుచున్నది. ఇక శ్రుతి యభిప్రాయ మునట్లండని మగుచో విశ్వమును సత్యమనిగను; అందుచే మి కేతనిచే సద్బాధముగ్నముగా అని సనసద్బాధము లే సమర్థించుచున్నది. శ్రుతివిలోప మున గ్నముగో మాత్రమే. ఆ యసద్బాధము నాప్తికుల యభివాఙ్మతము. సత్తువాక్రయ ముగగొన్న అసద్బలమున్ననో శ్రుతివృత్తిబట్టి సద్రూపమునచు అస్తిబ్రహ్మయందే అంతర్భూతము.

ఇక సనద్బాధ వచనములకు నిదేష్టితి. 'అనిగ్న ఇకమగ్ర ఆసీత్' అను శ్రుతియంశలి యపచ్ఛద్ధము అసద్బాధానగామి యగు సనత్యత్వ వాచకమునాదు. అది విశ్వాభావ సూచనా మాత్రము 'ఈవిశ్వము కారణదశయంగిట్లు లే' దనుటయే దాని భావము. సత్తు=విద్యమాః భౌతికపదార్థము, అసత్తు=అభా వము అని విశ్వమర్యాదలోని సాధారణమనుజుల సదసచ్ఛబ్దార్థ ములు.

మఱి:-విశ్వసీనుకావలీనియు, విశ్వసీనుయందే యుండు సవియునగు సనసద్బద్ధంద స్వరూపము సాధారణు లెరుగజాలరు; విశ్వపదార్థ స్వరూపనిర్మాణము గావించుసవియు; నిర్మాణము గావించి తద్రూపముసనే యుండుసవియు నగు సోపాధిక సద సద్బద్ధద్యమునైనను వాలెరుంగజాలరు. కనుక, ఈయవిజ్ఞేయ తను సృష్టికరింపనే శ్రుతి 'అసత్' అనవలసివచ్చెను. ఏమన:-

తాకికమనుష్యుల దృష్టి కేవలము - ఉండుట (విద్యమానము)-
లేకుండుట (అభావము) అనుకొనుటతోడనే సదసచ్చబద్ధార్థము
లుగ నెంచియున్నది. అప్పుడుశ్రుతి “తప్పు. మీరనుకొన్న
సత్తు సత్తుకాదు. అస త్తసత్తు కాదు.” అవి మీ రనుకొను
భావాభావరూప సదసత్తులకంటె విలక్షణములు అనుచు, మఱే
మన్నచో ‘అసత్’ అనగా ‘మీరనుకొన్నది కాదు’ అన్నది.
ఇదే. సాధారణమనుష్యులకు జెందిన యసత్తునకు దాత్సర్యము.

ఇట్లుచెప్పి శ్రుతి తత్త్వరూపములును, తాకికములగు జ్ఞాన
- క్రియాత్మకములునుఅగు, సదసద్భావములవంకకు గొంపోవు
చున్నది. ఇంకను, ఆ జ్ఞాన - క్రియారూప సదసత్తులతో విశ్ర
మించువానిని అచింత్యములు విశ్వాతీతములు నగు బ్రహ్మ
కర్మలు, లేక రస - బలములు, రూపములుగ గల సదసత్తుల
వంకకు గొంపోనెంచి ‘అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్’ అనియెను.
ఈ పక్షమునందు -

అసత్ అనగా:- “విశ్వ పదార్థములంజూచి సదసత్తులకు మీ
రనుకొన్న స్వరూపములు విశ్వాతీతములు, కారణరూపములు
నగునా సదసద్భావ స్వరూపముకంటె బొత్తిగా విలక్షణములు.
మీరు సత్తునుకొనుజ్ఞానము, అసత్తునుకొన్నక్రియ, ఈరెండును
సోపాధికములు, నానాభావయుక్తములు, కార్యరూపములు.
విశ్వమునకు బూర్వ మీసోపాధికభావములేదు. అప్పుడున్న
నిరుపాధికభావ మసత్తు = అనిర్వచనీయము, అచింత్యము.
విశ్వమునకు బూర్వమేకాదు, కారణదృష్టితోనైనచో నేడైనను

అయ్యది మీ కచింత్యమే యగుచున్నది. అది కేవలము ఈ కార్యరూప (జ్ఞానక్రియారూప) సదసత్తులకంటె నొకానొక విలక్షణ నదసత్తుగావచ్చును. కాని, వ్యవహారమునందు దానిని 'అసత్' అనియే అందుము" అని తాత్పర్యము - కనుకనే శ్రుతి మరల "నైవ వా ఇదమగ్రే సదాసీత్ - నైవ సదాసీత్ - ఆసీదివ వా ఇదమగ్రే నైవాసీత్" అనియెను. ఇందు అవిచ్ఛేయత స్పష్టముగనే ప్రతిపాదించబడినది! అనంతన అచింత్యభావ మనుకొన్ననే శ్రుతి సమన్వయము కదురును.

సామాన్యులు 'అసత్' అనగా నభావమనియో, కేవలము కర్మయనియో అనుకొందురను నాశంకను దూరము చేయనే శ్రుతి, ఆ రెండర్థములను గాదని యాశంకము, విశ్వాసీతము అచింత్యము, బ్రహ్మకర్మాత్మకమునగు నొకానొక సత్తత్వమని యే అనుమానము ద్వారా స్పష్టికరించుచు-

'అసదేవేదమగ్ర ఆసీత్, తత్సదాసీత్, కథంత్వసతః సజ్జాయేత? అనవలసివచ్చెను. "సృష్టికిముందసత్తుండెను; కాని యది యభావలక్షణానత్తుకాదు; సద్రూపము; మనకు బోధపడ నందున అనత్తుందుము; (అవిచ్ఛేయము) అనత్తన నభావమే యగుచో నభావమునుండి సృష్టి యసంభవము; అభావము నుండి భావమెట్లు? ఈవిధముగ సద్వాదాసద్వాదశ్రుతులు సద సద్వాదమునే సమర్థించునని తేలుచుండగ, విరోధమునులేదు. తత్పరి హరణావశ్యకమును లేదు.

ఇట్లు విచారించినకొలదియు, సదసద్వాదలక్షణ బ్రహ్మ

కర్మవాదమే స్థిరపడుచున్నది. విశ్వాతీత (పరాత్పర) విశ్వే శ్వర (ఈశ్వర) శరీరేశ్వర (జీవ) విశ్వ (జగత్) అను నీనాలుగు నదనద్రూపము లగుటేకాఁగి, స్వప్తిదృష్టింజూచినను, ఈ ద్విసత్య వాదమే సాక్షాత్కరించును. రెండులేని పదార్థమేతేదు. సద సత్యమన్ని తావస్థయే పదార్థమున కవచ్ఛేదకము; జ్ఞానలక్షణ బ్రహ్మ, క్రియాలక్షణకర్మ సమష్టిరూప పదమే, తన యర్థ ముంగలిగి పదార్థమనిపించుకొనుటయే పదార్థత్వము; కారణా త్మికములగు నీబ్రహ్మకర్మలం గూర్చి గీతంబట్టి అమృతమృత్యు శబ్దములు నిరూఢములు; ఈనిరూఢి శ్రుతిచేగూడ ప్రమాణితము.

బ్రహ్మ - కర్మల విలక్షణ సంబంధము

అమృత మభయము, ఇదే బ్రహ్మ; మృత్యువేకర్మ' లేదా, కర్మవేరేమృత్యువు. ఇదిక్షణికము; సదాకుర్వద్రూపము; ఆవిర్భావతిరోభావములే దీనిస్వరూపలక్షణము; క్షణమైనను దీనికి స్వతంత్రసత్త లేదు. ఎల్లపుడును విసశ్వదవస్థా క్రాంతమై యుండును: చచ్చియుండునదగుట మృత్యువనదగును: బ్రహ్మ తత్త్వమో శాశ్వతము. మారనిది; కనుక అమృత మనదగును. గీతయం దమృతమృత్యుశబ్దములు గలచోటులందెల్ల నీకారణా త్మిక బ్రహ్మ - కర్మవాచకములనియే యెరుంగనగును. అత్యంత విరుద్ధములయ్య నియ్యవి యేకబిందుసమన్వితములు. ఎంతవంత!

అశ్చర్యవత్పశ్యతికశ్చిదేనమ్,
అశ్చర్యవద్వదతితదైవచాన్యః,
అశ్చర్యవచ్చైనమన్యఃశ్రుణోతి,
శ్రుత్వాప్యేనంవేదనచైవకశ్చిత్.

అమృతమెంతో మృత్యువునంత; రెండును సమానవ్యాప్తి గలవి. శాంతమగు అంగుళియం దమృతము. అందలి 'కదలుట' యనుక్రియ మృత్యువు, అమృతమందలి మృత్యు సుప్తావస్థ బలము, కర్మదూరానస్థప్రాణము; అది యాధారమును విడచు నవస్థ క్రియ; ఇట్లొకేమృత్యువునకు సుప్తి - జాగృతి - వినిర్గతి - భేదముచే గ్రనుముగ బల - ప్రాణ - క్రియ లను మూడవస్థలు.

అంగుళియందలి కదలుటయను క్రియకు అంగుళియం దే ప్రదేశమాధారము; అన్నచో, అంగుళియెంతో క్రియయునంత, అంగుళియందుక్రియ, క్రియయందంగుళి, రెంటునురెండు నున్నవి. రెండును ఆధారములు, ఆధేయములును. ఒకటి యాధారము నొకటియాధేయమును గాదు. ఎంతయాశ్చర్యము! ఎంత విలక్షణసంబంధము!! అమృతమృత్యువుల విషయముననింతే. దీనినే అంతరాంతరీభావ సంబంధమందురు, ఈవచనములిట నవధేయములు.

1. అంతరంమృత్యో రమృతం, మృత్యా వమృత మాహితమ్,
మృత్యుర్వివస్వంతవస్తే మృత్యోరాత్మావివస్వతి.
2. తదేజతి - తన్నైజతి, తద్దూరే తద్వన్తికే,
తదంతరస్యసర్వస్య తదుపరస్య బాహ్యతః.

నేటి పదార్థతత్త్వవాదు లీ సంబంధము విజ్ఞానవిరుద్ధము అప్రామాణికము నందురు. కాని భారతీయ వైదికమర్యాదకు జేరిన లక్షణ దృష్టిచే నీ విషయమున జెప్పవలసినది లేదు. (ఇదియొక స్వతంత్రవిషయము) పదార్థలక్షణము 'ధామచ్ఛద' మగుచో నాసంబంధము వాస్తవముగ కల్పనయగును. అమృత మొక పదార్థము. మృత్యు వొక పదార్థము. ధామచ్ఛద పదార్థ మొకటి యున్నచోట అట్టిదే రెండవది యిముడ జాలదు. అట్టియెడ నాసంబంధ మాధునికవిజ్ఞానదృష్టికి సరిపడక పోవచ్చును. కాని:-

ధామచ్ఛదమును పదార్థలక్షణముగా నంగీకరింపని భారతీయమహర్షుల దృష్టియందు అమృతమృత్యువుల యంతరాంతరీ భావసంబంధము ఘటిల్లును. మన విజ్ఞానకాండయందు పదార్థ వర్గము జ్ఞాన - క్రియార్థమయ భేదములచే మూడుభాగములు. ఇందు జ్ఞానక్రియలు ధామచ్ఛదములు కాజాలవు. ఇక సర్థ వర్గము:- భూత భౌతిక ప్రపంచమే అర్థము. దీని కవాంతర జాతులు ఆకాశ, వాయు, తేజో, జల, పృథువులు అయిదు. ఇందును, ఆకాశ తేజము లధామచ్ఛదములు. ఇక మిగిలిన వాయు జల పృథువులను వివర్తములే ధామచ్ఛదములు. ఇప్పుడు మన జ్ఞానమయూమృత తత్త్వము, క్రియామయ మృత్యు తత్త్వము, ధామచ్ఛదమర్యాదాబాహ్యములు. కనుక వీని

సంబంధమునం దాపత్తి కలుగజాలదు. (ఇందుకు విస్తరము మరొకచో జూచుకొందము)

ఇప్పుడు విరుద్ధభావద్వయమూర్తియగు కార్యరూప సృష్టి మూలకారణములు రెండని సిద్ధమైనది. గీతంబట్టి యవి అమృత మృత్యువులు, బ్రహ్మకర్మలు. ఇందు - కారణమగు బ్రహ్మకు విశ్వాతీత (పరాత్మర) - విశ్వనియంత ఈశ్వర - శరీరసంచాలక జీవ - ఈశ్వరాయతనరూప విశ్వము లను నాల్గుసంస్థలనియు, అందు విభక్తమగు బ్రహ్మ విభిన్న నామరూప పరిణతి నొందు ననియు వెనుక జెప్పియుంటిమి. ఇప్పుడు, ఆ విభిన్న - నియత నామములను గూడ దెలిసికొందము.

విశ్వాతీతబ్రహ్మ; పరాత్మర నామము నొందినట్లు గీతా పరిభాషానుసార మీశ్వర - జీవ - జగత్తులు క్రమముగ అవ్యయ - అక్షర - క్షర నామములచే వ్యవహరింపబడునని 'విభక్త్యవ్యయ ఈశ్వరః' 'ప్రకృతిం విద్ధిమేపరాం జీవభూతాం' 'క్షరః సర్వాణి భూతాని' ఇత్యాదులచే స్పష్టమగును. ఈ మూడుసంస్థలందును ప్రత్యేకముగ అవ్యయ (జ్ఞాన) అక్షర (క్రియా) క్షర (అర్థ) మూర్తి త్రిబ్రహ్మ - త్రికర్మ లక్షణాత్మప్రజాపతి సత్తయున్నను ప్రధానతాప్రధానతల తారతమ్యముంబట్టియే, 1. అక్షర క్షర గర్భితావ్యయ ప్రధానేశ్వరు సవ్యయనామమునను, 2. అవ్యయ - క్షరగర్భితాక్షర ప్రధాన జీవు సక్షరనామమునను, 3. అవ్యయ - క్షర గర్భిత క్షర ప్రధానవిశ్వమును క్షర నామమునను వ్యవహరించిన ఈ పరిలేఖయందు దెలియనగును.

బ్రహ్మకర్మ నియతభావములు.

1	విశ్వాతీత పరాత్పరునందు,	{	నియతములు 1 రసః- 2 బలమ్-	{	అనియతములు. 1 ఆధూజ్యోతిః, అనిరుక్తం, విద్యా - బ్రహ్మ - సత్
2	ఈశ్వరా వ్యయునందు,	{	అమృతం- మృత్యుః-	{	2 అభ్యంతమః-నిరుక్తం- కర్మం-కర్మా-అసత్
3	జీవాక్షురునందు,	{	విద్యా- అవిద్యా-		
4	జగత్ క్షరమందు,	{	సంభూతిః- వినాశః-		

ఇట్లే పై 2, 3, 4లకును నెరుంగవలయును. ఇవి యన్నియు నా యా
దశానుకూలముగ నన్నిటికిని కల్గుచుండును.

వేద ప్రతిపాదిత త్రిబ్రహ్మ సంస్థ

ఈనాల్గు బ్రహ్మకర్మ సంస్థలందును పరాత్పరనామక ప్రథమ
సంస్థ అనిర్వచనీయము. దీనింగూర్చి అనిర్వచనీయ, అచింత్య,
అవిజ్ఞేయాది శబ్దము లుపయోగించును. ఇక నిరూపణీయ
కోటికి జేరినది ఈశ్వరజీవజగల్లక్షణావ్యయాక్షరక్షర నామక
సంస్థాత్రయము. ఈమూటి నిరూపణతో బ్రహ్మకర్మ పదార్థ
నిరూపణ చరితార్థమగును. వేదమునందు, తదనుగామియగు
గీతయందు నీమూడు సోపాధికబ్రహ్మకర్మసంస్థల నిరూపణయే

జరిగినది. భేదమేమన:- వేదమునందు - ఉపనిషద్భాగమునందు - సంక్షిప్తభాషలో నున్నదానిని గీతవిస్తరించుటయే. మొదట వేదప్రతిపాదిత సంస్థలను విచారితము. ఇంశివరకు బూర్వము “అంతరంమృత్యోరమృతం మృత్యావమృతనూహితం” ఇత్యాదిగ కేసలమవ్యయ సంస్థాదిగర్భనమే కావించితిమి. కాని యిప్పుడు క్రమబద్ధముగ మూటిని నిరూపింతుము. మొదటి దవ్యయసంస్థ:-

1. అమృత - మృత్యులక్షణావ్యయ,
(బ్రహ్మసమర్థక వచనములు.)

1. యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదన్విహ,
మృత్యోః స మృత్యుమాప్నోతి యఇహ నానేపశ్యతి.

మన మీప్రపంచమునం దేకత్వ నిబంధనానేకత్వముం జూచుచున్నాము. దీనినే దార్శనికులు సామాన్యవిశేషభావ మందురు. సామాన్యదృష్టి యేకత్వమూల ‘జాతికిని’ విశేష భావము అనేకత్వనిబంధన ‘వ్యక్తికిని’ జెందినవి, అది యమృత నిబంధన, యిది మృత్యునిబంధన. ఇట్లు అవ్యయబ్రహ్మయొక్క అమృతమృత్యులక్షణ బ్రహ్మకర్మ పర్వములను రెంటిని దర్శించు చున్నాము.

పదార్థములయందు సామాన్యముగనుండు పదార్థత్వ మన్ని టను సమానము. అభిన్నము. దానిచే నన్ని పదార్థములు నేక రూపములు. ఈసామాన్యధర్మమందు నానాస్థి ప్రవేశము

లేదు. ఇది యమృతదృష్టి - ఇదే అవ్యయుని యమృత భాగము. పగార్థములను జడచేతన విభాగము చేసినపుడు దీనికి నా రెండుభేదములు గల్గును. అప్పుడది నానాభావలక్షణ మృత్యురూప పరిణాత మగుచున్నది. పిదప, యావజ్జడపదార్థ మునకు సమృతలక్షణ సామాన్యధర్మము జడత్వము. సామాణత్వ, ఘటత్వ, మఠత్వ, పటత్వాది మృత్యులక్షణము విశేషధర్మమగును. ఇట్లే: చేతనత్వము యావచ్చేతన పదార్థ ములకు సమృతలక్షణ సామాన్యధర్మము - మనుష్యత్వ పశుత్వ క్రిమిత్వాదులు మృత్యులక్షణ విశేషధర్మములు - సామాణత్వ - ఘటత్వాదులన్నియు సామాణఘటాదులకు సామాన్యములు. పర్వతత్వ - లోష్ఠత్వ - శరావత్వాదులు విశేషధర్మములు. మనుష్యత్వ పశుత్వాదులు మనుష్య - పశు మాత్రాది సామాన్యధర్మములు. బ్రాహ్మణత్వ క్షత్రియత్వ - అశ్వత్థగౌత్వాదులు విశేషధర్మములు.

మనుష్యత్వము మనుష్యమాత్ర సామాన్యధర్మము. దేవదత్తత్వ, యజ్ఞదత్తత్వాదులు విశేషధర్మములు. దేవదత్తత్వము సామాన్యధర్మము. కర్ణత్వ - శ్రోత్రత్వ - చక్షుత్వాదులు విశేషధర్మములు. ఇట్లుండొంటింటి విశ్వపదార్థములెల్ల సామాన్యవిశేషభావ నిత్యయుక్తములుగ నుండును. దార్శనికులు:- ఎన్నడును విశేషముగాని మహాసామాన్యమును (మహాశోమహీయాన్) దీనినే పరమసామాన్యము, సత్తాసామాన్యము మొదలగు నామములచే వ్యవహరింతురు.

ఎన్నడును సామాన్యముగాని యొక పరమవిశేషము లేదా అంతిమసామాన్యము. (అణోరణీయాన్) సత్తావిశేషమును అంగీకరింతురు. అది యట్లే ఇదియిట్లే యుండునని వారందుకు. గాని, మధ్యనున్న పదార్థములెల్ల అపేక్షానుసారముగ సామాన్యములు విశేషములు నైయున్నవి.

గార్భికులయూసిద్ధాంతయుక్తిచే “సామాన్యవిశేషభావబోధ సులభముగాగును.” అని సమర్థింపవచ్చును. కాని, పారమార్థిక నైజ్ఞానికదృష్టిచే, పరమసామాన్యము. పరమవిశేషమును, పరమవిశేషము పరమసామాన్యమునుగూడ నైయున్నవి. ఒకేతత్త్వము, తనసామాన్యమృతభావముచే పరమసామాన్యమును, విశేషమృత్యుభావముచే పరమవిశేషమునై యుభయమూర్తియై యున్నది. కనుకనే “అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్ ఆత్మాన్యజంతో స్నిహితో గుహయామ్” అనువాక్యము చరితార్థ మగుచున్నది. ఇంతకు:- జెప్పదలచినది. చరాచరపదార్థములందు సాపేక్షాభావముననున్న సామాన్య భావ మేకత్వప్రయోజకమగుచు అమృతలక్షణ బ్రహ్మగను విశేషభావ మనేకత్వప్రయోజకమగుచు మృత్యులక్షణకర్మగను నున్నవనియే. ఈరెండు భావములు ప్రత్యక్షానుభూతములు. ఈవిధముగ అమృతమృత్యులక్షణావ్యయేశ్వరుని దర్శించుచున్నాము.

2. ప్రతిబోధవిదితం మతమమృతత్వంహి విందలే

అత్మనావిందలేపీర్వం, విద్యయావిందలేఽపృథక్.

పూర్వోక్త సామాన్యవిశేష నిబంధామృతమృత్యుభావముల ద్వారా ప్రతియొకబోధయందు-ప్రతియొకజ్ఞానమందును, ఆయవ్యయబ్రహ్మ ప్రతిష్ఠితమై యున్నదను దృష్టితోజూచిన నమృతత్వముప్రాప్తించును; అమృతాత్మన్వారా, అనగా, అమృతమృత్యురూపమగు నాత్మయొక్క అమృతభాగము ద్వారా, వీర్యరూపమృత్యుభావము, (మృత్యుతత్త్వసమ్యగ్బోధ) కలుగును. విద్యద్వారా అమృతత్త్వప్రాప్తి యగును.

విద్యావిద్యాలక్షణాక్షరప్రపాద సమర్థకివచనములు.

1. అంధంతమఃప్రవిశన్తియే ౭విద్యామపాసతే,
తతోభూయశ్వతే తమాయఉవిద్యాయాంరతాః.
2. అన్యజేవాహుర్విద్యయా అన్యజేవాహురవిద్యయా,
ఇతిశుశ్రుమధీరాణాం యేనస్తద్వ్యాచచక్షీరే.
3. విద్యాంచావిద్యాంచ యస్తద్వేదోభయంసహ,
అవిద్యయామృత్యుంతీర్త్వా విద్యయామృతమశ్నుతే.

1 విద్యావిద్యా సమన్వయ మాత్మపూర్ణభావ వికాసకారణము. అక్షరబ్రహ్మయే అవ్యయబ్రహ్మప్రాప్తికి ప్రధానసాధనము. కనుక, నాయత్తు రావిద్యావిద్యా రూపోపాసన యున్నగాని యవ్యయుని పూర్ణవికాస ముండదు. 2 అక్షరతత్త్వము, విద్యామాత్రముగాదు; అవిద్యామాత్రమునుగాదు. ఆరెంటికంటె వేరైనదియు, ఉభయరూపమునని పెద్దలుచెప్పిరి. 3 ఈశ్వరున కవ్యయసంస్థతోడను, జీవుని కక్షరసంస్థతోడను

ప్రధానసంబంధము కనుక, అక్షరబ్రహ్మశ్లో (జీవాత్మ) వాస్తవముగ విద్యావిద్యాశ్లోక మే. తన యా భాములచే (జ్ఞాన - కర్మలచే) ఆ యుపాస్యనుగు, అమృతమృత్యులకు జాన్యయేత్వరునితో సమవలయభావము నొందుట జీవుని పరమపురుషార్థము. ఇంతకును:- జీవుడు తన యవిద్యా (కర్మ) భాగముచే నవ్యయుని మృత్యుభాగమును వశముగావించుకొని, విద్యా (జ్ఞాన) భాగముచే తదీ గుణమృతత్వమునొంది స్థితకృత్యుడగును. జీవాక్షరసంబంధి విద్యావిద్యాభావములే ఈశ్వరాప్యయా మృతమృత్యుభావప్రాప్తి కారణములని నిష్కర్ష.

అవ్యయాత్మప్రాప్తికొర కేదశయందైనను, విద్యావిద్యా సమన్వయానుగమనము గావలసినదే. అవిద్య కర్మను సూచించును. కర్మలేకయెన్నడును నైష్కర్మ్యసంపత్తి లభింపజాలదు. కర్మానుగమనము లేక కేవలవిద్యా (జ్ఞాన) పారాయణముచే నేమియుగాదు. ఈశ్వరుని, కర్మరూపార్థభాగనిందకులు 'అది అనుపయుక్తము, మిథ్య' యనువారు ఆత్మబోధనంచితులు; జ్ఞానరూపార్థభాగము నుపేక్ష నేయు, పశుద్ధకర్మవాదులు, నాస్తికులును సదా, "శూన్యం, శూన్యమ్, దుఃఖం, దుఃఖమ్" పురస్కారమునకు బాత్రులునగుదురు. ఈశ్రావోపనిషద్వచనము ననుగమించు నీస్మార్తోపనిషద్వచనముల ననధే ఈము:

‘నకర్మణామనారంభా నైష్కర్మ్యంపురుషో2. శ్చ తే,

నచ సంన్యసనాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి’.

సంభూతివినాశలక్షణ క్షరబ్రహ్మ

సమర్థక వచనములు.

1. అంధంతమఃప్రవిశంతి యేఽసంభూతిముపాసతే,
తతోభూయశ్చవతే యశ్చసంభూత్యాంరతాః.
2. అన్యజేవాహుఃసంభవాత్ అన్యదాహురసంభవాత్,
ఇతిశుశ్రుమధీరాణాం యేనస్తద్వ్యచచక్షీ తే.
3. సంభూతించవినాశంచ యస్తద్వేదోభయంసహ,
వినాశేనమృత్యుంతీర్త్వా సంభూత్యామృతమశ్ను తే.

ఈమంత్రములయర్థము అక్షరబ్రహ్మసమర్థకములగు పూర్వో
పాత్తమంత్రములతో బోలియున్నది. ఇక భేదమన్ననో, విద్యా
విద్యలకు బదులు, సంభూతి వినాశములను సంబంధము గావిం
చుటయే.

క్షరప్రధాన భౌతికవిశ్వమందు సంభూతి - వినాశ రూపముల
తోడనే మనము నదసల్లక్షణ క్షరబ్రహ్మను దర్శించు
చున్నాము. భౌతికపదార్థముల యావిర్భావము సంభూతికి,
తిరోభావము వినాశనమునకు, జెందినవి. సత్తారనము (గ్రంథి
రూపమున) బలమున కాశ్రయభూమియగునపు డా బలసంఘా
తము సంభూతిరూపమున బరిణతమగును; అది ఆగ్రంథి బంధన
రూప సత్తాశ్రయవంచితమగుచు, నాసత్తతో సహచరభావ
మాత్రముననే యుండుచో వినాశానుగామియగును. అనగా:-
బలసంఘాతము సత్తారనముం దనగర్భమునందు గొనుటయే

దానికిసంభూతి. సత్తారసగర్భమున దానువిలీనమగుటయే దాని
వినాశము. సంభూతిదశయందు సత్తాగర్భితబలసామ్రాజ్యము,
వినాశదశయందు బలగర్భితసత్తావైభవము, అని తాత్పర్యము.
ఇట్లు క్షరబ్రహ్మయందును సల్లక్షణబ్రహ్మరూప సంభూతిభావ
మును, అసల్లక్షణగర్భరూప వినాశభావమును గనుచున్నాము.

శ్రుత్సుక్తవినాశ శబ్దము శ్రమణకాభినుత శూన్యవాదము
కాదు. వారు అసత్తన సభావనమనుకొన్నారని మున్నంటిమి.
మనయీ యసత్తన, 'ఒల' నామక తత్త్వవిశేషము; కనుక
వినాశమన తిరోభావమే అర్థము గాని, అభావముకాదు. అది
లయావస్థాద్యోతకము. శూన్యవాదులకు వినాశశబ్దముచే
స్వార్థసిద్ధిలేదు; కనుక మొదటనేశ్రుతి 'యేఽసంభూతిముపాసతే'
యని చెప్పివేసినది. కనుకనే పురాణాచార్యు లీయవస్థను
'ప్రళయ' మని వ్యవహరించిరి. బలసంఘాతరూప పదార్థముల
కభావలక్షణ నాశముకాదు. లయలక్షణ వినాశమగును. సత్తా
రసమందు లీనమయిపోవుటయే ప్రకృత 'వినాశ' శబ్దముచే
సభిప్రేతము.

గీతయందలి త్రిబ్రహ్మ సంస్థలు.

గీత త్రిబ్రహ్మలం దవ్యయుని ప్రధానముగా గొనుటచే
సవ్యయశాస్త్ర మనదగియున్నను, ఆ యవ్యయునితో నిత్యము
గూడియుండు అక్షరబ్రహ్మ, క్షరబ్రహ్మ (జీవ - జగత్)
సంస్థలనుగూడ గౌణముగా నిరూపింపకపోలేదు. కనుక, గీతను

వేదశాస్త్రమువలె త్రిబహ్మప్రతిపాదిక యనవచ్చును; ప్రస్తుత ప్రకరణసంగతికై కొన్ని వచనము లుదహరించెదము.

1. అగృతమృత్యుల్లక్షణాన్యాయ బ్రహ్మసమర్థక వచనములు.

1. ఉత్తమఃపురుషస్తవ్యః పరమాత్మేత్యుదాహృతః,
యోలోకత్రయమాఖ్య విభర్త్యవ్యయ క్షణ్వరః.
2. గర్భార్థాప్రభుఃసాక్షీ నివాసశరణంసుహృత్,
ప్రభవప్రళయఃసానం నిధానంబీజమవ్యయమ్,
3. అజోఽపిసన్నవ్యయాత్మా భూతానామిశ్వరోఽపిసన్,
ప్రకృతింస్వామధిష్టాయ, సంభవామృత్యుమాయయా.
4. ఆవృక్తంవృత్త మాపన్నం మన్యజేమామబుద్ధయః,
పరంభావమజానంతో మమావ్యయమనుత్తమం.
5. ఆవిశాశిశుతద్విద్ధి యేనసర్వమిదంతితం,
వివాశమవ్యయస్యాస్య నకచ్ఛిత్కర్తుమర్హతి.

2. విద్యావిద్యాలక్షణాక్షరబ్రహ్మ సమర్థక వచనములు.

1. ఆవృక్తోఽక్షరఇత్యుక్తః తమాహుఃపరమాంగతిమ్.
2. ఆవృక్తాద్వ్యక్తాయఃసర్వాః ప్రభవన్త్యహరాగమే.
రాత్ర్యాగమేప్రతీయన్తే తత్రైవావృక్త సంజ్ఞకే.
3. దైవీహ్యేషాగుణమయీ మమమాయాదురత్యయా,
మామేవయేప్రపద్యన్తే మాయామేతాంతరన్తితే.

4. సర్వభూతానికాన్తేయ ప్రకృతింయాంతిమామికామ్,
' కల్పక్షయేపునస్తానికల్పాదౌవిస్మజామ్యహం.

5. ప్రకృతింస్వామవష్టభ్య విస్మజామిపునఃపునః,
భూతగ్రామమిమంకృత్స్నం అవశఃప్రకృతేర్వశాత్,

3. సంభూతి వివాశలక్షణక్షరబ్రహ్మ
సమర్థక వచసములు.

1. భూమిరాపోఽనలోవాయుః ఖంఘనోబుద్ధిరేవచ,
అహం కారణతీయంమే, భిన్నాప్రకృతిరష్టభా.

2. అధిభూతంక్షరోభావః 3. క్షరఃసర్వాణిభూతాని.

4. ప్రకృత్యైవచకర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః,
యఃపశ్యతితథాఽత్మానం, ఆకర్తారం సపశ్యతి.

5. తత్క్షేత్రంయచ్ఛయాదృక్చ యద్వికారియతశ్చయత్
సచయోయత్ప్రభావశ్చ తత్ సమాసేనమేశుః.

ఇంతవరకు ద్వైతవాదసమర్థనమయినది. “ఉపనిషత్తులు, వేదాంతదర్శనము, తత్సమగీతాశాస్త్రము, సర్వప్రామాణిక శాస్త్రములు, ఏకస్వరమున నద్వైతవాదమును సమర్థించుచున్నవి. వీనికి విపరీతముగ ద్వైతవాదపక్షమున జేరుట యపరాధము. దానిని సమర్థించుట మత్తేప్రలాపము. బ్రహ్మ-కర్మలనురెండుతత్త్వముల సంగీకరించుచోనిక సద్వాదమూలకమగు నద్వైత (బ్రహ్మవాదమెక్కడ? అసంభవము.) అనుకొని భారతీయవిద్వాంసులందు పెక్కురు, కర్మమార్గోచ్ఛేద

మును సమర్థింపుచు, కేవలబ్రహ్మవాదమును, జ్ఞానవాదమును, సద్వాదమును పేర వెనుకనుడివినదానిని స్వీకరించియున్నారు.

ఈ విషయముంగూర్చి కొంచెము విచారించెదము:- భగవద్రామానుజుల విశిష్టాద్వైతము (ఈశ్వర - జీవ - జగల్లక్షణ త్రిత్వ వాదము) వల్లభాచార్యుల శుద్ధాద్వైత వాదము, నింబార్క - మధ్వాదుల ద్వైతాద్వైత - ద్వైతవాదములు మొదలగునవన్నియు ప్రాయోవాదము లనుట ధ్రువసత్యము. విశ్వగర్భ మందలి వివిధకార్య కారణవాదముల దృష్టితో, సాధ్యుల పదివాదముల ప్రామాణికత - ఉపయోగితల యం దేసందేహములేనట్లే పై వానియందును, ప్రామాణికతాదులం దేసందేహము లేదనవచ్చును. నిభిన్న దృష్టికోణములనుండి యన్ని వాదములను సమర్థింపవచ్చును; కనుకనే ఆయావిశేషా వసరములందు ధర్మజ్ఞాని నుపశమింపజేయనై యవతీర్ణులైన భగవదంశావతారులుభగవద్రామానుజా ద్యాచార్యులు, ఆయా విశేషదృష్టికిజెందిన, ఆయాకార్యకారణ భావములను లక్ష్యమం దుంచుకొని ఆయాసంప్రదాయములను వెలయించిరి. సనాతన ధర్మము వానిని వేదమూలకములే యగుటచే ప్రామాణికములు నుపాదేయములునని యంగీకరించిరి. ఆవాదములన్నిటిని సమర్థించు వేదవచనము లున్నవి. యుద్ధరింపవచ్చును; కాని అవి యాయాదార్శానిక గ్రంథములందే అరయవచ్చును, కనుక నిట నాపని ప్రకృతము కాదు.

చెప్పదలచినదేమన:- భారతవర్షమందు సనాతన ధర్మము

నకు జెందిన సంప్రదాయములు, మతములు, పథములు, అన్నియు, అధికారియోగ్యతాను సారము, సోపానపరంపరా న్యాయమున సువ్యవస్థితములే. ప్రతివ్యక్తియు తన సంప్రదాయానుగామియై యనన్యభావమున దత్పక్షపాతిగ నుండవలసినదే. కాని యితరమతములను సంప్రదాయములను ఖండింసేయరాదు. సంప్రదాయ వాదములెల్ల దత్సమయిక దృష్టిచే నత్యంత ముపాదేయములు నాదరణీయములు సందుము. కాని, వేదశాస్త్రమందు చరమకారణ తావాదమునకు జెందిన దృష్టి కూడ నొకటికలదు. విశ్వములోపల నన్ని వాదములను సమన్వయింపవచ్చును. కాని, సమష్టిరూపమున విశ్వకారణతా విచారణ సేయవలయుచో 'అద్వైత వాదమునే శరణొంద వలయును. దానినే సిద్ధాంతవాదమని యంగీకరింపవలయును.

అద్వైత వాద సమర్థనము

ప్రస్థానత్రయి యంతిమలక్ష్య మద్వైతతత్త్వము. ఈవాదమును, పూర్వప్రదిర్భిత క్రమానుసారము ద్వైతవాద రూపమున సమర్థించెదము. అద్వైతవాదముంగొని ద్వైతమును, ద్వైతముంగొని యద్వైతమును, సమర్థింతుము. బ్రహ్మవాద మంగీకరింతుము! బ్రహ్మకర్మవాదము సమర్థింతుము. బ్రహ్మకర్మవాదము సంగీకరించి బ్రహ్మవాదమును సమర్థింతుము! ఇది యెల్లన అద్వైతస్వరూపమును, సంక్షిప్తముగ జూతము.

రసబలలక్షణ పరాత్పరబ్రహ్మ అమృతమృత్యు లక్షణా వ్యయ బ్రహ్మ,¹ విద్యావిద్యా లక్షణాక్షర బ్రహ్మ,² అను నీ కొన్నివివర్తముల, పూర్వోక్త సృష్టికరణము చేతను, వాని రస - రుచి - లాదికములగు రెండు రెండుభావభేదములను జూపుట చేతను, ద్వైతనాదమే సిద్ధాంతనాదమా? యనితోచును. ఈ యూహ నిర్మూలమనుటకు ముఖ్యముగా, అస్తి - భాతి - అను నీరెండుశబ్దముల నెగుటనుంచికొని యద్వైతపరీక్ష నారంభింతము.

మొదట:- భేదమెన్నివిధములు? అన్నది చూతము. ఏమన దాని నెరుంగనిచో అభేదమునందు కూడ భేదభ్రాంతి యుదయించుచుండును. సజాతీయ - విజాతీయ స్వగతము లని భేదము మూడుభాగములు. మట్టి, రాతి ఇవి ఒకటి, మరొకటిగా జెప్పరాని భేదముగలవి. దేనిజాతి దానిదే, దీనిని విజాతీయ భేదమందుము. వృక్షత్వముం బట్టి ఏనికి సజాతీయ భేదమన్నను వటత్వ, పిప్పలత్వములను బట్టి విజాతీయ భేదమనబడును. మట్టికి, మట్టికిగల భేదము జాతిత్వముచే నాచూన్యమైనను వ్యక్తిత్వముచే భిన్నతయున్నది. సజాతీయమగుబంధియగు నీ వ్యక్తిత్వభేదమును సజాతీయభేదమందురు. ఇది మట్టియందలి పత్రపుష్ప, కలశాఖా ప్రశాఖాదిభేదము స్వగతభేదము.

మనుజు+పశువుల భేదము విజాతీయము, మనుజు+మనుజు లందలి వ్యక్తిభేదము సజాతీయము. మనుజుశరీరగత, కర్ణనా సాక్ష్యాదిభేదము (అవయవగతము) స్వగతభేదము ఇట్లు జాతి

వ్యక్తి. అనయవములను మూడు భేదభావములంబట్టి క్రమముగ సజాతీయ, విజాతీయ, స్వగతము లను మూడుభేదములు వెలసినవి. ఇంతకంటె మరొక భేదమేదియు లేదు.

రసబలమూర్తి - సదసల్లక్షణ - బ్రహ్మకర్మాత్మక 'బ్రహ్మ' ఈ త్రివిధభేదబ్రాహ్మము కనుక దానిని అద్వయాభిన్నావిభక్తాది నామములచే వ్యవహించుట న్యాయసంగతమే. ఒక యడవియం దనేకవృక్షములు అనేకవిధములవి. వానితో రక రకముల యిండ్లుకట్టుకొందురు అట్లే బ్రహ్మరూపమగునడవి, అందలి బ్రహ్మరూప వృక్షములచే ద్యావాపృథివీరూప త్రైలోక్యనిర్మితి జరిగినది. అడవి వేరు, వృక్షములు వేరు, వాని జాతులు వేరు, అనయవములు వేరు, వీనిచే నిర్మితములైన ప్రాసాదస్వరూపములు వేరు. బ్రహ్మసృష్టినిర్మాణప్రక్రియ యిట్టి భేదభావమునకు జెందినదేనా? వస్థానీయబ్రహ్మ వృక్షస్థానీయ బ్రహ్మలు వేర్వేరా? ఈయాశంకకు వృక్షదృష్టాంతముతోడనే చక్కని భాషలో సుత్తరమిచ్చు నీవేదమహర్షి వచన మవ లోకింపుడు.

“బ్రహ్మవనం, బ్రహ్మసవృక్షఅసీత్, యతోద్యావాపృథివీ నిష్పతతుః మనీషిణో మనసావిబ్రహీమివో, బ్రహ్మధ్యతిష్ఠత్ భువనానిధారయన్”

వనము, వృక్షము, కాష్టము, భవనము, మొదలగున వన్నియు నదే యని శ్రుతితాత్పర్యము. దీనిచే శ్రుతి బ్రహ్మకు త్రివిధభేదనిరాకరణము సేయుచున్నది. అన్ని యడవులందును

అన్నిరకముల చెట్లును మొలువవుగదా! కారణము? అందందలి భూమిభేదము. అందువలన పలురకముల యడవులు, అందుచే వృక్షాదులును భిన్నములు. మూలకారణమునందే భేదమున్నచో దానికి జెందిన వృక్షాది సృష్టలందు భేదముండుటయు స్వభావసిద్ధము. ఇక 'బ్రహ్మవనమ్' అనుచు శ్రుతి మూలకారణరూపమగు నటవీడ్ధాసీయ బ్రహ్మయందే సజాతీయ భేదాభావము సిద్ధముగావించుచు ఆ వనవృక్షాదులన్నియు బ్రహ్మయేయనియు వానికే ద్వావ్యాపృథివ్యా ద్యనేకరూపములనియు జెప్పుచున్నది.

1. ఆతత్త్వమే తన రసబలాత్మక పరాత్పరావస్థయందు బ్రహ్మవనము. 2. అదే, మాయోపాధియుక్తమై అమృతమృత్యుమయావ్యయబ్రహ్మ నాబడుచు. 'బ్రహ్మనవృక్షఆసీత్' అయ్యెను. 3. అదే తన హృద్యబలముచే విద్యావిద్యామయాక్షరబ్రహ్మ యనబడుచు, 'తక్ష' యయ్యెను. అదే తన బలోపాధిక పరిణామిభావమున, సంభూతి వినాశ మయ 'క్షర బ్రహ్మ' యనబరగుచు ద్యావాపృథివీ (విశ్వ) రూప పరిణతి నందెను. దీనికి సరియగు మరొక బ్రహ్మయున్నచో సజాతీయ భేదాశంక వచ్చి యుండెడిది. కాని యట్లులేదు. అది యొకటే కనుక నా యేకాకిబ్రహ్మను తప్పక సజాతీయభేదశూన్య మందుము.

. ఈ బ్రహ్మవంటి బ్రహ్మ లేనట్లే, దీనికంటె భిన్నస్వరూపము గల రెండవబ్రహ్మయు లేదు. మఱి రావికంటె భిన్నము. కనుక

నారెంటికి విజాతీయభేదము. ఇటనో మరొక బ్రహ్మసత్తయే లేదు. ఇక విజాతీయభేదము మాట యెక్కడ? ఇదే దీని విజాతీయభేద శూన్యత. ఇక:-

ఈ బ్రహ్మ దేనితోచూచును? దేనితో వినును? దేనితో నడచును? దేనితో పనిసేయును? అన్నచో సట్టి యవయవ భేదమును దీనియందు లేదు. అది యంతటను సమరసము, అఖండము, పరిపూర్ణము. దేనివలె? నన్నచో సమాధాన మియజాలము. అట్టి యఖండము మరొకటి లేదు; 'సర్వతః పాణిపాదంతత్ సర్వతోఽక్షి శిరోముఖమ్' అన్నట్లు అది సర్వేంద్రియమయ్యు నింద్రియూతీతము. సర్వగుణమయ్యును నిర్గుణము; నిరవయవము; అఖండము; అన్వయము; వృక్ష మనుష్యాదులకువలె దానియం దవయవభేదము లేదు. కనుక సర్వగతభేద శూన్యము.

ఇట్లది త్రివిధభేదశూన్యమై శూన్యతాలక్షణ నానాభా వాసంస్పృష్టమై స్వీధా 'పూర్ణం పూర్ణం' అయియున్నది. ఈ త్రివిధభేదనిరాకరణము గావింప శ్రుతి యిట్లు చెప్పినది.

1. సదేశసో మేధవమగ్రాసీత్ 'ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' (ఛాందో)
2. 'మనసైవానుద్రష్టవ్యం,' నేహనానాస్తి కించన (బృహ)

మొదటి శ్రుతియం దేకమిత్యాదిగా త్రివిధభేద శూన్యత వరుసగ మూడుపదములచేతను చెప్పబడినది. ఇట్లు అహం - అసౌ అను మొదలగు నామములచే శ్రుతులం దభిశ్రుతమును,

సదసద్రూపమున గీతాదులం దుపవర్ణితము నగు 'బ్రహ్మ' యవశ్య మద్వయ మందుము. కనుక దాని సదసత్త్వమును రెండు భాతులచే నోటితో ద్వైతవాద ముచ్చరించుచున్నను అద్వైత మునే సమర్థింతుము.

శుద్ధసత్వాది పూర్వపక్షము:— 'ఏక మేవా గ్నతీయం బ్రహ్మ' ఇందు బ్రహ్మశబ్దము కేవలము బ్రహ్మసమర్థకము. శ్రుతియందు కర్మశబ్దోల్లేఖము లేదు. కనుక నిచటి బ్రహ్మ, 'సర్వక్షణ విశుద్ధ బ్రహ్మయే' యందు ననును.

సమాధానము:— 'అంతరంమృత్యో రమృతమ్' 'సతోబంధు మసతినరవిందః' ఇత్యాద్యన్యవచన మిహమాన సేయుచో నీ పూర్వపక్షమునకు విలువ యుండదు. 'అహం బ్రహ్మస్మి' ఇత్యాదులు 'అహం' ను బ్రహ్మ యనుచున్నవి. 'సదసచ్ఛాహ మర్జున!' ఇత్యాదులు అహంలక్షణ బ్రహ్మను సదసన్మూర్తిగ జెప్పుచున్నవి. యావచ్చుతి సమన్వయము వలయుచో బ్రహ్మ శబ్దము సదసత్సంగ్రాహకమని యంగీకరింపక తప్పదు.

పూర్వపక్షము:— బ్రహ్మ యమృతము. కర్మ మృత్యువు. 'మృత్యోః సమృత్యుమాప్నోతి యఇహనానేపశ్యతి' అన్నట్లు మృత్యువు నానాలక్షణము. మీబ్రహ్మయో బ్రహ్మ - కర్మ మయము. కనుక నందు కర్మలక్షణ మృత్యునిబంధన నానా భావ సమావేశ మంగీకరింపవలయును. అట్టిచో తక్కిన భేద ముల మాట యెట్లున్నను స్వగతభేదమైన సంగీకరించి తీరవల యును. అనగా:— మీబ్రహ్మస్వరూపమందు కర్మకంఠ రాభవము.

బ్రహ్మకర్మ సమ్మిళితావస్థగదా మీ బ్రహ్మ? కర్మ యన్నది మృత్యుస్వరూపము ఖండఖండము. ఖండభావ మనయము గదా! అవయవభేదమే స్వగతభేదము. ఇది కర్మకృతాఫలము. ఇక బ్రహ్మ సరచయవ మెట్లు? స్వగతభేద శూన్య మెట్లు?

సమాధానము: స్వాగతమ్! సద్వాదమునే సిద్ధాంతపత్రముగ నెంచుటలో గలిగిన ప్రమాదమిది. దీనిని సవరించుకొను నుపాయముగ: “అస్తి - భాతి తత్త్వపరిజ్ఞానమునలన, నన్ని విప్రతిషత్తులు దొలగు” నని మొదటనే జెప్పితిమి. బ్రహ్మ యొక్క రసలక్షణసత్తునకు అస్తితో సంబంధము. బలలక్షణ మగు అనత్తునకు భాతితో సంబంధము. అస్తిత్వమస్తి ప్రతీతియేభాతి. ఒకవస్తుప్రతీతి (భాతి) అనేకములతో వస్తు వొకటియేకాదా? భాతినైవిధ్యమున వస్తువైవిధ్యము సంభవించునా? ద్విత్వాదివ్యవహార మూలప్రతిష్ఠ సత్తాభేదము. అదే ద్వైతాదికారణము. భాతిలక్షణ ప్రతీతివిషయకి జ్ఞాన భేదము ద్వైతవాద సమర్థకమెన్నడు గాజాలదు.

ఉదాహరణముగ ఒకఘటముంజూడుడు: ఉపాదానకారణము తన కార్యమునకభిన్నము ; కార్యప్రతిష్ఠితముగదా! కనుక, ఘటోపాదానకారణద్రవ్యము (మట్టి) సత్త ఘటమందుండుట యంగీకృతమే. మట్టికుపాదానము జలము. కనుక, ఘటమంగు జలముంగూడ సంగీకరింపవలయును. జలోపాదానములగ్ని, గానికి నాయువు, దానికాకాశము (వాజ్మయ మర్త్యాకాశము - ఆత్మన ఆకాశసంభూతః ఆకాశః ద్వివిధః;

వాయోరగ్నిః, అగ్నే రాపః, అదభ్యుఃపృథివీ.) దానికి ప్రాణము (సౌమ్యప్రాణము). దానివికాసభూమి మనస్సు. (శ్లోచనస్యన నామక ప్రసిద్ధమగు నవ్యయనుచున్నది. 'తద్వాఙ్మదంమనస్యేవ పరమప్రతిష్ఠితమ్; తదేతద్వాఙ్మదస్యనం నామబ్రహ్మ'. మనస్సునకాలంబనము విజ్ఞానము; సర్వాలంబన మూనందము. "ఆనందాద్భేదేన ఖల్విహూని భూతానిజాయంతే, ఆనందేనజా తాని జీవంతి, ఆనంగంప్రయన్త్యభిసంశంతి" ఇట్లు కార్మక రూపమగు నాఘటము, 1 ఆనంద 2 విజ్ఞాన 3 మనః 4 ప్రాణ 5 ఆకాశ (వాక్) 6 వాయు 7 తేజ (అగ్ని) 8 జల 9 మృత్తులను నీతోమ్మిది భాతులతోగూడియేమనదృష్టివిషయ మగుచున్నది. పదియవది స్వయముగాఘటము. తత్త్వవిమర్శకుడగు వైజ్ఞాని కుడు దీనియందు 10 ప్రతితులంగనును, వీనివలన ఘటపదార్థము పదిగ నగుచున్నదా? లేదు. కారణము? సత్తయొక్క అభేదము; ఏకరూపత.

ఆనందరూప మూలసత్తయే, విజ్ఞానముగను, అది మనో రూపముగను, అదిప్రాణముగ, అదియాకాశముగ నదివాయు పుగ, నదితేజస్సుగ, నదిజలముగ, అదిమృత్తుగ, నదిఘటముగ బరిణతమగును. ఒకటేయగు నాయానందసత్త యాధారమున, భాతీలక్షణవివిధబలములు, సృత్యముగావించుచున్నవని, 'ఆనంద మయోఽభ్యాసాత్' అను దార్శనికసిద్ధాంతముచే గూడ ప్రమాణీకృతమైనది. భాతులు పదిగావచ్చును. ఇంక సధిక మును గావచ్చును. కాని సత్త యొక్కటే. కనుక వస్తుతత్త్వ

మొకటే, అద్వితీయమే. ఈరహస్యమునే తెలుపునట్టి కోశ శ్రుతి ఆత్మయొక్క ఆనందవిజ్ఞానమనఃప్రాణాన్నము (వాక్) లను పంచకోశ నిరూపణసేయుచు నైదిటినే విశ్వమూలముగా జెప్పినది. ఈమైదిటిలో “సవ - సవ-” యనుచు ఏకసత్తా వాదమును సమర్థించినది. చూడుడు. తైత్తిరీయము బ్రహ్మ నందవల్లీ 2, 3, 4, 5, అనువాకములు.

‘వాచారంభణం వికారోనామధేయం, మృత్తికేత్యేవ సత్యం’ (ఛాంగో) అను శ్రుత్యంతరముగూడ కారణసత్తనే సమర్థించుచున్నది. ఈలక్షణమును, (అనగా ‘మృత్తికేత్యేవ సత్యం’ అన్నది.) జలమేవసత్యం; అగ్ని రేవసత్యం, ... ఇత్యాది పూర్వపూర్వ సత్తాభావసూచకవాక్యములకును ఉపలక్షణముగ నెరుంగవలయును.

వా గా ర ం భ ణ

శ్రుతి తాత్పర్యము:—నామరూపాత్మక కార్యరూప ఘటము నందు బ్రతీతమగుచది వాస్తవముగ మట్టి సత్తయే. ఆ సత్తా రసమే ఘటరూపానుబంధి బలరూప వాక్కు నారంభక (ఉపాదాన) ముగా గొని ఘటాస్తిత్వ కారణ మగుచున్నది. ఘటి; సత్యత, లేదా నామరూపసత్యత, మృత్తికాసత్యతపై నాధార పడి యున్నది. అదే సత్యఘటమువరకు వ్యాప్తమగుచున్నది. ఆ సత్య మృత్తికయే. జలాగ్ని వాయ్వాకాశములందు వ్యాప్త

మగుచున్నది. సత్య, జ్ఞాన ఘనానంతబ్రహ్మయే సత్యము. ఈ సత్యకారణమునుండి యుత్పన్న (వివర్తన)రూపమున గూఢాంతరముగ (ప్రకట) మయిన కార్యరూప విశ్వము సత్యమగుచున్నది.

సద్వాది బలతత్త్వ సత్యత సహింపక, నామరూపాత్మక విశ్వముమిథ్యయను నభినివేశమున, బడి 'వాచారంభణ'శ్రుతికి "నానాభావములుగ దోచు, నామరూపాత్మకవిశ్వము సర్వథా మిథ్య. మృత్ (కారణ) స్థానీయమగు సద్బ్రహ్మ యొకటే సత్యము. ఘట (కార్య) స్థానీయాసద్విశ్వము కేవలము మిథ్య." అని తాత్పర్యము జెప్పును. ఈ జగన్మిథ్యాత్వవాదముతో మేము విరోధింపము. కారణము? మా దృష్టిలో, అసద్వాది (వాస్తవికుని) యసద్వాదమున కెంత విలువ యున్నదో, దీనికి నంతే. పైశ్రుతికి వాది తన తాత్పర్యమును నిల్పుకొన నెన్ని పాట్లు పడినను, మా కేవిధమునను, అందు జగన్మిథ్యాత్వ గంధముకూడ పొడకట్టకున్నది.

పోనిండు, అభ్యుపగమవాదముంబట్టి కొంతతడవు జగన్మిథ్యాత్వవాదమే యా శ్రుతి తాత్పర్య మనుకొన్నచో, అన్య శ్రుతి సమన్వయ మెట్లు? చూడుడు.

'తదేత దమృతం సత్యేనచ్చన్నమ్, ప్రాణోవాఽమృతం, నామరూపే సత్యమ్ తాభ్యా వాయంప్రాణ శ్చన్నః' (బృహ) ఇత్యాదులు నామరూపాత్మక ప్రపంచమును సత్యమనుచున్నవి.

నామరూపముల కుపక్రమరూపమగు ప్రాణము నమృతతత్త్వ మనుచున్నది.

సృష్టిసాక్షియగు నాత్మకు మనః - ప్రాణ - నాక్కు లను మూడు వివర్తములుగదా! ఈ మూటను మనఃప్రాణము లొక విభాగము, నా క్కుక విభాగము, ఆనంద విజ్ఞాన మయమగు మనస్సుయొక్క కామనచే ప్రాణవ్యాపారము కలుగును. ప్రాణ తోభచే నాక్కు యుభయమగును. ఆ యుభయనాక్కు క్రమముగ నాకాశాది పంచభూతరూపముల బరిణత మగును. నామ రూపాత్మక ప్రపంచములు పాంచభౌతికములు, నాజ్ఞానములు. వీనికి ప్రథమసంబంధి ఆత్మయొక్క ప్రాణభాగము. కనుక శ్రుతి ప్రాణము సమృతము (ఆత్మ) అన్నది. జగత్తు విధ్య యనువారి దృష్టిలో ప్రాణముయొక్క యమృతతత్త్వమున కర్థి మేమో వారే చెప్పవలయును.

ఈశ్రుతినే మరొకవిధముగ సమన్వయింతుము. 'ఘట' మను నై కారక నామమునకు వాగ్రూపారంభముతోడనే సంబంధము. వాక్కే ఘటమున కారంభకము; ఉపాదానము. ఆ వాక్తత్వమే బలగ్రంథుల తారతమ్యమున ఆకాశాది పంచభూత పరిణతి గాంచును. పృథివి దాని చరమరూపము. కనుక దీనిని సూడ వాక్కేయందుము. 1. ఇయంనై (సృథివీ) వాక్. 2. వాగితి ప్రథివీ. 3. వాగేవాయంలోకః. 4. యన్యైవై ఇయంశత్ (సృథివీ) సోదయే ప్రథివీహవ నాక్కు ప్రకృతి, ఘటరూప నాక్కు వికృతి. కాగణమే కార్యమునకు ప్రకృతి, కారిణముం

బట్టి కార్యమువికృతి. ఘట-యను నీరెండక్షరముల సమష్టి రూప 'ఘట' నామకము కంబుగ్రీవాదియై పదార్థము. తదా రంభము (ఉత్పత్తి - ఉద్భవము) వాక్కురూప మృత్తునుండియే యగును. ప్రజాపతి (కుమ్భిరి) మృద్రూప వాక్కునందు జల రూపవాక్కునంచి తనచేతులతో క్రియాత్మక వాఙ్మయబలము నాధానము గావించుచు పోగా, నిట్లు మట్టి - జలము - క్రియ, దండము, చక్రము, చీవరము, సూత్రము మొదలగు వివిధ వాఙ్మయబలముల సమష్టియే కాలాంతరమున 'ఘట' మను వైకారికనామముం ధరించుచున్నది. ఇంక ఘటవిర్మాత యగు వాడు పార్థివుడు. తిక్కిన సహాయోగులైన బౌద్ధములు. ఇట్లు కార్యరూపఘటము పార్థివము. కనుకనే శ్రుతి యారంభ మున 'వాచారంభణం వికారో' యని చివర 'మృత్తికేత్వేన నత్యమ్' అని యుపసంహారము చేసినది. అనగా "మొదటి వాక్యమునందు శ్రుతి సామాన్యముగ బదార్థసూత్రమునకు వాక్కుతో సంబంధముం జెప్పి రెండవవాక్యముచే ఘటమునకు జెందిన మృత్తికామయవాక్కును సృష్టికరించెను." అని తాత్పర్యము. ఇట్లు పరంపరగ మట్టిలోనికివచ్చి ఘటప్రతిష్ఠకు గారణ మగుచుండు ఆసత్తయొక్క అభేదమునే శ్రుతి సూచించినది.

ఈస్థితినే యింకొకవిధముగ సమన్వయింతము; ఘటారంభ కము మృత్తికయగుచో శ్రుతి 'మృత్తికయారంభణంవికారో నామధేయం' అనవలయును. కాని, యట్లనలేదు. కారణము? ఏదో విశేషప్రయోజనము నర్థించియే మృత్తికతో వాక్కును

బ్రహ్మోంచ టావశ్యకమని యెంచెను. అందలి యాధార్థ్యమేమి? కారణశయస్నది మూడుభాగములు. ఆంబన-నిమిత్త ఉపాదాన కారణత్రయ సమచ్ఛయము నొసనే కార్యస్వరూప నిష్పత్తియగును. కనుకనే దశ్యచసాప్రదానమగుచు 'కారణ సముదాయమే కార్యమునకు గారణ'మని యంగీకరింపబడినది. ఆనందజ్ఞానగర్భిత, మనఃప్రాణవాక్కుల, సత్తాలక్షణ, సృష్టికాక్షి యగు నాత్మయొక్క మనోభాగమునుండి కామము, ప్రాణభాగమునుండి తపస్సు, చాగ్నాగమునుండి శ్రమ, ఉదయించును. మనః ప్రాణవాక్కుల మూటియున్మూలస్థాయే సత్త. అట్టి సత్తారూప మనస్సునుండి పదార్థముయొక్క రూపము, సత్తారూప ప్రాణమునుండి పదార్థముయొక్క కర్మ, సత్తారూప వాక్కునుండి పదార్థముయొక్క నామము వికసిల్లును. ఇట్లు ఆనందవిజ్ఞానగర్భిత సృష్టిసాక్షి ఆత్మయొక్క మనఃప్రాణవాక్కుర్వత్రయమే క్రమముగ రూపకర్మనామముల కారంభకమగును. అందు వాక్తత్త్వము నామప్రపంచమున కారంభకము కనుకనే శ్రుతి 'నామధేయమ్' విషయమున 'వాచారంభణం' అని చెప్పవలసి వచ్చెను.

ఈవాక్తత్త్వమే ఆకాశ (మర్త్యాకాశ) నామక ప్రథమ భూతము. ఉత్తరోత్తర బలగ్రంథుల తారతమ్యమున నీ యాకాశాత్మకవాక్కే లేదా నాజ్మయాకాశమే, శన శబ్దతన్మాత్రంగొని పంచముహాభూతరూప పరిణమించెను. ఆకాశాత్మక శబ్దతన్మాత్రయే సర్వభూత జనని. కనుకనే సర్వభూతములందును

శబ్దతత్త్వము వ్యాప్తమై యున్నది. శబ్దశూన్యముగు ప్రత్యయ మేదియులేదు. “సహ్యశబ్దమివాస్తి” (చృసింహఉత్తర) “సోఽస్తి ప్రత్యయోలోకే యశబ్దానుగమాద్భూతే” (వాక్యపది) ‘వాచీ మావిశ్వాభువనా న్యర్పితా’ (తై||బ్రా) ‘అథోవాగే వేదంసర్వం’ ఇత్వాదు లీ వాగ్వాప్యపకతను సృష్టికరించుచున్నవి.

ఆనందవిజ్ఞానఘన మనోమయ మగు నాయాత్మయే అవ్యయ బ్రహ్మరూపమున సృష్టి కాలంబనకారణము. ఆనందవిజ్ఞానఘన మనోగర్భిత ప్రాణమయమగు నాయాత్మయే అక్షరబ్రహ్మ రూపమున, సృష్టికి నిమిత్తకారణమును, ఆనందవిజ్ఞానఘన మనః ప్రాణగర్భితవాఙ్మయమగు నాయాత్మయే, క్షరబ్రహ్మ రూపమున, సృష్టికుపాదానకారణము నగుచున్నది. ఇందు ఉపాదానతీ వాక్తత్త్వమునకు జెందినదే యగుటచే, వాక్తత్త్వమే సంపూర్ణభూతజనకము; కనుక శ్రుతి ‘వాచారంభణం వికారోనామధేయం’ అనిచెప్పటయే యస్వర్థమనుకొన్నది. ఘటారంభకము మృత్తికామయీ వాక్కు. కనుక పదప ‘మృత్తికే త్యేవనత్యమ్’ అనుట చరితార్థ మగుచున్నది. ఇట్లు:- వాగారంభణద్వారా భిన్నసత్త్వాద మామూల చూడము ఖండించుచు, అద్వైతసత్త్వాదమునే శ్రుతి స్థాపించెను. నామభేదముచే సదద్వాద యనద్వాదము ప్రామాణిక మనుకొనునేమో యనియు, సదసద్వాదాధారిముచే సద్వాది ద్వైతవాదభ్రమకు లోనగునేమో యనియు, శ్రుతికి ‘వాచారంభణ’ మిత్యుటగా జెప్పినయ్యెను.

శ్రుతియందు వాక్యబద్ధతా త్వికార్థమేమో! సాధకుల కీనరకే పొడకట్టియుండును. అయినను ఇంచుక:- వాక్తత్వ మాత్మకొక యంతిమకళ; దానినుండియే సంపూర్ణభూతవికాసము. దానింనుండియే భగవంతుడు మనువు 'వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ పృథక్సంస్థాశ్చ నిర్తమే' అని సిద్ధాంతముగావించెను. వ్యాఖ్యాతలు శుశబ్దమునకు మిథ్యార్థకల్పన గావించిరి. 'ఘటమన్నది కేవలము వాణిఃకారము, మట్టికేఘటమగుచుము. చస్త్రత్, ఘటమచునది మిథ్య, మృత్తికయేసత్యము అని నాయర్థము, "అది మన వాగ్విలాసము, పట్టుకొన్న పేరు" అని వారి యభిప్రాయము. అహో! నామకరణమువలననే ఘటము మిథ్యయగుచో, మృత్తికమాత్రము సత్యమెట్లు? అది మనముంచిన పేరుకాదా? పోనిం డీ నిర్మలనివాదముతో నేల? ఇంతకు:- "మనకు విశ్వమం దగపడు నానాభావ, నామరూప కర్మలన్నిటికి మూల మనదృలము, అది భాతిసిద్ధపదార్థము, సత్తాసిద్ధతత్త్వము కేవలసల్లక్షణరసమే. ఈరసమే బలసమన్వయమున ననేక భాతులుగ బ్రతీతమగుచున్నది. కనుక ద్వైతప్రతీతియున్నను, సత్తానుబంధియగు నద్వైతమున కేమియు బాధలేదు.

వాస్తవమున, భాతివాదమెన్నడును ద్వైతవాదపోషకము గాజాలదు. చూడుడు:- దర్శనశాస్త్రమందలి సుప్రసిద్ధ పంచీకరణ ప్రక్రియవలనను, వేదశాస్త్రమందలి త్రివృత్తీకరణ ప్రక్రియ వలనను, ప్రతియొకమహాభూతమును పంచావయవము. కనుక పంచభూతములు 25 భూతములగును. ఇక అణు పరమాణు

వాదముంబట్టి చూచినచో నీ యవయవములు అసంఖ్యములు ననంతములునగును. అట్టి యసంఖ్య పరమాణువులనలన తమ స్వరూప సంపాదనగానించుకొన్న యవాంతర పంచవింశతి (25) భూతములచే గృతమూర్తులగు పంచమహాభూతములనలన నిర్మితమైనది మానవశరీరము. భాతిమూలములగు నీ సంఖ్యలనంతములు. అయిననుశరీర మొకటేగదా! ఏమి? ఉత్తర మా సత్తైక్యమే, ఆ సత్తాద్వైతమే. కానిండు. (ఈవిషయము మరొకచో జూతము).

అభ్యుపగమ వాదము నాశ్రయించి మావాదము ద్వైతమే యనుభ్రమకు లోనగు సద్వాదుల నొకప్రశ్న యడిగెదము:- 'బ్రహ్మైకేదం సచ్చిదానందరూపమ్' 'సత్యంజ్ఞానమనంతంబహ్మ' 'సత్యంవిజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ' ఇత్యాదిగా శ్రుతి, బ్రహ్మను, సచ్చిదానంద ఘనమనుచు, అందు మూడుకళల సంగీకరించి నదిగదా! ఇందలి మూడవయవముల భిన్నత ప్రతీతమగుచుండ నీ స్వగతభేదమును మీరెట్లు నివారించుకొందురు? భాతి ద్వారా యందురా? ఇక మా యపరాధమేమి? మేమును ఆ భాతినే యాశ్రయించితిమిగదా! ఇంతవరకు మన ముభయులము సమన్ధానముననే యుంటిమి. కాని, మేము:- 'అంతరం మృత్యోర్మృతమ్' 'విద్యాంచావిద్యాంచ' 'సంభూతించ వినా శంచ' ఇత్యాది ద్వంద్వప్రతిపాదక శ్రుతులను సమన్వయించుచు, భాతిభావముద్వారా, స్వగతభేదమును నిరాకరించి, 'ఏక మేవాద్వితీయం బ్రహ్మ' యను నాత్యంతికాద్వైతాను

గాముల మయ్యెదము. మీరన్ననో, కేవల సత్తునంగీకరించిన యభినివేశముతో ఎదేపదే అనేకవైషమ్యముల ననుగమింప వలసియుండును. ద్వంద్వ ప్రతిపాదకములు, అద్వైతమును ముఖ్యలక్ష్యముగ గొన్నవియు నగు విరుద్ధవచనములను సమన్వయింప వలయుచో:- అస్తియొక్క సమానతతో, అస్తియొక్క పరమ సామాన్యమును స్వీకరింపుచు నానాభావమును భాతిసిద్ధమని యంగీకరించి తీరవలయును. అస్తిద్వారా సామాన్యమును, భాతిద్వారా విశేషభావములను ఒకచో సమన్వయపఱచుచు, సిద్ధాంతతః అద్వైత జయఘోష గావింపవచ్చును. దీనితో భాతిద్వారా ద్వైతవాదమును నమర్చింపవచ్చును; ఇదే తదనిర్వచనీయత.

సనాతనత్త్వములు - సనాతనయోగము

సదస్లక్షణామృతమృత్యువులు రెండే సనాతనములు; శాశ్వతములు. వాని సమ్యగ్దర్శన జ్ఞానానుష్ఠానముల వలననే పరమశాంతిలక్షణ సనాతనయోగ ముదయించును. ఇదే గీత యందలి సనుత్స్వయోగము. ఏకము, శాంతము, నిర్వికారము నగు సల్లక్షణాన్యుత తత్త్వమును దానికి ప్రతి ద్వంద్వయు, సన్యము నగు శస్త్యమున్నగాని చూడజాలము. ఉదాహరణముగ భావాభావ ద్వంద్వముంగొనుడు. భావస్వరూప సంపాదక మభావమే యగుచుండును. పుస్తకాభావమే పుస్తక

సత్తాకారణమగును. ఈ యభావము మూడు తెలుగులుగ పుస్తకసత్తకు బ్రతిష్ఠయగును; ఒకవుడు పుస్తకములేదు. అవుడొకనాడు పుస్తకము సత్తాభావము ధరించెను. ఇట్లు ప్రతి సత్తాయుక్త పదార్థమును తన ప్రాగభావమును కారణముగా గొని యస్తిరూపమున వెలువడును. నేడుపుస్తకమున్నది. ఈ యస్తిత్వమును, నాస్తిత్వగర్భమందుండియే సుగక్షిత మగుచున్నది. పుస్తకసీమకు నలుగడలను పుస్తకాభావములేకున్నచో 'ఇదంపుస్తక' మను నంగుళీనిర్దేశ మసంభవము. తన నలుగడలను పుస్తకాభావమైనపుడే పుస్తకము పుస్తకమగును. పుస్తకధరాతలమున సభావాత్మిక సీమ లేనిచో పుస్తకాస్తిత్వమే తోచదు. ఇతర పదార్థముకాకుండుట పుస్తకాస్తిత్వమునకు కారణము. (అనగా, ఇనిసుటమును పటమునుకాదుగనుక పుస్తకమనుట) ఇట్లు 1. సత్తోదయ ప్రాగభావమువలన 2. పిమ్మటి సీమాభావ రూపాభావమువలన, 3. ఇతరవస్తువు కానియట్టి యభావమువలన, అను నీమూడు విధములుగ సభావము భావ కారణ మగుచున్నది. రిక్తభావమే పూర్ణభావప్రతిష్ఠ. అన్యత భావము లేనిచో సత్యమునకు మూల్యమే యుండదు; రోగ శబ్దమే స్వాస్థ్యశబ్దప్రతిష్ఠ. పాపమే పుణ్యశబ్దరక్షకము; హింసయే అహింసకు జనని; ఏకమే అనేకత్వ ప్రతిష్ఠ. గాత్రియే అహశ్శబ్దోత్పత్తి; ప్రజాశబ్దమే రాజశబ్దమూలాధారము; ఇట్లే:- ఇచటను అసత్తే సాపేక్షసత్తునకు మూలప్రతిష్ఠ. సత్తే సాపేక్షాసత్తున

కాధారము, ఈ సాపేక్షభావముచే నీరెండే సనాతనములు, శాశ్వతములు.

భేదప్రతీతిమాట యటంచుడు. అది ప్రతీతి, జ్ఞానము భావము. భావమే భాతి. భాతిభేద మద్వైతముతో విరోధింప జాలదంటిమి. భంగు అను నొక మాదకద్రవ్య మున్నది. అది యెన్నో పదార్థముల సమ్మేళనము. అందలి యన్ని పదార్థములు సం దంతట చున్నవి. వాని వాని రుచులు. గుణములు, వేర్వేర నెరుంగుదుము, గుర్తింతుము. దేనిభాతి దానిదే. కాని యన్నిటిసత్తయు నొకటే. కనుకనే యన్ని పదార్థముల నుదర మందుంచుకొనియు, నా పేయపదార్థము భంగను నేకనామము ననే న్ననహరింపబడుచున్నదిగాదా! క్షణబలము, ధారాబలము, మాయాబలము అని ఇట్లు బలములు, అసంఖ్యములు, అనంతములు. నీని నన్నిటిని గర్భమందిమిచ్చికొను సత్తారస మేకము. తదాధారమున నీ యసద్బలములు పరస్పరసంబంధ తారతమ్యముచే వివిధభావ, భాతి, జనకములగుచున్నవి. సత్తునం దసత్తు యొక్క బంధనమువలననే సదసద్బ్రహ్మ స్వరూపము నిష్పన్నమయినది. సత్తునం దుండు ససద్బల ప్రతీతి భిన్నము గాని, సత్తయొకటే. ఇదే బ్రహ్మయొక్క త్రివిధభేద శూన్యత. ఏక కాలావచ్ఛేదముచే భావ మనంతమయ్యు, సత్త యొకటి. నిశ్చేయ నాధిగమార్థము సత్తు ససత్తునందు జూడవలయును. అసత్తును సత్తునం దస్వేషింపవలయును. నిత్యశాంతము (కనుకనే) అకర్మ నాబడు సత్తును అశాంతము, కర్మ యనబడు అసత్తునం

దన్వేషింపవలయును. సత్తును అసత్తునం దున్నవానిగా గనవలయును. ఏలయన:- అకర్మ (సద్రసము) కర్మ (అస)ద్బలము నందు వ్యాప్తమై యున్నది. కర్మయొక్క ప్రతి పర్వ పర్వమందు సకర్మ ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. ఈ భగవద్వచనముల నవలోకింపుడు:-

“కర్మణ్యకర్మ యః పశ్యే దకర్మణిచ కర్మయః,
సబుద్ధిమాన్ మనుష్యేషు, సయుక్తః కృత్సికర్మకృత్.
బ్రహ్మ త్యాధాయ కర్మాణి సంఘంత్వ క్త్వా కరోతియః,
లిప్యతే న స పాపేన పద్మపత్రమివాంభసా”

‘సమత్వం యోగ ఉచ్యతే’

బ్రహ్మ - కర్మల రెంటి యనుష్ఠాన మీ సమతాయోగ ప్రాప్తి కారణము. ఒకదాని నాశ్రయించుటచూస నైషమ్ముతవచ్చును. సమభార తులనారూప సమత్వము రెంటియోగము పైననే యాధారపడి యుండును. సద్వాది “అసల్లక్షణకర్మ సంస్కారలేపజనకము. అది యాత్మ స్వాభావిక జ్ఞానజ్యోతి కావరకము.” అని భయమందును. తద్దూరీకరిణార్థము భగవంతుడు “నాయనా! నీయూహ నిజమే. కర్మ, సంస్కారలేప జనకమే. కాని, కర్మసహాయోగియగు బ్రహ్మపద్ధతిము (జ్ఞాన తత్త్వము) సర్వథా అసంగము. దాని నాధారముగా గొని కర్మ యొసరించుచో తదసంగవృత్తి ప్రభావమున కర్మ జనిత సంస్కారలేప ప్రభావ ముంటదు. కర్మ విభూతి వంచితులమా

కాము. సమత్వలక్షణ బుద్ధియోగవిలక్షణత, విశేషతయు నిదే. బ్రహ్మర్పణభావనతో జేయు కర్మబంధనకారణ మెన్న దును గాజాలి" దనుచున్నాడు. 'బ్రహ్మర్పణం బ్రహ్మహవి' అనుచో గూడ భగవంతు డీ సిద్ధాంతమునే స్పష్టీకరించెను.

రెండు క్లిష్టచ్ఛద్రములు, రెండు నానాచ్ఛద్రములు, రెండు చక్షుర్గోళములు, ఒక ముఖవిగరిము, ఒక యుష్మవివరము, ఒక మూలద్వారము. ఇవి పాంచభౌతిక శరీరపుర సవద్వారములు. ఈ పురమందు వైశ్వానర - తైజస - ప్రాజ్ఞలక్షణ కర్మాశ్మయన్నాడు. ఈదేహిని కర్మబంధమునుండి గాపాడి, కర్మవైభవభాక్తగజేయుటకై 'నాయిచ్చ (ఉత్థాప్యాకాంక్ష)తో నే నేమియు జేయుట లేదు. కిర్మ జరుగుట యన్న దాత్మ యొక్క స్వాభావకేచ్చ (ఉత్థితాకాంక్ష) కు జెందినది' యను భావనతో కిర్మిచ్చువుత్తుడు గావలయును. ఇట్లయినచో బంధస మన్నది యుండిదు. ఇటు నీ వచనము లరయదగినవి:-

సవద్వారేపురేదేహీ హంసో రేలాయతేబహి.

వశీసర్వస్యలోకస్య స్థావరస్యచరస్యచ. (శ్వేతా)

సర్వకర్మాణిమససా సన్యస్యాస్తేసుఖంవశీ

సవద్వారేపురేదేహీ నైవకుర్వన్న కారయన్.

నైవకించిత్కరోమితి యుక్తోమన్యేత తత్త్వవిత్

పశ్యన్ శ్రుణ్వన్ స్పృశన్ జిఘ్రన్ అశ్నన్ గచ్ఛన్ స్వపన్ శ్వసన్

ప్రలపన్ విస్మయన్ గృహ్లాన్ ఉన్మిషన్ నిమిషన్నపి

ఇంద్రియా ణీంద్రియార్థేషు వర్తంతిఇతిధారయన్ (గీత)

కర్మాధ్యక్షుడు, సాక్షియు నగు నీశ్వరు నెడ సాయుజ్య భావము నుంచి, తద్రూపియై, సాక్షిరూపమున గర్మప్రవృత్తు డగుచో గర్మాత్మ యెన్నఁడును లిత్తుడుగాడు. ఇట్లు బ్రహ్మ - కర్మల రెంటిని, సనాతనము లనుకొనువ్యక్తి ద్విమూలక సనాతనయోగ (బుద్ధియోగ) ము ననుగమించి 'కర్మబంధం ప్రహస్యతి.' "ప్రహస్యతి" -

ఇంతవరకు:- జ్ఞానక్రియాభేదమున, ద్విత్వత్వవాదమునే సమర్థించితిమి గాని మూడవదగు నర్థతత్త్వముమాట యెత్తమైతిమి; ఇది జ్ఞానక్రియలకాలంబనము, త్రిత్వవాదనమర్థకము; వెనుకటి త్రిసత్త్వవాదప్రకరణమున దానిని సమర్థించితిమి; సామాన్య దృష్టితో నదియు సంగీకరింపవలసినదే. కాని, తాత్త్విక దృష్టి కది కర్మయం దంతస్ఫూత మగును; ఎట్లన:- కర్మయే క్రియ; క్రియాకూటముగుణము; గుణకూటమేద్రవ్యము; అదే అర్థము; పదార్థము; ఇట్లుత్త్రిత్వవాదము ద్విత్వత్వవాదముగ నగును; సదనద్వాదలక్షణ బ్రహ్మకర్మవాదమే వైజ్ఞానికుల చరమసిద్ధాంతపక్షము; శ్రుతిస్మృతి ప్రమాణితము, అనుభవ యుక్తి తర్క దృష్టాంతాది పరీక్షితము నగు నీవాదమును మా గురుపాదు లిట్లు సంగ్రహించిరి.

1. యదిదందృశ్యతేదృశ్యం తద్విద్యాద్బ్రహ్మకర్మచ,

కర్మక్షుభం, బ్రహ్మశాంతం, విశ్వం త దుభయాన్వయః.

శాంతబ్రహ్మ, క్షుభకర్మ కాధారముగ నుండి 'తదేవాయం

ఘటః' ఇత్యాకార కాస్తిజ్ఞానమునకు మూలమగుచున్నది. దృశ్యపార్థమందలి త్సుభాంశమే అసత్కర్మ; అత్సుభాంశమే సద్రుప్తా. ఈ రెంటి సమన్వితరూపమే పశ్యము. 'తత్తుసమన్వయాత్' అను నదియు సీసమన్వితరూప సమర్థమే.

2. "అన్యోన్య మవినాభూతం, ప్రతిద్వం ద్వ్యభిభావకమ్,
సహకారచ సాపేక్షం, సధర్మచ విధర్మిచ.

అవి పరస్పరాత్మంతవిరుద్ధము లయ్య నొండొంటిని విడచి యుండిన నగుట యత్యంతమాశ్చర్యము! ఈరెండు నేక బిందు ప్రతిష్ఠితము లనుసమన్వయమెరుగక తిత్త్వవాదులు, 'అభ్య' యను మూడవతత్త్వముం గల్పించిరి. అది బలవిశేషము; కిర్మాంత్యమే, 'సహిధ్యాంతమిదృష్ణ జ్ఞయత్రప్రకాశః, ప్రకాశోనతాదృష్ణ జ్ఞయత్రాంధకారః' విరోధిభావ సమన్వయమే, సహయోగమే, సమ్మేళనమే, సద్భావమే, సౌజన్యమే శాంతి మూలము. ఈ శివభావమే, "శివుః." తద్వాహనము వృషభము, తద్భూషణముసర్పము, తత్ఫాలస్థితమమృతము, తత్క్రంతస్థితముగరళము, తత్పిత్తిమహాకాళి, తద్వాహనము సింహము, తత్పుత్రులు కార్తికేయుడు, గణపతి. వారి వాహనములు మయూరమూషకములు." అనునీ మొదలగు విరోధ భావముల సమష్టిరూప శివపరివార దృష్టాంతముచే స్పష్టము. అది శివస్వరూప మెందువలన? ఘోరి ఘోరితమ - శాంత శాంతతనము విరోధిభావ సమన్వయమువలననే. సమన్వయ భావములేసినచో, సశాంతితాండనము నార్పజనీనానుభవమే.

బ్రహ్మకర్మలురెండును ప్రతిద్యుద్విభావములు; పరస్పరమభి
భావకములు. ఇది మొదటి యాశ్చర్యము, బ్రహ్మ కర్మను
వహించి యున్నది; కర్మ బ్రహ్మవికాసమును గావించియున్నది.
రెండునువిరోధము. రెండికి సమన్వయము మొదటి యాశ్చర్యము.
రెండు సభిభావకములు రెండవయాశ్చర్యము. రెండుగూడి
వస్తుస్వరూప సంపాదనవేయును; పరస్పర సహకారులు; ఇది
మూడవయాశ్చర్యము, పరస్పరగా పేక్షము-ఇదిచాలవయాశ్చ
ర్యము; తనప్రతిష్ఠకొరకు-స్వరూపపరిచయార్థము, కర్మ బ్రహ్మ సపే
క్షించును; తదాధారము గొనకున్న కర్మ ప్రచర్తించనేచాలదు.
సరియే, కర్మనుస్వీకరింపక బ్రహ్మదేవుడును, సృష్టిప్రక్రియ యందు
సఖుడు గాజాలడు; జ్ఞానసిద్ధపదార్థము కర్మ. కర్మసిద్ధ పదా
ర్థము జ్ఞానము. పదార్థముకర్మమయము, కనుక దానిని మన
మెరుంగుదుము; పదార్థమును మనమెరుంగుదుము కనుక నే అది
యున్నది. రెండును ఉపకారోపకారక భావములు. చక్షు
రింద్రియము కై త్యగుణము ననుగమించునది. శీశలోపచారము
గోరునది. కాని, తనస్వరూపనత్తకు, అత్యంతవిషిద్ధ సూర్య
తత్త్వమునుగూడ సపేక్షించును. అది దానికుపకారకము.
ఎంత వింత!

పాత్రయందు బియ్యముంచి నీరుపోసి పొయ్యిపై కెక్కిం
తుము; అగ్ని - జలములు తమతమ కార్యముల నారంభిం
చును. ఈ రెండువిరోధనస్తువుల సమన్వయమున సన్నమను

సమ్రాజ్యపదార్థము సంపన్నమగును; అగ్ని సర్వథా తాప ధర్మము; జలము శీతగుణకము. రెండును ఘోరవిరోధులు, మహాప్రతిద్వంద్వములు, కాని అన్ననిర్మాణమున కీరెంటి సమన్వయము నావలయును. విశ్వనిర్మాణమున బ్రహ్మ - కర్మలకు నిశ్లే. అన్ననిర్మాణధర్మమున, జలాగులు పరస్పర సధర్మలయ్యు ప్రతిస్థితిముగ విధిగ్నులే. ఇది యైదనయాశ్చర్యము. ఇట్టి యాశ్చర్యమయ బ్రహ్మకర్మ నిరూపణగావించుటయు నాశ్చర్యమే (అశ్చర్యవత్పశ్యతికశ్చిదేనం.....)

3. తారతమ్యకర్మయోగాత్, బ్రహ్మద్విధావిదుః, పరంబ్రహ్మఽపరంబ్రహ్మ పరం త్వత్త్వైవ స ద్విధా.

పై జెప్పిన యట్టి బ్రహ్మకర్మయుగ్మము పీదప, కర్మయోగ తారతమ్యముచే రెండురూపములను ధరించును; 1. పర బ్రహ్మ 2. అపరబ్రహ్మ, ఇందు మొదటిదాత్మ, రెండవది దానిశరీరము, అదే ఒకరూపముతో నాత్మ, ఒకరూపముతో శరీరము వైచియినది. (బ్రహ్మకర్మరూపమగు - నేకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ)

ఇంతటితో నాగదు. కర్మతారతమ్యమున బలసంబంధ వైచిత్ర్యచే బ్రహ్మయొక్క, ఆత్మలక్షణ పరబ్రహ్మనామక మగు మొదటి రూపము ముందుకుబోయి, పరార్థాత్మరబ్రహ్మ షోడశీబ్రహ్మ యనురెండు వినర్తము లగును. ఇందు మొదటిది విశాత్రితము; రెండవది విశ్వాత్మ - పరబ్రహ్మ - ఆత్మ -

విశ్వాత్మ - ఇత్యాదిరూపముల ననేక నామములచే వ్యవహృత మగు బ్రహ్మపదార్థము విశుద్ధ బ్రహ్మకాదు. ఆవశ్యకరూప మున నిది కర్మను తన గర్భమం దుంచుకొను చున్నది. కర్మగర్భిత బ్రహ్మయే బ్రహ్మ. ఇందు బ్రహ్మ - కర్మలురెండు నున్నను బ్రహ్మప్రధానతంబట్టి 'తద్వాద' న్యాయమున బ్రహ్మ యందురు. ఇక : అవరబ్రహ్మలక్షణ విశ్వమునకు నిదే స్థితిగానెరుంగవలయును. ఇందు బ్రహ్మతత్త్వము గర్భమం దున్నది. కర్మప్రధానము, కనుక నిదియు సుభయాత్మకమయ్యు నిందు ప్రధానత కర్మకే. చివరకు:- బ్రహ్మకర్మాత్మక బ్రహ్మ యొక్క యాత్మరూప బ్రహ్మయు, శరీర (విశ్వ) రూప కర్మయు సుభయాత్మకములే. ప్రధానతా ప్రధానతలం బట్టి రెండును వేర్వేరనుకొను చున్నంతవరకు ని యాత్మ - శరీర సంస్థలందు విషమత యుండుచుండును. ఈరెంటికి సమన్వయము గుదు ర్చుచో ఆత్మయొక్క గౌణకర్మ శరీరముయొక్క ముఖ్య కర్మతో కలసి ప్రధానమగును. శరీరముయొక్క గౌణబ్రహ్మ, ఆత్మయొక్క ముఖ్యబ్రహ్మతో సంశ్లిష్టమై ప్రధానమగును. అనగా సీసమన్వయముచే బ్రహ్మకర్మలు రెండునే ముఖ్యములు, గౌణములు నగుచు, సమభావపరిణతి నొంది సమత్వ యోగానుయాయు లగును.

కర్మగర్భిత బ్రహ్మతత్త్వము, బ్రహ్మగర్భితకర్మ (విశ్వ) మందు ఏకరూపముచే వ్యాప్తమై సర్వత్ర అప్రతిహతగతి కలదై యున్నది. కనుకనే అవతి, (సర్వత్ర సాతత్వేన గచ్ఛతి వ్యాప్తో

భవతి ఇతి) అను నిర్వచనముచే ఆత్మ యనబడుచున్నది. ఈ యాత్మబ్రహ్మ - పై జెప్పినట్లు పరాత్పర - షోడశి - యను రెండు రూపములు ధరించినదని ముందు స్పష్టము కాగలదు.

4. అశేషకర్మవద్రబ్ధ్యా 'పరాత్పర' మితీశ్రుతమ్,
మహామాయాకర్మభే దావచ్ఛిన్నః 'షోడశి' పరః.

సర్వకర్మ (అశేషబల) విశిష్ట బ్రహ్మయే, శ్రుతులందు 'పరాత్పర' నామస్వవహృతము; అదే 'సర్వధర్మోపపన్న' బ్రహ్మ. 'సర్వధర్మోపపత్తేశ్చ' అని శారీరకసూత్రము. శుక్లకృష్ణాది వర్ణము లన్నిటికి సింధునమన్వయము. కర్మ (బల) ప్రపంచ మంతయు నిండున్నది. ఇది అణోరణీయాన్, మహాశోమహీయాన్-కనుక అసీనుము, అత్యనపినద్ధము, వ్యాపకము, అవాఙ్మననగోచరము 'నేతినేతి' రూపమున గీర్తింపబడునది; శాస్త్రానధిక్యతము.

దీనియందలి యొక (మామూకల్పిత) ప్రదేశము, మాయా బల సీమితమై - యా మాయాపుర సుప్తమై 'సోఽస్యాం పురి శేతే తస్మాత్ పురుషః' 'సవాలయం పురుషః సర్వాసు పూర్ష పురిశయః' (పురిశయ ఏవ పురుషః పరోఽక్షేణ, పరోక్షప్రియా ఇవహి దేవా, ప్రత్యక్షద్విషః) ఇత్యాదులంబట్టి 'పురుషు' డన బడును. మహామాయా సీమాకారణమున పురుషుడు (మహా మాయాతీత - అమామూ పరాత్పరుని మాయా ప్రదేశము నసీముడయ్య అనంగుడే. కర్మచితి (బలగ్రంథి బంధన) ఉద

యము కేవలము మహామాయాబలముపై నాధారపడియుండలేదు. యోగమాయా సమన్వయము వలననే మహామాయ సంగఙ్గావజననియు, బ్రహ్మనైవిధ్యకారణము నగును.

విశుద్ధ మహామాయావచ్ఛిన్న సనీమ బ్రహ్మచితి ధర్మ బాహ్యమై చితిలక్షణ వైవిధ్యమునకు వేరై యుండును. నీ (మహామయీ) బ్రహ్మను, 'నవైవిధ్యమేతి, వివిధతాంగచ్ఛతి' యను నిర్వచనముచే 'అవ్యయ' మే యందును. పిదప హృదయబలమునకు జెందిన యంతఃయోగమాయల వలన నీ యవ్యయము చితిధర్మయుక్తమై 'చిదాత్మ' యగును. మహామాయావచ్ఛిన్న మగు నీ పరబ్రహ్మ హృదయబలానుగామిను లగు పరా - అపరా యను తన యంతరంగ ప్రకృతులతో నిత్యయుక్తముగ నుండును. పరాప్రకృతి యక్షరము. అపరాప్రకృతిక్షరము. మొత్తముపై నవ్యయాక్షరక్షరములు మూడును అయిదేసి అయిదేసి అవాంతరకళలు గలవి. ఇవి యోగ మాయాజనితములు. కాగా:- ఈ మొత్తము 15 కళలతో నిత్యానున్యూతమగు సర్వబలవిశిష్టరసమూర్తి మాయాతీత పరాత్పరు డొకడు గలియగా, నా యవ్యయపురుషుడు షోడశ కళలుగలవాడై 'షోడశీ' అగును. ఇట్లు కర్మయోగ తారతమ్యమున నొకే పరబ్రహ్మకు పరాత్పరబ్రహ్మ - షోడశీబ్రహ్మ అను రెండు వివర్తములు. సర్వబల విశిష్టరసము పరాత్పరము. మహామాయాత్మక కర్మావచ్ఛిన్న నియత బల విశిష్టరసము షోడశి.

5. “పరమేశ్వరశ్చక్షుర్విశ్వాతీతః పరాత్పరః,
తత్రేశ్వరాః పరాత్మానః సన్తిషోడశివో ౭మితాః”

పరాత్పర - షోడశులు పరాత్పరలే. కాని, పరాత్పర నామ కము షోడశికంటె బరమగుటచే (పరాకనిపరః) ‘పరాత్పర’ మనఁడును. విశ్వము నీచూభావముగలది. పరాత్పరము విశ్వా తీతము, అసీనుము. ‘పరమేశ్వర’ నామప్రసిద్ధము. ఇందలి యనంత మాయా బలములం దొక్కొక్కగానిసంఘి యొక్కొక్క షోడశి (స్వతంత్రేశ్వరుడు) జనించుచు గావున అనంతషోడశులు (ఈశ్వ రులు). పరమేశ్వరు డొకడు. ఈశ్వరు లసంఖ్యులు. పరమేశ్వ రుడు అజరుడు. అమరుడు. మయావచ్ఛేదమున నుదితుడగు నీశ్వరుడు ‘సంయోగాః విప్రయోగాంతాః’ అను నియమాను సారము మరణధర్మముగలవాడు.

మహామాయావచ్ఛిన్నుడగు నీశ్వరుడే అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రాత్మ కాశ్చక్షుః. దీనికి వేయిశాఖలు. ఒక్కొక్కదానికి, స్వయంభూ - పరమేష్ఠి - సూర్య - చంద్ర - సృభువు లను పంచ పంచపర్వము లుండును. ఇదే పంచపుండీర ప్రాజాపత్యబల్కా. ఈదృష్టితో ఒక్కొక్కమహామాయా అశ్వ త్రేశ్వరునందు వేలకు వేల బ్రహ్మాండములసత్త సిద్ధమగుచున్నది. పంచపుండీరాత్మక బ్రహ్మాండమందు, ఋషి పితృ దేవ గంధర్వ అసుర పిశాచ మనుష్య కృషి కీట పతంగ పశు పక్ష్యాదు లసంతప్రాణులున్నవి. ఇట్టి బల్కాచే తన స్వరూపమును సంపాదించు నశ్వ త్రేశ్వరుని, వేయవశాఖయగు నీ తత్త్వ ముపేశ్వరనామముచే నుపవర్ణిత

మైనది. ఇట్టి బల్యాత్మకమగు నొక బ్రహ్మాండమందలి ఋష్యాది జీవులకు ప్రభవప్రతిష్ఠాపరాయణ మీ యుపేశ్వరుడు. లేదా బలేశ్వరుడు. ఈక్కిన బ్రహ్మాండములతోడను, తదధిష్ఠాతలగు నుపేశ్వరులతోడను మన కేమియు సంబంధములేదు. మనకు మన పంచపుండ్రీరాధిష్ఠాతయగు నుపేశ్వరుడే మన యీశ్వరుడు (అశ్వత్థము). పరమేశ్వరుడు (పరాత్పరుడు). అన్నియును. మన కితనితోడనే సంబంధము.

పరాత్పరునం దనంతయు బలములు. ఒక్కొక్క దానియం దొక్కొక్క యీశ్వరుడు. ఒక యీశ్వరోదరమునం దనంతో పేశ్వరులు. అందొక్కొక్కని యుదరమం దసఖ్యాసంఖ్య ప్రాణులు ఉత్పన్నవిసప్తములగుచుండును. మనమందర మట్టి యుపేశ్వర శరీర కీటాణువులము. మనశరీరమందును, అసంఖ్య కీటాణువులు. ఇట్లు:- అసంతకీటాణుగర్భిత ప్రాణిశరీరగూ పా నంతకీటాణువులను తనగర్భమందుంచుకొను నుపేశ్వరు డాయశ్వ తేశ్వరభూణము; ఇట్టి వేలకొలదిభూణముల నాయశ్వతేశ్వరుడు తనయం దిముడ్చుకొనియున్నాడు - అట్టివాడు, మాయా తీత పరాత్పరున కొకభూణము; మాయాబలము లనంతములు. కనుక నిట్టిభూణము లాతనియం దెన్నో! ఇట్లు 'అథ' నుండి 'ఇతి' వరకు ననంతబ్రహ్మ యానంత్యము విస్తరిల్లుచున్నది. ఇంతకు జెప్పదలచినది:- విశ్వాతీత పరాత్పరుడు పరమేశ్వరుడు; ఈయనీను పరాత్పరునందలి మాయామిత, - సంఖ్యామిత -

పరాత్మనామకేశ్వరులు (పోడగులు) ప్రతిష్ఠితులై యున్నారనియే.

6. మహామాయాకర్మభేదా వచ్చిన్నస్తు పరోఽవ్యయః.

పరాపరోఽక్షరస్తత్ర, క్షరస్తత్రావరఃపరః (అన్యః).

7. త్రయోఽమీ పురుష ఉక్తా ఆవ్యయ శ్చక్షరః క్షరః

త్రయస్తే పురుషా యుక్తాః పోడగీపురుషః పరః.

సుగమములు.

8. అత్యైవేదం పరంబ్రహ్మ సర్వత్రాప్త మకర్మతత్.

అథకర్మాపరంబ్రహ్మ తదాత్మాచ పురంచ తత్.

అంతట సవిభక్తముగ న్యాప్తమై నిభక్తమల్లున్న యాత్మలక్షణ పరబ్రహ్మ. లేదా పరాత్మ (పోడగి) విశ్వమున కాత్మ. ఈ విశ్వాత్మ, బ్రహ్మభాగ ప్రధానతచే స్వయముగ నకర్మరూపము. (సత్ప్రధానము - జ్ఞానప్రధానము.) ఈ యకర్మయొక్క అపరాప్రకృతిలక్షణ క్షరభాగము పరిణామి. దీనినుండి క్షణక్షణము కొంగ్రొత్త వికారములు జనించుచుండును. ఇదే విశ్వరూపపురప్రతిష్ఠ. కాని ఇది స్వస్వరూపమున సవికృతముగ నుండుననియు, వైకారిక క్షర విశ్వమున కాత్మ అనియు, దీని నాత్మక్షర మంచురు. ఈ దృష్టితో పోడగి పరబ్రహ్మకొటి యందును, తదీయాపరలక్షణ క్షరభాగోత్పన్న వికార సంఘమవరకొటియందును జేరును.

పరబ్రహ్మ అకర్మ. అనగా కర్మయున్నను అశుద్ధబద్ధమని యర్థము. ఇట్లే దానికి పరమగు మాయాతీత పరాత్పరమును అకర్మయే. దీనికి సృష్టియందు షోడశి కున్నంత సంపర్కమును లేదు. ఇది నిత్య శుద్ధ - బుద్ధ - ముక్తము. ఇందు కర్మలేశము గూడ లేదు. అనగా నిందు సర్వథా కర్మను పైమని యర్థము. ఈ కర్మనే బలమందురు. కనుక నది సర్వబల విశిష్టరసమందుగు. ఇక షోడశియో, మాయావచ్ఛేదముచే కర్మప్రపంచ సహకారి యనక తప్పదు. కాని స్వస్వరూపమున నిదియకర్మ లేప బౌహ్యము. అందువలన ననంగము, నకర్మ గాబడును. ప్రపంచమంతయు మాయాగర్భమందున్నది. మాయాపరిధి వరకు షోడశీపురుష వ్యాప్తి యున్నది. కాగా, ఈయకర్మయగు షోడశీబ్రహ్మ సర్వవ్యాప్తి సిద్ధ మగుచున్నది. చూడుడు:-

“మత్తఃపరతరంనాన్య త్క్రించిదస్తిధనంజయ!

మయిసర్వమిదంప్రోతం, సూత్రేమణిగణాంజయ”

ఇట్లు పరాత్పరబ్రహ్మగర్భిత (పరాత్పరప్రదేశగర్భిత) అకర్మ లక్షణ పరాత్మ (షోడశి) కంతటను ఆత్మరూపమున వ్యాప్తి యని భావము. (పూర్వార్థము.)

షోడశీపురుషుని పరిణామ్యాత్మక్షరమునుండి నిరంతరము వికారములు నెడలుచుండును గదా! ఇనుమనుండి త్రుప్ప, పాలనుండి మీగడవలె జనించు నా వికారసంఘ మాయాత్మక్షరము నందే యుండును. అందువలన తదీయాత్మత్త్వము,

(ఆత్మవికాసము - ఆత్మజ్యోతి) అణిగిపోవును. కేవలము వైకారిక కర్మసామ్రాజ్యమే యుండును. కాని, వెనుకజెప్పినట్లు:- పరబ్రహ్మయందు కేవలము బ్రహ్మలేనట్లే ఇందును కేవలము కర్మయేలేదు. మీగడక్రింద పాలవలె, త్రుప్పులోపల నినుము వలె, నురువులోని నీటినలె వికారసంఘగర్భమున నాయాత్మక్షర (అవ్యయాక్షర విశిష్టాత్మక్షర) మున్నది. ఇట్లు అవ్యయాక్షరావినాభూతాత్మక్షరముం దన గర్భమందుంచి కొన్న వికారసంఘమే కర్మప్రధానముగు రెండవయవరబ్రహ్మ.

కర్మరూపముగు నిదియు, పరబ్రహ్మవలె రెండుభాగములుగ బరిణతమగును. పరబ్రహ్మ రెండురూపములు. పరాత్పర - ఖోడశులు. అవరబ్రహ్మ రెండురూపములును ఆత్మ - పురములు వికారసంఘమాత్మక్షరున కాయతనము (నివాసభూమి); కనుక దీని నాత్మపురము లేదా బ్రహ్మపురము అనవచ్చును. ఇదే పిదప విశ్వరూపధారణ మొనర్చును. లోహమందలి కించి త్రవ్వదేశము త్రుప్పుగనై తక్కినభాగము అవికృతముగ నట్లే యుండునట్లు, ఆత్మక్షరుని కొలది ప్రదేశమే (అవికృతపరిణామ రూపమున) వికారముగ బరిణతమగును. తక్కిన దెప్పటియట్లే యుండును. వాస్తవమున:-

“పషనిత్యోమహిమా బ్రాహ్మణస్య (బ్రహ్మణో) సకర్మణా వర్ధతే నో కనీయాన్” అన్నట్లు అనంతవికారము లుత్పన్నమయినను నిత్యమగు నాత్మక్షరప్రదేశమున కించుకయు హాని

లేదు. అది యెప్పుడు నెప్పటల్లే యుండును. దీనినే దార్శనికు 'లవికృతపరిణామవాద' మందురు.

ఇంతకును:- ఆశ్మక్తురోత్పన్న వికారసంఘము పురము లేక విశ్వము. ఆశ్మక్తురము స్వయముగ నీపురమున కాత్మ. పరాత్పర షోడశీసమష్టి పరబ్రహ్మ యన్నట్లు ఆశ్మ - (ఆశ్మక్తుర) పుర (వికారసంఘాశ్మ - విశ్వ) సమష్టి యపరబ్రహ్మ, బ్రహ్మ కర్మ లక్షణ పర - అపర - బ్రహ్మసమష్టియే 'తదదంసర్వమ్' (ఇది యుత్తరార్థభావము)

9. కర్మానుబంధసాపేక్షం బ్రహ్మాదంత్రవిధంపునః,

సృష్టం ప్రవిష్ట మున్ముక్తం, సృష్ట్యా సుప్రావిశ ద్ధి తత్ (బ్రహ్మ).

10. బ్రహ్మ, సృష్టంకర్మ, కర్మచితివ్యప్త్యవలంబనమ్,

ప్రవిష్టంబ్రహ్మతద్విద్యాత్ సమప్త్యవలంబనమ్.

11. కర్మాతీతంతుతత్ కర్మోపహితం బ్రహ్మభిన్నవత్,

తదున్ముక్తమిదంనిత్య శుద్ధబుద్ధంనిరంజనమ్.

పూర్వోక్త, సదసల్లక్షణ 'బ్రహ్మతత్త్వమే కర్మానుబంధమున,
(i) సృష్టబ్రహ్మ (ii) ప్రవిష్టబ్రహ్మ (iii) ఉన్ముక్తబ్రహ్మ (స్రవిక్త బ్రహ్మ) యను మూడుసంస్థలగును. వీనినే పరస్పర విశ్వ - విశ్వ చర - విశ్వాతీతములు, అపర - పర - పరాత్పర బ్రహ్మలనియు, నందురు. పరాత్పరావ్యయా త్తురత్తురూపమున జతుష్పాత్తుగు నీ షోడశీబ్రహ్మ-

“పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి,
త్రిపాదూర్ధ్వఉదైత్పురుషః పాదోఽస్యేహాభవత్పునః”
“విష్టభ్యాహమిదంకృత్స్నిం ఏకాంశేనస్థితోజగత్”

ఇత్యాదులంబటి:- చతుర్థపాదస్థానీయ - లేదా - ఏకాంశ స్థానీయ క్షరభాగముచే వికారముల నుత్పన్నముల గావించి వానిచే నిశ్చయము నిర్ణయించి ‘శశ్వత్ప్రస్థాతదేవాను ప్రావిశత్’ అన్నట్లు తన పోడశీరూపమున నీవై కారకవిశ్వ గర్భమందు విశ్వాభిసూనియగు నాత్మరూపమున బ్రవేశించును.

విశ్వోపాదానము పోడశియొక్క ఆత్మక్షరభాగ మంటిమి గదా! అదే తన వికారములం గొనికొని రూపికార సంఘముచే ‘సృష్ట’ రూప మొంది శేషరూపమున నం దాధారముగ ప్రవేశించి ప్రవిష్ట రుపబడును. ఇక, సృష్టము, బ్రవిష్టము గాక యున్న మాయాతీత, కార్యకారణాతీత మగు నాపరాత్మర భాగ మున్నుక్తము లేక ప్రవివిక్తమునాబడును; అనగా:-
1. సర్వబలవిశిష్టరసమూర్తి, మహాయాతీత పరాత్మరనామక పరబ్రహ్మ విశ్వాతీతమై ఉన్నుక్తబ్రహ్మయనియు, 2. నియత బల విశిష్టరసమూర్తి, మహామాయా, పోడశీనామక పర బ్రహ్మ, విశ్వచరమై ప్రవిష్టబ్రహ్మయనియు, 3. ఆత్మక్షర రూపముచే నాత్మయు, వికారసంఘరూపముచే నాత్మపురమును, అను రెండురూపములచే విభక్తమైయున్న యోగమాయి అపరబ్రహ్మయే సృష్టబ్రహ్మయనియు ఇట్లు మహామాయా

యోగమాయా, రూప బలాత్మక, కర్మానుబంధ తారతమ్యమున నొకటే మూడువివర్తము లొందుననియు నిష్కర్ష.

ప్రకారాంతరముగ:- సృష్టరూపము నుత్పన్నముగావించి యందు బ్రవిష్టమగు బ్రహ్మ (బ్రహ్మభాగప్రధానతచే) బ్రహ్మయనబడును. ఇక దీని సృష్టరూపము (కర్మయోగప్రధానతచే) కర్మయనబడును. కర్మలక్షణ బలచితివలననే విశ్వము సంపన్నమయినది. ఒక్కొక్కపదార్థమును వ్యప్తిరూపచితి కర్మప్రధానమును, కనుకనే, కర్మనామమున వ్యవహృతమగు సృష్టబ్రహ్మ యీ సృష్టరూపచితుల కాలంబనమగును; ఇక:- బ్రహ్మప్రధానమును కనుకనే, బ్రహ్మనామకప్రసిద్ధ ప్రవిష్టబ్రహ్మ సమప్తిరూప మహాచితి కాలంబనమగును.

మరొకవిధముగ:- విశ్వపదార్థము లన్నిటికిగల ప్రతిష్ఠాతత్త్వము క్షరరూపసృష్టబ్రహ్మ. వానివాని ప్రాతిస్వికక్రియలకిది యాధారము. అట్టి అనంతవ్యప్తులనవాప్తియేవిశ్వము. దీని కేక కాలావచ్ఛేదముచే బ్రతిష్ఠయై, దీని మహా కర్మన్వరూపప్రతిష్ఠయై యున్న మహాలంబనము ప్రవిష్టబ్రహ్మ - ఇది బ్రహ్మ కర్మోభయమూర్తి అయ్యును, బ్రహ్మప్రధానమగుటచే 'బ్రహ్మ' 'అకర్మ' - ఇత్యాది నామములచే వ్యవహరింపబడు సమప్త్యాలంబనరూప షోడశీలక్షణ పరబ్రహ్మయే. ఇక: కర్మబ్రహ్మోభయమూర్తియు, కర్మప్రధానమును, కనుకనే కర్మయనబడునదియు, వ్యప్తులకాలంబనరూపమును, ఆత్మ - పురలక్షణమును నగు నపరబ్రహ్మయే సృష్టబ్రహ్మ యని నిష్కర్ష.

సరియే ఇంతటితో సృష్టప్రవిష్టమీమాంస యైనది. ఇక మిగిలినది మూడవదగు నున్నుక్తబ్రహ్మ! సృష్టబ్రహ్మ కర్మ ప్రధానము 'కర్మరూపము'. ప్రవిష్టబ్రహ్మ బ్రహ్మప్రధానము, అకర్మరూపము, గదా! ఇక నీయున్నుక్తబ్రహ్మ మాయాసీమకు వెలియై కర్మాతీతమై యున్నది. కాచిబ్రహ్మ (రస) తత్త్వము, కర్మ (జల) తత్త్వము లేక యెన్నడునుండదు. కనుక నీ బ్రహ్మయు కేవలము కర్మరూప్య మనజాలము. ఇక:- ఘటత్వ శాబ్దబోధ విశేష ప్రకారము నాధారముగాగొని 'భాతి' ద్వారా యాయున్నుక్తబ్రహ్మ కర్మాతీతత్వము నెట్లో సురక్షితము గావింపవచ్చును.

'ఘటే ఘటత్వమ్' అను నాకార్య సమన్వయము పట్టున, దార్శనికులు, 'ఈవాక్యముతప్పి, ఏమన ఘటమందు కంబు గ్రీవాది లక్షణ ఘటత్వమున్నది కనుక నది ఘటమనబడును. అది లేనినాడు దాని యస్తిత్వమే యుండదు, ఘటశ్చిత్త ఘటశబ్దమే మనయుచ్చారణకు విషయముకాగలగు. ఘటత్వము లేనిచో ఘటోచ్చారణ దేనింగూర్చి? ఇంక:- ఒక ఘటమందొకే ఘటత్వముండును గావున 'ఘటశ్చేఘటత్వే' మ్మనుట యసంగతము. ఘటశ్చము ఘటమందుండును. ఘటత్వమందు ఘటత్వమేమి? ఇట్లుండగా:- 'ఘటేఘటత్వం' అనుచో 'ఘటశ్చ మింకిను లేకుండనే ఘటేయనుటయెట్లు! దానిని స్థాపింపనేగదా ఘటత్వమనుట? ఘటమందు ఘటత్వము లేకుండుచో 'ఘటే' యనవచ్చును, కాని, యది యసంభవము, ఘటమునందు

ఘటత్వ ముండనే మున్నదిగదా? అయినచో 'ఘటే ఘటత్వమ్' అను వాక్యార్థము 'ఘటత్వవిశిష్టే ఘటేఘటత్వ' మనవలయును, కాని, ఒక 'త్వ' యందు ఇంకొక 'త్వ' ఉండదు కనుక నావాక్యార్థమును తప్పి - ఇక నీ 'ఘటేఘటత్వ' మ్మను వాక్య సమర్థత మెట్లు? అన్నచో:-

నిజమే. ఘటత్వములేని ఘటముండదు, కాని, ఘట - ఘటత్వములు భిన్నములనియు, అనినాభూతములనియు, నెరుంగుదుము. ఈజ్ఞానదృష్టింగొని, సత్తాదృష్టితో నివి యభిన్నములైనను, వాక్యసమర్థయార్థము కొంతసేపు ఘటత్వావినాశ సేయఁ దుచున్నది. ఈజ్ఞానసార్థక్యము నాధారముగాగొని యీ వాక్యమునకు 'ఘటోర్వోపహితే ఘటత్వమ్' అని అర్థము చేయబడును.

సరిగా, నీశాబ్దబోధ ప్రక్రియానుసార మిచటను చూడవలయును. కర్మ (బలము) ను విడచి బ్రహ్మయెన్నడును నిశుద్ధరూపమున బరిణతి నొందదు. అయినను 'బ్రహ్మణి బ్రహ్మత్వమ్' అనుచో బ్రహ్మయందుండు కర్మను (భాతిద్వారా) అవివక్షచేసి 'కర్మోపహితే బ్రహ్మణి బ్రహ్మత్వమ్' అని వాక్యార్థము కావింపబడును. బ్రహ్మయొక్క బ్రహ్మత్వము కర్మయే. ఘటత్వము లేని ఘటమునకు విలువలేనట్లే కర్మత్వము లేని బ్రహ్మకును విలువ లేదు. అట్టి దనుపపన్నము. ఇట్లు 'త్వ' ను అవివక్షచేసి జౌద్ధ జగదాధారమున నున్నుక్తబ్రహ్మను కర్మాతీత మనవచ్చును.

ఈ కర్మాతీతమును నున్నుక్తబ్రహ్మ నిత్యశుద్ధము. దీనికి పాపసంబంధము లేదు. ఇట్టి నిత్యశుద్ధము. దీని జ్యోతిర్భాగ మెన్నడును కర్మాత్మతము గాదు. సరంజనము. తమో గుణ రూప విశ్వాంజు సుపర్కము దీనికి లేదు. ఇట్లు సదసల్లక్షణ మగు నొకే బ్రహ్మ మాయా, లాఙ్కిక కర్మయోగ తారతమ్య మున నున్నుక్త ప్రవిష్ట సృష్టము లను మూడు సవర్తముల నందుచున్నది. సృష్టాత్మక పితృమును బ్రహ్మయే, పితృప్రవిష్ట విశ్వాత్మయు బ్రహ్మయే, విశ్వాత్మతోన్నుక్తమును బ్రహ్మయే. కనుకనే 'సర్వం ఖల్విద బ్రహ్మ'. ఎకమేవా ద్వితీయః బ్రహ్మ, నేహనానాస్తికించన' అను శ్లోకచసములు చరితార్థము లగు చున్నవి.

ఇంతవరకునైన బ్రహ్మ - కర్మోత్పత్తిమువలన, జీవాత్మలు, జీవాత్మలసాంచభౌతికశరీరములు, సాంచభౌతికవిశ్వము, విశ్వ చరపోడశీబ్రహ్మ, విశ్వాత్మిక పరాత్పరబ్రహ్మ ఇవియన్నియు బ్రహ్మకర్మనుయములు, బ్రహ్మాత్మకములు అనితేలినవి. ఇక నీవిషయమున జెప్పతగిన దేమియులేదు. కాని యీబ్రహ్మ కర్మల పరిధిరూప పరిజ్ఞానము నృథమై గీతోక్త బ్రహ్మ - కర్మ తాత్త్వికస్వరూపము చేయుట అపరిచించు గొన్ని యుదాహరణముల నిచ్చి యీప్రకరణము ముగించెదము.

బ్రహ్మ క ర్మ ల వి వి ధ రూ ప ము లు

పరాత్పర - ఈశ్వర - జీన - విశ్వములు నాల్గు బ్రహ్మ కర్మాత్మకము లయినను ఇందు పరాత్పరుని మాయాతీతత్వము

వాక్కు సవరోధించుటయే తత్సంబంధమున నేమియు జెప్ప జాలక తక్కిన మూటినే విచారించెదము. బ్రహ్మ యమృతము; కర్మ మృత్యువు; అని వెనుక జెప్పియుంటిమి. ఇపుడీ రెంటిం గూర్చి నూతన దృష్టితో చూతము.

మాయామయ మర్త్యవిశ్వముంబట్టి బ్రహ్మలక్షణామృత భాగమునకు :- నాక్షీ - భోక్తా - ప్రాణ - విత్తము - లను నాల్గు విభాగములు. ఈ ముత్తమునే 'చతుష్పాద్రబ్ధ' 'బ్రహ్మ చతుష్పదీ' బ్రహ్మ చతుష్టయా' ఇత్యాదిగా వ్యవహరింప వచ్చును. ఇక:- కర్మ లక్షణ మృత్యుభాగమునకు:- మొదట రెండు, పిదప ననంతములు, విభాగములు ముందున్నవైయు కాగలవు. మొదట బ్రహ్మచతుష్టయిం జూతము.

మొదటిది నాక్షీ. మర్త్య విశ్వముంబట్టి యీ బ్రహ్మభాగము సర్వధా అఖండము, నిరవయవము. అమాత్రము, అత్యంత నిగూఢము. కనుక దీని 'గూఢోత్మా' నాబడును. "ఏష సర్వేషు భూతేషు గూఢోత్మా న ప్రకాశతే దృశ్యతే త్వగ్రాబుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శభిః," 'నాహం ప్రకాశః సర్వస్య యోగ మాయా సమావృతః' శబ్దబ్రహ్మవేత్తలు దీనిని 'స్ఫుట' మందురు. దీనినే మనము. అకర్మలక్షణానంగ షోడశీపురుషు డందుము. ఇదే విశ్వమునకు సర్వజ్యేష్ఠము శ్రేష్ఠమునగు నాలంబనము.

“ఏతదాలంబనశ్రేష్ఠ మేతదాలంబనంపరం

ఏతదాలంబనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకమసీయతే” (కఠ)

దీని నాధారముగాగొనియే తక్కిన బ్రహ్మవివర్తములు కర్మ

వివర్తములు నున్నవి. కనుక నిది సర్వాలంబనము. దీని నాలవ భాగ మాత్మక్షరమంటిమి. పరాత్పరాన్యయాక్ష రాత్మక్షర సమష్టి ఘోషశిగదా! కనుక ఆత్మక్షరము దీనినాలవభాగము. ఈ మాత్మక్షరమునుండి వికారక్షరోత్పత్తి జెప్పితిమి. ఈ వికార సంఘమే విశ్వసృష్ట్యప్త. ఇదే 'భోక్త' యన్న రెండవ వివర్తము. దీనికే, అరహ్మాయెక్కి ఆత్మ - పురము లను రెండుస్థాయిలు జెప్పుదు. వైకారికవిశ్వమున కాత్మయనియు వ్యప్తిచేతుల కాలంబనమునయు ఁటిమి. దీనికే (భోక్తబ్రహ్మనే) స్రవణబ్రహ్మ, స్రోత్రాబ్రహ్మ, శ్రయీబ్రహ్మ - సప్తపురుష పురుషాత్మో స్రజాపతి - ఇత్యాదిగా బ్రాహ్మణములు వ్యవహరించెను. ఆత్మక్షరావచ్ఛిన్నమగుటచే నిది తద్రూపమే.

ఇక మూడవది ప్రాణబ్రహ్మ. ప్రాణశక్త్యము త్రివృద్ధావము కలదగుటచే దీనికి ఆత్మబ్రహ్మ - జాయాబ్రహ్మ - స్రజాబ్రహ్మ (ఆత్మ - జాయా - స్రజా) యను మూడవంతర వివర్తములగును. త్రివృత్తానంద మనఃప్రాణవాక్కులను మూడాత్మోశల సమన్వయము గలదు. (చూడుడు: ఈశోపనిషద్విజ్ఞానమున, మనఃప్రాణవాక్కుల త్రివృద్ధావ వ్యాపకత్వ మను ప్రకరణము) ఇందువలన:- ఈ ప్రాణబ్రహ్మకు 1. ప్రాణగర్భితమనస్సు 2. ప్రాణగర్భితవాక్కు 3. ప్రాణగర్భిత ప్రాణము అను మూడురూపములగును. ఇవేవరుసగ:- ఆత్మ - జాయా-స్రజా యనబడును. ప్రాణబ్రహ్మయొక్క యీమూడు వివర్తములతో నాలవదగు 'విత్తబ్రహ్మ' యు, ఐదవదగు

మర్త్యకర్మయు నను రెండును గూడగా వెంటనే పాంక్త (పంచావయవ) యజ్ఞస్వరూపము నిష్పన్నమగును. విశ్వయజ్ఞస్వరూపము 1. ఆత్మ (యజమానుడు) 2. జాయా (యజమానశత్రు) 3. ప్రజా- 4. విత్తము (దక్షిణాది) 5. కర్మ (అశ్వర్యవాది) అను నీయైదిటిపై నాధారపడియున్నది. ఈపంచ యజ్ఞానయవములందలి విత్తనామక చతుర్థపర్వపర్వంత మాత్మవ్యాప్తి యంగీకరింప బడినది. 'యావద్విత్తం తావదాత్మ'

ఇక మిగిలిన నాలవదగు 'విత్తబ్రహ్మ' - భోగ్య (అన్న) మే విత్తము, భోక్తయే ప్రాణము; అన్నాదము. అన్నాదగర్భ ప్రవిష్టాన్న మన్నాదుడే యగును. కనుక విత్తపర్వంత మాత్మవ్యాప్తి యంగీకరింప బడినది. 'యావద్విత్తంతావదాత్మా; ష్టతావాఖిలునైపురుషః యావదస్యవిత్తం' ఆత్మయమృతప్రధానము, అమృతమేబ్రహ్మ. దాని వ్యాప్తి విత్తపర్వంతము. కనుక విత్తముగూడ బ్రహ్మకొక (నాల్గవ) వివర్తముగ నెంచబడినది. ఈనాల్గు బ్రహ్మవివర్తములందును 1. సాక్షిరూప ఊడశి తన యసంగతచే (మర్త్యవిశ్వముంబట్టి) ఉన్ముక్తబ్రహ్మ (విశ్వాతీశము). 2. ప్రథమజలక్షణ విశ్వసృష్టబ్రహ్మ (ప్రవిష్ట బ్రహ్మ (విశ్వచరము). 3. ప్రాణలక్షణ ఆత్మ - జాయా - ప్రజా - విత్త - కర్మ యను నీయజ్ఞపర్వసమష్టి సృష్టబ్రహ్మ యనబడును.

ఇక: మృత్యులక్షణ కర్మ భాగము:- చేతఃసృష్టి - జడసృష్టి యను రెండుభాగములు. విశ్వమందలి పదార్థములు ఈ రెండు

తెరగులవే. ఈ రెంటును కర్మలక్షణ క్రియాతత్త్వ మగపడుచున్నది. ఇందు చేతనములందలి క్రియంగూర్చి ప్రమాణము లక్కరలేదు. ఇక జడవదార్థ క్రియా విషయముంగూర్చి కొంచెము చూతము.

వృక్షము, ఆకులు కదలుచున్నవి. కదలుట క్రియ. జ్ఞానాధారము లేక క్రియ యుండదు. నున యాధ్యాత్మిక కర్మకలాప మూలము? ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానమూర్తి చిదాభాసుడు జీవాత్మ. మన కర్మలు మన యిచ్చాభీనములు. ఇచ్చాశక్త్యాలంబనము జ్ఞానశక్తి. సుషుప్తియం దిది పురీతతీ నాడింజేరి యభిభూత మగుచో, కర్మేంద్రియములు నిశ్చేష్టము లగుచున్నవి. కనుక 'జ్ఞాన శక్త్యాధారమున నుత్థితమగు కామనయే కర్మప్రవృత్తి కేక మాత్ర కరణము' అనకతప్పదు.

ఇట్లే జడకర్మలకును, జ్ఞాన సహకృత కామనాధీనతనే యొప్పికొవలయును. వృక్ష కంపనము, వాయు సంచరణము, సముద్రగర్జన, మేఘఘర్షణ, వజ్రనిర్ఘోషము, విద్యుచ్ఛాపకచక్రము మొదలగు జడకర్మలన్నియు నీతరగతిలోనివే. వానికి మన జ్ఞాన కామనలతో బనిలేదుగదా!

ఈ జడకర్మల యుపపత్తింగూర్చి విధిలేక, 'దేని, నిత్య - నిర్బాధ, కామనయొక్క యాధారమున సంపూర్ణ కర్మ కలాపము బ్రతిష్ఠితమై యున్నదో అట్టి మహాజ్ఞాన మొకటి యుండవలయును. అని యంగీకరింపవలయును. అయ్యది తన జ్ఞానమయ, కామనారశ్మలచే తత్తత్సమయ విశేషములం దాయా

కర్మల యుత్థానపతనములను గావించుచున్నది. చేతనా లక్షణము, చిదాత్మ లక్షణము, సర్వాధిష్ఠాత్రయు నగు నీ మహాజ్ఞాన నిధియే, ఆస్తికజగత్తునందు 'పరమాత్మ - ఈశ్వరుడు, అంతర్యామి, జగన్నియంత' ఇత్యాది నామములచే స్తుతింపబడుచున్నది.

వృక్షము కిదలుటకుమూలము వాయువందురా? జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రకారము శనిబుధులందురా? అవియు జడపిండములే తత్సంయోజకము? చివరకు బై జెప్పిన ఈశ్వరేచ్ఛ యనవలయును. కర్మగర్భిత జ్ఞానమే యీశ్వరుని యీశ్వరత్వము; తదిచ్ఛయే, సర్వకర్మప్రవర్తిక. అనగా, వాయు కంపనమూలము? చేతన కర్మలకు తత్తత్సంస్థాగత చేతనప్రాణియు, జడకర్మలకు ఈశ్వరతత్త్వమును బ్రవర్తకములనిభావము. యేకర్మ యైనను జ్ఞానాధీనము, జ్ఞానపర్యవసానము. "సర్వం కర్మాఖిలం పార్థ జ్ఞానే పరిసమాప్యతే."

చేతనకర్మ లాభ్యాత్మికములు; ఇవి జీవాత్మకుజెందినవి. జడకర్మ లాభిదైవికములు; ఇవిపరమాత్మకుజెందినవి. పిదప నీ కర్మద్వయి, కర్మత్రయియగును. కొన్నికర్మలు కేవలము ప్రభువు పరమాత్మకు జెందినవి. సూర్యచంద్రగ్రహనక్షత్ర పృథివీజలతేజో వా య్యాకా శౌషధివనస్సతి నముద్రపర్వతాది జడపదార్థ కర్మలన్నియు, ప్రాకృతికములు. ఇవి ఈశ్వర ప్రాతిస్థికములు; ఆపదార్థ నిర్మాణముతో వాని యుచ్ఛావచజ్ఞానముతో, మనకు నేమియు సంబంధము లేదు; వాని

సృష్టిప్రసృత్తిసంహారము లన్నియు నాపరమాత్మయే చేయును; అట్టికర్మలసమష్టి నీశ్వరకర్మయందును.

గ్రంథ రచన, వాయుయాన, నౌకా, ప్రాసాదాది నవీన నిర్మాణములు, సంఖ్యా, తూలనాదులు, వస్త్రాద్యలంకార విన్యాసములు, మొదలగునవి జీవకర్మలు. ఇందుకు మనమే మూలము; కనుక ఈకర్మసమష్టి జీవకర్మయనబడును.

ఇక, ఈశ్వరసృష్టిలోని పదార్థములంగొని, మనయిచ్చ నచ్చిన మార్పులు కూర్పులును గావించి, క్రొత్త మొక్కలను నెలమించి క్రొత్తపూవులం బూయజేయుట మొదలగుపనుల సమష్టి ఉభయకర్మయందుము. ఇందు జీనేశ్వర జ్ఞానములు శైందుంగూడియున్నవి.

ఇంక సూక్ష్మదృష్టిం జూచినచో చేతనమందలి జీవకర్మ, జడమందలి ఈశ్వరకర్మ రెండురెండు భాగములుగును; కర్మ తత్త్వము ప్రధానముగ ఆదాన - విసర్గము లను రెండుభాగములు గలది. ఇది: మనశరీరమందు రెండు భిన్నాధికారభేదములచే రెండుభాగములుగ నగును. ఇట్లు జడపదార్థ కర్మలందు నెరుంగవలయును. మొదట చేశనకర్మద్వయం జూతము:

శరీరము గర్భానస్థకొందుట, పుట్టుట, శరీరము జీవాత్మకు జెందినదగుట మొదలగునవి అనేకకర్మలు హృదయస్థితంత్రాయీ యీశ్వరుని యధీనములు. ఉత్పత్తి ప్రళయ స్థిత్యానులెన్నో యా మహాజ్ఞానాధీనములు; ఆ జ్ఞానమూర్తి సర్వత్ర వ్యాప్తము, సర్వసాక్షి. ఇక: తినుట ద్రావుట నవ్వుట ఏడ్చుట తిరుగుట

ముదలగు కర్మలు జీవేచ్ఛకు జెందినవి. ఆకలికల్లుట యీశ్వర కర్మ. తినుటజీవకర్మ. భుక్తాన్నము రసాస్పృగాది పరిణతిగాంచుట యీశ్వరకర్మ. ఇట్లు ఆధ్యాత్మిక కర్మలం దుష్టితాకాంక్షా ప్రవృత్తము లీశ్వరకర్మలనియు, ఉత్థాప్యాకాంక్షా ప్రవృత్తములు జైవకర్మలనియు నెన్నదగును.

ఈవిధముగనే పృథ్వాది జడపదార్థములందలి పార్థివ రసాదాన విసర్గరూప కర్మలు, వైశ్వానరత్రైజనసంజ్ఞక పృథ్వాత్మల యొక్క ప్రాతిస్వికములు. కంపితములగుట, కూలుట, విరుగుట ఇత్యాదు లైశ్వరములు. ఈదృష్టితో కర్మద్వయి కర్మచతుష్టయిగా మారును. ఇంతయేల పోనుపోను కర్మసంఖ్యావిస్తర మనంతముగ నగును; వానివివరణ కొంతవరకుగర్భయోగ పరీక్షా ప్రకరణమున నరయుదము; కానిండు:- జీవకర్మయో, యీశ్వర కర్మయో, చేతనకర్మయో, అచేతనకర్మయో, ఏదైనను జ్ఞానాధీనము కొన్నికర్మలుక్షుద్రచేతసస్థములు, (జైవములు) కొన్నిమహాచేతసస్థములు (ఐశ్వరములు) కొన్ని యుభయచేతన స్థములు “సర్వధాకర్మమాత్రము జ్ఞానమందు పరిసమాప్తము; విశ్రాంతము” అనుటనిర్దివాదము.

ఈజ్ఞానమన్నది నుపరిచిత బ్రహ్మయే; ‘తద్జ్ఞానం బ్రహ్మ సంజ్ఞితమ్’ అని దార్శినికలుననిరి. ‘తదంతరన్యసర్వన్య తదుసర్వ స్యాన్యబాహ్యతః’ అన్నట్లు తనకు బ్రతిద్వంద్వయగుననల్లక్షణ బలతత్త్వమునకు వెలుపల లోపల సంతటను, అనుసూత్రమును, బలోపరి ప్రతిష్ఠితమునగు బ్రహ్మతత్త్వము నుండియే కర్మలెల్ల

నుదయించినవి, అనగా:-బ్రహ్మయే, కర్మల కుక్కుబ్రహ్మ సామ
లక్షణమగు నాత్మయనిభావము, కర్మాస్తిత్వము బ్రహ్మసత్త్వపై
నిల్చియున్నది. స్వస్వరూపమున ససత్త్వయ్య కర్మ, బ్రహ్మసత్త్వ
నాశ్రయించి సత్త్వై సత్యరూప ధారణనేయును. కర్మ యొక్క
కర్మాత్వము బ్రహ్మ సవలంబనముగ గొనియున్నది. బ్రహ్మ
యొక్క బ్రహ్మాత్వమును కర్మపైనే యాధారపడియున్నది. ఈ
తాదాత్మ్యముగొని బ్రహ్మకర్మలు రెండన్నను, ఈ రెంటి
మొత్తమును కేవలము బ్రహ్మయనియే యందుము.

బ్రహ్మాత్వము నాశ్రయముగాగొని యుత్పన్న - స్థిత -
వినష్ట మగు కర్మను బ్రహ్మమర్యాదా పృథగ్భూతముం జేయ
జాలము;- కనుకనే కర్మ - జ్ఞాన - బుద్ధియోగ నామములం
బ్రసిద్ధములగు మూడుకర్తవ్యభాగములకు జెందిన యోగవిద్య
(కిర్తనవిద్య) బ్రహ్మవిద్య యనబడును; 'బ్రహ్మవిద్యయా హ
వై సర్వం భవిష్యన్' మన్మత్తీచునుష్యాః' అనుచో కర్తవ్యరూప
యజ్ఞకర్మంగూర్చియే, 'బ్రహ్మవిద్యా' శబ్దము ప్రయుక్తమైనది.
ఈ యజ్ఞకర్మాతిశయమునే భగవద్గీత 'ఏషవోఽస్త్విష్ట కామ
ధుక్' అనిసూచించినది. బ్రహ్మకర్మములు, వాస్తవముగ నభి
న్నములు కర్మవిద్య - బ్రహ్మవిద్య యని మాటవరుసకు రెండు
గాని, ఒకేబ్రహ్మవిద్యకే రెండుపర్వములు; కనుకనే 'బ్రహ్మ
విద్యాయాం - యోగశాస్త్రే' యనుట యన్వర్థమగుచున్నది.
(బుద్ధి) యోగ (కర్మ) గర్భితమగు నీబ్రహ్మవిద్యనే (అవ్యయ

విద్యనే) గీత నిరూపించినది. గీతయందలి బ్రహ్మవదార్థము సదస
ల్లక్షణము, బ్రహ్మకర్మమయము, అమృతమృత్యుమయము.

ఉ ప స ం హా ర ము

ఇంతటితో బ్రహ్మకర్మనిరూపణ మయినది. ఇంకొక్క
విషయము నిరూపించి యీ ప్రకరణ ముపసహరించెదము.
యోగమాయానుగ్రహమున నీ బ్రహ్మలక్షణజ్ఞానశక్తియు,
సమ్యక్ జ్ఞానము, మిథ్యాజ్ఞానము, అజ్ఞానము అను మూడు
భాగము లగును; కర్మశక్తియును, సత్కర్మ - వికర్మ-అకర్మ -
యను మూడువివర్తములందును; ఈ కర్మల కాజ్ఞానములు
వరుసగ ప్రవర్తకములు; జనకములు. ఇట్లీయూరింటను అను
గ్రాహ్యనుగ్రాహక - (ఉపకారోపకారక) సంబంధముండును;
ఇందు గీత యుద్దేశ్యము “మిథ్యాజ్ఞాన వికర్మల నుండియు,
అజ్ఞానాకర్మలనుండియు దప్పించి జీవుని, బుద్ధియోగమువ్వారా
సమ్యక్ జ్ఞాన - సత్కర్మలక్షణ బ్రహ్మ - కర్మానుగామిఁ
గావించి జీవన్ముక్తుంజేయుటయే” ఇదే ఈగీతాశాస్త్రము
యొక్క సర్వశాస్త్రత - పూర్ణత - విలక్షణత - అపూర్వత.
ఈ బ్రహ్మకర్మ రహస్యోద్ఘాటనము కొరకే గీత ప్రవర్తించినది

ఇతిశమ్

ఇతి శ్రీమతౌగండిన్యన గోత్రపవిత్రశ్రీ చల్లా సుబ్బాంబా
 సుబ్బారాయ తనూభవస్య కృష్ణమూర్తి శర్మణః
 కృతిషు అనుశ్రు త్యుపనామక విజ్ఞాన
 లక్ష్మీ నారాయణీయే శ్రీమ
 ద్భగవద్గీతావిజ్ఞాన పరిచ
 యాంతార్గ తాంతరంగ
 పరీక్షాయాం
 బ్రహ్మ - కర్మ - విజ్ఞానమ్
 నమాప్తమ్
 ఓం
 తత్సత్

త ప్పొ ప్పు లు

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
2	5	కనక	కనుక
3	6	పరిజ్ఞాన పరిజ్ఞాన ...	పరిజ్ఞాన
"	8	అయాక్రమము ...	అయిక్రమము
"	చివర	కర్మలేప	కర్మలేప
13	14	ఇవి	అవి
20	2	చైతన్య	చైతన్య
23	20	విద్యయా వి	విద్యాయందలి
26	12	చూసిన	చూచిన
33	1	మనస్సుంతుష్టి	మనస్సుంతుష్టి
35	15	సిదాంతవిషయము ...	సిదాంత మీవిషయము
45	3	తత్త్వజ్ఞానా	తత్త్వజ్ఞానా
46	13	ఈశ్వరుడును	ఈశ్వరుడును,
56	8	సాక్షిత్వా	సాక్షిత్వా
58	18	తడవటించి	తడవటుంచి
65	7	యనునతడే	యనునతడే
66	13	అనంత	అనంద
69	8	విశ్వసృష్టి	విశ్వసృష్టి
72	11	వెలియించెను	వెలియించెను
75	3	వృణీతే	అన్నది. తొలగించవలెను
"	4	హీయతే	హీయతే
"	"	ప్రేయో, పిమ్మట ...	వృణీతే
77	7	కాలోవిగాత్మా	కాలోదిగాత్మా
288	11	పంచకృత	పంచీకృత

